

ISSN 1686-0632 (Print)
ISSN 2697-3855 (Online)

วารสารบัณฑิตศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วารสารราย 3 เดือน ปีที่ 17 ฉบับที่ 76 มกราคม - มีนาคม 2563

Volume 17 No.76 January - March 2020

Journal
of Graduate School
Sakon Nakhon Rajabhat University

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วารสารราย 3 เดือน

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University

ปีที่ 17 ฉบับที่ 76 มกราคม - มีนาคม 2563
Volume 17 No.76 January - March 2020

ISSN 1686-0632 (Print)
ISSN 2697-3855 (Online)

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Journal of Graduate School Sakon Nakhon Rajabhat University

วารสารบัณฑิตศึกษา เป็นวารสารผ่านที่เกณฑ์การพิจารณาเข้าสู่ระบบฐานข้อมูล TCI ฐานที่ 2
กลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

ขอบเขตของวารสาร

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้จัดทำวารสารฉบับภาษาไทยขึ้นเพื่อรับและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการในกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประกอบด้วย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาวิจัยและวัดผลการศึกษา สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ สาขาวิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาที่เกี่ยวข้อง ของคณาจารย์และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นวารสารราย 3 เดือน ที่จัดพิมพ์เผยแพร่โดยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ออกปีละ 4 เล่ม ในการพิจารณาบทความ กองบรรณาธิการจะตรวจสอบเป็น ขั้นตอนแล้วจัดให้มีการภายนอกกรรมการ (peer review) อย่างน้อย 2 ท่าน ประเมินตามเกณฑ์และแบบฟอร์มที่กำหนด ในลักษณะเป็น double blinded คือ ปกปิดรายชื่อผู้วิจัยและผู้เกี่ยวข้อง

กำหนดออก ราย 3 เดือน ปีละ 4 ฉบับ

- ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม	เผยแพร่ เมษายน
- ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน	เผยแพร่ กรกฎาคม
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน	เผยแพร่ ตุลาคม
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม	เผยแพร่ มกราคม

ที่ปรึกษา

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและประกันคุณภาพ

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา อัมภาผล

กองบรรณาธิการ

บุคคลภายนอก

ศาสตราจารย์สุธรรม อารีกุล
ศาสตราจารย์ ดร.ศุภมาศ พนิชศักดิ์พัฒนา
รองศาสตราจารย์ ดร.ดร.ชัย สิงห์ยะบุศย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรวัฒน์ เอกะกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินต์ สิมารักษ์
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญใจ กนกเมธากุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร บุญใช้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพงษ์ อินทวงศ์

ข้าราชการบำนาญ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.วโร เฟ่งสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล
รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธนานันต์ กุลไพบุตร
รองศาสตราจารย์ภาวิณี แสนชนม์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพสิฐ บริบูรณ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ ศรีพระจันทร์
อาจารย์ภคพล คดีวัฒน์

[illegible]

นางสาวงามวิไล คนไฉ่ นายอนุสิทธิ์ นนตระอุดร นางสาวภัสนรินทร์ โคตรพันธ์ นางสาววรรณภา เอกพันธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมคิด สร้อยน้ำ
รองศาสตราจารย์ ดร.นภาพรพย์ เลิศปรีดากร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภชัย สิงห์ยะบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร.สมมาตร เกิดผล
รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
รองศาสตราจารย์ ดร.หาญชัย อัมภามผล
รองศาสตราจารย์ ดร.สายันต์ บุญใบ
รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร
รองศาสตราจารย์ ดร.วาโร เพ็งสวัสดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จำนง วงษ์ชาชม
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.จิตติ กิตติเลิศไพศาล
รองศาสตราจารย์พัชร์ สอนโย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รพีพร สร้อยน้ำ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม จวงประโคน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรัญญา แซ่เต็ง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แกมภาณูจน์ สมประเสริฐ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิงแก้ว ปะติตังโข
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพร ดำเนิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร นันทพนิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกริช การินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล เนสุสินธุ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ ขาวขวยโขง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัฒนา สุวรรณไตรย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรา วงศ์อนุสุทธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธวัชชัย ไพไหล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพิศ ธรรมรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มาตรี กลางประพันธ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาติชัย อุดมกิจมงคล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพชรรัตน์ ใบบุญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ ศรีพระจันทร์

[illegible]

ออกแบบปก

นายอนุสิทธิ์ นนทะระอุดร

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สมศักดิ์การพิมพ์ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
1773/30 ถนนรัฐพัฒนา ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000
โทรศัพท์ 0-4271-1896, 0-4273-6277 โทรสาร 0-4271-3552
E-mail : somsak_prs@yahoo.com, somsak.pr@hotmail.com

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สารบัญ

หน้า

- การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในระบบนิเวศโดยธุรกิจรับซื้อของเก่า กรณีศึกษา : การจัดการขยะซีพียูของ สหพันธ์การค้า จังหวัดปราจีนบุรี
พชรนิญ เนาวพันธ์ และ อนุสรณ์ ชาวตร..... 1
- การผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ของ นายประกาศิต แสนปากดี ในพื้นที่อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร
ภราดร ทรงวิชา พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพล และ ยงยศ วงศ์แพงสอน.....10
- การกำหนดความรับผิดชอบและโทษทางอาญา : ศึกษากรณีความผิดต่อชีวิตร่างกายของเด็ก
พิชชุดิ เปี่ยมธรรมโรจน์ ณรงค์ ใจหาญ ศิริชัย มงคลเกียรติศรี และ มงตาลักษณ์ เสริมธาดุล.....18
- การประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555
กาญจนา จันทะดวง ชยกร สุตะโคตร และ ศศินันท์ ไชยะชาติศรีทิน..... 28
- การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาว
ไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร
ศตวรรษ มะละแหม..... 35
- ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดง
บทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
ณัฐสุดา สุภารัตน์ วิโรจน์ ชุมภู และ วิจิต สุรัตน์เรืองชัย..... 47
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
อนงค์ศิริ โรจนโสธม ภารดี อนันต์นาวิ และ สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์..... 56
- การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
มาติน้ำ อินทมี และ วรชัย วิภาณุประโคน..... 76
- การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
ประหยัด ชำนาญ และ ศาคร อัมจักร..... 77
- การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์
: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
ศรัญญา มีมัย และ มณฑกานติ ชุบชวงศ์..... 90
- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์
โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
วิชณี ศรีโชติ* และ เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท.....88
- การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศ
สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์
ณภัส ศรีชมพล และ อนุชา โสมาบุตร..... 105

- การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย
ณัฐดา วงษ์ประสิทธิ์พร และ อนุชา โสมาบุตร..... 117
- ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
กัลยา วรรณทานะ สิริวรรณ จรัสวิวัฒน์ และ สมศิริ สิงห์หลพ..... 129
- การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี
อรทัย เฉลิมถาวรสุข และ วรชัย วิภูอุปโคตร..... 131
- แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
วุฒิพงศ์ อุดชาชน ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และ พนายุทธ เขยบาล.....151
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
วรวรรณ เนืองจำนงค์ เกรียงศักดิ์ บุญญา และ ประยูร อิมสวัสดิ์.....163
- แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
กิติพรรณ ธูระพระ ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และ วันทนา อมตารียกุล.....172
- การพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2
ชินพงษ์ ทีสุกะ และ สมบูรณ์ ชาวชายโขง.....181
- การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สุริยัน นิลทะราช และ สมบูรณ์ ชาวชายโขง.....191
- แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยี
สารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ศศธร มาศสถิต และ สุทิศา ชองเหล็กนอก.....202
- การยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิค
นครพนม จังหวัดนครพนม
นพมาศ แสนกล้า และ สมบูรณ์ ชาวชายโขง.....204
- การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
ขวัญชนก ช้ายสุพรรณ ถาดทอง ปานศุภวัชร และ ภัทรลภา ฐานวิเศษ.....221
- การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันโดยการจัดการเรียนรู้
โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
ฉัตรลดา สัพโส นิติธาร ชูทรัพย์ ถาดทอง ปานศุภวัชร และ ปัญญา นาแพงหมื่น.....230
- การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
เดือนเพ็ญ หัสจันทร์ และ ภรณ์ ศิริโชติ.....238

• การจัดการเรียนการสอนแบบผสมระหว่างแบบสร้างสรรค์เป็นฐานและแบบห้องเรียนกลับด้าน ณภัฏทรรศญา เศรษฐโชติสมบัติ.....	245
• การศึกษากระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง สุกัญญา มาปันสาย และ ชนิตา ยาระณะ.....	257
• ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ชัยณรงค์ พูลเกษม สุรชัย กังวล อัครพงศ์ อ้นทอง และ วราภรณ์ นันทะเสน.....	267
• ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ณัฐปรกรณ์ สีหะวงษ์สกุล.....	280
• ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี อโณทัย หาระสาร อัยรดา พรเจริญ สุริตา ซาลี และ ภัทรา ชันคำ.....	289
• ระบบสารสนเทศการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรบนแพลตฟอร์มออนไลน์ในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ชนะชัย อวนวัง.....	300
• ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เบญจวรรณ สีดา ปานชนก พิมพ์พรมมา และ อัยรดา พรเจริญ.....	307
• การรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ทศพร ทิพย์นม และ สมบูรณ์ ขาวชายโขง.....	317
• การสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการ คิดสร้างสรรค์ของ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ภราดร ทรงวิชา และ พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์.....	326
• การพัฒนาสายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สายันต์ บุญใบ ประลองยุทธ์ แจ่มกลั่น และอรรคพล ราษฎร์ศิริ.....	333
• ดนตรีชาติพันธุ์: การอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสกลนคร วันนพร สิทธิสาร.....	340
• แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.....	347

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในระบบนิเวศโดยธุรกิจรับซื้อของเก่า
กรณีศึกษา : การจัดการขยะซีพียูของ สหพันธ์การค้า จังหวัดปราจีนบุรี

ELECTRONIC WASTE MANAGEMENT IN ECOSYSTEM BY JUNK SHOPS

CASE STUDY: CPU WASTE MANAGEMENT OF SAHAPHANKARNKHA, PRACHINBURI PROVINCE

พัชนีจ เนาวพันธุ์* และ อนุสรฯ ชาวดร

Patchanit Naovapun* and Anusara Chaodorn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา จังหวัดชลบุรี 20230

Faculty of Management Sciences Kasetsart University Sriracha Campus, Chonburi 20230, Thailand

*Corresponding author email: moderate2550@gmail.com

รับบทความ 25 ตุลาคม 2562 แก้ไขบทความ 2 มีนาคม 2563 ตอรับบทความ 12 มีนาคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

ความนิยมใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ชีวิตเป็นไปโดยสะดวก ประกอบกับการใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ยอดขายสินค้าอิเล็กทรอนิกส์พุ่งสูงขึ้น ขณะเดียวกันก็ส่งผลให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จำนวนมาก พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีขยะอิเล็กทรอนิกส์สูงถึง 414,000 ตัน (ไม่นับรวมขยะต่างประเทศที่นำเข้าอย่างผิดกฎหมาย) ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียง 83,600 ตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ส่วนที่เหลือตกค้างอยู่ในระบบนิเวศ ปัญหาร้ายแรงจากขยะอิเล็กทรอนิกส์คือ ส่วนประกอบพลาสติกที่ไม่ย่อยสลาย และสารประกอบอันตราย เช่น ตะกั่ว แคดเมียม ฯลฯ โดยที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายจัดการปัญหานี้โดยเฉพาะ อย่างไรก็ตาม มีกลุ่มอาชีพค้าของเก่าเข้ามาช่วยจัดการขยะเหล่านี้ออกจากระบบนิเวศได้ในระดับหนึ่ง จากกรณีศึกษาธุรกิจสหพันธ์การค้า จัดซื้อซีพียูคอมพิวเตอร์เก่ามาทำการคัดแยก พบว่า สามารถแยกชิ้นส่วนส่งขายได้ทั้งหมดโดยไม่มีขยะเหลือเลย (zero wastes) สามารถทำกำไรเฉลี่ยเดือนละ 9,963.53 บาท คิดเป็น 41.72% ต่อยอดรายได้ ซึ่งเป็นอัตราการทำกำไรที่ดีมาก โดยที่การค้าซีพียูเป็นเพียงแค่ 3% ของการค้าทั้งหมด ดังนั้น ประเทศไทยในปัจจุบันพึ่งพากระบวนการรับซื้อของเก่าเป็นกลไกสำคัญในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากระบบนิเวศ

คำสำคัญ: ขยะอิเล็กทรอนิกส์, ธุรกิจรับซื้อของเก่า

ABSTRACT

The extensive utilization of electronic devices as of making convenient life and effective work have led to rapidly increasing sales of new electronic devices. Increasingly use of these devices has resulted in a deluge of electronic waste (e-waste). According to Pollution Control Department, in 2018, Thailand has produced 414,000 tons of e-waste (not including unlawful imported e-waste from foreign countries). Among this, only 83,600 tons are managed properly (Pollution Control Department, 2019). The rest of these improper disposal electronic wastes go directly into the ecosystem. In addition, the presence of e-waste elements from non-decay plastics and hazardous substances, like lead, cadmium and so on, are not strictly controlled under hazardous waste regulations in Thailand. Fortunately, the recyclable waste collecting and buying business groups have been successful in helping pinpoint the waste reduction from the ecosystem at a somewhat level. In a case study of Sahaphankarnkha, a computer recycling business, has involved conducting the purchases of old CPUs' computers for segregation and accelerated zero waste efforts with additional monetary incentive of approximately 9,963.53 Baht per month or 41.72% of income, which is at a very good rate of return, despite only 3% from the whole selling of CPUs' computer. Therefore, recently Thailand relies on the recycling and collecting businesses as an essential process to deal with the management of electronic waste from the ecosystem.

Keywords: Electronic Wastes, Recycling and Collecting Business

บทนำ

พ.ศ. 2561 ปริมาณซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นของเสียอันตรายจากชุมชนเกิดขึ้น 414,600 ตัน และได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียง 83,600 ตัน ซึ่งยังได้รับการจัดการไม่เพียงพอ เนื่องจากยังไม่มีกฎระเบียบที่จะคัดแยกของเสียอันตรายออกจากขยะทั่วไป และกฎหมายกำกับดูแลให้ภาคเอกชนรับผิดชอบในการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอ (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ปัญหาที่สำคัญของขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้ คือ องค์ประกอบของสารเคมีที่มีพิษตกค้างยาวนานและสะสมในสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะโลหะหนัก เช่น โปรท ตะกั่ว สารหนู นิกเกิล โครเมียม และแคดเมียม เป็นต้น หากไม่มีการจัดการที่ถูกต้องอาจส่งผลให้มีการรั่วไหลของสารพิษสู่สิ่งแวดล้อมได้ (พริไล วัฒนสงัด, รัชชดา จันทรทรง และลำไย นิรัตน์พันธุ์, 2561, หน้า 174) อาทิ ไมโครพลาสติกในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์ เฟอร์นิเจอร์ และอื่น ๆ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2549) การรวมตัวกันของอนุภาคไมโครพลาสติกและมลสารที่เป็นพิษส่งผลต่อคุณภาพน้ำ แหล่งน้ำ และห่วงโซ่อาหาร ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริโภคที่สัมผัสมลสารเหล่านั้น (สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ และคณะ, 2562)

ประชาชนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์เมื่อไม่ใช้งานแล้ว คือ ทิ้งรวมกับขยะทั่วไป ขยายให้ธุรกิจรับซื้อของเก่าให้ผู้อื่น และเก็บไว้ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่นำมาขายให้ธุรกิจรับซื้อของเก่ามากที่สุด ร้อยละ 51.27 (กรมควบคุมมลพิษ, 2562) ธุรกิจรับซื้อของเก่าจึงเปรียบเสมือนตัวกลางในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์เบื้องต้น ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการดำเนินงานขั้นต้น โดยระบบเทคโนโลยีรีไซเคิลขยะอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ การแยกชิ้นส่วน กระบวนการทางเคมี และกระบวนการสิ่งแวดล้อม (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ), 2560)

กรณีศึกษา สหพันธ์การค้า มีการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีประสิทธิภาพและทำให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ ประเภทซีพียู เหลือศูนย์ (zero waste) ด้วยกระบวนการคัดแยกชิ้นส่วนต่าง ๆ ทำให้ชิ้นส่วนที่ได้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น สามารถจำหน่ายให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อรีไซเคิลและไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ

ขยะอิเล็กทรอนิกส์

European Commission (2003, อ้างถึงใน สุจิตรา วาสนาดำรงดี 2558, หน้า 1) ได้ให้ความหมายว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์ คือ ของเสียจากพวกเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่เสื่อมสภาพไม่เป็นที่ต้องการของผู้ใช้งาน ประเทศไทยยังไม่ได้มีการบัญญัติ คำศัพท์อย่างเป็นทางการจึงใช้คำที่ต่างประเทศนิยมใช้กัน คือคำว่า “ขยะอิเล็กทรอนิกส์” (electronic waste) หรือ “อีเวสต์” (e-waste)

ประเภทของขยะอิเล็กทรอนิกส์

กรมควบคุมมลพิษ (2562) ขยะอิเล็กทรอนิกส์ตามความหมายของ Waste from Electronic and Electronic Equipment : WEEE มีการแบ่งขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็น 10 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในครัวเรือนขนาดใหญ่ เช่น ตู้เย็น เครื่องซักผ้า
2. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในครัวเรือนขนาดเล็ก เช่น เครื่องดูดฝุ่น เตาหีต
3. อุปกรณ์ไอที เช่น คอมพิวเตอร์ เมนเฟรม โน้ตบุ๊ก โทรศัพท์/โทรศัพท์มือถือ
4. เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริโภค เช่น วิทยุ โทรทัศน์ กล้อง
5. อุปกรณ์ให้แสงสว่าง เช่น หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ หลอดโซเดียม
6. ระบบอุปกรณ์เครื่องมือการแพทย์
7. เครื่องมือวัดหรือควบคุมต่าง ๆ เช่น เครื่องจับวัน เครื่องควบคุมอุณหภูมิ
8. ของเล่น เช่น เกมสื่อบอยส์ของเล่นที่ใช้ไฟฟ้า หรืออิเล็กทรอนิกส์
9. เครื่องมือไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เช่น สว่าน เลื่อยไฟฟ้า หรืออิเล็กทรอนิกส์
10. เครื่องจำหน่ายสินค้าอัตโนมัติ เช่น เครื่องจำหน่ายเครื่องดื่มอัตโนมัติ

ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์

วีระยุทธ สุโขะชัย (2561, หน้า 16 - 17) ได้กล่าวว่า ขยะอิเล็กทรอนิกส์บางส่วนที่ไม่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ หากไม่กำจัดให้ถูกวิธีจะทำให้สารเคมีรั่วไหลออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาด้านมลพิษ จึงต้องมีหน่วยงานที่กำจัดขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยนำไปผ่านกระบวนการรีไซเคิลเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ และสามารถกำจัดสารเคมีที่เป็นอันตรายออกไปได้

สมบัติของโลหะหนักที่อยู่ในผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและขยะอิเล็กทรอนิกส์เป็นสารที่ก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาว เมื่อปนเปื้อนเข้าสู่สิ่งแวดล้อม อีกทั้งยังสามารถสะสมในสิ่งมีชีวิตและถ่ายทอดตามลำดับชั้นในห่วงโซ่อาหาร (Ha, N.N., et al., 2009, อ้างถึงใน พรภิไล ถนอมสงัด; รัชชดา จันทรทรง และลำไย ณีรัตนพันธุ์, 2561, หน้า 174) นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อกระบวนการทำงานของร่างกาย ซึ่งอาจทำให้เกิดความผิดปกติทางพันธุกรรมได้ (Patra M., et al., 2004 อ้างถึงใน พรภิไล ถนอมสงัด; รัชชดา จันทรทรง และลำไย ณีรัตนพันธุ์, 2561)

นอกจากนี้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ยังกลายเป็นปัญหามลพิษข้ามพรมแดนโดยการส่งออกขยะอิเล็กทรอนิกส์จากประเทศที่พัฒนาแล้วไปยังประเทศกำลังพัฒนา และให้เหตุผลว่าเป็นการส่งออกเพื่อนำไปใช้ซ้ำหรือเป็นการลักลอบส่งออกเพื่อรีไซเคิล (สุจิตรา วาสนาดำรงดี, 2558, หน้า 4)

ประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงที่จะประสบปัญหาการนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตรายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากข้อตกลงทางการค้าเสรีที่ไทยได้ทำไว้กับหลายประเทศทำให้ต้องยกเว้นอากรขาเข้าแก่สินค้าหลายรายการ รวมถึงขยะอิเล็กทรอนิกส์และของเสียอันตราย โดยระบบควบคุมทางศุลกากรจะคัดกรองสุ่มตรวจเฉพาะกรณีที่มีข้อสงสัยจากประวัติของบริษัท จึงไม่มีการตรวจสอบทางกายภาพกับสินค้าส่วนใหญ่ที่นำเข้า (กอบกุล ราชะนาคร, 2561)

แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

กรมควบคุมมลพิษ (2562) ได้กล่าวถึง แนวทางการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์อย่างถูกวิธีโดยใช้หลัก 3Rs ไว้ดังนี้

1. การลดการใช้ให้น้อยลง (reduce) หมายถึง ลดการบริโภคตั้งแต่แรก ไม่ซื้อของฟุ่มเฟือย หากจำเป็นต้องซื้อให้เลือกพิจารณาสินค้าที่มีราคาถูก มอก. หรือฉลากสินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
2. การใช้ซ้ำ (reuse) เป็นการยืดอายุการใช้งานผลิตภัณฑ์โดยการซ่อมแซมหรือปรับปรุง
3. การนำกลับมาใช้ใหม่ (recycle) ควรพิจารณาขายขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีผู้รับซื้อคืนให้ผู้ประกอบการที่ได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หากเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีการรับซื้อคืน ควรแยกทิ้งออกจากขยะทั่วไปเพื่อให้หน่วยงานท้องถิ่นนำไปกำจัดหรือรีไซเคิลอย่างถูกต้องต่อไป

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

หลายประเทศในแถบยุโรปตะวันตกมีการออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์ ส่วนในแถบเอเชียมีประเทศญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลีใต้ และสาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ที่ได้ดำเนินการเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีเพียงสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและราชอาณาจักรกัมพูชาเท่านั้นที่มีกฎหมายด้านการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์บังคับใช้ (สุวิทย์ นิมน้อย; ปภาดา ประมาณพล และเรืองโร สุวรรณดำรงชัย, 2562, หน้า 111, 116)

ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเกี่ยวกับระบบการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์โดยตรง โดยเฉพาะในเรื่องการกำหนดประเภทของขยะ การจัดเก็บ การขนส่ง รวมไปถึงการกำจัดขยะอย่างถูกต้องและเหมาะสม ประกอบกับการใช้กฎหมายเกี่ยวกับขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้บัญญัติถึงหลักเกณฑ์การดำเนินการและการตรวจสอบ ทำให้การบังคับใช้กฎหมายขาดประสิทธิภาพในภาพรวม (วีระยุทธ สุโขทัยชัย, 2561, หน้า 19)

ธุรกิจรับซื้อของเก่า

ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นศูนย์กลางในการรวบรวมวัสดุเหลือใช้จากการอุปโภคบริโภคแต่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ ปัจจุบันมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสมในการผลิต เรียนรู้ และสร้างตลาด จนกลายเป็นโมเดลธุรกิจใหม่ที่ได้มาตรฐานระดับสากล คำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม (พรพิพัฒน์ เพชรพรไพศาล; อารมย์ ตัตตะวะศาาสตร์ และศักดิ์ชัย เจริญศิริพรกุล, 2559, หน้า 262)

ประเภทของธุรกิจรับซื้อของเก่า

รังสรรค์ ปิ่นทอง (2531 อ้างถึงใน ญาณัญญา ศิริภักธธาดา 2553, หน้า 57 - 58) ได้กล่าวถึง การแบ่งแยกกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการรับซื้อของเก่าหรือธุรกิจการซื้อขายขยะมูลฝอยประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. กลุ่มผู้คัดแยกวัสดุมีค่า เป็นกลุ่มบุคคลที่คัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด ซึ่งประกอบด้วยผู้ค้าขยะ และพนักงานเก็บขยะมูลฝอยของหน่วยงานท้องถิ่น

2. กลุ่มพ่อค้าคนกลางรับซื้อวัสดุมีค่า เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญโดยเป็นสื่อกลางการรับซื้อวัสดุมีค่าจากการคัดแยกของประชาชนในชุมชนกลับไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมหรือแหล่งผลิต เพื่อนำไปแปรรูปหรือผลิตเป็นสินค้าใหม่ ซึ่งประกอบด้วยรถสามล้อรับซื้อของเก่า (ซาเล้ง) รถรับซื้อของเก่า ร้านรับซื้อของเก่ารายย่อย และร้านรับซื้อของเก่ารายใหญ่

3. โรงงานอุตสาหกรรม เป็นกลุ่มที่ใช้วัสดุรีไซเคิลเพื่อผลิตสินค้า และจะนำของเสียจากกระบวนการผลิตมาใช้ประโยชน์ใหม่ในโรงงานหรือขายต่อไปยังโรงงานอุตสาหกรรมอื่น

บทบาทของธุรกิจรับซื้อของเก่าต่อการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์

กลุ่มธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญมากที่สุดในภาคการคัดแยกขยะทุกประเภทออกมาเป็นหมวดหมู่เพื่อรอจำหน่ายไปยังโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ และยังเป็นตัวเชื่อมระหว่างวัสดุรีไซเคิลจากแหล่งกำเนิดโดยตรงกับโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูป ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการจ้างงาน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ (ฐิติชัย อธิคมกุลชัย, 2558, หน้า 2098 - 2102)

ธุรกิจรับซื้อของเก่าเป็นธุรกิจในการหมุนเวียนวัสดุกลับมาใช้ใหม่ โดยเป็นตัวกลางเชื่อมโยงระหว่างผู้บริโภคที่เป็นผู้สร้างขยะกับเจ้าของโรงงานที่จะนำวัสดุมีค่าจากขยะหรือวัสดุเหลือใช้ไปเป็นวัตถุดิบในการผลิตสินค้าใหม่ และมีการซื้อขายวัสดุเหลือใช้ผ่านร้านรับซื้อของเก่า ซึ่งนำไปส่งต่อที่โรงงานแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์ต่อไป (ชนัญชิตา พรหมแสน, 2550, หน้า 2)

การประกอบอาชีพรับซื้อของเก่าทำให้คนจำนวนหนึ่งมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ส่งผลให้สังคมในภาพรวมมีรายได้มากขึ้น และยังมีส่วนช่วยในการลดต้นทุนการผลิต และการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์มากที่สุดอีกทางหนึ่ง (ชนัญชิตา พรหมแสน, 2550, หน้า 2)

กรณีศึกษา การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียูในระบบนิเวศ

กรณีศึกษา สหพันธ์การค้า ตั้งอยู่ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี จัดทะเบียนเป็นนิติบุคคล รวมถึงได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการค้าของเก่า ใบอนุญาตเลขที่ 00000128 ซึ่งเป็นแหล่งจัดซื้อขยะหลากหลายประเภท เช่น ขยะทั่วไป ขยะอันตรายและขยะรีไซเคิล เป็นต้น ขยะทั้งหมดที่กิจการรับมาจะทำการคัดแยกและส่งขายตามโรงงานต่าง ๆ ตามประเภทของขยะนั้น ๆ จากกรณีศึกษา คณะผู้จัดทำได้ทำการศึกษาศักยภาพการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียู เนื่องจากเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่มีจำนวนมาก โดยสหพันธ์การค้า มีกระบวนการดำเนินงานในการรับซื้อของเก่า ดังนี้

1. การรับซื้อขยะจากหน้าร้าน โดยลูกค้าจะนำของเก่ามาขายที่ร้านโดยตรง ได้แก่ ซาเล้ง ประชาชนหรือร้านค้าในพื้นที่ใกล้เคียง และกิจการจะมีบริการรถขนของเก่าไปรับซื้อถึงที่ในกรณีที่ขยะมีปริมาณมาก

2. การจัดการเบื้องต้น โดยทำการแยกขยะแต่ละประเภทและใช้เครื่องมือช่าง การจดบันทึกปริมาณขยะที่ซื้อมา เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจ่ายเงินซื้อเปรียบเทียบกับราคากลางของวงษ์พาณิชย์ วางแผนการดำเนินงาน จากนั้นเก็บไว้ในคลังสินค้าเพื่อรอการคัดแยกในขั้นตอนต่อไป

3. การคัดแยกตามประเภทต่าง ๆ โดยขยะที่ทำการซื้อมาจะรวบรวมแต่ละประเภทแล้วนั้นจะถูกนำมาคัดแยกชิ้นส่วนประกอบตามประเภทและชนิด

4. การขนส่งขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่ทำการคัดแยกแล้วไปยังโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อรีไซเคิล

คณะผู้จัดทำได้ทำการศึกษา ต้นทุนในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียู เป็นระยะเวลา 1 เดือน โดยกิจการมีการแบ่งแยกแผนออกเป็น 4 แผนก ได้แก่ แผนกจัดซื้อ แผนกคลังสินค้า แผนกคัดแยก และแผนกขนส่ง โดยมีต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. วัตถุดิบตรง เกิดขึ้นในกิจกรรมจัดซื้อ การคิดราคาซื้ออ้างอิงจากราคาหลักของวงษ์พาณิชย์ เนื่องจากหลักเป็นส่วนประกอบหลักของซีพียู โดยอ้างอิงราคาโดยเฉลี่ยกิโลกรัมละ 6.25 บาท และบวกกำไรส่วนเพิ่มประมาณ 50% นอกจากนี้ยังต้องพิจารณาราคาคู่แข่ง เนื่องจาก ในจังหวัดปราจีนบุรี มีธุรกิจรับซื้อของเก่าเกิดขึ้นหลายแห่ง จึงต้องควบคุมราคาการรับซื้อของเก่าให้สูงหรือเท่ากับคู่แข่ง จากการคิดราคาซื้อโดยเฉลี่ย สามารถประมาณราคาซื้อต่อกิโลกรัม คิดเป็น กิโลกรัมละ 9 บาท น้ำหนักซีพียูแต่ละเครื่องโดยเฉลี่ยเครื่องละ 12 กิโลกรัม ดังนั้นราคาซื้อซีพียูสุทธิ จะคิดราคา เครื่องละ 108 บาท และได้ประมาณปริมาณการรับซื้อต่อเดือน จำนวน 50 เครื่อง คิดเป็นต้นทุนวัตถุดิบตรงทั้งสิ้น 5,400 บาท

2. ต้นทุนแปรรูป ประกอบด้วย ค่าแรงและค่าใช้จ่ายการผลิต จากกรณีศึกษา ได้ศึกษาเฉพาะขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียู ซึ่งมีอัตราการรับซื้อผลิตภัณฑ์ชนิดนี้ 3% ของขยะทั้งหมดที่รับซื้อ โดยแสดงข้อมูลส่วนของต้นทุนของซีพียูดังนี้

2.1 ค่าแรง

การวิเคราะห์ต้นทุนค่าแรงสำหรับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียู จำแนกค่าแรงในแผนกจัดซื้อ คัดแยก และขนส่ง แต่ไม่รวมถึงแผนกคลังสินค้า เนื่องจากไม่มีการแบ่งแยกหน้าที่ในแผนกนี้อย่างชัดเจน บางครั้งอาจนำพนักงานในแผนกจัดซื้อ คัดแยกหรือขนส่งมาทำหน้าที่ในแผนกนี้ อัตราค่าแรงของกิจการมีการคิดค่าแรงรายวัน วันละ 318 บาท เท่ากันทุกแผนก รวมถึง ค่าจ้างพนักงานทำความสะอาด โดยบุคคลภายนอกเดือนละ 2 ครั้ง ครั้งละ 318 บาท คิดเป็น 19.08 บาท รวมทั้งสิ้น 4,025.88 บาท

2.2 ค่าใช้จ่ายการผลิต

2.2.1 ค่าเบี้ยประกันสังคมจ่ายสมทบ จำแนกเป็น แผนกจัดซื้อ 66.78 บาท แผนกคัดแยก 106.85 บาท และแผนกขนส่ง 26.71 บาท รวมทั้งสิ้น 200.34 บาท

2.2.2 ค่าเสื่อมราคาอาคาร อุปกรณ์ และยานพาหนะ จำแนกเป็น ค่าเสื่อมราคา - อาคาร 125 บาท ค่าเสื่อมราคา - ยานพาหนะ 1,265 บาท และค่าเสื่อมราคา - อุปกรณ์ 300 บาท รวมทั้งสิ้น 2,050 บาท

2.2.3 ค่าสาธารณูปโภค จำแนกเป็น ค่าน้ำประปา 33.60 บาท ค่าไฟฟ้า 225 บาท และค่าโทรศัพท์ 25.65 บาท รวมทั้งสิ้น 284.25 บาท

2.2.4 ค่าวัสดุสำนักงาน 15 บาท

2.2.5 ค่าน้ำมัน 1,500 บาท

2.2.6 ค่าซ่อมแซมและบำรุงยานพาหนะ 300 บาท

2.2.7 ค่าซ่อมแซมและบำรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์ 75 บาท

2.2.8 ค่าเบี้ยประกันโรงงาน 45 บาท

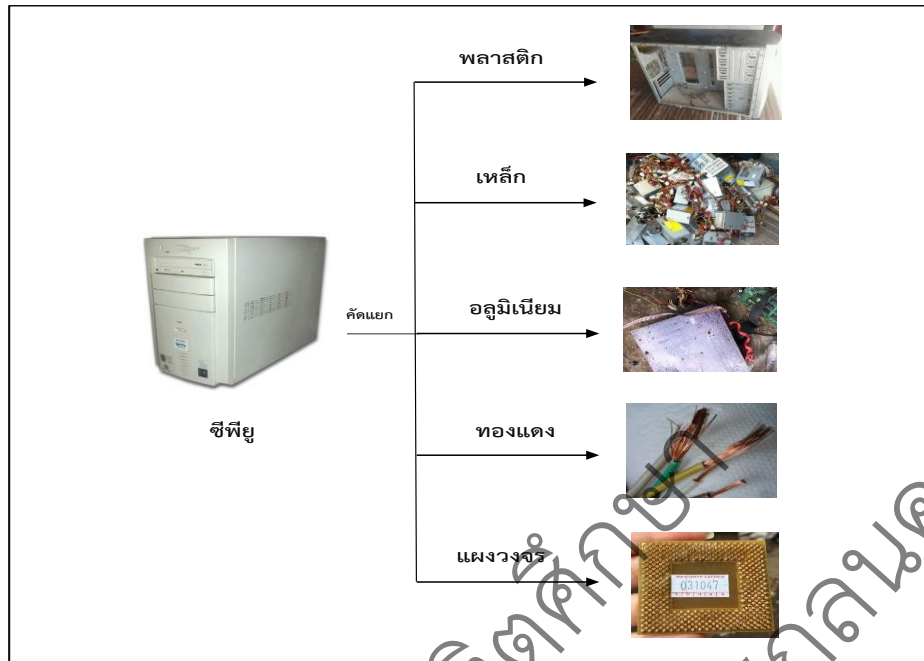
2.2.9 ภาษีโรงงาน 21 บาท

ตาราง 1 สรุปวัตถุดิบและต้นทุนแปรสภาพของซีพียู

วัตถุดิบและต้นทุนแปรสภาพ	จำนวน (บาท)
วัตถุดิบ	5,400.00
ต้นทุนแปรสภาพ	
ค่าแรง	4,025.88
ค่าเบี้ยประกันสังคมจ่ายสมทบ	200.34
ค่าเสื่อมราคา-อาคาร	125.00
ค่าเสื่อมราคา-อุปกรณ์	300.00
ค่าเสื่อมราคา-ยานพาหนะ	1,625.00
ต้นทุนแปรสภาพ	
ค่าน้ำประปา	33.60
ค่าไฟฟ้า	225.00
ค่าโทรศัพท์	25.65
ค่าวัสดุสำนักงาน	15.00
ค่าน้ำมัน	1,500.00
ค่าซ่อมแซมและบำรุงยานพาหนะ	300.00
ค่าซ่อมแซมและบำรุงเครื่องจักรและอุปกรณ์	75.00
ค่าเบี้ยประกันโรงงาน	45.00
ภาษีโรงงาน	<u>21.00</u>
ต้นทุนแปรสภาพรวม	<u>8,516.47</u>
วัตถุดิบและต้นทุนแปรสภาพรวม	<u>13,916.47</u>

ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

ชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่ได้จากการคัดแยกซีพียู ซึ่งสามารถแยกชิ้นส่วนได้ 5 ประเภท ได้แก่ พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียม ทองแดง และแผงวงจร ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ชิ้นส่วนจากการคัดแยกซีพียู
ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

ชิ้นส่วนแต่ละประเภทมีวิธีการคัดแยกที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. พลาสติก มีวิธีการคัดแยกโดยการงัดและการไขน็อตด้วยสว่าน
2. เหล็ก มีวิธีการคัดแยกโดยใช้แม่เหล็กดูด ซึ่งอาศัยสมบัติทางแม่เหล็กเพื่อแยกแต่ละวัสดุ
3. อลูมิเนียม มีวิธีการคัดแยกโดยการคัดแยกชิ้นส่วนที่เหลือจากการคัดแยกเหล็ก
4. ทองแดง มีวิธีการคัดแยกโดยการแกะเส้นทองแดงออกจากวัสดุที่ติดมา
5. แผงวงจร มีวิธีการคัดแยกโดยการถอดแยกชิ้นส่วนประกอบจากตัวซ็อกเก็ต

ราคาขายของชิ้นส่วนแต่ละประเภทถูกกำหนดโดยโรงงานอุตสาหกรรมที่ทำการรีไซเคิล เมื่อคิดรายได้ต่อเดือนของชิ้นส่วนที่จำแนกได้แต่ละประเภท ดังนี้

ตาราง 2 รายได้ต่อเดือน

รายการ	ปริมาณที่แยกได้ (กก.)	ราคาขายต่อหน่วย (บาท: กก.)	รายได้ต่อเดือน จำนวน 50 เครื่อง
พลาสติก	5.00	12.00	3,000.00
เหล็ก	6.00	9.00	2,700.00
อลูมิเนียม	0.60	28.00	840.00
ทองแดง	0.30	156.00	2,340.00
แผงวงจร	0.10	3,000.00	15,000.00
รวม	12.00	3,205.00	23,880.00

ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

ค่าใช้จ่ายการผลิตเป็นต้นทุนทางอ้อมที่ก่อให้เกิดประโยชน์โดยภาพรวม และค่อนข้างจะยากต่อการติดตาม หรือระบุปริมาณที่ชัดเจนของค่าใช้จ่ายการผลิตเข้าสู่งานใดงานหนึ่งได้ ดังนั้น ค่าใช้จ่ายการผลิตที่จะโอนเข้าสู่งานใด ๆ สามารถแสดงโดยใช้วิธีการปันส่วน

ตาราง 3 การปันส่วนต้นทุนด้วยหน่วยกายภาพ

รายการ	น้ำหนักเครื่อง (กก.)	น้ำหนัก 50 เครื่อง (กก.)	ต้นทุน (บาท)	ราคา (บาท/กก.)	รายได้ (บาท)	กำไรขั้นต้น (บาท)
พลาสติก	5.00	250.00	5,798.53	12.00	3,000.00	2,798.53
เหล็ก	6.00	300.00	6,958.23	9.00	2,700.00	4,258.23
อลูมิเนียม	0.60	30.00	695.82	28.00	840.00	14,418.00
ทองแดง	0.30	15.00	347.92	156.00	2,340.00	1,992.09
แผงวงจร	0.10	5.00	115.97	3,000.00	15,000.00	14,884.03
รวม	12.00	6,000.00	13,916.47		23,880.00	24,237.36

ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

จากตาราง 3 แสดงการปันส่วนต้นทุนด้วยหน่วยกายภาพมีผลขาดทุน เนื่องจากปริมาณที่ได้จากการคัดแยกมีคุณภาพที่ทำให้มูลค่าของแต่ละผลิตภัณฑ์แตกต่างกันมาก

จากเหตุผลข้างต้น การปันส่วนต้นทุนด้วยหน่วยกายภาพจึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาคิดการปันส่วนในกรณีศึกษา การปันส่วนต้นทุนด้วยสัดส่วนรายได้จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด เนื่องจาก ชิ้นส่วนที่คัดแยกได้มีมูลค่าที่แตกต่างกันค่อนข้างสูง ควรที่จะได้รับการจัดสรรต้นทุนรวมในจำนวนที่สูงด้วย ซึ่งทำให้การปันส่วนต้นทุนมีความเที่ยงธรรมมากกว่าที่จะใช้เกณฑ์หน่วยกายภาพ เนื่องจากชิ้นส่วนบางประเภทอาจมีจำนวนน้อย แต่สามารถขายได้มูลค่าสูง

ตาราง 4 การปันส่วนต้นทุนด้วยสัดส่วนรายได้

รายการ	น้ำหนัก ต่อเครื่อง (กก.)	น้ำหนัก 50 เครื่อง (กก.)	ต้นทุน (บาท)	ราคา (บาท/กก.)	รายได้ (บาท)	กำไรขั้นต้น (บาท)
พลาสติก	5.00	250.00	5,798.53	12.00	3,000.00	1,251.70
เหล็ก	6.00	300.00	6,958.23	9.00	2,700.00	1,126.53
อลูมิเนียม	0.60	30.00	695.82	28.00	840.00	350.48
ทองแดง	0.30	15.00	347.92	156.00	2,340.00	976.33
แผงวงจร	0.10	5.00	115.97	3,000.00	15,000.00	6,258.50
รวม	12.00	6,000.00	13,916.47		23,880.00	9,963.54

ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

ตาราง 5 ความสามารถในการทำกำไรแต่ละสายผลิตภัณฑ์

รายการ	รายได้จากการขาย		ต้นทุนขาย		กำไรขั้นต้น	
	(บาท)	สัดส่วน	(บาท)	สัดส่วน	(บาท)	สัดส่วน
พลาสติก	3,000.00	100.00%	1,748.30	58.28%	1,251.70	41.72%
เหล็ก	2,700.00	100.00%	1,573.47	58.28%	1,126.53	41.72%
อลูมิเนียม	840.00	100.00%	489.52	58.28%	350.48	41.72%
ทองแดง	2,340.00	100.00%	1,363.67	58.28%	976.33	41.72%
แผงวงจร	15,000.00	100.00%	8,741.51	58.28%	6,258.50	41.72%
รวม	23,880.00	100.00%	13,916.47	58.28%	9,963.53	41.72%

ที่มา: คณะผู้จัดทำ (2562)

การปันส่วนต้นทุนข้างต้น สามารถนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความสามารถในการทำกำไรได้ดังตารางที่ 5 ซึ่งจากตาราง 5 พบว่าความสามารถในการทำกำไรเท่ากันทุกสายผลิตภัณฑ์ เนื่องจากการใช้อัตราปันส่วนตามสัดส่วนรายได้ จึงทำให้ทุกสายผลิตภัณฑ์มีความสามารถในการทำกำไรเท่ากัน โดยในภาพรวมสามารถสรุปได้ดังนี้ รายได้ เท่ากับ 23,880 บาท ต้นทุนขาย เท่ากับ 13,916.47 บาท คิดเป็น 58.28% ของรายได้ กำไรขั้นต้น เท่ากับ 9,963.53 บาท คิดเป็น 41.72% ของรายได้

จากกรณีศึกษา การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียูในระบบนิเวศ กรณีศึกษา สหพันธ์การค้า พบว่า สามารถคัดแยกชิ้นส่วนต่าง ๆ ของซีพียูได้ คือ พลาสติก เหล็ก อลูมิเนียม ทองแดง และแผงวงจร และสร้างมูลค่าจากการจำหน่ายชิ้นส่วนต่าง ๆ คิดเป็นกำไรเท่ากับ 9,963.53 บาท คิดเป็น 41.72% ของรายได้ ซึ่งผลประกอบการระหว่างงวดมีอัตราการกำไรที่น่าพอใจ ชิ้นส่วนเหล่านี้ จะจำหน่ายให้โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อทำการรีไซเคิลต่อไป ทำให้สหพันธ์การค้ามีส่วนช่วยเป็นตัวกลาง ในการจัดการให้ขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียูในระบบนิเวศเหลือศูนย์ โดยชิ้นส่วนต่าง ๆ จะถูกส่งไปยังโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ตามประเภทของชิ้นส่วนที่คัดแยกได้

บทสรุป

ขยะอิเล็กทรอนิกส์ถือเป็นปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันที่โลกกำลังเผชิญ การอุปโภคบริโภคสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวันทั้งสิ้น เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์มือถือ แบตเตอรี่ หรืออุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้าต่าง ๆ เป็นต้น เมื่อหมดอายุการใช้งานหรือผู้บริโภคต้องการใช้แล้ว ทำให้เกิดเป็นขยะอิเล็กทรอนิกส์พร้อมที่จะกลายเป็นของเสียอันตรายที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและสุขภาพของประชาชนโดยตรง อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแนวทางสำคัญที่ใช้ในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้คือ การจัดการด้วยระบบ 3Rs (Reduce Reuse and Recycle: 3Rs) โดยเริ่มต้นที่การใช้ให้น้อยลง ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะ เพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (Reduce) การนำผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้งานได้ กลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานแล้วมาแปรรูป เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือรีไซเคิล (Recycle)

ธุรกิจรับซื้อของเก่ามีบทบาทอย่างมากเกี่ยวกับการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีบทบาทในการจัดการเบื้องต้นที่นำไปสู่การจัดการในระบบ 3Rs ซึ่งมีกระบวนการในการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์แต่ละชนิดที่แตกต่างกันตามลักษณะของชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์ จากกรณีศึกษา สหพันธ์การค้า ซึ่งเป็นธุรกิจรับซื้อของเก่าประเภทรับซื้อของเก่าที่คัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์กลับไปสู่โรงงานอุตสาหกรรมเพื่อนำไปแปรรูปหรือผลิตเป็นสินค้าใหม่ มีการคัดแยกขยะอิเล็กทรอนิกส์ที่รับซื้อจากชาวบ้าน จากตัวอย่างการคัดแยกชิ้นส่วนของซีพียู สามารถคัดแยกชิ้นส่วนที่ได้คือ 1) พลาสติก คัดแยกโดยการจัด และการไขน็อตด้วยสว่าน 2) เหล็ก คัดแยกโดยการใช้แม่เหล็กดูด ซึ่งอาศัยสมบัติทางแม่เหล็กเพื่อแยกแต่ละวัสดุ 3) อลูมิเนียม คัดแยกชิ้นส่วนที่เหลือจากการคัดแยกเหล็ก 4) ทองแดง คัดแยกโดยการแกะเส้นทองแดงออกจากวัสดุที่ติดมา และ 5) แผงวงจร คัดแยกโดยการถอดแยกชิ้นส่วนประกอบจากตัวซ็อกเก็ต ชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่คัดแยกได้จะถูกจำหน่ายให้กับโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อทำการรีไซเคิลและเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยการใช้วัตถุดิบการผลิตจากชิ้นส่วนขยะอิเล็กทรอนิกส์เหล่านี้กลับมาแปรรูป ทำให้ลดปริมาณของเสียที่จะทิ้งให้เหลือน้อยที่สุด เช่น ชิ้นส่วนเหล็ก โรงงานรีไซเคิลจะนำไปหลอมเพื่อแปรรูปเป็นเหล็กรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น ระบบธุรกิจรับซื้อของเก่าจึงเป็นกลไกสำคัญในการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ออกจากระบบนิเวศให้เหลือศูนย์ได้ โดยมีการจัดการที่เน้นการลด การใช้ซ้ำ และการคัดแยก เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ตามหลัก 3Rs สามารถช่วยลดปัญหามลพิษต่อระบบนิเวศ

ข้อเสนอแนะ

อย่างไรก็ตามรายงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาเฉพาะการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ประเภทซีพียูของสหพันธ์การค้าเท่านั้น ซึ่งอาจไม่ใช่ว่าการจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ทุกชนิด และผลประกอบการทางการค้าของสหพันธ์การค้าเป็นไปตามรูปแบบการบริหารจัดการของสหพันธ์การค้าโดยเฉพาะเท่านั้น หากผู้ประกอบการรายอื่นที่มีแนวทางในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ก็อาจจะมีผลประกอบการที่แตกต่างกันไปด้วย ดังนั้นหากมีการนำเอารายงานผลการวิจัยฉบับนี้ไปใช้ต่อเนื่องก็จะต้องเข้าใจขอบเขตและข้อจำกัด เนื้อหาการศึกษารายงานฉบับนี้ ก่อนที่จะนำไปใช้ประโยชน์ต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2562). *ซากเครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์*. เข้าถึงได้จาก http://www.pcd.go.th/info_serv/haz_battery.htm#s2. 31 ธันวาคม 2562.

- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). ยุทธศาสตร์การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์เชิงบูรณาการ ปี พ.ศ. 2557-2564. เข้าถึงได้จาก http://infofile.pcd.go.th/haz/WEEE%20_Strategy58.pdf?CFID=117413&CFTOKEN=85898214. 31 ธันวาคม 2562.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2562). สถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.pcd.go.th/Public/News/GetNewsThai.cfm?task=lt2019&id=18551>. 18 สิงหาคม 2562.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2549). เทคโนโลยีการผลิตชิ้นงานไมโครพลาสติก (Micro Molding Technology). เข้าถึงได้จาก <https://www.ryt9.com/s/ryt9/79929>. 18 สิงหาคม 2562.
- กอบกุล รายนคร. (2561). การนำเข้าขยะอิเล็กทรอนิกส์: ถึงเวลาปฏิรูปกฎหมายการจัดการขยะพิษอุตสาหกรรมหรือยัง?, เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2018/06/77343>. 18 สิงหาคม 2562.
- ชนัญชิตา พรหมแสน. (2550). ธุรกิจรับซื้อของเก่าในจังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ญาณัญญา ศิริภัทรธาดา. (2553). ยุทธศาสตร์การสร้างมูลค่าเพิ่มของการคัดแยกขยะเพื่อรีไซเคิลเชิงธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการและชุมชนในเขตจังหวัดภาคกลางของประเทศไทย. รายงานวิจัย คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ฐิติชัย อธิคมกุลชัย. (2558). การสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจรับซื้อขยะรีไซเคิลในจังหวัดนครปฐม. *Veridian E-Journal*, 8(2). 2098 - 2102.
- พรพิพัฒน์ เพชรพรไพศาล อารมย์ ตัตตะวะศาสด์ และศักดิ์ชัย เจริญศิริพรกุล. (2559). การวางแผนกลยุทธ์เพื่อเพิ่มยอดขายของ หสน. พรไพศาล อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 9(1), 260 - 280.
- พรภิไล ถนอมสงัด, รัชชดา จันทรทรง และลำไย ณีรัตนพันธุ์. (2561). การประเมินความเป็นพิษของโลหะหนักระดับเซลล์ในกบนา (*Hoplobatrachus rugulosa*) บริเวณรอบพื้นที่ฝังกลบขยะอิเล็กทรอนิกส์. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 26(1), 174 - 175.
- วีระยุทธ สุโขะชัย. (2561). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารคุุณบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 8(ฉบับพิเศษ), 14 - 26.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2560). การจัดการขยะอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://tdri.or.th/wp-content/uploads/2018/04/wb133.pdf>. 18 สิงหาคม 2562.
- สุจิตรา วาสนาดำรงดี. (2558). สถานการณ์ปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์. เข้าถึงได้จาก http://www.eric.chula.ac.th/download/ew58/ew_pocd.pdf. 18 สิงหาคม 2562.
- สุทธิรัตน์ กิตติพงษ์วิเศษ และคณะ. (2562). มลสารไมโครพลาสติกในแหล่งน้ำเสียดิบและระบบบำบัดน้ำเสีย. *วารสารสิ่งแวดล้อม*, 23(1). 1 - 10.
- สุวิทย์ นิ่มน้อย, ปภาดา ประมาณพล และเรืองโร สุวรรณดำรงชัย. (2562). มาตรการทางกฎหมายเพื่อการจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศไทย. *วารสารวิจัยร่วมไพพรรณี*, 13(2), 111 - 116.

การผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ของ นายประกาศิต แสนปากดี ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
THE PRODUCTION AND DEVELOPMENT OF ISAN PIN BY MR. PRAKASIT SANPAKDEE IN MUEANG DISTRICT, SAKON NAKHON PROVINCE

ภราดร ทรงวิชา^{1,*} พงษ์ศักดิ์ ฐานสินพล และ ยงยศ วงศ์แพงสอน

Paradorn Songwicha^{1,*}, Pongsuk Tansinpon and Yongyot Wongpangsorn

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand

Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000

*Corresponding author: Email: pimp.ploy147@gmail.com

รับบทความ 31 ตุลาคม 2562 แก้ไขบทความ 27 กุมภาพันธ์ 2562 ตอบรับบทความ 6 มีนาคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

เมื่อดนตรีตะวันตกได้เข้ามามีบทบาทต่อดนตรีในประเทศไทย ที่ในท้องถิ่นพื้นเมืองในประเทศไทย มีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาบรรเลงอย่างแพร่หลาย แต่เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานยังมีข้อจำกัดในการบรรเลง ซึ่งพิณเป็นหนึ่งในเครื่องดนตรีอีสานที่นำมาใช้บรรเลงกับเครื่องดนตรีตะวันตก แต่ข้อจำกัดในการบรรเลงพิณคือ ไม่สามารถให้เสียงที่กังวานได้ และไม่สามารถบรรเลงในบันไดเสียงของดนตรีตะวันตกได้ทุกบันไดเสียง ทำให้ปัจจุบัน มีนักพัฒนาพิณอีสานเกิดขึ้นหลายคน หนึ่งในนั้นคือนายประกาศิต แสนปากดี ช่างผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งการสร้างตัวพิณ จะเป็นการประกอบไม้เป็นลักษณะเหมือนกล่อง ทำให้เสียงพิณมีความกังวานยิ่งขึ้นเนื่องจากเสียงเกิดจากการสั่นของไม้หลังตัวพิณ นอกจากนั้น ระยะห่างของชั้นเสียงพิณ จะสร้างเป็นลักษณะโครมาติก ซึ่งมีการคำนวณ ด้วยตัวเลข 17.817 ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานในการผลิตกีตาร์โปร่ง ทำให้พิณที่ถูกสร้างขึ้นมานี้ สามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลได้ทุกบันไดเสียง แตกต่างจากพิณอีสานแบบดั้งเดิมที่เล่นได้เพียงบันไดเสียงเดียวเท่านั้น โดยบทความนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษา ความเป็นมาของพิณอีสาน ลักษณะทางกายภาพ และขั้นตอนการผลิตพิณแบบดั้งเดิม รวมไปถึงการพัฒนาและผลิตพิณในปัจจุบัน ซึ่งมีการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: พินอีสาน, การพัฒนาพิณ, การผลิตพิณ

ABSTRACT

The western music has played an important role in music practice in Thailand and influenced folk musical brand by employing western music instruments extensively as of some limitation of traditional music practice. Isan folk music instruments, like Pin which is one of Isan folk music instruments which was combined orchestras of western music instruments, cannot produce longer echo sound and perform in every scale of Western music. From that reasons, many folk music developers of Isan Pin have attempted to create Pin to match with western music. Among those, Mr. Prakasit Sanpakdee, a producer and developer of Isan Pin in Mueang District, Sakon Nakhon Province has created Pin assembling with woods which looks like a box. It produces a longer echo sound because sound which is made by vibration of woods at the back of Pin. Moreover, the fret, which is made to chromatic calculating with 17.817, a standard value in the production of acoustic guitar. Therefore, Pin could be played with international music instruments in every scale which is different from original Isan Pin with only one scale. This article had four objectives: to examine background, physical appearance, production process, and present production and development of traditional Isan Pin. to The field area study, and an investigation of relevant documents, textbooks, academic articles and research were also conducted.

Keywords: Isan Pin, Pin Development, Pin Production

บทนำ

การแบ่งการปกครองของประเทศไทย ตามรูปแบบของกระทรวงมหาดไทยจะแบ่งออกเป็น 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ โดยแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ เช่น สันเขา หรือ ห้วย หนอง คลอง บึง ลำน้ำ เป็นต้น แต่ในเชิงวัฒนธรรมแล้วจะแบ่งได้เป็น 6 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคอีสานเหนือ ภาคอีสานใต้ และไทยโคราช กลุ่มชน ในภาคอีสานเหนือ ประกอบด้วยกลุ่มที่อยู่ในเขตจังหวัดเลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์ มุกดาหาร ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ และ หนองบัวลำภู ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของภาคอีสานเหนือคือ “วัฒนธรรมหมอลำ - หมอแคน” กลุ่มภาคอีสานใต้ได้แก่กลุ่มชนในเขตจังหวัด บุรีรัมย์ สุรินทร์ และศรีสะเกษ ลักษณะเด่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มภาคอีสานใต้คือ “วัฒนธรรมเจียงกัณฑ์” ส่วนจังหวัดนครราชสีมาจะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไปจากภาคอีสานเหนือและภาคอีสานใต้ คือ “วัฒนธรรมเพลงโคราช” นักวัฒนธรรม กล่าวไว้ว่า ภาคอีสานเหนืออาจเรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมไทย-ลาว ส่วนภาคอีสานใต้อาจเรียกได้ว่า วัฒนธรรมไทย-เขมร (สัญญา สมประสงค์, 2555)

ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งอารยธรรมโบราณ มีศิลปวัฒนธรรมที่สืบสาน มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมากมาย (ปิยพันธ์ แสนทวีสุข, 2546) โดยเฉพาะทางด้านดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานมีความโดดเด่น และมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนใครในโลกนี้ (วิโรจน์ เอี่ยมสุข, 2527)

สุรศักดิ์ พิมพ์เสน (2532, หน้า 1 - 2) ได้จัดแบ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านตามลักษณะการเกิดเสียง ได้ 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มเครื่องกระทบ (Percussion Instruments) แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องกระทบที่บรรเลงเป็นทำนอง ได้แก่ โปงลาง เครื่องกระทบที่บรรเลงเป็นทำนองไม่ได้ ได้แก่ กลองประเภทต่าง ๆ กั๊บแก็บ ฟังฮาด สิ่ง (ชิง) สาบ (ฉาบ)
2. กลุ่มเครื่องสาย แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ เครื่องดีด ได้แก่ พิณ หรือ ซุง เครื่องสี ได้แก่ ซอกลา ซอไม้ฝ้าย ซอปี่ เครื่องสาย ได้แก่ สะนู
3. กลุ่มเครื่องเป่า แบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ เครื่องเป่าประเภทไม่มีลิ้น ได้แก่ ไหวด เครื่องเป่าประเภทมีลิ้น ได้แก่ ปี่ใบไม้ ปี่ภูพาน ปี่ใบฝักบัว (ใบหอม) หิน สไนด์ ปี่แคน และแคน

วงดนตรีประกอบการแสดงหมอลำหรือตลกและหมอลำเพลิน เครื่องดนตรีดั้งเดิมประกอบ แคน พิณไฟฟ้า พิณเบส และกลองชุด แต่ปัจจุบันได้เพิ่มเครื่องดนตรีสากลเข้าไปตามสมัยนิยมได้แก่ คีย์บอร์ด กีตาร์ไฟฟ้า กีตาร์เบส เครื่องเป่าทองเหลือง และเครื่องเป่าลมไม้ กลองทอมบา เป็นต้น นอกจากนี้ยังมี วงกลองยาว เป็นการประสมวงกลองยาว แต่เดิมประกอบด้วยกลองยาว ประมาณ 3 - 4 ใบ กลองผิง 1 ใบ และฉาบ 1 คู่ ปัจจุบันมีการประยุกต์เครื่องดนตรีเพิ่มเข้าไปอีกคือ พิณไฟฟ้า พิณเบส แคน ออร์แกน กลองพาเหรด วงกลองยาวนิยมใช้บรรเลงประกอบขบวนแห่ตามงานบุญต่าง ๆ (จักรยาทร นพราลัย, 2544)

การปรับเปลี่ยนมาใช้พิณไฟฟ้าดังกล่าว เริ่มแพร่หลายเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2514 โดยณรงค์ พงษ์ภาพ หรือที่ชาวอีสานรู้จักกันในนาม นพดล ดวงพร หัวหน้าวงดนตรีลูกทุ่ง คณะเพชรพิณทอง และทองใส ทับถนุน หมอพิณประจำคณะเป็นผู้ริเริ่มและเผยแพร่ ทำให้ พิณไฟฟ้ากลายเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยม เพราะสามารถบรรเลงได้ทั้งเดี่ยวและผสมวง ทั้งยังสามารถบรรเลงทำนองได้อย่างหลากหลาย (สนอง คลังพระศรี, 2541) ตัวอย่างเช่น สายลำเพลิน สายลำเตี้ย และทำนองเพลง อื่น ๆ ที่ให้อารมณ์สนุกสนาน เป็นต้น

พิณเป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทสำคัญต่อวงดนตรีพื้นบ้านอีสานประเภทต่าง ๆ เนื่องจากพิณเป็นเครื่องดนตรีที่สามารถส่งเสียงผ่านเครื่องขยายเสียงได้ง่าย และมีเสียงที่สดใสเป็นเอกลักษณ์ใช้บรรเลงทำนองหลักของวงดนตรีได้ชัดเจนกว่าเครื่องดนตรีชนิดอื่น จึงเป็นที่นิยมนำมาร่วมบรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านอาทิ วงโปงลาง วงกลองยาว ปัจจุบันพิณยังมีบทบาทต่อวงดนตรีสากลเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากมีการนำพิณมาบรรเลง ประกอบการแสดงดนตรีในวงดนตรีสากลเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังนิยมนำพิณไปประกอบการบันทึกเสียงในเพลงลูกทุ่ง เพลงเพื่อชีวิตฯ แสดงให้เห็นว่าพิณนอกจากจะเป็นเครื่องดนตรี ที่นิยมบรรเลงในวงดนตรีพื้นบ้านแล้วยังเป็นที่นิยมในการนำไปบรรเลงประกอบวงดนตรีประเภทอื่นด้วย (ธงชัย จันเต, 2553)

การเล่นพิณนอกจากจะเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ หรือพักผ่อนและเพลิดเพลินไปกับเสียงดนตรีพื้นบ้าน ยังเป็นการสนับสนุนดนตรีพื้นบ้านที่ไพเราะงดงาม ให้มีการสืบทอด และมีการพัฒนาต่อไปในอนาคต เพราะฉะนั้นการสนับสนุน จากลูกค้าที่ให้ความสนใจผลิตภัณฑ์ทางภูมิปัญญาอันทรงคุณค่าที่ดังมาเช่นนี้ จึงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งในการรักษาวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้อีกด้วย (ปริญญา ปัญญานันท์, 2556)

จากที่กล่าวมาในปัจจุบันสังเกตเห็นว่า พิณ ถูกนำมาใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกอย่างแพร่หลายทำให้มีนักพัฒนาพิณอีสานเกิดขึ้นหลายคน หนึ่งในนั้นคือนาย ประภาศิต แสนปากดี ช่างผลิตและพัฒนาพิณอีสาน ในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ซึ่งบทความนี้ผู้เขียนได้เรียบเรียงข้อมูลจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ นายประกาศิต แสนปากดี นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาเอกสารข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้บทความนี้บรรลุเป้าหมายได้อย่างสมบูรณ์

ประวัติความเป็นมาของพิณ

ในภาคอีสาน จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล สันนิษฐานว่า พิณเป็นเครื่องดนตรีที่นำมาใช้เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการนำเข้ามาพร้อมกับการอพยพ เคลื่อนย้ายชุมชนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง พิณถูกนำเข้ามาในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23 - 24 นอกจากนี้ ยังมีวรรณกรรมอีสานโบราณที่กล่าวถึงเครื่องดนตรีพิณ อาทิ ขลนงิ้ว ท้าว กาด้า ผาแดงนางไอ่ พญาคันคาก เป็นต้น (ธงชัย จันเต, 2553)

พิณในภาคอีสานเองนั้นก็มีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามแต่ละพื้นที่ อาทิ จังหวัดอุบลราชธานี เดิมเรียกว่า ซุง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ เรียกว่า หมากจับปี จังหวัดชัยภูมิ เรียกว่า เต่ง หรือ อีเต่ง บางพื้นที่เรียกชื่อตามเสียงของเครื่องดนตรีว่า บักโตตต่ง (จักรายุทธ นพราลัย, 2544) พิณ ชาวบ้านเรียกว่า “ซุง” หรือ “ซิ่ง” มีสายอยู่ 3 สายตั้งเสียงดังนี้ คือ มี - ลา - มี พิณที่พบในภาคอีสานแบ่งออกเป็น 5 แบบ คือ

1. พิณโปร่ง หรือ “ซุง” เป็นพิณพื้นบ้านดั้งเดิม
2. พิณไฟฟ้า คล้ายพิณโปร่งแต่มีการใช้อิเล็กทรอนิกส์เข้ามา เหมือนกีตาร์
3. พิณคอร์ด เหมือนกีตาร์ ใช้สำหรับเล่นคอร์ด
4. พิณเบส

5. พิณไห แต่เดิมใช้เล่นเป็นเบส ทำจากไหขนาดเล็ก เรียงกันตามลำดับประมาณ 3-5 ลูก แล้วเอาสายยางหนา ๆ วางลงพาดปากไหมัดปากไหให้แน่น เวลาเล่นให้ตีตบเป็นเสียงเบส ปัจจุบันเป็นแค่การแสดงท่าทางประกอบ

สำหรับซุงหรือพิณของคนไทยภาคอีสานนั้น น่าจะวิวัฒนาการมาจากสะนู (สะนู) ซึ่งเป็น เครื่องดนตรีที่มีสายซึ่งเป็นรูปธนู ใช้ตีเล่นหรือผูกหัววาวขึ้นไปในท้องฟ้าให้ลมมันพัดแล้วเกิดเสียง ส่วนที่เป็นเต้าเสียงน่าจะมาจาก 2 ทาง คือ กระจับปี่ เพราะยังมีพิณกระจับปี่ให้เห็นและ ให้เด็กเล่นอยู่ในสังคมไทยภาคอีสาน และอีกทางหนึ่งมาจากพิณสายเครื่องหน้านาง ซึ่งชุดหลวมลงไปในดิน เป็นเต้าขยายเสียง แล้วจึงสายเครื่องหน้านางเป็นสายพิณพาดปากหลวมนั้นมัดหัวท้ายทั้งของ สายเข้ากับหลัก 2 หลัก เวลาเล่นใช้ตีหรือตีตบสายเสียงคล้ายกลอง (วีรพันธุ์ ธงตะกบ, 2548)

พิณ ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญ เนื่องจากเสียงพิณมีความคมชัด ทั้งสามารถ ปรับลด-เพิ่มหรือปรับแต่งเสียงได้ตามต้องการและสอดคล้องประสานกับเครื่องดนตรีตัวอื่นได้อย่างกลมกลืนมากกว่าเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภทอื่น ๆ โดยเฉพาะแคน (สนอง คลังพระศรี, 2541)

องค์ประกอบของพิณ

ปริญญ์ ปัญญานันท์ (2556) ได้แบ่งองค์ประกอบของพิณ ดังต่อไปนี้ 1. ตัวพิณ หรือเต้าพิณ 2. คอพิณ 3. ขันเสียง (เฟรต) 4. หย่อง (สะพานสาย) 5. ลูกบิดขึ้นสาย

สัญญา สมประสงค์ (2555) ได้แบ่งองค์ประกอบของพิณ ดังต่อไปนี้ 1. ตัวพิณ 2. ลูกบิด 3. สายพิณ 4. หย่องรองสายหรือหมอนรองสาย 5. ขันเสียง 6. หัวพญานาค

การผลิตพิณทั่วไป

ปริญญ์ ปัญญานันท์ (2556) กล่าวถึง รายละเอียดของผลิตภัณฑ์ พิณอีสานในรูปแบบของ “มีภูมิ” ซึ่ง “มีภูมิ” เป็นเครื่องหมายการค้า ที่ใช้สำหรับการจำหน่ายเครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และพิณอีสาน ภายใต้การดำเนินงานของ นายปริญญ์ ปัญญานันท์ ผู้เป็น เจ้าของโครงการ โดยทำการตลาดผ่านทางเว็บไซต์ออนไลน์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ของ มีภูมิ ที่จะทำการจำหน่ายมีด้วยกัน 2 รูปแบบ คือ แบบพิณไฟฟ้า และแบบพิณโปร่งไฟฟ้า ดำเนินธุรกิจแบบกิจการ เจ้าของคนเดียว

ข้อมูลและรายละเอียดผลิตภัณฑ์ของ “มีภูมิ” มีดังต่อไปนี้

1. พิณไฟฟ้า จะมีการผลิตขึ้น 2 รุ่น ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ทั้งหมดประกอบไปด้วย

- 1.1 ตัวพิณ หรือเต้าพิณ

รุ่นที่ 1 สร้างขึ้นจากไม้ปอปลาร์ ไม้เนื้ออ่อนสีขาว จึงสามารถย้อมสีหรือทาสีได้ดี น้ำหนักเบา เนื้อละเอียด ส่วนใหญ่ใช้ทำอุปกรณ์ดนตรี ตัววิทยุ กรอบรูป บานประตู เติง หน้าต่าง ไม้ชนิดนี้ จัดเป็นไม้ที่ใช้ทำลำตัวกีตาร์มาตรฐานอีกชนิด ที่ทางโรงงานต่าง ๆ เลือกใช้กันมาอย่างช้านาน มีโทนสีเทา/เขียว เนื้อไม้เป็นเส้นละเอียด ไม่เป็นหลุมลึก สามารถทาสีได้สะดวกจึงนิยมทำสีทึบปิด

น้ำหนักของไม้ปอปลาร์จะหนักกว่าไม้อัลเดอร์ ไม่มากนัก ซึ่งโทนเสียงจะเหมือนกับไม้อัลเดอร์ ซึ่งเป็นไม้ที่ใช้ในการผลิตกีตาร์ชั้นนำอย่างเฟนเดอร์ เพราะฉะนั้นจึงได้นำเอาไม้ปอปลาร์มาเป็นวัตถุดิบอย่างหนึ่งในการผลิต นอกจากนั้นยังได้ทำการทดลองคุณภาพเสียงเมื่อใช้ไม้ปอปลาร์ในการผลิตพิณ และได้พบว่า คุณภาพเสียงที่ได้ออกมานั้นมีคุณภาพที่ดี รวมไปถึงไม้ปอปลาร์ยังเป็นไม้อุตสาหกรรมที่หาได้ง่าย ตามโรงไม้ต่าง ๆ ทั่วไป

รุ่นที่ 2 สร้างขึ้นจากไม้แอช ไม้โดยทั่วไปเป็นไม้ที่มีน้ำหนักมาก แข็งแรง เหนียวและมีความต้านทานต่อแรงกระแทกสูง กระพี้มีสีเหลืองอ่อนจนเกือบขาว แก่นสีแปรผันจากสีน้ำตาลเทา สีสน้ำตาลอ่อน จนเป็นสีเหลืองอ่อนมีแนวลายไม้สีน้ำตาล นิยมใช้ในการผลิตกีตาร์ เนื้อไม้จะมีเนื้อที่แข็งและแน่น ด้วยเนื้อที่แน่นนั้น ทำให้เสียงที่ได้มีความใสและกังวาล สีไม้ตามธรรมชาติจะเป็นสีครีม แต่บริเวณแกนอาจมีสีอมชมพูจนถึงน้ำตาลได้มีรูเสี้ยนค่อนข้างห่าง ทำให้เวลาทำสีต้องใช้เวลามาก เพื่อให้สีกลบรูเสี้ยนของไม้

1.2 คอพิณ

ในการสร้างคอพิณจะใช้ไม้เมเปิ้ล ซึ่งเป็นไม้ที่นิยมนำมาใช้ผลิตเครื่องดนตรีในอุตสาหกรรมดนตรีอย่างกีตาร์ ไม้เมเปิ้ลเป็นไม้ที่มีสีขาวครีมไปถึงสีครีม แก่นไม้มีสีขาวหรือสีน้ำตาล คุณลักษณะเป็นไม้เนื้อแข็ง มีน้ำหนักมากและแข็งแรง ทนทานต่อแรงกระแทก หรือการเสียดสี ด้วยโครงสร้างเนื้อไม้ มีลักษณะผิวเรียบสม่ำเสมอจะสามารถนำไปขัดเงาได้ดี จากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานั้น ทำให้ไม้เมเปิ้ล เหมาะสำหรับ การใช้งานต่าง ๆ ในการผลิตเครื่องดนตรี

1.3 ชั้นแบ่งเสียง, หย่อง (สะพานสาย) ลูกบิดขึ้นสาย, อุปกรณ์ไฟฟ้า

วัสดุทั้งหมดใช้มาตรฐานเดียวกับการผลิตกีตาร์ แต่ในส่วนของหย่อง (สะพานสาย) ได้มีการสั่งทำพิเศษขึ้นสำหรับพิณซึ่งมีเพียงสามสาย

พิณไฟฟ้าทั้ง 2 รุ่นนี้ถูกสร้างขึ้นด้วยความประณีต การผลิตในครั้งนี้ได้นำวิธีการผลิต และเทคโนโลยีการผลิตกีตาร์มาปรับประยุกต์ใช้ในการผลิตไม่ว่าจะเป็นเทคนิคการต่อคอ หรือการคำนวณช่องว่างระหว่างชั้นแบ่งเสียงที่เที่ยงตรง พิณทุกตัวจึงมีมาตรฐาน สามารถนำไปเล่นได้โดยไม่เกิดปัญหาใด ๆ

2. พิณโปร่งไฟฟ้า ลักษณะอุปกรณ์และรูปทรงทั้งหมด

มีการประยุกต์นำเอาเทคโนโลยีการผลิตกีตาร์โปร่งเข้ามาใช้สำหรับการผลิต รวมถึงการประยุกต์รูปทรงและรูปแบบจากพิณอีสานแบบเดิม และการนำเอาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เข้ามาประกอบเพื่อให้เกิดความสะดวกมากขึ้นสำหรับการใช้งาน ซึ่งพิณโปร่งไฟฟ้า ก็จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับพิณไฟฟ้า แต่มีความแตกต่างกันที่ตัวพิณและไม้ที่นำมาใช้ โดยทั่วไปตัวพิณของพิณโปร่งไฟฟ้าภายในจะเป็นโพรง ซึ่งในพิณไฟฟ้า ส่วนของตัวพิณนั้นจะเป็นไม้ตัน และในส่วนของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งวัสดุอุปกรณ์ ทั้งหมดจะประกอบไปด้วย

2.1 ตัวพิณ หรือเต้าพิณ

จากที่กล่าวไว้ข้างต้นว่า ตัวพิณของพิณโปร่งไฟฟ้าภายในจะเป็นโพรง ซึ่งในพิณแบบเดิม จะเป็นการขุดไม้ให้เป็นโพรงจากไม้ท่อนเดียว แต่ในกรณีนี้ได้นำเทคโนโลยีการผลิตแบบ กีตาร์มาใช้ในการผลิต ซึ่งส่วนของตัวพิณจะประกอบจากไม้สามชิ้น นั่นคือ ด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง โดยไม้ที่ใช้ในการทำตัวพิณโปร่งไฟฟ้านั้นประกอบไปด้วย ไม้สน ที่นิยมใช้ในการผลิตกีตาร์อยู่แล้ว นำมาประกอบเป็นไม้แผ่นหน้า และนำไม้ระยองกลึงมาประกอบเป็นแผ่นหลัง และแผ่นข้าง

วัสดุอุปกรณ์หลายชิ้นอย่างเช่น ลูกบิดขึ้นสาย และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เป็นวัสดุที่มีคุณภาพได้สั่งนำเข้ามาจากต่างประเทศ และในกระบวนการผลิตพิณทุกตัวที่เป็นตัวต้นแบบ ถูก สร้างขึ้นด้วยฝีมือของช่างที่มีความสามารถสูงผ่านงาน สร้างพิณให้กับนักดนตรีระดับมืออาชีพที่มีชื่อเสียงหลาย ๆ ท่าน อาทิเช่น วงโปงลางสะออน และครูเพลงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงอีกมากมาย และได้นำมาตรฐานการผลิต ในลักษณะเช่นเดียวกันกับการผลิตกีตาร์มาปรับประยุกต์ใช้อีกเช่นกัน เช่นเดียวกับที่ใช้ในพิณไฟฟ้า นอกจากนี้ยังมีการผลิตอุปกรณ์เสริมอย่างเช่นกระเป๋าสีพิณ เพื่อความสะดวกแก่ผู้ใช้ในการพกพา โดยกระเป๋านั้นก็ถูกออกแบบขึ้นมาอย่างสวยงาม และเหมาะสมกับพิณอีสานในแบบของ “มีภูมิ”

วีรพันธุ์ ธงตะกบ (2548) กล่าวถึงขั้นตอนการผลิตพิณของ อาจารย์ ทวี พันธุ์พานิช ช่างทำพิณ อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ดังนี้

1. การเตรียมไม้ขนุน ไม้ขนุนที่นำมาทำพิณควรเป็น ไม้ขนุนที่มีความแก่ และต้องอบหรือตากให้เนื้อไม้แห้งสนิท
2. การขึ้นรูปพิณ โดยการวาดรูปพิณ และลายนอกของพิณ โดยมีรูปใบไม้และรูปวงรี
3. การเจาะรูปพิณ เมื่อวาดรูปเสร็จแล้วก็จะใช้จิกขอ เจาะให้เป็นรูปตัวพิณ
4. การเจาะโปร่งพิณ โดยการใช้ล้อยเคอร์ในการเจาะโปร่งพิณ
5. การแต่งคอพิณ โดยการนำไม้มาวัดและใช้มีดถากออกให้โค้งมน

6. การทำหัวพิน หัวพินของอาจารย์ทวี พันธุ์พานิช จะมีอยู่ 2 แบบ คือ หัวพินขนาดใหญ่ และหัวพินเล็ก โดยใช้จิกขอสและใช้เครื่องเจียรทำให้โค้งมนเพื่อความสวยงาม แล้วนำอุปกรณ์แกะสลักมาแกะรายละเอียดให้สวยงาม

7. การประกอบพิน เมื่อทำคอปินเสร็จแล้วก็นำมาประกอบกับตัวพิน โดยการเจาะรูเพื่อใช้น็อตเข้าไปยึด และใช้กาวผสมผงซีลี้อย เมื่อแห้งจะทำให้เนื้อไม้ติดกัน

สัญญา สมประสงค์ (2555) กล่าวถึงขั้นตอนกรรมวิธีการผลิต พิน ของชุมชน บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ดังนี้

1. นำไม้ท่อนที่ได้ตัดเตรียมไว้มาแปรรูปให้เป็นแผ่นกระดาน ขนาดความหนา 2 นิ้ว - 3 นิ้วขึ้นไป
2. นำแบบพิมพ์รูปพินมาประกบกับไม้แผ่นแล้วจึงวาดรูปทรงพินตามแบบพิมพ์
3. นำไม้แผ่นไปเลื่อยตามแบบที่วาดไว้ให้ออกมาเป็นตัวพิน
4. ใช้เลื่อย เลื่อยส่วนด้านหน้าของตัวพินออกเป็นแผ่นบาง ๆ ประมาณ 2 เซนติเมตร เพื่อที่จะนำมาฉลุลวด (รูเสียง)

เป็นหน้าพิน 2560

5. นำส่วนตัวพินมาเจาะกล่องเสียงโดยเจาะเอาเนื้อไม้ออกเพื่อให้ตัวพินเป็นโพรง
6. ขัดและตกแต่งพินทั้งตัวให้กลมกลิ้งด้วยตะไบหรือเครื่องขัดกระดาษทรายไฟฟ้า
7. นำแผ่นไม้ที่เลื่อยมาฉลุเป็นลายดอกจิกหรือลายอื่น ๆ แล้วนำแผ่นหน้าพินไปประกบกับ ตัวพินและยึดติดด้วยกาว

ลาเท็กซ์ หรือกาวร้อน

8. นำไม้เนื้ออ่อนเช่นไม้โมกหรือไม้ขนุนมาไสแปรรูป นำแบบพิมพ์หัวพินมาทาบบนแผ่นไม้ที่เตรียมไว้ใช้ดินสอวาดลวดลายให้ออกเป็นรูปทรง แล้วจึงนำไม้แผ่นที่เป็นหัวพินขนาดใหญ่ โดยใช้สออุปกรณ์แกะสลัก เช่น สอ แกะตามรูปแบบที่เขียนแบบไว้เมื่อแกะสลักแล้วนำหัวพินมา ตกแต่งกับส่วนคอของพินใช้เครื่องขัดตกแต่งให้ได้รูปทรงและสวยงาม ปัจจุบันช่างผู้ผลิตพินนิยมทำ หัวพินขนาดใหญ่ถอดออกจากคอปินได้เพื่อสะดวกแก่การเก็บรักษา

9. นำไม้แบบระดับชั้นเสียง (ห้องเสียง) มาวางทาบบนตัวพิน ใช้ดินสอขีดตำแหน่งบริเวณที่ ติดชั้นเสียงตามไม้แบบ

10. นำใบเลื่อยมาเลื่อยตรงบริเวณที่ได้ขีดจุดตำแหน่งไว้ให้เป็นร่องเล็ก ๆ แล้วจึงนำชั้นเสียง (เฟรตเสียง) มาติดฝั่งตรงรอยร่อง และใช้กาวแห้งทาติดให้แน่นสนิท ในปัจจุบันเฟรตเสียงของพินจะติดอย่างถาวรโดยช่างผู้ผลิตพินได้ใช้ทองเหลืองเส้นเล็ก ๆ หรือใช้เฟรตเสียงของกีตาร์ที่มีขายสำเร็จรูปมาตัดขนาดให้พอดี เพื่อความสะดวกรวดเร็วและสวยงามของพิน

11. นำเครื่องขัดหรือหินเจียรมาขัดตกแต่งที่ชั้นเสียงพิน เพื่อให้ชั้นของพินมีความเรียบไม่ สะดุดมือในเวลาติด

12. ร่างรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าเข้าที่ด้านหน้าของส่วนที่จะติดลูกบิดน้าวแล้วเจาะรูให้พินแต่ ไม่ให้ทะลุออกไปด้านหลัง แล้วเอาสิ่วแซะรูดอกสว่านให้ทะลุถึงกันจนเกิดรูสี่เหลี่ยมผืนผ้าลึกลงไปในเนื้อไม้ เจาะลูกบิดจากด้านข้าง 3 รู ให้ 2 รูอยู่ข้างหนึ่ง อีก 1 รู อยู่อีกข้างหนึ่ง แล้วติดลูกบิดเข้าที่รูนั้น ๆ

13. นำตัวพินพร้อมหัวพินพินขนาดใหญ่ไปเคลือบสีหรือทาสีเพื่อความสวยงามและความคงทน ของพิน

14. ติดที่ยึดสายเข้าที่บริเวณส่วนท้ายของตัวพิน ซึ่งจะต้องห่างจากขอบของตัวพินจากด้านท้ายเข้ามาประมาณ 3 เซนติเมตร ในแนวขวางกับแนวคอปินวัสดุที่ใช้ทำอาจเป็นโลหะหรือไม้เจาะรู ร้อยสายไว้ 3 รู

15. นำไม้เนื้อแข็งมาตัดให้ได้ขนาดเพื่อทำเป็นหย่องหรือสะพานพาดสาย โดยยึดเข้าบริเวณ กึ่งกลางระหว่างที่ยึดสายกับรูแพ (รูเสียง) ระยะห่างระหว่างหย่องหน้ากับหย่องหลังประมาณ 48 เซนติเมตร ความสูงของหย่องนั้นยังทำให้สายอยู่ชิดกับรูแพมากเท่าใด ยิ่งจะทำให้เสียงกังวานมากขึ้นเท่านั้น แนวของหย่องจะต้องขนานกับเฟรตบนคอปิน หรือขนานกับที่ยึดสาย

16. ร้อยสายทั้งสามสายเข้าทางนอกของที่ยึดสาย โผล่ปลายสายพาดเลยไปร้อยเข้าที่ร้อย สายของลูกบิด หมุนลูกบิดขึ้นสายให้เครื่องจนได้ระดับเสียงที่ต้องการ คือให้สายที่ 1 ซึ่งอยู่ริมขวาสุด ของที่ยึดสายให้เป็นเสียง “มี” ให้สายที่ 2 ซึ่งอยู่กลางให้เป็นเสียง “ลา” และสายที่ 3 ให้เป็นเสียง “มีต่ำ” ด้วยวิธีเทียบเสียงกับเสียงดนตรีแม่บท เช่น แคน โปงลาง หรือเครื่องเทียบเสียง (Tuner)

17. นำหัวพินขนาดใหญ่สวมประกอบเข้าบนคอปิน และทำการทดสอบระดับเสียงของพินโดย การบรรเลงลายเพลงต่าง ๆ เพื่อเช็คมาตรฐานระดับเสียงที่ถูกต้องของพินอีสาน

ประวัติของช่างผลิตพิน

นายประกาศิต แสนปากดี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี แขนงวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ปัจจุบันอาศัยอยู่ที่ ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ผลงานของ นายประกาศิต แสนปากดี ผลิตภัณฑ์โปร่ง, ผลิตภัณฑ์เบสไฟฟ้า, สร้างสรรค์และพัฒนาพิณอีสาน โครมาติก และร่วมพัฒนา เทหนา (พิณกะเหรี่ยง) นอกจากนั้น นายประกาศิต แสนปากดี ยังเป็นนักประพันธ์เพลง รวมถึงผู้ควบคุมการผลิตผลงานดนตรี ให้กับศิลปินอิสระ หลากหลายกลุ่ม และยังคงตั้งวง “อิทธิมย์” ซึ่งเป็นศิลปินอิสระในจังหวัดสกลนคร ซึ่งถูกเสนอชื่อเข้าชิงรางวัล “อัลบั้มยอดเยี่ยม” ในงาน “สีสันอะวอร์ดส์”

ภาพประกอบ 1 นาย ประกาศิต แสนปากดี

การผลิตพิณของ “ประกาศิต แสนปากดี”

1. การเตรียมวัสดุอุปกรณ์

1.1 เตรียมไม้ นำมาใช้ทำพิณ ไม้ที่นิยมนำมาใช้ทำพิณมีอยู่ 4 ชนิด คือ

1.1.1 ไม้เนื้อแข็งชิงชัน

1.1.2 ไม้ยมหอม

1.1.3 ไม้มะเกลือ

1.1.4 ไม้เองเกล็ดแมน (engelmann spruce)

1.2 การเตรียมเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ทำพิณนั้นเป็นเครื่องมือช่างไม้ทั่ว ๆ ไป เช่น จิกซอ กอไฟฟ้า ล้อเตอร์ อุปกรณ์แกะสลัก หินเจียร์ สว่านเจาะรู กระดาษทราย เลื่อยวงเดือน ค้อน ฯลฯ

2. วิธีการทำพิณ

2.1 ตัวพิณ (Body) ในการผลิตตัวพิณแบบดั้งเดิม จะใช้ไม้ชิ้นใหญ่แล้วเจาะรูบริเวณตรงกลางตัวพิณ แต่พิณแบบดั้งเดิมจะไม่สามารถให้เสียงที่ดังได้มาก จึงได้มีการพัฒนาการสร้างสรรค์ ตัวพิณขึ้น โดยใช้วิธีการผลิตกีตาร์โปร่งเข้ามาประยุกต์ โดยการสร้างตัวพิณให้เหมือนกลองโดยประกอบไม้ด้านหน้า ด้านข้าง และด้านหลัง เมื่อใช้ในการบรรเลง ไม้หน้าและไม้หลังจะสั่นสะเทือน ทำให้เสียงดังกังวานมากขึ้น ซึ่งใช้ไม้ในการผลิตตัวพิณดังนี้ ไม้หน้าใช้ไม้เองเกล็ดแมน ส่วนไม้ข้าง และด้านหลังของตัวพิณใช้ไม้เนื้อแข็งชิงชัน

2.2 ปิ๊กการ์ด (Pickguard) ได้ใช้ไม้เนื้อแข็งชิงชัน มีลักษณะเนื้อไม้สวยงาม มีความหนาแน่นสูง มีอายุการใช้งานมากกว่า 25 ปี จึงถูกนำมาใช้ในการผลิตปิ๊กการ์ด และตัวพิณที่ได้กล่าวไป

2.3 คอพิณ ในการผลิตคอพิณ ได้ใช้ไม้ยมหอม ซึ่งมีลักษณะเนื้อไม้ มีสีแดงอ่อนถึงสีอิฐแก่ เป็นมันเลื่อม มีกลิ่นหอมเสี้ยนตรง และสม่ำเสมอ เหนียว อ่อน ใช้ในร่มทน เลื่อยไสกบตกแต่งง่าย ชัดชั่งเงาได้งาม

2.4 ฟิงเกอร์บอร์ด (Fingerboard) และสะพานสาย (Bridge) ได้ใช้ไม้มะเกลือ ซึ่งมีลักษณะมีความละเอียดและแข็งแรงทนทาน สามารถนำมาใช้ทำเครื่องเรือนได้เป็นอย่างดี หรือจะใช้ทำเป็นเครื่องดนตรี เครื่องประดับ

2.5 หอย่ง หรือ ตัวรองรับสาย ทำจากกระดูกซึ่งเป็นวัสดุที่รองรับสายพิณ และให้เสียงที่มีความคมชัดมากขึ้น จะมีสองส่วนด้วยกันคือบริเวณหัวพิณจะเรียกว่า นัท (Nut) ในส่วนของลำตัวพิณจะยึดติดอยู่กับ สะพานสาย จึงนิยมเรียก บริดจ์ (Bridge)

2.6 ขันเสียง (Fret) เป็นส่วนสำคัญมากจุดหนึ่งของพิณ ซึ่งใช้ นิเกิ้ล (Nigel) ในการสร้าง และมีการพัฒนาให้มีความเป็นหลักสากลยิ่งขึ้น โดยใช้หลักการสร้าง แบบการสร้างเฟรทแบบกีตาร์โปร่ง โดยมีการคำนวณระยะห่างของเฟรท ซึ่งจะวัดจาก นัท และบริดจ์ และการคำนวณ ด้วยตัวเลข 17.817 ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานในการผลิตกีตาร์โปร่ง และมีตัวอย่างการคำนวณดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงการคำนวณระยะห่างของการวางชิ้นเสียง บนคอพิน

L หมายถึง ระยะ ห่างจากนัทถึงบริดจ์ (Scale Length) มีหน่วยเป็นมิลลิเมตร (mm)

N หมายถึง นัท

F หมายถึง เฟรท

S หมายถึง ความกว้างของเฟรท

มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$S1 = N \text{ ถึง } F1 = L / 17.817$$

(S1 = ความกว้างของ นัทถึง เฟรท 1 = L ทหารด้วย 17.817)

$$S2 = F1 - F2 = (L - S1) / 17.817$$

(S2 = ความกว้างของ เฟรท 1 ถึง เฟรท 2 = L ลบด้วย S1 แล้วหารด้วย 17.817)

$$S3 = F2 - F3 = (L - S1 - S2) / 17.817$$

(S3 = ความกว้างของ เฟรท2 ถึง เฟรท 3 = L ลบด้วย S1 และ S2 แล้วหารด้วย 17.817)

$$S4 = F3 - F4 = (L - S1 - S2 - S3) / 17.817$$

(S4 = ความกว้างของ เฟรท 3 ถึง เฟรท 4 = L ลบด้วย S1, S2 และ S3 แล้วหารด้วย 17.817)

จากตัวอย่าง การคำนวณเฟรทจะทำการคำนวณไปเรื่อย ๆ จากเฟรท 1 ไปจนถึงเฟรท ที่ต้องการ ซึ่ง พินที่ถูกสร้างขึ้นมีเฟรทจำนวน 24 เฟรท

ลูกบิด (Tuning Key) นำลูกบิดของเครื่องดนตรี เบนโจ ติดตั้งไว้ที่บริเวณหัวของพิน นอกจากนั้นยังติดตั้งตัวปรับเสียง (Fine Tuners) แบบของไวโอลิน ไว้บริเวณส่วนท้ายของตัวพิน ซึ่งทำให้การตั้งสายพินมีความเสถียรแม่นยำ เทียงตรง ในระดับเสียงของตัวโน้ตที่ต้องการมากกว่าพินแบบดั้งเดิม

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบของพินที่ผลิตขึ้นโดย นายประกาศิต แสนปากดี

สรุป

จากการศึกษา พบว่า พิน เป็นเครื่องดนตรีที่ถูกนำมาใช้ เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมีการนำเข้ามาพร้อมกับการอพยพเคลื่อนย้ายชุมชนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง และมีการดัดแปลงหรือแต่งเติมให้เป็นพินแบบของอีสานที่นิยมใช้ในปัจจุบัน ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้ 1) ตัวพิน 2) ลูกบิด 3) สายพิน 4) ห้อยรองสายหรือหมอนรองสาย 5) ชั้นเสียง 6) หัวพินวนาค

ปัจจุบัน การบรรเลงพินถูกนำไปใช้บรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลอย่างแพร่หลาย ทำให้ปัจจุบันมีผู้พัฒนาพินอีสานเป็นจำนวนมาก ซึ่งหนึ่งในนั้นคือ นายประกาศิต แสนปากดี ช่างผลิตและพัฒนาพินในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ซึ่งพัฒนาพินอีสานให้มีความเป็นสากลมากยิ่งขึ้น โดยมีวิธีการผลิตเหมือนการผลิตกีตาร์โปร่ง ซึ่งแตกต่างจากพินอีสานแบบดั้งเดิม คือการสร้างตัวพินจะเป็นการประกอบไม้เป็นลักษณะเหมือนกลองทำให้พินมีความกังวานยิ่งขึ้น เนื่องจากเสียงเกิดจากการสั่นของไม้หลังตัวพินซึ่งแตกต่างจากการทำพินแบบดั้งเดิมคือการเจาะรูไม้ ทำให้เสียงพินแบบดั้งเดิมจะมีเสียงที่เบากว่า นอกจากนั้น เพรทพิน ยังมีการสร้างเป็นลักษณะโครมาติก ซึ่งมีการคำนวณด้วยตัวเลข 17.817 ซึ่งเป็นค่ามาตรฐานในการผลิตกีตาร์โปร่ง ทำให้พินที่ถูกสร้างขึ้นสามารถบรรเลงร่วมกับเครื่องดนตรีสากลได้ทุกบันไดเสียง แตกต่างจากพินอีสานแบบดั้งเดิมที่สามารถเล่นได้เพียงบันไดเสียงเดียวเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

จักรายุทธ นพราลัย. (2544). การจัดกิจกรรมนอกเวลาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 10.

นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.

ธงชัย จันเต. (2553). การศึกษาลายพินในวัฒนธรรมดนตรีอีสานกรณีศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปกรรมบูรพา*

มหาวิทยาลัยบูรพา, 13(1), 204 – 215.

ปริญญ์ ปัญญานันท์. (2556). *แผนธุรกิจ มีภูมิ พินอีสาน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยพันธ์ แสนทวีสุข. (2546). การอนุรักษ์พัฒนาและเผยแพร่ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานเชิงธุรกิจ. *วารสารมหาวิทยาลัย*

มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 22(1), 67 – 76.

วิโรจน์ เอี่ยมสุข. (2527). “แนวทางการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน” ใน *สมบัติอีสาน ครั้งที่ 3*. ปทุมธานี: วิทยาลัยครู บุรีรัมย์

วีรพันธุ์ ธงตะกบ. (2548). รายงานผลการวิจัย การศึกษาประวัติและเทคนิคการผลิตเครื่องดนตรีอีสาน. *วารสารช่อพะยอม*

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 16(1), 27 – 58.

สนอง คลังพระศรี. (2541). *หมอลำชิง : กระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรมดนตรีของหมอลำในภาคอีสาน*. นครปฐม:

มหาวิทยาลัยมหิดล.

สัญญา สมประสงค์. (2555). *การศึกษาการทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน : กรณีศึกษา หมู่บ้านท่าเรือ ตำบลท่าเรือ อำเภอนาหว้า*

จังหวัดนครพนม.ปริญญาโท ศป.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรศักดิ์ พิมพ์เสน. (2532). *การทำแคน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านสีแก้ว ตำบลสีแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด*. ปริญญานิพนธ์

ศศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.

การกำหนดความรับผิดและโทษทางอาญา : ศึกษากรณีความผิดต่อชีวิตร่างกายของเด็ก DETERMINATION OF CRIMINAL OFFENSE AND PENALTIES : A CASE OF THE OFFENSE AGAINST LIFE AND BODY OF CHILDREN

พิชวุฒิ เปี่ยมธรรมโรจน์^{1,*}, ณรงค์ ใจหาญ¹, ศิริชัย มงคลเกียรติศรี² และ มาตาลักษณ์ เสรมะธากุล¹
Pitchawut Piemtammaroj^{1,*}, Narong Jaihar¹, Sirichai Mongkolkeatsri² and Matalak Seramethakun¹

¹สาขาวิชาอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 10200

²สาขาระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ จังหวัดปทุมธานี 12130

¹Program in Criminal Law, Faculty of Law, Thammasat University, Bangkok 10200, Thailand

² Program in International Law, Faculty of Law, Bangkok University, Pathumthani 12130, Thailand

*Corresponding author: Email:b.pitchawut@outlook.com

รับบทความ 8 กรกฎาคม 2562 แก้ไขบทความ 7 สิงหาคม 2562 ตอรับบทความ 29 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันมีการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของเด็กให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ผู้เขียนจึงได้ศึกษาถึงการกระทำความผิดต่อเด็กตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ลักษณะ 10 หมวดชีวิตร่างกาย เมื่อศึกษาจากบทบัญญัติและอัตราโทษ พบว่า ไม่ได้มีการกำหนดความรับผิดกับบุคคลที่กระทำความผิดต่อเด็กไว้เป็นบทบรรณาธิกแต่อย่างใด อันทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษ และมีโอกาสในการลงมือกระทำความผิดได้โดยไม่มีการยับยั้งซึ่งใจก่อนลงมือกระทำความผิด นอกจากนั้นเมื่อบทลงโทษไม่มีความรุนแรงมากพอ ทำให้ผู้กระทำความผิดอาจไม่สำนึกในการกระทำของตน และอาจนำไปสู่การกระทำความผิดซ้ำซ้อนต่อไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมีแนวความคิดเพื่อเพิ่มบทลงโทษและอัตราโทษสำหรับบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของเด็ก อันพิจารณาจากเหตุผลในด้านต่าง ๆ และพิจารณารัฐธรรมนูญระหว่างผู้กระทำความผิดกับผู้ถูกกระทำความผิด โดยเปรียบเทียบกับบทกฎหมายต่างประเทศ เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อตัวเด็กและเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันการกระทำความผิดต่อเด็กเพื่อให้ทัดเทียมนานาชาติ

คำสำคัญ: การกระทำความผิดต่อเด็ก, ชีวิตและร่างกายต่อเด็ก

ABSTRACT

Offences against child's life and body remain frequently common in Thailand. Of particular interest for this study is to finding that in terms of the provision and the penalty rate on TITLE X, Offences Against Life and Body of Thai Criminal Code, there is the absence of determination of criminal liability in a serious statue (heavier penalties) for the offenders against child. These would make the offenders not fear of liability and increase the likelihood of reoffending without restraints. In addition, because there is not major liability for offenders then they are likely not repent of their actions, and this would bring them to the repeat offenses.

In consequence, the author proposes a provision to increase the liability for the person who offends affecting life and body of child under the consideration in state of the offender and victim, by comparing with the Foreign Law to reduce the risk of offences in children and increase effective law enforcement to prevent offences in children for similarity with other countries.

Keywords: Offences in Children, Life and Body in Child

บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การกระทำความผิดของอาชญากรถือได้ว่าเป็นตัวชี้วัดโดยตรงที่ส่งผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิในชีวิตและร่างกายของเด็ก ซึ่ง

ถือเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อประเทศและเป็นอนาคตของชาติ เนื่องจากเด็ก ถือเป็นบุคคลที่ยังขาดวุฒิภาวะและประสบการณ์ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งซับซ้อน รวมถึงขาดความสามารถที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีโอกาสถูกชักนำไปในทางที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีได้โดยง่าย นอกจากนี้ เด็กอาจถูกละเมิดสิทธิ หรือถูกแสวงหาประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ทั้งจากบุคคลภายนอกและจากบุคคลแวดล้อมในครอบครัวของเด็กนั่นเอง ซึ่งเด็กถือว่าเป็นประชากรในกลุ่มบอบบาง จึงเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อ หรือผู้เสียหายจากกระทำความผิด โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและร่างกาย ฉะนั้น จึงเป็นหน้าที่ของกระบวนการยุติธรรมที่สมควรเข้ามามีบทบาทในการกำหนดความรับผิดชอบและบทลงโทษให้หนักขึ้น หรือสูงขึ้นสำหรับบุคคลผู้กระทำความผิดต่อเด็กไม่ว่าในฐานะใดก็ตาม

เห็นได้ว่าความผิดที่เกิดขึ้นในปัจจุบันส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากความเหลื่อมล้ำทางวุฒิภาวะ หรืออายุ โดยบุคคลที่กระทำความผิดต่อตัวเด็กย่อมอาศัยช่องทางในสภาวะที่เด็กเป็นบุคคลที่อ่อนแอ ไม่สามารถโต้ตอบ หรือป้องกันตนเองได้ จึงเล็งเห็นเพื่อกระทำต่อตัวเด็กหรือแม้กระทั่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ากลุ่มบุคคลเหล่านี้ได้ใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิด เนื่องจากกฎหมายที่บังคับใช้ในปัจจุบันไม่ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับเด็กไว้เป็นการเฉพาะโดยศาลจะไม่ลงโทษเด็กเหล่านั้น หรือหากลงโทษก็จะไม่มากจนเกินไป เด็กจึงเป็นกลุ่มบุคคลที่เสี่ยงที่จะถูกชักจูงไปมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดได้ง่ายด้วยเช่นกัน

เด็กและเยาวชน จึงเป็นบุคลากร หรือประชากรที่สำคัญของชาติ บุคคลเหล่านี้จะเติบโตไปในทางที่ดีหรือไม่ ซึ่งอยู่กับการได้รับความคุ้มครองในวัยเด็กเป็นสำคัญ และไม่เป็นเพียงแต่หน้าที่ที่กฎหมายจะต้องคุ้มครองตัวเด็ก แต่บิดามารดา หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กย่อมต้องเอาใจใส่ดูแลเด็ก โดยต้องช่วยกันในการคุ้มครองสิทธิของเด็ก ให้ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายต่างประเทศ หรือกฎหมายในประเทศ ทั้งนี้ กฎหมายได้บัญญัติสิทธิของเด็กไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก ปณิธานสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก หรือแม้แต่ตามประมวลกฎหมายอาญา แต่อย่างไรก็ตามแม้กฎหมายจะได้บัญญัติคุ้มครองสิทธิของเด็กมากมายแต่ยังไม่มีการคุ้มครองเด็กอย่างเพียงพอในกรณีที่เกิดตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม และในเรื่องของการลงโทษที่บุคคลอื่นกระทำต่อตัวเด็ก เนื่องจากเรื่องการลงโทษเป็นมาตรการที่บุคคลล้วนแต่เกรงกลัวในอัตราโทษดังกล่าว แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย มิได้บัญญัติให้บุคคลที่กระทำต่อตัวเด็กได้รับโทษสูงขึ้นกว่าการกระทำความผิดอาญาต่อบุคคลทั่วไปแต่อย่างใด ทำให้เป็นช่องว่างของกฎหมาย ที่บุคคลทั่วไปจะสามารถกระทำต่อตัวเด็กได้โดยไม่เกรงกลัวต่อบทลงโทษ หรือผลของกฎหมาย จึงควรคำนึงถึงความสำคัญและจำเป็นที่กฎหมายควรจะต้องเข้ามาคุ้มครองสิทธิของเด็กให้เป็นกรณีพิเศษไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย หรือจิตใจโดยคำนึงถึงหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ (The best interest of the child)

อนึ่ง การเพิ่มโทษให้หนักขึ้น ถือว่าเป็นแนวทางที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดยับยั้งชั่งใจก่อนที่จะลงมือกระทำความผิดได้ เพราะอาจเกรงกลัวต่อบทลงโทษ หรือโทษทางกฎหมายอาญาที่หนักขึ้น ซึ่งหากผู้กระทำความผิดคำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับ ความเสี่ยงที่ตนจะได้รับจากบทลงโทษแล้ว อาจจะไม่คุ้มค่ากับการลงมือกระทำความผิดเนื่องจากอัตราโทษสูงกว่าประโยชน์ที่ตนได้รับ ทำให้ต้นทุนในการกระทำความผิดสูงกว่า จึงมีผลต่อการเบี่ยงเบนและอาจไม่กระทำความผิดดังกล่าวได้ในที่สุด ดังเช่นประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ที่บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดประการใด ๆ อันเป็นการช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกในการที่ผู้อื่นกระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิด แม้ผู้กระทำความผิดจะมีได้รู้ถึงการช่วยเหลือ หรือได้รับความสะดวกนั้นก็ตามผู้นั้นเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิด ต้องระวางโทษสองในสามส่วนของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดที่สนับสนุนนั้น

เห็นได้ว่าถือเป็นตัวอย่างที่ประมวลกฎหมายอาญากำหนดโทษของบุคคลขึ้นมาทำให้บุคคลไม่กล้าที่จะช่วยเหลือผู้กระทำความผิด หากบุคคลใดช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อน หรือขณะกระทำความผิดย่อมต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนด อันเป็นการยับยั้งชั่งใจและมุ่งประสงค์ที่จะปราบปรามการกระทำความผิด หรือลดรอยต่ออันเป็นช่องว่างในการกระทำความผิดได้เป็นอย่างดี

การกระทำความผิดต่อตัวเด็กนั้นไม่ได้มีเฉพาะบุคคลทั่วไปที่จงใจก่ออาชญากรรมกับตัวเด็กเท่านั้นแต่ยังรวมถึงเหตุทะเลาะวิวาทระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก หรือบุคคลในครอบครัวของเด็กทำร้ายเด็ก เช่น มารดาคลอดเด็กแต่ไม่ต้องการที่จะเลี้ยงดูจึงใช้หมอนปิดปากเด็กเพื่อประสงค์ต่อความตายของเด็ก ซึ่งจะเห็นได้ว่าควรแก่การกำหนดความผิดอันเป็นบทลงโทษให้มีการลงโทษที่หนักขึ้น โดยเฉพาะในความผิดที่มีการละเมิดต่อชีวิตและร่างกายของเด็ก เพื่อเป็นการคุ้มครองเด็กจากบุคคลภายนอกและจากการกระทำความผิดต่อเด็กของบุคคลในครอบครัว

ดังนั้น ควรแก่การป้องกันเด็กและเยาวชนไม่ให้ถูกบุคคลอื่นกระทำความผิดอาญา หรือตกเป็นเหยื่อของการก่ออาชญากรรม รวมถึงการใช้เด็กเป็นเครื่องมือในการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อให้เด็กซึ่งเป็นทรัพยากรสำคัญของประเทศได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของสังคมในอนาคต จึงควรศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขป้องกันและมาตรการต่าง ๆ ของการกระทำความผิดในรูปแบบดังกล่าว เพื่อรักษาผลประโยชน์สูงสุดของตัวเด็กให้เติบโตเป็นอนาคตที่ดีของชาติต่อไป

1. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.1 ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและการกำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์กรณีความผิดต่อชีวิตร่างกายในเด็กตามลักษณะ 10 ประมวลกฎหมายอาญา

1.2 เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเหตุการณ์ในกรณีของผู้ใช้อำนาจปกครองและผู้ที่มีใช้อำนาจปกครองอันความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กในกฎหมายอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศ

1.3 เพื่อเป็นแนวทางการในการกำหนดดุลพินิจให้เหมาะสมกับการลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของเด็ก

2. สมมติฐานของการศึกษา

เด็กเป็นประชากรในกลุ่มบุคคลที่ต้องได้รับความคุ้มครองจากรัฐโดยการรับรองความคุ้มครองให้แก่เด็กไว้ในรัฐธรรมนูญ ในลักษณะของสิทธิขั้นพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยรัฐต้องให้หลักประกันว่า รัฐต้องให้ความคุ้มครองเด็กจากการใช้ความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม รวมถึงการใช้ความรุนแรงเพื่อบังคับ ชูเชิญ หลอกลวงในการกระทำทุกรูปแบบ จึงควรแก่การมุ่งศึกษาการกระทำผิดต่อเด็ก ในกรณีเด็กตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม เนื่องจากประเทศไทยมิได้มีมาตรการในการกำหนดโทษให้สูงขึ้นอันเป็นการกำหนดเหตุการณ์สำหรับบุคคลที่กระทำความผิดต่อเด็กในเรื่องชีวิตและร่างกาย ทั้งในฐานะที่เป็นผู้ปกครองและมิได้เป็นผู้ปกครอง ดังนั้น จึงจะพิจารณาการกำหนดโทษประกอบดุลพินิจในการลงโทษตามหลักสากล ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม และเป็นธรรมต่อไป

3. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ถึงการกระทำผิดในหมวดชีวิตร่างกายของผู้ใช้อำนาจปกครองต่อเด็กและผู้ที่มีใช้อำนาจปกครองต่อเด็กในการเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้นและศึกษามาตรการและดุลพินิจในการลงโทษผู้กระทำความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย โดยเปรียบเทียบกับต่างประเทศ อนึ่งมาตรการในการกำหนดบทลงโทษในกรณีกระทำความผิดต่อเด็กในเรื่องของชีวิตร่างกายมิได้รวมการกระทำในลักษณะการลงโทษเด็ก หรือการอบรมสั่งสอนของบิดามารดา หรือครูบาอาจารย์ เนื่องจากเป็นกรณีตามจารีตประเพณีในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพื่อให้เด็กเป็นบุคคลที่ดีเท่านั้น ทั้งยังไม่รวมการกระทำโดยประมาทของบุคคลที่กระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก แม้ผลของการกระทำผิดจะเกิดผลเสียหายต่อเด็ก เพราะเป็นเพียงการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลเช่นนั้นควรมีแต่หาใช่ให้เพียงพอไม่โดยพิจารณาจากเจตนาของผู้กระทำความผิด ฉะนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดมิได้มีเจตนา หรือความตั้งใจให้เกิดผลเช่นนั้นผู้กระทำความผิดดังกล่าวก็ไม่สมควรที่จะต้องได้รับโทษหนักขึ้นแต่อย่างไร ดังนั้น ในการศึกษาดังกล่าวจึงเป็นการศึกษา เพื่อวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและเสนอแนวทางปรับปรุงแก้ไขบทกฎหมายของประเทศไทยให้มีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามรัฐธรรมนูญรับรองและเพื่อให้มีมาตรฐานทัดเทียมระดับสากล

4. วิธีการการศึกษา

ดำเนินการโดยการศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศเพื่อเปรียบเทียบการคุ้มครองเด็กจากการถูกละเมิดในชีวิตและร่างกาย เพื่อเป็นแนวทางในการเสนอแนะและปรับปรุงแก้ไขเพื่อความทัดเทียมของบุคคลต่อไป

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 เพื่อทราบถึงแนวความคิดทฤษฎีและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดให้มีการรับโทษหนักขึ้นเนื่องจากเหตุการณ์ที่กระทำต่อตัวเด็ก

5.2 เพื่อทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องของการกำหนดเหตุการณ์ในกรณีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเด็กในกฎหมายอาญาของประเทศไทยและต่างประเทศและนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสม

5.3 เพื่อทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหามาตรการที่เหมาะสมในกรณีความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กของประเทศไทย

แนวคิดทฤษฎี และบทกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อเด็ก

1. การคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็กตามหลักประโยชน์สูงสุดของเด็ก (The best interest of the child) สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นสิ่งเริ่มต้นในการก่อตัวของสิทธิในหลาย ๆ ด้าน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามหลักนิติธรรม ซึ่งสิทธิเด็กก็ถือเป็นจุดเริ่มต้นอันมีที่มาจากสิทธิเหล่านั้น แต่เพื่อการคุ้มครองเด็กให้มีประสิทธิภาพประสิทธิภาพมากขึ้นจึงต้องศึกษาหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กอันเป็นหลักกฎหมายหนึ่งที่มีความสำคัญมากของการแสดงออกซึ่งความสามารถของเด็ก ฉะนั้นหลักประโยชน์สูงสุดของเด็กควรแก่การนำมาบังคับใช้เพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็กให้เกิดผลอย่างแท้จริง

ตั้งแต่ศตวรรษที่ 20 เป็นต้น สังคมระหว่างประเทศให้ความสำคัญเกี่ยวกับสิทธิของเด็กมากขึ้น โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของเด็ก ควรแก่การได้รับการรับรอง คุ้มครองและป้องกันสิทธิของเด็ก จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมปรับปรุงในตัวเด็กให้มีการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ศิลธรรม ความเป็นอยู่ทั้งในด้านกฎหมายและสังคม ฉะนั้น จึงเกิดเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับเด็กมากขึ้น จนเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (The child-centered) มุ่งเน้นที่ตัวบุคคลก็คือตัวเด็กและประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญ โดยต้องมีการตระหนักและการพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน ฉะนั้นเมื่อกล่าวถึงเด็กย่อมเห็นได้ว่าเด็กมีลักษณะสภาพที่แตกต่างกันในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความอ่อนแอ บอบบาง แข็งแรง หรือทั้งที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้เลยซึ่งการไร้ความสามารถของเด็กเช่นนี้ย่อมต้องได้รับการคุ้มครองปกป้อง ซึ่งความเป็นเด็กจะถูกหล่อหลอมมาจากกระบวนการทางสังคมและจากบริบทแวดล้อมของสังคม รวมทั้งจากผู้ปกครองหรือผู้ที่ควบคุมตัวเด็กอยู่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่าง ๆ ของตัวเด็กอันแตกต่างกันไป ความเป็นเด็กจึงเป็นสิ่งที่คล้อยตามคุณค่าทางสังคม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า เด็กจึงเป็น “ผลผลิตทางสังคม”

2. การกำหนดโทษและการลงโทษทางอาญา

หากมองในมุมมองของวัตถุประสงค์ในการลงโทษ จะแบ่งออกเป็น 3 ทฤษฎีด้วยกัน ซึ่งขอล่าวถึงเพียงทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ทฤษฎีแรก ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) การกระทำความผิดมีวัตถุประสงค์ที่มีความจำนงมาตั้งแต่สมัยอดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ยึดเจตจำนงเสรี “Free Will” อันเป็นระบบการลงโทษแบบตาต่อตา ฟันต่อฟัน ซึ่งผู้กระทำความผิดควรได้รับการลงโทษอย่างสาสมเช่นเดียวกับการกระทำความผิดที่ตนก่อขึ้น อีกทั้งยังเป็นการลงโทษเพื่อชดเชยความรู้สึกหรือความสูญเสียให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบ โดยทฤษฎีดังกล่าวใช้ระดับความรุนแรงในการลงโทษเทียบกับความผิดและความเสียหายที่ผู้กระทำได้ก่อขึ้น อันคำนึงถึงการกระทำที่เกิดขึ้นในภาพรวม ดังนั้น การลงโทษโดยทฤษฎีนี้ มีหลักการว่าผู้กระทำนั้นสมควรได้รับโทษโดยโทษนั้นต้องเหมาะสมกับความรับผิดชอบกับการกระทำ ไม่ว่าจะเป็นเจตนา ไม่เจตนา หรือประมาท ประกอบกับแรงจูงใจพฤติการณ์แวดล้อม และเหตุเพิ่มโทษลดโทษตามกฎหมาย การลงโทษที่ชอบธรรมตามหลักทฤษฎีนี้ประกอบด้วยเงื่อนไข 3 ประการดังนี้

ประการแรก การลงโทษต้องเป็นการทดแทนความเสียหาย (Vindication) กล่าวคือ การลงโทษจะต้องเป็นการกระทำไปเพื่อทดแทน หรือแก้แค้นให้ผู้เสียหายจากการที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น ทั้งยังต้องเป็นการกระทำที่ผู้เสียหายรู้สึกพอใจและคิดว่าเป็นการกระทำที่ยุติธรรมแล้ว

ประการที่สอง การลงโทษเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม (Fairness) มองในมุมมองของบุคคลอันเป็นสัญญาประชาคมที่เรียกว่า “การต่างตอบแทน” กล่าวคือ กฎหมายมีผลคุ้มครองประโยชน์สุขแก่ส่วนรวมทุกคนต้องเคารพกฎหมาย หากมีการปฏิบัติโดยฝ่าฝืนกฎหมายอาญาในแต่ละครั้งถือว่าเป็นการกระทำที่เอาเปรียบบุคคลอื่นในสังคม

ประการที่สาม การลงโทษจะต้องได้สัดส่วนกับความผิด (Proportionality of punishment) จำนวนโทษที่ผู้กระทำความผิดควรได้รับจะต้องเท่ากับความเสียหายการกระทำความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้ก่อขึ้น ทั้งนี้ แต่หากเป็นการลงโทษที่สูงกว่าความเสียหายที่ผู้กระทำผิดได้ก่อขึ้น สามารถกระทำได้ในกรณีจำคุกตลอดชีวิตแก่ผู้กระทำความผิดที่เป็นอันตรายต่อสังคม เพื่อความปลอดภัยโดยรวมของสังคม หรือในทางกลับกัน การลงโทษอาจต่ำกว่าสัดส่วนของการกระทำความผิด ฉะนั้นผู้กระทำความผิดจะได้รับการลดโทษหรือการรอการลงโทษภายใต้เงื่อนไขของการคุมประพฤติ

3. การปรับใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ

ดุลพินิจ หมายถึง การวินิจฉัยตามเหตุและผล หรือการวินิจฉัยที่เห็นสมควร วินิจฉัย หมายถึง การตัดสิน การชี้ขาด การลงความเห็น พิจารณา ไตร่ตรองและใคร่ครวญ และดุลพินิจในการกำหนดโทษ หมายถึง การวินิจฉัยหรือตัดสินโทษตามสมควร เพื่อความเป็นธรรมของผู้พิพากษา โดยคำนึงถึงความร้ายแรงของการกระทำความผิดของจำเลย และความสามารถในการบังคับโทษ ดุลพินิจจึงสามารถแยกพิจารณาเป็นองค์ประกอบได้ 3 ประการ คือ การค้นหาความจริง (Find facts) การปรับข้อเท็จจริงเข้ากับหลักกฎหมาย (Applies law) และพิจารณาถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

ดุลพินิจในการกำหนดโทษถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะเหตุแห่งการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษของศาลมีความแตกต่างกันหากศาลวางบทลงโทษในทุกกรณีในแบบอย่างเดียวกัน อัตราโทษเท่ากัน ก็จะทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้นในสังคม ฉะนั้น ดุลพินิจในการลงโทษของศาลต้องมีลักษณะชัดเจน น่าเชื่อถือ มีหลักเกณฑ์ มีเหตุผล และน่าเชื่อถือ โดยทั่วไปมีหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจ ดังนี้

หลักเกณฑ์ข้อที่หนึ่ง ต้องมีเหตุผลเป็นไปตามกฎหมาย กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจต้องมีเหตุผลอันสมควรแก่กรณี ศาลจะกำหนดโทษหนักเบาอย่างไร ขึ้นอยู่กับความหนักเบาของศาล แต่การใช้ดุลพินิจนั้นต้องมีเหตุผลและมีเกณฑ์ที่จะอธิบายได้ตามขั้นตอน หากศาลใช้ดุลพินิจโดยมีเหตุจงใจไปในทางที่ผิดจากที่กฎหมายประสงค์ต้องการให้ลงโทษ จึงเป็นการใช้ดุลพินิจในทางที่มีข้อ

หลักเกณฑ์ข้อที่สอง หลักความสอดคล้อง กล่าวคือ การใช้ดุลพินิจในเรื่องเดียวกันควรจะต้องเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดุลพินิจของผู้พิพากษาจึงต้องอยู่ในกรอบหรือในเกณฑ์เดียวกันอันเป็นบรรทัดฐานของศาลในกรณีเดียวกันด้วย

หลักเกณฑ์ข้อที่สาม หลักความได้สัดส่วนตามความหนักเบาแต่ละกรณี กล่าวคือ ต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมและความเหมาะสมพอควรในแต่ละเรื่องประกอบดุลพินิจ อาจมีการวางกฎเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจน เช่น ในเรื่องยักตอก โดยใช้ยักตอกเป็นตัวกำหนดดุลพินิจในการลงโทษทางอาญา

หลักเกณฑ์ข้อที่สี่ การใช้ดุลพินิจต้องไม่เป็นไปตามอำเภอใจ เป็นการใช้อำนาจดุลพินิจที่อยู่ในหลักเกณฑ์อันเป็นกรอบตามความชอบธรรม เป็นดุลพินิจที่โปร่งใสประชาชนสามารถตรวจสอบดุลพินิจดังกล่าวได้

ทั้งนี้ ดุลพินิจของศาลในการกำหนดโทษ ถือว่ามีส่วนสำคัญมากที่จะพิจารณาให้บุคคลได้รับโทษหนักขึ้น หรือได้รับการลดโทษ หรือเพิ่มโทษ ซึ่งเป็นเกณฑ์ หรือเป็นดุลพินิจของศาลในการวินิจฉัย

4. หลักการความรับผิดชอบทางอาญา

ความรับผิดชอบทางอาญานั้น ไม่เพียงแต่พิจารณา การกระทำอันเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายที่เกิดขึ้นแต่ควรพิจารณาไปถึงสภาพจิตใจของผู้กระทำความผิดโดยพิจารณาจากเจตนาอันแท้จริงของบุคคลผู้กระทำความผิดว่าหวังที่กระทำความผิดจริงหรือไม่ อันเป็นองค์ประกอบภายในของการกระทำนั้น ๆ อันตรงกับหลักการที่เกิดขึ้นว่า “การกระทำจะไม่เป็นความผิดถ้าเจตนาในการกระทำความผิด (Ream linguam non facit nisi mens rea)” ฉะนั้น หากจะพิจารณาโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาสามารถพิจารณาได้จากโครงสร้างความรับผิดชอบทางอาญาทั้งด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่หนึ่ง องค์ประกอบภายนอก (Actus reus) หรือองค์ประกอบทางภาวะวิสัยกล่าวคือ การจะผิดอันเข้าหลักเกณฑ์ตามองค์ประกอบภายนอกได้กฎหมายต้องบัญญัติไว้ว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดเสียก่อน ซึ่งจะต้องมีการกระทำโดยเคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึกในการกระทำของตน เช่น การยิงคน ผู้กระทำความผิดต้องรู้ตัวตนเองกำลังยกปืนขึ้นและเหนี่ยวไกยิง หากเพียงแต่ละเมอก็ถือว่าไม่มีการกระทำ ก็จะไม่เข้าหลักเกณฑ์อันเป็นองค์ประกอบภายนอก ฉะนั้น อิริยาบถจึงเป็นส่วนประกอบแรกของการกระทำ จึงต้องพิจารณาสภาพแวดล้อมประกอบกับอิริยาบถเพียงแต่อิริยาบถในการเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกาย เช่น กำมือ กระดิกนิ้ว หามีความหมายไม่ นอกจากต้องมีพฤติการณ์อันเป็นสภาพแวดล้อมประกอบ เช่น กระดิกมือแต่ในมือมีปืนบรรจุกระสุนอยู่ โดยยกมาจ้องเล็ง หากยิงออกไปอาจเกิดผลต่อบุคคลอื่น เป็นต้น

ส่วนที่สอง องค์ประกอบภายใน (Mens rea) หรือองค์ประกอบทางอัตวิสัย พิจารณาจากเจตนาในใจจริงของผู้กระทำความผิดโดยตรงอันเป็นภาวะจิตใจที่นำพาให้ผู้กระทำความผิดมีเจตนาในการกระทำความผิดหรือไม่ กล่าวคือกระทำโดยรู้ข้อเท็จจริง หรือพฤติการณ์แห่งการกระทำอันเป็นองค์ประกอบความผิดอันประสงค์ต่อผล หรือเล็งเห็นผลของการกระทำนั้นหรือไม่ หรือประมาทโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะวิสัย พฤติการณ์เช่นนั้นจะต้องมีแต่ทำให้เพียงพอมั่ว ซึ่งเป็นภาวะของจิตที่ไม่นึกถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำของตน อันเป็นเพียงการแสดงให้เห็นถึงการขาดความเอาใจใส่เท่านั้นไม่เกี่ยวกับความชั่วร้ายของจิตใจแต่อย่างใด

ส่วนที่สาม เหตุยกเว้นโทษยกเว้นความผิด Rollin M. และ Ronald Boyce ได้กล่าวถึงเหตุยกเว้นโทษยกเว้นความผิดไว้ 7 ลักษณะ ได้แก่ ความอ่อนวัย (Immaturity or infancy) ความมึนเมาเพราะถูกบังคับให้เสพหรือการไม่สมัครในเสพ (Intoxication) จิตบกพร่องหรือวิกลจริต (Mental diseases or insanity) ความยินยอม (Consent) ความจำเป็น (Necessity) การถูกบังคับอันไม่อาจขัดขืนได้ (Compulsion) ความสำคัญอันบริสุทธิ์ (Ignorance of mistake)

กล่าวคือ การกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กผู้กระทำความผิดต้องกระทำโดยรู้สำนึกในการกระทำของตนและขณะเดียวกันย่อมต้องเล็งเห็นถึงการกระทำของตนโดยเจตนา และต้องรู้ว่าบุคคลที่ตนกระทำต่อนั้นคือ เด็ก บุคคลนั้นจึงสมควรที่จะต้องรับโทษหนักขึ้น

เปรียบเทียบบทกฎหมายต่างประเทศในกรณีกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก

ผู้เขียนมีความประสงค์เพื่อทำการเปรียบเทียบบทกฎหมายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก โดยนำบทกฎหมายของประเทศไทยไปทำการเปรียบเทียบกับบทกฎหมายของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ เพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างในด้านกฎหมายอาญา และเพื่อเป็นเหตุผลในการพัฒนาบทกฎหมายที่ประเทศไทยยังไม่ได้มีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง ให้เกิดความเหมาะสม ทัดเทียมเท่าทันเพื่อคุ้มครองสิทธิของเด็กให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

จากการศึกษาถึงประมวลกฎหมายอาญาของไทย เห็นได้ว่าได้มีการกำหนดความรับผิดและอัตราโทษ โดยบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญาของไทยอย่างชัดเจน ทั้งในบางกรณีก็ได้กำหนดบททฤษฎีให้ต้องรับโทษหนักขึ้นไว้เป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม ประมวลกฎหมายอาญาของไทยไม่ได้กำหนดคุ้มครองเด็กผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไว้เป็นกรณีพิเศษแตกต่างจากกลุ่มบุคคล

ทั่วไป ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับบทกฎหมายต่างประเทศแล้ว บทกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดคุ้มครองเด็กในกรณีที่ต้องตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมไว้เป็นกรณีพิเศษแตกต่างจากกลุ่มบุคคลทั่วไป ไม่ว่าจะกำหนดให้รับโทษหนักขึ้นโดยอาศัยเหตุผลทางด้านอายุของเด็ก หรือเหตุผลจากการเป็นบุคคลผู้อยู่ในครอบครัว หรือผู้อยู่ภายใต้การปกครอง เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงเกณฑ์อายุของเด็กตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยนั้น ไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเด็กหมายถึงบุคคลอายุเท่าใด แต่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 มาตรา 4 บัญญัติว่า “เด็ก หมายความว่าบุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะว่าด้วยการสมรส” ฉะนั้น หากกล่าวถึงเกณฑ์ว่าเด็ก หมายถึง บุคคลอายุเท่าใดก็สามารถนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 มาตรา 4 มาเทียบเคียงเกณฑ์อายุของเด็กได้ อย่างไรก็ตามเกณฑ์อายุของเด็กย่อมมีความแตกต่างกันไปตามแต่ละประเทศ โดยเหตุผลหลัก ๆ ขึ้นอยู่กับขนบธรรมเนียม ประเพณีและศีลธรรมของแต่ละประเทศ ซึ่งจะขอลำถึงตัวอย่างในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมาย Civil law และระบบกฎหมาย Common law ดังนี้

(1) ประเทศฝรั่งเศส เด็ก หมายถึง บุคคลอายุต่ำกว่า 15 ปี

(2) ประเทศเยอรมัน เด็ก หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี

(3) ประเทศสหรัฐอเมริกาและรัฐวอชิงตัน เด็ก หมายถึง บุคคลอายุต่ำกว่า 13 ปี หรือมลรัฐเท็กซัส เด็ก หมายถึง บุคคลที่อายุไม่เกิน 14 ปี

(4) ประเทศอังกฤษ เด็ก หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 16 ปี

ต่อมาเมื่อทราบถึงการกำหนดเกณฑ์อายุของเด็ก ในแต่ละประเทศที่นำมาเปรียบเทียบแล้ว ก็จะขอลำถึงบทกฎหมายในการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก ซึ่งเป็นที่ทราบแล้วตามที่กล่าวไปข้างต้นว่าประเทศไทยไม่มีการบัญญัติคุ้มครองการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กให้เป็นบทบรรณาติตามประมวลกฎหมายอาญาแต่อย่างใด มีแต่การกำหนดในบางฐานความผิดเท่านั้น อาทิ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 84 วรรคท้าย ที่บัญญัติว่า “ถ้าผู้ถูกใช้ได้กระทำความผิดนั้น ผู้ใช้ต้องรับโทษเสมือนเป็นตัวการ และถ้าผู้ถูกใช้เป็นบุคคลอายุไม่เกินสิบแปดปี ผู้ให้การ ผู้ทพพลภาพ ลูกจ้าง หรือผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของผู้ใช้ ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือผู้ต้องพึ่งพาผู้ใช้เพราะเหตุป่วยเจ็บหรือไม่ว่าทางใด ให้เพิ่มโทษที่จะลงแก่ผู้ใช้หนึ่งส่วนของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับผู้นั้น” หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา 277 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสิบห้าปี หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตลอดชีวิต โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่แปดหมื่นบาทถึงสี่แสนบาท” หรือประมวลกฎหมายอาญามาตรา 279 ที่บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกินสิบห้าปี โดยเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามได้ปรากฏการให้คุ้มครองคุ้มครองเด็กตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 อาทิ มาตรา 22 ที่บัญญัติว่า “การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม” หรือมาตรา 23 ที่บัญญัติว่า “ผู้ปกครองต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะอันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกาย หรือจิตใจ” เป็นต้น

ทั้งนี้ ผู้เขียนจึงขอลำถึงบทกฎหมายของต่างประเทศในการพิจารณาเหตุการณ์เกี่ยวกับการกระทำความผิดใน ชีวิตร่างกายต่อเด็กดังนี้

(1) ประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส (Nouveau Code Penal 1994) ในบท 2 หมวดที่ 1 อันเป็นบทเกี่ยวกับชีวิตร่างกายและจิตใจ มาตรา 221 - 1 ได้กำหนดว่า ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นต้องระวางโทษจำคุก 15 ปี แต่หากการทำร้ายร่างกายนั้นเป็นการกระทำต่อบุคคลที่อายุต่ำกว่า 15 ปี ต้องระวางโทษจำคุก 20 ปี ตามมาตรา 221 - 3 และประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส มาตรา 221 - 4 ยังได้กำหนดว่า การฆ่าเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต้องระวางโทษจำคุกตลอดชีวิต ฉะนั้น จึงเห็นได้ว่าบทกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสได้คำนึงโดยคุ้มครองการกระทำความผิดใน ชีวิตร่างกายต่อเด็กโดยกำหนดไว้เป็นบทบรรณาติอันแตกต่างกับประมวลกฎหมายอาญาของไทย

(2) ประเทศเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายเยอรมัน (The German Penal Code) หรือ (Strafgesetzbuch) ได้กำหนดบทความผิดต่อชีวิตร่างกายไว้ในบทที่ 17 ซึ่งมาตรา 223 ได้กำหนดว่า การทำร้ายร่างกายผู้อื่น ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี แต่ได้กำหนดบทบรรณาติทำร้ายร่างกายเด็กที่อายุ ต่ำกว่า 18 ปี ให้ต้องรับโทษหนักขึ้นโดยจำคุก 6 เดือนถึง 10 ปี ตามมาตรา 225 จึงเห็นได้ว่าประเทศเยอรมันก็ได้ให้ความสำคัญคุ้มครองเด็กเป็นกรณีพิเศษโดยกำหนดการกระทำความผิดต่อเด็กไว้เป็นบทบรรณาติอันแตกต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของไทย

(3) ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตามกฎหมายอาญา “The California Penal Code” ได้กำหนดฐานความผิดในกรณีทำร้ายร่างกายผู้อื่นตาม มาตรา 242 โดยต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกิน 6 เดือน และระวางโทษปรับ 2,000 ดอลลาร์ตาม มาตรา 243(a) แต่ได้กำหนดบทลงโทษไว้ให้ในหัวข้อ 9 บทที่ 4 มาตรา 273 a(a) ว่าหากมีการทำร้ายร่างกาย หรือมีเจตนาให้เด็กต้องทนทุกข์ทรมาน หรือถึงแก่ความตายต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี 4 ปี หรือ 6 ปี ตามแต่ความร้ายแรง

มลรัฐเท็กซัส ตามกฎหมายอาญา “Texas Penal Code” มาตรา 22.01(a) ในกรณีทำร้ายร่างกายบุคคลอื่นให้ได้รับบาดเจ็บต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปีปรับไม่เกิน 4,000 ดอลลาร์ แต่หากผู้ได้รับบาดเจ็บเป็นเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี ต้องระวางโทษจำคุกไม่น้อยกว่า 5 ปีแต่ไม่เกิน 99 ปี

มลรัฐวอชิงตัน ตามกฎหมายอาญา “Revised Code of Washington” มาตรา 9A.36.130 หากเป็นการกระทำความผิดต่อร่างกายเด็กที่อายุต่ำกว่า 13 ปี จะต้องระวางโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์ ซึ่งการกระทำความผิดทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไปต้องระวางโทษจำคุก 5 ปี หรือปรับ 10,000 ดอลลาร์ เท่านั้น

จากที่กล่าวมาเป็นตัวอย่างทั้ง 3 มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา แสดงให้เห็นถึงความคุ้มครองเด็กเป็นพิเศษตามที่กำหนดเป็นบทลงโทษต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของไทย

(4) ประเทศอังกฤษ ตามกฎหมายอาญา “Criminal Justice Act 1988” มาตรา 39 ได้กำหนดความรับผิดฐานทำร้ายร่างกายบุคคลทั่วไปให้ต้องระวางโทษจำคุกสูงสุด 6 เดือนปรับไม่เกิน 5,000 ปอนด์หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม มาตรา 45 ได้กำหนดว่าการกระทำใดเป็นการทำร้ายร่างกายเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ให้ระวางโทษจำคุก 2 ปี ซึ่งเห็นได้ว่าประเทศอังกฤษก็ได้มีการกำหนดคุ้มครองเด็กโดยกำหนดบทลงโทษในกรณีทำร้ายร่างกายเด็กต่างจากประมวลกฎหมายอาญาของไทย

จากที่กล่าวไปข้างต้น เห็นได้ว่าในหลาย ๆ ประเทศได้ให้ความสนใจในเรื่องการคุ้มครองเด็กที่ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมโดยกำหนดบทกฎหมายให้บุคคลผู้กระทำความผิดต่อเด็กในชีวิตร่างกายต้องได้รับโทษหนักขึ้นซึ่งประเทศไทยเองควรพิจารณาแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องเท่าเทียมกับนานาประเทศ ทั้งนี้เมื่อได้เห็นถึงความแตกต่างของบทกฎหมายประเทศไทยและบทกฎหมายต่างประเทศในเรื่องบุคคลทั่วไปกระทำความผิดต่อเด็ก ผู้เขียนจึงขอกล่าวถึงการเปรียบเทียบการกระทำความผิดของผู้ใช้อำนาจปกครอง ไม่ว่าจะเป็นบุพการี ผู้รับบุตรบุญธรรม หรือผู้มีอำนาจปกครองกระทำความผิดต่อเด็ก ต่อไปดังนี้

(1) ประเทศฝรั่งเศส ตามประมวลกฎหมายอาญาฝรั่งเศส (Nouveau Code Penal, 1994) มาตรา 222 - 4 ได้กำหนดว่าการทำร้ายร่างกายเด็กที่เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของตนไม่ว่าจะเป็นบุตรตามสายโลหิต หรือเกิดจากการรับเลี้ยงดู ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น โดยระวางโทษจำคุก 30 ปี

(2) ประเทศเยอรมัน ตามประมวลกฎหมายเยอรมัน (The German Penal Code) หรือ (Strafgesetzbuch) มาตรา 225(1) ได้กำหนดว่าหากผู้ใดทำร้ายร่างกาย หรือกระทำการทรมานก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพของบุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี หากบุคคลนั้นเป็นบุคคลในครอบครัว หรืออยู่ในความดูแล หรืออยู่ภายใต้หน้าที่ที่จะต้องดูแล หรือภายใต้การจ้างงาน ต้องระวางโทษจำคุก 6 เดือน ถึง 10 ปี

(3) ประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ตามกฎหมายอาญา “The California Penal Code” มาตรา 273 d(a) ได้กำหนดว่า บุคคลใดจงใจลงโทษเด็กทางร่างกายอย่างโหดร้าย ทำให้เด็กเกิดความเจ็บปวดเป็นความผิดทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุก 2 ปี 4 ปี หรือ 6 ปี และปรับสูงสุดถึง 6,000 ดอลลาร์ หรือทั้งจำทั้งปรับ

มลรัฐเท็กซัส ตามกฎหมายอาญา “Texas Penal Code” ได้กำหนดว่าการกระทำความผิดต่อบุคคลที่มีความสัมพันธ์กับผู้กระทำความผิด หรือเป็นเครือญาติของผู้กระทำความผิดเองย่อมต้องรับโทษหนักขึ้น ซึ่งการกระทำความผิดในเครือญาติดังกล่าว ย่อมรวมถึงการกระทำความผิดของบิดามารดาต่อบุตรด้วยเช่นกัน

มลรัฐวอชิงตัน ตามกฎหมายอาญา “Revised Code of Washington” ได้กำหนดโดยภาพรวมโดยกำหนดเพียงแต่ความรับผิดต่อบุคคลที่กระทำความผิดต่อเด็กอายุต่ำกว่า 13 ปี ให้ต้องรับโทษหนักขึ้น โดยต้องระวางโทษจำคุก 10 ปี หรือปรับ 20,000 ดอลลาร์ อันเป็นอัตราโทษในระดับ B ตามมาตรา 9A.36.130

(4) ประเทศอังกฤษ ตามกฎหมายอาญา “Criminal Justice Act 1988” มาตรา 45 ที่ใช้ประกอบโดยอ้างถึง The M21 Children and Young Persons Act 1933 In Section 1(1)(a) ซึ่งกล่าวถึงการจงใจทำร้ายร่างกาย ละเลย ละทิ้ง ทารุณ หรือทำให้เด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี ถูกทำร้าย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 16 ปี

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นถึงการกำหนดคุ้มครอง ผู้อยู่ใต้การปกครองของผู้ใช้อำนาจปกครอง กล่าวคือ คุ้มครองเด็กจากบุคคลที่มีอำนาจในการกำกับดูแลตัวเด็ก ซึ่งกฎหมายต่างประเทศได้กำหนดการคุ้มครองโดยการบัญญัติกฎหมายว่าหากมีการกระทำความผิดในชีวิตร่างกายต่อเด็กที่เป็นบุตร หรือเป็นบุคคลที่ตนต้องดูแล จะต้องระวางโทษอันหนักกว่าบุคคลทั่วไปกระทำความผิดต่อเด็ก ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับหลักการของประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมัน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ในการกำหนดบทลงโทษทั้งในกรณีบุคคลทั่วไป และบุคคลที่มีอำนาจปกครองเด็กที่ใช้ช่องทางในการกระทำความผิดต่อเด็ก หรือแสวงหา

ผลประโยชน์อันมิชอบกับตัวเด็ก ทั้งเพื่อบั่นทอนมิให้มีการกระทำความผิดต่อเนื่องตัว ชีวิต ร่างกายต่อเด็ก เมื่อมีความเหมาะสมเช่นนี้ ประเทศไทยควรเอาเป็นแบบอย่าง โดยแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายและอัตราโทษตามหลักสัดส่วนของการลงโทษ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของอาชญากรรมที่ก่ออาชญากรรมต่อเด็กอันเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากในสังคมไทย ดังนั้น การกำหนดเหตุการณ์ในกรณีเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กจึงมีความสำคัญมากเพื่อป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดต่อเด็กให้ลดน้อยลงต่อไป

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงกรณีผู้เสียหายที่เป็นเด็ก เห็นได้ว่าเด็กเป็นกลุ่มบุคคลที่ถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญต่อประเทศและเป็นอนาคตของชาติที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดี แต่หากนับตั้งแต่เด็กคลอดออกมาแล้วอยู่รอดเป็นทารก เด็กย่อมต้องมีวิวัฒนาการในการเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย จิตใจและวุฒิภาวะต่าง ๆ โดยต้องมีระยะเวลาในการเปลี่ยนแปลงและเจริญเติบโต ซึ่งช่วงวันดังกล่าวที่เด็กกำลังเติบโต เป็นช่วงที่เด็กยังขาดวุฒิภาวะและประสบการณ์ ขาดความรู้สึกลึกซึ้งซับซ้อนชีวิต รวมถึงขาดความสามารถที่จะสามารถกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กอาจถูกชักนำไปในทางที่ผิดกฎหมาย หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีได้โดยง่าย นอกจากนี้ เด็กอาจถูกละเมิดสิทธิในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะละเมิดในชีวิตร่างกายต่อตัวเด็ก ทั้งจากบุคคลภายนอกและบุคคลแวดล้อมในครอบครัวของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นบุพการีของเด็กเองอันเป็นผู้ปกครองทางนิตินัย หรือผู้ปกครองที่มีอำนาจในการดูแลตัวเด็กอันเป็นผู้ปกครองทางพฤตินัย ซึ่งถือว่าเด็กก็คือ ประชากรในกลุ่มบอบบาง ไม่ว่าจะเป็นบอบบางทางร่างกาย หรือออกฤทธิ์จิตใจ ทั้งยังเป็นบุคคลที่อ่อนแอ ไม่สามารถโต้ตอบหรือป้องกันตนเองได้ จึงเสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรม หรือตกเป็นผู้เสียหายเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของเด็กเอง

ฉะนั้น หากจะป้องกันการกระทำความผิดในชีวิตร่างกายต่อตัวเด็กจึงควรเพิ่มต้นทุนของการกระทำความผิดให้สูงขึ้น กล่าวคือ กำหนดบทลงโทษหรืออัตราโทษให้ผู้กระทำความผิดต้องรับโทษหนักขึ้น อันเป็นไปตามแนวคิดการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน และยับยั้งป้องกันอาชญากรรม แต่หากมองย้อนกลับมาพิจารณาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทย ลักษณะ 10 ไม่ได้มีการกำหนดคุ้มครองเด็กผู้ตกเป็นเหยื่อของอาชญากรรมในเรื่องของชีวิตร่างกายแต่อย่างใด ทำให้เมื่อได้ศึกษาเปรียบเทียบบทกฎหมายของต่างประเทศแล้วได้เห็นถึงความแตกต่างของการบัญญัติบทกฎหมายในกรณีเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของเด็ก ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วประเทศไทยได้จำกัดคุ้มครองเด็กไว้ในแต่บางเรื่องบางกรณีเท่านั้น อาทิ เรื่องเพศ เป็นต้น จึงถือว่ามีความค่อนข้างจำกัดเมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ทั้งนี้ในการกำหนดบทลงโทษกรณีเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก ย่อมต้องเป็นการบัญญัติเพื่อตอบสนองและป้องกันการกระทำความผิดในสังคมไทย โดยขอเสนอเหตุผล 2 ประการที่ควรแก่การกำหนดบทลงโทษต่อเด็กมากล่าวถึงดังนี้

(1) เหตุผลทางคุณค่าด้านศีลธรรมของสังคม ถือเป็นคุณค่าทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่งควรคำนึงถึง อันเกี่ยวข้องกับการกำหนดโทษทางอาญา ซึ่งพิจารณาจากจิตใจชั่วร้ายของผู้กระทำความผิดและความหนักเบาของผลที่เกิดจากจิตใจชั่วร้ายนั้น ฉะนั้น การทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายเด็กจึงเป็นการกระทำที่ร้ายแรงต่อบุคคลที่อยู่ในภาวะอ่อนแอ และสามารถฉกฉวยหรือกล่อมเกลามาเพื่อเอาประโยชน์ได้ง่ายกว่าบุคคลอื่น จึงถือว่าเป็นการกระทำความผิดอันซ้ำซ้อนต่อเด็กขึ้นไปอีก ผู้กระทำความผิดจึงควรเห็นใจและเมตตาปราณี แต่กลับกระทำความผิดต่อเด็กอันกระทุษกระแทกต่อความรู้สึกของบุคคลในสังคมส่วนรวม และแสดงออกถึงความเสื่อมเสียของศีลธรรมภายในใจของผู้กระทำความผิด

(2) เหตุผลในด้านการป้องกันยับยั้งการกระทำความผิด ผู้กระทำความผิดก่อนที่จะลงมือกระทำความผิดเขาต้องคำนึงถึงอัตราเสี่ยงและผลประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อเป็นข้อพิจารณาความคุ้มค่าในการลงมือกระทำความผิด โดยส่วนใหญ่ผู้กระทำความผิดย่อมมองถึงปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดต่อเด็กง่ายกว่าการกระทำความผิดต่อบุคคลทั่วไป หรือโอกาสในการกระทำความผิดต่อเด็กสูงกว่ากระทำต่อบุคคลอื่น หรือโอกาสในการติดตามตัวผู้กระทำความผิดมีน้อยกว่ากระทำความผิดต่อบุคคลทั่วไป อย่างไรก็ตามการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กนั้นถือว่ามีข้อจำกัดที่แตกต่างกันออกไป โดยพิจารณาคำนึงจากการที่ผู้กระทำความผิดได้รู้ถึงเนื้อหา เจตนาในการกระทำความผิด ผลของการกระทำความผิดและลักษณะของการกระทำความผิดเป็นสำคัญ

อนึ่ง บทลงโทษ หรืออัตราโทษที่ควรลงโทษแก่บุคคลผู้กระทำความผิดในชีวิตร่างกายต่อเด็กนั้น ควรมีความหนักเบาเช่นไร ซึ่งตามความเห็นของผู้เขียนเห็นว่า การกระทำความผิดต่อเด็กนั้นเกิดขึ้นได้จากบุคคล 3 ประเภท ได้แก่ ผู้ปกครองทางนิตินัย และผู้ปกครองทางพฤตินัย บุคคลผู้มีหน้าที่ และบุคคลภายนอก ซึ่งบุคคลทั้ง 3 ประเภท ไม่ควรที่จะได้รับอัตราโทษในเกณฑ์ที่เท่ากัน ซึ่งผู้เขียนจะขอกล่าวถึงต่อไป ดังนี้

(1) ผู้ปกครองทางนิตินัยและผู้ปกครองทางพฤตินัย เนื่องจากหากพิจารณาในมุมมองของผู้ปกครองทางนิตินัยและผู้ปกครองทางพฤตินัยล้วนแต่มีลักษณะความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับตัวเด็กเป็นอย่างมาก โดยมีหน้าที่หลักในการอบรมเลี้ยงดูสั่งสอนตัวเด็กให้มีความรักความอบอุ่น คอยส่งเสริม เสริมสร้างพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งยังมีหน้าที่ตามกฎหมายและหน้าที่ตามศีลธรรมจรรยา ในการอบรมสั่งสอนเด็กที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน หากผู้ปกครองกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายของตัวเด็ก ก็เป็นการอาศัยช่องว่างโดยใช้ช่องทางการสนทนากล้นชิดกับตัวเด็กมาเป็นหนทางในการกระทำความผิด ซึ่งถือว่าสามารถกระทำได้โดยง่ายกว่ากลุ่มบุคคลทั่วไปที่ไม่มีการสนทนา หรือรู้จักกับเด็กเป็นการเฉพาะ แต่หากมองในมุมมองของตัวเด็ก จะเห็นได้ว่าเมื่อเด็กมีวุฒิภาวะ หรือประสบการณ์ที่ต่ำ เด็กจึงมอบความไว้วางใจให้แก่ผู้ปกครองของตนให้มีหน้าดูแลตัวเด็กให้ได้รับความปลอดภัย ฉะนั้นหากผู้ปกครองกลับมากระทำความผิดต่อเด็กเสียเอง จึงถือว่าเป็นการกระทำโดยกระทบต่อความไว้วางใจที่เด็กมอบให้แก่ผู้ปกครองของตนในการดูแล หรือป้องกันให้ตัวเด็กได้รับความปลอดภัย

(2) บุคคลผู้มีหน้าที่ ในกรณีดังกล่าวอาจรวมถึงการกระทำความผิดต่อเด็กในขณะที่ตนมีหน้าที่ที่ต้องเลี้ยงดูเด็ก ไม่ว่าจะเป็นเพราะอาชีพของตน หรือการช่วยเหลือดูแลตัวเด็ก อาทิ การจ้างเลี้ยงดูเด็กหากผู้กระทำความผิดได้กระทำต่อชีวิตร่างกายเด็ก ขณะที่ตนมีหน้าที่รับเลี้ยงดูเด็ก ตนก็อาจมีความผิดที่ต้องได้รับโทษหนักขึ้นเช่นกัน เนื่องจากการกระทำความผิดขณะที่ตนมีหน้าที่ที่ต้องดูแล ป้องกันอันตรายและอาศัยช่องว่างดังกล่าวในการกระทำความผิด

(3) บุคคลทั่วไปกระทำความผิดในชีวิตร่างกายต่อตัวเด็ก เป็นการกระทำความผิดโดยไม่มีสายสัมพันธ์กับตัวเด็ก หรือกระทำความผิดไปโดยไม่มีหน้าที่ตามกฎหมาย หรือหน้าที่ตามศีลธรรมที่ต้องดูแลเด็กเป็นกรณีพิเศษ หรือกรณีเฉพาะ เมื่อได้มีการกระทำความผิดในชีวิตร่างกายก็ถือว่ากระทบต่อตัวเด็กโดยตรง ทั้งในด้านร่างกายและด้านจิตใจของเด็ก ทั้งยังเป็นการกระทำความผิดโดยอาศัยช่องว่างจากความเหลื่อมล้ำทางวุฒิภาวะ หรืออายุ เนื่องจากเด็กเป็นกลุ่มบุคคลที่อ่อนแอ ไม่สามารถตอบโต้ หรือป้องกันตนเองได้ จึงเสี่ยงและกลัวที่จะกระทำความผิดต่อเด็ก จึงสมควรแก่การพึงกระบวนกาจริยธรรมในการกำหนดอัตราโทษให้หนักขึ้น

เมื่อได้กล่าวถึงเหตุผลในการกำหนดบทบรรณาการในการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กและได้ศึกษาเปรียบเทียบกับบทกฎหมายต่างประเทศแล้วนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่าควรคุ้มครองผู้เสียหายที่เป็นเด็ก โดยการกำหนดโทษให้หนักขึ้นเพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่อตัวเด็กมากขึ้น และเพื่อการลงโทษให้เหมาะสมตามสัดส่วนของการกระทำความผิดและความเสียหายที่เกิดขึ้น ทั้งเพื่อให้ประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้มีความทันสมัย ทัดเทียมนานาอารยประเทศ

จากการศึกษาตามประมวลกฎหมายอาญาของไทยและจากบทบัญญัติของกฎหมายต่างประเทศในความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็ก ผู้เขียนจึงเห็นควรเสนอแนะ ดังนี้

(1) ควรแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาลักษณะ 10 หมวดชีวิตร่างกาย โดยบัญญัติถึงการกระทำความผิดเกี่ยวกับชีวิตร่างกายต่อเด็กให้ต้องได้รับโทษหนักขึ้น

(2) ควรมีการกำหนดบทบรรณาการเพิ่มเติม ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 289 โดยเพิ่มอนุในกรณีการกระทำความผิดของบุคคลทั่ว ๆ ไปกระทำต่อเด็ก และในกรณีผู้ปกครองทางนิตินัย ผู้ปกครองทางพฤตินัย หรือผู้มีอำนาจปกครองดูแลเด็กกระทำความผิดต่อเด็ก ทั้งนี้ผู้เขียนเห็นว่า ในกรณีผู้ปกครองทางนิตินัย ผู้ปกครองทางพฤตินัย หรือผู้มีอำนาจปกครองดูแลเด็กกระทำความผิดต่อเด็ก ควรต้องระวางโทษหนักขึ้นกว่าบุคคลทั่ว ๆ ไปกระทำความผิดต่อเด็ก

(3) เมื่อมีการกำหนดเหตุบรรณาการในกรณีการกระทำความผิดต่อเด็กแล้ว และหากการกระทำความผิดนั้นเข้ามาตรานอื่นที่เป็นเหตุบรรณาการด้วย กล่าวคือมีเหตุบรรณาการตั้งแต่สองลักษณะขึ้นไปอันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดต่อเด็กควรแก่การได้รับโทษหนักขึ้นกว่าการกระทำความผิดเพียงเหตุบรรณาการเดียว

(4) ควรกำหนดบทบรรณาการเพิ่มเติมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 294 และมาตรา 299 โดยกำหนดว่าหากการชุลมุนต่อสู้นั้น ทำให้เด็กถึงแก่ความตาย ตามมาตรา 294 หรืออันตรายสาหัส ตามมาตรา 299 ต้องระวางโทษหนักขึ้น

ทั้งนี้ หากมีการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญาตามที่ได้เสนอข้างต้น ก็ควรแก้ไขบทกฎหมายมาตราอื่น ให้สอดคล้องต้องตรงกัน โดยควรแก้ไข ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 290 วรรค 2 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 295 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 296 ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 297 และประมวลกฎหมายอาญามาตรา 298

เอกสารอ้างอิง

จรัญ รักดิธนากุล. (2539). *ดุลพินิจของศาลไทย*. กรุงเทพฯ: บพิศการพิมพ์.

จิตติ ดิงศรัทีย. (2536). *กฎหมายอาญาภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักอบรมกฎหมายเนติบัณฑิตยสภา.

- ณรงค์ ใจหาญ. (2543). *กฎหมายอาญาว่าด้วยโทษและวิธีความผิดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2561). *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิดและโทษ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: วิญญูชน,
- ทวีเกียรติ มินะกนิษฐ. (2556). *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- นพพร โพธิ์รังสิยากร. (2524). *การใช้ดุลพินิจของศาลไทยในการลงโทษ*. วิทยานิพนธ์ น.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประธาน วัฒนวาณิชย์. (2546). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.
- อิงอร จินตนาเลิศ. (2541). *กลไกระหว่างประเทศเพื่อการปฏิบัติตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ.1989*. วิทยานิพนธ์ น.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
- Gammage Allen and Hemphill Charles. (1974). *Basic Criminal Law*. New York: McGraw-Hill.
- Smith and Hogan Brian. (1978). *Criminal law*. London: Williams & Sons Limited.
- Gausewitz. (1973). *Reclassification of Certain Offences a Civil Instead of Criminal Law*. 12 Wisconsin Law Review. : 367.
- Hans Kelsen. (1966). *Principles of international law 2*. Holt: Rinehart and Winston.
- Jonheller Kevin. (1985). *Dubber Markus. The Handbook of Comparative Criminal Law*. Model Penal Code : Official draft and explanatory notes Philadelphia PA: The American Law statute.
- Walter Cairns & Robert McKeon. (1995). *Introduction to French Law*. London : Cavendish Publishing Limited.

**การประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555**

AN EVALUATION OF SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY'S BACHELOR OF BUSINESS ENGLISH
CURRICULUM (REVISED 2012)

กาญจนา จันทะดวง ชยกร สุตะโคตร และ ศศินันท์ โต๊ะชาลีศรีทิน*

Kanjana Chantaduang, Chayakorn Sutakote and Sasinan Toocheesrithin*

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000
Foreign Languages Department, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: nant.9@hotmail.co.th

รับบทความ 26 มิถุนายน 2562 แก้ไขบทความ 16 ตุลาคม 2562 ตอรับบทความ 6 พฤศจิกายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2555 2. ศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตที่ใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555 และ 3. ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิต กลุ่มตัวอย่างของการศึกษา ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 38 คน บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษา จำนวน 32 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 10 คน เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะวิเคราะห์เป็นร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า ด้านที่นักศึกษาพึงพอใจเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ นักศึกษามีความพึงพอใจในด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ สำหรับผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในระดับมากต่อคุณภาพของบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ผู้ใช้บัณฑิต, หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555)

ABSTRACT

The purposes of this study were to: 1) examine the student satisfaction on the Business English Curriculum (Revised 2012), 2) examine graduate satisfaction toward the Business English Curriculum (Revised 2012), and 3) examine the employers' satisfaction toward the quality of graduates. The samples of the study involved 38 Business English fourth-year students from Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, 32 graduates, and 10 graduate employers. The research instrument was a set of questionnaires. The collected data were analyzed by using percentage (%), mean ($\bar{X}$), and content analysis.

The research results revealed that 1) the student satisfaction toward the four aspects was ranked in a descending order: the curriculum, followed by the academic advisor system, student activities, and learning resources. The graduates' employers also showed a high level of their satisfaction with the graduates' quality.

Keywords: Satisfaction, Graduate Employers, Business English Curriculum (Revised 2012)

บทนำ

การศึกษาพัฒนาคนให้มีคุณภาพ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนานักศึกษาในสถาบันของตนเองให้เป็นคนที่มีคุณภาพและศักยภาพ ปัจจุบันนี้การศึกษาในระดับต่าง ๆ ได้มีการพัฒนาหลักสูตรของตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและผู้ใช้บัณฑิต หลักสูตรในสถาบันการศึกษาจึงมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษา เนื่องจากหลักสูตรเป็นแผนหรือแนวทางในการจัดการศึกษาให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย เป็นแนวทางในการวางแผนงานวิชาการ เป็นสิ่งที่กำหนดขอบข่ายของเนื้อหาเป็นแนวทางสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนการสอน ดังนั้นหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เปรียบเสมือนแนวทางในการจัดการเรียนการสอน (Patphol, 2015) จึงจำเป็นต้องมีคุณภาพเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของการนำหลักสูตรไปใช้ กระบวนการหนึ่งที่จะได้มาซึ่งหลักสูตรที่มีคุณภาพนั้น ก็คือ การประเมินหลักสูตร เพราะการประเมินเป็นกระบวนการหาข้อมูลเกี่ยวกับหลักสูตร และตรวจสอบคุณภาพหลักสูตร หลังจากนั้นนำมาพิจารณาปรับปรุง แก้ไข หรือพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพต่อไป การประเมินหลักสูตรนับเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนา ปรับปรุง และตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรสำหรับนักศึกษา

การประเมินหลักสูตรในสถานศึกษาต่าง ๆ มีความสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับสถาบันการศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการประเมินคุณภาพของนักศึกษาและบัณฑิต และเพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้ใช้บัณฑิต และสามารถนำไปเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหลักสูตรต่อไป การใช้หลักสูตรบางหลักสูตรเป็นระยะเวลานานอาจทำให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของหลักสูตรลดต่ำลง ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงต้องมีการประเมินหลักสูตรหลังการใช้หลักสูตรนั้น อย่างน้อยทุก ๆ 5 ปี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2548, หน้า 17) การประเมินหลักสูตรมีวัตถุประสงค์เพื่อดูว่าหลักสูตรที่ใช้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้นจึงมีการประเมินในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ ทันยุคทันสมัย และสอดคล้องกับความต้องการต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่อาจารย์ในสาขาวิชาจะต้องทำการประเมินหลักสูตร ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาและผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ออกสู่สังคม (มาเรียม นิลพันธุ์, 2555, หน้า 1)

สาขาวิชาภาษาต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ได้เปิดสอนหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ หลักสูตร 4 ปี โดยมีปณิธานการผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้ 1. เพื่อให้ความรู้ ความสามารถด้านภาษาอังกฤษธุรกิจ 2. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพอันเกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาอังกฤษธุรกิจ 3. เพื่อมีความสามารถพัฒนาและส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าอย่างสร้างสรรค์ในสถานการณ์ต่าง ๆ และ 4. เพื่อให้ความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจได้มีการปรับปรุงหลักสูตรหลายครั้ง ครั้งล่าสุดได้มีการปรับปรุงหลักสูตร 4 ปี ในปีพุทธศักราช 2555 เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น หลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจควรมีการปรับปรุงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน และการปรับปรุงหลักสูตรที่ดีควรทำการสำรวจจุดแข็งและจุดด้อยของหลักสูตรเดิม เพื่อนำผลการสำรวจมาประกอบการพิจารณาในการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ หลักสูตร 4 ปี ฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2555 เพื่อนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรของสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจต่อไป

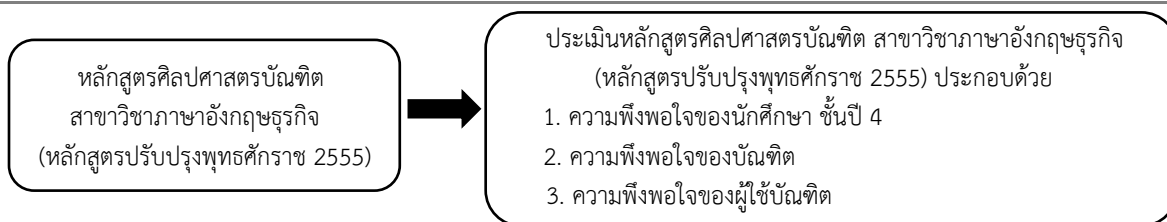
ความมุ่งหมายของการวิจัย

การทำวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของบัณฑิตต่อการศึกษาในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ (หลักสูตรปรับปรุงพุทธศักราช 2555) ได้กำหนดขอบข่ายในการประเมินความพึงพอใจนักศึกษาบัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ ซึ่งจะทำการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาและบัณฑิตที่มีต่อหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปีการศึกษา 2558 นอกจากนี้ ยังทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิต ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 38 คน บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 32 คน และผู้ประกอบการที่ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย 1. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา 2. แบบสอบถามความพึงพอใจของบัณฑิต และ 3. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้ในการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา บัณฑิต และผู้ประกอบการ ดังขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาตัวอย่างและวิธีการสร้างแบบสอบถามจากเว็บไซต์ต่าง ๆ
2. ตั้งจุดมุ่งหมายที่ต้องการจะสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ชุด ดังนี้ ชุดที่ 1 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษา สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ชุดที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจของบัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ และชุดที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่ใช้บัณฑิตหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ โดยคะแนนประเมินความพึงพอใจในแบบสอบถามจะมี 5 ระดับ ได้แก่

- 5 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก
- 4 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับดี
- 3 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง
- 2 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อย
- 1 คะแนน หมายถึง มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยสุด

4. ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ซึ่งได้ค่า IOC = 0.6 (แบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้)

5. ปรับแก้แบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

4. การดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1. นำแบบสอบถามไปสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 38 คน บัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ จำนวน 32 คน และผู้ใช้บัณฑิต จำนวน 10 คน สำหรับผู้ใช้บัณฑิตจะส่งแบบสอบถามความพึงพอใจไปทางไปรษณีย์ 2. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม และ 3. วิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 บัณฑิต และผู้ใช้บัณฑิต โดยการใช้การบรรยาย การคิดเป็นค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 จะใช้การบรรยายและคิดเป็นค่าเฉลี่ย การวิเคราะห์ความพึงพอใจของบัณฑิตจะคิดเป็นค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตจะคิดเป็นค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าร้อยละ ได้แก่ ร้อยละ 80 - 100 หมายถึง มากที่สุด ร้อยละ 70 - 79 หมายถึง มาก ร้อยละ 60 - 69 หมายถึง ปานกลาง ร้อยละ 50 - 59 หมายถึง น้อย และร้อยละ 0-50 หมายถึง น้อยที่สุด สำหรับเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนค่าเฉลี่ย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00

หมายถึง อยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง อยู่ในระดับดี ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อย และค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง อยู่ในระดับน้อยสุด

สรุปผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ พุทธศักราช 2555 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ สกลนคร สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 38 คน ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากความพึงพอใจของนักศึกษาจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1. ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ 2. ด้านหลักสูตรการศึกษา 3. ด้านกิจกรรมนักศึกษา และ 4. ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในด้านกิจกรรมนักศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อด้านหลักสูตรการศึกษา นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักศึกษามีความพึงพอใจมาก ได้แก่ ผู้สอนในรายวิชาต่าง ๆ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน ($\bar{X} = 3.97$) การจัดตารางเรียนมีช่วงเวลาที่เหมาะสม ($\bar{X} = 3.82$) และกระบวนการจัดการเรียนการสอน เน้นการพัฒนานักศึกษาและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะทางภาษาไทย และภาษาต่างประเทศ ทักษะการทำงานแบบมีสำนึกร่วม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X} = 3.79$)

ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ในด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ นักศึกษามีความพึงพอใจมาก ได้แก่ การมีช่องทาง/ความสะดวกในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ($\bar{X} = 4.34$) อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการให้ความสนใจ ติดตามผลการเรียนของนักศึกษาเพื่อช่วยให้นักศึกษาเรียนจบตามเวลาของหลักสูตร ($\bar{X} = 4.21$) อาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ หรือถ่ายทอดประสบการณ์อื่น ๆ แก่นักศึกษา ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นและช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าว ($\bar{X} = 4.11$)

ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ในด้านกิจกรรมนักศึกษา โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ กิจกรรมนักศึกษาที่จัดช่วยส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะภาษาต่างประเทศ ทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทักษะการทำงานอย่างมีส่วนร่วม ฯลฯ ($\bar{X} = 3.76$) การจัดบริการให้คำปรึกษาทางวิชาการ การใช้ชีวิตในคณะ/มหาวิทยาลัย และการเข้าสู่อาชีพนักศึกษา ($\bar{X} = 3.69$) และการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมเพื่อการทำงานเมื่อสำเร็จการศึกษา แก่นักศึกษา ($\bar{X} = 3.62$) นักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ มีการให้ข้อมูลต่อนักศึกษาที่ให้บริการนักศึกษาด้านกิจกรรมพิเศษ นอกหลักสูตร แหล่งงานที่สามารถให้นักศึกษาทำงานพิเศษนอกเวลาได้ ($\bar{X} = 3.44$)

ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ในด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ โดยภาพรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดพื้นที่/สถานที่สำหรับนักศึกษาและอาจารย์ได้พบปะ สังสรรค์ แลกเปลี่ยน สนทนา หรือทำงานร่วมกัน ($\bar{X} = 3.53$) และมีกรดแลคติกสภาพแวดล้อม และทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.50$) ด้านที่มีคะแนนความพึงพอใจเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 ได้แก่ 1. ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศห้องสมุด ตำรา/หนังสือ แหล่งเรียนรู้ ฐานข้อมูล มีความเหมาะสมต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.42$) 2. เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความเหมาะสมกับยุคสมัย ($\bar{X} = 3.39$) 3. อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงประลอง (WORKSHOP) มีความพร้อมต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.34$) และ 4. มีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ($\bar{X} = 3.24$) นอกจากนี้ นักศึกษายังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ดังนี้ อยากเลือกเรียนวิชาที่สามด้วยตนเอง ปรับหลักสูตรให้ตรงกับสาขา และอยากเรียนภาษาจีนและภาษารัสเซีย

2. ผลการประเมินความพึงพอใจของบัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกข้อ บัณฑิตมีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนมากที่สุด (86.49 %) รองลงมา คือ ความพึงพอใจต่อหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ (81.62 %) และความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนการสอน (80 %) นักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ความพึงพอใจต่อสภาพห้องเรียนและอุปกรณ์จัดการเรียนการสอน (72.97 %) ซึ่งควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น นอกจากนี้ บัณฑิตได้เสนอแนะให้เพิ่มรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ ได้แก่ 1. คอมพิวเตอร์ 2. ภาษาอังกฤษ (ให้มากขึ้น) 3. การฝึกปฏิบัติจริง 4. บัญชีเบื้องต้น 5. ภาษาจีน 6. การใช้งานอินเทอร์เน็ต 7. พิมพ์ดีด 8. ภาษาญี่ปุ่น 9. ธุรกิจการบิน 10. ภาษาเวียดนาม 11. ภาษาลาวและเทคนิคการวิจัย 12. ภาษาเกาหลีและรัสเซีย และ 13. การตลาดและการขาย ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตรและสาขาวิชาที่เรียน ได้แก่ 1. การฝึกปฏิบัติงานจริงเน้นการใช้ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงาน 2. เพิ่มการปฏิบัติให้มากขึ้น เพราะต้องเรียนรู้จากสถานการณ์จริง 3. เวลาเรียนและวิชาด้านกิจกรรมควรมีเยอะกว่านี้ 4. ควรเพิ่มรายวิชาที่จำเป็นในหลักสูตรให้มากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวในต่างประเทศ 5. เพิ่มรายวิชาภาษาต่างประเทศให้มากกว่านี้ 6. เพิ่มเดิมการสอนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น และ 7. อยากให้เพิ่มรายวิชาบัญชีเบื้องต้น ในส่วน

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ได้แก่ 1. อยากให้มีอาจารย์ชาวต่างประเทศมาสอนเยอะกว่านี้ 2. เวลาเรียนน่าจะเยอะกว่านี้ 3. อยากให้มีการเพิ่มรายวิชาให้มากกว่านี้ 4. ควรมีหลากหลายภาษา เพราะเข้าสู่อาเซียน 5. ฝึกอ่านเขียนอย่างสม่ำเสมอ และ 6. เพิ่มภาษาพม่า นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนานักศึกษา ได้แก่ 1. อยากให้มีการออกค่ายภาษาอังกฤษ 2. เน้นการปฏิบัติงานจริง 3. มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ทุกสัปดาห์ และทดสอบความรู้ 4. จัดกิจกรรมให้มากเพื่อความเคยชินและใช้ประโยชน์ได้จริง 5. เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับธุรกิจส่วนตัว 6. เพิ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7. จัดกิจกรรม English Camp ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2559 จำนวน 10 คน พบว่า โดยภาพรวม ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณภาพบัณฑิตในระดับมาก ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (4.4) มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านคุณธรรม จริยธรรม/เป็นคนดี (4.3) และถัดมาเป็นด้าน ความรู้/ทักษะวิชาชีพ (3.9) ด้านที่ควรปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ได้แก่ 1. ทักษะทางปัญญา/วิชาชีพ (3.6) 2. การวิเคราะห์เชิงตัวเลข (3.73) และ 3. ความรู้/ทักษะวิชาชีพ (3.9) นอกจากนี้ ผู้ใช้บัณฑิตยังมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ดังนี้ 1. ควรมีการฝึกปฏิบัติจริง 2. มีภาวะความเป็นผู้นำ 3. กล้าตัดสินใจ 4. มีทักษะในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า 5. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อเพื่อนร่วมงาน 6. มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษและจีนในการสนทนาได้ตอบได้ดี และ 7. มีจิตสาธารณะ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ ชั้นปีที่ 4 ได้ทำการสำรวจความพึงพอใจทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตรการศึกษา ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ด้านกิจกรรมนักศึกษา และด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านระบบอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด คือ มีช่องทาง/ความสะดวกในการติดต่อกับอาจารย์ที่ปรึกษาทางวิชาการ ด้านที่อยู่ในระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ มีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1.1 ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อด้านหลักสูตรการศึกษา นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเฉพาะด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรรณัสสร อินทรบำรุง (2558, หน้า 700 - 713) และ วรพรรณี เผ่าทองสุข และคณะ (2554, บทความ) ได้ทำการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจุลชีววิทยาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2549 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ พบว่า การจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อความรู้ความสามารถที่ได้รับจากหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ (2556, บทความ) ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร สรุปว่า โดยภาพรวมในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.2 ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจต่อด้านอาจารย์ในสาขาวิชาควรมีการเพิ่มจำนวนอาจารย์ชาวต่างประเทศให้มากขึ้น เพื่อให้เพียงพอต่อการสอนและความต้องการของนักศึกษาที่ต้องการเรียนกับอาจารย์ชาวต่างประเทศที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กรรณัสสร อินทรบำรุง (2558, หน้า 700 - 713) ทำการประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พบว่า สาขาวิชามีจำนวนอาจารย์น้อยยังไม่เพียงพอต่อการเรียนการสอน

1.3 ความพึงพอใจของนักศึกษาสาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจต่อด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ในด้านกิจกรรมนักศึกษา เมื่อพิจารณารายข้อ นักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุด คือ มีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ($\bar{X} = 3.24$) ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ กรรณัสสร อินทรบำรุง (2558, หน้า 700 - 713) พบว่า ควรเพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์ และระบบงานอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอต่อการเรียนการสอนของนักศึกษา

2. ความพึงพอใจของบัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด บัณฑิตมีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนมากที่สุด (86.49%) ผลการประเมินหลักสูตรโดยรวมด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ บุญเรือง สมประจบ (2541, หน้า 166) ได้ทำการวิจัยประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกหัตถกรรม สาขางานเฉพาะเครื่องไม้ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดด้านอาจารย์ผู้สอน

3. ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณภาพบัณฑิต ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจในคุณภาพของบัณฑิตสาขาวิชาภาษาอังกฤษ ธุรกิจ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรพรรณิ เฝ้าทองสุขและคณะ (2554, บทความ) ที่กล่าวว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้บัณฑิตต่อคุณลักษณะของบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของบัณฑิต ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ (2556, บทความ) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ วชิระ จันทะราช (2554, บทความ) ได้ประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้กล่าวว่า ผู้ใช้บัณฑิตมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของบัณฑิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการประเมินหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ควรเพิ่มรายวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรภาษาอังกฤษธุรกิจ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการประกอบ อาชีพของบัณฑิตในอนาคต ได้แก่ 1. คอมพิวเตอร์ 2. ภาษาอังกฤษ (ให้มากขึ้น) 3. การฝึกปฏิบัติจริง 4. บัญชีเบื้องต้น 5. ภาษาจีน 6. การใช้งานอินเทอร์เน็ต 7. พิมพ์ดีด 8. ภาษาญี่ปุ่น 9. ธุรกิจการบิน 10. ภาษาเวียดนาม 11. ภาษาลาวและเทคนิคการวิจัย 12. ภาษาเกาหลีและรัสเซีย และ 13. การตลาดและการขาย

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การปรับปรุงหลักสูตรและสาขาวิชาที่เรียนมีดังนี้ 1. เน้นการฝึกปฏิบัติงานจริงเน้นการใช้ ความรู้ที่เกี่ยวกับการทำงาน 2. เพิ่มการปฏิบัติให้มากขึ้น เพราะต้องเรียนรู้จากสถานการณ์จริง 3. เวลาเรียนและวิชาด้านกิจกรรมควร มีเยอะกว่านี้ 4. ควรเพิ่มรายวิชาที่จำเป็นในหลักสูตรให้มากขึ้น เช่น การท่องเที่ยวในต่างประเทศ 5. เพิ่มรายวิชาภาษาต่างประเทศให้ มากกว่านี้ 6. เพิ่มเติมการสอนภาษาอังกฤษให้มากขึ้น และ 7. อยากให้เพิ่มรายวิชาบัญชีเบื้องต้น

1.3 จากผลการวิจัย พบว่า ควรปรับปรุงการเรียนการสอน ดังนี้ 1. อยากให้มืออาจารย์ชาวต่างประเทศมาสอนเยอะ กว่านี้ 2. เวลาเรียนน่าจะเยอะกว่านี้ 3. อยากให้มีการเพิ่มรายวิชาให้มากกว่านี้ 4. ควรมีหลากหลายภาษา เพราะเข้าสู่อาเซียน 5. ฝึกอ่านเขียนอย่างสม่ำเสมอ และ 6. เพิ่มภาษาพม่า

1.4 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านกิจกรรมพัฒนานักศึกษานักเรียนของหลักสูตร ควรเพิ่มกิจกรรมดังนี้ 1. มีการออกค่าย ภาษาอังกฤษ 2. เน้นการปฏิบัติงานจริง 3. มีกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ทุกสัปดาห์ และทดสอบความรู้ 4. จัดกิจกรรมให้มากเพื่อความ เคยชินและใช้ประโยชน์ได้จริง 5. เน้นกิจกรรมเกี่ยวกับธุรกิจส่วนตัว 6. เพิ่มการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 7. จัดกิจกรรม English Camp ภาคเรียนละ 2 ครั้ง

1.5 จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ยังไม่น่าพึงพอใจเท่าที่ควร ดังนั้น สาขาวิชาควรพัฒนาให้ดีขึ้น ได้แก่ 1. มีการให้ข้อมูลด้านหน่วยงานที่ให้บริการนักศึกษา ด้านกิจกรรมพิเศษนอกหลักสูตร แหล่งงานที่สามารถให้นักศึกษา ทำงานพิเศษนอกเวลาได้ ($\bar{X} = 3.44$) 2. ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น อุปกรณ์ เทคโนโลยีสารสนเทศห้องสมุด ตำรา/หนังสือ แหล่งเรียนรู้ ฐานข้อมูล มีความเหมาะสมต่อการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.42$) 3. เทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนมีความ เหมาะสมกับยุคสมัย ($\bar{X} = 3.39$) 4. อาคารเรียน ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โรงประลอง (WORKSHOP) มีความพร้อมต่อการจัดการ การศึกษา ($\bar{X} = 3.34$) และ 5. มีบริการคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง ($\bar{X} = 3.24$)

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตร โดยแยกกลุ่มเป้าหมายระหว่างนักศึกษาที่กำลังเรียนในปัจจุบัน และ บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาแล้ว

2.2 ควรนำข้อมูลที่ได้จากการนิเทศศึกษามาสังเคราะห์ในการประเมินหลักสูตร เพื่อจะได้ข้อมูลนำมาใช้ในการ ประเมินได้อย่างถูกต้องและครอบคลุมยิ่งขึ้น

2.3 ในการเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตร ควรเป็นนักศึกษา ชั้นปี 4 เพราะเป็นผู้ที่ใช้หลักสูตร มานานแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรภัสสร อินทรบำรุง. (2558). การประเมินหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. วารสารเวอร์ดิเนียน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(1), 700 – 713.

- บุญเรือง สมประจบ. (2541). การประเมินหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกหัตถกรรม สาขาเฉพาะงานเครื่องไม้
สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล. ปรินทิฟานิช ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2555). การประเมินหลักสูตรการศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรพรรณี เผ่าทองสุข และคณะ. (2554). การประเมินหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาจุลชีววิทยาอุตสาหกรรม พ.ศ. 2549
คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- วชิระ จันทราช. (2554). การประเมินหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 3(1-2), 64 - 78.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548 และ
แนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานและประเมินผล
อุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อิศเรศ พิพัฒน์มงคลพร และคณะ. (2556). รายงานการวิจัยประเมินหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา.
นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Patphol, M. (2015). *Curriculum evaluation for learning and development*. (3rd ed). Bangkok: Charansanitwong
Printing Co., Ltd.

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและ
ชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร
A COMPARISON OF THE BELIEFS AND PRACTICES OF BUDDHISM RITUALS OF THAI LANNA AND ISAN PEOPLE
ON MAHAJATI VESSANTARA JATAKA: A CASE STUDY OF CHIANG MAI AND SAKON NAKHON

ศตวรรษ มละแซม

Satawat Malasam

สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Department of Social Studies, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: pumza1986@hotmail.com

รับบทความ 16 พฤษภาคม 2562 แก้ไขบทความ 23 กรกฎาคม 2562 ตอรับบทความ 3 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ประชากร ได้แก่ ชาวไทย ล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร จังหวัดละ 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) แบบวิธีการจับฉลาก เลือกตำบล อำเภอ และหมู่บ้าน และเลือกแบบเจาะจงเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้านละ 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบไปด้วยการทดสอบค่าความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม (t - test) และการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way ANOVA)

ผลการวิจัย พบว่า ในเรื่องความเชื่อ กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุด คือ เชื่อว่าศาสนาพระศรีอาริย์เมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์ สามารถปกป้องรักษาให้พิธีกรรมดำเนินลุล่วงไปด้วยดี และในเรื่องการปฏิบัติพิธีกรรม กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมมากที่สุด คือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมมากที่สุด คือ ได้ตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต และได้เข้าร่วมพิธีกรรมฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกทุกปี โดยภาพรวมด้านความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง ด้านเพศไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนในด้านอายุ สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติฯ, และอาชีพ ทุกด้านมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความเชื่อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนใหญ่แตกต่างกันในด้านการประกอบพิธีกรรม ภาคเหนือ เน้นการประกอบพิธีกรรมในวัด คือ การนั่งฟังเทศน์ ส่วนภาคอีสาน เน้นถึงการประกอบพิธีกรรมภายนอกวัด คือ การแห่พระอุปคุตและการแห่พระเวสสันดรเข้าเมือง

คำสำคัญ: ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก, ชาวไทยล้านนา, ชาวไทยภาคอีสาน

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and compare the Buddhism ritual beliefs and practices between Thai Lanna and Isan people on Mahajati Vessantara Jataka: A case study of Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces. The study population included Thai Lanna and Thai Isan people. The samples were 400 participants from each province - Chiang Mai and Sakon Nakhon provinces. The simple random sampling was used by drawing lots to select the sub-district, district and village. The purposive sampling was also employed to select 100 people from each village. The data collection instruments consisted of a set of questionnaires on the beliefs and ritual practices. The data was analyzed through percentage, mean, standard deviation and inferential statistics, comprising Independent Samples t-test and One-Way ANOVA.

Results found that in terms of beliefs, the Thai Lanna sample group from Chiang Mai concerning the Mahajati Vessantara Jataka, strongly believed that Metteyya is distinctive. As for the Isan people from Sakon Nakhon province, they believed that Phra Upakhut has the protective power and promises the success of the rituals. For ritual practices, Chiang Mai sample group mostly hosted chapters of Buddhist sermons, while the Sakon Nakhon sample group's most frequent practice was to decorate the ritual areas, often appearing as a maze, and participated in Mahajati Vessantara Jataka sermons annually. The Buddhism ritual beliefs and practices of the two sample groups were at a high level. The result comparison of beliefs and practices of the two sample groups revealed that there were no differences between the two groups in terms of gender. In terms of age, marital status, the highest level of education, experience in listening to Mahajati Vessantara Jataka sermons, and occupation, from all aspects there was different in beliefs statistically at least 1 pair with a statistical significance of .05 level. There was also different in a ritual setting, for instance, the northern region performed ritual practices in Buddhist temples by listening to the sermons, while the Isan region held the rituals outside Buddhist temples by parading Phra Upakhut and Phra Vessantara into the town.

Keywords: Buddhism Ritual Beliefs and Practices on Mahajati Vessantara Jataka, Thai Lanna, Thai Isan people.

บทนำ

ท้องถิ่นของประเทศไทยในแต่ละภาคมีประเพณี พิธีกรรมที่หลากหลายไปตามความเชื่อของผู้คนที่สังคมสืบทอดต่อกันมา และถึงแม้ว่าในปัจจุบันความเจริญทางด้านวิทยาการต่าง ๆ ได้เข้าไปสอดแทรกอยู่มากก็ตาม หากแต่ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรม เหล่านั้นยังคงมีผู้สืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่โลกมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องเรียนรู้ วิทยาการสมัยใหม่เพื่อให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ (อุดม เขยกิจวงศ์, 2545) เนื่องด้วยในแต่ละชุมชนมีสภาพแวดล้อมที่ แตกต่างกันไป แหล่งวิทยาการในชุมชนก็มีอยู่หลายลักษณะ ซึ่งในด้านประเพณี พิธีกรรมนั้น เป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อของมนุษย์ ในแต่ละสังคม และมีปัจจัยที่บั่นทอนให้เสื่อมสลายได้ง่าย ทั้งจากทัศนคติหรือเจตคติที่เปลี่ยนไป สภาพทางเศรษฐกิจ สภาพทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้นควรมีการรวบรวมข้อมูลไว้เพื่อให้เห็นถึงความเป็นพิธีกรรมและความเชื่อนั้นให้ดำรงอยู่ให้ สร้างคุณค่าแห่งความดี (กิ่งแก้ว เพ็ชรราช, 2541)

ความเชื่อเรื่องศาสนาเป็นสิ่งที่มนุษย์เชื่อ และนับถือมาช้านานนับตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นในโลกจนถึงปัจจุบัน เพราะศาสนาเป็น ผลหนึ่งของความพยายามของมนุษย์ ที่จะแก้ไขปัญหาชีวิตบางอย่างของตน แก้ปัญหาสังคมที่มนุษย์อยู่ร่วมกันให้เกิดมีความปกติสุข ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับศาสนาก็เป็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างหน้าที่ ประกอบกันเป็นโครงสร้างทางสังคมที่ต้องทำหน้าที่ ตามปกติวิสัย และในภาวะที่ต้องยืดหยุ่นหรือสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอกโครงสร้างสังคม เพื่อรักษาสังคมโดยรวมให้คงอยู่ (พระราชวรานี, 2537, หน้า 1) ความเชื่อทางศาสนาในด้านต่าง ๆ นั้นมีให้เห็นอยู่เสมอมาตั้งแต่ ชุมชนเล็ก ๆ ถึงสังคมประเทศและระดับโลก จะเห็นได้ว่าในทุกชุมชนล้วนแล้วแต่มีศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งนั้น เช่น เมื่อกล่าวถึง ประเทศพม่า ก็จะเห็นเป็นเมืองพุทธเพราะคนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซียเป็นเมืองอิสลาม จึงอาจกล่าว ได้ว่า ภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกล้วนแต่มีความเชื่อเรื่องศาสนาแทบทุกแห่ง (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์และคณะ, 2536, หน้า 6)

พิธีกรรมเป็นสิ่งที่มิขึ้นมาเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้กับความเชื่อ สนับสนุนความเชื่อให้มีน้ำหนักมากขึ้น หากความเชื่อใดไม่มี พิธีกรรมความเชื่อนั้นก็อาจจะอยู่ได้ไม่นาน ถ้า พิธีกรรมเป็นวัฒนธรรมที่คนในสังคมสร้างขึ้นเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เมื่อประกอบพิธีกรรมใดพิธีกรรมหนึ่งไปแล้ว ผู้ทำพิธีย่อมมีความสบายใจและมีความหวังในชีวิต เพราะเชื่อว่าพิธีกรรมต้องนำไปสู่ผลที่ คาดหวังพิธีกรรมในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นพระราชพิธีหรือพิธีของชาวบ้าน ล้วนมีจุดประสงค์และมีแนวทางเดียวกัน มักเป็นในรูปของ พิธีทางศาสนา และพิธีเพิ่มความเป็นสวัสดิมงคลและความอยู่เย็นเป็นสุขของคนในสังคม นอกจากนี้ในสังคมไทยยังมีพิธีกรรมที่ ประกอบขึ้นในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต พิธีกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่บอกการเปลี่ยนแปลงสภาพ เปลี่ยนวัย เปลี่ยนอาชีพ และเปลี่ยน ฐานะทางสังคมของบุคคลในสังคมด้วย (กิ่งแก้ว อัดถากร อ่างใน สุพล รุจิรพิพัฒน์ และคณะ, 2533)

ประเทศไทยประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมดนับถือพุทธศาสนา นอกนั้นนับถือศาสนาคริสต์ ศาสนา อิสลาม ศาสนาฮินดู ขงจื้อและลัทธิความเชื่ออย่างอื่น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2540, บทนำ) คนไทยถือเอาพุทธศาสนาเป็นศาสนา ประจำชาติ ตั้งแต่อดีตกาลจนถึงปัจจุบัน ถึงแม้จะมีเหตุการณ์บ้านเมืองเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็ตาม แต่พุทธศาสนาก็เป็นศาสนา คู่ชาติไทย ความเชื่อเรื่องพุทธศาสนาจะมีอิทธิพลต่อประชาชนชาวไทยสูงมาก พุทธศาสนาเป็นที่มาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีเป็นที่ยึดถือของรากศัพท์ภาษาไทย วรรณกรรมไทย ศิลปะ ดนตรี บทละคร พุทธศาสนามีอิทธิพลต่อทัศนคติ

ค่านิยม มีบทบาทกำหนดแนวทางความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม ทำหน้าที่เป็นกลไกคอยควบคุมพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม (อัคคี ศรีทรงชัยกุล, 2530, หน้า 2)

ในประเทศไทยภาคเหนือตอนบน (ล้านนา) กับ ภาคอีสานตอนบน (ในเขตวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร) มีประเพณีและวัฒนธรรมที่มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน แต่ทั้งสองภาคยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมดั้งเดิม มีจารีต ประเพณีและพิธีกรรม ที่มีผลต่อจิตใจโดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อ ที่ส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีความสงบสุข ดังนั้น การร่วมกิจกรรมในประเพณีและพิธีกรรมที่เริ่มต้นมาจากความเชื่อและความศรัทธา ของคนทั้งสองภาค ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงความหมายสำคัญที่นอกเหนือจากการบำรุงศาสนา และความกตัญญูต่อเวทิต่อบรรพบุรุษแล้ว คือการแสดงให้เห็นถึงสัมพันธ์ไมตรีที่ดีงามของคนในชุมชน ความสามัคคี มีความบริสุทธิ์ใจต่อกัน การร่วมแรงร่วมใจของคนในชุมชนเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ที่ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปได้อย่างราบรื่น สวยงาม นำมาซึ่งสุขภาพใจที่ดี มีความสุข สงบ ร่มเย็น ภาพของหญิงชราแก่ล้ามเป็นมวย ประดับด้วยดอกไม้ นุ่งผ้าซิ่นสีขาว สะพายกะติ๊บข้าว หรือสะหลุงเงิน เดินเป็นแถวเพื่อไปประกอบพิธีกรรมที่วัดทุกวัน เป็นภาพที่เห็นได้บ่อยในชุมชนชนบทที่นับถือพุทธศาสนาทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน เป็นภาพที่แสดงถึงความเชื่อที่ดีงามที่แสดงออกทางการปฏิบัติพิธีกรรม ที่ฝังรากลึกลงในจิตใจของกลุ่มชนเหล่านั้นมาอย่างยาวนาน

ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนาของชาวล้านนา และสังคมของภาคอีสานที่มีทั้งความคล้ายคลึงกันและความแตกต่างกัน เนื่องจากปัจจัยหลายประการ อาทิเช่น สภาพภูมิศาสตร์ การอบรบกลุ่มเกลากทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีของแต่ละพื้นที่ เป็นต้น ที่แสดงให้เห็นในประเพณีทั้งสิบสองเดือนที่ก่อให้เกิดความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะประเพณีตั้งธัมม์หลวง ฟังเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกของภาคเหนือ และประเพณีบุญผะเหวดของภาคอีสาน แม้รูปแบบพิธีกรรม หรือช่วงเวลาการจัดงานจะต่างกัน แต่ความเชื่อและความศรัทธาในเรื่องทานบารมีในทางพุทธศาสนาก็ยังมีความเหมือนกันอย่างแยกไม่ออก และการที่ผู้วิจัยเลือกเปรียบเทียบกรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เหตุผลที่เลือกจังหวัดเชียงใหม่ให้เป็นตัวแทนของล้านนา ก็เนื่องด้วยเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของล้านนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมและความเชื่อ และเหตุผลที่เลือกจังหวัดสกลนครเป็นตัวแทนของภาคอีสานตอนบน ก็เนื่องด้วยสกลนคร เป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมอีสานตอนบนที่สำคัญ ที่เรียกว่า วัฒนธรรมแอ่งสกลนคร เป็นบ่อเกิดของพิธีกรรมความเชื่อ ตำนานในทางพุทธศาสนาที่สำคัญที่หนึ่งของภาคอีสาน

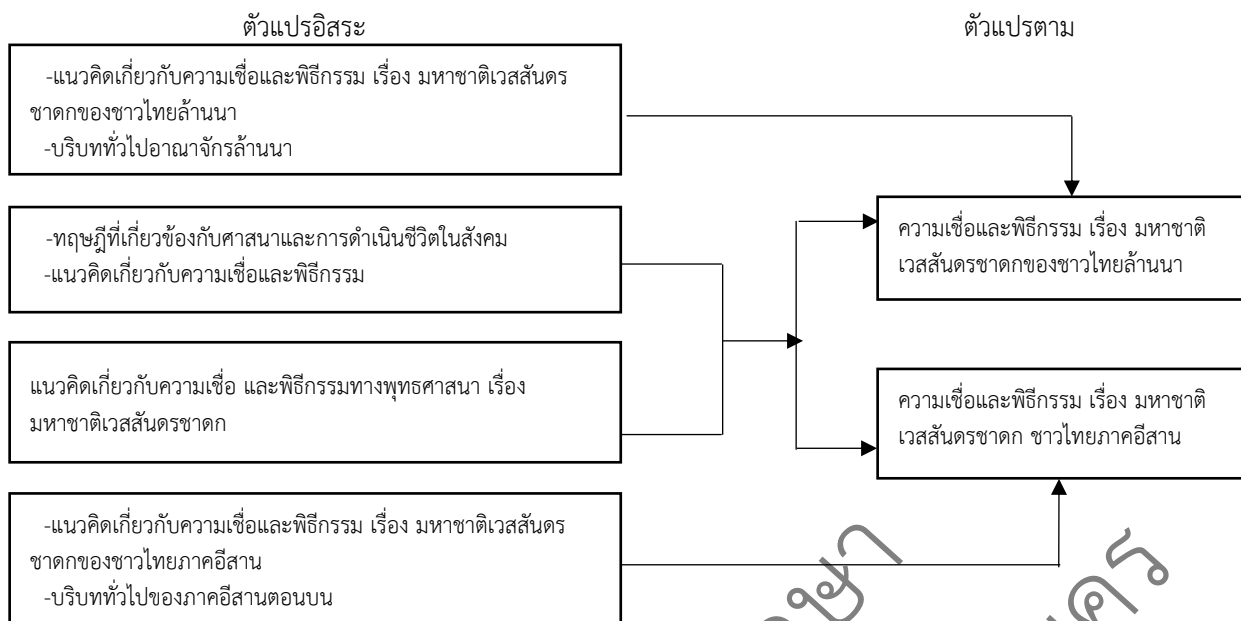
ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมเหล่านั้นให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะพิธีกรรมและความเชื่อที่แตกต่างกันออกไป นอกจากจะสามารถทำให้ได้รู้และเข้าใจความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมเหล่านั้นมากยิ่งขึ้นแล้ว อีกทั้งยังเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจ และนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านอื่น ๆ ได้อีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของชุมชนชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ซึ่งแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรม เรื่องมหาชาติเวสสันดรชาดก ส่งผลต่อความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ดังแสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน ในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางและเป็นศูนย์รวมของล้านนา และภาคอีสานตอนบนที่เรียกว่าวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร กรณีศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 1,746,840 คน และจังหวัดสกลนคร จำนวน 1,149,472 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2560, ออนไลน์)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ คือ บ้านบ้านป่าจั่ว หมู่ที่ 3 และบ้านแพะป่าคา หมู่ที่ 5 ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด บ้านสันทราย หมู่ 7 และบ้านเหมืองง่า หมู่ 3 ในเขตอำเภอหางดง ส่วนจังหวัดสกลนคร คือ บ้านบะทอง หมู่ที่ 5 และบ้านเม็ก หมู่ที่ 7 ในเขตอำเภอพรรณานิคม บ้านเต่างอย หมู่ 1 และบ้านโพนปล้ำโหล หมู่ 5 ในเขตอำเภอเต่างอย

โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (วรณี แกมเกตุ, 2551, หน้า 283) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ถ้าประชากรเกิน 100,000 คน กลุ่มตัวอย่างจะต้อง 384 คนขึ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) ใช้วิธีการจับฉลาก เลือกอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน หลักจากนั้นใช้วิธีการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกผู้ที่เคยเข้าร่วมพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก เพื่อตอบแบบสอบถาม หมู่บ้านละ 100 ชุด รวมเป็น จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร จังหวัดละ 4 หมู่บ้าน รวมจังหวัดละ 400 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 800 ฉบับ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

แบบสอบถามเรื่องความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ สำเร็จรูป SPSS for Windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถาม มาคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentages) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นรายชื่อ ประกอบความเรียง เทียบกัน

ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยมีสูตรดังนี้ 1) ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) 2) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) โดยใช้สูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2545, หน้า 101)

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร โดยมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกัน ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามด้านเพศ โดยทำตารางเทียบกับระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ Independent – Samples T Test. โดยใช้สูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2545)

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามในด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ และอาชีพ แล้วเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ One-way Anova. โดยใช้สูตรของ สุวริย์ ศิริโกศลกรมย์ (2546, หน้า 209)

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 การทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out)

ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้ใหญ่บ้านบ้านโพนงาม ตำบลจันทอน อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตทดลองเครื่องมือโดยให้ประชาชนในหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม

3.2 การนำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยขอหนังสือราชการเพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไปยังผู้ใหญ่บ้านในหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร เพื่อขออนุญาตให้ประชาชนในหมู่บ้านตอบแบบสอบถาม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for Windows (Statistical Packages for the Social Science for Windows) เพื่อหาค่าสถิติ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถาม มาคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentages) แล้วนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง โดยใช้สถิติดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101 - 104)

$$P = \frac{f}{N} \times 100$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ

f แทน ความถี่หรือจำนวนข้อมูลที่ต้องการหาร้อยละ

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ตอนที่ 2 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก : กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสกลนคร ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางเป็นรายข้อ ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดสกลนคร โดยมีสูตรดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 101)

1. ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum x}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum x$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

2. ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

$$S.D. = \frac{\sqrt{\sum (\bar{x} - x)^2}}{N}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

x แทน คะแนนระดับการประเมิน

$\bar{x}$ แทน ค่าเฉลี่ย

N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร โดยมีการเปรียบเทียบ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 2 ตัว ที่เป็นอิสระต่อกันข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามด้านเพศ โดยทำตารางเทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ Independent – Samples T - test โดยมีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545)

$$t = \frac{\bar{X}_1 - \bar{X}_2}{\sqrt{\left(\frac{(n_1 - 1)S_1^2 + (n_2 - 1)S_2^2}{n_1 + n_2 - 2} \right) \left(\frac{n_1 + n_2}{n_1 n_2} \right)}}$$

เมื่อ t แทน ค่าสถิติใช้ในการเปรียบเทียบค่าวิกฤตในการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ

X_1, X_2 แทน ค่าเฉลี่ยของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่มเป้าหมาย 2 ตามลำดับ

n_1, n_2 แทน ขนาดของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่มเป้าหมาย 2 ตามลำดับ

S_1, S_2 แทน ความแปรปรวนของกลุ่มเป้าหมาย 1 และกลุ่ม 2 ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างตัวแปรมากกว่า 2 ตัว ของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ใช้แบบสอบถามในด้านอายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ และอาชีพ แล้วเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยนำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบความเรียง เทียบกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร คำนวณโดยใช้สถิติ One-way Anova. (สุวรีย์ ศิริโกคาภิรมย์, 2546, หน้า 209)

$$F = \frac{MS_B}{MS_W}, df_1 = k - 1, df_2 = N - k$$

เมื่อ F แทน ค่าสถิติที่ทดสอบ

MS_B แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองระหว่างกลุ่ม

MS_W แทน ค่าเฉลี่ยกำลังสองภายในกลุ่ม

df แทน ชั้นแห่งความอิสระ

N แทน จำนวนตัวอย่างทั้งหมด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก นำเสนอโดยใช้การพรรณนาแบบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ค้นพบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ของชาวไทยล้านนาและชาวไทยภาคอีสาน เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ดังนี้

1. ด้านความเชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ เชื่อว่าศาสนา พระศรีอริยเมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า ผู้หญิงดงามเสมอทั้งหมด แผ่นดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ เรียบเป็นหน้ากลอง โดยภาพรวมความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก

ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ เชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์สามารถ ปกปักษ์รักษา ให้งานพืชพันธุ์มหาชาติเวสสันดรชาดก สามารถดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี โดยภาพรวมความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทาง พุทธศาสนาเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ด้านการปฏิบัติพิธีกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพ ถวายภัตตาหารมหาชาติเวสสันดรชาดก โดยภาพรวมการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในระดับมาก

ส่วนกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมฯ มากที่สุดคือ ได้ร่วมทำซุ้มประตูป่าเรียกกันว่าซุ้มประตูป่า อันสมมติ ว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พราหมณ์บุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือ ตกแต่งที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต และได้เข้าร่วมพิธีกรรมพืชพันธุ์มหาชาติเวสสันดรชาดกทุกปี โดยภาพรวมการปฏิบัติ พิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ของกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับมากเช่นกัน

3. การเปรียบเทียบความเชื่อทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มีผลเป็นดังนี้

3.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร เพศชาย และเพศหญิง มีความเชื่อฯ เหมือนกัน

3.2 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามสถานภาพด้านอายุเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 6 คู่ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ 1) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 31 - 40 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ แตกต่างกัน 2) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 51 - 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 3) 31 - 40 ปี กับ 41 - 50 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 4) 31 - 40 ปี กับ 51 - 60 ปี โดยจังหวัด เชียงใหม่เชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อแตกต่างกัน 5) 41 - 50 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 6) 51 - 60 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ เหมือนกัน

3.3 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามสถานภาพสมรสเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 1 คู่ที่แตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือคู่สถานภาพโสด กับ หม้าย โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ แตกต่างกัน

3.4 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดเป็นรายคู่ มีอยู่ 3 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ระดับประถมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนคร เชื่อเหมือนกัน 2) ระดับมัธยมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 3) ระดับมัธยมศึกษา กับ ไม่รู้หนังสือ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

3.5 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามประสบการณ์การร่วมทำบุญพืชพันธุ์มหาชาติฯ เป็นรายคู่ มีอยู่ 3 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) น้อยกว่า 10 ปี กับ 11 - 20 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 2) น้อยกว่า 10 ปี กับ มากกว่า 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนคร แตกต่างกัน 3) 11 - 20 ปี กับ 21 - 30 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

3.6 พบว่า ความแตกต่างด้านความเชื่อฯ จำแนกตามอาชีพเป็นรายคู่ มีอยู่ 8 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 1) คู่อาชีพทำนา กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 2) คู่อาชีพทำนา กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 3) คู่อาชีพทำสวน กับ รับจ้าง โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 4) คู่อาชีพทำสวน กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่มี ความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 5) คู่อาชีพรับจ้าง กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วน จังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 6) คู่อาชีพรับจ้าง กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อ เหมือนกัน 7) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่เชื่อแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเชื่อเหมือนกัน 8) อาชีพ รับราชการ กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบการปฏิบัติพิธีกรรมฯ

4.1 พบว่า ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร เพศชาย และเพศหญิง มีการ ปฏิบัติพิธีกรรมฯ เหมือนกัน

4.2 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามสถานภาพด้านอายุเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 5 คู่ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ต่ำกว่า 30 ปี กับอายุ 61 ปี ขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) ต่ำกว่า 30 ปี กับ 51 – 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 3) 31 – 40 ปี กับ 41 – 50 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 4) 31 – 40 ปี กับ 51 – 60 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 5) 41 – 50 ปี กับ 61 ปีขึ้นไป โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.2 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามสถานภาพสมรสเป็นรายคู่ พบว่า มีอยู่ 2 คู่ ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) คู่สถานภาพสมรส กับ โสด โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) คู่สถานภาพโสด กับ หม้าย โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.3 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดเป็นรายคู่ มีอยู่ 2 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) ระดับประถมศึกษา กับ ระดับปริญญาตรี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) ระดับปริญญาตรี กับ ไม่รู้หนังสือ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.4 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามประสบการณ์การร่วมทำบุญพึ่งพิงเทศน์มหาชาติฯ เป็นรายคู่ มีอยู่ 4 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) น้อยกว่า 10 ปี กับ 11 – 20 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) น้อยกว่า 10 ปี กับ 21 – 30 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 3) น้อยกว่า 10 ปี กับ มากกว่า 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 4) 11 – 20 ปี กับ 31 ปี โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน

4.5 พบว่า ความแตกต่างด้านการปฏิบัติพิธีกรรมฯ จำแนกตามอาชีพเป็นรายคู่ มีอยู่ 12 คู่ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 1) คู่อาชีพทำนา กับ อาชีพทักสวน โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 2) อาชีพทำนา กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 3) คู่อาชีพทำนา กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 4) คู่อาชีพทำนา กับ นักเรียน โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 5) คู่อาชีพทำสวน กับ รับจ้าง โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 6) คู่อาชีพทำสวน กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 7) คู่อาชีพทำสวน กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 8) อาชีพทำสวน กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 9) คู่อาชีพรับจ้าง กับ ธุรกิจส่วนตัว โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน 10) คู่อาชีพรับจ้าง กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 11) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ รับราชการ โดยจังหวัดเชียงใหม่ปฏิบัติแตกต่างกัน ส่วนจังหวัดสกลนครเหมือนกัน 12) คู่อาชีพธุรกิจส่วนตัว กับ นักเรียนหรือนักศึกษา โดยจังหวัดเชียงใหม่มีความปฏิบัติเหมือนกัน ส่วนจังหวัดสกลนครแตกต่างกัน

จากผลการวิจัย ส่วนใหญ่มีความแตกต่างกันด้านการประกอบพิธีกรรม ภาคเหนือ เน้นการประกอบพิธีกรรมในวัดคือการนั่งฟังธรรมพึ่งพิงเทศน์ เน้นเกิดความปิติและจินตนาการจากสำเนียงโวหารของพระนักเทศน์ ถ้าสำเนียงโวหารดีก็จะเกิดความปิติซาบซึ้งไปตามตัวละครที่อยู่ในเนื้อเรื่องเทศน์นั้น ๆ เกิดเป็นการปฏิบัติตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์เวสสันดร ที่แสดงออกถึงความเสียสละหรือการให้ทาน ส่วนภาคอีสาน เน้นถึงการประกอบพิธีกรรมภายนอกวัด คือการแห่พระอุปัชฌาย์และการแห่พะเหวด เน้นแสดงภาพลักษณ์ให้เห็นเป็นรูปธรรมสื่อทางพิธีกรรมว่าพระอุปัชฌาย์สามารถปกป้องคุ้มครอง ปกปักรักษาทำให้คนเกรงกลัวไม่ทำความเดือดร้อนวุ่นวายในงาน อีกทั้งการแห่พะเหวดยังมีลักษณะของการโปรยทานสิ่งของที่เป็นเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ แสดงถึงแบบอย่างพระโพธิสัตว์เวสสันดรที่เสียสละให้ทานทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่ลูกแต่เมียก็ยังให้ทานได้ ที่เรียกว่ามหาทานบารมี ทำให้คนที่ได้รู้ได้เห็นได้ถือปฏิบัติตาม ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดที่มีความเหมือนกันของความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดกของชุมชนชาวไทยล้านนา และชาวไทยภาคอีสาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก ระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ซึ่งผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

ชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ เชื่อว่าศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย มีความวิเศษอย่างยิ่ง เป็นต้นว่า ผู้หญิงดงามเสมอกันหมด แผ่นดินไม่เป็นหลุมเป็นบ่อ เรียบเป็นหน้ากลอง เพราะชาวไทยพุทธล้านนาจะมีความเชื่อในเรื่องพระมอญ เป็นอย่างมากเนื่องจากจะได้ฟังธรรมมาลัยจากการฟังเทศน์มหาชาติแล้ว พรรณนาถึงความทุกข์ทรมานในนรก และความสุขสบายบนสวรรค์ ตลอดจนถึงความวิเศษของศาสนาพระศรีอริยเมตไตรย และจะนิยมเทศน์ตามงานศพต่าง ๆ ในคืนแรก หรือการทำบุญอุทิศหาผู้ล่วงลับก็จะมีเทศน์มาลัยโศลก สอดคล้องกับ ศาสตราจารย์แสง จันทรงาม (2521, หน้า 144 – 167) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ชาวพุทธควรเชื่อคือ ตถาคตโพธิสัทธา มีความเชื่อในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือ เชื่อว่าพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้จริง ประกอบด้วยพระปัญญาคุณ พระวิสุทธิคุณ และพระมหากรุณาธิคุณจริง ศาสตราจารย์แสง จันทรงาม ยังกล่าวอีกว่า ชาวพุทธควรเชื่อว่าโลกนี้มีอยู่จริง เชื่อว่าภพภูมิอันเป็นที่อยู่ของอาศัยของสัตว์ไม่มีเฉพาะมนุษย์โลกเท่านั้น ยังมีโลกอื่นอีกมากมายที่สัตว์ได้อยู่อาศัยโลกเหล่านั้น

ภาพประกอบ 2 พิธีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก หรือตั้งธัมมหลวงแบบล้านนา

จัดโดยศูนย์วัฒนธรรมศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ที่มา : (www.site.rmutil.ac.th)

ชาวไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ เชื่อว่าพระมหาอุปคุต มีอิทธิฤทธิ์สามารถปกป้องรักษา ให้งานทั้งเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก สามารถดำเนินการลุล่วงไปด้วยดี เนื่องด้วยชาวไทยพุทธภาคอีสานตอนบน ก่อนจะประกอบพิธีเทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดกหรือที่เรียกว่าบุญผะเหวด จะต้องมีการอัญเชิญพระมหาอุปคุตทุกครั้ง โดยเฉพาะชนเผ่าผู้ไทย ก่อนวันงานเขาจะมีการแห่น้ำอุปคุต ไปไว้ในหอพระอุปคุตในวัด เมื่อจัดงานทุกครั้งลุล่วงไปด้วยดี ไม่เกิดเหตุการณ์ร้ายอันใด ก็เชื่อว่าพระมหาอุปคุตได้มาปกป้องรักษา สอดคล้องกับ ประชิด สุกฤษณ์พัฒน์ (2546, หน้า 32) กล่าวว่า จะมีพิธีนิมนต์พระอุปคุต เพื่อรื้อขางานให้สงบเรียบร้อย การนิมนต์พระอุปคุตนั้นตอนเช้ามีดของวันโฮมประมาณสี่ตีห้า โดยก่อนเริ่มพิธีการมีการนำก้อนหินขนาดโตพอสมควร 3 ก้อน ไปวางไว้ในวังน้ำหรือถ้าไม่มีวังน้ำอาจเป็นที่ใดที่หนึ่งซึ่งอยู่ไม่ห่างจากวัดที่จัดงาน พอถึงกำหนดเวลาจะมีการแห่พานดอกไม้ธูปเทียนชั้น 5 ชั้น 8 พานเทียนและดอกไม้อย่างละ 5 คู่และ 8 คู่ไปยังสถานที่ก่อนหินวางอยู่ซึ่งสมมติเป็นพระอุปคุต พอไปถึงที่ตั้งกล่าวก็จะมีผู้ไปหยิบก้อนหินขึ้นและถามว่าเป็นพระอุปคุตหรือไม่ 2 ก้อนแรก จะได้รับคำตอบว่า “ไม่ใช่” พอถึงก้อนที่ 3 จะรับตอบว่า “ใช่” จึงมีการกล่าวคำอาราธนาพระอุปคุตแล้วอัญเชิญก้อนหินก้อนที่ 3 ซึ่งสมมติว่าเป็น “พระอุปคุต” ใส่พานหรือถาดที่จะจุดประทัดและยิงปืนแล้วแห่พระอุปคุตมาที่หอ งานก็จะมีความสงบเรียบร้อย ลุล่วงไปด้วยดี

ภาพประกอบ 3 พิธีแห่ผะเหวดเข้าเมืองของภาคอีสาน ในภาพมีการแห่ผ้าผะเหวดที่วาดเรื่องราว

ของพระเวสสันดรทั้งหมด 13 กัณฑ์ ณ บ้านสงเปือย อ.เมือง จ.มุกดาหาร

ที่มา : (ศตวรรษ มะละแหม)

2. ด้านการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

ชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ มีการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก เพราะการตั้งธัมมหลวงในพิธีฟังเทศน์มหาชาติของชาวไทยล้านนา จะเปิดโอกาสให้พุทธศาสนิกชน ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์ตามจักราศีปีเกิดของตนเอง เป็นวิถีปฏิบัติที่สืบ ๆ ต่อ ๆ กันมา ดังกล่าวของ พระครูอดุลสีกิตติ์ (อ่างใน ธิติพล กันตวิวงศ์, 2545, หน้า 44 - 50) ที่กล่าวว่า พิธีการเทศน์จัดแบบสืบทอด พิธีการนี้เป็นพิธีการฟังเทศน์มหาชาติตั้งธัมมหลวงโดยสงเคราะห์ไปตามจักราศีประจำปีของเจ้าศรัทธา ผู้บริจาคกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์เทศน์มีอาณิสสตามความเชื่อเรื่องปีเกิดของชาวล้านนา และพระครูอดุลสีกิตติ์ ยังได้กล่าวอีกว่า พิธีการเทศน์มหาชาติ ตามประเพณีประจำปี ศรัทธาชาวบ้านเป็นผู้ร่วมบริจาคเป็นเจ้าภาพในกัณฑ์ธรรม หรือการบริจาคทรัพย์สินของพร้อมทั้งธรรมเนื้อเรื่องที่ต้องการถวายแก่พระเพื่อเทศน์ในพิธีตั้งธัมมหลวง ซึ่งนิยมนิมนต์พระหรือเณรภายในวัดของตนเป็นผู้เทศน์ในบางกรณีจะต้องไปนิมนต์พระจากต่างวัดมาเทศน์ในการเทศน์ที่สำคัญก็กระทำได้เช่นกัน ส่วนใหญ่นิยมนิมนต์ในการที่ต้องใช้เสียงที่ดี เช่น กัณฑ์มัทรี กัณฑ์ชุกกัณฑ์มหาราช เป็นต้น

ชาวไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร ปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก มากที่สุดคือ ชาวไทยภาคอีสานตอนบนได้ร่วมทำซุ้มประตูดุ๊ยเรียกกันว่าซุ้มประตูป่า อันสมมุติว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พรานเจตบุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต โดยจะจัดทำในวัดที่ประกอบพิธีกรรม มีผลหมากรากไม้ อดกรรม ปันผาหน้าไม้ และสัตว์ป่าต่าง ๆ และการจัดเครื่องบูชาอย่างละพัน สอดคล้องกับ ลือ ศรีบุณะเดช และพรพมา พรหมดา (2539 อ่างใน กมล บุญเขต และคณะ, 2545, หน้า 43 - 44) กล่าวว่า การทำบุญมหาชาติหรือบุญผะเหวดเป็นพิธีใหญ่มีพิธีกรรมมากต้องเตรียมการไว้แต่เนิ่น ๆ เพื่อความสะดวกและการกระทำล่วงหน้า ดังนี้ (1) ตักถวายนัดประชุมบ่าวสาวทำดอกไม้และจัดสถานที่ที่หน้าลานลำอน เรียกสั้น ๆ ว่า “ผาดอกโน” (2) ผาดอกโนผาดทุกวัน เมื่อถึงใกล้งานพร้อมกันย้อมสีใช้สีเหลือง สีแดง สีฟ้า สีเขียว เป็นต้น (3) ทำราวไม้รอบบริเวณศาลา โรงธรรมชั้นในสูงประมาณเลยศีรษะ 1 ศอก ใช้เสียบดอกไม้ เสียบสีต่าง ๆ สลับกันขัดเป็นตาข่ายให้รอบงานอย่างวิจิตร (4) เครื่อง “กริยาบูชา” มหาชาตินั้น ต้องหาให้ครบเรียกว่า “เครื่องอ้อยเครื่องพัน”

3. การเปรียบเทียบความเชื่อและการปฏิบัติพิธีกรรมทางพุทธศาสนา เรื่อง มหาชาติเวสสันดรชาดก

3.1 ด้านเพศ ทั้งกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร มีความเชื่อมากที่สุดคือ เพศหญิง เนื่องจากในสังคมภาคเหนือและภาคอีสาน ผู้หญิงจะมีเวลาว่างมากกว่าผู้ชาย จึงมีโอกาสที่จะเข้าร่วมปฏิบัติพิธีกรรมได้มากกว่า ส่วนผู้ชายก็จะเอาเวลาไปประกอบอาชีพ เช่น ทำไร่ ทำสวน เป็นต้น และระหว่างเพศชายกับเพศหญิง มีการปฏิบัติพิธีกรรม ไม่แตกต่างกัน เพราะในสังคมภาคเหนือและภาคอีสาน จะไม่มีความขัดแย้งกันระหว่างเพศในเรื่องของการปฏิบัติพิธีกรรม ซึ่งการปฏิบัติพิธีกรรมเหมือน ๆ กันของคนทั้งสองภาค แสดงถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันซึ่งสอดคล้องกับ ศิราพร ณ ถลาง ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “ทฤษฎีคติชนวิทยา วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน” (2539, หน้า 320) ว่า บทบาทคติชนในการอธิบายต้นกำเนิดและอัตลักษณ์ของกลุ่มชนและพิธีกรรมในสังคมประเพณี (Traditional Societies) ทุกสังคมล้วนแล้วแต่ให้ความสำคัญกับการประกอบพิธีกรรม

3.2 ความต่างกันในด้านของการปฏิบัติพิธีกรรม จากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ในด้านอายุ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติฯ และอาชีพ เมื่อเทียบกับระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร ทุกด้านมีอย่างน้อย 1 คู่ ที่มีความเชื่อแตกต่างกัน

เนื่องด้วยชาวไทยล้านนา กรณีศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ จากผลงานวิจัยที่ พบว่า ส่วนใหญ่การปฏิบัติพิธีกรรม คือ ได้ร่วมเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์มหาชาติเวสสันดรชาดก สิ่งที่มีความแตกต่างจากชาวไทยภาคอีสาน คือพิธีการเทศน์จัดแบบสืบทอด หรือร่วมเป็นเจ้าภาพถวายปัจจัยไทยธรรมตามปีเกิดจักราศี ซึ่งผู้ใดถวายปัจจัยไทยธรรมตามปีเกิดจักราศีจะเกิดความเป็นสิริมงคลและอาณิสสมาก สอดคล้องกับ พระครูอดุลสีกิตติ์ (อ่างใน ธิติพล กันตวิวงศ์, 2545, หน้า 45) ที่ได้กล่าวว่า พิธีการเทศน์จัดแบบสืบทอด พิธีการนี้เป็นพิธีการฟังเทศน์มหาชาติตั้งธัมมหลวงโดยสงเคราะห์ไปตามจักราศีประจำปีของเจ้าศรัทธา ผู้บริจาคกัณฑ์เทศน์แต่ละกัณฑ์เทศน์มีอาณิสสตามความเชื่อเรื่องปีเกิดของชาวล้านนา

ในส่วนของผู้ไทยภาคอีสาน กรณีศึกษาจังหวัดสกลนคร จากผลงานวิจัยที่ออกมาว่า ส่วนใหญ่การปฏิบัติพิธีกรรมจะไม่เน้นเรื่องการเป็นเจ้าภาพกัณฑ์เทศน์เหมือนกับชาวไทยล้านนา แต่เน้นในเรื่องของการได้ร่วมทำซุ้มประตูป่า อันสมมุติว่าเป็นประตูเข้าสู่เขาวงกต ซึ่งเป็นด่านที่พรานเจตบุตรคอยเฝ้าระวังมิให้คนใดเข้าไปรบกวนการบำเพ็ญธรรมของพระเวสสันดร หรือตกแต่งในบริเวณที่ประกอบพิธีกรรมให้เหมือนกับเขาวงกต เพราะชาวไทยภาคอีสานในงานบุญผะเหวดจะแสดงให้เห็น

ในลักษณะในรูปธรรมชัดเจน สอดคล้องกับ ประชิต สกุนะพัฒน์ (2546, หน้า 30) ได้กล่าวว่า การเตรียมงานบุญผะเหวด ชาวบ้านทั้งผู้แก่ผู้เฒ่าคนหนุ่มคนสาวจะพากันไปรวมที่วัดช่วยกันจะจัดทำที่ปักสำหรับผู้มาร่วมงานและช่วยกันจัดทำดอกไม้ตกแต่งประดับประดา ศาลาโรงธรรม ให้เปรียบเสมือนเขาวงกต

ภาพประกอบ 4 การนั่งฟังเทศน์ในวิหาร ในภาพพระ
โปรยเหรียญสมมติเป็นฝนท่าแก้ว หลังจากเทศน์กัณฑ์
นครจบ ณ วัดหนองไถ่ จังหวัดเชียงใหม่
ที่มา : (www.watnongkhai.com)

ภาพประกอบ 5 พิธีแห่ผะเหวดเข้าเมืองของภาคอีสาน
ณ บ้านสงเปือย อ.เมือง จ.มุกดาหาร
ที่มา : (ศตวรรษ มะละแหม)

3.3 ความคล้ายกันในด้านของการปฏิบัติพิธีกรรม จากข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป ในด้านอายุ, สถานภาพสมรส, ระดับการศึกษาสูงสุด, ประสบการณ์การร่วมทำบุญฟังเทศน์มหาชาติ, และอาชีพ เมื่อเทียบกับระหว่างกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสกลนคร สิ่งที่คล้ายกันคือในเรื่องจำนวนและลักษณะสิ่งของที่ใช้เป็นเครื่องประกอบพิธีกรรม ดอกไม้ รูปช้าง รูปม้า ทาสหญิง ทาสชาย ที่มีจำนวนเท่า ๆ กัน ดังที่ พระครูอดุลสัจจกิจ (อ้วน ธิติพล กันตังค์, 2545, หน้า 47) ที่ได้กล่าวเรื่องของการเตรียมเครื่องพลีกรรมในการเทศน์มหาชาติตั้งธรรมหลวงแบบล้านนาไว้ว่า การเตรียมเครื่องพลีกรรมเพื่อใช้ในการประกอบพิธีสืบชะตาและการจัดเตรียมบริเวณพิธีมณฑลนั้น มีความสำคัญเช่นเดียวกันโดยศรัทธาชาวบ้านทุกคนจะช่วยกันตกแต่งประดับประดาวิหารที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมตกแต่งสิ่งของต่าง ๆ ตามความเชื่อที่มีอยู่ในเนื้อหา ของมหาชาติเวสสันดรชาดก

ในส่วนของการบุญผะเหวดยังสอดคล้องกับการเตรียมเครื่องกิริยาบูชาในงานบุญผะเหวดที่ ลือ ศรีบุญเดช และพรพมา พรหมดา (2539 อ้างใน กมล บุญเขต และคณะ, 2545, หน้า 44) ได้กล่าวว่า การทำบุญมหาชาติหรือบุญผะเหวดเป็นพิธีใหญ่ มีพิธีกรรมมากต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้าจะตักลงน้ดประชุมบ่าวสาวทำดอกไม้และจัดสถานที่หั้นลำโพงสามอน เรียกสั้นๆ ว่า “ผาดอกโน” จะผาดทุกวัน เมื่อถึงใกล้วันงานพร้อมกันขอมสี่ใช้สี่เหลียง สี่แดง สี่กุหลาบ สี่เขียว เป็นต้น พร้อมกับการจัดทำเครื่อง “กิริยาบูชา” มหาชาตินั้น ต้องหาให้ครบเรียกว่า “เครื่องฮ้อยเครื่องพัน” นิยมเรียกทั่วไปว่า “เครื่องครุภัณฑ์” เช่น รูป 1,000 ดอก เทียน 1,000 เล่ม ดอกบัวหลวง 1,000 ดอก บัวอ้อใบ 1,000 ดอก บัวทอง 1,000 ดอก ดอกผักตบ 1,000 ดอก ดอกกาบของ 1,000 ดอก เหมียง 1,000 ดอก หมากพลู 1,000 คั่ว มวนยาว 1,000 มวน ข้าวตอกใส่กระตวยน้อยใหญ่ 1,000 กระตวย ข้าวพันก้อน 1,000 ก้อน ธูปกระตวย 1,000 อัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับงานบุญประเพณีทางพุทธศาสนาที่สรางอัตลักษณ์ให้กับหมู่บ้านและตำบล หรือในท้องถิ่นต่าง ๆ ในแต่ละจังหวัดหรือภูมิภาค
2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับ ความสามัคคี ความมีน้ำใจของชุมชน ในงานบุญผะเหวด เพราะนอกจากงานบุญดังกล่าวจะเป็นการประกอบกิจของชาวพุทธแล้ว ยังเป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะได้เห็นน้ำใจของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเทศน์แหล่ เปรียบเทียบกันระหว่างภาคอื่น ๆ เพราะผู้ฟังจะได้รรถรสในการฟัง ถ้าผู้เทศน์นั้นน้ำเสียงที่ดี อีกทั้งยังสามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้เกิดอยากทำตามโพธิสัตว์จรรยาได้

เอกสารอ้างอิง

- กมล บุญเขต และคณะ. (2557). *ประเพณีบุญผะเหวด : กรณีศึกษาประเพณีบุญผะเหวด ชาวไทย-หล่ม อำเภอลำลูกเหล็กและอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเพชรบูรณ์*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- กิ่งแก้ว เพ็ชรราช. (2541). *คติชนวิทยา*. เอกสารคำสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). อุดรดิตถ์: สถาบันราชภัฏอุดรดิตถ์.
- กระปุกดอทคอม. (2556). *ประเพณีและวัฒนธรรมประเพณีภาคเหนือ*. เข้าถึงจาก <https://travel.kapook.com>. 30 ธันวาคม 2561.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ และคณะ. (2537). *ความรู้พื้นฐานทางศาสนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิตติพล กันตังค์. (2545). *ทำนองเทศน์มหาชาติกัณฑ์มัทรี ในประเพณีตั้งอัมมหลวง จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุริยาสาน.
- ประชิด สกนพัฒน์. (2546). *วัฒนธรรมพื้นบ้านประเพณีไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา.
- พระราชวรมน. (2517). *สถาบันสงฆ์กับสังคมปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรรณ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2539). *การศึกษาและวิเคราะห์ตำนานการสร้างโลกของคนไทย*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมิทธิ์ สระอุบล. (2534). *มนุษย์วิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2560). *ระบบสถิติทางการทะเบียน*. เข้าถึงได้จาก <http://stat.bora.dopa.go.th>. 17 มิถุนายน 2561.
- สุพล รุจิรพัฒน์ และคณะ. (2533). *อิทธิพลความเชื่อในท้องถิ่นที่มีต่อการสุขภาพจิต. (ศึกษาเฉพาะกรณีโรคจิต)*. รายงานการวิจัย กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.
- สุวรีย์ ศิริโคภาภิรมย์. (2546). *การวิจัยทางการศึกษา*. ลพบุรี: สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- แสง จันทรงาม. (2521). *พุทธศาสนวิทยา*. กรุงเทพฯ: ทรูเพนต์.
- อัคคี ศรีทราชัยกุล. (2530). *ความยึดมั่นผูกพันในศาสนาของชาวพุทธ : กรณีศึกษาชาวพุทธในกลุ่มวัดพระธรรมกาย สันติอโศก วัดชลประทานรังสฤษฎ์*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

JAPANESE LANGUAGE SPEAKING ABILITY AND ATTITUDE TOWARD ROLE-PLAY
LEARNING MANAGEMENT OF MATHAYOMSUKSA 5 STUDENTS.

ณัฐสุดา สุภารัตน์^{1,*} วิโรจน์ ชมภู² และ วิชิต สุรัตน์เรืองชัย³

Nutsuda Suparat^{1,*}, Wirote Chompoo² and Vichit Suratrungchai³

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

²โรงเรียนสาธิต พิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

³สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

¹Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

²Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

³Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

*Corresponding author: Email: choruilchin@hotmail.com

รับบทความ 3 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 4 มีนาคม 2562 ตอรับบทความ 15 มีนาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น หลังเรียนกับเกณฑ์เปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ก่อนกับหลังเรียน และศึกษาเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนศรีราชา จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ผลการวิจัย นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลคะแนนการพูดภาษาญี่ปุ่นหลังเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 79.49 สูงจากเกณฑ์มาตรฐานร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ มีผลคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น, เจตคติ, วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

ABSTRACT

The purposes of this research are to compare the students' Japanese speaking ability after the intervention with the set criterion, to compare the Japanese speaking ability before and after learning through the developed learning management, and to examine the students' attitude toward role-play learning management. The samples, obtained through simple random sampling, consisted of 44 of Mathayomsuksa 5 students from Japanese language program at Sriracha School in the academic year 2018. The results of this research revealed that after the intervention the students' mean scores of Japanese language speaking ability was 79.49 percent, which was higher than the set criterion of 70 percent with a statistically significant level of .01. The student attitudes toward the developed learning management as a whole was higher than those of before the intervention at a good level.

Keywords: Japanese Language Speaking Ability, Attitude, Role-play Learning Management

บทนำ

ในปัจจุบัน ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีลงทุนในประเทศไทยเป็นอันดับต้น ๆ ทำให้ภาษาญี่ปุ่นเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น ส่งผลให้ความต้องการด้านทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ภาษาญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นตามไปด้วย ภาษาญี่ปุ่นจึงกลายมาเป็นภาษาที่ได้รับความนิยม และได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ในการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาต่างประเทศในการฟัง-พูด-อ่าน-เขียน แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร แสดงความรู้สึกและความคิดเห็น ดีความ นำเสนอข้อมูล ความคิดรวบยอด และความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 2 - 3) การจัดการเรียนรู้โดยมีจุดมุ่งหมายให้เด็กสามารถพูดได้นั้นไม่ใช่วิธีสอนที่เน้นการทำข้อสอบแต่เป็นการสอนที่เน้นให้เด็กได้ฝึกพูด และจำเป็นต้องจัด

สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ภาษาของเด็กด้วย เพราะการเรียนรู้ภาษาเป็นเรื่องของการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ เด็กที่จะสามารถพูดได้ไม่จำเป็นต้องเก่งแต่ต้องกล้าที่จะพูด (อรพรรณ วีระวงศ์, 2554, ออนไลน์)

จากประสบการณ์ในการสอน พบว่า ปัญหาของนักเรียนส่วนใหญ่คือ สามารถฟังภาษาญี่ปุ่นเข้าใจแต่ไม่สามารถพูดตอบกลับด้วยภาษาญี่ปุ่นได้ และเมื่อมีกิจกรรมที่ต้องพูดภาษาญี่ปุ่นนักเรียนรู้สึกกลัวไม่กล้าที่จะพูดภาษาญี่ปุ่น นำไปสู่การมีทัศนคติแง่ลบต่อการพูดภาษาญี่ปุ่น เหตุผลหนึ่งเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้อาษาญี่ปุ่นในประเทศไทย ปัจจุบันนี้ผู้เรียนมีโอกาสพูดภาษาญี่ปุ่นในชีวิตประจำวันค่อนข้างน้อย ดังนั้น การให้ผู้เรียนได้ฝึกใช้ภาษาในห้องเรียนให้มากจึงเป็นสิ่งสำคัญ ตรงกับความคิดเห็นของ อรุณี วิริยะจิตรา (2532, หน้า 78) สุมิตรา อังวัฒนกุล (2539, หน้า 121 - 122) และ ละเอียด จุฑานันท์ (2544, หน้า 97) ที่มีความเห็นในลักษณะคล้ายกันว่า การจัดกิจกรรมในชั้นเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกใช้ภาษาผ่านการทำกิจกรรมอย่างมีความหมายถือเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การสอนบรรลุเป้าหมาย ผู้เรียนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมและยังช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกสนาน ได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสัมพันธ์ที่ดีและความร่วมมือระหว่างกัน

วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพวิธีหนึ่งคือ วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ นับเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ฝึกให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์จริงในสถานการณ์ที่มีความหลากหลาย (ชูศรี สนิทประชากร, 2545, หน้า 14) ตรงกับที่ วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542, หน้า 4) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติว่าเป็นเทคนิคการเรียนที่สามารถพัฒนาความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารของผู้เรียน ช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้เรียน และยังเป็นการเพิ่มแรงจูงใจในการเรียน นอกจากนี้ยังมีการได้มาซึ่งภาษาที่สองของคราเชน (Krashen) (Dulay & Burt., 1982 อ้างถึงใน นิวัฒน์ สุขพินิจ, 2555, ออนไลน์) สมมติฐานว่าด้วยตัวกรองด้านอารมณ์ ได้กล่าวถึงการให้ความสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนว่าเป็นสิ่งสำคัญที่มองจากหลาย เนื่องจากทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาจะส่งผลต่อการเรียนภาษาในด้านการกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้ข้อมูลใหม่ ๆ และประสบการณ์ต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำให้ผู้เรียนรับรู้สิ่งที่ป้อนให้เร็วยิ่งขึ้น สิ่งที่ต้องทำคือการลดความกดดัน เนื่องมาจากการมีทัศนคติที่ดี เกิดแรงจูงใจและรู้สึกผ่อนคลายจะทำให้การรับรู้ภาษามีประสิทธิภาพมากขึ้น

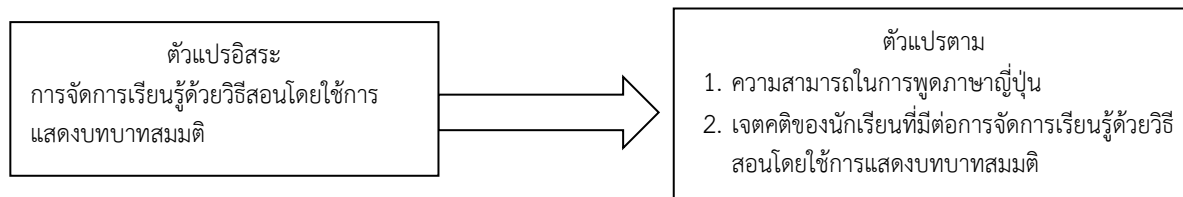
จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติกับวิชาภาษาต่างประเทศ เช่น ผลงานวิจัย ช่อเพชร พันธแสง (2555, บทคัดย่อ) คมปกรณ กวีพิรมย์ (2556, บทคัดย่อ) รวมถึงงานวิจัยของ วิฑิตพงศ์ เหลืองสุวรรณ (2557, บทคัดย่อ) พบว่า การใช้บทบาทสมมติส่งผลต่อการสอนการพูดโดยตรง แต่งานวิจัยส่วนมากเป็นการนำวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมาใช้ในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ในส่วนของภาษาญี่ปุ่นนั้นยังมีน้อย จากที่กล่าวมานี้เป็นเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาเรื่องความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นหลังเรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา กับเกณฑ์
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่นโรงเรียนศรีราชา จังหวัดชลบุรี ก่อนกับหลังเรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ
3. เพื่อศึกษาเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เนื้อหาที่นำมาใช้สอนในวิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสารเป็นเนื้อหาในส่วนของบทสนทนาเกี่ยวกับการเดินทางและการเลือกของขวัญ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาค้นคว้ารูปแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental research) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนศรีราชา จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ทั้งหมด 46 คน ใช้เวลาในการทดลอง จำนวน 6 สัปดาห์ ใช้เวลาสอนจำนวน 24 คาบเรียน สัปดาห์ละ 4 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 20 ชั่วโมง ไม่รวมเวลาที่ใช้ในการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา จังหวัดชลบุรี
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 44 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับสลากจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ทั้งหมด 46 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสารด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนศรีราชา จำนวน 6 แผน โดยใช้เวลาทั้งหมด 20 ชั่วโมง รวม 6 สัปดาห์ ประกอบได้ด้วย

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 1 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 交通 (การเดินทาง) สารย่อยที่ 1 เรื่อง ตั๋วหนังและทิศทาง

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 2 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 交通 (การเดินทาง) สารย่อยที่ 2 เรื่อง ยานพาหนะ

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 交通 (การเดินทาง) สารย่อยที่ 3 เรื่อง แผนที่

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 4 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 プレゼント (ของขวัญ) สารย่อยที่ 1 เรื่อง การขยายนาม

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 プレゼント (ของขวัญ) สารย่อยที่ 2 เรื่อง การให้ - ได้รับ

แผนจัดการเรียนรู้ที่ 6 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 プレゼント (ของขวัญ) สารย่อยที่ 3 เรื่อง วันพิเศษ

แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าคุณภาพ อยู่ระหว่าง 4.20-5.00 เฉลี่ยเท่ากับ 4.75

2. แบบทดสอบความสามารถในการพูดภาคปฏิบัติ จำนวน 2 ชุด ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่คัดเลือกหัวข้อมาจากหน่วยการเรียนรู้ทั้ง 2 หน่วย คือ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 交通 (การเดินทาง) และ หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 プレゼント (ของขวัญ) มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 เฉลี่ยเท่ากับ 0.91 ค่าอำนาจจำแนกดัชนีความไวข้อสอบ (S) อยู่ระหว่าง 0.53 - 0.70 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.951

ชุดที่ 1 การเดินทาง ประกอบด้วย บัตรสถานการณ์ จำนวน 10 สถานการณ์ และภาพแผนที่

ชุดที่ 2 ของขวัญ ประกอบด้วย บัตรสถานการณ์ จำนวน 10 สถานการณ์ และภาพสิ่งของ

3. แบบวัดเจตคติต่อการเรียนรู้โดยวิธีใช้การแสดงบทบาทสมมติ ตามวิธีของ ลิเคอร์ท จำนวน 1 ฉบับ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 เฉลี่ยเท่ากับ 0.96 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.22 - 0.81 และความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.87

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) นำแบบทดสอบวัดทักษะการพูดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง ตรวจนับคะแนน และบันทึกผลการทดสอบเก็บไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียน
2. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยเองกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้เนื้อหาและระยะเวลาตามที่กำหนดไว้ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยวิธีใช้การแสดงบทบาทสมมติและมีการเก็บคะแนนในส่วนการแสดงบทบาทสมมติในคาบเรียนด้วย ให้คะแนนโดยครูผู้สอนและผู้สังเกตการณ์ แล้วนำคะแนนมาหารเฉลี่ย บันทึกผลคะแนนไว้เป็นข้อมูล
3. ทดสอบหลังเรียน (Post - test) นำแบบทดสอบความสามารถในการพูดภาคปฏิบัติฉบับเดียวกันกับที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน ในการให้คะแนนใช้ครูผู้สอนวิชาภาษาญี่ปุ่น 2 ท่าน แล้วนำคะแนนมาหารเฉลี่ย ใช้เกณฑ์การให้คะแนนตามแนวทางการวัดและประเมินผลความสามารถในการพูด โดยยึดกรอบการวัดและประเมินผลอิงมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 บันทึกผลการทดสอบเก็บไว้เป็นคะแนนทดสอบหลังเรียน นำคะแนนเก็บระหว่างเรียนและคะแนนทดสอบหลังเรียนมารวมกันแล้วหารเฉลี่ย และให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างตอบแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้โดยวิธีใช้การแสดงบทบาทสมมติหลังการทดลองเสร็จสิ้น

4. ตรวจสอบผลการทดสอบเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติต่อไป

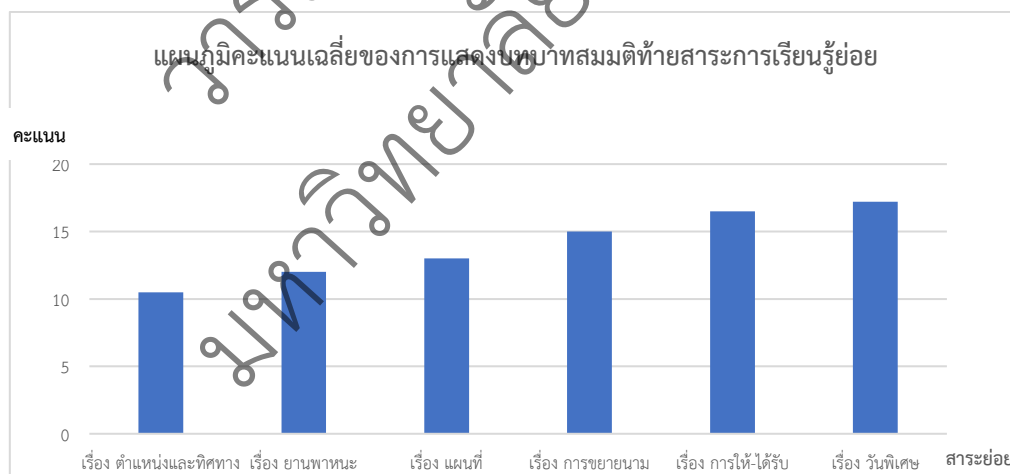
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนทดสอบก่อนและหลังเรียน ด้วยแบบทดสอบวัดความสามารถในการพูดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
2. วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการพูดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างกับเกณฑ์ โดยใช้การทดสอบแบบ One – Sample t-test ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
3. วิเคราะห์คะแนนความสามารถในการพูดของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้การทดสอบแบบ t-test (Dependent samples) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
4. วิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนกดัชนีความไวข้อสอบภาคปฏิบัติ ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
5. วิเคราะห์ผลการให้คะแนนของแบบทดสอบภาคปฏิบัติ หาค่าความเชื่อมั่น (Inter Rater Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
6. วิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ โดยใช้ สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบร็ค ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป
7. วิเคราะห์คะแนนแบบทดสอบเจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5” สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ ดังนี้

1. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมีผลคะแนนการพูดภาษาญี่ปุ่นหลังเรียนสูงกว่าร้อยละ 70 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้
2. นักเรียนที่ได้รับการสอนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น หลังเรียนมีค่าสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. เจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เฉลี่ย 4.01

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิคะแนนเฉลี่ยของการแสดงบทบาทสมมติท้ายสาระการเรียนรู้ย่อย

จากภาพประกอบ 2 เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยของแต่ละสาระย่อยมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ ร้อยละ 70 พบว่า สาระย่อย เรื่อง การชayanนาม การให้ - ได้รับ และวันพิเศษ มีระดับคะแนนเฉลี่ยเกินเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่กำหนดไว้ และจะเห็นได้ว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มีคะแนนเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ อธิบายได้ว่านักเรียนมีความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น เพิ่มขึ้น

ตาราง 1 ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา หลังเรียน ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	SD	df	t	p
หลังเรียน	44	15.90	1.860	43	56.690**	.000

**p<.01

จากตาราง 1 พบว่า ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา กลุ่มตัวอย่าง 44 คน หลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 15.90 พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 2 ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ก่อนกับ หลังเรียนด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	SD	df	t	p
ก่อนเรียน	44	4.58	2.715	43	48.616**	.000
หลังเรียน	44	15.90	1.860			

**p<.01

จากตาราง 2 พบว่า ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 คน ก่อนเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 4.58 และหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ย 15.90 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยหลังเรียนและค่าเฉลี่ยก่อนเรียน พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตาราง 3 เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ

ข้อที่	ความคิดเห็นของนักเรียน	$\bar{X}$	SD	ระดับ
13	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นเลย	4.63	0.57	ระดับมากที่สุด
9	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติทำให้เสียเวลาในการเรียน	4.54	0.66	ระดับมากที่สุด
16	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนทำให้ข้าพเจ้าสับสนในเนื้อหาที่เรียน	4.43	0.65	ระดับมาก
15	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนขัดกับการฝึกฝนการพูดภาษาญี่ปุ่น	4.41	0.75	ระดับมาก
3	ข้าพเจ้ามีความมั่นใจที่จะพูดภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น	3.48	1.43	ระดับปานกลาง
17	ข้าพเจ้าได้มีความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่เรียน	3.43	0.93	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		4.01	0.77	ระดับมาก

จากตารางประกอบ 3 พบว่า เมื่อนำคะแนนเจตคติมาแปรผลและจัดอันดับคะแนนที่สูงที่สุด 2 อันดับ ของแต่ละระดับ ได้ผลดังนี้ ระดับมากที่สุด อันดับ 1 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นเลย เฉลี่ย 4.63 อันดับ 2 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติทำให้เสียเวลาในการเรียน เฉลี่ย 4.54 ค่าเจตคติที่อยู่ในระดับมาก อันดับ 1 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนทำให้ข้าพเจ้าสับสนในเนื้อหาที่เรียน เฉลี่ย 4.43 อันดับ 2 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนขัดกับการฝึกฝนการพูดภาษาญี่ปุ่น เฉลี่ย 4.41 และค่าเจตคติที่อยู่ในระดับปานกลาง อันดับ 1 ข้าพเจ้ามีความมั่นใจที่จะพูดภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น เฉลี่ย 3.48 อันดับ 2 ข้าพเจ้าได้มีความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่เรียน เฉลี่ย 3.43 และเมื่อนำคะแนนเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติทั้ง 24 ข้อ มาหาค่าเฉลี่ย ได้ค่าเฉลี่ยรวม 4.01 อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นและเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ด้านความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น

ในการเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา จังหวัดชลบุรี ความสามารถในการพูดภาษาญี่ปุ่นของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ย 4.58 คะแนน คะแนนหลังเรียนเฉลี่ย 15.90 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน และนักเรียนทั้งหมดได้คะแนนสูงกว่าร้อยละ 70 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก

ประการแรก การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ มี 3 ขั้นตอน และพบว่าขั้นตอนที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการพูดของผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่

ขั้นที่ 1 นำเสนอความรู้และสถานการณ์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ศึกษา ทำความเข้าใจกับสถานการณ์ เนื้อหา คำศัพท์ และไวยากรณ์ที่ต้องใช้ในสถานการณ์นั้น ๆ จากตัวอย่างประโยคและบทสนทนา โดยมีครูช่วยแนะนำเพิ่มเติม และครูผู้สอนเน้นย้ำให้ผู้เรียนได้ลองศึกษาและทำความเข้าใจด้วยตนเองก่อน และมีการตรวจสอบความเข้าใจด้วยการตั้งคำถาม และให้ผู้เรียนทดลองแต่งบทสนทนาสั้น ๆ ด้วยตนเอง ในครั้งแรก ๆ ผู้เรียนมีความรู้สึกสับสน อยากถามครู อยากให้ครูอธิบายเลย เพราะผู้เรียนไม่เคยเจอวิธีสอนแบบนี้มาก่อน แต่ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนจากการอธิบายไวยากรณ์ในทันที เป็นการแนะนำให้ผู้เรียนคิดต่อ เช่น การยกตัวอย่างประโยคเปรียบเทียบแทน เป็นต้น เมื่อผ่านไปหลายครั้งผู้เรียนเริ่มปรับตัวได้ และพยายามลองค้นหาคำตอบด้วยตนเองในที่สุด สอดคล้องกับทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructionism) เป็นทฤษฎีที่มีรากฐานมาจากผลงานของ ออซูเบลและเพียเจต์ ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้หลากหลายและหนึ่งในนั้นคือการเปลี่ยนบทบาทของครูผู้สอนจากผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และควบคุมชั้นเรียนเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่คอยช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน และในส่วนของกระบวนการสอนเปลี่ยนจากการให้ความรู้เป็นการสร้างความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง (Devries, 1992, pp. 3 - 6 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2561, หน้า 90 - 96)

ขั้นที่ 2 จับคู่แต่งบทสนทนาและกำหนดผู้สังเกตการณ์ เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ช่วยกันกับเพื่อนในกลุ่มหรือคู่ของตนเองคิดสร้างบทสนทนาใหม่ให้เข้ากับสถานการณ์ โดยอาศัยความรู้จากไปความรู้ และการศึกษาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ในขั้นนี้ครูจะมีหน้าที่ให้คำแนะนำ และคอยตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของบทสนทนา รวมถึงมีการกำหนดผู้สังเกตการณ์ด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Theory of Cooperative or Collaborative Learning) ซึ่งนักการศึกษาที่เผยแพร่แนวคิดนี้คือ สลาวัน (Slavin) เดวิด จอห์นสัน (David Johnson) และโรเจอร์ จอห์นสัน (Roger Johnson) โดยที่จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1994, pp. 1 - 32 อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2561, หน้า 98 - 99) มีความเห็นว่าความรู้สึกของผู้เรียนต่อครูผู้สอน ต่อโรงเรียน และเพื่อนร่วมชั้นส่งผลต่อการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการแข่งขันผู้เรียนจึงมักจะแข่งขันหาผลประโยชน์มากกว่าร่วมมือกัน จึงควรมีการสนับสนุนการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และสุขภาพจิตดีขึ้น นอกจากนี้การที่ผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาใหม่ด้วยตนเองสอดคล้องกับแนวคิดของบลูม (บลิธ รัชชาวุธ, 2554, หน้า 132 - 134) ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ในขั้นสังเคราะห์ ซึ่งเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ย่อย ๆ มาสร้างเป็นความรู้หรือผลงานใหม่

ขั้นที่ 3 ดำเนินการแสดงและประเมินผล ก่อนจะดำเนินการแสดงครูผู้สอนต้องมีการแจ้งเกณฑ์การให้คะแนน และรูปแบบการนำเสนอให้ชัดเจนก่อน เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันของผู้เรียน มีการประเมินผลการแสดงอย่างยุติธรรม และยังเปิดโอกาสให้ผู้สังเกตการณ์หรือนักเรียนคนอื่นที่ชมการแสดงอยู่ได้มีส่วนร่วมในการประเมินและแสดงความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนและเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาในครั้งต่อไป สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของ ดิวอี้ โดยที่ผู้เรียนจะต้องเป็นบุคคลที่มีบทบาทมากที่สุดในการจัดการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งในการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่แบ่งออกเป็น 4 ด้าน หนึ่งในนั้นคือการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ทางสังคม กล่าวคือผู้เรียนจะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เนื่องจากการบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม การที่ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันกับเพื่อนร่วมชั้นจะช่วยขยายขอบเขตการศึกษาให้กว้างขึ้น (ทิศนา ขัมมณี, 2561, หน้า 119 - 121)

ประการที่สอง การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาญี่ปุ่นเพื่อการสื่อสาร โดยการนำวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมาใช้เป็นวิธีการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดความกล้าแสดงออก และมั่นใจในการพูดภาษาญี่ปุ่น เนื่องมาจากปัญหาของผู้เรียนคือมีโอกาสดูพูดภาษาญี่ปุ่นในชีวิตประจำวันนอกห้องเรียนน้อยมาก เมื่อถึงเวลาที่ต้องพูดจึงรู้สึกไม่มั่นใจ ไม่คุ้นเคย การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะการพูดในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีความหลากหลายต่อหน้าคนหมู่มาก ในระยะแรกอาจมีการเขินอายบ้างแต่เมื่อผ่านไปหลายครั้งเข้าก็กลายเป็นรู้สึกเคยชินกับการพูดภาษาญี่ปุ่น สอดคล้องกับทฤษฎีสัมพันธ์เชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Connectionism Theory) ซึ่งมีแนวคิดสำคัญคือ การเรียนรู้จากการลองผิดลองถูก และกฎการเรียนรู้ข้อหนึ่งที่สำคัญของธอร์นไดค์ คือ กฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) มีหลักการว่า เมื่อผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือทำซ้ำบ่อย ๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ถูกต้องและคงทนถาวร หรือทำงานเกิดความชำนาญ (มาลีณี จุฑาปะมา, 2554, หน้า 78 - 80)

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทวัน ทุมตปิน (2557, บทคัดย่อ) เรื่อง ผลของปัสลิมโมเดลเสริมด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติต่อความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษก่อนกับหลังเรียน และเจตคติต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้ปัสลิมโมเดลเสริมด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอุดรพิทยานุกูล อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี จำนวน 49 คน ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการพูดของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีคะแนนก่อนเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 40.88 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 90.46 สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้ และเจตคติต่อวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้ปัสลิมโมเดลเสริมด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติอยู่ในระดับ ดี และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ คมปรณ์ การพิริมย์ (2556, บทคัดย่อ) เรื่อง การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยให้นักเรียนจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 ขึ้นไปและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนจุมจังพลิงราษฎร์ ตำบลจุมจัง อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 22 คน ผลการวิจัย พบว่า ค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูด คิดเป็นร้อยละ 74.45 นักเรียนที่ผ่านเกณฑ์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 82 ซึ่งผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ว่าจำนวนนักเรียนอย่างน้อยร้อยละ 70 มีผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการพูดภาษาอังกฤษผ่านเกณฑ์เฉลี่ยร้อยละ 70 นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยทั้งสองแสดงให้เห็นว่า บทบาทสมมติส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการพูด

2. ด้านเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนภาษาญี่ปุ่น โรงเรียนศรีราชา ที่มีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ อยู่ในระดับเจตคติระดับมาก อธิบายได้ดังนี้

จากการนำคะแนนมาแปลผล ความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมากที่สุด อันดับที่ 1 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนนี้ไม่มีประโยชน์ต่อการเรียนภาษาญี่ปุ่นเลย เฉลี่ย 4.63 จากการสอบถามผู้เรียนส่วนมากต้องการนำวิชาภาษาญี่ปุ่นไปใช้ในการทำงานหรือเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นจึงให้ความเห็นว่าการฝึกฝนทักษะการพูดในสถานการณ์จำลองที่แตกต่างกันออกไปจะเป็นประโยชน์ต่อไปในอนาคต อันดับที่ 2 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการทำกิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติทำให้เสียเวลาในการเรียน เฉลี่ย 4.54 สังเกตได้จากการให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้และการเตรียมการแสดงบทบาทสมมติที่ผู้เรียนนำออกมาได้อย่างดี ประกอบกับการสอบถามนักเรียนได้คำตอบว่าเป็นกิจกรรมที่สนุกกว่าการเรียนแบบท่องจำ จึงคิดว่ากิจกรรมนี้ไม่ทำให้เสียเวลาในการเรียน ความคิดเห็นที่อยู่ในระดับมาก อันดับที่ 1 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนนี้ทำให้ข้าพเจ้าสับสนในเนื้อหาที่เรียน เฉลี่ย 4.43 จะเห็นได้จากคะแนนของนักเรียนในแต่ละหน่วยที่เพิ่มขึ้นเป็นลำดับแสดงให้เห็นว่านักเรียนไม่สับสนในเนื้อหาที่เรียน อันดับที่ 2 ข้าพเจ้ารู้สึกว่าการเรียนนี้ขัดกับการฝึกฝนการพูดภาษาญี่ปุ่น เฉลี่ย 4.41 จะเห็นได้จากการแสดงบทบาทสมมติว่าผู้เรียนสามารถสร้างบทสนทนาและสื่อสารตามสถานการณ์ที่กำหนดได้ และความคิดเห็นที่อยู่ในระดับปานกลาง อันดับที่ 1 ข้าพเจ้ามีความมั่นใจที่จะพูดภาษาญี่ปุ่นมากขึ้น เฉลี่ย 3.48 จากการสอบถามผู้เรียนให้เหตุผลว่าทักษะการพูดเป็นทักษะที่ยากกว่าทักษะการฟัง และจากความวิตกกังวลเรื่องสำเนียงของตนเอง แต่หากมีเวลาฝึกฝนมากกว่านี้จะทำให้พูดได้คล่องและมั่นใจขึ้น อันดับที่ 2 ข้าพเจ้าได้มีการสืบค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากเนื้อหาที่เรียน เฉลี่ย 3.43 จากการสอบถามผู้เรียนบางส่วนให้เหตุผลว่ามีการบ้านวิชาอื่นมากและมีเวลาน้อยจึงไม่ได้สืบค้นหาความรู้เพิ่มเติมจากที่เรียนมา

หลังจากนำวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติมาช่วยในการจัดการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับเจตคติระดับมาก เนื่องจากวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ เป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักคิดสร้างสรรค์ ได้ฝึกฝนทักษะการพูดในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายซึ่งในการใช้ชีวิตประจำวันผู้เรียนแทบไม่มีโอกาสได้ใช้ภาษาญี่ปุ่นในการพูด และเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ทำให้เป็นกลุ่มผู้เรียนจึงรู้สึกผ่อนคลายกว่ากิจกรรมที่ต้องทำคนเดียวส่งผลให้ความเครียดในการเรียนลดลงก่อให้เกิดเจตคติที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิติพงศ์ เหลืองสุวรรณ (2557, หน้า 51) ซึ่งทำการศึกษาค้นคว้าของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ผลการวิจัยพบว่า ระดับเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษของผู้เรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติอยู่ในระดับดี และได้ให้ความเห็นไว้ว่าการแสดงบทบาทสมมติผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการจะพูด และเลือกใช้ภาษาที่เหมาะสมในการสื่อสารด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนไม่วิตกกังวลในการใช้ภาษา เนื่องจากสามารถขอคำแนะนำจากกลุ่มเพื่อนและครูผู้สอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในการสื่อสารเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ทำให้บรรยากาศในการแลกเปลี่ยนข้อมูลเป็นกันเองและไม่กดดัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติในครั้งแรกนักเรียนไม่เคยใช้วิธีสอนนี้มาก่อน จึงสับสนในรูปแบบและขั้นตอน ครูผู้สอนควรมีการอธิบายนักเรียนให้เข้าใจในรูปแบบ และขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้และการทดสอบ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความเข้าใจ สามารถปฏิบัติกิจกรรมได้ถูกต้อง

1.2 การจัดการเรียนรู้แต่ละขั้นตอน ครูควรเน้นให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรม

1.3 ในการจัดการเรียนรู้และการทดสอบด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติต้องใช้เวลาค่อนข้างมาก ควรมีการปรับความยืดหยุ่นของเวลาให้เหมาะสม

1.4 ในการให้คะแนนการทดสอบภาคปฏิบัติควรกำหนดให้มีผู้ให้คะแนนสองคนและมีการตกลงเกี่ยวกับเกณฑ์ การให้คะแนนให้ชัดเจนก่อน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการวิจัยการใช้วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดพบว่า ทักษะการพูดของผู้เรียนพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าควรทำวิจัยเกี่ยวกับทักษะการพูดด้วยวิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติ ในการเรียนการสอนวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาจีน สังคมศึกษา เป็นต้น

2.2 จากการวิจัยการใช้วิธีสอนโดยใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาทักษะการพูดพบว่า ทักษะการพูดของผู้เรียนพัฒนาขึ้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าครูผู้สอนควรมีการทดลองปรับใช้ให้ครบทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และ ทักษะการเขียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง ป.1 และภาษาเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: สกสศ.
- คมปรัตน์ การพิมพ์. (2556). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. การค้นคว้าอิสระ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ช่อเพชร พันธุ์แสง. (2555). *การพัฒนาทักษะการพูดภาษาอังกฤษโดยใช้บทบาทสมมติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. การค้นคว้าอิสระ ศศ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ชูศรี สนิทประชากร. (2545). *วิธีสอนในระดับประถมศึกษาตามแนวหลักสูตรใหม่*. กรุงเทพฯ: วัชรการพิมพ์.
- รุติพงศ์ เหลืองสุวรรณ. (2557). *ผลของการใช้กิจกรรมบทบาทสมมติเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการพูดภาษาอังกฤษและเจตคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้กิจกรรมบทบาทสมมติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนแม่อาววิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ทศนา แคมมณี. (2561). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 22). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรารัตน์ วิเชียรลม. (2554). *การใช้กิจกรรมบทบาทสมมติในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนหนองหลวงศึกษา*. การศึกษาอิสระ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทวัน หมดปิ่น. (2557). *ผลของโมเดลเสริมด้วยกิจกรรมบทบาทสมมติต่อความสามารถในการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- นิวัฒน์ สุขพินิจ. (2555). *สมมุติฐาน 5 ประการของ Stephen Krashen*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/203450>. 11 พฤษภาคม 2560.
- มาลีณี จุฑาปะมา. (2554). *จิตวิทยาการศึกษา*. บุรีรัมย์: เรวัตการพิมพ์.
- ละเอียด จุฑานันท์. (2544). *แผนการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ: ตามหลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2542). *แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัทแอลทีเพรสจำกัด.
- สิริอร วิชชาวุธ. (2554). *จิตวิทยาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- สุมิตรา อังวัฒนกุล. (2539). แนวคิดและเทคนิควิธีการสอนภาษาอังกฤษระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ วีระวงศ์. (2554). งานวิจัย มศว. ระบุเด็กไทยเรียนอังกฤษเพื่อสอบ พูดอ่อนแอมาก แนะนำ ศธ.-สทศ. เปลี่ยน ข้อสอบ ภาษาอังกฤษ จะทำให้เด็ก-ครู-โรงเรียนเปลี่ยน ระบุครูเรียนปรับตัว ไม่ได้มุ่งพัฒนาเด็ก อยากเห็น รัฐบาลฟื้นฟูโครงการทุนครู เน้นเด็กดี-เก่งเรียนครู. เข้าถึงได้จาก <http://ccapp.swu.ac.th>. 24 พฤษภาคม 2559.
- อรุณี วิริยะจิตรา. (2532). การเรียนการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- Devries, R. and Zan, B. (1992). *Study compares teachers and classroom atmospheres*. The Constructivist, Spring (1 - 2), 3 - 6.
- Dulay, H. C., Burt, M. K., & Krashen, S.D. (1982). *Language two*. Oxford: Oxford University Press.
- Johnson, R.T. & Johnson, D.W. (1994). *An overview of cooperative learning*. In J.S. Thousand, R.A. Villa & A.I. Vevin (Eds.), *Creativity and collaborative learning* (pp. 31-34). Baltimore, Maryland: Pual H. Brookes Publishing Co.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

FACTORS AFFECTING ORGANIZATIONAL COMMITMENT OF SCHOOL TEACHERS UNDER CHONBURI PROVINCIAL ADMINISTRATION ORGANIZATION

อนงค์ศิริ โรจนโสดม^{1,*} ภารดี อนันต์นาวิ¹ และ สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์²Anongsiri Rojjanasodom^{1,*}, Paradee Anannawee¹ and Suwichai Kosaiyawat²¹ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20130²ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20130¹ Department of Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20130, Thailand²Department of Vocational Education and Social Development, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20130, Thailand

*Corresponding author: Email:pakeansr@gmail.com

รับบทความ 12 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2562 ตอรับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียน 2) ศึกษาความสัมพันธ์ต่อความผูกพันต่อองค์การของครู 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียน 4) สร้างสมการพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูในโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จำนวน 254 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูและความผูกพันต่อองค์การของครู มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.60 - 0.87, 0.54 - 0.82, 0.20 - 0.81, 0.20 - 0.86 มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95, 0.94, 0.94 และ 0.97 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1. ความผูกพันต่อองค์การของครู ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก

2. ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. สมการพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ปัจจัยนโยบายและการบริหารงานองค์การ (X_{44}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ (X_{22}) ปัจจัยคุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา (X_{43}) ปัจจัยบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน (X_{13}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบลำดับขั้น (X_{23}) และปัจจัยสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ (X_{42}) มีความสามารถพยากรณ์ร่วมกันได้ร้อยละ 85.10 โดยเขียนในรูปสมการคะแนนดิบได้ ดังนี้

$$\hat{y} = 12.870 + 1.873 (X_{44}) + .780 (X_{22}) + .1279 (X_{43}) + .845 (X_{13}) + .427 (X_{23}) + .641(X_{42})$$

หรือในรูปสมการคะแนนมาตรฐานดังนี้

$$\hat{Z} = .556 (Z_{44}) + .285 (Z_{22}) + .346 (Z_{43}) + .149 (Z_{13}) + .143 (Z_{23}) + .180 (Z_{42})$$

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์การ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine the level of the school organizational commitment of teachers, 2) to examine the relationship of organization commitment of teachers, 3) to explore factors affecting organizational commitment of school teachers, and 4) to create the equation to predict the organization commitment of school teachers. The participants were 254 teachers working in schools under Chonburi Provincial Administrative Organization (PAO), selected by stratified and simple sampling. The instrument for collecting data was a 5-rating scale questionnaire, which was divided into four parts: school organizational atmosphere, school organizational culture, teachers' work motivation, and teachers' organizational commitment. The item discriminative power ranged in value from 0.60 to 0.87, 0.54 to 0.82, 0.20 to 0.81, 0.20 to 0.86, respectively and the reliability ranked in descending order: 0.95, 0.94, 0.94 and 0.97, respectively. The data for analysis included mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation, Multiple regression analysis and Stepwise multiple regression analysis.

The research results revealed as follows:

1. The teachers' organizational commitment, school organizational atmosphere, school organizational culture, teachers' work motivation under Chonburi PAO were at a high level in overall and each aspect.
2. The school organizational atmosphere, and teachers' work motivation had positive relationship with the teachers' organizational commitment as a whole at a high level at the .01 level of significance.
3. The school organizational atmosphere, school organizational culture, teachers' work motivation affected the teachers' organizational commitment at the .05 level of significance.
4. The equation to predict the school organizational commitment of teachers, Policy and Organizational Administration (X_{44}), Creative Culture (X_{22}), Quality of Control and Authorization (X_{43}), Work Oriented Atmosphere (X_{13}), Hierarchy Culture (X_{23}), Personnel Relationship in Organization (X_{42}) were able to predict with 85.20 percent. The regression equation of raw scores were written as follows:

$$\hat{y} = 12.870 + 1.873 (X_{44}) + .780 (X_{22}) + .1279 (X_{43}) + .845 (X_{13}) + .427 (X_{23}) + .641(X_{42})$$

Or the regression equation of standard scores were written as follows:

$$\hat{Z} = .556 (Z_{44}) + .285 (Z_{22}) + .346 (Z_{43}) + .149 (Z_{13}) + .143 (Z_{23}) + .180 (Z_{42})$$

Keyword: Organization Commitment

บทนำ

การสร้างคามผูกพันเป็นเรื่องที่สำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคลากรทางการศึกษาเพราะครูเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นเมื่อครูมีความผูกพันต่อองค์กรย่อมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีและสามารถนำพาองค์กรไปสู่การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศุภวรรณ ช่อผกา, 2558, หน้า 3) นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยจำนวนมากที่ยืนยันว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับบรรยากาศองค์การกับความผูกพันของครู ผลการศึกษา พบว่า บรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร (มลิวัลย์ นันท์, 2548; รัตนา บุตรดี, 2553; ศิริพร นาคสุวรรณ, 2548) งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การกับความผูกพันต่อองค์กร ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า วัฒนธรรมองค์การส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร (นลินี สุวรรณโชติ, 2555; เฉลียว ภากะสัย, 2550; ลำพันธ์ ราษี, 2556) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กร พบว่า แรงจูงใจในการทำงานส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร (ดลฤดี เกตุรุ่ง, 2556; ณัฐยา มานะกิจ, 2554)

ครูที่มีความผูกพันต่อองค์กรในระดับสูงจะมีความเต็มใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรและไม่คิดจะย้ายหรือลาออกจากองค์กร มีอัตราการขาดงานต่ำ มีความตรงต่อเวลาในการทำงาน ตั้งใจเสียสละ พยายามให้กับงานเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมเป็นเจ้าขององค์กร แต่ถ้าบุคคลมีความผูกพันต่อองค์กรในระดับต่ำ มีโอกาสจะเกิดผลเสียต่อองค์กร การทำงานในองค์กรก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ เช่นกัน ระดับความผูกพันของครูนั้น ดูเหมือนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันความผูกพันนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการตอบสนองทางความรู้สึกของครูที่มีต่อประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียน (Crosswell, 2006, p. 35) การสร้างความผูกพันต่อองค์กรให้สมาชิกขององค์กรนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบุคลากรที่รับผิดชอบงานในองค์กรที่นับว่าเป็นกำลังสำคัญขององค์กร ดังนั้นเมื่อครูมีความผูกพันต่อองค์กรแล้วย่อมทำให้ผล

การปฏิบัติงานที่ดีทั้งด้านปริมาณงาน ความพร้อมที่จะได้รับการส่งเสริม และการปฏิบัติงานโดยรวม (Steers, 1977, pp. 45 - 56) การสร้างความผูกพันองค์การ เป็นแนวทางในการดำรงทรัพยากรมนุษย์ที่มีค่าขององค์การไว้ โดยทำให้คนอยู่ในองค์การอย่างมีความสุข มีความรู้สึกและจิตใจที่อยากอยู่กับองค์การด้วยความเต็มใจ การสร้างความผูกพันต่อองค์การให้เกิดขึ้นกับสมาชิกขององค์การนับว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบุคลากรที่รับผิดชอบทางการศึกษา ครุ นับว่าเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศซึ่งมีหน้าที่และภารกิจร่วมกันในการนำองค์การไปสู่เป้าหมายตามที่กำหนด ดังนั้น เมื่อครุมีความผูกพันต่อองค์การย่อมทำให้ผลการปฏิบัติงานดีและสามารถนำพาองค์การไปสู่การบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Fazzi, 1994)

โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี มีโรงเรียนที่อยู่ในสังกัด จำนวน 11 โรงเรียน ครู จำนวน 750 คน มีการจัดการเรียนการสอนโดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับเด็กก่อนวัยเรียนถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนในสังกัดทั้ง 11 โรงเรียน พบว่าสภาพปัญหาความผูกพันต่อองค์การมีปัญหา การโอนย้ายของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีค่อนข้างมาก เป็นเพราะภารกิจของครุมีใช้เฉพาะแค่การสอนนักเรียนเท่านั้น ครูจะต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ อีกด้วย เช่น การปกครองดูแลทุกข์สุขของนักเรียน การจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร ทั้งยังครุมีวุฒิการศึกษาไม่ตรงกับวิชาชีพที่สอน จึงทำให้ครุขาดจิตสำนึกในวิชาชีพที่ไม่ตรงกับสาขาที่เรียน การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหาร ครุมีภาระงานมากทำให้การปฏิบัติงานเกิดความไม่เข้าใจกัน เพราะไม่มีเวลาปรึกษาหารือกัน จึงเกิดบรรยากาศที่ไม่ดีในการทำงาน ทำให้วัฒนธรรมองค์การเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในด้านความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นกันเอง เมื่อครุเกิดเบื่อหน่ายในภาระงานที่เพิ่มขึ้น จึงคิดที่จะย้ายหรือลาออกก่อนเกษียณอายุราชการ หากผู้บริหารเห็นเฉยหรือเอาแต่สนใจต่อภารกิจประจำวันที่จะทำให้งานดำเนินต่อไป โดยมองข้ามสัมพันธภาพในการทำงานของครุยอมส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์การได้ หากองค์การใด บุคลากรขาดความผูกพันต่อองค์การอันส่งผลหลายประการ เช่น การขาดงาน การขอโอนย้ายจากองค์การ การลาออกหรือเปลี่ยนงาน ทำให้มีผลกระทบต่อผลการเรียนการสอน (สัมภาษณ์บุคลากรโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี, 2561)

จากหลักการและเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างและส่งเสริมให้ครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีมีความผูกพันต่อองค์การ บุคลากรเกิดความทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติงาน รวมทั้งเต็มใจปฏิบัติงานอยู่กับองค์การ ทำให้องค์การสามารถดำเนินการบริหารจัดการได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาความผูกพันต่อองค์การโดยนำแนวคิดของ Mowday, Porter & Steers (1982) มาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

1. เพื่อศึกษาระดับความผูกพันต่อองค์การของครูตามแนวคิดของ ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
3. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี จากปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์การตามแนวคิดของ Mowday, Porter & Steers (1982) ได้กำหนด ความผูกพันต่อองค์การไว้ 3 ประการ คือ ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ และความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์การไว้

ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรเข้ามาศึกษา โดยคำนึงถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ ดังนี้

ปัจจัยบรรยากาศองค์การ Litwin & Stringer (1968, pp. 189 - 190) ได้นำเสนอรูปแบบของบรรยากาศองค์การไว้ 4 แบบ คือ บรรยากาศแบบการใช้อำนาจ บรรยากาศแบบสนิทสนม บรรยากาศแบบมุ่งผลงาน บรรยากาศที่คำนึงถึงผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ Cameron & Quinn (1999, pp. 14 - 15) ได้นำเสนอรูปแบบของวัฒนธรรมองค์การไว้ 4 รูปแบบ ได้แก่ วัฒนธรรมแบบเครือญาติ วัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ วัฒนธรรมแบบลำดับชั้น วัฒนธรรมแบบการตลาด

ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู ผู้วิจัยได้ศึกษาตามทฤษฎีของ Herzberg (1959) ได้นำเสนอทฤษฎีไว้ 2 ปัจจัย คือ (Herzberg's Two Factor Theory) ปัจจัยจูงใจ มี 5 ด้าน ได้แก่ การได้รับความสำเร็จ การได้รับการยอมรับนับถือ ความก้าวหน้า ลักษณะงาน ความรับผิดชอบต่องาน ปัจจัยค้ำจุน มี 5 ด้าน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในองค์การ สัมพันธภาพกับบุคลากร คุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงานขององค์การ เงินเดือนหรือค่าจ้าง สามารถสรุปกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ปัจจัยด้านบรรยากาศองค์การของโรงเรียน

1. บรรยากาศแบบการใช้อำนาจ
2. บรรยากาศแบบสนิทสนม
3. บรรยากาศแบบมุ่งผลงาน
4. บรรยากาศแบบคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงาน

ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน

1. วัฒนธรรมแบบเครือญาติ
2. วัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์
3. วัฒนธรรมแบบลำดับชั้น
4. วัฒนธรรมแบบการตลาด

ปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานของครู

1. ปัจจัยจูงใจ
 - 1.1 การได้รับความสำเร็จ
 - 1.2 การได้รับการยอมรับนับถือ
 - 1.3 ความก้าวหน้า
 - 1.4 ลักษณะงาน
 - 1.5 ความรับผิดชอบต่องาน
2. ปัจจัยค้ำจุน
 - 2.1 สภาพแวดล้อมในองค์การ
 - 2.2 สัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์การ
 - 2.3 คุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา
 - 2.4 นโยบายและการบริหารเงินขององค์การ
 - 2.5 เงินเดือนหรือค่าจ้าง

ความผูกพันองค์การของครูสังกัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

1. ความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ
2. ความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ
3. ความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพ ขององค์การไว้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าโดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัย ได้แก่ ครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ปีการศึกษา 2560 การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (1970, pp. 608 - 610) ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารวมทั้งสิ้น จำนวน 254 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัย เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสำหรับสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของครู บรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และแรงจูงใจในการทำงานของครู โดยเป็นเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 รายละเอียดของแบบสอบถามในแต่ละตอนมีดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน มี 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ประกอบด้วย

1) ด้านบรรยากาศแบบการใช้อำนาจ 2) ด้านบรรยากาศแบบสิทธิสนม 3) ด้านบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน 4) ด้านบรรยากาศแบบคำนึงถึงผู้ปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน มี 4 ด้าน จำนวน 24 ข้อ ประกอบด้วย

1) ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ 2) ด้านวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ 3) ด้านวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น 4) ด้านวัฒนธรรมแบบการตลาด มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู มี 2 ด้าน จำนวน 50 ข้อ ประกอบด้วย

1) ปัจจัยจูงใจ 2) ปัจจัยค้ำจุน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความผูกพันต่อองค์กรของครู มี 3 ด้าน จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วย

1) ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร 2) ด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร 3) ด้านความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์กรไว้ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ของ Likert (1967) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนและแรงจูงใจในการทำงานของครูที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2. ศึกษาแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของครูเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครู

4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และรับข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแบบสอบถาม นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence : IOC)

5. นำแบบสอบถาม เสนอประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ แล้วนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

6. นำข้อมูลจากการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination Power) โดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item - correlation)

7. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของ Cronbach (1990)

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 254 ฉบับ ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืนเพื่อการศึกษาวิเคราะห์ จำนวน 254 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด
3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับเพื่อนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมทางคณิตศาสตร์สำเร็จรูป โดยเลือกเฉพาะวิธีวิเคราะห์ข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในการศึกษาค้นคว้าและทดสอบสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์สถิติพื้นฐานโดยใช้การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. หาค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และแรงจูงใจในการทำงานของครูกับความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation)
4. วิเคราะห์ปัจจัยบรรยากาศองค์การ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การและปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple regression analysis)
5. สร้างสมการพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครูจากปัจจัยบรรยากาศองค์การ ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise multiple regression analysis)
6. สามารถใช้ในการวิเคราะห์ที่ถดถอยได้โดยทุกตัวแปรไม่เกิดภาวะความสัมพันธ์ร่วมกันเอง มีค่าความคงทน (Tolerance) ไม่น้อยกว่า .10 และมีค่าปัจจัยการขยายตัวของความแปรปรวน (VIF) น้อยกว่า 10

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี สรุปสาระสำคัญของผลการศึกษาดังนี้

1. ความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ด้านความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์การไว้ตามลำดับ
2. ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านบรรยากาศแบบค่านิยมผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน ด้านบรรยากาศแบบการใช้อำนาจ และด้านบรรยากาศแบบค่านิยมผู้ปฏิบัติงานตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ด้านบรรยากาศแบบสนิทสนม
3. ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติและด้านวัฒนธรรมแบบลำดับขั้นน้อยอยู่ในระดับปานกลาง เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ ด้านวัฒนธรรมแบบการตลาด และด้านวัฒนธรรมแบบลำดับขั้นตามลำดับ และอันดับสุดท้าย คือ ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติ
4. ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ปัจจัยจูงใจ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการได้รับความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ อยู่ในระดับมาก เรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรกคือ ด้านการได้รับความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบต่องานตามลำดับ

ส่วนอันดับสุดท้ายคือด้านความก้าวหน้า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครูปัจจัยค่าจุน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับ คือ ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ด้านคุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์กรตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้าย คือ ด้านนโยบายและการบริหารงานองค์กร

5. ปัจจัยบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน และปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับสูงมาก และรายด้านอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ปัจจัยบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียน ปัจจัยวัฒนธรรมองค์กรของโรงเรียน ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของครู ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

7. ตัวแปรย่อยแต่ละปัจจัยที่ศึกษา สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ปัจจัยนโยบายและการบริหารงานองค์กร (X_{44}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ (X_{22}) ปัจจัยคุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา (X_{43}) ปัจจัยบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน (X_{13}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบลำดับขั้น (X_{23}) และปัจจัยสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์กร (X_{42}) สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ได้ร้อยละ 85.10 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี และมีสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$\hat{y} = 12.870 + 1.873 (X_{44}) + .780 (X_{22}) + .1279 (X_{43}) + .845 (X_{13}) + .427 (X_{23}) + .641 (X_{42})$$

หรือในรูปสมการคะแนนมาตรฐานดังนี้

$$\hat{Z} = .556 (Z_{44}) + .285 (Z_{22}) + .346 (Z_{43}) + .149 (Z_{13}) + .143 (Z_{23}) + .180 (Z_{42})$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามลำดับ คือ ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์กร และด้านความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์กรไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ครูให้ความสำคัญกับโรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านของตนเอง มีการปกป้องชื่อเสียงให้กับโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญ ครูปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถเพื่อความสำเร็จของโรงเรียน และเต็มใจทำงานหนักเพื่อให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังที่ Mowday, Steers, & Porter (1982) กล่าวว่าองค์ประกอบของความผูกพันต่อองค์กรไว้ 3 ประการ คือ ความเชื่อและยอมรับในเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ความเต็มใจที่จะทุ่มเทพยายามที่จะปฏิบัติงานเพื่อองค์กร ความเต็มใจ ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะคงความเป็นสมาชิกขององค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ สุวรรณ โกเมศ (2554) พบว่า ความผูกพันต่อองค์กรเป็นความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อองค์กร มีลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นไปในทิศทางที่ดีและแนบแน่น โดยแสดงออกในรูปของการกระทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจในการปฏิบัติงาน การยอมรับเป้าหมาย และค่านิยมขององค์กร การมีส่วนร่วมและการเป็นสมาชิกขององค์กรและบุคคลที่มีความผูกพันต่อองค์กรจะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการขององค์กรเสมอ สอดคล้องกับ ปิยะเชษฐ์ เรื่องไฟโรจน์ (2548) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความผูกพันในองค์กรของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ความผูกพันในองค์กรของอาจารย์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในเขตกรุงเทพมหานครโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยบรรยากาศขององค์กรของโรงเรียน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านบรรยากาศแบบค่านึงผู้ปฏิบัติงาน อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามอันดับ คือ ด้านบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน ด้านบรรยากาศแบบการใช้อำนาจ และด้านบรรยากาศแบบค่านึงถึงผู้ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะโรงเรียนยังไม่ค่อยมีการจัดกิจกรรมที่ช่วยให้บุคลากรในองค์กรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเกิดแรงบันดาลใจในการทำงาน อีกทั้งมีการสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยในการทำงานร่วมกัน ดังที่ Stringer (2002, p. 68) กล่าวว่า บรรยากาศขององค์กร คือ การรับรู้ที่เกิดขึ้นจากความคิด หรือความรู้สึกของบุคลากรที่มีต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจูงใจในการทำงานในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฉวีวรรณ เอี่ยมพญา (2559) บรรยากาศขององค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยผลการวิจัย พบว่า บรรยากาศของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 อยู่ในระดับปานกลาง

3. วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้น ด้านวัฒนธรรมแบบเครือญาติและด้านวัฒนธรรมแบบลำดับชั้นอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงอันดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ ด้านวัฒนธรรมแบบการตลาด และด้านวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการสร้างวัฒนธรรมที่เอื้อต่อความเชื่อ ค่านิยม และการดำเนินงานที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การให้เกิดจิตสำนึกในการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังที่ Werther & Davis (1996) กล่าวว่า วัฒนธรรมองค์การเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลในองค์การสร้างขึ้นเสมือนเป็นกรอบเค้าโครงความคิดอยู่ในใจของบุคลากร ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการผสมผสานระหว่างเจตคติของบุคคล ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติของบุคคลของกลุ่มและองค์การ นโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์การ เทคโนโลยี สภาวะของกลุ่ม ความสำเร็จขององค์การ จนเกิดการยอมรับของบุคคลในองค์การ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญาภัทร สงค์ศรี (2555) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตอำเภอปทุมรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ลักษณะวัฒนธรรมองค์การ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตอำเภอปทุมรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 อยู่ในระดับมาก

4. แรงจูงใจในการทำงานของครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ด้านการได้รับความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านสภาพแวดล้อมในองค์การ อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยตามอันดับ คือ ด้านการได้รับความสำเร็จ ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ และด้านสภาพแวดล้อมในองค์การ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูไม่ค่อยปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จตามเวลาที่กำหนด และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานได้ บางครั้ง งานที่ครูต้องรับผิดชอบไม่ค่อยเหมาะสมกับความรู้ความสามารถและตำแหน่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา บุตรดี (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การ ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐยา มานะกิจ (2554) ได้ศึกษาความผูกพันต่อองค์การของกลุ่มคนวัยทำงาน 3 รุ่น กรณีศึกษาข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 พบว่า ปัจจัยแรงจูงใจในการทำงานของข้าราชการครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง

5. ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน แรงจูงใจในการทำงานของครู และความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสภาพความสัมพันธ์ของการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรในโรงเรียนได้มีการสร้างความสัมพันธ์อันดีร่วมกัน ทั้งในสถานที่ทำงาน บรรยากาศ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ รวมไปถึงการสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานของครูจนเกิดความผูกพัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ได้แก่ ปาริชาติ ข้าเรียง (2554) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ พบว่า วัฒนธรรมองค์การและบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความผูกพันต่อองค์การ โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน และแรงจูงใจในการทำงานของครูส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้ครูไม่รู้สึกกดดัน ได้พูดคุยปรึกษาและมีความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้เพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาเกิดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกันได้แสดงความสามารถในการทำงานอย่างเต็มที่ จึงทำให้ร่วมกันส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์การของครู ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลำพันธ์ ราศรี (2556) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 ได้ร้อยละ 77.20 ได้แก่ บรรยากาศโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การ ความพึงพอใจในการทำงาน และคุณภาพชีวิตในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา บุตรดี (2553) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ร้อยละ 89.40 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. จากผลการวิจัย พบว่า บรรยากาศองค์การของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์การของครูและแรงจูงใจในการทำงานของครู ได้แก่ ปัจจัยนโยบายและการบริหารงานองค์การ (X_{44}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ (X_{22}) ปัจจัยคุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา (X_{43}) ปัจจัยบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน (X_{13}) ปัจจัยวัฒนธรรมแบบลำดับชั้น (X_{23}) และปัจจัยสัมพันธภาพกับบุคลากรใน

องค์การ (X_{42}) สามารถร่วมกันพยากรณ์ความผูกพันต่อองค์การของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรีได้ ร้อยละ 85.10 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี ได้คำนึงถึงการทำงานและความพึงพอใจของครูเป็นสำคัญ เพราะเป็นตัวขับเคลื่อนให้องค์การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ผู้บริหารจึงสร้างบรรยากาศในการทำงาน วัฒนธรรมองค์การ และสิ่งจูงใจต่าง ๆ ของผู้ปฏิบัติงาน ที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และนำไปสู่ความผูกพันต่อองค์การซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการนำไปสู่ความสำเร็จขององค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของเนลียว ภากะสัย (2550) ได้ศึกษาปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อสถาบันของบุคลากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่า ปัจจัยวัฒนธรรมองค์การ ด้านความรู้สึกรักเป็นส่วนหนึ่งขององค์การด้านการยอมรับ สามารถพยากรณ์ความผูกพันต่อสถาบันของบุคลากรมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้ร้อยละ 37.90 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านความผูกพันต่อองค์การของครู ผู้บริหารโรงเรียน ควรหาวิธีการให้ครูเกิดความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ รวมทั้งควรพัฒนาโรงเรียนไปในทิศทางที่ถูกต้องตามที่กำหนด และบริหารงานของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.1.1 ด้านความเชื่อมั่นและยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์การ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการพัฒนาโรงเรียนตามทิศทางที่ได้มีการกำหนดไว้และบริหารงานของโรงเรียนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

1.1.2 ด้านความเต็มใจที่จะปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ขององค์การ ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างวิธีให้บุคลากรเต็มใจทำงาน เพราะมีส่วนช่วยให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ

1.1.3 ด้านความปรารถนาที่จะรักษาสมาชิกภาพขององค์การไว้ ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรตั้งใจจะทำงานกับโรงเรียนแห่งนี้ตลอดไป

1.2 ด้านบรรยากาศองค์การของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรปรับปรุงบรรยากาศแบบการใช้อำนาจในโรงเรียนให้มีความเป็นกันเองมากขึ้น โดยให้ครูมีอำนาจในการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อยก็ตาม

1.2.1 ด้านบรรยากาศแบบการใช้อำนาจ ผู้บริหารโรงเรียนควรให้ครูมีการปฏิบัติงานอย่างมีอิสระและอำนาจในการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

1.2.2 ด้านบรรยากาศแบบสนธิสนม ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงานเพื่อให้บุคลากรมีความเต็มใจมีการไว้วางใจกัน ช่วยเหลือกัน

1.2.3 ด้านบรรยากาศแบบมุ่งผลงาน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการปรับปรุงเกณฑ์การวัดผลการปฏิบัติงานเพื่อกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนางานให้ดีขึ้น

1.2.4 ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดสวัสดิการที่ดีเพื่อให้บุคลากรได้ทำงานอย่างสบายใจ

1.3 ด้านวัฒนธรรมองค์การของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรสร้างวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ โดยให้โรงเรียนเน้นการแสวงหาทรัพยากรใหม่ ๆ และสร้างสิ่งท้าทายความสามารถอยู่เสมอ ตลอดจนเน้นการบริหารที่ทำให้ครูมีคุณลักษณะขอความท้าทาย คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ มีอิสรภาพและความโดดเด่นส่วนบุคคล

1.3.1 ด้านวัฒนธรรมแบบเครือข่าย ผู้บริหารโรงเรียนควรเน้นการทำงานเป็นทีม ให้ครูมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็น รวมถึงการยอมรับมติที่เป็นเอกฉันท์

1.3.2 ด้านวัฒนธรรมแบบสร้างสรรค์ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารงานให้ครูมีคุณลักษณะขอความท้าทาย คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ มีอิสรภาพและความโดดเด่นเฉพาะส่วนบุคคล

1.3.3 ด้านวัฒนธรรมแบบลำดับขั้น ผู้บริหารควรมีการประสานงาน ช่วยเหลือจัดการให้งานสำเร็จด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

1.3.4 ด้านวัฒนธรรมแบบการตลาด ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการแข่งขันและมุ่งความสำเร็จ ให้ความสำคัญกับการขยายเป้าหมายรวมถึงการเป็นผู้นำของหน่วยงานประเภทเดียวกัน

1.4 ด้านแรงจูงใจในการทำงานของครู ผู้บริหารโรงเรียนควรแสวงหาวิธีการกระตุ้นให้ครูมีความกระตือรือร้น และมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติอยู่เสมอนอกจากนี้ยังควรติดตามผลการปฏิบัติงานของครู ดูแล เอาใจใส่ ให้กำลังใจและส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติงานของครู

1.4.1 ด้านการได้รับความสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติงานให้สำเร็จตามเป้าหมาย

1.4.2 ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ผู้บริหารโรงเรียนควรสนับสนุนและยกย่องผลงานของครู เพื่อให้ครูนำไปเป็นแบบอย่าง

1.4.3 ด้านความก้าวหน้า ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ครูได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นและศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

1.4.4 ด้านลักษณะงาน ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบหมายงานให้ครูได้ปฏิบัติตรงกับความรู้ความสามารถของครู

1.4.5 ด้านความรับผิดชอบต่องาน ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบหมายงานใหม่ๆ ให้ครูปฏิบัติในปริมาณที่เหมาะสมกับเวลาในการปฏิบัติ

1.4.6 ด้านสภาพแวดล้อมในองค์กร ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอกับความต้องการในการปฏิบัติงานของครู

1.4.7 ด้านสัมพันธภาพกับบุคลากรในองค์กร ผู้บริหารโรงเรียนควรเปิดโอกาสให้มีการสังสรรค์ระหว่างเพื่อนร่วมงานตามโอกาสสมควร

1.4.8 ด้านคุณภาพของการควบคุมบังคับบัญชา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารงานอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม

1.4.9 ด้านนโยบายและการบริหารงานองค์กร ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดสายงานให้ครูได้รับผิดชอบในโรงเรียน เพื่อสนับสนุนให้ครูปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยดี

1.4.10 ด้านเงินเดือน ผู้บริหารควรพิจารณาเงินเดือนให้เหมาะสมกับปริมาณงานที่ปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

2.1 ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เช่น ปัจจัยภาวะผู้นำ ปัจจัยสภาพแวดล้อม เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยบรรยากาศองค์การของโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2.3 ควรศึกษาปัจจัยบรรยากาศองค์การและปัจจัยวัฒนธรรมองค์การที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

2.4 ควรศึกษาแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงานของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจและเพิ่มระดับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี

เอกสารอ้างอิง

- กัญญาภัทร สงค์ศรี. (2555). รูปแบบวัฒนธรรมองค์การในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเขตอำเภอปทุมรัตน์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- จำนง เหล่าคงธรรม. (2554). การศึกษาความผูกพันต่อองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดุสิต. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ดลฤดี เกตุรุ่ง. (2556). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับความผูกพันต่อองค์กรของครูในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ตุลา มหาวสุธานนท์. (2555). หลักการจัดการ. กรุงเทพฯ: พีเอ็นเคแอนดส์กายพรีนตติ้งส์
- นลินี สุวรรณโชติ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงานครูโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครระยอง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2556). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2558). พื้นฐานและหลักการศึกษ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- ผกาทิพย์ ฉิมพงษ์. (2553). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับความผูกพันต่อองค์กรของครูโรงเรียนเอกชน จังหวัดพัทลุง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. พัทลุง: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พิมลพรรณ แก่นทอง. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับความผูกพันกับองค์กรของพนักงานกรณีศึกษาบริษัท ไทยวาโก้ จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ บธ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ภารดี อนันต์นาวิ. (2557). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). ชลบุรี: มนตรี.
- อัจฉรา เฉลยสุข. (2556). *อิทธิพลของบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อองค์กร คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของลูกค้าต่อพนักงาน*. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1993). Organizational Commitment : Evidence of Career Stage Effect. *Journal of Business Research*, 26(1), 49 - 61.
- Angle, S.J., & Perry, J.L. (1981). An empirical assessment of organization commitment and organization effectiveness. *Administrative Science Quarterly*, 26(1), 1 - 14.
- Barnard, C.I. (1983). *The Function of an Executive*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Baron, R.A. (1986). *Behavior in Organization*. Boston: Allyn and Bacon.
- Brown, W.B., & Moberg, D. J. (1980). *Organization theory and Management: A macro approach*. New York: Joho Wiley and Sons.
- Denison, Daniel R. (1990). *Corporate Culture and Organization Effectiveness*. New York: John Wiley and Sons.
- Etzioni, A. (1964). *A Comparative Analysis of Complex Organization*. New York: Free Press.
- Fazzi, Robert A. (1994). *Management Plus : Maximizing Productivity through Motivations, Performance and Commitment*. New York: Irwin Professional.
- Glisson, C., & Durick, M. (1998). Predictor of job satisfaction and organization commitment in human service organization. *Administrative science quarterly*, 61 - 68.
- Halpin, T. B. (1966). *Theory and Research in Administration*. New York: MacMillian.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (1991). *Education Administration: Theory Research Practice* (4th ed.). New York: McGraw - Hill.
- Maslow, A.H. (1954). *Motivation and personality*. New York: Harper & Brothers.
- Mowday, R.T. & Steers, R.M. (1983). *Employee organization linkages : The psychology of commitment, Absenteeism, and turnover*. New York: Academic Press.
- Stringer. R. (2002). *Leadership and organization climate*. New Jersey: McGraw – Hill.
- Weber, M. (1947). *The Theory of Social and Economic Organization*. Edited by Talcott Parsons. Translated by A.M. Henderson and Talcott Parsons. New York: Free Press.

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี

OPERATION OF STUDENT CARING AND SUPPORT SYSTEM OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOCAL
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, NONGKHAIE DISTRICT, SARABURI PROVINCE

มาติน้ำ อินทมี* และ วรชัย วิภูอุปารโคตร

Madeena Intamee* and Vorachai Viphoouparakhot

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร 10600

Program in Educational Administration, Siamtechnology Bangkok 10600, Thailand

*Corresponding author: Vorachaiv@siamtechno.ac.th

รับบทความ 13 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2562 ตอรับบทความ 15 กุมภาพันธ์ 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 118 คน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา พ.ศ. 2559 จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครื่องและมอร์แกน เลือกด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีความตรงเชิงเนื้อหาระหว่าง 0.60 - 1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) และทดสอบเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีระดับมากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อ ในขณะที่ การเปรียบเทียบระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศทั้งภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่าง จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน ทั้งภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน, ระดับการดำเนินงาน, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to study and compare the operation of student caring and support system of school administrators under the Local Administrative Organization (LAO), Nong Khaie district, Saraburi province, comprising five aspects: knowing individual student identification, student screening, problem prevention and resolution, student development and promotion, and transferring, classified by personal factors of teachers. The samples were 118 respondents, including school administrators and teachers-in charge of student caring and support system of primary schools under the LAO, Nong Khaie district, Saraburi province in the academic year of 2016. The sample size was obtained through Krejcie & Morgan's table and simple random sampling. The instrument was a set of questionnaires with the content validity between 0.60 to 1.00 and the reliability of 0.98. The statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings were as follows: The operation of student caring and support system of school administrators under the LAO, in overall, was at a high level. The highest mean was the aspect of knowing individual student identification, followed by student screening aspect, prevention and solution, student promote and development and student transferring. The comparison result of the operational level of student caring and support system of school administrators under the LAO, Nong Khaie district, Saraburi province, classified by gender, in overall and in each aspect was not different. In terms of educational level and work experience, there were different at a statistical significance level of .05, in overall and in each aspect.

Keywords: Student Caring and Support System, Operational Level, School Administrators

บทนำ

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดมาตรฐานตำแหน่งครูสายงานการสอน การปฏิบัติหน้าที่หลักเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาผู้เรียน ปฏิบัติงานทางวิชาการของสถานศึกษา พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพ โดยกำหนดให้ลักษณะงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งในมาตรฐานตำแหน่งครู มีขั้นตอนและมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา มีองค์ประกอบ 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และด้านการส่งต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม การเป็นสังคมดิจิทัลที่สื่อมีอิทธิพลสำคัญต่อพฤติกรรมและการดำรงชีวิตของเด็ก รวมทั้งสภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่รุนแรงนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เช่น อาชญากรรม ยาเสพติด ปัญหาครอบครัว ล้วนเป็นผลเสียต่อพัฒนาการเติบโตของเด็กทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกายจนก่อให้เกิดวิกฤตทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นโรงเรียนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นการดำเนินงานด้วยการส่งเสริม สนับสนุน การป้องกัน และการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับนักเรียนเป็นสำคัญ (กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2, 2559)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน เป็นสิ่งที่ทุกโรงเรียนต้องรับผิดชอบในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตผู้เรียน การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ชัดเจน จะมีวิธีการและเครื่องมือที่มีมาตรฐานคุณภาพ มีหลักฐานที่ตรวจสอบได้ โดยมีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ที่เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน นฤมล กองทรัพย์ (2556) กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกให้ครูที่ปรึกษามีเวลาในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน จัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน มีผู้ปกครองให้ข้อมูลนักเรียนในการประกอบการพิจารณา มีข้อมูลนักเรียนครบทุกด้านเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ การสร้างกิจกรรมโฮมรูมเพื่อผูกพันระหว่างครูกับนักเรียน การจัดครูเข้าอบรมทางทักษะจิตวิทยาและการให้คำแนะนำ เพื่อให้ครูมีเกราะกล้า การป้องกัน อย่างเป็นระบบ โดย ญัฐริน เจริญเกียรติบรร (2557) อธิบายถึงการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงต้องมีระบบและกลไกในการดำเนินงานโดยผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรร่วมมือกันมีการดำเนินงาน กำกับ ติดตาม ประเมินผล และขับเคลื่อนด้วยวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) มีการทดลองการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จำนวน 3 โรงเรียน พบว่า การบริหารงานมีความเหมาะสมเป็นประโยชน์ครอบคลุม สามารถนำผลลัพธ์ที่ได้ไปจัดทำรายงานประจำปี และสะท้อนถึงประสิทธิภาพที่เข้มแข็งของสถานศึกษาได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ วินัย จันทนาภาค (2558) พบว่า มีนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการเข้าเฝือกเกี่ยวกับยาเสพติด หนีเรียน ทะเลาะวิวาท ปัญหาครอบครัว ส่งผลให้นักเรียนมีการออกกลางคัน การดำเนินงานช่วยเหลือเด็กนักเรียนมีน้อย ขาดประสิทธิภาพด้านการบริหาร การดำเนินงานไม่เป็นระบบ ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว จะต้องมีการสอบถามข้อมูลนักเรียนใช้หลักจิตวิทยาพูดคุย การสอบถามจากเพื่อนสนิท การออกเยี่ยมบ้าน จัดทำประวัตินักเรียน การคัดแยกกลุ่มอย่างชัดเจน มีกิจกรรมสังคมมิติ การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีการทำงานเป็นทีม และณัฐวิภา คำปันศรี (2559) พบว่า นักเรียนยังขาดคุณธรรม จริยธรรม จำเป็นที่จะต้องแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ประสงค์และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ของนักเรียนโดยบทบาทสำคัญคือ ครู เพราะครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิด มีบทบาทในการกำกับดูแลให้ความช่วยเหลือกับนักเรียนมากที่สุด ดังนั้น การสร้างความรู้ ความเข้าใจกับครูให้มีความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างถูกต้องและเหมาะสม ได้ข้อมูลที่ถูกต้องตามสภาพความเป็นจริงของนักเรียนมากที่สุด และส่งผลให้การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบผลสำเร็จ มีประสิทธิภาพทั้ง 5 ด้าน ตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

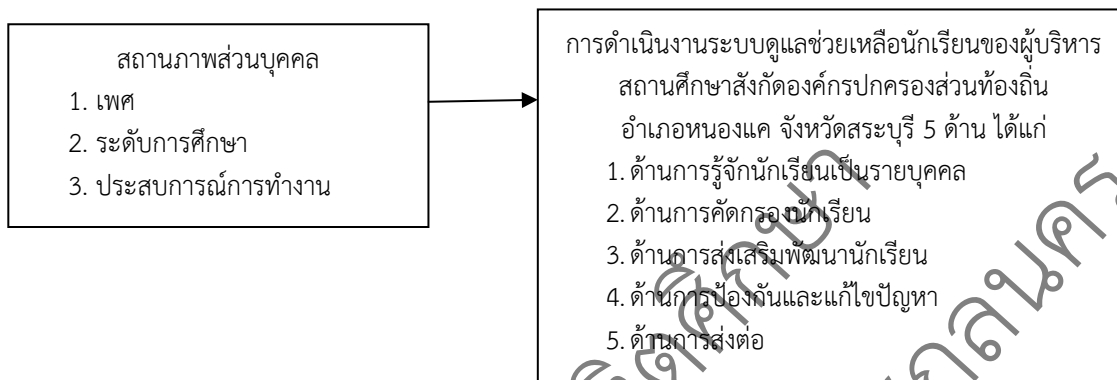
ผู้วิจัยสนใจศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการดำเนินงานที่ส่งผลให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่างในเขตพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้วิจัยจากโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ในการศึกษาแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนว่าอยู่ในระดับใด โดยข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัย ครูและผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการปฏิบัติการดูแลนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการตระหนักถึงหน้าที่ที่มีต่อผู้รับบริการ และนำไปสู่การยอมรับสถานศึกษา เพื่อให้มีแนวทางการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ตามการจำแนกสถานภาพของข้าราชการครู

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี ปีการศึกษา 2559 ทั้งหมด 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเทศบาลหินกอง โรงเรียนเทศบาล 1 นาเรียงราษฎร์บำรุง โรงเรียนเทศบาล 2 วัดเสนจันฉิมิตร โรงเรียนเทศบาล 3 วัดสหมิตรมงคล โรงเรียนเทศบาล 4 หนองแควอนุสรณ์ โรงเรียนเทศบาล 5 วัดเกาะกลาง และโรงเรียนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองปลาหมอ (วัดหนองปลาเกะดี) จำนวน 170 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2, 2559) ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยตารางของ เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) โดยสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ผู้บริหารสถานศึกษา ครูในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอหนองแค จังหวัดสระบุรี จำนวน 118 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) คำถามทั่วของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ 2) คำถามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามกรอบของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา และด้านการส่งต่อ

วิธีรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยและการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาจากตำราเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแบบของ ลิเคิร์ท (Likert)
3. นำกรอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน 5 ด้าน มาสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น (ร่าง) แบบสอบถามการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา
4. นำ (ร่าง) แบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบความแม่นยำตรงของเนื้อหา (content validity) และตรวจสอบประสิทธิภาพในเครื่องมือที่สร้างขึ้น (IOC) ปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่มีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา

5. นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (reliability)

6. จัดทำแบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์นำไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามจำนวนที่กำหนดกับกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารสถานศึกษา ครู ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ในการบรรยายลักษณะทั่วไป ได้แก่ ความถี่ (Frequencies) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี ด้วยสถิติเชิงพรรณนาบรรยายลักษณะทั่วไป ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. ข้อมูลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี ด้านเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงานโดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) และ การทดสอบเอฟ (F-test)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี ตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหาร สถานศึกษาภาพรวม

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการดำเนินงาน			
	$\bar{X}$	SD.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.97	0.59	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.91	0.51	มาก	2
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	3.89	0.52	มาก	4
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	3.91	0.54	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อ	3.89	0.52	มาก	4
รวม	3.91	0.51	มาก	

จากตาราง 1 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมาคือค่าเท่ากัน คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน และด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.91$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียนและด้านการส่งต่อ ($\bar{X} = 3.89$)

ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนองแคะ จังหวัดสระบุรี จำแนกตามประสบการณ์ทำงานของข้าราชการครู ดังนี้

ตาราง 2 เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามประสบการณ์การทำงาน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของ ผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน						f
	น้อยกว่า 5 ปี (n=30)		5 - 10 ปี (n=31)		มากกว่า 10 ปี (n=57)		
	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	$\bar{X}$	SD.	
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.69	0.26	3.88	0.63	3.63	0.26	73.01
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.51	0.33	3.83	0.56	3.64	0.25	54.21
3. ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	4.53	0.27	3.75	0.55	3.62	0.24	67.55
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.60	0.24	3.83	0.52	3.59	0.26	84.90
5. ด้านการส่งต่อ	4.52	0.31	3.78	0.53	3.61	0.24	66.65
รวม	4.57	0.21	3.82	0.52	3.62	0.21	88.65

จากตาราง 2 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 4.69$) รองลงมา คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X} = 4.60$) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 4.53$) ด้านการส่งต่อ ($\bar{X} = 4.52$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 4.51$)

ครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.88$) รองลงมา คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X} = 3.83$) ด้านการส่งต่อ ($\bar{X} = 3.78$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 3.75$)

ครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี มีความเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีระดับมากที่สุดค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ($\bar{X} = 3.64$) รองลงมา คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ($\bar{X} = 3.63$) ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ($\bar{X} = 3.62$) ด้านการส่งต่อ ($\bar{X} = 3.61$) ด้านค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน ($\bar{X} = 3.59$)

จากการเปรียบเทียบ การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 3 การทดสอบรายค่าการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามประสบการณ์การทำงาน

การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	$\bar{X}$	4.57	3.82	3.62
น้อยกว่า 5 ปี	4.57		0.76*	0.95*
5 - 10 ปี	3.82			0.20*
มากกว่า 10 ปี	3.62			
ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	$\bar{X}$	4.69	3.88	3.63
น้อยกว่า 5 ปี	4.69		0.82*	1.06*
5 - 10 ปี	3.88			0.24*
มากกว่า 10 ปี	3.63			
ด้านการคัดกรองนักเรียน	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	$\bar{X}$	4.51	3.83	3.65
น้อยกว่า 5 ปี	4.51		0.67*	0.87*
5 - 10 ปี	3.83			
มากกว่า 10 ปี	3.65			
ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	$\bar{X}$	4.53	3.75	3.62
น้อยกว่า 5 ปี	4.53		0.77*	0.90*
5 - 10 ปี	3.75			
มากกว่า 10 ปี	3.62			
ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน	ค่าเฉลี่ย	น้อยกว่า 5 ปี	5-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
	$\bar{X}$	4.60	3.83	3.59
น้อยกว่า 5 ปี	4.60		0.77*	1.01*
5 - 10 ปี	3.83			0.24*
มากกว่า 10 ปี	3.59			

ตาราง 3 (ต่อ)

ด้านการส่งต่อ	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	น้อยกว่า 5 ปี 4.52	5-10 ปี 3.78	มากกว่า 10 ปี 3.61
น้อยกว่า 5 ปี	4.52		0.75*	0.91*
5 - 10 ปี	3.78			
มากกว่า 10 ปี	3.61			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี

ด้านการส่งต่อ พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 5 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างจากครูที่มีประสบการณ์การทำงาน 5 - 10 ปี และ มากกว่า 10 ปีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอนาคู จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิจัยการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่และเป็นการปฏิบัติตามนโยบาย สอดคล้องงานวิจัยของ พระครูวินัยธรบุญกร ไกยะผ่าย (2560) การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่า การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในทุกด้านอยู่ในระดับมาก การดำเนินงานประสานงานและสื่อสารกับผู้เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิด สม่ำเสมอ และทันต่อเหตุการณ์ และผู้บริหารโรงเรียนให้การสนับสนุนการดำเนินงานร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐวิภา คำปันศรี (2559) สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า ในสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย นฤมล กองทรัพย์ (2556) การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า ระดับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมพัฒนาเด็กนักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัย เป็นรายบุคคล และด้านการคัดกรองนักเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และระดับ .05

เมื่อพิจารณาด้านปัญหาการดำเนินงานผลการวิจัย พบว่า ปัญหาโดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก จากการที่ผู้บริหารที่มีประสบการณ์ทำงานไม่มากและครูยังขาดความเข้าใจและการให้ความสำคัญในระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนมีความสอดคล้องกับวินัย จันทรานาค (2558) การดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือ ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน

ด้านการส่งเสริมและพัฒนา ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา และด้านการส่งต่อ มีปัญหาโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก สอดคล้องกับการศึกษาของ โอปอ ยังเหลือ (2558) ด้านปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้น ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงามสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 2 พบว่า 1) ปัญหาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ขาดการกำหนดนโยบายการวางแผน ครูขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงาน 2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนควรสร้างเครื่องมือในการคัดกรองนักเรียนให้เป็นรูปแบบเดียวกัน การจัดทำผู้รับฟังความคิดเห็นจากนักเรียน โรงเรียนควรสร้างพันธมิตรและเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

2. เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละมิติ ได้ดังนี้

2.1 ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำข้อมูลเป็นรายบุคคล ทั้งนี้เนื่องจาก การศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มีการวางแผนเพื่อให้ครูทราบถึงศักยภาพ ความสามารถและจุดบกพร่องของนักเรียนแต่ละคน จะทำให้ครูมีเครื่องมือที่หลากหลาย เช่น การสำรวจ การสัมภาษณ์ การทดสอบ การเยี่ยมบ้านนักเรียน การจัดทำระเบียบสะสม (แบบ ปพ.8) ครูประจำชั้นจะต้องมีความเข้าใจในการจัดทำ และถือเป็นเอกสารที่สถานศึกษาต้องมีและจัดทำขึ้นเพื่อการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนในด้านต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2549)

2.2 ด้านการคัดกรองนักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์พิจารณาการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก การคัดกรองนักเรียนต้องใช้เครื่องมือที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐานเพื่อคัดกรองนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องทำอย่างเป็นระบบและนำผลการวิเคราะห์การคัดกรองนักเรียนนำไปช่วยเหลือนักเรียนต่อไป (กรมสุขภาพจิต, 2544) ครูที่ปรึกษาสร้างความสัมพันธ์จนเกิดความไว้วางใจและได้รับความร่วมมือจากนักเรียน ผู้ปกครอง นำมาเขียนบันทึกในระเบียบสะสมเพื่อเป็นพื้นฐานในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2.3 ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การประเมินผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เนื่องจาก การจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ต้องเป็นไปตามความต้องการของนักเรียน และมีการประชุมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหาร ครูผู้สอน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ วินัย จันทรานาค (2558) แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2.4 ด้านการป้องกันและแก้ไข้ปัญหา พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การเอาใจใส่ดูแลนักเรียนโดยทั่วถึงเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจาก การออกเยี่ยมบ้านนักเรียนจะทำให้ทราบปัญหาและวิธีการแก้ไข ปัญหาที่นักเรียนตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การดูแลช่วยเหลือนักเรียนครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษาควรให้ความเอาใจใส่นักเรียนโดยไม่ละเลยนักเรียนจนกลายเป็นปัญหาลับคม สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัย จันทรานาค (2558) แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

2.5 ด้านการส่งต่อ พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ การวิเคราะห์ และพิจารณาข้อมูลนักเรียนเพื่อส่งต่อ และความพยายามของครูที่ปรึกษาในการแก้ไข้ปัญหานักเรียนก่อนการส่งต่อ ทั้งนี้ครูที่ปรึกษา และครูประจำชั้นมีหน้าที่ช่วยเหลือนักเรียนในการส่งต่ออย่างเป็นระบบ สอดคล้องงานวิจัยของ Cole (1999) การรับรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้ช่วยครูใหญ่ ในด้านการควบคุมดูแลวินัยนักเรียน ตามความคิดของครูใหญ่ และผู้ช่วยในโรงเรียนของรัฐจอร์เจีย พบว่า ผู้ช่วยครูใหญ่ได้ปฏิบัติอย่างเหมาะสมในการกำจัดการก่อกวนนักเรียน ที่จะรวมกลุ่มกันกระทำความผิดหรือมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

3. ผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ ระดับ การศึกษา และประสบการณ์ทำงานของข้าราชการครูที่ต่างกัน พบว่า

3.1 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามเพศ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่าง ครูเพศชายมีความเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูเพศหญิงมีความเห็นต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก รายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลค่าเฉลี่ยสูงสุดทั้งครูเพศหญิงและครูเพศชาย เพราะครูไม่ว่าเพศหญิง เพศชายต่างก็ให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องงานวิจัยของ นฤมล กองทรัพย์ (2556) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีระดับการดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ด้านการส่งเสริมนักเรียน ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจาก ครูผู้สอนเป็นผู้ใกล้ชิด สนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในการดูแลไม่จะเป็นนักเรียนกลุ่มปกติหรือกลุ่มเสี่ยง มีปัญหาได้มีคุณภาพและช่วยป้องกันมิให้นักเรียนในกลุ่มปกติกลายเป็นนักเรียนกลุ่มเสี่ยงมีปัญหา ช่วยให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง มีปัญหากลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติที่มีคุณภาพ กรณีเปรียบเทียบจำแนกตามสถานภาพผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและ

ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการดำเนินการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนซึ่งอยู่ใกล้ชิดนักเรียนได้มีการดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยความเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด สอดคล้องกับงานวิจัยของ นริศรา จูแย้ม (2553) การศึกษาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนที่จำแนกตามเพศ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรัตน์ ทองมาลา (2558) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่า การเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูจำแนกตามเพศ ภาพรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน

3.2 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามระดับการศึกษาที่ต่างกัน ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีผลต่อการให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารแตกต่างกัน โดยระดับการศึกษาสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามจะให้ความสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรัตน์ ทองมาลา (2558) ได้ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ผลการวิจัย พบว่า เปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี ระดับการศึกษาในภาพรวมและรายด้านทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีการปฏิบัติหน้าที่การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพียงเฉพาะในส่วนที่ตนรับผิดชอบเท่านั้น ไม่ใช่ในมุมมองของภาพรวมของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้งหมด รวมทั้งนวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินงานด้วย แต่ครูที่เฝ้าพิจารณาการศึกษากว่าปริญญาตรี ในช่วงเวลาหนึ่งได้กลับเข้าไปใช้ชีวิตในการเป็นนักศึกษา จึงได้รับประสบการณ์ และมีมุมมองที่กว้างไกลออกไป ฉะนั้นผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงกว่าก็เกิดความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น เกิดความรับผิดชอบมากขึ้น และมีจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น ครูที่มีความรู้ที่สูงมักเป็นผู้ที่ต้องการพัฒนาตนเอง เพื่อที่จะนำความรู้ที่นำมาพัฒนางานให้ก้าวหน้ามากขึ้น ทำให้มีความมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิไล รุ่งโรจน์แสงจินดา (2556) การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษา เขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติงาน การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาผู้บริหารและครูตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู การเปรียบเทียบระดับปฏิบัติงานการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ตั้งแต่ปริญญาตรี ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรีมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

3.3 การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานที่สูงจะให้ความสำคัญต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มากกว่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทธินา อาจอินทร์ (2558) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัย พบว่า ระยะเวลาการปฏิบัติงาน เป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารและครู ที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 และ 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นในด้านการแก้ไขปัญหา ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการป้องกัน และด้านการส่งเสริมนักเรียน ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษา และการปฏิบัติงานสูงให้ความสำคัญในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครู และผู้ปกครองจะมีการประสานงานความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนพร้อมทั้งประสานงาน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติการอย่างจริงจัง มีการวางแผนงานและกิจกรรมให้นักเรียนมีส่วนร่วม มีการนิเทศติดตาม และรายงานความก้าวหน้าของงาน และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ รุ่งรัตน์ ทองมาลา (2558) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ในภาพรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่ต่างกัน มีการสร้างความเข้าใจ และประสานความร่วมมือในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการทำงานเป็นทีมทำให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน โดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความยุ่งยากในการใช้แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียน ดังนั้น โรงเรียนควรสร้างความตระหนักให้กับนักเรียนเห็นคุณค่าของการตอบแบบประเมิน โดยชี้แจงในวัตถุประสงค์ การซักถามข้อสงสัย บอกประโยชน์ที่จะได้รับจากการประเมินหรือแบบคัดกรองนักเรียน และควรมีการพัฒนาเครื่องมือการคัดกรองนักเรียน แบบประเมินพฤติกรรมนักเรียนจากการประชุมผู้ปกครอง และกระบวนการเยี่ยมบ้านนักเรียนร่วมด้วย

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การคัดกรองนักเรียนแยกกลุ่มเป็นกลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มมีปัญหา ดังนั้น โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การทดสอบ การเยี่ยมบ้าน การวิเคราะห์ระเบียบสละสม การใช้แบบประเมินของกรมสุขภาพจิต เพื่อจัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และส่งเสริมให้มีการประชุมพบปะระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และครูที่ปรึกษาเพื่อจะได้ทราบข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับนักเรียนแต่ละคน

3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ความต่อเนื่องในการดำเนินการจัดการกิจกรรมส่งเสริมนักเรียนของโรงเรียน ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติในการจัดการกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนานักเรียนออกเป็นกลุ่มให้ชัดเจน เพื่อให้ครูที่ปรึกษามีแนวปฏิบัติที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและสามารถจัดการกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนกลุ่มเสี่ยง และนักเรียนปกติ โดยมีการจัดการกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอย่างหลากหลายให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละกลุ่ม

4. ด้านการป้องกันและแก้ปัญหา ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ การประชุมและวางแผนการป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียนมีความสม่ำเสมอ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทในการติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนควรจัดให้มีการนิเทศติดตามการเก็บรวบรวมข้อมูลการช่วยเหลือนักเรียนของครูทุกคนให้มีการรายงานผลต่อเนื่องและปัจจุบัน

5. ด้านการส่งต่อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ ข้อจำกัดเวลาเพื่อการแก้ปัญหานักเรียนของครู ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแต่งตั้งหน้าที่ครูที่ปรึกษาให้ตรงกับห้องเรียนที่ทำการสอนเพื่อความสะดวกในการติดตามช่วยเหลือนักเรียน และโรงเรียนควรสร้างความตระหนักแก่ครูที่ปรึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการทำงานเป็นทีม

จากการเปรียบเทียบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนจำแนกตามสถานภาพของครู ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนทั้งเพศหญิงและเพศชายต่างมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานระบบช่วยเหลือนักเรียนอย่างเท่าเทียมกันตามความเหมาะสมและความรับผิดชอบทั้ง 5 ด้าน

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี และมีมีประสบการณ์ในการทำงานไม่น้อยกว่า 10 ปี ควรได้รับการสนับสนุนในการพัฒนา เพิ่มทักษะและขีดความสามารถในการทำงานด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน เช่น การสนับสนุนการฝึกอบรม การประชุมสัมมนา หน่วยงานภายใน และภายนอกอย่างสม่ำเสมอ

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้การสนับสนุนการมีส่วนร่วม การให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น การเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียม ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนแก่ครูทุกท่าน การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนอื่น ๆ และกับภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงมหาดไทย. (2558). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (16 มาตรฐาน 70 ตัวบ่งชี้) เพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา*.

ส่วนวิชาการและมาตรฐานการศึกษาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2549). *การประกันคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

กรมสุขภาพจิต. (2544). *คู่มือครูที่ปรึกษาระบบดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียน*. กรุงเทพฯ: อิมเมจยูเร็นส.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2558). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ:

กระทรวงมหาดไทย.

กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา สพป. สระบุรี เขต 2. (2559). *ระบบการดูแลช่วยเหลือเด็กนักเรียนความหมาย ความสำคัญ และคุณค่า*.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี.

- ณัฐริน เจริญเกียรติบรร. (2557). โมเดลบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐวิภา คำปันศรี. (2559). การพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นฤมล กองทรัพย์. (2556). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นริศรา จูแย้ม. (2553). การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พระครูวินัยธรบุญกร ไกยะผ่าย. (2560). การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. (2542). แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 54. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547). แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553.
- ภัทธิดา อาจอรินทร์. (2558). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านไพรพัฒนา จังหวัดศรีสะเกษ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- รองรัตน์ ทองมาลา. (2558). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามทัศนะของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสระบุรี. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- วินัย จันทรานาค. (2558). แนวทางการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของวิทยาลัยการอาชีพจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไล รุ่งโรจน์แสงจินดา. (2556). การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้วยการใช้หลักจิตวิทยาของโรงเรียนประถมศึกษาเขตบางบอน สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2549). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). คู่มือการคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2561. กระทรวงศึกษาธิการ. เข้าถึงจาก <http://www.kksec.go.th/office/docs4frontend/20-04-2018-13-43-2620180420134250-1060867141.pdf>. 4 ธันวาคม 2561.
- โอปอ ยังเหลือ. (2558). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนชุมชนวัดตะเคียนงามในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cole, David Akinola. (1999). An Analysis the Perception of the Role of High School Assistant Principal for Discipline and Supervision in Georgia School. *Dissertation Abstract International*, 60(11), 3850 - A.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). *Education and Psychological Measurement*. USA: Texas A. & M. University.

การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
DEVELOPMENT TEAM WORK GUIDELINES FOR SCHOOL UNDER CHAIYAPHUM PROVINCIAL
ADMINISTRATION ORGANIZATION

ประหยัด ชำนาญ* และ สาคร อัมจักร

Prayad Chumnant* and Sakorn Attachakara

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000

Program in Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University,

Mahasarakham 44000, Thailand

*Corresponding author: Email: Ta_Realllove@outlook.co.th

วรับบทความ 15 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 3 มีนาคม 2562 ตอรับบทความ 15 มีนาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการทำงานเป็นทีม 2) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ 3) พัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดและประเมินความเหมาะสมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 260 คน ระยะที่ 3 ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบและตัวชี้วัด การทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 34 ตัวชี้วัด และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยรวมมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง และมีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก
3. ผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 40 แนวทาง มีผลการประเมินความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาแนวทาง, การทำงานเป็นทีม

ABSTRACT

This research aimed to: 1) determine the components and indicators of teamwork, 2) examine the current and desirable conditions of teamwork in schools under Chaiyaphum Provincial Administrative Organization (PAO), and 3) develop guidelines for teamwork in schools under Chaiyaphum PAO. This research was divided into three phases. The first phase was to determine the components and indicators. The suitability assessment was also conducted through seven scholars. The second phase was related to examine the current and desirable conditions. The samples in this phase were 260 administrators and teachers working under Chaiyaphum PAO. The third phase was conducted for suitability and feasibility assessment through seven scholars. The statistics used for this research were mean, percentage, and standard deviation.

The findings revealed as follow:

1. The components and indicators of teamwork in schools under Chaiyaphum PAO included seven components with 34 indicators, with the suitability at the highest level.
2. The results from examining the current and desirable conditions of team work in schools under Chaiyaphum PAO indicated that the current conditions were at moderate level in overall, while the desirable conditions were at a high level.

3. The guidelines for teamwork in schools under Chaiyaphum PAO comprised seven components with 40 guidelines in the highest level of suitability and a high level of feasibility.

Keywords: Guideline Development, Teamwork

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหลักที่สำคัญของสถานศึกษาและเป็นผู้นำวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ ความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพที่ดี จึงจะนำไปสู่การบริหารและการจัดการศึกษาที่ดี มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพกล่าวคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะเอื้อต่อการบริหารและจัดการศึกษามีความเป็นมืออาชีพในการบริหารการศึกษาและแนวทางปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะผู้นำทางวิชาการและผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะการบริหารจัดการศึกษาภายในโรงเรียนของตน ซึ่งสามารถเปรียบเทียบกับผู้บริหารโรงเรียนได้กับตัวจักรสำคัญที่จะควบคุมการดำเนินงานทุกอย่างภายในโรงเรียนให้เป็นไปอย่างราบรื่นและสอดคล้องกัน สมรรถนะในการทำหน้าที่ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำจึงเป็นเครื่องชี้วัดสำคัญประการหนึ่งว่า จะสามารถดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใดผู้บริหารโรงเรียนที่ชาญฉลาดจะต้องเป็นผู้ที่สามารถกำหนดพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับสภาวะของโรงเรียนที่เผชิญอยู่ (ธีระ รุญเจริญ, 2550, หน้า 7)

ประกอบกับปัจจุบันผู้บริหารสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำลังเผชิญหน้ากับการท้าทายของการเปลี่ยนแปลงบริบทสิ่งแวดล้อมซึ่งมีความซับซ้อนและพลวัตสูง สิ่งแวดล้อมสำคัญที่มีผลกระทบกับกรปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ ประชาชน กฎหมาย และรัฐบาล กล่าวได้ว่าประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และมีความตื่นตัวทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมสูงกว่าในอดีตส่งผลให้มีความคาดหวังและความต้องการต่อผู้บริหารท้องถิ่นมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะความคาดหวังและความต้องการของประชาชนมีความหลากหลายตามทัศนคติค่านิยม และความเชื่อของแต่ละกลุ่ม ยังมีความเป็นเมืองมากเท่าไร ความคาดหวังและความต้องการยิ่งมีความหลากหลายมากขึ้น ซึ่งกลายเป็นแรงกดดันในการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากสภาพและปัญหาในการบริหารจัดการที่มีอยู่หลากหลาย (ปรีชา สุวรรณภูมิ และคนอื่น ๆ, 2554, หน้า 102) ซึ่งกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิเป็นหน่วยงานกำกับ ประสาน ส่งเสริมการจัดการศึกษา ครอบคลุมเป้าหมายในการให้บริการด้านโอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ การที่บุคลากรจากหลายหน่วยงานมาปฏิบัติหน้าที่ในองค์กรเดียวกันนั้นเป็นผลให้การบริหารปฏิบัติหน้าที่เกิดปัญหาเนื่องจาก ความแตกต่างด้านความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญ ความเฉพาะของงาน วัฒนธรรมองค์กร พฤติกรรมในการทำงานที่ไม่มีการหลอมรวม ทำให้การบริหารปฏิบัติงานในหน้าที่เป็นไปอย่างล่าช้าส่งผลให้เกิดการร้องเรียน (ประกอบ กุลเกลี้ยง, 2548, หน้า 16)

จากที่กล่าวมา พบว่า สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายส่วนสำคัญส่วนหนึ่งคือสมรรถนะของผู้บริหาร การมีเป้าหมายทางวิชาการชัดเจน การบริหารจัดการการศึกษาในการกิจหลักตามพระราชบัญญัติในการบริหารสถานศึกษา ขอบข่ายในการบริหารงาน ประกอบด้วย การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (ชิตติยา ดวงสำราญ, 2552, หน้า 2) ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับผลงานของผู้บริหารด้านการจัดการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการการศึกษาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาความรู้ และทักษะที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการการศึกษา การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาและผู้บริหารที่มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จ (Critical Success Factors) สมรรถนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา อันได้แก่ ความสามารถในการคิดเชิงยุทธศาสตร์ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การสร้างภาวะผู้นำการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหา ความสามารถในการสื่อสารการพัฒนากำลังใจคน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการการพัฒนาผู้บริหารให้มีคุณภาพ มีศักยภาพ มีความรู้ความสามารถมีความเชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาองค์กรให้ยั่งยืนท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง (อนันต์ พันนึก, 2554, หน้า 3) นอกจากนี้ ผู้บริหาร คือ ต้นทุนสำคัญขององค์กรในการทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และตอบสนองต่อสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา (อาภรณ์ ภูววิทยพันธุ์, 2550, หน้า 7) จึงเป็นความท้าทายของผู้บริหารในการเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์เพื่อนำพาองค์กรให้บรรลุวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ตั้งไว้ได้ และสามารถพัฒนากระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษา ซึ่งถือเป็นเรื่องเร่งด่วนในการพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และมีมาตรฐาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, หน้า 8) ดังนั้น ในการบริหารจัดการทุกเรื่องในการทำงานจึงต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญงานในแต่ละด้านมาทำงานเป็นทีมร่วมกัน เพราะคนต้องการ มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น ต้องการพึ่งพาอาศัยและทำงานร่วมกัน (ทิตินา ขัมมณี, 2545, หน้า 3) องค์กรในปัจจุบันที่มีการปรับเปลี่ยนการบริหารให้ทันสมัยทั้งในและต่างประเทศต่างยอมรับว่า การทำงานเป็นทีมเป็นวิธีการทำงานที่มีประสิทธิภาพองค์การต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษาควรมีการปรับเปลี่ยนวิธีในการทำงานเช่นกัน โดยใช้ทีมงานเป็นฐานเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน และต้องอำนวยความสะดวกประสานงานให้บุคลากรที่มีความชำนาญแต่ละด้านมาทำงานร่วมกันเพิ่มการประสานงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของงาน (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 3)

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคลากรสำคัญในการทำงานเพื่อให้การศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีทักษะในการทำงานเป็นทีม โดยอาศัยการบริหาร (Administration) และการจัดการ (Management) เป็นกลไกในการขับเคลื่อนให้เกิดการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายแต่จะบริหารและจัดการอย่างไร จึงจะเกิดประสิทธิภาพนั้น ผู้บริหารจึงเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดเพราะผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการทำงาน

สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมเป็นหนึ่งในสมรรถนะหลักของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนเป็นการสร้างวัฒนธรรมด้านการประสานสัมพันธ์การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นช่วยให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เห็นการทำงานของผู้นำและเพื่อนร่วมงานเป็นแนวทางในการพัฒนาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกคนที่ต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สนองตอบต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนผู้รับบริการอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องตามยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือนของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยมของข้าราชการรองรับราชการยุคใหม่ โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางมาตรการที่ 1.3 สร้างกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากประสบการณ์จริง (Action Learning) โดยการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม ความรู้สึกผูกพันต่อภารกิจและการทำงานร่วมกันเป็นทีม (ขนาด พงศ์พนรัตน์, 2547, หน้า 12) อีกทั้งยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2552 - 2556 ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพข้าราชการในการปฏิบัติงานบนพื้นฐานของสมรรถนะเพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และสมรรถนะของข้าราชการทุกระดับให้ปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพและเป็นที่ยอมรับของประชาชน (สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2552, หน้า 35) ซึ่งจากการศึกษาวัฒนธรรมการทำงานของคนไทย พบว่า คนไทยมักทำงานคนเดียว ได้มีประสิทธิภาพมากกว่าการทำงานเป็นกลุ่มเพราะผู้ที่ทำงานคนเดียวได้มีโอกาสแสดงความสามารถเป็นที่ประจักษ์ชัดมากกว่า แต่ในการทำงานกลุ่มคนไทยมักจะประสบความล้มเหลวในการที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2542, หน้า 67) โดยเฉพาะบุคลากรที่ขาดความพร้อมที่จะรองรับความเปลี่ยนแปลงของงานในหน้าที่ จากผลการวิจัยยังพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะในระดับต่ำกว่าที่คาดหวังตามกรอบต้นแบบสมรรถนะที่กำหนดไว้ (สุรวิทย์ ยัญญลักษณ์, 2550, หน้า 45) และเมื่อปี 2547 โรงเรียนมัธยมศึกษาหรือโรงเรียนขยายโอกาสได้ย้ายเข้ามาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิเป็นจำนวนมากขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและชีวิตความเป็นอยู่อย่างมาก ผลให้การทำงานมีความยุ่งยากและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น หน่วยงานหรือโรงเรียนจำเป็นต้องปรับปรุงและพัฒนาหรืออาจต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพทางด้านสังคมปัจจุบัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานไปในทิศทางเดียวกัน การกระจายความรับผิดชอบและอำนาจสั่งการให้เบ็ดเสร็จในทีมงานทั้งระดับผู้บริหารลงไปจนถึงผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้มีบรรยากาศที่ดีในการที่จะร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานที่ดี เกิดการร่วมมือกันของบุคคลหลายกลุ่ม โดยแต่ละคนหรือแต่ละกลุ่มจะมีความรู้ความสามารถหรือความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไป ถึงแม้ว่าการรวมกลุ่มกันของบุคลากรในโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมินั้น มาจากเหตุผลที่แตกต่างกันก็ตาม แต่เนื่องจากการทำงานเป็นทีมมีความเชื่อมโยงผูกพันของงานและความสัมพันธ์ต่อกันในทีมงาน ดังนั้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นทีม เช่น การไม่ยอมรับกัน มีการตั้งเงื่อนไขที่ทำให้โอกาสที่จะทำงานร่วมกันเป็นไปได้ยาก การไม่ยอมรับเป็นสาเหตุของความขัดแย้งในการทำงานและการไม่ยอมรับอาจนำไปสู่การดูถูกดูแคลน เหยียดหยาม ยังเป็นการไม่ยอมรับในความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่มีมาแตกต่างกันด้วยแล้ว จะทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น ต่อมาคือการนิ่งดูตาย โดยปล่อยให้สมาชิกแต่ละคนทำงาน โดยมีความคิดเพียงว่างานของตนที่รับผิดชอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว ซึ่งการไม่ช่วยเหลือกันที่เห็นได้อย่างชัดเจน อาจทำให้รู้สึกไม่ดีต่อกัน จนกลายเป็นความไม่ชอบ เมื่อบุคคลอาจมีความรู้สึกไม่ชอบกันเป็นส่วนตัวเนื่องจากมีประสบการณ์ที่ไม่ดีต่อกันมาก่อน สาเหตุของความไม่ชอบมีหลากหลาย เช่น ไม่ชอบเพราะเป็นคนจน ไม่ชอบเพราะอิจฉา ไม่ว่าความไม่ชอบจะมาจากสาเหตุที่เป็นส่วนตัวหรือการทำงาน อาจทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การทะเลาะวิวาท กลั่นแกล้ง ไม่พูดจากัน ทำให้ขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีและการปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือกัน พฤติกรรมเช่นนี้ มีผลทำให้ความขัดแย้งขยายวงกว้างมากยิ่งขึ้นหรืออาจได้รับผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน เช่น แย่งชิงกันในเรื่องของเงินรายได้ อำนาจ ตำแหน่ง ปิดบังหรือบิดเบือนข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกิดความไม่ซื่อสัตย์สุจริต ทำให้ไม่ไว้วางใจกัน อาจเนื่องมาจากผลประโยชน์มีจำกัดไม่สามารถจัดให้ทั่วถึงได้ เกิดบรรยากาศในการทำงานที่ไม่ดี สมาชิกทำงานอย่างไม่มีความสุข การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือมีทัศนคติที่แตกต่างกัน วัย และอายุ เพศ อาจทำให้บุคคลมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันได้ ความเชื่อที่แตกต่างกันทำให้เกิดความขัดแย้งกันและการแข่งขันกันในการทำงานมากเกินไป ถ้ามีการแข่งขันกันเฉพาะบุคคลจะทำให้ไม่อยากทำงานร่วมกับคนอื่น อยากทำงานให้ดีเฉพาะตน มุ่งผลประโยชน์ตอบแทนมากกว่าเพื่อนร่วมทีม เกิดการชิงดีชิงเด่นไม่ร่วมมือกันทำงาน นับว่าผลหลักการทำงานเป็นทีมที่มุ่งผลงานเป็นทีม และในกรณีที่มีการแข่งขันกันเป็นทีมก็จะตกอยู่ในภาวะที่อยากจะเอาชนะ (สุนันทา เลาหนันท์, 2551, หน้า 45)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งจะเป็แนวทางในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีมมากขึ้น โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงองค์ประกอบ ตัวชี้วัด และแนวทางในการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิในอนาคตต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

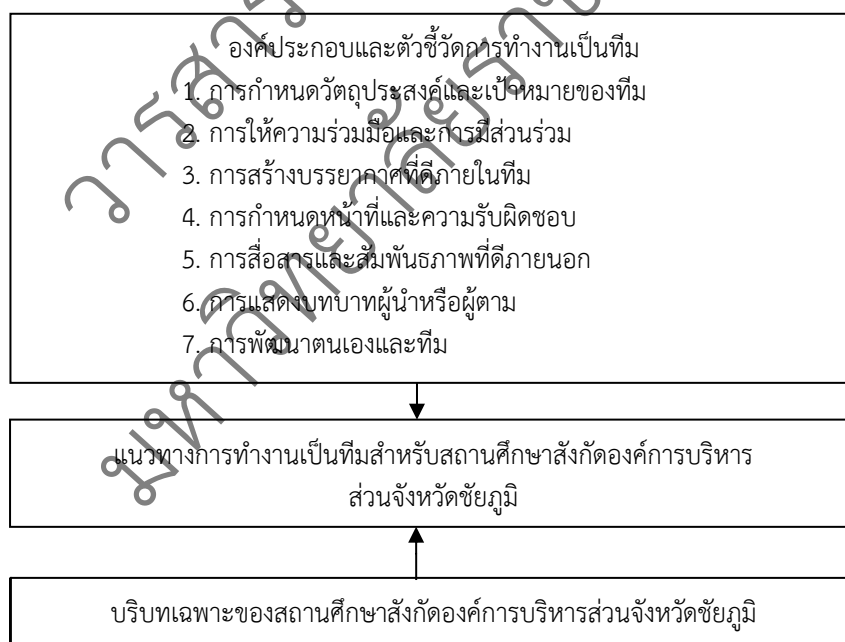
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม 7 องค์ประกอบ (Wood Cock, 1989; Parker, 1990; Katzenbach John R. and Smith Douglas, 1994; Clark, 2005; สุนันทา เลานันทน์, 2551; สุทธิชัย ปัญญโรจน์, 2555; อนนท์ ตุลารักษ์, 2556) ได้แก่

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม
2. การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม
3. การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม
4. การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ
5. การสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก
6. การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม
7. การพัฒนาตนเองและทีม

จากการศึกษาองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมสามารถนำเสนอกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ มีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยทำการศึกษาองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม โดยการสังเคราะห์จากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีม และนำเสนอองค์ประกอบเพื่อให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการทำงานเป็นทีม จำนวน 1 ฉบับ

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ผู้วิจัยทำการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยมีรายละเอียดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ปีการศึกษา 2558 จำนวนทั้งหมด 764 คน แบ่งเป็นผู้บริหาร จำนวน 56 คน และครู จำนวน 708 คน ปีการศึกษา 2558

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครูสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 260 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการทำงานเป็นทีม เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน (ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.37 – 0.78 และค่าความเชื่อมั่น 0.87) และแบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ (ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ 0.32 – 0.84 และค่าความเชื่อมั่น 0.92)

วิธีรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ในกรณีที่ไม่สามารถเดินทางไป ได้ ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างทางไปรษณีย์ จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถามคืนมา จำนวน 260 ฉบับ (คิดเป็นร้อยละ 100)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 พัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ

การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยนำผลการวิจัยจากระยะที่ 1 มาทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เพื่อทราบลำดับความต้องการได้รับการพัฒนาของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง เป็นการกำหนดทิศทางการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดี แล้วทำการศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดีในการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการทำงานเป็นทีมจากโรงเรียนต้นแบบ 2 แห่ง ดำเนินการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีม และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางที่พัฒนาขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1. ผู้บริหาร และครูของโรงเรียนต้นแบบ จำนวนรวม 10 คน และ
2. ผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. การศึกษาวิธีการปฏิบัติที่ดี ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางที่พัฒนาขึ้น โดยผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง จำนวน 7 คน

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการสรุปข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ข้อมูลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษางานองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการทำงานเป็นทีม ได้องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม จำนวน 7 องค์ประกอบ 34 ตัวชี้วัด องค์ประกอบการทำงานเป็นทีมโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน และระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม และการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู (ร้อยละ 93.08) ประสบการณ์ในตำแหน่งตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 60.77) ขนาดโรงเรียนเป็นโรงเรียนขนาดกลาง (ร้อยละ 39.62) และระดับการศึกษาปริญญาตรี (ร้อยละ 65.00)

ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการทำงานเป็นทีม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก คือ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม และการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม

ระดับสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม รองลงมาทั้งสองข้อ คือ การสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก และการพัฒนาตนเองและทีม และลำดับสาม คือ การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม

3. ผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด 40 แนวทาง ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม

1.1 มีกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม

แนวทาง: มีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมทั้งงานหลักและงานย่อยโดยให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมและมีมติเห็นชอบ

1.2 สมาชิกทีมมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม

แนวทาง: สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมและลงมติให้ความเห็นชอบร่วมกัน

1.3 มีกระบวนการเผยแพร่เป้าหมายสู่การปฏิบัติอย่างทั่วถึง

แนวทาง: มีการเผยแพร่เป้าหมายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทั่วถึงทั้งหน่วยงาน ได้แก่ การมอบนโยบายในกิจกรรมหน้าเสาธง การประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย

1.4 มีกระบวนการวางแผนการดำเนินงานของทีมเพื่อให้สำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายในช่วงเวลาที่กำหนด

แนวทาง: มีการจัดทำแผนการดำเนินงานและกำหนดการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตามเวลาที่กำหนด

1.5 บุคลากรทุกคนรับทราบ ให้การยอมรับและปฏิบัติตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

แนวทาง: ให้บุคลากรทุกคนลงชื่อรับทราบวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

1.6 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมาย

แนวทาง: มีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.7 นำผลการประเมินตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้มาชี้แจงเพื่อพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น

แนวทาง: นำผลการประเมินตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายมาสะท้อนผลเพื่อนำกลับไปพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2. การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม

2.1 ผู้บริหารหรือหัวหน้าทีมให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ
แนวทาง: ผู้บริหารมอบนโยบายและให้การติดตามดูแลให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นทีม

2.2 มีกระบวนการส่งเสริมการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีม

แนวทาง: มีการจัดกิจกรรมและวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมอย่างต่อเนื่อง

2.3 มีกระบวนการร่วมวิเคราะห์เป้าหมายและผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของทีมหรือของงานที่กำหนดไว้

แนวทาง: มีการประชุมเพื่อร่วมวิเคราะห์เป้าหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับ และสร้างความมุ่งมั่นให้แก่สมาชิกในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

2.4 มีการตรวจสอบการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในทีม

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำทีมให้การส่งเสริมและตรวจสอบความร่วมมือระหว่างสมาชิกและให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน

2.5 มีการเสริมแรงโดยการมอบรางวัลสำหรับทีมที่มีความโดดเด่นด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีม

แนวทาง: มีการจัดกิจกรรมเสริมแรงด้วยการประกาศเกียรติคุณให้สมาชิกรับทราบและชื่นชม และอาจมีการมอบรางวัลแก่ทีมที่มีความร่วมมือกันเป็นอย่างดี

3. การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม

3.1 สร้างบรรยากาศในการทำงานที่สมาชิกทีมมีความซื่อสัตย์ต่อกัน

แนวทาง: จัดกิจกรรมส่งเสริมความซื่อสัตย์ในการทำหน้าที่และในการทำงานทั้งความซื่อสัตย์ต่อตนเองและซื่อสัตย์ต่องานและหน่วยงาน

3.2 สร้างบรรยากาศในการทำงานที่สมาชิกทีมช่วยกันทำงานอย่างจริงจังและมีความจริงใจต่อกัน

แนวทาง: จัดกิจกรรมส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกทุกคน และส่งเสริมให้มีความจริงใจต่อกัน

3.3 มีกิจกรรมช่วยลดความตึงเครียดและความเบื่อหน่ายในการทำงาน

แนวทาง: จัดกิจกรรมนันทนาการเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทุกคนภายในทีมและลดความตึงเครียดจากการทำงาน

3.4 สร้างบรรยากาศในการทำงานที่เต็มไปด้วยความรักและความสามัคคีปรองดอง

แนวทาง: จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามัคคีในทีมอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.5 มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความรักและสามัคคีในการทำงาน

แนวทาง: จัดกิจกรรมส่งเสริมความรักและสามัคคีในการทำงานอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

3.6 มีการวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน

แนวทาง: สร้างความตระหนักให้แก่สมาชิกทุกคนเกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาร่วมกัน ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนในทีมที่ต้องร่วมแรงร่วมใจกัน

3.7 สมาชิกทีมทุกคนมีความตระหนักถึงปัญหาหรือความขัดแย้ง ซึ่งทุกคนต้องเร่งร่วมมือกันแก้ไข และมีความจริงใจในการแก้ปัญหาหรือความขัดแย้ง

แนวทาง: จัดกิจกรรมแก้ไขปัญหาหรือความขัดแย้งซึ่งประกอบด้วยความร่วมมือจากสมาชิกทุกคน

4. การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ

4.1 มีการจัดมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

แนวทาง: จัดทำคำสั่งมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

4.2 มีการประชุมชี้แจงหน้าที่และความรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบและทำความเข้าใจก่อนเริ่มงาน

แนวทาง: จัดกิจกรรมประชุมชี้แจงหน้าที่และความรับผิดชอบก่อนเริ่มทำงานให้ทุกคนได้ทำความเข้าใจและสามารถคัดค้านหรือสอบถามได้เพื่อนำสู่การพิจารณาแก้ไขตามความเหมาะสม

4.3 มีการจัดบันทึกการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล

แนวทาง: สมาชิกทุกคนมีการบันทึกการปฏิบัติงานอย่างละเอียด และเก็บรวบรวมเป็นแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง

4.4 มีการจัดทำรายงานการปฏิบัติงานตามหน้าที่และความรับผิดชอบเป็นรายบุคคล

แนวทาง: มีการจัดทำรายงานการปฏิบัติงานในทุกฝ่าย เพื่อนำเข้าประกอบการประชุมสรุปผลการปฏิบัติงานทุกภาคเรียนและทุกปีการศึกษา

5. การสื่อสารและสัมพันธ์ภาพที่ดีภายนอก

5.1 มีการสื่อสารกันอย่างเปิดเผยไม่มีลัทธิลบล้างในภายในทีม

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำทีมให้การเน้นย้ำให้ทุกคนสื่อสารกันอย่างเปิดเผย ในเรื่องงานและไม่ให้มีการพูดจาให้ร้าย ใส่ร้าย หรือนินทา

5.2 มีการสื่อสารด้วยมนุษยสัมพันธ์อันดีทั้งภายในและภายนอกทีม

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำทีมส่งเสริมให้สมาชิกทีมทุกคนสื่อสารกันด้วยถ้อยคำสุภาพแสดงถึงมนุษยสัมพันธ์อันดี

5.3 ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีต่อบุคลากรทั้งในหน่วยงานและนอกหน่วยงาน

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำทีมมีความเป็นกันเองและเข้าถึงสมาชิกทีมทุกคน ให้การส่งเสริมสมาชิก และใช้การปกครองอย่างยุติธรรม

5.4 สมาชิกทีมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

แนวทาง: จัดให้สมาชิกของทีมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันบ่อยครั้ง เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันด้านการงานและการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่พบ

5.5 มีข้อมูลหน่วยงานที่เป็นพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ

แนวทาง: มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จัดทำข้อมูลผู้สนับสนุน หรือหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

5.6 มีกระบวนการติดต่อและปฏิสัมพันธ์ระหว่างทีมและบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีอย่างสม่ำเสมอ

แนวทาง: มีกิจกรรมที่เสริมสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างทีมทั้งภายในและภายนอก

5.7 สมาชิกทีมทุกคนถูกปลูกฝังให้เป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งภายในทีมและภายนอกทีม

แนวทาง: ปลูกฝังให้สมาชิกทุกคนมีน้ำใจและช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยผู้บริหารหรือผู้นำทีมจะต้องให้ความสำคัญและส่งเสริมอยู่เสมอ

5.8 มีการกระบวนกรสร้างทีมงานร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานหรือชุมชน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียน ครู และนักเรียนตามโอกาสและความเหมาะสม

แนวทาง: ในกิจกรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนและหน่วยงานภายนอก ควรมีการเชิญผู้แทนจากชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมเป็นทีมงานเฉพาะกิจ เพื่อให้เกิดการผลักดันให้งานนั้นประสบความสำเร็จ

5.9 มีกิจกรรมการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอทุกปี เช่น กิจกรรมการทำความสะอาดวัด กิจกรรมทำความสะอาดชุมชน เป็นต้น

แนวทาง: จัดกิจกรรมเพื่อชุมชน โดยทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมจิตอาสา โดยนำครูและนักเรียนสร้างประโยชน์ให้ชุมชนเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และปลูกฝังให้นักเรียนรักชุมชน มีจิตอาสา และรู้จักทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

6. การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม

6.1 ผู้บริหารได้รับการยอมรับและแสดงบทบาทผู้นำได้อย่างเหมาะสม

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและแสดงบทบาทผู้นำอย่างเหมาะสม

6.2 มีการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนแสดงออกด้านภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามอย่างเหมาะสม

แนวทาง: มีการจัดอบรมหรือจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำความเข้าใจการแสดงบทบาทผู้นำและผู้ตามของสมาชิกทีม ซึ่งในบางโอกาสสมาชิกทีมก็ควรแสดงบทบาทผู้นำเพื่อให้งานที่ตนเองรับผิดชอบสำเร็จลุล่วง

6.3 มีกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม

แนวทาง: ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้บริหารหรือผู้นำทีมและสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน กิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ

7. การพัฒนาตนเองและทีม

7.1 มีแผนงานส่งเสริมการพัฒนาตนเองของทีมและสมาชิกทีมเป็นรายบุคคล

แนวทาง: จัดทำแผนการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

7.2 มีการประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานของทีมเพื่อวิเคราะห์และพัฒนากิจการปฏิบัติงานของทีมอย่างสม่ำเสมอ

แนวทาง: จัดประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติและวิเคราะห์ผลการปฏิบัติร่วมกับผลงานที่ผ่านมา และนำสู่การปรับปรุงพัฒนางาน

7.3 มีกระบวนการส่งเสริมความเป็นผู้รักการศึกษาค้นคว้าให้แก่ผู้บริหาร/ผู้นำ และสมาชิกทีม

แนวทาง: ผู้บริหารหรือผู้นำทีมเป็นแบบอย่างที่ดีในการศึกษาค้นคว้าเพื่อการพัฒนาตนเอง และให้การส่งเสริมและยกย่องสมาชิกทีมผู้รักการศึกษาค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเองเสมอ

7.4 มีกิจกรรมเสริมแรงเช่นการยกย่องชมเชยหรือการมอบรางวัลให้แก่สมาชิกที่เป็นผู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ

แนวทาง: จัดกิจกรรมเพื่อเสริมแรงแก่สมาชิกผู้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการมอบรางวัลหรือยกย่องเชิดชูให้เป็นบุคคลตัวอย่างของครูและนักเรียน

7.5 มีการต่อยอดโดยนำความแนวความคิดของสมาชิกทีมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม

แนวทาง: มีการนำความคิด แนวคิด หรือผลงานของครูไปใช้ในการสร้างนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการทำงานของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จ

แนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย การพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ สามารถนำสู่การอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดของการทำงานเป็นทีม ได้องค์ประกอบของการทำงานเป็นทีม จำนวน 7 องค์ประกอบ 34 ตัวชี้วัด องค์ประกอบการทำงานเป็นทีมโดยรวม มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน และระดับมาก 2 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก ได้แก่ การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม และการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่ได้จากการสังเคราะห์มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการวิจัยในระยะต่อไป เพื่อพิจารณาองค์ประกอบตามลำดับของความเหมาะสมจะเห็นได้ว่า การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เพราะบรรยากาศที่ดีภายในทีม จะนำสู่การเป็นทีมที่เข้มแข็ง บรรยากาศที่นอกจากสภาพแวดล้อมแล้ว ยังหมายถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างสมาชิกในทีมที่ดี ไม่เคร่งเครียดมากเกินไป ซึ่งมีความสอดคล้องกับ Parker (1990) ซึ่งได้อธิบายคุณลักษณะของทีมงาน ที่มีประสิทธิภาพด้านบรรยากาศในการทำงานไว้ว่า การทำงานเป็นทีมควรมีบรรยากาศการทำงานที่ปราศจากพิธีรีตอง (Informal Climate) การทำงานเป็นไปอย่างเรียบง่ายไม่เป็นทางการบรรยากาศอบอุ่นสบายเป็นกันเองไม่มีที่ท้าวจะเบื้อหนายการทำงานเมื่อถึงเวลาประชุมทุกคนมาพร้อมเพรียงกันด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มแจ่มใสมีความกระตือรือร้น องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมรองลงมา คือ การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม เป็นองค์ประกอบที่เป็นแนวทางในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับว่าเป็นผู้นำของทีมหรือเป็นผู้ตาม ซึ่งสมาชิกควรมีการแสดงบทบาทพฤติกรรมอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดความราบรื่นในการทำงานร่วมกัน สอดคล้องกับ Parker (1990) ได้อธิบายว่า บทบาทที่ได้รับมอบหมายต้องมีความชัดเจนเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาของความขัดแย้งด้านบทบาท ทีมงานต้องมีการวิเคราะห์ความชัดเจนของบทบาทเพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายได้มีความเข้าใจตรงกัน และองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่สาม คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม ซึ่งการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมนี้จะทำให้สมาชิกทุกคนได้ทราบเป้าหมายที่จะปฏิบัติร่วมกันและสามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามเป้าหมายของทีมที่ได้กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ไพโรจน์ บาลัน (2551, หน้า 78) ซึ่งได้ให้ทัศนะว่า ทีมอาจมีการกิจและเป้าหมายเฉพาะของแต่ละทีมเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ แต่ทีมจะมีลักษณะทั่ว ๆ ไปในการทำงานที่เหมือนกัน คือ ทีมจะตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนและทำตามเป้าหมายที่วางไว้ให้ได้

2. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า

ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการทำงานเป็นทีม โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก คือ การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม และการแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพด้านการการทำงานเป็นทีมของสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ยังมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางและควรได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อนุชา แก้วหลวง (2548, หน้า 89) ได้ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของอาจารย์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ (เจ็ดยอด) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ (เจ็ดยอด) ในด้านลักษณะงานและการมอบหมายงานมีประสิทธิภาพปานกลาง การสร้างแรงจูงใจในการทำงานมีปานกลาง สภาวะการเป็นผู้นำปานกลาง และความขัดแย้งปานกลางในการทำงาน

ระดับสภาพที่พึงประสงค์การทำงานเป็นทีม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม รองลงมาคือสองข้อ คือ การสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีภายในทีม และการพัฒนาตนเองและทีม และลำดับสาม คือ การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ มีความต้องการพัฒนาการทำงานเป็นทีม โดยสามารถเรียงลำดับองค์ประกอบที่ต้องการพัฒนาสามลำดับจากมากไปหาน้อย คือ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม รองลงมาคือสองข้อ คือ การสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีภายในทีม และการพัฒนาตนเองและทีม และลำดับสามคือ การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม ซึ่งองค์ประกอบที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาขึ้น เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม เพราะทีมจะมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีการสื่อสารที่ดีทั้งภายในและภายนอกทีม สมาชิกมีการพัฒนาตนเอง และบรรยากาศของทีมควรเป็นบรรยากาศที่ดีไม่ตึงเครียดจนเกินไป สอดคล้องกับ Luthans (1995) ที่ได้นำเสนอองค์ประกอบที่ส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นของทีมงานไว้ว่า ประกอบด้วย ความเห็นด้วยกับเป้าหมายของทีมงาน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกทีมมีบ่อย ความพึงพอใจและความรู้สึกที่ดีต่อกัน การแข่งขันกับทีมงานภายนอก

3. ผลการพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ 40 ตัวชี้วัด 40 แนวทาง สรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีม

การทำงานเป็นทีมนั้น ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมทั้งงานหลักและงานย่อยโดยให้ทุกคนในทีมมีส่วนร่วมและมีมติเห็นชอบ สมาชิกมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของทีมและลงมติให้ความเห็นชอบร่วมกัน มีการเผยแพร่เป้าหมายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ทั้งถึงทั้งหน่วยงาน ได้แก่ การมอบนโยบายในกิจกรรมหน้าเสาธง การประชุมทีมเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย มีการจัดทำแผนการดำเนินงานและกำหนดการดำเนินงานอย่างชัดเจนเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ตามเวลาที่กำหนดและมีการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงาน และผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ ไพโรจน์ ชาลัน (2551, หน้า 78) ให้ทัศนะว่า ทีมอาจมีการกิจและเป้าหมายเฉพาะของแต่ละทีมเป็นตัวขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ แต่ทีมจะมีลักษณะทั่ว ๆ ไปในการทำงานที่เหมือนกัน คือ ทีมจะตั้งเป้าหมายให้ชัดเจนและทำตามเป้าหมายที่วางไว้ให้ได้ มีความเห็นพ้องต้องกันในแนวทางดำเนินโครงการ พัฒนาระบบการทำงานให้สำเร็จลุล่วง

2. การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วม

การให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมผู้บริหารหรือหัวหน้าทีมให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมและติดตามดูแลอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมและวางแผนการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมอย่างต่อเนื่อง ร่วมวิเคราะห์เป้าหมายและผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของทีมหรือของงานที่กำหนดไว้ มีการตรวจสอบการให้ความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกภายในทีม และมีการเสริมแรงโดยการมอบรางวัลสำหรับทีมที่มีความโดดเด่นด้านความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกทีมให้เข้ามาให้ความร่วมมือในการทำงานและร่วมรับผิดชอบในผลงานของทีมเป็นสิ่งสำคัญ เพราะจะทำให้เกิดการเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของทีมขึ้น และทำให้ทีมมีความเข้มแข็ง สอดคล้องกับ Elton Mayo (1933) ได้ทำการศึกษาและพบว่า องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในการเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานคือ การสร้างความรู้สึกเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่ม การได้รับการสนับสนุนจากสังคม และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

3. การสร้างบรรยากาศที่ดีภายในทีม

ในการทำงานเป็นทีมควรมีการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สมาชิกทีมมีความซื่อสัตย์ต่อกัน ช่วยกันทำงานอย่างจริงจังและมีความจริงใจต่อกัน มีกิจกรรมช่วยลดความตึงเครียดและความเบื่อหน่ายในการทำงาน บรรยากาศในการทำงานที่เต็มไปด้วยความรักและความสามัคคีปรองดอง มีการวิเคราะห์ปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน สมาชิกทีมทุกคนมีความตระหนักถึงปัญหาหรือความขัดแย้ง ซึ่งทุกคนต้องเร่งร่วมมือกันแก้ไข และมีความจริงใจในการแก้ปัญหาหรือความขัดแย้ง สอดคล้องกับการศึกษาของ Austin & Baldwin (1991) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความร่วมมือกันของอาจารย์ในวิทยาลัย เนื่องจากพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเพิ่มขึ้นความรู้ต่าง ๆ ทำให้อาจารย์ต้องร่วมมือกันทำงาน โดยเฉพาะในบทบาทด้านการสอนและการวิจัยซึ่งการร่วมมือกันทำงานจะมีประสิทธิภาพได้นั้นต้องขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมของสถาบัน ปริมาณงานและขึ้นอยู่กับปัจจัยอีกหลายประการ ได้แก่ ลักษณะของสมาชิก คือ มีการสื่อสารที่ดี สมาชิกเป็นทั้งผู้พูดผู้ฟังเขียนได้ชัดเจน สามารถแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้มีการรับรู้ถึงความแตกต่างกันในบทบาทและสามารถใช้ ความแตกต่างให้เป็นประโยชน์ในกลุ่มได้ในเวลาที่ต่างกันในสภาพของกลุ่ม ความแตกต่างของอายุ ความยึดมั่นผูกพันของกลุ่มและระยะเวลาที่ร่วมมือกันทำงานของกลุ่ม

4. การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ

การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบ ควรมีการจัดมอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการประชุมชี้แจงหน้าที่และความรับผิดชอบให้สมาชิกทุกคนได้รับทราบและทำความเข้าใจก่อนเริ่มงาน สมาชิกทุกคนมีการบันทึกการปฏิบัติงานอย่างละเอียด และเก็บรวบรวมเป็นแฟ้มสะสมผลงานของตนเอง และมีการจัดทำรายงานการปฏิบัติงานในทุกฝ่าย เพื่อนำเข้าประกอบการประชุมสรุปผลการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน และทุกปีการศึกษา การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนนี้จะทำให้สมาชิกในทีมไม่เกิดความสับสนหรือความขัดแย้งในการทำงานร่วมกันและสามารถทำงานสำเร็จร่วมกันได้อย่างราบรื่นสอดคล้องกับ สุนทร พลวงศ์ (2551, หน้า 71) ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมว่า การทำงานเป็นทีมให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลนั้นต้องมีการแบ่งทีมงาน หน้าที่และความรับผิดชอบให้บุคลากรตามความรู้ความสามารถรวมทั้งความถนัดของแต่ละบุคคล ผู้บริหารต้องตระหนักว่าบุคลากรมีความสามารถแตกต่างกัน ถนัดหรือเชี่ยวชาญคนละด้าน

5. การสื่อสารและสัมพันธภาพที่ดีภายนอก

ทีมงานควรมีการสื่อสารกันอย่างเปิดเผยไม่มีลัทธิลัทธิภายในทีม สื่อสารด้วยมนุษยสัมพันธ์อันดีทั้งภายในและภายนอกทีม ผู้บริหารมีความสัมพันธ์อันดีต่อบุคลากรทั้งในหน่วยงานและนอกหน่วยงาน สมาชิกทีมมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน มีข้อมูลหน่วยงานที่เป็นพันธมิตรหรือเครือข่ายความร่วมมือในการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ มีกระบวนการติดต่อและปฏิสัมพันธ์ระหว่างทีมและบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกเพื่อสร้างสัมพันธภาพอันดีอย่างสม่ำเสมอสมาชิกทีมทุกคนถูกปลูกฝังให้เป็นผู้นำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งภายในทีมและภายนอกทีมและมีการกระบวนการสร้างทีมงานร่วมระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานหรือชุมชน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมของโรงเรียน ครู และนักเรียนตามโอกาสและความเหมาะสม มีกิจกรรมการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนร่วมกับชุมชน เป็นกิจกรรมเพื่อส่วนรวมในการทำประโยชน์เพื่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอทุกปี เช่น กิจกรรมการทำความสะอาดวัด กิจกรรมทำความสะอาดชุมชน เป็นต้น เน้นอนว่าในการปฏิบัติงานทุกองค์กรนั้นจะต้องให้ความสำคัญกับผู้รับบริการ และสังคมแวดล้อม โดยจะต้องมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีและสร้างพันธมิตรที่ดีช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานสำเร็จและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสังคม เพราะองค์กรจะต้องรับฟังเสียงจากรอบข้างและมีการสร้างสรรค์และทำงานในส่วนที่ให้เกิดการทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับ Wood Cock (1989, p. 116) กล่าวว่า องค์ประกอบของทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะที่ดีหลายด้าน ประการหนึ่งที่สำคัญคือการปรับปรุงความเป็นผู้ฟังที่ดี การฟังถือเป็นการสื่อสารที่ดีในทีมงานนักฟังที่ดีต้องเข้าใจทัศนคติและความรู้สึกของผู้พูดว่าต้องการพูดอะไรออกมาสนใจและกระตือรือร้นในสิ่งที่รับฟังและรู้จักเพิ่มพูนทักษะการฟังให้มีประสิทธิภาพ

6. การแสดงบทบาทผู้นำหรือผู้ตาม

ผู้บริหารได้รับการยอมรับและแสดงบทบาทผู้นำได้อย่างเหมาะสม มีการส่งเสริมให้สมาชิกทุกคนแสดงออกด้านภาวะผู้นำและภาวะผู้ตามอย่างเหมาะสม มีกระบวนการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำและผู้ตาม การตระหนักในบทบาทหน้าที่นี้จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นภายในทีม สมาชิกและผู้นำควรรู้จักขอบเขตของการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อกัน สอดคล้องกับ Parker (1990) ได้อธิบายถึงคุณลักษณะที่สำคัญของทีมข้อหนึ่งว่า บทบาทและการมอบหมายงานที่ชัดเจน (Clear Roles and Work Assignments) เป็นการมอบหมายงานที่ระบุไว้ในคำพรรณนาลักษณะงาน บทบาทในที่นี้ไม่จำกัดเฉพาะภารกิจของงานเท่านั้นแต่จะรวมถึงความคาดหวังของบุคคลอื่นที่มีต่องานนั้นด้วยเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาของความขัดแย้งด้านบทบาท ทีมงานต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ความชัดเจนของบทบาทเพื่อให้ทุกคนทุกฝ่ายได้มีความเข้าใจตรงกัน

7. การพัฒนาตนเองและทีม

การพัฒนาตนเองและทีม ควรมีแผนงานส่งเสริมการพัฒนาตนเองของทีมและสมาชิกทีมเป็นรายบุคคล มีการประชุมเพื่อสรุปผลการปฏิบัติงานของทีมเพื่อวิเคราะห์และพัฒนาการปฏิบัติงานของทีมอย่างสม่ำเสมอ มีกระบวนการส่งเสริมความเป็นผู้นำการศึกษา ค้นคว้าให้แก่ผู้บริหาร/ผู้นำ และสมาชิกทีม มีกิจกรรมเสริมแรง เช่น การยกย่องชมเชยหรือการมอบรางวัลให้แก่สมาชิกที่เป็นผู้พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ และมีการต่อยอดโดยนำความแนวความคิดของสมาชิกทีมมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้หรือนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ไม่เฉพาะการทำงานเป็นทีมแต่ยังรวมถึงคนเราทุกคนที่ควรต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันโลกที่เปลี่ยนแปลงและสามารถพัฒนาการดำเนินการของทีมให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ สอดคล้องกับ อนันท์ ตูลารักษ์ (2556, หน้า 7) ได้อธิบายองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมด้านการพัฒนาตนเองไว้ว่า การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ต้องพยายามที่จะรวบรวมทักษะต่าง ๆ ของแต่ละคน การพัฒนาบุคลากรในองค์กรมักจะมองในเรื่องทักษะและความรู้ที่แต่ละคนมีอยู่แล้ว ก็ทำการฝึกอบรมพัฒนาคนให้มีความสามารถสูงขึ้นอันจะมีผลดีในการทำงานให้ดีขึ้น ผู้บริหารหรือผู้นำต้องมีความรู้ในการบริหารคน สามารถสอนพัฒนาคนให้มีลักษณะที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรมีนโยบายในการนำแนวทางไปใช้ในการพัฒนาการทำงานเป็นทีมสำหรับสถานศึกษาในโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ โดยสามารถนำไปพัฒนาเองหรือขอความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการอบรมพัฒนา รวมทั้งควรมีการกำกับติดตามผล

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

2.1 ควรมีวิจัยและพัฒนาแนวทางการทำงานเป็นทีม โดยจำแนกประเด็นเฉพาะเช่น ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในทีม หรือศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคนิคการพัฒนาบุคลากรมาใช้พัฒนาทีม เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการทำงานเป็นทีม โดยใช้ระบบการนิเทศติดตาม ด้วยระบบออนไลน์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเป็นระยะ ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2544). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ชัตติยา ดวงสำราญ. (2552). *รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงเรียนขนาดเล็ก*. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชนนิต พงศ์พันธุ์รัตน์. (2547). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาข้าราชการพลเรือน*. นนทบุรี: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน.
- ทิตินา แชนมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: แอล. ที. เพรส.
- ประกอบ กุลเกลี้ยง. (2548). *การบริหารข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาแนวใหม่*. กรุงเทพฯ: พัฒนาคุณภาพวิชาการ.
- ปรีชา กองจินดา. (2549). *แนวทางการพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา*
- พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปรีชา สุวรรณภูมิ และคนอื่น ๆ. (2554). *รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิผลขององค์การบริหารส่วนตำบลในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง กลุ่มที่ 1 ประเทศไทย. สมาคมนักวิจัย, 16(3), 102 - 117.*
- ไพโรจน์ บาลัน. (2551). *ทักษะการบริหารทีม*. กรุงเทพฯ: แอคทีฟพริ้นท์.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2542). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: อักษรพัฒนา.
- สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2552). *หลักสูตรการฝึกอบรมข้าราชการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิชย์.
- สุทธิชัย ปัญญโรจน์. (2555). *ครบเครื่องเรื่องนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ส.เอเซียเพรส (1989).
- สุนทร พลวงศ์. (2551). *การพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรในสังกัดกองการศึกษา เทศบาลตำบลท่าสะอาด อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย*. การศึกษาอิสระ ค.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนันทา เลานันท์. (2551). *การสร้างทีมงาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: แชนด์เมตสติเกอร์แอนด์ดีไซน์.

- สุรุฒิ ยัญญลักษณ์. (2550). การพัฒนาสมรรถนะเพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์กรข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยาสาร*, 106(8), 83 – 84.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). รายงานโครงการวิจัยประเมินผลการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อนันต์ ตูลารักษ์. (2556). การติดต่อสื่อสารเพื่อการประสานงาน. กรุงเทพฯ: ศูนย์ฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรบุคคล.
- อนันต์ พันนึก. (2554). การวิจัยและพัฒนาโปรแกรม พัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อนุชา แก้วหลวง. (2548). รายงานการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมอาจารย์ สถาบันเทคโนโลยี
ราชมงคล วิทยาเขตพายัพ (เจ็ดยอด). วิทยานิพนธ์ บัณฑิต. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา วิทยาเขตพายัพ.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2550). กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- Austin, A. E. and Baldwin, G. B. (1991). *Faculty collaboration : Enhancing the quality of scholarship and teaching*.
Washington: School of Education and Human Development.
- Luthans, Fred. (1995). *Organizational Behavior*. (7th ed). New York: McGraw-Hill.
- Mayo, Elton. (1933). *The Human Problems of an Industrial Civilization*. New York: Macmillan.
- Parker, G. M. (1990). *Team Players and Teamwork: The New Competitive Business Strategy*. San Francisco, Calif:
Jossey-Bass.
- Woodcock, Mike. (1989). *Team Development Manual*. Worcester: Billing and Sons.

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์

: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

PUBLIC PARTICIPATION IN THE DEVELOPMENT OF CONSERVATIVE ECO – AGRO TOURISM ATTRACTION

: THE CASE STUDY OF BAAN BANG PLUB COMMUNITY, SAMUTSONGKRAM PROVINCE

ศรัญญา มีมัย* และ มณฑกานติ ชุบชูวงศ์

Sarunya Meemuy* and Montakan Chubchuwong

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต กรุงเทพมหานคร 10210

Program in Tourism Management, Faculty of Tourism and Hospitality, Dhurakij Pundit University,

Bangkok 10210, Thailand

Corresponding author: Email: gy_gamyuy@hotmail.com

รับบทความ 19 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 20 กุมภาพันธ์ 2562 ตอรับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม 2) ศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ และ 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม การวิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ ประชาชนทั่วไปในพื้นที่ชุมชนบ้านบางพลับ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสมผสาน วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 5 ท่าน และวิธีวิจัยเชิงปริมาณจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเลือกเฉพาะหัวหน้าครอบครัวจำนวน 92 คน โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

ผลการศึกษา พบว่า 1) ด้านระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนบ้านบางพลับ มีภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 2) ด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนบ้านบางพลับต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ด้านปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า โดยรวมแล้วประชาชนต้องการให้รักษารูปแบบเดิมของวิถีชีวิตดั้งเดิม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาของชุมชน ไม่ควรมีการสร้างเพิ่มเติมจนมองว่าเป็นการปรุงแต่งเกินความพอดี และประชาสัมพันธ์ให้เยาวชนมีสำนึกรักบ้านเกิดและส่งเสริมภาคีเครือข่าย รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในชุมชน และบริเวณโดยรอบให้คงอยู่เดิม สวยงาม สะอาด และปลอดภัย และต้องการให้หน่วยงานราชการให้ความสำคัญในด้านการส่งเสริมงบประมาณเพิ่มเติมบางส่วน และส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นรูปธรรม เช่น การเผยแพร่ภาพกิจกรรมลงในสื่อสังคมออนไลน์

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์, การมีส่วนร่วมของประชาชน, การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

ABSTRACT

The purposes of this research were to: 2) examine the level of community participation toward conservative agro - tourism attractions of Baan Bang Plub Community, Samut Songkram Province, 2) explore community knowledge and understanding concerning the development of conservative agro - tourism attractions, and 3) identify problems, obstacles and recommendations for developing conservative agro - tourism attractions. This mixed method research was conducted with two sample groups, including members of community living in Baan Bang Plub Community and stakeholders in tourism. The qualitative method was undertaken through in-depth interviews with five stakeholders, while quantitative data collection was carried out with 92 heads of household, obtained through stratified random sampling.

The findings revealed that: 1) the level of community members' participation in Baan Bang Plub Community, as a whole was at a medium level. The majority of community members participated at the highest

level in terms of Participating for Benefits; 2) Knowledge and understanding of community members toward the development of conservative agro - tourism attractions, as a whole were at a high level, and 3) In terms of problems, obstacles, and recommendations, community members need to preserve the local way of life. This included traditions, customs, local culture, and community wisdom. The unnecessary presence over the traditional values would make local contingencies. The research results also identified the additional support for improving conservative agro - tourism attractions, namely public relation to increase homeland awareness among youth, promotion for young tour guide, maintaining clean, safe and beautiful environment and atmosphere in communities and surrounding areas. The public sector should also realize the importance of providing additional budget support as so to improve popularity, for example public relations through social media.

Keywords: Conservative Eco – Agro Tourism, Public participation, Tourism Development, Baan Bang Plub Community Samutsongkram Province

บทนำ

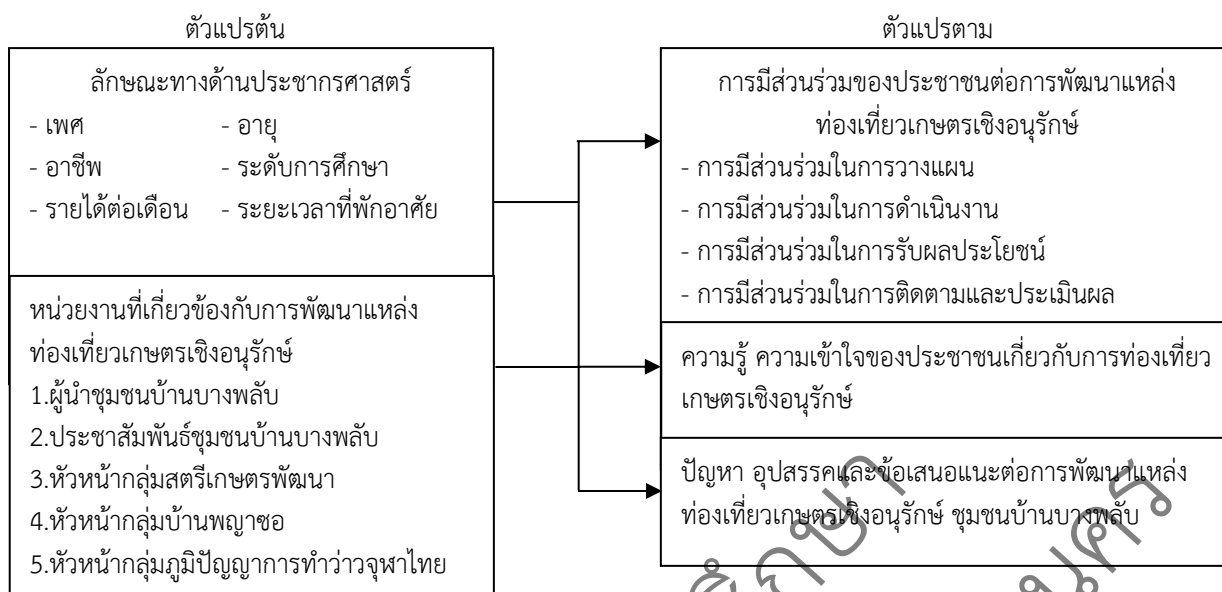
ชุมชนบ้านบางพลับหรือศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงคราม และอยู่ภายใต้แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553 – 2556 เป็นชุมชนที่ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการพัฒนาชุมชนวิสาหกิจ เพราะได้คัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ นำร่องแห่งแรกของอำเภอบางคนที ชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นชาวสวน ดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการทำเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่ใช้สารเคมี อีกทั้งยังรวบรวมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านและจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้หาวิชาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุทรสงคราม เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบ้านบางพลับ ในเบื้องต้นผู้นำชุมชนได้กล่าวถึงการก่อตั้งแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ลักษณะของการดำรงชีวิตของประชาชน การศึกษาทำงาน การให้บริการในส่วนของการพัก โฮมสเตย์ และที่สำคัญคือด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ก่อนที่จะมาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้นั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนก่อน ซึ่งมีทั้งการยอมรับและการไม่ยอมรับจากการสร้างชุมชนส่วนหนึ่งให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยทางผู้นำชุมชนเองนั้นอยากให้ประชาชนทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วม ทั้งในด้านการค้นหาปัญหา การตัดสินใจ การร่วมมือกันแก้ปัญหาและในด้านอื่น ๆ แต่ปัญหาในปัจจุบันของชุมชนส่งผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนั้นคือ ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่นั้นแตกต่างกัน และด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ซึ่งประชาชนบางส่วนยังไม่มีความรู้หรือยังคงเข้าใจผิดในส่วนของการท่องเที่ยวนี้ จึงทำให้เกิดปัญหาที่ก่อให้เกิดการไม่มีส่วนร่วมกับแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชน จึงเป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ รวมถึงด้านปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชนทุกคน โดยคาดหวังว่าข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้คงอยู่ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยในลักษณะของการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

วิธีการที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative) ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ 1) ผู้นำชุมชน 2) ประชาสัมพันธ์ชุมชน 3) หัวหน้ากลุ่มสตรีเกษตรพัฒนา 4) หัวหน้ากลุ่มบ้านพญาขอ และ 5) หัวหน้ากลุ่มภูมิปัญญาการทำวุ้นทุเรียน เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์แล้วนั้น ผู้วิจัยจึงนำไปสรุปผล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และนำมาทำเป็นตาราง เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากประเด็นต่าง ๆ ของแต่ละหน่วยงานที่ได้ทำการสัมภาษณ์ว่าได้มีส่วนร่วมหรือความเข้าใจในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม มากน้อยเพียงใด แล้วนำมาสรุปผลในแต่ละประเด็นในภาพรวม

วิธีการที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการเก็บแบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยผู้วิจัยคัดเลือกเฉพาะหัวหน้าครอบครัวหรือตัวแทนครอบครัว ครีวละ 1 คน และใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปเครซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ จำนวน 92 ตัวอย่าง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัยในชุมชน

ตอนที่ 2 ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ตอนที่ 3 ข้อมูลด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ของประชาชน ชนิดให้เลือกตอบ 2 ตัวเลือก (Yes or No Answer)

เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการเก็บแบบสอบถามจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแล้วนั้น ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม ลงรหัส (Coding) และประมวลผลข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ลงรหัสแล้ว มาบันทึกข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ใช้สถิติอนุมานในการทดสอบสมมติฐานและหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้

การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ที่เป็นอิสระต่อกัน (Independent Samples T-test) โดยใช้ค่าสถิติทดสอบค่า T-test ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปร

การเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป โดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวน (F-test หรือ ANOVA) ในการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับตัวแปร และหาความสัมพันธ์ของตัวแปรที่มีมากกว่า 2 ตัวแปรที่ไม่เกี่ยวข้องกัน

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวนทั้งหมด 5 คน เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ของชุมชน โดยการศึกษาใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview) สรุปผลในภาพรวมได้ดังนี้ การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านบางพลับ กำลังเกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่อง จากความร่วมมือระหว่างผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชน ซึ่งในปัจจุบันกิจกรรมผลผลิตทางการเกษตร และสินค้าแปรรูปจากกลุ่มสตรีเกษตรพัฒนา ค่อนข้างเป็นที่น่าสนใจจากนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่เข้ามาศึกษาดูงานภายในชุมชน แต่ปัญหาในขณะนี้นั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน เนื่องจากประชาชนในชุมชนยังคงไม่ให้ความสำคัญมากนัก ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์และการติดตามและประเมินผล รวมถึงด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ประชาชนบางส่วนยังเข้าใจผิดในเรื่องที่สามารถสร้างความเสียหายให้กับชุมชนได้ เช่น การสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกภายในชุมชน ดังเช่นร้านสะดวกซื้อ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น และอาจจะมีการทิ้งขยะที่ความถี่ของประชาชนไม่ตรงกัน ทางชุมชนเองก็ได้จัดการประชุมเพื่อให้ประชาชนได้เข้าร่วมและรับรู้ถึงปัญหา และเพื่อวางแผน ดำเนินไปพร้อมกับผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยข้อเสนอแนะที่ทางผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอมานั้น สามารถสรุปเป็นภาพรวมได้ ดังนี้ ประชาชนในชุมชนควรรักษารูปแบบเดิมของชุมชน ทั้งวัฒนธรรมท้องถิ่น ขนบธรรมเนียม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ไม่ควรสร้างหรือแต่งเติมจนเกินความพอดี การสนับสนุนให้เยาวชนมีสำนึกรักบ้านเกิด การส่งเสริมให้มีมีคฤหาสน์น้อย การได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานรัฐบาล ด้วยการสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติม และที่สำคัญคืออยากให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในชุมชน บริเวณโดยรอบให้คงอยู่เดิม สวยงาม สะอาดและปลอดภัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านลักษณะประชากรศาสตร์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในชุมชนบ้านบางพลับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 92 คน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 55 คน คิดเป็นร้อยละ 59.78 กลุ่มอายุ 41 – 50 ปี มีจำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 34.78 มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกร มีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 44.57 มีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชุมชน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 21.74 โดยมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเป็นเกษตรกร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 7.61 ระดับการศึกษามัธยมศึกษาจำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 33.70 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 15,000 บาท จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 61.96 และมีระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปี จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 80.43 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของลักษณะประชากรศาสตร์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านบางพลับ

ตาราง 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่อระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	
เพศ	Sig. = 0.76
รายได้ต่อเดือน	Sig. = 0.96
อายุ	Sig. = 0.06
ระดับการศึกษา	Sig. = 0.03*
อาชีพ	Sig. = 0.03*
ระยะเวลาที่พักอาศัย	Sig. = 0.00*

ตาราง 2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่อระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	
เพศ	Sig. = 0.94
รายได้ต่อเดือน	Sig. = 0.19
อายุ	Sig. = 0.09
ระดับการศึกษา	Sig. = 0.01*
อาชีพ	Sig. = 0.01*
ระยะเวลาที่พักอาศัย	Sig. = 0.00*

ตาราง 3 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่อระดับการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	
เพศ	Sig. = 0.33
รายได้ต่อเดือน	Sig. = 0.21
อายุ	Sig. = 0.01*
ระดับการศึกษา	Sig. = 0.21
อาชีพ	Sig. = 0.03*
ระยะเวลาที่พักอาศัย	Sig. = 0.01*

ตาราง 4 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่อระดับการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล	
เพศ	Sig. = 0.24
รายได้ต่อเดือน	Sig. = 0.48
อายุ	Sig. = 0.17
ระดับการศึกษา	Sig. = 0.08
อาชีพ	Sig. = 0.08
ระยะเวลาที่พักอาศัย	Sig. = 0.01*

หมายเหตุ: ตาราง 1 – 4 ผลการทดสอบมีความแตกต่างระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากผลการทดสอบสมมติฐานตามตาราง 1 – 4 สามารถสรุปผลในภาพรวมได้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน (Sig = 0.57) เนื่องจากประชาชนในชุมชนมีสิทธิในการใช้สิทธิ์และออกเสียงอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่มีการแบ่งแยกเพศประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนที่ต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน (Sig = 0.34) เนื่องจากรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่มาจากการจำหน่ายสินค้าทางการเกษตร ซึ่งเป็นผลผลิตมาจากชุมชนเอง ประชาชนที่อายุต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน เนื่องจาก ประชาชนที่มีอายุมากกว่าจะมีส่วนร่วมมากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย เป็นผลพวงมาจากระยะเวลาที่พักอาศัยภายในชุมชนอีกด้วยทั้งนี้ยังคงมีประสบการณ์มากกว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน (Sig = 0.02) เนื่องจากประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่สูงจะมีความรู้และความสามารถมากกว่าประชาชนมีระดับการศึกษาที่น้อยกว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน (Sig = 0.01) เนื่องจากประชาชนที่มีอาชีพ เช่น อาชีพรับราชการหรือพนักงานรัฐวิสาหกิจ จะมีผลต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในด้านงบประมาณ อาชีพเกษตรกรจะมีผลในการผลิตสินค้าทางการเกษตร ซึ่งจะเห็นความแตกต่างได้ชัดเจน ประชาชนที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกันมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกัน (Sig = 0.00) เนื่องจากประชาชนที่มีระยะเวลาพักอาศัยมาก จะค่อนข้างมีประสบการณ์และผ่านกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนมากกว่าประชาชนที่มีระยะเวลาพักอาศัยน้อยกว่า

ตอนที่ 3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของลักษณะประชากรศาสตร์ต่อความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

ตาราง 5 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ต่อระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ

ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์	
เพศ	Sig. = 0.02*
รายได้ต่อเดือน	Sig. = 0.09
อายุ	Sig. = 0.00*
ระดับการศึกษา	Sig. = 0.00*
อาชีพ	Sig. = 0.00*
ระยะเวลาที่พักอาศัย	Sig. = 0.27

หมายเหตุ : ตาราง 5 ผลการทดสอบมีความแตกต่างระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากผลการทดสอบสมมติฐานตามตาราง 5 สามารถสรุปผลในภาพรวมได้ว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่แตกต่างกัน (Sig = 0.08) เป็นผลพวงมาจากการมีส่วนร่วม เนื่องจากประชาชนที่มีเพศต่างกันสามารถมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ทั้งหมด ซึ่งจะเพิ่มพูนความรู้ในด้านต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ประชาชนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน (Sig = 0.00) เนื่องจากรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่มาจากการทำการเกษตร บ้านใดที่สามารถทำได้มาก ก็มีรายได้มาก บ้านใดที่ทำได้น้อย รายได้ก็จะน้อย แต่การรับผลประโยชน์จากชุมชนก็กระจายอย่างเท่าเทียมกันตามกำลังความสามารถ ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน (Sig = 0.00) เนื่องจากประชาชนที่มีอายุมากกว่าย่อมมีความรู้และประสบการณ์มากกว่าประชาชนที่มีอายุน้อย ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน (Sig = 0.00) เนื่องจากประชาชนที่ระดับการศึกษาที่สูงกว่าจะมีความรู้มากกว่าประชาชนที่ระดับการศึกษาน้อยกว่า ซึ่งความรู้เหล่านั้นสามารถนำมาเผยแพร่ภายในชุมชนได้ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์แตกต่างกัน (0.00) เนื่องจากประชาชนที่อาชีพต่างกันมีประสบการณ์และความรู้ที่แตกต่าง ประชาชนที่มีระยะเวลาที่พักอาศัยต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่แตกต่างกัน (Sig = 0.63)

ตอนที่ 4 สรุปผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชน ยังคงพบปัญหาหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ แต่ส่วนใหญ่จะมีการวางแผนและเข้าร่วมประชุมกันอยู่เสมอ และหากเกิดปัญหาหรืออุปสรรคใดก็สามารถพูดคุยและแก้ไขได้ทันที ส่วนข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชนต้องการให้รักษารูปแบบเดิมของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้คงอยู่เดิม ไม่ควรสร้างหรือแต่งเติมจนมองว่าเป็นการปรุงแต่งเกินความพอดีและไม่ใช่ของแท้ดั้งเดิม และการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเป็นมัคคุเทศก์น้อย แนะนำแหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวและการให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลสุขภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในชุมชนและบริเวณโดยรอบให้คงอยู่เดิม สวยงาม สะอาด และปลอดภัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม” สามารถอภิปรายผลการศึกษาดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

จากการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จำนวน 4 ด้าน พบว่า ภาพรวมการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ระดับปานกลาง ซึ่งจากทั้ง 4 ด้านนั้น ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ เป็นด้านที่ประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ตามลำดับ ทั้งนี้การที่ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง อาจเกิดจากความคิดของประชาชนที่คิดว่า ในด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีใช้หน้าที่ของประชาชนที่จะมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือดำเนินงานใด ๆ เป็นหน้าที่ของทางผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกัน

ดำเนินงาน รวมถึงติดตามและประเมินผลเพื่อนำไปสรุปรายงานต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาทองมา ใบทับทิม (2550) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม” ซึ่งภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน คือ เพศ อาชีพ ระดับความรู้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนและระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่แตกต่างกัน และกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ การศึกษา การเคยได้รับข้อมูลข่าวสาร รายได้รวมของครอบครัวและความผูกพันกับที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเกษตรอย่างยั่งยืนแตกต่างกัน

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจของประชาชนในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการศึกษาด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ จำนวน 15 ประเด็น พบว่า ภาพรวมของทั้ง 15 ประเด็น มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับมาก สาเหตุที่ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับมากอาจเป็นเพราะได้รับการอบรมและการได้ความรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้นำชุมชนและหัวหน้ากลุ่มพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมถึงการได้รับการสื่อสารจากช่องทางต่าง ๆ ทำให้มีความเข้าใจเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถธรณ์ เกิดจันทร์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวป่าชายเลนคลองโคน พบว่า ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนั้น มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ระดับดี โดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าชายเลน และการชมวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่น ประกอบกับได้มีการกำหนดแผนงาน จัดกิจกรรมที่ช่วยให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ดูแล รักษา แหล่งท่องเที่ยวและที่สำคัญมีการกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวด้วยสื่อต่าง ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

จากผลการศึกษา ด้านปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะของประชาชนในชุมชนบ้านบางพลับ พบว่า โดยรวมแล้ว ประชาชนต้องการให้รักษารูปแบบเดิมของวิถีชีวิตดั้งเดิม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และภูมิปัญญาของชุมชน และประชาสัมพันธ์ให้เด็กรุ่นใหม่มีสำนึกรักบ้านเกิดส่งเสริมมรดกคุณคือน้อย ด้วยการให้ลูกหลานภายในชุมชนได้มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในชุมชนและบริเวณโดยรอบให้คงอยู่เดิม สวยงาม สะอาด และปลอดภัย และต้องการให้หน่วยงานราชการให้ความสำคัญในการส่งเสริมงบประมาณเพิ่มเติมบางส่วน และส่งเสริมสนับสนุนให้เป็นที่ยึดเหนี่ยว เช่น การเผยแพร่ภาพกิจกรรมลงสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษา ชุมชนประตูลิ้นและชุมชนป้อมเพชร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาอุปสรรคสำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ทำให้ประชาชนบางส่วนยังไม่ตระหนักถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ขาดงบประมาณสนับสนุน ภาครัฐควรจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่องการจัดการเชิงอนุรักษ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางเท่านั้น ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่ทางชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องร่วมกันโดยมุ่งให้เห็นถึงประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ การมีส่วนร่วมในประเด็นต่าง ๆ ต้องเป็นหน้าที่ของประชาชนในชุมชนทุกคน มิใช่เป็นหน้าที่ของภาครัฐหรือภาคเอกชนฝ่ายเดียวเท่านั้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาและทุกฝ่ายเข้าใจในบทบาทและหน้าที่เป็นอย่างดี
2. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ของประชาชน พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจของประชาชนอยู่ในระดับมาก แต่เมื่อพิจารณาแล้ว ยังมีบางประเด็นที่มีความรู้ความเข้าใจที่ผิดอยู่ ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะไปส่งเสริมและให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากประชาชนในชุมชนยังมีความเข้าใจผิด ดังเช่น สิ่งอำนวยความสะดวกบางประการ ที่อาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนในชุมชน จนทำให้ภูมิปัญญาที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมา เลือนหายไปและทำให้เสน่ห์ของการท่องเที่ยวลดลงไปอีกด้วย อีกประเด็นหนึ่ง คือ ด้านการประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนในชุมชนได้ทราบทั่วกันในเรื่องกิจกรรมเกี่ยวกับชุมชน การจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยว

เกษตรเชิงอนุรักษ์ ให้แก่ผู้นำชุมชน ประชาชนและผู้สนใจ การส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักหน้าที่ที่สามารถพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนตนเองได้ การจัดให้มีการอบรมยุวมัคคุเทศก์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

3. ด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ ชุมชนบ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ผู้นำชุมชน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชนในชุมชน ยังคงพบปัญหาหรืออุปสรรคในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์ แต่ส่วนใหญ่จะมีการวางแผนและเข้าร่วมประชุมกันอยู่เสมอ หากเกิดปัญหาหรืออุปสรรคใดก็สามารถพูดคุยและแก้ไขได้ทันที ส่วนข้อเสนอแนะชุมชนต้องการให้รักษารูปแบบเดิมของวิถีชีวิตของคนในชุมชน ภูมิปัญญา ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้คงอยู่เดิม และการส่งเสริมเยาวชนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การเป็นมัคคุเทศก์น้อย รวมถึงการดูแลสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในชุมชนและบริเวณโดยรอบให้คงอยู่เดิม สวยงาม สะอาด และปลอดภัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2560). *คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย.
- กัญญาณัด แก้วรักษา. (2555). *กลยุทธ์การส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- คมลักษณ์ สงทิพย์. (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาตลาดน้ำวัดตะเคียน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ณัฏฐา ผิวมา ภัทรพร ทิมแดง และ จุฑาจุฑา จันทรมาลี. (2549). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์: กรณีศึกษา ตลาดน้ำไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการจัดการ ศูนย์พงษ์สวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญเลิศ จิตตังวัฒนา. (2542). *การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาทองมา ใบทับทิม. (2550). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน : คลองมหาสวัสดิ์ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- อรรธรณ เกิดจันทร์. (2557). *การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศป่าชายเลนคลองโคน จังหวัดสมุทรสงคราม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Boo, Elizerbeth. (1991). Planing for ecotourism. *Park*, 2(3), 4 – 8.
- Cohen, L.M., & Uphoff, N.T. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measures for Project Design Implementation and Evolution*. Rural Development Committee Center for International Studies: Cornell University.
- Foster, Douglas. (1985). *Travel and tourism management*. London : Macmillan. Gardener and McArthur S. (1994). *Guided Nature Based Tourism in Tasmania Forest ; Trends constraints and implications*. Tasmania: Forestry Tasmania. P. 81.
- Rusehman.D. (1992). *Ecological tourism in Brazil*. Tourism Management. 13 pp. 125 – 128.
- Shirley, E. (1992). *My travel around the world*. Newton Aycliffe, UK: Heinemann.

**การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์
โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT TO DEVELOP CHINESE READING SKILL AND CRITICAL
THINKING SKILL BY USING MEMORY TECHNIQUE AND REINFORCEMENT**

วิชนี ศรีโชติ* และ เพ็ญพิศุทธิ์ ใจสนิท

Wichanee Srichort* and Penpisuth Chaisanit

สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จังหวัดเชียงราย 57100
Program in curriculum and Instruction, Faculty of Education, Chiangrai Rajabhat University,
Chiangrai 57100, Thailand

*Corresponding author: Email: Wichanee.7522@gmail.com

รับบทความ 21 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2562 ตอบรับบทความ 27 มีนาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงเชียงรุ้งวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง แบบวัดทักษะการอ่านภาษาจีน แบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีน

ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ โดยมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีนในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การอ่านภาษาจีน, เทคนิคการจำ, การเสริมแรง

ABSTRACT

The objectives of this research were to develop Chinese reading skill and critical thinking skill by using memory technique and reinforcement for Mathayomsuksa 1 students. The population of this study was Mathayomsuksa 1 students at Wiang Chiang Rung Witthayakhom school under the Secondary Educational Service Area Office 36, in the first semester of academic year 2017. The research instruments were lesson plans based on memory technique and reinforcement, Chinese reading skill test, critical thinking test, and a satisfaction evaluation form toward learning Chinese language.

The results revealed that the students, learnt through the developed learning activities, gained higher average scores of Chinese reading skill and critical thinking skill than students learning by conventional method at the statistically significant level of .01 and .05, respectively. The satisfaction of students who learnt through the developed learning activities toward learning Chinese language was at the highest level.

Keywords: Chinese Reading, Memory Technique, Reinforcement

บทนำ

ภาษาเป็น เครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับต่างประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นมากขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง เป็นการสร้างเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศ และสามารถใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ดีขึ้น เข้าถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและกว้างขึ้น

และทำให้มีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (Liyang, 2555, p. 1) สำหรับปัจจุบันการสื่อสารระหว่างประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น การใช้ภาษาของประเทศเพื่อบ้านมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะมนุษย์จำเป็น ต้องมีการติดต่อสื่อสาร เนื่องจากปัจจุบัน พบว่า ประเทศจีนเป็นประเทศที่ใหญ่และ มีประชากรจำนวนมากและเป็นประเทศ ที่อยู่ในทวีปเอเชีย พบว่า คนจีนอาศัยอยู่ทั่วภูมิภาคของโลก จึงทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาที่สำคัญอีกภาษาหนึ่ง ในประเทศไทยมีประชากรส่วนหนึ่งเป็นคนจีน โดยเฉพาะ จังหวัดเชียงรายที่มีการใช้ภาษาจีนในบางส่วนของพื้นที่ เป็นจังหวัดที่ติดอยู่กับชายแดนทางภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีการค้า การลงทุนโดยชาวจีนอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ (ศิริรัตน์ วุฒิเทตสกุล, 2555, หน้า 1)

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษาจีนดังกล่าว จึงจัดให้มีการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนขึ้นในสถานศึกษา โดยจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาการแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่นดีขึ้น เรียนรู้และเข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี การคิด สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ และใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสารได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 211)

ทั้งนี้การเรียนภาษาจีนผู้เรียนจะต้องมีความสามารถทั้ง 4 ทักษะ คือ ทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่านและทักษะการเขียน ดังนั้น ผู้เรียนจึงให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ภาษาจีน เป็นภาษาซึ่งมีอักษรที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรรูปภาพ คือ อักษรหนึ่งตัวคือรูปภาพหนึ่งภาพที่ใช้แทนความหมายต่าง ๆ ซึ่งสมัยโบราณจะมีลักษณะเหมือนรูปภาพ ต่อมาได้พัฒนามาจนกระทั่งเป็นอักษรที่มีลักษณะเส้นขีดในปัจจุบัน และเนื่องจากอักษรจีนเป็นอักษรภาพ ดังนั้น ลักษณะการอ่านอักษรจีนจึงไม่สามารถสะกดคำอ่านได้เหมือนกับภาษาอื่น ๆ ผู้เรียนจำเป็นต้องจดจำตัวอักษรที่เห็นว่าอ่านอย่างไรและหมายความว่าอย่างไร แต่จากการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน ปัญหาที่พบในการเรียน พบว่า ปัญหาการอ่านจัดอยู่ในอันดับ 2 เฉลี่ย 3.86 (ศิริรัตน์ วุฒิเทตสกุล, 2555 อ้างใน พัทธินันท์ ยืนยง และสุรีย์ ชูณหะเรณเดช, 2552, หน้า 39) การออกเสียงของประชากรเหล่านี้จะไม่ชัดเหมือนกับประชากรที่อยู่ภาคกลางของประเทศจีน ดังนั้น ในการเรียนการสอนจึงมีผู้เรียนที่มีพื้นฐานและไม่พื้นฐาน ผู้เรียนที่มีพื้นฐานเพราะเป็นลูกหลานของชาวจีน ถูกฝึกฝนให้เรียนตั้งแต่ยังเด็ก จึงได้เรียนภาษาจีนระบบเก่าใช้วิธีจดจำแต่ไม่เรียนระบบเสียงหรือ สัทอักษรถิ่นกลางซึ่งเป็นระบบใหม่ที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนฝึกออกเสียงได้ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา และอีกส่วนหนึ่งเป็นผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานภาษาจีนมาก่อน ผู้เรียนส่วนนี้ต้องอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนให้มาก (ศิริรัตน์ วุฒิเทตสกุล, 2555, หน้า 2)

วิชาภาษาจีนถือเป็นวิชาใหม่สำหรับการเรียนการสอนในประเทศไทยยังต้องมีการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนภาษาจีนอย่างจริงจัง อันจะเป็นประโยชน์ให้กับผู้เรียนและผู้สอนให้มีการนำภาษาจีนไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศิริรัตน์ วุฒิเทตสกุล, 2555, หน้า 3) ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเทคนิคและวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาด้านภาษา พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคที่การจำและการเสริมแรง เหมาะสมสำหรับ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน เพราะภาษาจีนเป็นภาษาที่มีลักษณะเฉพาะ คล้ายกับรูปภาพ อันนั้นลักษณะการอ่านภาษาจีนจึงไม่สามารถสะกดคำอ่านได้เหมือนกับภาษาอื่น ๆ ผู้เรียนจะต้องจดจำตัวอักษรทีละตัวแล้วจะต้องอ่านได้อย่างถูกต้องและสำหรับนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่ต้องการ การให้กำลังใจในการเรียนภาษาจีน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคที่เน้นการจำและการเสริมแรง ใช้ช่วยให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาสาระที่เรียนรู้ได้ดี ได้เรียนรู้ กลวิธีการจำ เป็นการส่งเสริมให้บรรยากาศการเรียนการสอนมีความสนุกสนาน มีความสุขในการเรียนภาษาจีน และยังมีส่วนประกอบอื่น ๆ ที่สามารถนำมาใช้เป็นเสริมแรงได้ เช่น กิจกรรมแข่งขันเกมต่าง ๆ กิจกรรมที่เน้นการ คิดวิเคราะห์ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ดี สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้และบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ไม่เคร่งเครียดจนเกินไป

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถด้านภาษาและพบว่าเทคนิคการจำ มีกระบวนการเรียนรู้คือ การสังเกต การสร้างความเชื่อมโยง การจินตนาการ และการทบทวนความรู้ เป็นวิธีการที่เหมาะสมกับลักษณะของภาษาที่มีรูปแบบเฉพาะ ดังเช่นภาษาจีน ซึ่งอักษรจีนมีลักษณะที่พิเศษ คือ เป็นอักษร ที่มีวิวัฒนาการมาจากภาพ ซึ่งบางครั้งเรียกว่าอักษรภาพ เพราะผู้เรียนจะต้องมีการจดจำคำศัพท์และรู้ความหมายในขณะเดียวกันนักเรียนจะเห็นความแตกต่างของคำและความหมาย เพราะอักษรจีนบางตัวอาจจะเขียนซ้ำกัน แต่จะมีความหมายและเสียงที่ต่างกันออกไป เทคนิคการจำจึงเป็นเทคนิคที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันนักเรียนต้องการกำลังใจ

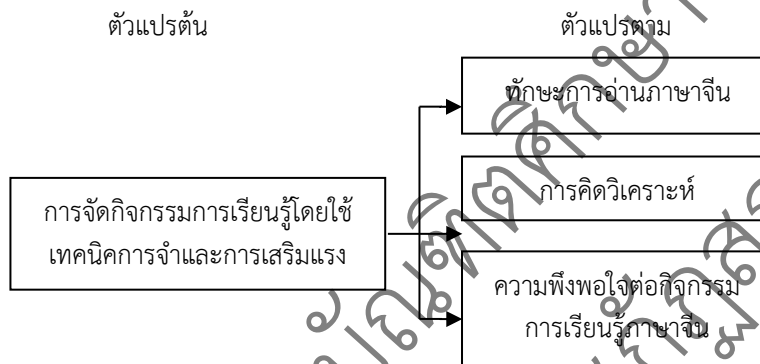
ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยสนใจที่จะนำเทคนิคการจำและการเสริมแรง มาใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะ การอ่านภาษาจีน การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อศึกษานักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง จะมีคะแนนทักษะการอ่านภาษาจีนและคะแนนในการคิดวิเคราะห์สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วย วิธีปกติหรือไม่ และเพื่อศึกษาว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงจะมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีนอยู่ในระดับใดเพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการอ่านภาษาจีนหลังการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับกลุ่มที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์หลังการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับกลุ่มที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีปกติ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีนหลังการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มี เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง มาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีน และทักษะการคิดวิเคราะห์ และความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อศึกษานักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการดังกล่าว จะมีการพัฒนาการอ่านภาษาจีน และการคิดวิเคราะห์ ในกลุ่มทดลองจะสูงกว่ากลุ่มควบคุมหรือไม่

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงเชียงรุ้งวิทยาคม อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 3 ห้อง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเวียงเชียงรุ้งวิทยาคม อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 2 ห้อง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ซึ่งมีการจัดชั้นเรียนแบบละความสามารภ ของผู้เรียนในแต่ละห้อง ดังนั้นความสามารถของผู้เรียนจึงไม่แตกต่างกัน จากนั้นมีการคัดเลือกกลุ่มทดลองด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้วิธีการจับฉลาก 1 ห้องเรียนได้ห้องเรียนที่ 2 เป็นกลุ่มทดลอง และห้องเรียนที่ 3 เป็นกลุ่มควบคุม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาภาษาจีนโดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับส่วนประกอบของอักษรจีนที่แสดงการออกเสียง และความหมาย เช่น ตัวอักษรในหมวด 女, 口, 彳, 礻, 木, 扌 เป็นต้น จำนวน 8 แผน ได้หาค่าประสิทธิภาพให้ได้ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ สูตรการหาประสิทธิภาพ E_1 และ E_2 (นพพร ธนะชัยพันธ์, 2552, หน้า 280) การทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าประสิทธิภาพ 85/90

2. แบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาจีน จำนวน 30 ข้อผลการทดลองได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.3 - 0.6 ค่าอำนาจการจำแนก 0.4 ขึ้นไป จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ Kruder-Richardson KR-20 (นพพร ธนะชัยพันธ์, 2555, หน้า 312) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.97

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ผลการทดลอง ได้ค่าความยากง่ายระหว่าง 0.3 - 0.6 และค่าอำนาจการจำแนก 0.4 ขึ้นไป จากนั้นนำไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรของ Kruder-Richardson KR-20 (นพพร ณะชัยพันธ์, 2555, หน้า 312) มีค่าความเชื่อมั่น 0.97

4. แบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน จำนวน 20 ข้อ ค่าความเชื่อมั่น ของแบบประเมินความพึงพอใจ โดยใช้สัมประสิทธิ์-แอลฟา (α -Coefficient) เท่ากับ 0.96

3. วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.1 วิธีรวบรวมข้อมูล

1. เตรียมเครื่องมือสำหรับดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบไปด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 8 แผน แบบวัด-ทักษะการอ่านภาษาจีน แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแบบประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน

2. ขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายถึงโรงเรียนเวียงเชียงรุ้งวิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 36 เพื่อขอความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อทางวิจัย

3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักเรียนกลุ่มทดลองและจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีปกติกับนักเรียนกลุ่มควบคุม

4. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลองโดยการทำแบบวัดทักษะการอ่านภาษาจีน การคิดวิเคราะห์ แล้วเปรียบเทียบและศึกษาความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีนหลังการเรียนรู้ของนักเรียนที่ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับกลุ่มที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้วิธีปกติ

5. นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดไปทำการวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

3.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ (IOC)
2. การวิเคราะห์หาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ โดยใช้สูตร (E_1/E_2)
3. การหาความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)
4. วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการหาสัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยงตรง Kuder-Richardson (KR-20)
5. การหาความเชื่อมั่นของแบบวัดทักษะการอ่านภาษาจีนและแบบวัดความสามารถการคิดวิเคราะห์ทั้งฉบับ โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของ Cronbach
6. ค่าเฉลี่ย (Mean)
7. ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
8. สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบ 2 กลุ่ม โดยใช้กลุ่ม t-test (Independent Samples)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนและประเมินความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ภาษาจีนของนักเรียนเพื่อเป็นการตอบวัตถุประสงค์ประสงค์ในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการอ่านภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีน โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติหลังเสร็จสิ้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาจีนเท่ากับ 19.26 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติที่มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการอ่านภาษาจีนเท่ากับ 13.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการอ่านภาษาจีน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นักเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
นักเรียนกลุ่มที่ 1 (กลุ่มทดลอง)	35	19.26	1.72	68	16.314**	.017
นักเรียนกลุ่มที่ 2 (กลุ่มควบคุม)	35	13.60	1.12			

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการอ่านภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำ และการเสริมแรง มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 19.86 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติที่มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 13.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำ และการเสริมแรงกับนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นักเรียน	N	$\bar{X}$	S.D.	df	t	Sig
นักเรียนกลุ่มที่ 1 (กลุ่มทดลอง)	35	19.86	1.63	68	20.700*	.032
นักเรียนกลุ่มที่ 2 (กลุ่มควบคุม)	35	13.26	2.95			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาจีน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีน โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใจมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และเมื่อพิจารณาทุกด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านครูผู้สอน อยู่ในระดับพอใจมากที่สุด ส่วนด้านสื่อการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับพอใจมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคการจำ และการเสริมแรง มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการอ่านภาษาจีนหลังเรียนเท่ากับ 19.26 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติที่มีคะแนนเฉลี่ยด้านทักษะการอ่านภาษาจีนเท่ากับ 13.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัย ได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งใช้รูปแบบการสอนที่ใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงเป็นรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่มี 4 ขั้นตอน เป็นกระบวนการที่จัดการเรียนการสอนกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสังเกตหรือศึกษาสาระอย่างตั้งใจ ครั้นนักเรียนในสาระที่ได้เรียน ในขณะเดียวกัน การจัดกิจกรรมจะเน้นการฝึกให้ผู้เรียนรู้จักการคิด รู้จักการวิเคราะห์เนื้อหาสาระที่ครูนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนซึ่งเป็นตัวอักษรจีนที่แสดงทั้งความหมายและเสียง เป็นการผสมของตัวอักษรจีน โดยครูผู้สอนจะใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนสังเกตรายละเอียดของตัวอักษรที่นำมามีลักษณะคล้ายกันและแตกต่างกันอย่างไร และจะต่อเติมในส่วนใด ซึ่งในขณะจัดกิจกรรมผู้สอน จะให้นักเรียนสังเกตการใช้ตัวอักษรเดี่ยวหรือส่วนประกอบตัวอักษรสองตัวขึ้นไป เป็นส่วนประกอบของอักษรจีนใหม่ โดยมีส่วนหนึ่งที่บอกความหมายและอีกส่วนที่ทำหน้าที่บอกเสียง ทำให้ผู้เรียนเกิดการจินตนาการและทำให้ผู้เรียนจดจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องแนวคิดกับ Asubel เป็นการเรียนรู้โดยรับอย่างมีความหมาย เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับมาจากการที่ผู้สอนอธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ฟังและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์กับโครงสร้าง พุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ในความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ในขณะเดียวกัน เมื่อผู้เรียนสังเกตและจินตนาการจับคู่อักษรจีนกับรูปภาพ สามารถตอบคำถาม บอกความหมาย และออกเสียงอักษรจีนได้ และยังสามารถเขียนแผนผังความคิดเพื่อทบทวนความรู้เนื้อหาสาระโดยสร้างความเชื่อมโยงระหว่างรูปภาพกับตัวอักษรจีนได้ตามกิจกรรมที่ครูจัดให้ และครูยังได้ใช้เทคนิคการเสริมแรงในการจัดบรรยากาศการเรียนการสอนโดยการเล่นเกม Kahoot เพื่อให้ผู้เรียนได้รับคะแนนสะสมเต็ม ซึ่งสามารถนำไปแลกเปลี่ยนของรางวัลที่ผู้เรียนพึงพอใจ แต่มัสมจึงเป็นตัวเสริมแรงทำให้มีความมุ่งมั่นที่จะทำคะแนนได้ ตามแนวแนวคิดของ Skinner ในเรื่องของการเสริมแรง นอกจากนี้การเรียนดังกล่าว ทำให้เกิดความสนุกสนานมีความสุขในการเรียนภาษาจีนบรรยากาศ ในชั้นเรียนไม่เคร่งเครียดจนเกินไป ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมกับนักเรียน ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นวัยเด็กตอนปลายเป็น

ช่วงของการพัฒนาความชำนาญเพื่อยังต้องการกำลังใจในการเรียน ตามแนวคิดอิริคสัน และยังสอดคล้องกับการศึกษาค้นคว้าของ (ศิริรัตน์ วุฒิตตกุล, 2555, บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนิรนัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง สัทอักษรวิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนิรนัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียง สัทอักษรภาษาจีนกลางสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ภาพรวมคุณภาพเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ (สุนารี ชัดตะนัน, 2543, บทคัดย่อ) ผลการศึกษา พบว่า ผลของการเสริมแรงด้วยเบี้ยเศรษฐกิจต่อพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดคูคำ จังหวัดเชียงใหม่ มีความถูกต้องในการทำแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลอง ในระยะที่ 2 (B) และ 4 (B) เป็นระยะที่ได้รับแรงเสริมด้วยเบี้ยเศรษฐกิจ จะมีความถูกต้องมากกว่าในการทำแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษในระยะที่ 1 (A) และ 3 (A) ที่ไม่ได้รับการเสริมแรงด้วยเบี้ยเศรษฐกิจ และเมื่อทำการทดสอบวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า กลุ่มทดลอง ในระยะที่ 2 (B) และระยะที่ (B) แตกต่างที่ระยะที่ 1 (A) และระยะที่ 3 (A) มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ระยะอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันแสดงว่าการใช้การเสริมแรงด้วยเบี้ยเศรษฐกิจช่วยเพิ่มพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของกลุ่มทดลองได้

2. หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงมีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนเท่ากับ 19.86 ซึ่งสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามปกติที่มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถการคิดวิเคราะห์เท่ากับ 13.26 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยยังมีส่วนในการจัดการเรียนการสอนเน้นการคิดวิเคราะห์ โดยให้ผู้เรียนฝึกการสังเกตอักษรเดี่ยวที่แสดงการออกเสียงและอักษรที่แสดงความหมายประกอบกันเป็นตัวอักษรใหม่และมีความหมายใหม่โดยตัวอักษรที่แสดงความหมายเป็นการบอกความหมายคร่าว ๆ ว่าความหมายของตัวอักษรเกี่ยวข้องกับอะไร แต่ไม่ได้บอกถึงรายละเอียด จะการวางตำแหน่งได้หลายตำแหน่งขึ้นอยู่กับความหมาย ของอักษรจีน เช่น อักษร 女, 口, 丿, ㇏, 木, ㇏ ซึ่งจะวางไว้ด้านซ้าย ㇏ จะวางไว้ด้านบน และ ㇏ จะวางไว้ด้านขวาของตัวอักษรที่แสดงการออกเสียง และจะประกอบกันเป็นตัวอักษรใหม่ มีความหมายใหม่ ครูเปรียบเทียบและสร้างความเชื่อมโยง ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ เพราะว่าการคิดวิเคราะห์หมายถึงความสามารถของผู้เรียนในการคิดแยกแยะส่วนย่อยออกจากองค์ประกอบ โดยการไตร่ตรอง คิดอย่างรอบคอบ ว่าประกอบไปด้วยสิ่งใด มีความสำคัญอย่างไร สามารถมองเห็นการเปรียบเทียบในสิ่งต่าง ๆ เห็นความเหมือนความต่าง สร้างความเชื่อมโยงกันระหว่างรูปภาพกับตัวอักษรจีน สามารถจัดกลุ่มคำแต่ละประเภทได้ นอกจากนี้เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการจัดกิจกรรมที่มีความน่าสนใจ มีประโยชน์ต่อผู้เริ่มเรียนภาษาจีน ทำให้จดจำตัวอักษรจีนง่าย ๆ ที่มาจากอักษรภาพ เพราะตัวอักษรเกือบทั้งหมดเป็นตัวอักษรเดี่ยวเขียนง่าย และมีจำนวนไม่มาก แต่สามารถนำมาใช้เป็นส่วนประกอบของตัวอักษรผสมอย่างกว้าง ๆ ดังนั้นการเข้าใจอักษรภาพ จะช่วยให้ผู้เรียนสร้างความคุ้นเคยกับตัวอักษรจีนเข้าใจในการผสมตัวอักษรและสามารถอ่านออกเสียง จดจำและรู้ความหมายของอักษรจีนได้

3. หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีนภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดโดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 และเมื่อพิจารณาทุกด้าน พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีน ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และด้านครูผู้สอน อยู่ในระดับพอใจมากที่สุด และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีนด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับพอใจมาก ทั้งนี้เพราะว่านักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีกระบวนการที่เน้นเทคนิคการจำและการเสริมแรงเพื่อให้ผู้เรียนรู้จักการสังเกตศึกษาเนื้อหาอย่างตั้งใจจนทำให้เกิดการจินตนาการเชื่อมโยงความรู้และทบทวนเนื้อหาสาระ ที่ได้เรียนโดยเขียนแผนผังความคิดเชื่อมโยงระหว่างรูปภาพกับตัวอักษรจีน จึงทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านตัวอักษรจีน และการคิดวิเคราะห์ และครูผู้สอนยังใช้เทคนิคการเสริมแรงในจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับการสรุปทบทวนโดยเล่นเกม Kahoot ได้นำลักษณะรายละเอียดของตัวอักษรจีนที่มีความแตกต่างหรือคล้ายคลึงกันเชื่อมโยงกับรูปภาพ เพื่อให้นักเรียนเกิดการสังเกตและสามารถเปรียบเทียบลักษณะของตัวอักษรจีนในการแข่งขันได้ ดังนั้น ผู้เรียนจึงต้องจดจำรายละเอียดของส่วนประกอบอักษรจีน ผู้เรียนต้องอาศัยการจำรายละเอียดในส่วนประกอบต่าง ๆ ได้จึงจะสามารถเล่นเกมเพื่อได้รับคะแนนสะสมเต็ม ซึ่งสามารถนำไปแลกเปลี่ยนของรางวัลที่ผู้เรียนพึงพอใจเพื่อเป็นการให้กำลังใจและกระตุ้นผู้เรียน มีความสนุกสนาน ทำให้บรรยากาศในห้องเรียนไม่เคร่งเครียด ทำให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างสนุกสนานผ่อนคลาย และมีความรู้สึกดีในการเรียนภาษาจีนต่อไป ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ (ปวีณา เล็กพันธ์, 2553, หน้า 61) กล่าวว่าระดับความรู้สึกของบุคคลที่แสดงออกในด้านบวกหรือลบ มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ เป็นความต้องการที่ได้บรรลุเป้าหมาย พฤติกรรมที่แสดงออกมาก็จะมีความสุข สังเกตได้จากสายตา คำพูด และการแสดงออก

เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสังเกตและจดจำลักษณะของส่วนประกอบต่าง ๆ ของอักษรจีน ทำให้เกิดแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนและยังเป็นเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านเนื้อหา โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับ

พึงพอใจมากที่สุด นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีกระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ในรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ ช่วยให้เกิดจำคำศัพท์ได้ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูผู้สอนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีน วิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะส่วนประกอบของอักษรจีน จนทำให้ผู้เรียนสามารถจดจำคำศัพท์ได้ดียิ่งขึ้นและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.68 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด นอกจากนี้ครูผู้สอนได้นำสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย มีความน่าสนใจ ทันสมัย ซึ่งเหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียน ยังช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ส่วนประกอบของอักษรจีน ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านสื่อการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.49 อยู่ในระดับพึงพอใจมาก ครูผู้สอนยังจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างยุติธรรมโดยสังเกตจากการเล่น Kahoot ผู้เรียนสามารถตรวจสอบคะแนนเองได้ ทำให้นักเรียนมองว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะนี้ได้รับความเป็นธรรม ในการที่ผู้เรียนจะได้รับคะแนนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้เรียน ครูผู้สอนยังดูแลผู้เรียนคอยเอาใจใส่ ให้กำลังใจ เป็นผู้นำคำแนะนำ ช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนเกิดความท้อแท้ในการเรียน และคอยให้กำลังใจ ชมเชยเมื่อผู้เรียนทำกิจกรรมนั้น ๆ นอกจากนี้ครูผู้สอนยังมีความเป็นกันเองกับผู้เรียนจึงทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่น พร้อมทั้งจะเรียนกล้าที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งผู้เรียนมีความพึงพอใจด้านครูผู้สอน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.60 อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด โดยภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนภาษาจีนอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด มีคะแนนเฉลี่ย 4.60 ซึ่งสอดคล้องกับ สกินเนอร์ (Skinner, 1971, pp. 96 - 120) อ้างใน (วิไลลักษณ์ ลอซุน, 2555, หน้า 10) ได้อ้างคำกล่าวของ Jean-aques Roussau ที่แสดงความคิดเห็นในแนวเดียวกันจากหนังสือ “เอมิล” (Emile) โดย ให้ข้อคิดแก่ครูว่า จงทำให้เด็กเกิดความเชื่อว่าเขาอยู่บนความควบคุมของตัวเอง แม้ว่า ผู้ควบคุมที่แท้จริงคือครู ไม่มีวิธีการใดดีไปกว่าการให้เขาได้แสดงความรู้สึกว่าเขาอิสระเสรีภาพ ด้วยวิธีนี้คนจะมีกำลังใจด้วยตนเอง ครูควรปล่อยให้เด็กทำเฉพาะสิ่งที่เขาอยากทำ แต่เขาควรจะอยากทำในสิ่งที่ครูต้องการให้เขาทำเท่านั้น ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสิ่งที่ได้รับประสบการณ์ และแสดงออกหรือมีพฤติกรรมตอบสนองในลักษณะแตกต่างกัน ความพึงพอใจต่อสิ่งต่าง ๆ นั้นจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับแรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจหรือการกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจกับผู้ปฏิบัติงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้งานหรือสิ่งที่ทำนั้นประสบความสำเร็จ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจเป็นการศึกษาตามทฤษฎี ทางพฤติกรรมศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาค้นคว้าผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อหาข้อสรุปผลของการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ต่อไป
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนา ทักษะการอ่านภาษาจีนและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้เทคนิคการจำและการเสริมแรงกับวิธีการสอนแบบอื่น เพื่อให้ได้วิธีการที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน). กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นพพร ธนะชัยพันธ์. (2550). การสร้างและหารประสิทธิภาพของนวัตกรรม. เชียงราย: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ปวีณา เล็กพันธ์. (2553). ความพึงพอใจของครูและผู้บริหารต่อการจัดการศึกษาพิเศษของศูนย์. การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง กศ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศิริรัตน์ วุฒิตตสกุล. (2555). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนิรนัยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงสัทอักษร วิชาภาษาจีนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สุนารี ชัดตะนัน. (2543). ผลของการเสริมแรงด้วยเบี้ยเศรษฐกิจต่อพฤติกรรมการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดคูหา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Ausubel, D. P. (1972). *The psychology of meaningful verbal learning*. New York: Tune & Stratton
- Kazdin, A. E. (1977). *The Token Economy : A Review an Evaluation*. New York: Plenum Press.
- Liyang. (2554). การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนตัวอักษรจีนสำหรับนักเรียน ม.4. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- Skinner.B.F. (1971). *Beyond freedom and dignity*. New York: Pelican Books.
- _____. (1993). *Science and Human Behavior*. New York: Macmllan.

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

THE DEVELOPMENT OF WEB-BASED LEARNING ENVIRONMENT BASE TO ENHANCE MEDIA AND INFORMATION LITERACY ON THE TOPIC THE COMPUTER LEARNING FOR PRATH OMSUKSA STUDENTS

ณภัต ศรีชมพล* และ อนุชา โสมานุตร

Naphat Srichompol* and Anucha Somabut

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

Program in Educational Technology, Faculty of Education, Khon Kaen University, Khon Kaen 40002, Thailand

*Corresponding author: Email: Naphat_scp@hotmail.com

รับบทความ 21 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 5 เมษายน 2562 ตอบรับบทความ 23 เมษายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้านี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่พัฒนาขึ้น และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่พัฒนาขึ้น กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านราษฎร์ดำเนิน อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน โดยรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการออกแบบและพัฒนา แบบ Product and Tools Research ซึ่งประยุกต์จากหลักการของ Richey & Klein, (2007) ประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ (Specific project phase) และระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ผลของการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียน และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผลของการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า

1. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีองค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัญหา 2) แหล่งเรียนรู้ 3) ฐานการช่วยเหลือ 4) ร่วมมือแก้ปัญหา 5) คลังข้อมูล และ 6) ปรึกษาคุณครู
2. ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศได้ อยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 74.11 ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ มีการออกแบบที่เหมาะสมและสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 สามารถนำไปเผยแพร่และต่อยอดในการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวาง

คำสำคัญ: สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย, การรู้สื่อและสารสนเทศ

ABSTRACT

The purposes of this research were to design and develop the web-based learning environment base, to enhance media literacy skills of students studying through the web-based learning environment base, and to examine the opinions of students studying through the web-based learning environment base to promote media and information literacy. The target group was 20 Prathomsuksa students studying at Ban Raj Damnoen School, Nong Bua Daeng District, Chaiyabhum Province. This research embraced the design and development of product and tool research by Richey & Klein (2007), dividing into three phases: Phase I was related to comprehensive design and development project; Phase II concerned specific project phases; and Phase III was a design and development

tool. Data collection and analysis were done through quantitative and qualitative approaches. The quantitative data analysis was to examine the students' media and information literacy, while the qualitative data was analyzed to determine the effects after the implementation, and the student opinions toward learning through the developed learning environment.

The findings were as follows:

1. The web-based learning environment base consisted of seven components: 1) problem base, 2) learning resources, 3) scaffolding, 4) collaboration, 5) data center, and 6) teacher advice seeking.
2. The students achieved media and information literacy at a high level at 74.11 percent, which was in line with the objectives of the research
3. The student opinions toward learning through the developed learning environment involved three aspects: 1) design of the learning environment based on the constructivist, 2) learning contents, and 3) learning environment. The appropriate design and support of this developed learning environment offer students' media and Information literacy, which is one of developing skill sets necessary for the 21st century. The students were also able to disseminate such literacy and to extend learning opportunities

Keywords: Learning Environment on Web-Based, Media and Information Literacy

บทนำ

การรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคปัจจุบัน การส่งเสริมให้ การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศขยายศักยภาพของคนในสังคม ซึ่งหากรู้ทันสื่อและสารสนเทศแล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ในกระบวนการ เรียนการสอน ทำให้ครูได้ขยายความรู้ในการเสริมความรู้ต่อผู้เรียน การรู้เท่าทันสื่อและสารสนเทศให้ความรู้สำคัญเกี่ยวกับหน้าที่ของ ช่องทางสารสนเทศและสื่อในสังคม ความเข้าใจ อย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับเงื่อนไขที่จำเป็นในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ สามารถตัดสินใจวิเคราะห์ได้ รวมถึงมีช่องทางส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศมากขึ้นด้วย และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคม อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้สังคมที่มีการรู้เท่าทันสื่อและการรู้ทันสารสนเทศเป็นการพัฒนาสื่อที่มีเสรีภาพและเป็นอิสระ การรู้เท่าทัน สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) เริ่มนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1992 โดยมีสมาชิกของ Aspen Media Literacy Leadership Institute ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า หมายถึง ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ สื่อในหลายๆ รูปแบบ อย่างไรก็ตามเมื่อใช้กันต่อ ๆ มา คำจำกัดความก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ไปทีละน้อย จนกระทั่งในปัจจุบัน คำว่า “การรู้เท่าทัน สื่อ” ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการให้การศึกษาแก่นักเรียน นักศึกษาในยุคปัจจุบัน คำจำกัดความในปัจจุบันจึงครอบคลุมถึงวิธีการที่มี ความสำคัญและสมควรจะต้องให้การศึกษาโดยการกำหนดกรอบในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และสร้างสรรค์ สื่อข้อความในหลาย ๆ รูปแบบ นับตั้งแต่ด้านสื่อสิ่งพิมพ์ จนถึงสื่อภาพและเสียง อย่างโทรทัศน์หรือวิดีโอ จนกระทั่งอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ “การรู้เท่าทันสื่อ” คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสื่อในสังคมรวมทั้งทักษะที่สำคัญในการสอบถามหาข้อมูลและ แสดงออกซึ่งความคิดเห็นของประชาชนที่เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย

การรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) เป็นการผสมผสานขององค์ความรู้ต่าง ๆ ดังนี้ 1) เกี่ยวกับสื่อ สารสนเทศ ข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลสารสนเทศอื่น ๆ ในบริบทของสังคมรูปแบบต่าง ๆ 2) สื่อและสารสนเทศรูปแบบที่มีความ ทันสมัย ซึ่งมีประสิทธิภาพและมีการใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และ 3) จะประเมินประสิทธิภาพของสื่อและสารสนเทศนั้น ๆ ถึง เนื้อหาและการรับรู้ของผู้รับสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพและนำมาใช้ตีความหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้ ต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลสารสนเทศมีการนำเสนออย่างแพร่หลาย และหลากหลายช่องทาง ซึ่งผู้ใช้สารสนเทศ อาทิ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปต่างเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (UNESCO, 2011) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้รูปแบบใน เกิดการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น แนวคิดในการส่งเสริมทักษะการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) จึงมีความจำเป็นในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับพิจารณา วิเคราะห์ เลือกรับสื่ออย่างมีวิจารณญาณเพื่อการใช้ สื่อและสารสนเทศในสิ่งแวดล้อมและบริบทการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (รวมพร ผาสุข, 2558)

การใช้สื่อที่ง่ายต่อการรับรู้เป็นแนวทางในการเพิ่มองค์ความรู้ สร้างโอกาสในการเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการต่อยอด และพัฒนาสู่การเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงและมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยการนำเนื้อหาหรือรายวิชาที่อยู่ในชั้นเรียนออกแบบและพัฒนา เป็นแหล่งเรียนรู้โดยสอดคล้องและผสมผสานร่วมกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน (Resource-Based Learning)

ในยุคดิจิทัลแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งข้อมูลมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนา และใช้เป็นแหล่งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สื่อมีความหลากหลาย และมีคุณภาพในการใช้งานในบริบทต่าง ๆ และระบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างการตระหนักและบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีความหลากหลายและจำนวนเพิ่มขึ้นและมีหลายปัจจัยที่ทำให้แหล่งเรียนรู้มีเพิ่มขึ้น รวมไปถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูล การยืดหยุ่นในการใช้ ความพร้อมของแหล่งข้อมูล จัดการการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง และสามารถแบ่งปันกันได้ (Hannafin & Hill, 2007) สิ่งที่สำคัญในการสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสม และมีจำเป็นอย่างยิ่ง คือ การรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) ในการร่วมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้สื่อและสารสนเทศเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และเปิดโอกาสในการรับรู้สารสนเทศได้หลากหลายรูปแบบยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การรู้สื่อและสารสนเทศยังช่วยต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันในปัจจุบันได้ พร้อมกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งผู้ที่อยู่ในสังคมเมืองและสังคมชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางพื้นฐานในการเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนให้แก่นักศึกษาในระดับศึกษา ซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญในการเรียนรู้และเตรียมพร้อมสู่การศึกษาเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต ส่งผลให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้ รวมถึงมีช่องทางส่งเสริมให้เกิดการรู้สื่อและสารสนเทศมากขึ้นด้วย และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมอย่างเป็นรูปธรรม (วิลาสินี อดุลยานนท์, 2554)

ดังที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ระบุว่า การศึกษาตลอดชีวิต เป็นการศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต กล่าวถึงการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่ง ความรู้อื่น ๆ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2553) เชื่อมโยงสู่มาตรา 66 ที่ให้สิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ทำได้ เพื่อให้มีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากแนวคิดการส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) จะต้องมีการนำไปปรับใช้ใน 4 รูปแบบ คือ เข้าถึง (access) วิเคราะห์ (analyses) ประเมิน (evaluate) และสร้างสรรค์ (create) และทั้ง 4 รูปแบบนี้ สามารถใช้ได้กับสื่อทุกประเภทนับตั้งแต่สื่อสิ่งพิมพ์ การกระจายเสียง รวมไปถึงสื่อมัลติมีเดีย อย่างเช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งเริ่มมีอิทธิพลอย่างกว้างขวางในปัจจุบันอย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญกับการรู้เท่าทันสื่อจะแสดงออกให้เห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมที่สุด ด้วยการกำหนดนโยบายและหลักสูตรการศึกษาสอดคล้องกับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้คนในสังคมไทยที่เล็งเห็นว่าการศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ และคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องอันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การเรียนรู้ตลอดชีวิตจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการปรับเปลี่ยนเพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงาน ซึ่งมีวิวัฒนาการอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับชีวิตของมนุษย์ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงไป (ประเสริฐ บุญเรือง, 2555) ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในด้านการพัฒนาการของบุคคล บุคคลจะมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตตั้งแต่วัยทารกจนถึงวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ การศึกษาจะช่วยให้บุคคลสามารถนำองค์ความรู้มาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของมนุษย์ทุกคนจะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงบทบาททางสังคม ปัจจุบันมีแหล่งที่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารมากมาย และข้อมูลข่าวสารนี้สามารถเผยแพร่ด้วยสื่อประเภทต่าง ๆ ไปยังประชาชนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตที่นับวันจะมีบทบาทมากขึ้น นอกจากนั้นความรู้ข่าวสารยังมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากผลจากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย มีการเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารอย่างมากมาย ล้วนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเอื้อไปสู่การเข้าถึงและการส่งเสริมการรับรู้สารสนเทศอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น แนวคิดการส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) สอดคล้องกับแนวจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theories) โดยมีแก่นของทฤษฎี ก็คือ เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองและอย่างมีความหมายจากประสบการณ์ บุคคลสำคัญ ในการพัฒนาทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ John Dewey, Jean piaget, Lev Vygotsky, Jerome Bruner ในมุมมอง Constructivist การเรียนรู้ (Learning) กระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นภายในอย่างมีความหมายโดยการตีความหมาย (interpretation) แตกต่างกันไปประสบการณ์ของแต่ละคนมีอยู่ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างความรู้ (knowledge Structure) ปรับแก้ (modification) ได้ตลอด ซึ่งความรู้ (knowledge) เกิดได้จากการแปลความหมายของความเป็นจริงในโลก และเข้าไปสร้างความหมาย (representation) กระบวนการภายใน ซึ่งการเรียนรู้คือกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์โดยความรู้จากสิ่ง ที่พบเห็นเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เคยมีมาก่อน โดยพยายามทำความเข้าใจ และเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับรู้

และเป้าหมายการจะสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งคอนสตรัคติวิสต์จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้ฐานของการสร้างองค์ความรู้ จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้รวมไปถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูล การยืดหยุ่นในการใช้ ความพร้อมของแหล่งข้อมูล จัดการการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (Bednar et. al., 1995)

ในส่วนความสอดคล้องกับแนวจัดการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist theories) คอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) เป็นปรัชญาของการเรียนรู้ที่มีรากฐานมาจากปรัชญาและจิตวิทยา โดยมีแก่นของทฤษฎี ก็คือ เน้นการสร้างความรู้ด้วยตนเองและอย่างมีความหมายจากประสบการณ์ บุคคลสำคัญ ในการพัฒนาทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ได้แก่ John Dewey, Jean piaget, Lev Vygotsky, Jerome Bruner ในมุมมอง Constructivist การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง กระบวนการที่ผู้เรียนสร้างความรู้ขึ้นภายในอย่างมีความหมาย โดยการตีความหมาย (interpretation) แตกต่างกันไปตามประสบการณ์ของแต่ละคนมีอยู่ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โครงสร้างความรู้ (knowledge Structure) ปรับแก้ (modification) ได้ตลอด ซึ่งความรู้ (knowledge) เกิดได้จากการแปลความหมายของความเป็นจริงในโลก และเข้าไปสร้างความหมาย (representation) กระบวนการภายใน (Bednar et. al., 1995) ซึ่งการเรียนรู้คือกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในของผู้เรียน โดยมีผู้เรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ จากประสบการณ์โดยความรู้จากสิ่งที่พบเห็นเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่เคยมาก่อน โดยพยายามทำความเข้าใจ และเชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการสร้างมากกว่าการรับรู้และเป้าหมายการจะสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้ ซึ่งคอนสตรัคติวิสต์จะมุ่งเน้นการสร้างความรู้ใหม่อย่างเหมาะสมของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยใช้ฐานของความคิดสร้างสรรค์ จะช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ การใช้สื่อที่เข้าถึงง่ายและไวต่อการรับรู้เป็นแนวทางในการเพิ่มองค์ความรู้ในการเรียนรู้ได้ง่ายยิ่งขึ้น รวมไปถึงการพัฒนาสู่การเรียนรู้ที่มีความเชื่อมโยงความรู้และมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องโดยการนำเนื้อหาของรายวิชาที่อยู่ในชั้นเรียนออกแบบและพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยสอดคล้องและผสมผสานร่วมกับแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน (Resource-Based Learning) ในยุคปัจจุบันแหล่งเรียนรู้หรือแหล่งข้อมูลมีการพัฒนาและใช้เป็นแหล่งส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ สื่อมีความหลากหลายและมีคุณภาพในการใช้งานในด้านต่าง ๆ และระบบการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีจำนวนเพิ่มขึ้นและความหลากหลาย รวมไปถึงการเข้าถึงแหล่งข้อมูลมีการยืดหยุ่นในการใช้รวมไปถึงความพร้อมของแหล่งข้อมูล (Hannafin & Hill, 2007)

ปัจจุบันได้มีการศึกษาจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) พบว่า ผู้ที่เรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดียสามารถสร้างความเข้าใจและรับรู้ในเรื่องราวและข้อมูลที่ซับซ้อนและมีการเชื่อมโยงข้อมูลหลายด้าน การแปลงข้อมูลเป็นภาพในรูปแบบของสื่อมัลติมีเดียจะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ และความเข้าใจได้ดีกว่าการสื่อสารในรูปแบบของสื่อที่มีตัวอักษรเพียงอย่างเดียว (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2558)

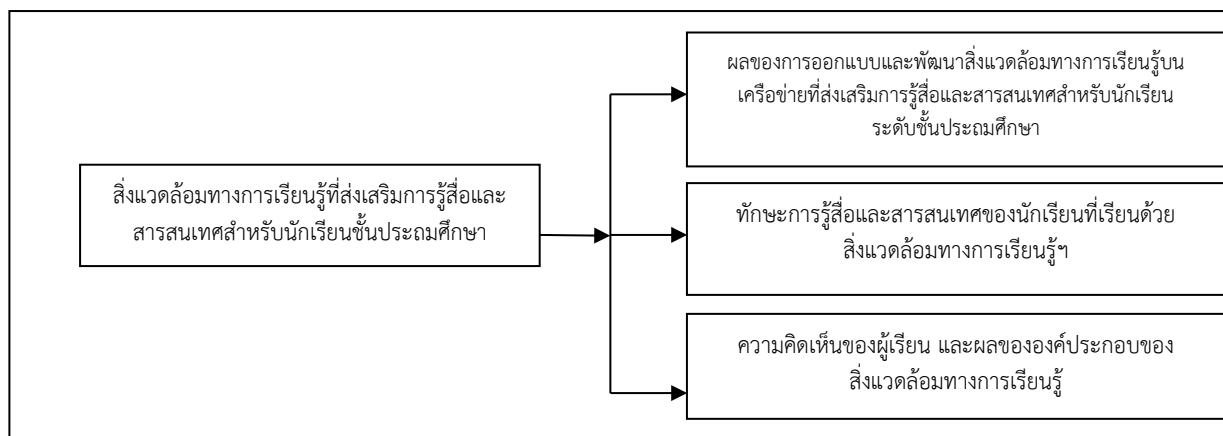
ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดียที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้สารสนเทศซึ่งจะเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ และนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายรูปแบบ อีกทั้งยังเป็นการสร้างฐานการเรียนรู้หลากหลายด้านทั้งทางด้านเข้าถึง (Access) การคิดวิเคราะห์ (Analyse) การประเมิน (evaluate) และการคิดสร้างสรรค์ (Create) เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายต่อไป ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะที่มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จึงได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาทักษะการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่าย
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Developmental Research) ซึ่งประยุกต์จากหลักการของ Richey & Klein (2007) ประกอบด้วยระยะการออกแบบและพัฒนาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยจึงแบ่งเป็น 3 ระยะตามรูปแบบการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

1. ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 2 ท่าน
2. อาจารย์ที่ปรึกษาในการดำเนินการศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน
3. ผู้พัฒนา (Developer) สื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน
4. ผู้ออกแบบ (Designer) สื่อการเรียนรู้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา

1. นักออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน
2. อาจารย์ที่ปรึกษาในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน
3. ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ จำนวน 4 คน ด้านเนื้อหา จำนวน 2 ท่าน ด้านสื่อ จำนวน 1 คน และด้านการประเมินผล จำนวน 1 คน

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

1. ผู้พัฒนาพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา จำนวน 1 ท่าน
2. นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านราษฎร์ดำเนิน อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ จำนวน 20 คน

เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ ความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนาดังนี้ การศึกษาหลักการและทฤษฎี การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และการประเมินประสิทธิภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

แบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารใช้ในการบันทึกสำหรับการตรวจสอบและศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการออกแบบ (Designing framework) โดยใช้ในการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2. แบบบันทึกการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อใช้บันทึกขั้นตอนและวิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

3. แบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อม

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อใช้บันทึกขั้นตอนและวิธีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2. แบบวัดการรู้สึ้อและสารสนเทศ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้เรียนทำแบบวัดการรู้สึ้อและสารสนเทศ หลังจากเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

3. แบบสัมภาษณ์การรู้สึ้อและสารสนเทศ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้เรียน และบันทึกในแบบสัมภาษณ์การรู้สึ้อและสารสนเทศ หลังจากเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

การบันทึกด้วยแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการบันทึกในแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปตีความจากแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการและทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศ และบริบทแห่งเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัย

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

ทำการบันทึกในแบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แบบบันทึกการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการหาค่าเฉลี่ย และการสรุปตีความ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

จากที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ได้พัฒนาในระยะที่ 1 และ 2 แล้วนำมาใช้ในบริบทจริงกับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านราษฎร์ดำเนิน อ.หนองบัวแดง จ.ชัยภูมิ จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบผลของการใช้สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปตีความจากแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศ และบริบทแห่งเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัย

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการบันทึก โดยการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริม การรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการบันทึก โดยการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดการรู้สึ้อและสารสนเทศโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปตีความ เพื่อนำไปสรุปผลการวิจัยต่อไป
3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์การรู้สึ้อและสารสนเทศโดยการสรุปตีความ เพื่อนำไปสรุปผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมรู้สึ้อและสารสนเทศ ความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในการศึกษาค้นคว้าจะนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ดังนี้

1.1 ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

1.1.1 การวิจัยเอกสาร (Document analysis)

จากการทบทวนวรรณกรรม โดยทำการศึกษาหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยการสังเคราะห์หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีพื้นฐานเชิงทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ องค์ความรู้และทักษะ การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และสื่อและเทคโนโลยี

1.1.2 ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีพื้นฐานเชิงทฤษฎีที่สำคัญ 5 พื้นฐาน คือ พื้นฐานทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ที่ ประกอบด้วย คอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivist) และคอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivist) ทฤษฎีทางพุทธิปัญญา ได้แก่ ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ พื้นฐานทางการรู้สึ้อและสารสนเทศตามกรอบการรู้

1.2 ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1.2.1 การสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงได้นำมาสู่การสังเคราะห์เป็นกรอบในแนวคิดในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

1) การกระตุ้นโครงสร้างทางปัญญาและการรู้สึ้อและสารสนเทศ โดยมาจากแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) ของ Piaget (1985) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นด้วยปัญหา ผู้เรียนจะมีการปรับโครงสร้างทางปัญญาเพื่อให้เกิดภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยการดูดซึม (Assimilation) หรือการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างปัญญาให้เข้าสู่ภาวะสมดุลหรือสร้างความรู้ใหม่ มีการออกแบบโดยอาศัยองค์ประกอบ ได้แก่ สถานการณ์ปัญหาและการจัดการเรียนรู้ โดยสถานการณ์ปัญหามีสองประการคือการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการใช้บริบทสถานการณ์จริง ร่วมออกแบบสถานการณ์ปัญหาภายใต้สภาพบริบทจริง โดยมีเนื้อหาในเรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ มาสร้างเป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีการออกแบบให้เป็นปัญหาให้ผู้เรียน พร้อมทั้งมีการออกแบบภารกิจที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สึ้อและสารสนเทศ

2) การสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าสู่การปรับสมดุลทางปัญญาและส่งเสริมการรู้สึ้อและสารสนเทศ มีองค์ประกอบในการนำมาออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ ซึ่งนำพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) โดยการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ได้นำหลักการและแนวคิด ของ Cognitive Constructivism, Information Processing และ Resource-based Learning (Hannafin, 2007) ผู้เรียนได้ปรับสู่ภาวะสมดุลโดยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ และการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่จัดเตรียมให้ พร้อมเป็นการจัดระเบียบข้อมูลสารสนเทศให้ง่ายต่อการประมวลผล อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถจัดระเบียบและบูรณาการข้อมูลความรู้ใหม่ที่ได้รับมาเข้ากับข้อมูลความรู้เดิมที่มีอยู่ด้านร่วมมือเรียนรู้ ได้รับพื้นฐานจากแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky (1986) เชื่อว่า ผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่นโดยการร่วมมือเรียนรู้ จะมีการออกแบบให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิด พร้อมขยายมุมมองและพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้น รวมถึงปรึกษาหารือในกลุ่มของผู้เรียน พร้อมซักถามข้อสงสัยกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้จะอยู่ในส่วนของ “ปรึกษาคุณครู” ทั้งนี้การออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ในส่วนของการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ เน้นที่จะส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (UNESCO, 2011) ได้แก่ เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ (Access/ Retrieval of Media and Information), ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ (Evaluation/ Understanding of Media and Information) และใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ (Use/ Communicate Media and Information) โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ให้เกิดทักษะข้างต้น จึงได้ออกแบบศูนย์ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ โดยมีแนวคิดและกรอบการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศจาก องค์การ การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO

3) การสนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างความรู้และการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ

ในส่วนของการสนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างความรู้ ได้ออกแบบและพัฒนาให้เป็นส่วนที่มีไว้สำหรับช่วยเหลือผู้เรียน ประกอบด้วย “ศูนย์ช่วยเหลือ” ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) พร้อมกับการออกแบบฐานการช่วยเหลือ ซึ่งมาจากพื้นฐานแนวคิดการช่วยเหลือ (Scaffolding) ซึ่งมี 4 ด้าน ของ OLEs (Hannafin, 1999) มาใช้เป็นส่วนประกอบในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการช่วยเหลือด้านความคิดรวบยอด ฐานการช่วยเหลือด้านความคิด ฐานการช่วยเหลือด้านกลยุทธ์ และฐานการช่วยเหลือด้านกระบวนการ องค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ที่สำคัญคือ “ปรึกษาคุณครู” ซึ่งหมายถึงการโค้ชหรือการที่ผู้สอนหรือผู้ที่ให้ความรู้ทำหน้าที่ อำนวยความสะดวก พร้อมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ

4) การออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ อาศัยกรอบแนวคิดการออกแบบ (Designing Framework) ที่ได้มีการสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) โดยองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ดังกล่าวประกอบ 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สถานการณ์ปัญหา 2) ค้นหาข้อมูล 3) แหล่งเรียนรู้ 4) ศูนย์ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ 5) ร่วมมือเรียนรู้ 6) ปรึกษาคุณครู และ 7) ฐานการช่วยเหลือ

1.3 ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

ในส่วนการออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ เป็นการพัฒนาสีเขียวสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ที่ผ่านการพัฒนาและประเมินคุณภาพ โดยใช้วิธีการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วย การวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (One Shot Case Study) ที่มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในเชิงคุณภาพ พร้อมการประเมินคุณภาพและศึกษาผลของการใช้สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา ได้แก่ ทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ และความคิดเห็นจากการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งการศึกษามี ดังนี้

1.3.1 การประเมินคุณภาพและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

1.3.2 การประเมินด้านผลผลิตของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

1.3.3 การประเมินคุณภาพด้านการวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

1.3.4 การประเมินคุณภาพด้านความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาในระยะที่ 3 คือนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ ที่ได้เรียนจากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ เรื่องเรียนรู้คอมพิวเตอร์ จำนวน 20 คน ซึ่งมีผลการศึกษา ดังนี้

1) ผลการประเมินคุณภาพและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2) ผลการประเมินด้านผลผลิตของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

3) ผลการประเมินคุณภาพด้านการวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

4) ผลการประเมินคุณภาพด้านความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2. ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนระดับประถมศึกษา ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ หลังจากที่ได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์มีกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน รูปแบบในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre-Experimental Research) แบบกลุ่มเดียว ทดสอบหลังเรียน (One Shot Case Study)

มีองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ (Access/Retrieval of Media and Information) 2) ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ (Evaluation/Understanding of Media and Information) และ 3) ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ (Use/ Communicate Media and Information) (UNESCO, 2011) ซึ่งผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ องค์ประกอบที่ 1 เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ (Access/Retrieval of Media and Information) เพื่อเป็นการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน โดยการศึกษาผลของทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศในองค์ประกอบที่ 1 พบว่า ผู้เรียนทั้งหมด 20 คน มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศทั้งหมด 15 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 75 ของผู้เรียนทั้งหมด และผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศองค์ประกอบที่ 1 ที่กำหนดไว้คิดเป็นร้อยละ 71.11 หมายถึง ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้น อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อยเท่ากับ 7 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ตระหนักถึงความต้องการในการใช้สื่อและสารสนเทศ 2) สามารถระบุสื่อและสารสนเทศที่จำเป็นได้ 3) ตระหนักถึงความหลากหลายของสื่อและสารสนเทศ 4) ตอบสนองวัตถุประสงค์ที่ในการใช้สื่อและสารสนเทศที่หลากหลายได้ 5) สร้างกลยุทธ์และแนวทางในกระบวนการค้นหาเพื่อสืบค้นสื่อและสารสนเทศได้ 6) ประเมินศักยภาพของแหล่งข้อมูลในการสืบค้นสื่อและสารสนเทศตามวัตถุประสงค์ 7) เลือกใช้แหล่งข้อมูลของสื่อและสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และ 9) เข้าถึงแหล่งข้อมูลของสื่อและสารสนเทศที่ถูกคัดเลือกได้แล้วได้ โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.87

2.2 ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ

การศึกษาผลของทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศในองค์ประกอบที่ 2 ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ คือ ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ พบว่า

ผู้เรียนทั้งหมด 20 คน มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศที่กำหนดไว้ทั้งหมด 17 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 85 ของผู้เรียนทั้งหมด และผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 2 ที่กำหนดไว้คิดเป็นร้อยละ 71.79 ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติหรือปฏิบัติกิจกรรมนั้น อยู่ในระดับ “มาก” เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อย เท่ากับ 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) สามารถวิเคราะห์ ตรวจสอบ แยกแยะ สื่อและสารได้ 2) ตระหนักว่าสื่อและสารสนเทศสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้ที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ 3) ตีความ อธิบายความหมายที่แฝงอยู่ในสื่อและสารสนเทศได้ 4) เข้าใจและประเมินหน้าที่ของสื่อและสารสนเทศที่เกิดขึ้นในสังคม 5) สามารถประเมินได้ว่าสื่อและสารสนเทศเกี่ยวข้องกับหรือเป็นตัวแทนของบุคคลใด สถานที่ใด ประเด็นหรือแนวคิดได้ 6) ประเมินความนิยม ความสัมพันธ์ ความแม่นยำ และคุณภาพ ของสื่อและสารสนเทศที่ได้สืบค้นมา 7) ตระหนักว่าสื่อและสารสนเทศที่สร้างขึ้นมีผลกระทบต่อสังคมและการเมือง และถูกสร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ 8) เลือกและสังเคราะห์สื่อและสารสนเทศได้ 9) มีการกำหนดการใช้สื่อและสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับการนำไปใช้ และ 10) สามารถจัดกลุ่มและจัดระเบียบสื่อและสารสนเทศได้โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.10

2.3 ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ

การศึกษาผลของทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศในองค์ประกอบที่ 3 ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ (Use/Communicate Media and Information) คือ ผู้เรียนต้องผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศร้อยละ 60 ขึ้นไป ตามที่กำหนดพบว่ามีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ ทั้งหมด 12 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 60 ของผู้เรียนทั้งหมดและผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 3 ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 79.44 หมายถึง ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้น เมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อยเท่ากับ 9 สมรรถนะ ได้แก่ 1) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อและสารสนเทศด้วยตนเอง 2) ประยุกต์ใช้สื่อและข้อมูลสารสนเทศในบริบทที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 3) ประเมินการใช้ประโยชน์ของความรู้ 4) สื่อสารสื่อและสารสนเทศในรูปแบบที่มีความเฉพาะระหว่างสารและผู้รับสาร 5) พิสูจน์ให้เห็นถึงการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม 6) ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล 7) จำแนกและมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานที่ดูแลสื่อและสารสนเทศ 8) สื่อสารผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ พร้อมด้วยการประกาศลิขสิทธิ์ และ 9) ใช้การประกาศลิขสิทธิ์ตามรูปแบบมาตรฐาน โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25

2.4 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ หลังจากที่ได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศฯ หลังจากการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ทำแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อทำการประเมินสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ดังกล่าว โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งคำถามของแบบสำรวจความคิดเห็นเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์

ผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่าสถานการณ์ปัญหามีส่วนในกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมเกิดการสร้างทักษะ ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและนำไปใช้ในเหตุการณ์ได้จริง ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าสามารถค้นหาและวิเคราะห์แก้ไขปัญหามิฉะนั้นสถานการณ์ปัญหาได้จริง เกิดการวิเคราะห์ทำให้มีการแก้ไขปัญหาได้ เกิดทักษะในการแก้ไขปัญหา แหล่งเรียนรู้สามารถ ให้ผู้เรียนค้นคำตอบหรือประเด็นความรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้สามารถว่า คำตอบและความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทำให้ได้คิด วิเคราะห์ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาเป็นบางอย่างก็นำไปแก้ปัญหาได้ ด้านศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สามารถให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดประเด็นความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา ผู้เรียนได้ ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่า เป็นการทำให้เรามีการแก้ปัญหาในหลายเรื่อง เกิดการเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา เกิดแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์นำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ได้โดยฐานการช่วยเหลือช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่า เป็นการเสริมความรู้ให้ตัวเองมากขึ้น เกิดความเข้าใจได้ง่าย มีความน่าสนใจ

2.4.2 ด้านเนื้อหา

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ ในด้านเนื้อหาของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ และแหล่งเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างพอเพียงเป็นการช่วยแก้ปัญหา ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าช่วยแก้ปัญหาได้อย่างพอเพียง ปัญหาบางอย่างอาจแก้ไขได้ สร้างความรู้เกี่ยวกับภาคอีสานของประเทศไทย โดยเนื้อหาที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าเนื้อหาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี และสามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมกันนี้แหล่งข้อมูล มีปริมาณเพียงพอสำหรับการค้นหา คำตอบและสร้างความเข้าใจในเนื้อหา ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าเนื้อหาที่มีความเข้าใจง่ายไม่ยากเกินไป ค้นคว้าได้สะดวกยิ่งขึ้น ต่อยอดไปสู่การค้นคว้าเนื้อหาเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต ในส่วนเนื้อหาที่มีความเกี่ยวเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าเนื้อหาเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในชีวิตจริง เนื้อหาบางอย่างมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวของผู้เรียน และอาจเป็นสถานการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน แม้บางส่วนอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง และเนื้อหาบางส่วนไม่ค่อยสอดคล้องเท่าที่ควร ที่สำคัญผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่มีความกระชับ ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่ามีเนื้อหาที่ดี สามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถใช้ประกอบการวิเคราะห์ได้ มีผลดีต่อการศึกษาเนื้อหานั้น ๆ โดยเนื้อหาที่มีความกระชับและเข้าใจง่าย

2.4.3 ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ ในด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ พบว่า ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนของการออกแบบสื่อ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการ โดยผู้เรียนให้ความคิดเห็นที่สามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสน สัญลักษณ์มีความเข้าใจง่าย ไม่เกิดความสับสน แม้ว่าในบางประเด็นอาจต้องทำความเข้าใจยิ่งขึ้น พร้อมนี้ผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่าการเชื่อมโยงข้อมูลสามารถเข้าถึงเนื้อหา สื่อและสารสนเทศได้ง่าย และตรงตามความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลาย ซึ่งผู้เรียนให้ความคิดเห็นในส่วนนี้โดยเฉพาะสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายยิ่งขึ้น เนื้อหาที่มีความหลากหลายและมากมายรองรับผู้เรียน และตรงตามความต้องการในการศึกษาค้นคว้าช่วยให้เกิดการวิเคราะห์ได้ง่าย พร้อมช่วยในการศึกษาและวิเคราะห์ได้ง่าย พร้อมสร้างความรู้ในเนื้อหาโดยเฉพาะ

ในส่วนของภาพผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่ามีภาพสอดคล้องกับเนื้อหาและส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่ามีความสอดคล้องในการใช้ภาพอธิบายเนื้อหา ซึ่งภาพทุกส่วนมีความสอดคล้องกันกับเนื้อหา โดยภาพช่วยในการอธิบายเนื้อหาให้เกิดความเข้าใจง่ายขึ้น แต่บางส่วนเป็นภาพขาวดำอาจจะทำให้ดูยาก และขนาดตัวอักษรที่ใช้มีความสอดคล้องกับเนื้อหา และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าตัวอักษรตรงกับเนื้อหาที่ต้องการ อักษรมีความสอดคล้องกับเนื้อหา ตัวหนังสือมีขนาดใหญ่ทำให้เข้าใจง่าย ทำให้อ่านได้สะดวกเหมาะสม ทั้งนี้การจัดรูปแบบ การใช้สี มีความน่าสนใจ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าการจัดรูปแบบ พร้อมการใช้สีมีความน่าสนใจ การใช้สีในสื่อมีความสดใส สามารถแยกแยะประเภทได้ง่ายโดยเฉพาะเนื้อหาในส่วนที่มีความสำคัญ มีการใช้สีที่แตกต่างกันสามารถดึงดูดผู้ที่เห็นอยากอ่านมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ

จากผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ พบว่า สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้มีองค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัญหาและภารกิจการเรียนรู้ 2) ค้นหาข้อมูล 3) แหล่งเรียนรู้ 4) นักสำรวจข้อมูล 5) ร่วมมือเรียนรู้ 6) ปรัชญาคุณครู และ 7) ฐานการช่วยเหลือสามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสน ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการ ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ วัฒนชัย (2552) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี ชามาย (2552)

2. ศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ

ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ 2) ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ และ 3) ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ โดยผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนที่เรียนจากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และได้ทำการทำแบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศตามแนวคิดของ UNESCO (2011) อยู่ในระดับ “มาก” โดยคิดเป็นร้อยละ 74.11 ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jon & Lisa (2013)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ ซึ่งได้ทำการศึกษาความคิดเห็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นว่ามีส่วนในการกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมเกิดการสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและนำไปใช้ในเหตุการณ์ได้จริง 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเพียงพอ เนื้อหามีความกระชับ ง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายสามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่าย ไม่ทำให้เกิดความสับสน สัญลักษณ์มีความเข้าใจง่าย ไม่เกิดความสับสน ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาภากร สงวนงาม (2550)

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการรู้สื่อและสารสนเทศ สื่อความหมายข้อมูลที่เป็นข้อค้นพบของนักเรียนนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้กับรายวิชาอื่น ๆ ได้ หรือเนื้อหาอื่น ๆ ได้ และควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ ซึ่งได้แก่ การรู้สื่อและการรู้สารสนเทศและการออกแบบและพัฒนา (Design & Developmental Research) รวมทั้งควรทำการศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้การรู้สื่อและสารสนเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จารุณี ชามาย. (2552). การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอุดมศึกษา. วิทยานิพนธ์ ปรัชญา. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นฤมล ถิ่นวิรัตน์. (2555). อิทธิพลของอินโฟกราฟิกต่อการสื่อสารข้อมูลเชิงซ้อนกรณีศึกษาโครงการ “รู้สู้ flood”. วิทยานิพนธ์ ศล.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2555). การจัดการศึกษาตลอดชีวิต, *วารสาร กคน*, 5(1), 3 - 7.

- วิลาลินี อุดุลยานนท์. (2554). เรียนรู้ให้เป็น วังเร็วให้ทัน MIL หลักสูตรรู้ทันสื่อเพื่อครู. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/20713-เรียนรู้ให้เป็น%20วังเร็วให้ทัน%20MIL%20หลักสูตรรู้ทันสื่อเพื่อครู.html>. 2 กุมภาพันธ์ 2559.
- รวมพร ผาสุข. (2558). การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาชีววิทยา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุชาติ วัฒนชัย. (2552). การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาและการถ่ายโยงการเรียนรู้. วิทยานิพนธ์ ปรัช.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2558). การออกแบบการสอน หลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- อาภากร สงวนนาม. (2550). ผลของสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมการคิดเชิงประยุกต์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัญชลี ธรรมะวิจิตรกุล. (2559). การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. เข้าถึงได้จาก <https://panchalee.wordpress.com/2010/12/21/nfeac>. 24 กุมภาพันธ์ 2559.
- Bednar, A.K., & others. (1995). *Theory into Practice in G.J. Anglin*. (2nd ed.). Englewood Cliffs, Colorado: Education Technology Publications.
- Hannafin, R.D. (1999). *Achievement and Other Differences in Positivist vs Open-Ended Learning Environments*. Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Montreal: [n.p.].
- Piaget, J. (1985). *Equilibration of Cognitive Structures*. Chicago: University of Chicago Press.
- Vygotsky, L.S. (1986). *Mind and Society : The development of Higher Psychological Process*. Cambridge M.A.: Harvard University Press.

การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย

THE DEVELOPMENT OF WEB-BASED LEARNING ENVIRONMENT TO SUPPORT MEDIA AND INFORMATION
LITERACY FOR MATTHAYOMSUKSA 4 STUDENTS IN THAI HISTORY

ณัฐดา วงษ์ประสิทธิ์พร* และ อนุชา โสมาบุตร

Nattida Wongprasitporn* and Anucha Somabut

สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

Program in Educational Technology, Faculty of Education, Khon Kaen University, Khon Kaen 40000, Thailand

*Corresponding author: Email: nattida.takk@gmail.com

รับบทความ 21 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2562 ตอรับบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายในวิชาประวัติศาสตร์ไทยเพื่อส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียน และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านลานวิทยาคม จำนวน 20 คน ใช้รูปแบบการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยการออกแบบและพัฒนา (Design & Developmental Research) แบบ Product and Tools Research ซึ่งประยุกต์จากหลักการของ Richey & Klein (2007) ประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากแบบวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์โปรโตคอล

ผลการวิจัยพบว่า

1. สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่าย วิชาประวัติศาสตร์ไทย ที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัญหา 2) แหล่งเรียนรู้ 3) ค้นหาข้อมูล 4) ร่วมมือแก้ปัญหา 5) ศูนย์ส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ 6) ฐานการช่วยเหลือ 7) บริการคุณครู
2. ทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนอยู่ในระดับมาก โดยคิดเป็นร้อยละ 76.05 ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้
3. ความคิดเห็นของนักเรียน ต่อสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ มีส่วนในการกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมเกิดการสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและนำไปใช้ในเหตุการณ์ได้จริง แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับเพื่อนร่วมชั้น 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ เนื้อหาที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริง มีปริมาณเพียงพอสำหรับการค้นหาคำตอบและสร้างความเข้าใจในเนื้อหา และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย สามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก เชื่อมโยงข้อมูลสามารถเข้าถึงเนื้อหา สื่อและสารสนเทศได้ง่าย และตรงตามความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลาย

คำสำคัญ: สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย, การรู้สื่อและสารสนเทศ

ABSTRACT

The purposes of this research were to design and develop the web-based learning environment on the topic of Thai history, to enhance media literacy skills of students studying through the web-based learning environment base, and to examine the opinions of students studying through the web-based learning environment to promote media and information literacy. The target group were 20 students in Mathayomsuksa 4 at Banlanwittayakom School. This research embraced the design and development research of product and tools

research by Richey & Klein (2007), dividing into three phases: Phase I was related to comprehensive design and project development; Phase II concerned design and development; and Phase III was a tool design and development and data analysis, which was carried out covering: 1) the quantitative data was collected to examine the students' media and information literacy using mean and standard deviation, and 2) the qualitative data was analyzed to determine the effects after the implementation, and the student opinions toward learning through the developed learning environment, using protocol analysis.

The findings were as follows:

1. The developed web-based learning environment base consisted of seven components: 1) problem situations, 2) learning resources, 3) information inquiry, 4) collaboration, 5) center for media and information literacy support, 6) scaffolding, and 7) teacher advice seeking.

2. The student media and information literacy skills were at a high level with 76.05 percent, which was in line with the objectives of the research

3. The student opinions toward learning through the developed learning environment involved three aspects: 1) design of the learning environment based on the constructivist. This approach encouraged learners to respond continuously, construct practical skills concerning problem solving, and proving opportunities for sharing knowledge among peers, 2) learning contents. The contents were organized adequately in accordance with the learning resources and responding to answers seeking, and create understanding in contents, and 3) web-based learning environment. The developed web-based environment was easily and conveniently access for seeking information, connected to contents of media and information, and served individual needs of various learning approaches.

Keywords: Web-Based Learning Environment, Media and Information Literacy

บทนำ

เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การศึกษาถูกปรับเปลี่ยนจากที่เน้นครูเป็นสำคัญเปลี่ยนเป็นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ในหมวดที่ 4 แนวทางในการจัดการศึกษา “ยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ...” และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในหลักการข้อที่ 5 ที่ระบุว่า “เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ” แสดงให้เห็นว่า ปัจจุบันประเทศไทยให้ความสำคัญกับการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นอย่างมาก นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ยังมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยกำหนดให้ผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญครบ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ส่งผลให้สถานศึกษาต้องจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว

การรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) ในการร่วมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและการแก้ไขปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มาพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรู้สื่อและสารสนเทศเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ และเปิดโอกาสในการรับรู้สารสนเทศได้หลากหลายรูปแบบยิ่งขึ้น ทั้งนี้ การรู้สื่อและสารสนเทศยังช่วยต่อยอดไปสู่การเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันในปัจจุบันได้ พร้อมกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งผู้ที่อยู่ในสังคมเมืองและสังคมชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางพื้นฐานในการเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงให้แก่เด็กเรียนในช่วงมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงที่สำคัญในการเรียนรู้และเตรียมพร้อมสู่การศึกษาเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นต่อไปในอนาคต ส่งผลให้สามารถคิดวิเคราะห์ได้ รวมถึงมีช่องทางส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศมากขึ้นด้วย และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงสังคมอย่างเป็นรูปธรรม (วิลาสินี อดุลยานนท์, 2554)

สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหาและเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ คือการสร้างองค์ความรู้ใหม่ พร้อมมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา การรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) เป็นการผสมผสานขององค์ความรู้ต่าง ๆ ดังนี้ 1) เกี่ยวกับสื่อ

สารสนเทศ ข้อมูลข่าวสาร และข้อมูลอื่น ๆ ในบริบทต่าง ๆ ของสังคม 2) สื่อและสารสนเทศรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งมีประสิทธิภาพและมีการใช้อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน และ 3) จะประเมินประสิทธิภาพของสื่อและสารสนเทศนั้น ๆ ถึงเนื้อหาและการรับรู้ของผู้รับสารสนเทศให้เกิดประสิทธิภาพและนำมาใช้ ตีความหมายได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งปัจจุบันองค์ความรู้ต่าง ๆ รวมไปถึงข้อมูลสารสนเทศมีการนำเสนออย่างแพร่หลาย และหลากหลายช่องทาง ซึ่งผู้ใช้สารสนเทศ อาทิ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไปต่างเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว (UNESCO, 2011) จากที่กล่าวมาข้างต้นปัจจัยเหล่านี้ล้วนส่งผลให้รูปแบบในการรับรู้สื่อและสารสนเทศมีความแตกต่างกันไป ดังนั้น แนวคิดในการส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) จึงมีความจำเป็นในการใช้เป็นเครื่องมือสำหรับพิจารณา วิเคราะห์ เลือกรับสื่ออย่างมีวิจารณญาณเพื่อการใช้สื่อและสารสนเทศในสิ่งแวดล้อมและบริบทการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

จากแนวคิดการส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (Media and Information Literacy) สอดคล้องกับการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้คนในสังคมไทย ที่เล็งเห็นว่าการศึกษาดูตลอดชีวิตเป็นวิถีชีวิตของคนในชาติ และคนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้และภูมิปัญญา ตลอดจนพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (อัญชลี ธรรมะวิสิฏฐ, 2559) ดังนั้น การเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อสังคมไทยทั้งในด้านการพัฒนาการของบุคคล บุคคลจะมีการเจริญเติบโตและมีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทุกช่วงชีวิตตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ การศึกษาจะช่วยให้บุคคลสามารถนำองค์ความรู้มาใช้อย่างเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อมการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นมีความอดทนอดกลั้นยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก สำหรับวิชาประวัติศาสตร์ เป็นวิชาหนึ่งของกลุ่มวิชาสังคมศึกษาที่มีความสำคัญทั้งนี้ เพราะถือว่าเป็นรากฐานของวิชาการทุกสาขา (สมศักดิ์ ชูโต, 2527) และเป็นวิชาที่มีส่วนสำคัญต่อการสร้างคนให้เป็นพลเมืองดี อันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ เนื้อหาวิชาเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคมและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สามารถรักษารากฐานของชาติ นอกจากนี้ ยังช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ตามกาลเวลา ตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในตนเอง และผู้อื่นมากขึ้น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและพลเมืองดีของสังคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542) พบว่า มาตรฐานของวิชาประวัติศาสตร์ไทยในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาต่ำกว่าเป้าหมายและ จากการสัมมนาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ (2543) พบว่า การเรียนประวัติศาสตร์ของผู้เรียนมีผลการเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำเป็นผลมาจากการสอนของครูผู้สอนประวัติศาสตร์ไทยในโรงเรียนมีการเรียนการสอนที่ไม่ดึงดูดความสนใจ ไร้ชีวิตชีวา น่าเบื่อหน่าย การพัฒนาการสอนยังเน้นการสอนแบบบรรยายที่เน้นเนื้อหาจากแบบเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ Moffat (1963) ได้กล่าวว่่าน่าเสียดายที่วิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่น่าสนใจ มีชีวิตชีวา และเปิดเผยให้เห็นความจริงของเรื่องราวที่น่าพิศวงในอดีต แต่การสอนของครูมักจะสอนแบบเนือยๆ และอย่างไม่มีจุดหมาย อันจะทำลายความสนใจของนักเรียนให้น้อยลง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการศึกษาการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย จะช่วยส่งเสริมการรับรู้สารสนเทศซึ่งจะเป็นทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ และนำไปประยุกต์ใช้ในหลากหลายรูปแบบ และมีส่วนช่วยให้บรรยากาศในการเรียนมีชีวิตชีวา น่าค้นหา น่าเรียน อีกทั้งยังเป็นการสร้างฐานการเรียนรู้หลากหลายด้าน อาทิ ด้านการคิดวิเคราะห์ ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการแก้ปัญหา เพื่อนำไปใช้ในการเรียนรู้ในรูปแบบอื่น ๆ ที่หลากหลายต่อไป ซึ่งเป็นหนึ่งในทักษะที่มีความจำเป็นต่อการใช้ชีวิตในสังคมยุคปัจจุบันได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญจึงได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย

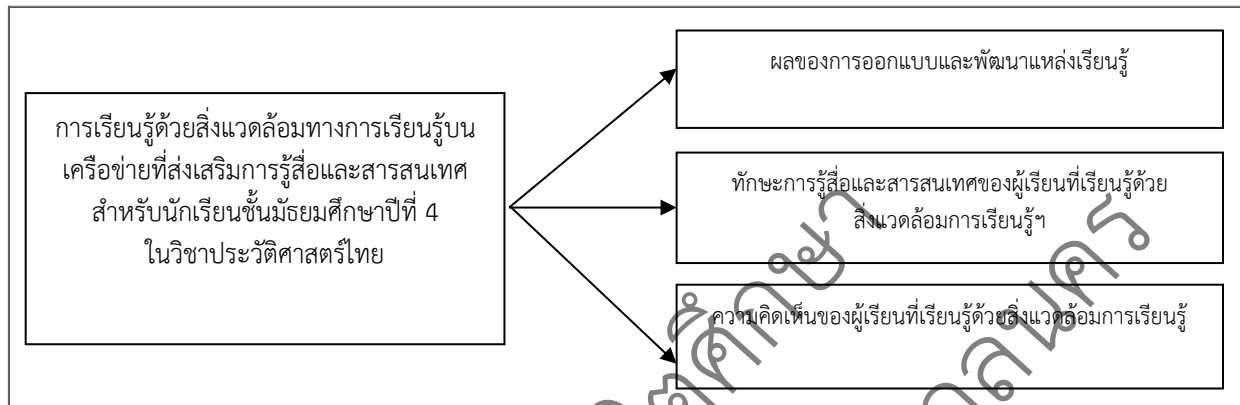
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย
2. เพื่อศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้จะเน้นเรื่องการนำทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์มาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาซึ่งเป็นการผนวกทั้งวิธีการเรียนรู้ (Method of Learning) และสื่อ (Media) ทั้งมุ่งส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศในแหล่งเรียน เนื้อหาเกี่ยวกับเรื่อง บุคคลสำคัญในการสร้างสรรค์ชาติไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี ซึ่งสามารถแสดงกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้มีรูปแบบการวิจัยเป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Developmental Research) ซึ่งประยุกต์จากหลักการของ Richey & Klein (2007) ประกอบด้วยระยะการออกแบบและพัฒนาเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

แบ่งเป็น 3 ระยะตามรูปแบบการวิจัย ประกอบด้วย

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

- 1) ครูผู้สอนรายวิชาประวัติศาสตร์ไทย
- 2) ผู้ออกแบบ (Designer) และนักพัฒนา (Developers)
- 3) อาจารย์ที่ปรึกษา (Advisor) เพื่อตรวจสอบเอกสารและกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การออกแบบและพัฒนา

- 1) ผู้ออกแบบ (Designer) และนักพัฒนา (Developers)
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบแหล่งเรียนรู้ และผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ
- 3) อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและทำการวิพากษ์และประเมินแบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

- 1) นักพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย
- 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินเนื้อหา ด้านการออกแบบแหล่งเรียนรู้ และด้านสื่อ
- 3) อาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและทำการวิพากษ์ และประเมินแบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

- 4) นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ ความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ ซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนา ดังนี้ การศึกษาหลักการและทฤษฎี การสังเคราะห์กรอบแนวคิดการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และการประเมินประสิทธิภาพสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

แบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารใช้ในการบันทึกสำหรับการตรวจสอบและศึกษาวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical framework) ที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบและการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อนำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดการออกแบบ (Designing framework) โดยใช้ในการสังเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่นำมาเป็นพื้นฐานในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2. แบบบันทึกการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อใช้บันทึกขั้นตอนและวิธีการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

3. แบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นการประเมินคุณภาพของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมฯ

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบบันทึกการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อใช้บันทึกขั้นตอนและวิธีการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

2. แบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้ผู้เรียนทำแบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ หลังจากเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

3. แบบสัมภาษณ์การรู้สื่อและสารสนเทศ เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยสัมภาษณ์ผู้เรียน และบันทึกในแบบสัมภาษณ์การรู้สื่อและสารสนเทศ หลังจากเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

วิธีรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

การบันทึกด้วยแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และทำการบันทึกในแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปตีความจากแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศ และบริบทแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัย

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

ทำการบันทึกในแบบบันทึกการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แบบบันทึกการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากการการหาค่าเฉลี่ย และการสรุปตีความ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ และการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

จากที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้ฯ ที่ได้พัฒนาในระยะที่ 1 และ 2 แล้ว มาใช้ในบริบทจริงกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านลานวิทยาคม อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น ที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย จำนวน 20 คน เพื่อตรวจสอบผลของการใช้สิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสรุปตีความจากแบบบันทึกการศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร จากหลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้โดยอาศัยหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ทฤษฎีการประมวลสารสนเทศ และบริบทแหล่งเรียนรู้ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการวิจัย

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการบันทึก โดยการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้สำหรับผู้เชี่ยวชาญ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการบันทึก โดยการสรุปตีความ เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสรุปตีความ เพื่อนำไปสรุปผลการวิจัยต่อไป

3. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์การรู้สื่อและสารสนเทศโดยการสรุปตีความ เพื่อนำไปสรุปผลการวิจัยต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ การรู้สื่อและสารสนเทศ ความคิดเห็นต่อสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในการศึกษาครั้งนี้จะนำเสนอผลการศึกษาดังนี้

1. ผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบภาพรวมและการพัฒนาโครงการ

1. การวิจัยเอกสาร (Document analysis)

จากการทบทวนวรรณกรรม โดยทำการศึกษาลักษณะ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการสร้างกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี โดยการสังเคราะห์หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีพื้นฐานเชิงทฤษฎีที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ องค์ความรู้และทักษะ การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ และสื่อและเทคโนโลยี

2. ผลการสังเคราะห์กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีพื้นฐานเชิงทฤษฎีที่สำคัญ 5 พื้นฐาน คือ พื้นฐานทางด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ ทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ ที่ประกอบด้วย คอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivist) และคอนสตรัคติวิสต์ทางสังคม (Social Constructivist) ทฤษฎีทางพุทธิปัญญา ได้แก่ ทฤษฎีประมวลสารสนเทศ พื้นฐานทางการรู้สื่อและสารสนเทศตามกรอบการรู้

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างเครื่องมือ

1. การสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการออกแบบ

จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงได้นำมาสู่การสังเคราะห์เป็นกรอบในแนวคิดในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ มีรายละเอียด ดังนี้

1) การกระตุ้นโครงสร้างทางปัญญาและการรู้สื่อและสารสนเทศ โดยมาจากแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) ของ Piaget (1985) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนได้รับการกระตุ้นด้วยปัญหา ผู้เรียนจะมีการปรับโครงสร้างทางปัญญาเพื่อให้เกิดภาวะสมดุล (Equilibrium) โดยการดูดซึม (Assimilation) หรือการปรับโครงสร้างทางปัญญา (Accommodation) จนกระทั่งผู้เรียนสามารถปรับโครงสร้างปัญญาให้เข้าสู่ภาวะสมดุลหรือสร้างความรู้ใหม่ มีการออกแบบโดยอาศัยองค์ประกอบ ได้แก่ สถานการณ์ปัญหา และภารกิจการเรียนรู้ โดยสถานการณ์ปัญหาประกอบกับการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการใช้บริบทสถานการณ์จริง ร่วมออกแบบสถานการณ์ปัญหาภายใต้สภาพบริบทจริง โดยมีเนื้อหาในเรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์ มาสร้างเป็นสถานการณ์ปัญหาที่มีการออกแบบให้เป็นปัญหาให้ผู้เรียน พร้อมทั้งมีการออกแบบภารกิจที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ

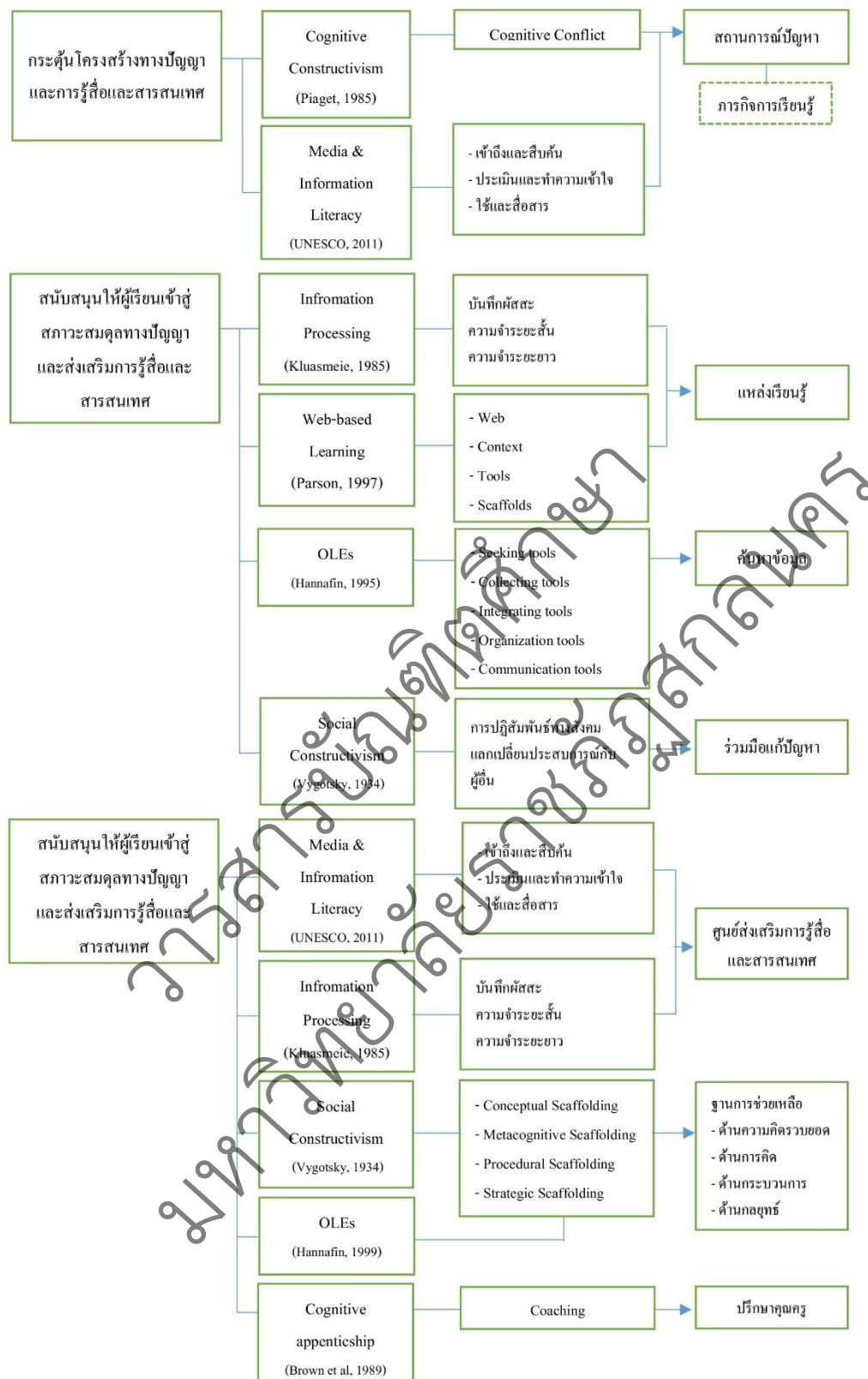
2) การสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าสู่การปรับสมดุลทางปัญญาและส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ มุ่งองค์ประกอบในการนำมาออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) แหล่งเรียนรู้ ซึ่งนำพื้นฐานมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงปัญญา (Cognitive Constructivism) โดยการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ได้นำหลักการและแนวคิด ของ Cognitive Constructivism, Information Processing และ Resource-based Learning (Hannafin, 2007) ผู้เรียนได้ปรับสู่ภาวะสมดุลโดยการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ และการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่จัดเตรียมให้ พร้อมเป็นการจัดระเบียบข้อมูลสารสนเทศให้ง่ายต่อการประมวลผล อีกทั้งผู้เรียนยังสามารถจัดระเบียบและบูรณาการข้อมูลความรู้ใหม่ที่ได้รับมาเข้ากับข้อมูลความรู้เดิมที่มีอยู่ด้านร่วมมือเรียนรู้ ได้รับพื้นฐานจากแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) ของ Vygotsky (1986) เชื่อว่าผู้เรียนสามารถสร้างความเข้าใจผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น โดยการร่วมมือเรียนรู้ จะมีการออกแบบให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนแนวคิด พร้อมขยายมุมมองและพูดคุยกับเพื่อนร่วมชั้น รวมถึงปรึกษาหารือในกลุ่มของผู้เรียน พร้อมซักถามข้อสงสัยกับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้จะอยู่ในส่วนของ “ปรัชาคุณครู” ทั้งนี้การออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ในส่วนของการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ เน้นที่จะส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ (UNESCO, 2011) ได้แก่ เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ (Access/ Retrieval of Media and Information) ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ (Evaluation/ Understanding of Media and Information) ใช้สื่อและข้อมูลการสื่อสาร (Use/ Communicate Media and Information) โดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ให้เกิดทักษะขั้นต้น จึงได้ออกแบบศูนย์ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ โดยมีแนวคิดและกรอบการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ จาก องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ UNESCO

3) การสนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างความรู้และการส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ

ในส่วนของการสนับสนุนและช่วยเหลือการสร้างความรู้ ได้ออกแบบและพัฒนางานให้เป็นส่วนที่มีไว้สำหรับช่วยเหลือผู้เรียน ประกอบด้วย “ศูนย์ช่วยเหลือ” ซึ่งได้รับแนวคิดมาจากทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Social Constructivism) พร้อมกับการออกแบบฐานการช่วยเหลือ ซึ่งมาจากพื้นฐานแนวคิดการช่วยเหลือ (Scaffolding) ซึ่งมี 4 ด้าน ของ OLEs (Hannafin, 1999) มาใช้เป็นส่วนประกอบในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการช่วยเหลือด้านความคิดรวบยอด ฐานการช่วยเหลือด้านความคิด ฐานการช่วยเหลือด้านกลยุทธ์ และฐานการช่วยเหลือด้านกระบวนการ องค์ประกอบที่สำคัญในการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ที่สำคัญคือ “ปรัชาคุณครู” ซึ่งหมายถึงการโค้ชหรือการที่ผู้สอนหรือผู้ที่ให้ความรู้ทำหน้าที่ อำนวยความสะดวก พร้อมกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ รวมทั้งต่อยอดองค์ความรู้เดิม

4) การออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา เรื่อง เรียนรู้คอมพิวเตอร์

การออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย อาศัยกรอบแนวคิดการออกแบบ (Designing Framework) ที่ได้มีการสังเคราะห์จากการทบทวนวรรณกรรม และกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Theoretical Framework) โดยองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ ดังกล่าว ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) สถานการณ์ปัญหา ซึ่งในงานวิจัยใช้คำว่า “ห้องเรียน” และแบ่งตามเนื้อหาของสถานการณ์ปัญหา ได้แก่ 1) ห้องเรียนพระนเรศวร 2) ห้องเรียนพระนารายณ์ 3) ห้องเรียนพระเจ้าตากสิน พร้อมด้วยภารกิจการเรียนรู้ 2) ค้นหาข้อมูล 3) แหล่งเรียนรู้ 4) ศูนย์ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ 5) ร่วมมือแก้ปัญหา 6) ปรัชาคุณครู และ 7) ศูนย์ช่วยเหลือ

ภาพประกอบ 2 แสดงกรอบแนวคิดการออกแบบ (Designing Framework) สี่แฉกของการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์

ระยะที่ 3 การออกแบบและพัฒนาเครื่องมือ

ในการศึกษาในระยะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบคุณภาพของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย ที่ผ่านการพัฒนาและประเมินคุณภาพ โดยรูปแบบในการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยก่อนการทดลอง (Pre - Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวทดสอบหลังเรียน (One Shot Case Study) ซึ่งแสดงได้จากผลการวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ การสำรวจความคิดเห็นของผู้เรียน ซึ่งจากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าทุกองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพพร้อมทั้งช่วยสนับสนุนการเรียนรู้สื่อและสารสนเทศได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ออกแบบและพัฒนาขึ้นนั้นมีคุณภาพ

2. ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ 2) ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ และ 3) ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ (Use/Communicate Media and Information) (UNESCO, 2011) ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

2.1 จากผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนในองค์ประกอบที่ 1 เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ (Access/Retrieval of Media and Information) สรุปได้ว่า จากผู้เรียนทั้งหมด 20 คน มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ 19 คน คิดเป็นร้อยละ 95 ของผู้เรียนทั้งหมด และผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 1 ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 82.22 หมายถึง ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มากที่สุด” หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อย เท่ากับ 7 สมรรถนะ ได้แก่ 1) ตระหนักถึงความต้องการในการใช้สื่อและสารสนเทศ 2) สามารถระบุสื่อและสารสนเทศที่จำเป็นได้ 3) ตระหนักถึงความหลากหลายของสื่อและสารสนเทศ ตอบสนองวัตถุประสงค์ในการใช้สื่อและสารสนเทศที่หลากหลายได้ 4) สร้างกลยุทธ์และแนวทางในกระบวนการค้นหาเพื่อสืบค้นสื่อและสารสนเทศได้ 5) ประเมินศักยภาพของแหล่งข้อมูลในการสืบค้นสื่อและสารสนเทศตามวัตถุประสงค์ 6) เลือกใช้แหล่งข้อมูลของสื่อและสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ และ 7) เข้าถึงแหล่งข้อมูลของสื่อและสารสนเทศที่ถูกคัดเลือกไว้แล้วได้ โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.31

2.2 จากผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนในองค์ประกอบที่ 2 ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ (Evaluation/Understanding of Media and Information) สรุปได้ว่า จากผู้เรียนทั้งหมด 20 คน มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ 17 คน คิดเป็นร้อยละ 85 ของผู้เรียนทั้งหมด และผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศองค์ประกอบที่ 2 ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 70.36 หมายถึง ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อย เท่ากับ 10 สมรรถนะ ได้แก่ 1) สามารถวิเคราะห์ ตรวจสอบ แยกแยะ สื่อและสารได้ 3) ตระหนักว่าสื่อและสารสนเทศสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ใช้ที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ 4) ตีความ อธิบายความหมายที่แฝงอยู่ในสื่อและสารสนเทศได้ 5) เข้าใจและประเมินหน้าที่ของสื่อและสารสนเทศที่เกิดขึ้นในสังคม 7) สามารถประเมินได้ว่าสื่อและสารสนเทศเกี่ยวข้องหรือเป็นสิ่งที่แทนของบุคคลใดสถานที่ใด ประเด็นหรือแนวคิดได้ 8) ประเมินความนิยม ความสัมพันธ์ ความแม่นยำ และคุณภาพของสื่อและสารสนเทศที่ได้สืบค้นมา 9) ตระหนักว่าสื่อและสารสนเทศที่สร้างขึ้นมีผลกระทบต่อสังคมและการเมือง และถูกสร้างขึ้นอย่างมีวัตถุประสงค์ 10) เลือกและสังเคราะห์สื่อและสารสนเทศได้ 12) มีการกำหนดการใช้สื่อและสารสนเทศได้อย่างเหมาะสมกับการนำไปใช้ และ 13) สามารถจัดกลุ่มและจัดระเบียบสื่อและสารสนเทศได้ โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.48

2.3 จากผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนในองค์ประกอบที่ 3 ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ (Use/Communicate Media and Information) สรุปได้ว่า จากผู้เรียนทั้งหมด 20 คน มีผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ 17 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 85 ของผู้เรียนทั้งหมด และผู้เรียนที่ผ่านเกณฑ์การวัดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ องค์ประกอบที่ 3 ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 75.56 หมายถึง ผู้เรียนมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ “มาก” หรือปฏิบัติกิจกรรมนั้นเมื่อเทียบกับโอกาสที่ต้องปฏิบัติกิจกรรมนั้นทั้งหมด โดยมีค่าเฉลี่ยการปฏิบัติตามสมรรถนะจากทั้ง 2 องค์ประกอบย่อย เท่ากับ 9 สมรรถนะ ได้แก่ 1) สร้างประสบการณ์การเรียนรู้จากสื่อและสารสนเทศด้วยตนเอง 2) ประยุกต์ใช้สื่อและข้อมูลสารสนเทศในบริบทที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย 3) ประเมินการใช้ประโยชน์ของความรู้ 4) สื่อสารสื่อและสารสนเทศในรูปแบบที่มีความเฉพาะระหว่าง

สารและผู้รับสาร 5) พิสูจน์ให้เห็นถึงการสื่อสารสนทนาอย่างมีจริยธรรม 6) ปกป้องข้อมูลส่วนบุคคล 7) จำแนกและมีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานที่ดูแลสื่อและสารสนเทศ 8) สื่อสารผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ พร้อมด้วยการประกาศลิขสิทธิ์ และ 9) ใช้การประกาศลิขสิทธิ์ตามรูปแบบมาตรฐาน โดยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.40

ดังนั้น จึงสามารถสรุปผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศตามกรอบแนวคิดการรู้สื่อและสารสนเทศของ UNESCO (2011) ได้ว่าสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย สามารถส่งเสริมทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศให้กับผู้เรียนอยู่ในระดับ “มาก” โดยคิดเป็นร้อยละ 76.05 ของการเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และได้ทำการทำแบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ ทั้ง 3 องค์ประกอบของกรอบแนวคิดการรู้สื่อและสารสนเทศ (UNESCO, 2011)

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ หลังจากที่ได้เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้แบบสำรวจความคิดเห็นซึ่งคำถามของแบบสำรวจความคิดเห็นเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย พบว่า

3.1 ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ สถานการณ์ปัญหามีส่วนในกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมเกิดการสร้างทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและนำไปใช้ในเหตุการณ์ได้จริง สามารถค้นหาและวิเคราะห์แก้ไข้ปัญหาในสถานการณ์ปัญหาได้จริง ในส่วนแหล่งเรียนรู้สามารถให้ผู้เรียนค้นหาหรือประเด็นความรู้เพื่อนำไปใช้ในการแก้ปัญหา นำคำตอบและความรู้ไปใช้ในชีวิจริงได้ ทำให้ได้คิดวิเคราะห์ นำไปสู่การแก้ไข้ปัญหาเป็นบางกรณีที่นำไปแก้ปัญหาได้ ด้านศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สามารถให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และเกิดประเด็นความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหา โดยฐานการช่วยเหลือ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความเข้าใจในการเรียนรู้ เป็นการเสริมความรู้ให้ตัวเองมากขึ้น

3.2 ด้านเนื้อหา เนื้อหาที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้สามารถช่วยแก้ปัญหาได้อย่างพอเพียง โดยเนื้อหาที่จัดไว้ในแหล่งเรียนรู้สามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมกันนี้แหล่งข้อมูลมีปริมาณเพียงพอสำหรับการค้นหาคำตอบและสร้างความเข้าใจในเนื้อหา มีความเข้าใจง่ายไม่ยากเกินไป ค้นคว้าได้สะดวกยิ่งขึ้น ต่อยอดไปสู่การค้นคว้าเนื้อหาเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต ในส่วนเนื้อหาที่มีความเกี่ยวเนื่องและสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

3.3 ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่าย ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการ สามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการ ช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสน แม้ว่าในบางประเด็นอาจต้องทำความเข้าใจขึ้น การเชื่อมโยงข้อมูลสามารถเข้าถึงเนื้อหา สื่อและสารสนเทศได้ง่าย และตรงตามความต้องการในการเรียนรู้ที่หลากหลาย พร้อมช่วยในการศึกษาและวิเคราะห์ได้ง่าย พร้อมสร้างความรู้ในเนื้อหา

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ

จากผลการออกแบบและพัฒนาสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ พบว่า สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้มีองค์ประกอบทั้งหมด 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สถานการณ์ปัญหาและภารกิจการเรียนรู้ 2) ค้นหาข้อมูล 3) แหล่งเรียนรู้ 4) นักสำรวจข้อมูล 5) ร่วมมือเรียนรู้ 6) ปรัชญาคุณครู และ 7) ฐานการช่วยเหลือสามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสน ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการ ซึ่งผลจากการศึกษาในครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุณี ชามาย (2552) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า โมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ คือ สถานการณ์ปัญหา แหล่งการเรียนรู้ ภูมิใกล้เคียงเครื่องมือทางปัญญา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศูนย์ให้คำแนะนำ ห้องแลปการคิดสร้างสรรค์ และฐานการช่วยเหลือ ความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ฯ พบว่า ด้านเนื้อหา การเรียนรู้ ด้านสื่อบนเครือข่าย และด้านการออกแบบที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ มีการออกแบบที่เหมาะสมและช่วยสนับสนุนและส่งเสริมในการสร้างความรู้ และการคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน

2. ศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่เรียนด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ฯ

ผลการศึกษาทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศของผู้เรียนที่ได้ทำการเรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการรู้สื่อและ

สารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในวิชาประวัติศาสตร์ไทย ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เข้าถึงและสืบค้นสื่อและสารสนเทศ 2) ประเมินและทำความเข้าใจสื่อและสารสนเทศ และ 3) ใช้และสื่อสารสื่อและสารสนเทศ โดยผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนที่เรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้และได้ทำการทำแบบวัดการรู้สื่อและสารสนเทศ เกิดทักษะการรู้สื่อและสารสนเทศตามแนวคิดของ UNESCO (2011) อยู่ในระดับ “มาก” โดยคิดเป็นร้อยละ 76.05 ซึ่งตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ โดยการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิสาลักษณ์ สิทธิขุนทด (2551) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของผู้เรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนยังไม่รู้เท่าทันสื่อหรือถูกครอบงำโดยสื่อ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านพฤติกรรม的开รับสื่อ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรมการอ่าน ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเปิดรับสื่อของนักเรียนและตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยด้านพฤติกรรมการอ่าน ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการเปิดรับสื่อของนักเรียนโดยมีอิทธิพลผ่านปัจจัยพฤติกรรมเปิดรับสื่อ ตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียน ได้แก่ ปัจจัยด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม รองลงมา คือ ปัจจัยด้านพฤติกรรมการอ่าน

3. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ส่งเสริมการรู้สื่อและสารสนเทศฯ ซึ่งได้ทำการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นว่า มีส่วนในกระตุ้นให้ผู้เรียนค้นหาคำตอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมเกิดการสังเกตทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและนำไปใช้ในเหตุการณ์ได้จริง 2) ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าช่วยแก้ปัญหาได้อย่างเพียงพอ เนื้อหามีความกระชับง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ ผู้เรียนได้ให้ความคิดเห็นในส่วนนี้ว่าเนื้อหาที่ติด สามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถใช้ประกอบการวิเคราะห์ที่ได้มีผลต่อการศึกษาเนื้อหาอื่น ๆ และ 3) ด้านสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายสามารถทำงานได้ง่ายตามความต้องการ ช่วยในการค้นหาข้อมูลได้สะดวก โดยสามารถค้นหาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติมได้ในอินเทอร์เน็ต โดยรูปแบบสัญลักษณ์เข้าใจง่ายไม่ทำให้เกิดความสับสน ช่วยให้ผู้เรียนค้นหาเนื้อหาได้ง่ายตามความต้องการซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐสุภะ เลหาสุริโยธิน (2553) ได้วิจัย เรื่อง การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมทีมเรียนรู้เสมือนจริง ผลการวิจัย พบว่า ผลการออกแบบและพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมทีมเรียนรู้เสมือนจริง ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ สถานการณ์ปัญหา แหล่งการเรียนรู้ ศูนย์ให้คำแนะนำ ศูนย์ส่งเสริมทีมเรียนรู้เสมือนจริง และฐานการช่วยเหลือ ผู้เรียนที่เรียนรู้ด้วยโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมทีมเรียนรู้เสมือนจริง มีการออกแบบที่เหมาะสมช่วยสนับสนุนและส่งเสริมการพัฒนาทีมเรียนรู้เสมือนจริง ทั้งใน ด้านสื่อบนเครือข่าย และด้านการส่งเสริมการพัฒนาทีมเรียนรู้เสมือนจริง ด้านเนื้อหาการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ในการจัดการเรียนการสอนควรควบคุมเวลาให้เหมาะสมในกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติ เพราะอาจทำให้การจัดการเรียนการสอนในช่วงท้ายของกิจกรรมไม่ต่อเนื่อง และไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ ครูผู้สอนต้องคอยดูแลให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนเกิดความสงสัย หรือไม่เข้าใจในเนื้อหา นักอาทฤษฎีการรู้สื่อและสารสนเทศมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ ในหน่วยการเรียนรู้อื่น และครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- กรมวิชาการ. (2542). *การพัฒนารายวิชาประวัติศาสตร์ไทย*. เอกสารรายงานการประชุมเกี่ยวกับวิชาประวัติศาสตร์ไทย. หน้า 25 - 27. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- กรมวิชาการ. (2543). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์, ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนอย่างไร*. กรุงเทพฯ: การศาสนา.
- จารุณี ชามาศย์. (2552). *การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้บนเครือข่ายที่ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับอุดมศึกษา*. วิทยานิพนธ์ ปรัช. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- รัฐสาน์ เลหาสุรโยธิน. (2553). การพัฒนาโมเดลสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ที่ส่งเสริมทีมเรียนรู้เสมือนจริง. วิทยานิพนธ์ ปร.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิลาสินี อุดยานนท์. (2554). เรียนรู้ให้เป็น วังเร็วให้ทัน MIL หลักสูตรรู้ทันสื่อเพื่อครู. เข้าถึงได้จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/20713-เรียนรู้ให้เป็น%20วังเร็วให้ทัน%20MIL%20หลักสูตรรู้ทันสื่อเพื่อครู.html>. 2 กุมภาพันธ์ 2559.
- วิสาลักษณ์ สิทธิขุนทด. (2551). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุของการรู้เท่าทันสื่อของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2558). การออกแบบการสอน หลักการทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ขอนแก่น: โรงพิมพ์แอนนาออฟเซต.
- สมศักดิ์ ชูโต. (2527). ประวัติศาสตร์. ใน ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และสุชาติ สวัสดิ์ศรี (บรรณาธิการ). *ปรัชญาประวัติศาสตร์*. (หน้า 11 - 24). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อัญชลี ธรรมะวิถีกุล. (2559). การจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. เข้าถึงได้จาก https://panchalee.wordpress.com/2010/12/21/nfe_ac1/. 19 กุมภาพันธ์ 2559.
- Hannafin, R.D. (1999). *Achievement and Other Differences in Positivist vs Open-Ended Learning Environments*. Presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association. Montreal. [n.p.].
- Moffat, M.P. (1963). *Social study instruction*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Piaget, J. (1985). *Equilibration of Cognitive Structures*. Chicago: University of Chicago Press.
- Vygotsky, L.S. (1986). *Mind and Society : The development of Higher Psychological Process*. Cambridge M.A.: Harvard University Press.
- Richey, RC., and Klein, JD. (2007). *Design and development research*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- UNESCO. (2011). *Media and Information Literacy Curriculum for Teachers*. Paris: The Organization.

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

THE EFFECT OF PROBLEM - BASED LEARNING ACTIVITIES ON PROCESSING AGRICULTURAL PRODUCT IN
CAREER AND TECHNOLOGY LEARNING AREA OF MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

กัลยา วรรณทานะ^{1,*} สิริวรรณ จรัสวีวัฒน์² และ สมศิริ สิงห์หล่ม²

Kanlaya Wantana^{1,*} Sirawan Jaradrawiwat² and Somsiri Singlop²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

²ภาควิชาการจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

¹Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Burapha University, Chon Buri, 20131, Thailand

²Department of Learning Mangement, Faculty of Education, Burapha University, Chon Buri, 20131, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: kanlaya592@gmail.com

รับบทความ 21 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2562 ตอรับบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และเพื่อศึกษากระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ จังหวัดชลบุรี จำนวน 39 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา และแบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน ความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent sample และวิเคราะห์พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. คะแนนหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มสูงขึ้น และอยู่ในระดับดี

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, ความสามารถในการแก้ปัญหา, กระบวนการทำงานกลุ่ม

ABSTRACT

The purposes of this research were to compare pretest and posttest scores and problem solving abilities before and after studying through problem - based learning activities on the topic of processing agricultural product, in the Career and Technology Learning Substance Group for Mathayomsuksa 1 level, and to examine the group work process of Mathayomsuksa 1 students after learning through the developed learning activities. The sample consisted of 39 Mathayomsuksa 1 students at Bansrimaharacha Municipality school, Chonburi Province,

selected by cluster random sampling. The research instruments were lesson plans, an achievement test, a problem-solving ability test, and a group work observation form. The data were analyzed by using Dependent samples t-test to compare the difference of pretest and posttest scores, and problem-solving ability before and after intervention. In addition, an analysis of group work behaviors was conducted through mean and standard deviation.

The research findings were as follows:

1. The posttest scores after the intervention of Mathayomsuksa 1 students was significantly higher than those of before learning at a statistical significance of .05 level.
2. The problem-solving abilities of students after the intervention was significantly higher than those of before learning at a statistical significance of .05 level.
3. The student group work after the intervention has increased and was at a good level.

Keywords: Problem - Based Learning Activities, Problem-Solving Abilities, Group Work

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนามนุษย์ การวางรากฐานทางด้านการศึกษาที่ดีและมีระบบ จะช่วยให้คนในชาติเติบโตอย่างมีคุณภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและด้านอื่น ๆ ในอนาคต ซึ่งในปัจจุบันได้กำหนดแผนการพัฒนาระดับชาติว่าต้องมีการส่งเสริมและพัฒนานักเรียนให้เติบโตอย่างมีศักยภาพที่เพียงพอสำหรับ การก้าวทันต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงของโลกยุคศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณธรรม รักความเป็นไทย มีทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็น 1 ใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) กำหนดให้ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ควบคุมไว้กับสาระการเรียนรู้ของกลุ่มสาระที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้ได้มีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่า ยังมีปัญหาในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพราะในสภาพปัจจุบันการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนมีน้อยมาก ครูผู้สอนจึงเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งและควรเริ่มสอนแก้ปัญหาตั้งแต่ปฐมวัย โดยครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ควรจัดประสบการณ์หรือสถานการณ์ ส่งเสริมให้นักเรียนคิดค้นด้วยตนเอง ลักษณะการจัดสถานการณ์ควรจะมีหลากหลายรูปแบบเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน และได้ฝึกการแก้ปัญหาด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น (อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์, 2554, หน้า 222) โดยทั่วไป พบว่า การสอนการคิดแก้ปัญหาโดยตรงยังทำกันน้อยมาก ครูส่วนใหญ่ยังสอนโดยที่ยึดเนื้อหาวิชามากกว่ากระบวนการสอนด้วยการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลของ (สิทธิชัย ชุมพุกพาทย์, 2555, หน้า 70) ที่อธิบายว่า ประเทศไทยยังไม่มีการสอนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ที่จริงจัง ครูผู้สอนยังไม่ได้สอนให้ผู้เรียนมีทักษะในการแก้ปัญหา ในขณะที่สถาบันครอบครัวและสถาบันการศึกษาไม่มีความเข้าใจและมีวิธีการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาให้กับผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้น้อยและไม่สามารถนำความรู้จากที่เรียนไปใช้ประโยชน์ได้ จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหาของบทเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจึงยังไม่ดีเท่าที่ควรเห็นได้จากการรายงานการประเมินตนเอง (SAR) ของสถานศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2558 ภาคเรียนที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ร้อยละ 62.99 ภาคเรียนที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ร้อยละ 50.66 (โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ, 2558) ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางเรียนที่ต่ำกว่าเดิม จึงสะท้อนถึงสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในด้านรูปแบบและวิธีการสอนที่ครูผู้สอนเป็นศูนย์กลาง เน้นเนื้อหาการบรรยายมากกว่าทักษะกระบวนการแก้ปัญหา

เพื่อบรรลุถึงบทบาทที่สำคัญของการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ในยุคนี้มีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะการแก้ปัญหาและทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เพื่อแก้ปัญหาหรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันที่มีความสำคัญต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้จะมีตัวปัญหาเป็นจุดตั้งต้นและเป็นตัวกระตุ้นการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลและการสืบค้นข้อมูลเพื่อเข้าใจกลไกของตัวปัญหารวมทั้งวิธีการแก้ปัญหการเรียนรู้ เพื่อมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยการสืบค้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2550, หน้า 1) ซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติ

และเต็มศักยภาพและมาตรา 24 ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกัน และแก้ไขปัญหา จากการศึกษางานวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถช่วยในเรื่องของกระบวนการแก้ปัญหาได้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning - PBL) เป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นศูนย์กลางที่มาจากแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (Jorn Dewey) มีกระบวนการที่เริ่มต้นด้วยการใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน จากนั้นให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อแสวงหาคำตอบจากแหล่งวิทยาการที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ ในการแก้ปัญหา (วัลลี สัตยาชัย, 2547, หน้า 16) ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง มีความหมาย และสามารถพัฒนาผู้เรียนในเรื่องทักษะกระบวนการต่าง ๆ อันเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และเกิดการเรียนรู้ ตลอดชีวิต (ทิตินา แคมมณี, 2555, หน้า 137)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้มีโอกาสสัมภาษณ์ครูผู้สอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีเกี่ยวกับ พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน ในระหว่างการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในการเรียนและการทำงานต่าง ๆ ขาดความรับผิดชอบ แรงจูงใจในการเรียน ไม่แสดงความคิดเห็นหรือตอบคำถามใด ๆ เวลาในกลุ่มนักเรียนส่วนมากก็จะรวมกลุ่ม เฉพาะที่มีลักษณะพฤติกรรมที่เหมือนกัน กลุ่มนักเรียนที่มีลักษณะพฤติกรรมกระตือรือร้นในการเรียนหรือทำงานต่าง ๆ จะมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีทั้งกลุ่ม ในทางตรงกันข้ามนักเรียนที่มีพฤติกรรมไม่ค่อยกระตือรือร้นในการเรียนหรือทำงานจะมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ดีเท่าที่ควร (นทธร ธีรปัญญาภรณ์, สัมภาษณ์, 8 กันยายน, 2560) ผู้วิจัยจึงได้ศึกษากระบวนการทำงานกลุ่ม ของนักเรียนขณะที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับ ทิตินา แคมมณี (2555, หน้า 137 - 138) การจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหา เป็นฐานเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ปัญหาเป็นเครื่องมือช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่าง เป้าหมาย โดยผู้สอนอาจนำผู้เรียนไปเผชิญกับสถานการณ์ปัญหาจริงเพื่อฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหานั้นอย่างชัดเจนได้เห็นทางเลือกและวิธีการแก้ปัญหา จากข้อมูลการศึกษา พบว่า การนำการจัด กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มในขั้นตอนของการเรียน ซึ่งพบว่า ผู้เรียนมีพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับดี เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเรียน ที่ผ่านกระบวนการทำงานกลุ่มในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นแก้ปัญหาพร้อมกันระหว่างผู้เรียนโดยการสร้าง สถานการณ์ปัญหา มีคำถามกระตุ้นให้ใคร่ครวญกัน เห็น ทำให้เกิดการแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน (วงเดือน วงษ์พันธ์, 2551, หน้า 48)

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวและข้อมูลที่กล่าวมาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem- base Learning - PBL) ในกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี พบว่า สามารถทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติแก้สถานการณ์ ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองเป็นการฝึกให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้เป็นลำดับขั้นตอนเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากปัญหาที่พบตาม ขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนทางด้านทักษะกระบวนการคิด ทักษะกระบวนการแก้ปัญหา นอกจากนี้ยัง พบว่า ช่วยในเรื่องของพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนซึ่งอยู่ในระดับดีและในรายด้าน พบว่า นักเรียนมีด้านความ รับผิดชอบดีที่สุดเพราะนักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้งานกลุ่มประสบความสำเร็จสูงสุด ยอมรับ ความคิดเห็นของผู้อื่นมีความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันเป็นการฝึกผู้เรียนให้ปฏิบัติจนชินตายเป็นนิสัย เพราะการทำงานรวมกลุ่มเป็น สิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถช่วยในเรื่องพัฒนา ความคิดของผู้เรียน และยังพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถใช้สอนได้กับทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้เพื่อที่ต้องการ ฝึกให้ผู้เรียน สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ในชีวิตประจำวันและสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ แต่จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าว พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ครูผู้สอนนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในแต่ละกลุ่ม สาระการเรียนรู้ ในขณะที่กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีกลับพบว่ามือน้อย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและได้ ทำการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยเนื้อหาที่ใช้ใน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งจากการศึกษาผังมโนทัศน์ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วงชั้นที่ 3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรอยู่ในวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว โรงเรียนจึงจำเป็นต้องสอนให้ผู้เรียนนำผลผลิตที่มีตามฤดูกาลและมีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปด้วยวิธีการต่าง ๆ เก็บไว้รับประทานในฤดูกาลอื่นหรือจัดจำหน่ายได้ ด้วยเหตุผลนี้การเรียนการสอน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร จึงเป็นส่วนหนึ่ง ของแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่นำเอาทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่มาใช้ให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 9 ข้อที่ 5 ให้ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการศึกษาและการจัดการเรียนการสอน

จากเหตุผลที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา และกระบวนการทำงานกลุ่ม จึงได้ทำการศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

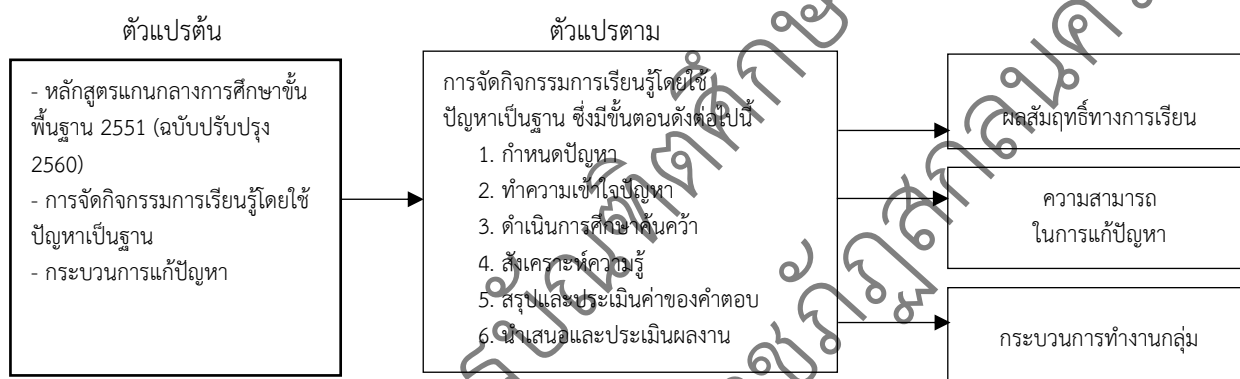
กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อที่ผลของการวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นแนวทางหนึ่งในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพสำหรับการเรียนรู้ของนักเรียนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไว้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนทดสอบหลัง (One group pretest – posttest design) (ไพศาล วรคำ, 2555, หน้า 136)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ สังกัดเทศบาลศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 4 ห้อง มีนักเรียน จำนวน 157 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ สังกัดเทศบาลศรีราชา ที่กำลังศึกษาอยู่ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับฉลากเลือกห้องเรียน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยของการสุ่ม (Cluster random sampling) เนื่องจากโรงเรียนได้จัดนักเรียนของแต่ละห้องแบบละความสามารถ สุ่มเลือกห้องเรียนจำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียน จำนวน 39 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น คือ วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี
2. ตัวแปรตาม คือ ผลการจัดการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ความสามารถในการแก้ปัญหา และกระบวนการทำงานกลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 5 แผน รวม 12 ชั่วโมงประกอบด้วย ชั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ชั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา ชั้นที่ 3 ดำเนิน

การศึกษาค้นคว้า ชั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ชั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ และชั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับ 4.60 คือ เหมาะสมมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.74 และค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.53 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.83

3. แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา มีลักษณะเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ โดยเนื้อหาที่นำมาใช้เป็นสถานการณ์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยแต่ละสถานการณ์ จะเป็นข้อมูลเนื้อหาที่เชื่อมโยงในชีวิตประจำวัน จำนวน 5 สถานการณ์ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมีค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.76 และค่าอำนาจจำแนก (B) อยู่ระหว่าง 0.24 ถึง 0.59 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับ เท่ากับ 0.77

4. แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มสังเกตได้จากการทำงานกลุ่ม 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม และด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 4 ระดับ รวมจำนวน 20 ข้อ เพื่อให้ผู้สังเกตการณ์สามารถตรวจสอบกลุ่มนักเรียนว่าได้แสดงพฤติกรรมตามรายการที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ โดยแต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (3 คะแนน)

3 คะแนน เมื่อปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมอย่างสม่ำเสมอ

2 คะแนน เมื่อปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบ่อยครั้ง

1 คะแนน เมื่อปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมบางครั้ง

0 คะแนน เมื่อไม่ปฏิบัติหรือไม่แสดงพฤติกรรม

โดยมีการกำหนดเกณฑ์การแปลผลไว้ ดังนี้

เกณฑ์การแปลผล (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2557)

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยมีเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.5 - 3.0 หมายถึง ดีมาก

ค่าเฉลี่ย 1.5 - 2.4 หมายถึง ดี

ค่าเฉลี่ย 1.0 - 1.4 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 0 - 0.9 หมายถึง ปรับปรุง

วิธีการรวบรวมข้อมูล

1. แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน

2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ปรับปรุงแก้ไขแล้วที่มีค่าความยากง่าย (P) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 และวิเคราะห์ค่าอำนาจจำแนก (B) ตั้งแต่ 0.20 ถึง 0.80 แล้วบันทึกไว้เป็นคะแนนทดสอบก่อนเรียนสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

3. ดำเนินการสอนโดยผู้วิจัยทำการสอนกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง โดยสาระการเรียนรู้ คือ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร โดยการจัดการเรียนการสอนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ใช้เวลาสอนจำนวน 12 ชั่วโมง ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน จำนวน 5 แผน โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 - 4 แผนละ 2 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 มีจำนวน 4 ชั่วโมงเพราะผู้เรียนต้องฝึกปฏิบัติการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

4. ผู้สังเกตเข้าสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มขณะที่ผู้เรียนทำกิจกรรมกลุ่มโดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม ผู้สังเกตได้สังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของกลุ่มตัวอย่าง จำนวนการสังเกต 5 ครั้ง

5. เมื่อสิ้นสุดการสอนตามกำหนดแล้วจึงทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างเดิมโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวที่ใช้ทดสอบก่อนเรียน

6. นำผลคะแนนที่รวบรวมได้จากการตรวจแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา ก่อนเรียนและหลังเรียนมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป ส่วนแบบสังเกตพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มนำคะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ได้ไปเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อแปลความหมายของพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

- สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) หาค่าเฉลี่ย (Mean) โดยใช้สูตร (สมโภชน์ อเนกสุข, 2559, หน้า 180)
- สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ
 - หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม (IOC) (ไพศาล วรคำ, 2555, หน้า 262 - 263)
 - หาค่าความยากง่าย (P) ของแบบทดสอบโดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 (ไพศาล วรคำ, 2555, หน้า 292)
 - หาค่าอำนาจจำแนกข้อสอบโดย เบรนนัน (Brennan) ค่าที่หาได้โดยวิธีนี้เรียกว่า B - index (ไพศาล วรคำ, 2555, หน้า 300)
 - หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา โดยวิธีการของ Kuder-Richardson 20 (KR-20) (สมโภชน์ อเนกสุข, 2559, หน้า 111)
- สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน
 - ทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ย 2 ค่าจากกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระจากกัน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที่ t -test แบบ Dependent sample (สมโภชน์ อเนกสุข, 2559, หน้า 185)

สรุปผลการวิจัย

- ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าสถิติ				
	n	$\bar{X}$	SD	t	p
ก่อนเรียน	39	14.69	3.57	10.76*	.00
หลังเรียน	39	20.62	4.78		

* $p < .05$

จากตาราง 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

- ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ตาราง 2 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มตัวอย่าง	ค่าสถิติ				
	n	$\bar{X}$	SD	t	p
ก่อนเรียน	39	8.10	2.57	12.05*	.00
หลังเรียน	39	13.33	2.94		

* $p < .05$

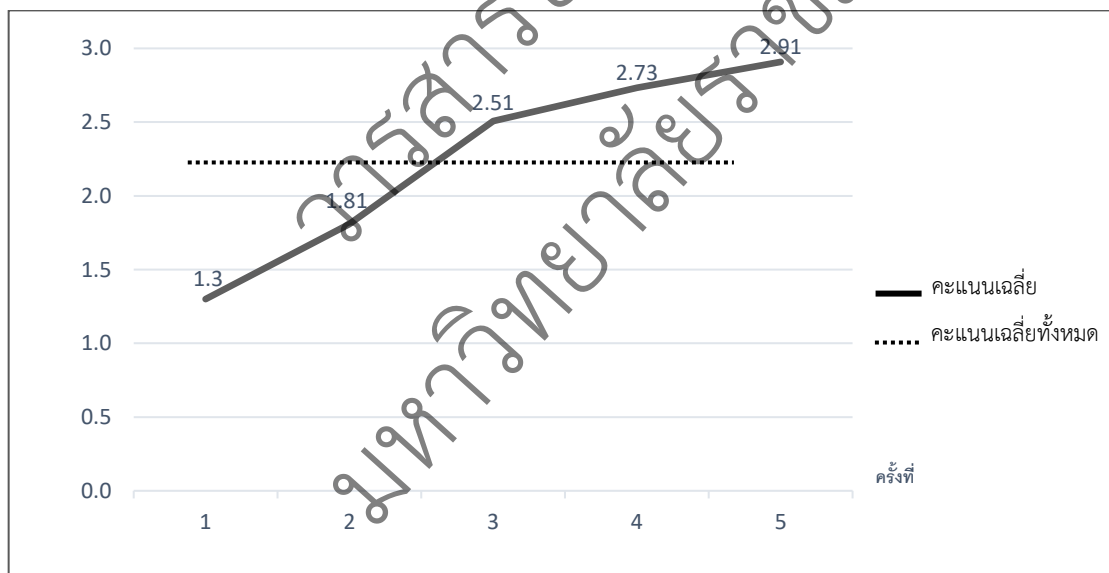
จากตาราง 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาระบบการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี โดยการแปลผลแบบสังเกต พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มซึ่งพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ครั้งที่สังเกต	ค่าสถิติ		ระดับพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่ม
	$\bar{X}$	SD	
1	1.30	0.13	ปานกลาง
2	1.81	0.06	ดี
3	2.51	0.17	ดีมาก
4	2.73	0.08	ดีมาก
5	2.91	0.02	ดีมาก
Σ	2.25	0.09	ดี

จากตาราง 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มครั้งที่ 1 มีค่าเท่ากับ 1.3 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.13 พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับ ปานกลาง คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 2 มีค่าเท่ากับ 1.81 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.06 พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยครั้งที่ 3, 4 และ 5 ค่าเท่ากับ 2.51, 2.73 และ 2.91 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.17, 0.08 และ 0.02 ตามลำดับ พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับดีมากและคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งหมดมีค่าเท่ากับ 2.25 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าเท่ากับ 0.09 พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มอยู่ในระดับดี ซึ่งสามารถแสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มทั้ง 5 ครั้ง กับคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มทั้งหมด ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

จากภาพประกอบ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มมีแนวโน้มสูงขึ้น คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มครั้งที่ 3, 4, 5 สูงเพิ่มมากขึ้น สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มทั้งหมด แสดงว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีพฤติกรรมกระบวนการทำงานอยู่ในระดับดี

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในแต่ละด้าน

ด้านพฤติกรรม	ค่าสถิติ	
	$\bar{X}$	S.D.
ด้านความรับผิดชอบ	2.32	0.18
1. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสรุปผลงานของกลุ่ม	2.40	0.13
2. ปฏิบัติงานภายในกลุ่มให้เป็นไปตามที่วางแผนไว้	2.37	0.15
3. ให้ความร่วมมือในการส่งงานตรงตามกำหนดเวลา	2.57	0.08
4. ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม	2.30	0.30
5. ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่ม	1.97	0.23
ด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	2.22	0.28
6. ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนสมาชิกในกลุ่ม	2.17	0.23
7. ร่วมแก้ไขปัญหากับสมาชิกในกลุ่มด้วยความประนีประนอม	2.13	0.30
8. เต็มใจให้คำแนะนำกับผู้นำหรือสมาชิกในกลุ่ม	2.33	0.27
9. มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนด้วยความเต็มใจ	2.30	0.28
10. ช่วยเหลือสมาชิกอื่น นอกเหนือจากงานในหน้าที่ของตน	2.17	0.29
ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม	2.20	0.29
11. ให้ความร่วมมือในการทำงานด้วยความเต็มใจ	1.93	0.21
12. มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน	2.23	0.37
13. มีส่วนร่วมประเมินขั้นตอนในการทำงาน	2.17	0.32
14. มีความกระตือรือร้นที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น	2.37	0.29
15. ปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายจากกลุ่ม	2.30	0.24
ด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	2.27	0.19
16. มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและสรุปผลงานของกลุ่ม	2.17	0.32
17. ปฏิบัติงานภายในกลุ่มให้เป็นไปตามที่วางแผนไว้	2.20	0.18
18. ให้ความร่วมมือในการส่งงานตรงตามกำหนดเวลา	2.37	0.15
19. ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่ม	2.37	0.08
20. ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่ม	2.27	0.24

จากตาราง 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความรับผิดชอบมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.32$, S.D. = 0.18) รองลงมาด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ($\bar{X} = 2.27$, S.D. = 0.19) ด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ($\bar{X} = 2.22$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ ส่วนด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 2.20$, S.D. = 0.29)

สรุปผลการวิจัยได้ว่า

1. คะแนนหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มในภาพรวมสูงขึ้นและอยู่ในระดับดี

อภิปรายผลการวิจัย

1. คะแนนหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยและยังให้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพีไล เกตุการณ์ (2558, หน้า 96) ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้คิดเชิงวิพากษ์ มีการตั้งคำถามที่ดี ลงมือหาคำตอบ ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งที่มีความสอดคล้องในการแก้ปัญหา คิดวางแผนแก้ปัญหา เชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหด้วยตนเองและหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่มเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2555, หน้า 137 - 138) การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักเป็นการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้ตามเป้าหมาย โดยผู้สอนนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์ปัญหาจริงโดยผู้สอนอาจจัดสภาพการณ์ให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาและฝึกกระบวนการวิเคราะห์ปัญหาและแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในปัญหาอย่างชัดเจน ได้เห็นทางเลือกและวิธีการที่หลากหลายในการแก้ปัญหานั้น สอดคล้องงานวิจัยของ พชรินทร์ ชูกลิ่น (2554, หน้า 145) ที่ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถทำให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนเป็นตัวกระตุ้นทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสถานการณ์และสิ่งรอบตัวซึ่งสามารถนำไปใช้ชีวิตประจำวันได้จากการที่ผู้เรียนปฏิบัติค้นคว้าหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง งานวิจัยของ พนมรัตน์ อรุโสภา (2557, หน้า 67) ได้ศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้วิชาชีววิทยาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาชีววิทยา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบวัฏจักรการสืบเสาะหาความรู้และความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากนักเรียนสามารถแสวงหาคำตอบด้วยวิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ตามลำดับขั้นตอนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยครูผู้สอนเป็นผู้ได้นำปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนค้นหาคำตอบด้วยวิธีการของตนเอง นักเรียนจะเกิดการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพีไล เกตุการณ์ (2558, หน้า 98) กล่าวว่า วิธีการแก้ปัญหาในรูปแบบต่าง ๆ ต้องมีการเรียงลำดับขั้นตอน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของขั้นตอนการแก้ปัญหาของแต่ละขั้น และรวบรวมความรู้มาใช้ในการอธิบายข้อสงสัยจึงได้ข้อสรุปของปัญหานั้น ทิศนา ขัมมณี (2555, หน้า 74) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเป็นการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาเป็นการนำกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มาใช้การเรียนรู้แบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เป็นการใช้กฎเกณฑ์ขั้นสูงเพื่อแก้ปัญหาที่ซับซ้อนและสามารถนำกฎเกณฑ์ในการแก้ปัญหานั้นไปใช้กับสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันได้ นอกจากนี้ยังได้ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีลยา วงเอี่ยม (2558, หน้า 91) ที่ได้ศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ วิชาชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัย พบว่า ความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. กระบวนการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี มีพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มสูงขึ้นและอยู่ในระดับดี เนื่องจากผลการศึกษาค้นคว้าอาจมีสาเหตุมาจากการจัดการเรียนการสอนแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มในขั้นตอนของการเรียน สมาชิกในกลุ่มจะมีบทบาทหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายเป็นขั้นตอนและจะร่วมกันรับผิดชอบต่อผลงานของกลุ่ม ทิศนา ขัมมณี (2545, หน้า 4) กล่าวว่า การรวมกลุ่มเพื่อการทำงานผู้สอนจำเป็นต้องส่งเสริมและฝึกทักษะการทำงานร่วมกันให้กับนักเรียน เช่น ความร่วมมือในการทำงาน ความเป็นผู้นำผู้ตาม การเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มและทักษะในการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รวมทั้งผู้สอนเองจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการกลุ่ม และสามารถวิเคราะห์กระบวนการทำงานกลุ่มของผู้เรียนได้ ผู้สอนให้ผู้เรียนทำใบงานและกิจกรรมร่วมกัน ภายในกลุ่ม นักเรียนแต่ละคนจะร่วมศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจและแสดงความคิดเห็นกันภายในกลุ่มของตนเอง จากนั้นผู้สอนนำคะแนนที่ได้จากการตรวจใบงาน ประกาศคะแนนกลุ่มให้ผู้เรียนทราบ พร้อมให้รางวัลและคำชมเชยกับกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุด ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552, หน้า 80) กล่าวว่า กระบวนการกลุ่มเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกในกลุ่มอภิปรายถึงประสิทธิภาพของความสำเร็จในการทำงานกลุ่มให้มีบรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการกลุ่มจะสะท้อนให้เห็นถึงการทำงานกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มทุกคนต้องรับผิดชอบในหน้าที่เพื่อความสำเร็จในกลุ่ม รูปแบบการสอนแบบนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พูดคุย ได้อภิปราย ซักถามกัน ส่งเสริมให้พัฒนาความคิด ได้ศึกษาค้นคว้าทำงานแก้ปัญหาพร้อมกันและมีความรับผิดชอบต่อการเรียนมากขึ้นเพื่อให้กลุ่มของตนเองประสบความสำเร็จเป็นผลให้ผู้เรียน มีความ

รับผิดชอบ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งผลให้พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของผู้เรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงเดือน วงษ์พันธ์ (2551, หน้า 46) ได้ศึกษาผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า พฤติกรรมมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีการแสดงออกพฤติกรรมในระดับดีมาก

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มของผู้เรียนโดยเฉลี่ยมีคะแนนที่ใกล้เคียงกันทั้ง 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านได้เรียงจากมากไปน้อย พบว่า ด้านความรับผิดชอบ มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเท่ากับ 2.32 รองลงมาด้านการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 2.27 ด้านการช่วยเหลือซึ่งกัน 2.22 และด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุดคือ ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม 2.20 ทั้งนี้ด้านความรับผิดชอบที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดเพราะนักเรียนต้องการให้งานที่ได้รับมอบหมายภายในกลุ่มสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ถ้าสมาชิกคนใดในกลุ่มไม่ทำงานหรือปฏิบัติกิจกรรมในกลุ่มก็จะไม่ถูกการยอมรับจากสมาชิกในกลุ่ม จึงส่งผลสะท้อนให้นักเรียนตั้งใจปฏิบัติงานในส่วนของตนเองและของกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จเพื่อเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับ สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2543, หน้า 256) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมการทำงานกลุ่มเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานร่วมกัน ทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน ส่วนด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มมีค่าคะแนนต่ำที่สุดเพราะจากการสังเกตและสัมภาษณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น นักเรียนส่วนใหญ่บอกว่าไม่ได้อยู่กลุ่มเดียวกับเพื่อนที่สนิท และยังไม่คุ้นเคยกับเพื่อนที่ครูจัดให้ใหม่ ผู้สังเกตยังสังเกตเห็นพฤติกรรมในกลุ่ม พบว่า นักเรียนบางคนในกลุ่มไม่ช่วยเพื่อนทำงานกลุ่มหรือมีการแสดงความคิดเห็นก็ต่อเมื่อเพื่อนในกลุ่มถาม ผู้วิจัยจึงได้แก้ปัญหาโดยการให้รางวัลกับกลุ่มที่มีคะแนนสูงสุดจากการทำใบงานและกิจกรรมร่วมกันในกลุ่มเพื่อให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนรู้มากขึ้นและพยายามปรับพฤติกรรมของตนเองเมื่ออยู่รวมกลุ่ม พร้อมได้ให้คำแนะนำชี้ให้เห็นถึงข้อดีของการทำงานร่วมกันในกลุ่มและพูดกระตุ้นให้นักเรียนปรับตัวเข้าหาเพื่อนใหม่ จากนั้นผู้วิจัยจึงสังเกตเห็นว่านักเรียนแต่ละกลุ่มมีความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งดูได้จากค่าคะแนนเฉลี่ย ด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่มแต่ละครั้งจำนวน 5 ครั้งค่าคะแนนเฉลี่ยสูงเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นตัวช่วยที่สามารถให้เกิดการแก้ปัญหาและมีการทำงานร่วมกันได้ดี ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ควรให้การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในการเรียนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีในทุกระดับการศึกษา

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีรายละเอียดที่ต้องดำเนินการอย่างถูกต้อง ตามลำดับขั้นตอน ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้เข้าใจ เพื่อการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อไป

1.3 ในการศึกษาพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มโดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะช่วยพัฒนาให้ด้านของความรับผิดชอบมากที่สุด รองลงมาเป็นส่วนของการยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ด้านการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและด้านความร่วมมือในการปฏิบัติงานกลุ่ม ตามลำดับซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยรูปแบบนี้จะสามารถให้นักเรียนทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า รู้จักภาวะผู้นำผู้ตาม รู้จักการวางแผนทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้เพิ่มขึ้นได้ ดังนั้นผู้บริหารและครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนได้กระบวนการทำงานเป็นกลุ่มให้มากขึ้น

1.4 การจัดกลุ่มในช่วงแรก นักเรียนไม่ยอมรับเพื่อนที่เรียนอ่อนกว่าหรือเพื่อนที่ไม่สนิทกัน เพราะนักเรียนคิดว่าจะทำให้กลุ่มได้คะแนนน้อยลง ดังนั้นในการจัดกิจกรรมกระบวนการกลุ่มครูควรชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาอื่น ๆ

2.2 ควรทำการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิคการสอนแบบอื่นควบคู่กันไป และศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น การคิดวิเคราะห์ความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนมากที่สุด

2.3 จากงานวิจัยครั้งนี้ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี ช่วยให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มในด้านความรับผิดชอบมากที่สุด ดังนั้น ควรจะมีการศึกษาเชิงลึกกว่า

กระบวนการจัดการเรียนการสอนนี้ทำให้เกิดพฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มด้านความรับผิดชอบมากขึ้น เพื่อสามารถเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยในครั้งต่อไปได้

2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่นักเรียนได้ใช้กระบวนการทำงานกลุ่มในขั้นตอนของการเรียน จากการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ พบว่า พฤติกรรมกระบวนการทำงานกลุ่มทางด้านความรับผิดชอบสูงที่สุด เพราะเกิดจากการเรียนจากปัญหาเป็นตัวกระตุ้น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจที่ใช้กระบวนการกลุ่มในขั้นตอนของการเรียน เมื่อนักเรียนเรียนได้รับมอบหมายงานก็ส่งผลให้อยากทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ส่งผลให้นักเรียนมีความรับผิดชอบมากขึ้น จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). 80 นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์ อินเทอร์เน็ตปอเรชั่น.
- ทศนา แซมมณี. (2545). กลุ่มสัมพันธ์เพื่อการทำงานการจัดการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ: นิชนแอตเวอร์ไทซ์กรุ๊ป.
- _____. (2555). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกร อธิปัญญารณ. (2560, 8 กันยายน). ครู ค.ศ. 1. สัมภาษณ์.
- ปทุมรัตน์ อาวุโสสกุล. (2557). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาชีววิทยาโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรินทร์ ชุกกลิน. (2554). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิมพ์ใจ เกตุการณ์. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา วิทยาศาสตร์ ความสามารถในการแก้ปัญหา และเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ไพศาล วรคำ. (2555). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). มหาสารคาม: ตักศิลาการพิมพ์.
- โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ. (2558). รายงานการประเมินตนเอง. ประจำปีการศึกษา 2558. ชลบุรี: โรงเรียนเทศบาลบ้านศรีมหาธาตุ.
- วัลลี สัตยาชัย. (2547). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก : รูปแบบการเรียนรู้โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: บริษัทบุ๊คเนท.
- วงเดือน วงษ์พันธ์. (2551). ผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- ศรีลยา วงเอี่ยม. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ วิชา ชีววิทยา เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สงวน สุทธิเลิศอรณ. (2543). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมโภชน์ อเนกสุข. (2559). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). แนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ : การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สิทธิชัย ชมพูพาทย์. (2555). การพัฒนาพฤติกรรมการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของครูและนักเรียนในโรงเรียนส่งเสริมนักเรียนที่มีความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์โดยใช้การวิจัยปฏิบัติการเชิงวิพากษ์. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 8(4), 69 - 77.
- อุษณีย์ อนุรุทธวงศ์. (2554). การพัฒนาทักษะความคิดระดับสูง. นครปฐม: ไอ.คิว.บุ๊คเซ็นเตอร์.

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี PARENTAL INVOLVEMENT IN THE OPERATION OF THE CHILD DEVELOPMENT CENTERS IN KANCHANABURI MUNICIPALITY

อรัทัย เฉลิมถาวรสุข* และ วรชัย วิภูอุปโภคตร

Orathai Chalermthavornsuk* and Vorachai Viphoouparakhot

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร 10600

Program in Educational Administration, Siam technology College, Bangkok 10600, Thailand

*Corresponding author: Vorachaiv@siamtechno.ac.th

รับบทความ 3 มกราคม 2562 แก้ไขบทความ 10 มีนาคม 2562 ตอบรับบทความ 15 มีนาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 198 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามระดับการปฏิบัติการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ ซึ่งหาค่าความเชื่อมั่นได้ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวและการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของเซฟเฟ่ กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.34$) เมื่อพิจารณาารายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยมากไปน้อยพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.39$) รองลงมาคือ ด้านการจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.38$) ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ ($\bar{X} = 4.33$) ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ($\bar{X} = 4.32$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 4.29$) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ABSTRACT

The purposes of this research were to examine parent involvement toward the operation of child development centers under Kanchanaburi municipality, to compare parent involvement toward the operation of child development centers under Mueang Kanchanaburi municipality, classified by gender, age, occupation in accordance with the standards in operating child development centers under the Local Administrative Organization. The samples were 198 parents of students at child development centers under the Education Division of Kanchanaburi municipality, Kanchanaburi Province. The research instrument was a set of 5-point scale questionnaires with the reliability of 0.97. Statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffe's pairwise mean test. In statistical hypothesis testing, the significance level was set at the rate 0.05.

The findings revealed that parent Involvement in the operation of child development centers under Kanchanaburi municipality as a whole was at a high level ($\bar{X} = 4.34$). When considering each aspect, each aspect

was ranked in descending order with the highest mean score on the expressing opinions activities toward operational information ($\bar{X} = 4.39$), followed by operational monitoring and evaluation ($\bar{X} = 4.38$), knowledge training for locals and communities ($\bar{X} = 4.33$), operational funding establishment ($\bar{X} = 4.33$), public relation for locals ($\bar{X} = 4.32$). The item with the least mean score was operational coordination and public relations ($\bar{X} = 4.29$). The comparison result of parent involvement in operating child development centers of Kanchanaburi municipality, classified by gender, age, occupation, as a whole and individual aspect, was not significantly different at the 0.05 level.

Keywords: Parent Involvement, Child Development Center Operations

บทนำ

การจัดการเรียนรู้สำหรับนักเรียนในศตวรรษที่ 21 นั้น ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายในการพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับนักเรียนโดยฐานความเชื่อที่ว่านักเรียนเป็นผู้สร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอนจึงต้องให้ความสำคัญกับการสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการตามวัย ความสนใจ และความสมารถของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) การที่เด็กจะเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพและเป็นบุคคลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้นั้นจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่ให้สอดคล้องกับความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (ปาริชาติ สิงห์รัตน์, 2557) เด็กปฐมวัยไทยจำนวนมากถึง 1 ใน 6 มีพัฒนาการล่าช้าไม่สมวัยโดยมีอัตราส่วนเพิ่มขึ้นตามอายุ แสดงว่าเด็กเหล่านี้ขาดโอกาสเรียนรู้และขาดการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม รวมทั้งจำนวนเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษามีเพิ่มขึ้น เด็กปฐมวัยจำนวนหนึ่งอาจได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ส่งผลโดยตรงและโดยอ้อมต่อสุขภาพอนามัยและพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมต่าง ๆ จากภายนอกส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิต ทำให้จำเป็นต้องตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในสังคมตนเอง การพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไป กระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ผ่านมา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษาและตระหนักถึงสิทธิของบุตรหลานที่จะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้คนในชุมชนจำนวนมากเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548) ในการพัฒนาเด็กวัย 3 - 5 ขวบ ให้มีความพร้อมด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อศักยภาพในการศึกษาต่อระดับประถมศึกษา (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2559) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ดั้งเดิมคุณภาพของชุมชน ดังนั้น แนวทางในการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กเพื่อเป็นสถานที่เตรียมความพร้อมด้านสมอง สุขภาพ และวินัยของเด็กไทยเพื่อกลายเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคต ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน ทั้งเรื่องของการสนับสนุนของคนในชุมชน การสนับสนุนวิสัยทัศน์ของผู้บริหารท้องถิ่นและความตั้งใจการดูแลเอาใจใส่ความทุ่มเทของผู้ดูแลเด็ก

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 78 และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545 มาตรา 30 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องรับภาระถ่ายโอนภารกิจ การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัย อายุระหว่าง 3 - 5 ปี มาดำเนินการเอง เพราะว่าเป็นการปูพื้นฐานการศึกษาและเสริมสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของเด็ก โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อมทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และลักษณะนิสัยให้เป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เต็มศักยภาพ มีคุณภาพ จริยธรรม ระเบียบวินัย และมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน ประกอบกับพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการ และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2547 ข้อ 67 (5) ซึ่งได้กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องส่งเสริมการศึกษาด้วย ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลจึงเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ มีมาตรฐานตรงตามความต้องการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ผ่านมายังประสบปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการจัดหลักสูตรด้านวิชาการ ด้านบุคลากร งบประมาณ สถานที่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้ปกครอง และรูปแบบในการบริหารจัดการที่แตกต่างกัน ทำให้ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการให้เกิดเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน โดยกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ต้องเข้ามาดูแลอย่างจริงจังมิใช่เพียงแต่ให้การสนับสนุนงบประมาณและกำกับดูแลเท่านั้น ควรมีการดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเต็มตามศักยภาพ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี” ภายใต้แนวคิดที่ว่าความร่วมมือและสนับสนุนจากชุมชนกับ

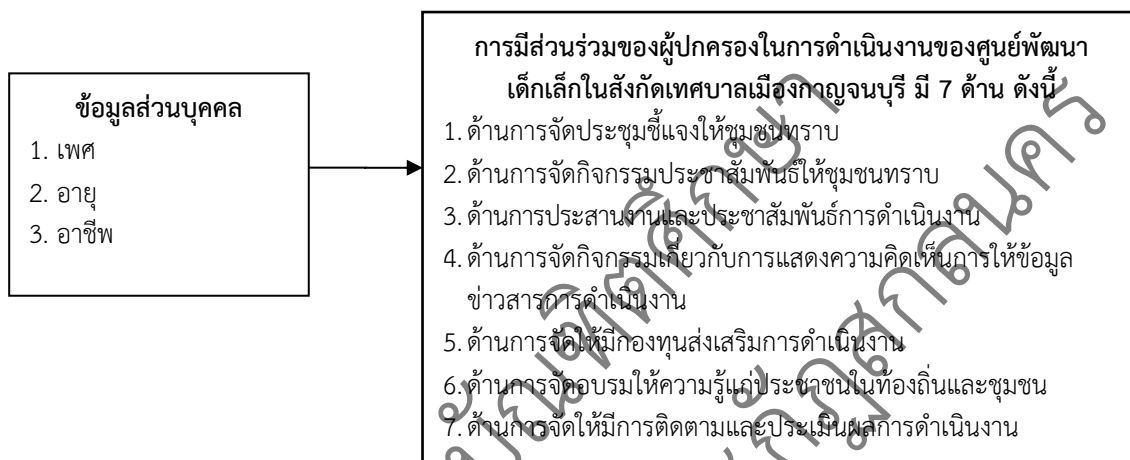
กองการศึกษาเทศบาลซึ่งมีภาระหน้าที่ในการกำกับดูแลสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรง เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ตามกรอบมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนประจำปีการศึกษา 2560 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 410 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 198 คน ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยตารางของ เครจซี่ และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, p. 608) โดยสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีสำรวจตัวอย่าง (sample survey)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี เป็นแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่าและแบบปลายเปิดแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ของผู้ปกครอง ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ
2. แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี มี 7 ด้าน คือ ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงาน ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงาน ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน ด้านการจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด
3. แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ

วิธีรวบรวมข้อมูล

มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัยและการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาจากตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
2. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert)
3. สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น (ร่าง) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. นำ (ร่าง) แบบสอบถาม ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบความแม่นยำของเนื้อหา (content validity) และตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างขึ้น (IOC) ปรับแก้ไขตามคำแนะนำ จนได้แบบสอบถามที่แม่นยำเชิงเนื้อหา
5. นำแบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด ทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์วัดไชยชุมพลชนะสงคราม
6. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้และได้รับกลับคืนมาคำนวณค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน คือ

1. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ โดยใช้ทดสอบค่าที (t-test) การทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)
4. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบทางสถิติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี สรุปข้อค้นพบการวิจัยได้ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 198 คน โดยแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละตามลำดับ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง อายุอยู่ระหว่าง 30 – 39 ปี ส่วนมากประกอบอาชีพรับราชการ
2. ระดับความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยรวมทั้ง จำนวน 7 ด้าน มีรายละเอียดตามตาราง 1 ดังนี้

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผลของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรีโดยรวม

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.	ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ	4.32	0.68	มาก
2.	ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ	4.33	0.57	มาก
3.	ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงาน	4.29	0.63	มาก
4.	ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงาน	4.39	0.59	มาก
5.	ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงาน	4.33	0.61	มาก
6.	ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน	4.33	0.62	มาก
7.	ด้านการจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน	4.38	0.53	มาก
รวมทุกด้าน		4.34	0.57	มาก

50 ปีขึ้นไป การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับ

มากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รองลงมาด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3.3 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพโดยภาพรวม ดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนและค่าร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามอาชีพ

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
รับราชการ	69	34.80
รับจ้างทั่วไป	30	15.30
เกษตรกร	23	11.60
ธุรกิจส่วนตัว	28	14.10
ค้าขาย	46	23.20
อื่น ๆ	2	1.00
รวม	198	100.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากประกอบอาชีพรับราชการ จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 34.80 รองลงมาประกอบอาชีพค้าขาย จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 และน้อยที่สุดประกอบอาชีพอื่น ๆ (แม่บ้าน) จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.00

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองจำแนกตามอาชีพในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน ผลการศึกษามีรายละเอียด ดังนี้

รับราชการ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ รองลงมา ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

รับจ้างทั่วไป การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน รองลงมาด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ

เกษตรกร การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ รองลงมา ด้านการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ธุรกิจส่วนตัว การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ รองลงมา ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน

ค้าขาย การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดเทศบาลเมืองกาญจนบุรี จำแนกตามอาชีพ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับ

หากพิจารณาเป็นรายด้านสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ด้านการจัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการเข้าประชุมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในการเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาการเตรียมความพร้อมของเด็ก มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับประโยชน์และความจำเป็นต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กและการมีส่วนร่วมในการบริหารและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับผลวิจัย ทศนีย์ ศรีฟ้า (2552, หน้า 117) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ จัดการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อให้ผู้ปกครองได้รับทราบและเกิดความเข้าใจที่ดีกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และมีส่วนร่วมในการเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมให้โอกาสผู้ปกครองแสดงความคิดเห็น เสนอแนะการจัดการเรียนการสอนและการปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสอดคล้องผลวิจัย ปภาณ การจะนะดี (2553, หน้า 67) ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า ควรมีการจัดประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบเดือนละ 1 ครั้ง ในการจัดประชุมชี้แจงแต่ละครั้งให้ทราบล่วงหน้า รวมถึงแนวทางการดำเนินงานและวัตถุประสงค์ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อจัดรูปแบบการประชุมให้น่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยอาจมีการจัดกิจกรรมนันทนาการเสริมหรือการจัดประชุมแบบสลับกันไปหมู่บ้านต่าง ๆ มีการประชุมประจำเดือนและต่อเนื่อง

ด้านจัดกิจกรรมประชุมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบ อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมเสริมสร้างความสัมพันธ์ในการเผยแพร่การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างชุมชนกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนและประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และการมีส่วนร่วมเสนอแนะบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเข้าเป็นวิทยากรให้ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่เด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องกับผลวิจัย ณัฏฐิชา วงศ์คำ (2555, หน้า 76) ศึกษาวิจัย เรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลวัง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ คือ ควรมีการประชุมประชาสัมพันธ์ถึงนโยบายหรือแนวทางในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านทางผู้นำท้องถิ่น ผ่านการประชุมผู้ปกครองหรือทำเป็นหนังสือถึงผู้ปกครอง เพื่อให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงนโยบายหรือแนวทางในการดำเนินงาน จะเป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ทำให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสอดคล้องกับผลวิจัยของ ทศนีย์ ศรีฟ้า (2552, หน้า 117) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียนและร่วมทำกิจกรรมประสบการณ์จริง เช่น การเป็นวิทยากรพิเศษเฉพาะด้าน ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน การเกษตร การดนตรี การฟ้อนรำ งานใบตอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางในการมีส่วนร่วมช่วยประสานงานกับบุคคลในท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การออกเยี่ยมบ้านเด็กเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนรับทราบ การมีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนรับทราบ และการมีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเพื่อประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ชุมชนรับทราบ สอดคล้องกับผลวิจัย ทศนีย์ ศรีฟ้า (2552, หน้า 117) ศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ชุมชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสาร สารประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ข่าวสารของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองได้รับทราบ จัดทำเอกสารแจ้งข่าวสารและกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กผ่านวารสารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ส่งให้ทุกชุมชนทราบผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และสอดคล้องกับผลวิจัย ปภาณ การจะนะดี (2553, หน้า 74) ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านถ้ำลอด องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า การประสานงานและประชาสัมพันธ์ ควรมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่เพื่อรับผิดชอบประสานงานจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโดยตรง และเป็นลายลักษณ์อักษร

ด้านการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับ

สถาบันต่าง ๆ การจัดกิจกรรมศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตร และจัดกิจกรรมทางสถาบันครอบครัว เช่น โครงการศูนย์เด็กเล็กอ่อนหวาน โครงการอบรมดูแลเสริมสร้างสุขภาพเด็ก เป็นต้น สอดคล้องกับผลวิจัย สุกัญญา สยามประโคน (2552) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง พบว่า มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูและผู้ปกครองมีความเข้าใจต่อกัน เช่น เชิญผู้ปกครองมาร่วมทำบุญตักบาตรในวันแม่ วันเด็ก มีส่วนในการให้ความร่วมมือกับศูนย์เด็กเล็กในการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการเชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจงกิจกรรมต่าง ๆ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กทำเอกสารและคู่มือการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แจกให้ผู้ปกครองได้รับทราบ และสอดคล้องกับผลวิจัย ปภาณ การจะนะดี (2553, หน้า 74) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการให้ข้อมูลข่าวสาร การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่องหรือจัดกิจกรรม อบต. พบประชาชนแต่ละหมู่บ้านเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชน มีกิจกรรมที่ส่งเสริมประชาชนแสดงความคิดเห็นต่อเนื่อง

ด้านการจัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการระดมทรัพยากรทางการศึกษา จัดหารายได้การบริหารจัดการหรืออุดหนุนงบประมาณ การขอรับงบประมาณต่าง ๆ จากหน่วยภาครัฐ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรภาครัฐอื่น ๆ และจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้บริจาคเพื่อผลประโยชน์ทางการศึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสอดคล้องผลการวิจัย จิตติมา ศิริธรรม (2552) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวาริน อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาด้านความสัมพันธ์กับชุมชน คือ มีการจัดตั้งชมรม สมาคม มูลนิธิ ฯลฯ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวาริน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมการสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมด้านความรู้ สุขภาพ อนามัย และวัสดุอุปกรณ์ และมีการสนับสนุนกิจกรรมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องผลวิจัยกิตติ กรทอง (2553) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการร่วมมือหรือสนับสนุนในการจัดหารายได้ใน การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การทอดผ้าป่าหรืองานการกุศลต่าง ๆ การร่วมหรือเสนอแนะให้มีกองทุนเพื่อการศึกษา และมีสวัสดิการเพื่อการศึกษา

ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานและแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การเข้ามามีบทบาทและการสนับสนุนในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องผลวิจัย ทศนีย์ ศรีฟ้า (2552, หน้า 117) ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างประสบการณ์ของเด็ก คือ จัดอบรมให้ความรู้กับผู้ปกครองเกี่ยวกับการเสริมสร้างประสบการณ์ให้กับนักเรียน เช่น วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็ก วิธีการเล่นกับเด็ก การส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กและแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของตัวเด็ก และสอดคล้องผลวิจัย ปภาณ การจะนะดี (2553, หน้า 75) ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านถ้ำลอด องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชนควรมีการจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนโดยทั่วไปด้วย ไม่มุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มผู้ปกครองเด็กแต่เพียงอย่างเดียว โดยประสานความร่วมมือจากองค์กรภายนอกและมีการจัดทัศนศึกษาดูงานนอกสถานที่ เป็นการฝึกอบรมความรู้ที่ผู้ปกครองต้องการและสามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้ปกครองจึงจะให้ความร่วมมือเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจประสานความร่วมมือหรือขอรับการสนับสนุนทางด้านวิชาการหรือการดำเนินงานจากหน่วยงานอื่น

ด้านการจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในระดับมาก ซึ่งมีแนวทางการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและการติดตามประเมินผลการกำกับดูแลการบริหารงานเชิงนโยบายของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สอดคล้องผลวิจัย ญัญญา วงศ์คำ (2555, หน้า 77) ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เทศบาลตำบลต้นจิว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย พบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในด้านประเมิน

พัฒนาการ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ด้านการประเมินพัฒนาการ ให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงการดำเนินงาน ควรนำผลการประเมินพัฒนาการของเด็กมาใช้ในการพัฒนาเด็ก เช่น ติดตามพัฒนาการของเด็กและควรมีการประสานกับผู้ปกครองสม่ำเสมอและควรมีการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย สังคม และสติปัญญา โดยการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพความเป็นจริงเป็นรายบุคคล เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการใช้แฟ้มสะสมงาน และสอดคล้องผลวิจัย ปภาน การจะนะดี (2553, หน้า 75) ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านถ้ำตลอด องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา พบว่า การจัดให้มีการติดตามและประเมินผล ควรมีกรอบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามประเมินผลให้แก่เจ้าหน้าที่เพื่อให้มีวิธีการติดตามประเมินผลที่ประชาชนให้ความสนใจ และได้ข้อมูลที่ต้องตรงตามเวลาเป็นจริงมากขึ้น มีการแต่งตั้งบุคคลภายนอกและภายใน ในการประเมินผลพร้อมทั้งควรให้มีการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมถึงนำผลการวิเคราะห์ที่ได้จากการติดตามและประเมินผลไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ

ในการจัดกิจกรรมเพื่อการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบในสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองกาญจนบุรี มีปัญหาการดำเนินงาน คือ บางครั้งผู้ปกครองและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ค่อยมีเวลาในการเข้าร่วมประชุมหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากต้องทำงานประกอบอาชีพส่วนใหญ่ทางเกษตรกรรม สอดคล้องผลวิจัย กิตติ กรทอง (2552) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้ปกครองไม่ค่อยมีเวลา ต้องทำงาน ด้านการเงิน ไม่ได้รับเอกสารกิจกรรมมาก คิดว่าไม่จำเป็น ป่วย ติดธุระและยังสอดคล้องผลวิจัยของ ภูมิณี ชวรงค์ (2555, หน้า 77) ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก คือ ปัญหาผู้ปกครองไม่มีเวลาต้องทำงานเพื่อหาเลี้ยงครอบครัว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรให้ความสำคัญและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน ด้านการจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1.2 กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกำหนดให้ชุมชน คณะผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกเรื่องและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดประเมินผลการมีส่วนร่วมของชุมชนทุกปี ปีละ 2 ครั้ง ทำให้องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นผู้บังคับบัญชาต้องหันมาใส่ใจเรื่องการมีส่วนร่วมมากขึ้น และสำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัด ควรกำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบลรายงานผลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานอย่างน้อย 3 เดือนครั้ง และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลควรกำหนดนโยบายการมีส่วนร่วม เช่น การจัดประชุม การประสานการทำงานร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ

1.3 ครูผู้ดูแลเด็ก ควรจัดประชุมผู้ปกครองและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน กิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างน้อยเดือนละครั้ง และให้ผู้ปกครองและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ประเมินผลพัฒนาการของเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้ง เพื่อพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านอื่น ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกด้าน

2.2 ควรศึกษาความต้องการของชุมชน ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการดำเนินการจัดการศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2559). มาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2548). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติ กรทอง. (2553). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- จิตติมา ศิริธรรม. (2552). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลวาริน อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลำปาง: มหาวิทยาลัยเนชั่น.
- ณัฏฐิชา วงศ์คำ (2555). *ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการดำเนินการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลต้นจั่ว อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- ทัศนีย์ ศรีฟ้า. (2552). *การศึกษาแนวทางพัฒนาบทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการส่งเสริมการเรียนรู้ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตอำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- น้ำทิพย์ เสือสารรัตน์. (2554). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในโรงเรียนอนุบาลเอกชน กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ปภาณ การจะนะดี. (2553). *แนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน กรณีศึกษาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านถ้ำตลอด องค์การบริหารส่วนตำบลเขาแดง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดสงขลา*. การศึกษาอิสระ ร.บ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ สิงห์รัตน์. (2557). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยโรงเรียนวัดไผ่ (เขี้ยววิทยาคม) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1*. งานนิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัฒน์พงษ์ นาสมใจ. (2555). *การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2*. งานนิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุกัญญา สยามประโคน. (2552). *การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอหนองบุญมาก จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- Krejcie, Robert V. and Morgan Daryle W. (1970). Determining Sample Size for Research Activitiver. *Journal for Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.

แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

THE GUIDELINES OF EFFICIENCY TEAM DEVELOPMENT FOR SECONDARY SCHOOLS UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 21

วุฒิพงศ์ อุดชาชน* ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และ พนายุทธ เชยบาล

Wuttipong Udchachon* Prapornpipit Kunakornpitak and Panayuth Choeaybal

สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41000

Program in Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University,
Udon Thani 41000, Thailand

*Corresponding author: Email: Udchachon.art@gmail.com

รับบทความ 15 มกราคม 2562 แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2562 ตอรับบทความ 15 มีนาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 2) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 3) เพื่อประเมินผลแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา วิธีดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวน 332 คน โดยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 และปัญหา 0.98 ระยะที่ 2 การหาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยใช้วิธีการระดมสมอง จำนวน 15 คน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้าน
2. แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มี 9 แนวทาง
3. ผลการตรวจสอบแนวทาง พบว่า ทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ทุกด้าน และเห็นด้วยทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ, โรงเรียนมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to examine the current conditions and problems of effective teamwork in secondary schools under the Secondary Educational Service Area Office (SESAO) 21, 2) to establish the guidelines for developing effective teamwork for secondary schools, 3) to evaluate the guidelines for developing effective teamwork. The research was divided into three phases: Phase I was related to examining current conditions and problems of effective teamwork in secondary schools under the SESA0 21. The sample consisted of 332 teachers, which was determined by sample size using stratified random sampling. The research tool was a set of questionnaires with the reliability of 0.97 for current condition part, and 0.98 for problem part. Phase II concerned the establishment of the guidelines for developing effective teamwork in secondary schools under the SESA0 21 through brainstorming among 15 teachers.

The results were as follows:

1. Current conditions and problems of effective teamwork in secondary schools under the SESAO 21, were at a high level in overall and individual aspect.
2. The guidelines for developing effective teamwork in secondary schools under the SESAO 21 covered nine aspects.
3. The guidelines validation revealed that the mean scores achieved 1.0 at the level of agreement in all aspects. This would be because school administrators and teachers demonstrated their understanding well in terms of current conditions and problems in secondary schools.

Keywords: Effective Teamwork, Secondary Schools

บทนำ

ในปัจจุบันการบริหารองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรภาครัฐหรือเอกชนต่างเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องทำการพัฒนาหรือปรับปรุงวิธีดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพประสิทธิผล เพื่อจะได้เพิ่มขีดความสามารถในการบริหารงานให้องค์กรมากขึ้น เพราะนอกจากจะเป็นผลดีต่อองค์กรนั้นแล้ว ยังทำให้องค์กรสามารถปรับตัวรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ฉะนั้นเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป จะต้องเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจากแบบเดิมที่ให้ความสำคัญกับการทำงานคนเดียว มาเป็นรูปแบบการทำงานในลักษณะการทำงานเป็นทีมมากขึ้น เพราะจะเป็นวิธีการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับองค์กร ทำให้องค์กรเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้ โดยการให้ทุกคนในองค์กรช่วยกันปฏิบัติงานในลักษณะของการเป็นทีมงาน ซึ่งเป็นรูปแบบการทำงานที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายในองค์กร เนื่องจากทุกฝ่ายในองค์กรสามารถมีบทบาทต่อการปฏิบัติงาน เพราะสามารถมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทำให้การทำงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, 2553, หน้า 1) (Fullan, 2012, p. 245) (Wallace Foundation Organization, 2013, p. 31) เช่นเดียวกันกับการสร้างทีมงานก็มีความจำเป็นต่อการทำงานในปัจจุบัน ทั้งองค์การภาครัฐและภาคเอกชนคงไม่มีหน่วยงานใดปฏิเสธการทำงานเป็นทีมได้ (เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา, 2550, หน้า 497 - 502) การทำงานเป็นทีมเป็นการนำเอาทักษะการทำงานของแต่ละคนมาส่งเสริมร่วมมือกันในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้น โดยมุ่งถึงการร่วมมือกันทำงานระหว่างบุคคล การกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน การวิเคราะห์ปัญหาและหาทางออกร่วมกัน การมีส่วนร่วม การตัดสินใจ การสื่อสารและแลกเปลี่ยนข่าวสารกัน การยอมรับการเปลี่ยนแปลง การสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน การพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม การขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การมีภาวะผู้นำร่วม การมีความเหนียวแน่นและไว้วางใจกัน (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2556, หน้า 32) ทีมงานจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับทักษะการสร้างทีมงานบวกกับการใช้เทคนิคบางอย่างโดยอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาชิกทุกคนในทีมงานจึงต้องมาร่วมกันทำงานตามที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุผลสำเร็จ ดังนั้นการเรียนรู้เรื่องการสร้างทีมงานอย่างถูกวิธีจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมให้ผู้บริหารมีผลงานที่ดีขึ้นทั้งในมิติด้านบุคคล มิติด้านงาน มิติด้านทีมงานและมิติด้านองค์กร (จิตพร สังขวรรณ และอัจฉรา ลิ้มวงศ์ทอง, 2557, หน้า 15)

ดังนั้น ทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านการปฏิบัติงานที่บรรลุเป้าหมายในการทำงานทั้งในเชิงผลผลิตและบริการ หรือประโยชน์ในด้านเจตคติ นอกจากนี้การทำงานเป็นทีมเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สร้างขวัญสร้างกำลังใจในการทำงานของสมาชิก ทำให้บุคลากรปรับปรุงความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะในการทำงานร่วมกันนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรกลุ่ม และบุคคล การทำงานเป็นทีมไม่ใช่เพียงแค่เป็นการรวมตัวของคนจากที่ต่าง ๆ เพื่อเข้ากลุ่มทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น แต่ต้องมีการก่อตั้งส่งเสริมและพัฒนาเสมอเพื่อให้สมาชิกและทีมงานมีศักยภาพและมีความพร้อมในการทำงาน โดยผู้บริหารจะต้องมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบสำคัญในการสร้างสรรค์และสนับสนุนให้เกิดทีมงานที่มีประสิทธิภาพสูง เป็นทีมงานที่แข็งแกร่งและมีกลไกการทำงานที่สอดคล้องกับหลักการ บรรลุเป้าหมายองค์กรซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนการสร้างและพัฒนาทีมงานอย่างเป็นระบบตามกระบวนการพื้นฐานที่ถูกต้อง (เมธี ปิยะคุณ, 2553 p. 73; Dubrin, 1998 p. 225 และวราภรณ์ ตระกูลสถิตย์, 2550 หน้า 49)

จากแนวคิดดังกล่าวการทำงานเป็นทีมเป็นแนวทางการทำงานที่ได้รับความสนใจมายาวนาน โดยมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่เอลตัน มาโย (Elton Mayo, 1942 - 1932) จนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งนับว่าเป็นผลดีต่อการทำงานเป็นทีม เนื่องจากทำให้มีการศึกษาเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้น แนวคิดทีมงานในยุคปัจจุบันจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปให้สอดคล้องกับความเป็นไปของโลก เช่น ทีมงานจะต้องมีวิสัยทัศน์ มองการณ์ไกล มีความรู้ทันสมัยและให้ความสำคัญกับนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ เป็นต้น ปรับรูปแบบการทำงานของทีม พร้อมปรับตัวเพื่อรองรับการแข่งขันของโลกยุคโลกาภิวัตน์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (ทองทิพภา วิริยะพันธุ์, 2553, หน้า 67) โรงเรียนในฐานะเป็นองค์กรหนึ่งในสังคม โรงเรียนแตกต่างจากองค์กรบริหารทั่วไปตรงที่เป้าหมายการทำงานหรือผลผลิตของโรงเรียน คือ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สะท้อนความคาดหวังของครอบครัวและสังคม โดยครู คือ กุญแจสำคัญเพราะเป็นผู้เข้าถึงเป้าหมายและ

ความต้องการทั้งของหลักสูตรและโรงเรียน รวมทั้งต้องปฏิบัติและเชื่อมโยงความคิดรวบยอดจากหลักสูตรเพื่อถ่ายทอดในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในโรงเรียน โรงเรียนจึงจำเป็นต้องอาศัยพลังร่วมของครูทุกคนในการวางแผน การปฏิบัติ การประเมินผลและการตัดสินใจในการบริหารงานของโรงเรียน (ประวิทย์ เอรารวรรณ์, 2551, หน้า 76)

ในการพัฒนาโรงเรียน การรวมกลุ่มบุคลากรในโรงเรียนแล้วจัดตั้งเป็นทีมงานเพื่อดำเนินงานภายในโรงเรียนก็เกิดขึ้นได้ เช่นเดียวกับองค์กรอื่น คอนเลย์ (2004, pp. 663 - 703) แนวคิดเกี่ยวกับทีมงานในโรงเรียนอาจมีลักษณะเป็นทีมงานที่จัดตั้งขึ้นตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น ทีมงานวิชาภาษาอังกฤษ ทีมงานวิชาคณิตศาสตร์ ทีมงานวิชาศิลปะ ทีมงานวิชาสังคม ฯลฯ หรือทีมงานครูในสายสนับสนุนอื่น ๆ เช่น ทีมงานห้องสมุด ทีมงานแนะแนว ทีมงานครูการศึกษาพิเศษด้านต่าง ๆ ทีมงานวิชาการ ฯลฯ สมาชิกอาจเป็นครู ผู้เกี่ยวข้องกับวิชานั้น ๆ รวมถึงนักเรียนซึ่งผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทเป็นที่ปรึกษา รวมทั้งอำนวยความสะดวกและให้การสนับสนุนการสร้างทีมงานเป็นรูปแบบการบริหารที่ยอมรับกันในปัจจุบันว่าเป็นการบริหารที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวบุคคล และหน่วยงานมากที่สุด เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้มีส่วนร่วมในการบริหารและร่วมกันแก้ปัญหาในการตัดสินใจ การป้อนข้อมูลย้อนกลับตลอดจนสื่อสารที่ชัดเจน เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจร่วมกันเป็นผลดีในการสร้างความสามัคคีและการทำงานเป็นกลุ่ม ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความผูกพันและอนาคตของหน่วยงาน ซึ่งผลที่ได้รับจะเป็นผลสำเร็จและความภูมิใจของแต่ละคน ซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังที่ความท้าทายในการจัดกลุ่มและทีมในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ คือ การดำเนินการให้สมาชิกของกลุ่มและทีมให้มีความสามารถดำเนินงานตามกฎข้อบังคับและการแสดงบทบาทของคนอย่างเต็มที่ภายใต้การทำงานที่เดินไปด้วยบรรยากาศการสื่อสารที่เปิดเผยส่งเสริมและสนับสนุนซึ่งกันและกันเพื่อให้ทุกคนสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กล้าหาญ ณ น่าน, 2560, หน้า 295 - 296; Robbins & Coulter, 2012, p. 25)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ครอบคลุมพื้นที่ 2 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองคายและบึงกาฬ มีโรงเรียนจำนวน 56 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ข้อมูลวันที่ 10 มิ.ย. 59) โดยคุณภาพของการบริหารจัดการเป็นไปตามบริบทแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน ในส่วนของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน รวม 2,271 คน พบว่า ปัญหาในการดำเนินงาน คือ การประสานงาน ยังขาดการบูรณาการการดำเนินงานระหว่างผู้บริหารและครูผู้สอน ทำให้สถานศึกษาเกิดมีปัญหาในการทำงานร่วมกันทำให้ภาระงานเพิ่มขึ้น ดังนั้น การทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารงาน การทำงานเป็นทีมมีบทบาทสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จของงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือของกลุ่มสมาชิกเป็นอย่างดี โดยทั่วไปแล้ว ทีมงานที่ประสบความสำเร็จในการทำงานมักจะมีขนาดพอเหมาะไม่ใหญ่โตเกินไปนัก เพื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์และจัดการด้วยตัวเองได้ แบ่งงานกันทำอย่างยุติธรรม แบ่งปันความคิดเป็นและความรู้สึกร่วมกันเปิดเผย ร่วมกันคิดแก้ปัญหาอย่างฉับไวและทันเวลา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21, 2559, หน้า 6)

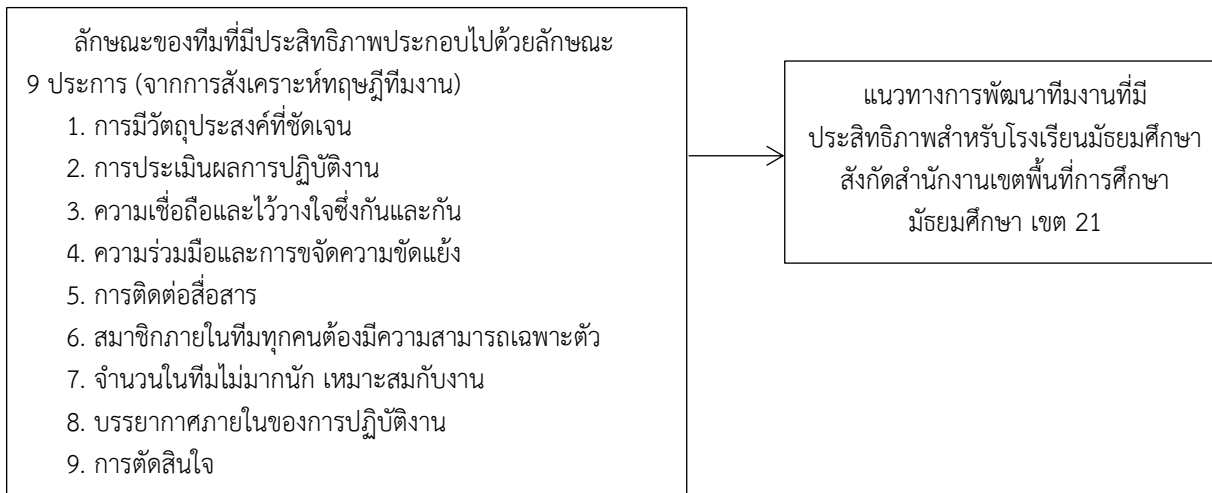
จากเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยต้องการศึกษาผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ว่ามีปัญหาและแนวทางการพัฒนาทีมงาน เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการแก้ปัญหาและแนวทางในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำมาซึ่งความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา นำไปสู่การพัฒนาการทำงานให้บรรลุเป้าหมายนำไปสู่การพัฒนาการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. เพื่อประเมินผลแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยแสดง ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 เครื่องมือที่ใช้เป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 รวมทั้งสิ้น 2,261 กลุ่มตัวอย่าง จำนวนผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน 332 คน แล้วกระจายไปตามโรงเรียนมัธยมศึกษาตามสัดส่วนประชากร ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างตามขนาดโรงเรียนได้ จำนวน 332 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการพัฒนา ทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 กระบวนการในการพัฒนาทีมงานภายในสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.97 และปัญหาการปฏิบัติงานเท่ากับ 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS) เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยทางไปรษณีย์ จำนวน 332 ฉบับ ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 100.00

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 วิเคราะห์สภาพปัญหาการดำเนินงานหาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 แล้วนำประเด็นที่ได้มาทำการระดมสมอง (Brainstorming) ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่ 2 คือ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 7 คน จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาระยะที่สามเป็นการประเมินแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ประเมินความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เกณฑ์เดียวกับดัชนี ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมากทุกด้านและปัญหาอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

2. แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการระดมสมอง (Brainstorming) โดยมีผู้ร่วมระดมสมอง จำนวน 15 คน และนำผลมาสังเคราะห์ประเด็น เนื้อหาตาม ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ควรดำเนินการ ดังนี้

2.1 ด้านการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารจัดการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนให้กับทีม ทุกครั้ง 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันใช้กระบวนการ PLC โดยคณะครูมีส่วนร่วมในพิจารณาวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและสรุปผล สู่การปฏิบัติ 3) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์โดยกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน และ 4) ผู้บริหารและครูร่วมกัน กำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน

2.2 ด้านการประเมินผล ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินผลการ ปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารชี้แจงองค์ประกอบต่อบุคลากรและแต่งตั้งกรรมการเพื่อประเมินและประกาศผลเพื่อพัฒนาต่อไป 3) ผู้บริหาร และครูร่วมกันจัดทำเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับภาระงานที่ทำและสามารถวัดได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ 4) เมื่อ ผู้บริหารประเมินตามตัวชี้วัดแล้วครูและบุคลากรต้องมีการต่อยอดโดยการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง และ 5) ครูและบุคลากรมี การสรุปผลรายงานผลเมื่อสิ้นสุดการประเมิน

2.3 ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันในสมาชิกของทีมประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูสร้างความ ตระหนัก ลดความเหลื่อมล้ำและความเห็นแก่ตัวภายในทีม 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันปลูกจิตสำนึก สร้างความผูกพันไว้วางใจเป็น กันเองเสมือนญาติในองค์กรให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็น 3) ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานโดยไม่เห็นแก่ผลประโยชน์และไม่เห็น แก่ตัวจะนำมาซึ่งความไว้วางใจในทีมงาน 4) ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมพูดคุยและสื่อสาร แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันเป็นประจำ เพื่อสร้างความไว้วางใจภายในทีม และ 5) ผู้บริหารและครูมีการให้ความเคารพนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน

2.4 ด้านความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้ง ประกอบด้วย 1) คณะครูให้ความร่วมมือและวางตัวเป็นกลางจะ ก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยลง 2) ผู้บริหารและครูใช้กระบวนการ PLC เมื่อมีปัญหขัดแย้งให้ทุกคนช่วยคิดและเสนอแนะร่วมกัน 3) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหากเกิดความขัดแย้งและนำไปสู่การสรุปผล และ 4) ผู้บริหารและครู ร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อความร่วมมือที่ดีภายในทีม

2.5 ด้านการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย 1) โรงเรียนสร้างกลุ่มสังคมออนไลน์ เพื่อการประสานงานร่วมกันด้วย วิธีการที่ทันสมัย 2) ผู้บริหารและครูมีการสื่อสารหลายช่องทางและรอบด้านพร้อมรับฟังความคิดเห็น 3) ผู้บริหารและครูมีการ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และ 4) ผู้บริหารและครูติดต่อสื่อสารต้องสื่อสารกันโดยการโต้ตอบเพื่อ แสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเข้าใจตรงกัน

2.6 ด้านสมาชิกภายในทีมทุกคนต้องมีความสามารถเฉพาะตัว ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารจัดการส่งเสริมครูบุคลากรผู้ ที่มีความรู้ความสามารถทำงานตามความเหมาะสมกับงานที่ถนัด 2) ผู้บริหารมอบภารกิจให้เป็นผู้นำตามความสามารถเฉพาะตัวและ สร้างเครือข่ายทีมงาน 3) ผู้บริหารแลกเปลี่ยนความคิดที่แปลกใหม่โดยการประชุมคณะครูแสดงความคิดเห็น จะทำให้ครูแต่ละคนเกิด การค้นคว้าและเกิดนวัตกรรมของตนเอง และ 4) ผู้บริหารมีการประเมินผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกันและแลกเปลี่ยนแนว การทำงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างเหมาะสม

2.7 ด้านจำนวนในทีมไม่มากนัก เหมาะสมกับงาน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารกำหนดจำนวนสมาชิกในทีมควรมีตั้งแต่ 3 - 5 คน เป็นอย่างน้อยเพื่อกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน และการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารมีการกำหนด จำนวนของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน 3) ผู้บริหารมอบหมายภาระงานให้ทุกคนมีบทบาทในการทำงานความสามารถ ของแต่ละบุคคล และ 4) ผู้บริหารควรดูปริมาณงานที่มอบหมายและกำหนดทีมให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ

2.8 ด้านบรรยากาศภายในของการทำงาน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจโดยมอบ รางวัลแก่ทีมที่สำเร็จเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ 2) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศโดยการสนับสนุน ช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหา เปรียบเสมือนพี่ น้องเพื่อนร่วมงานที่ดีให้เกิดในองค์กร 3) ผู้บริหารใช้หลักองค์ประกอบในการบริหารบุคคลสร้างบรรยากาศในทีม เพื่อให้การ ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย และ 4) ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน จัดห้องทำงานให้ดูสบายตา โต๊ะทำงานสะอาด ตามลักษณะของงานนั้น ๆ

2.9 ด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารและครูร่วมตัดสินใจและเลือกแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน 2) ผู้บริหารสอบถามความคิดเห็นคณะครูและหาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พร้อมรับฟังก่อนตัดสินใจ 3) ในการประชุมเพื่อตัดสินใจผู้บริหารควรให้ครูทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง และ 4) ในการตัดสินใจของผู้บริหารทุกครั้งควรมีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง

3. จากการประเมินแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 ประเมินอรรถประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน สรุปผลได้ ดังนี้ อรรถประโยชน์ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความถูกต้อง พบว่า ทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ทุกด้าน และเห็นด้วยทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและศึกษาแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาทีมงานที่มีประสิทธิภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 มีการร่วมมือในการทำงานอย่างเป็นระบบ มีเป้าหมายร่วมและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึงพากันในการปฏิบัติงาน มุ่งเน้นการทำงานร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียนที่มีเป้าหมายสูง มีโครงสร้างที่มุ่งผลชัดเจนประกอบด้วยสมาชิกทีมที่มีความสามารถสูง สมาชิกมีความผูกพันต่อกันเหนียวแน่นอย่างมีเอกภาพ มีบรรยากาศร่วมมือกันทำงานที่ดี มีมาตรฐานของความเป็นเลิศ ได้รับการร่วมมือและยอมรับจากภายนอกและมีผู้นำที่คิดและยึดมั่นต่อหลักการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 23) ที่กำหนดให้การทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างยิ่งเนื่องจากไม่เพียงแต่ทีมงานจะร่วมมือกันทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศ การทำงานของหน่วยงานนั้นอีกด้วยหน่วยงานจึงมีความจำเป็นต้องสร้างทีมงานด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ 1) งานบางอย่างไม่สามารถทำสำเร็จด้วยคนเพียงคนเดียว 2) หน่วยงานอาจมีงานเร่งด่วนที่ต้องการระดมบุคลากร เพื่อทำงานให้เสร็จทันเวลาที่กำหนด 3) งานบางอย่างต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และความเชี่ยวชาญจากหลายหน่วยงาน 4) งานบางอย่างเป็นงานที่มีหลายหน่วยงานรับผิดชอบร่วมกัน ต้องการความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5) งานบางอย่างต้องการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อแสวงหาแนวทาง วิธีการและเป้าหมายใหม่ ๆ และ 6) หน่วยงานต้องการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น สอดคล้องกับ Lencioni, (2002, p. 6) ที่ได้ให้ความเห็นว่า ทีมงาน หมายถึง การมอบหมายพิเศษให้กับบุคคล ซึ่งมีเป้าหมายร่วมและตระหนักถึงบทบาทที่ต้องพึงพากันในการปฏิบัติงาน และทราบว่า จะใช้ความสามารถที่มีอยู่ของแต่ละคนให้สัมพันธ์กันอย่างไร เพื่อรวมพลังกันในอันจะนำความสำเร็จมาสู่งานที่ได้รับมอบหมาย และ Katzenbach & Smith (2010, p. 45) ที่กล่าวว่า ทีมงาน คือ กลุ่มคนจำนวนไม่มากนักที่มีทักษะเสริมต่อกัน โดยต่างร่วมผูกพันต่อกันด้วยวัตถุประสงค์และเป้าหมายของงานอย่างเดียวกันมีแนวทางปฏิบัติงานแบบเดียวกันและต่างมีความรับผิดชอบที่สามารถตรวจสอบได้ร่วมกัน

ส่วนปัญหาการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย และรายด้านอยู่ในระดับน้อยทุกด้าน อาจเกิดจากบริบทของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 ที่มีผู้นำในการพัฒนาและให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจที่ต้องการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ทองทิพภา วิริยะพันธุ์ (2553, หน้า 56 - 59) ที่ได้กล่าวถึงการแบ่งทีมงานตามความเหมาะสมและวัตถุประสงค์ในแต่ละเรื่อง ไว้ 5 ประการ ได้แก่ 1) คณะกรรมการ (Committee) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบทำงานบางเรื่อง หรือทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน จึงเป็นงานซึ่งไม่ใช่งานประจำ 2) คณะทำงาน (Task Force) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ดังนี้ 2.1) หมายถึง คณะกรรมการที่จัดตั้งขึ้นชั่วคราว โดยสมาชิกของทีมงานจะถูกเลือกมาจากหลาย ๆ แผนกในองค์กร เพื่อมาทำงานเฉพาะกิจที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง และ 2.2) หมายถึง กลุ่มทำงานชั่วคราว เพื่อมาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาในองค์กรเฉพาะอย่าง 3) คณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ (Ad Hoc Committee) สอดคล้องกับ Kezsbom (2011, p. 67) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านการสะท้อนผลงานและการขับเคลื่อนทีม (Team Feedback and Dynamic) หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของทีม จุดเด่น จุดควรพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการทำงานของทีมและการเรียนรู้ของทีม เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนและพัฒนาทีมงานให้มีประสิทธิภาพมีความเป็นพลวัต (Dynamic) และสามารถขับเคลื่อนงานต่าง ๆ ในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องต่อไป และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2546, หน้า 18 - 21) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินสภาพ

ปัจจุบันและปัญหา ซึ่งนำมาใช้ในการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสรุปได้เป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการประเมิน (Pre-assessment) ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการสำรวจ (Exploration) ขั้นที่ 2 ขั้นการประเมิน (Assessment) หลังจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและปัญหาต่าง ๆ แล้วในขั้นนี้เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Gathering) ขั้นที่ 3 ขั้นหลังการประเมิน (Post Assessment) เมื่อได้ผลการประเมินสภาพปัจจุบันและปัญหาแล้วในขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญขั้นตอนหนึ่ง คือ การนำผลการประเมินไปใช้ (Utilization) เพื่อสร้างสิ่งที่ตั้งตามที่เป็นภาพรวมของทีมงาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ เอมเอี่ยม (2552) ที่ศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนารูปแบบการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาในการพัฒนารูปแบบการสร้างทีมงานครูในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย และรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน

2. แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้านการมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารจัดการประชุมชี้แจงวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนให้กับทีมทุกครั้ง 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันใช้กระบวนการ PLC โดยคณะครูมีส่วนร่วมในพิจารณาวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานและสรุปผลสู่การปฏิบัติ 3) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดวัตถุประสงค์โดยกำหนดเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนและ 4) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เนื่องจากผู้บริหารมีการประชุมวางแผนและกำหนดวัตถุประสงค์แนวทางในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จึงทำให้การบริหารงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด และสามารถนำผลของการปฏิบัติมาสรุปผลและปรับปรุงแก้ไขของการปฏิบัติงานนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ Robbins & Coulter (2012, p. 45) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพควรประกอบไปด้วยลักษณะ 8 ประการ การมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายควรมีความชัดเจนหรือเฉพาะเจาะจง (Specific) สามารถวัดได้ (Measurable) สามารถบรรลุได้ (Achievable) มีความสมเหตุสมผล (Reasonable) และมีระยะเวลาที่ชัดเจน (Time Bound) สมคิด บางโม (2553, หน้า 236) เป้าหมายของทีมงานที่ชัดเจนสมาชิกทุกคนทราบเป้าหมายของทีมงานนั้นชัดเจน เป้าหมายของทีมควรเป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงชัดเจน เช่นอาจารย์ในทีมงานวิชาการของโรงเรียนมีเป้าหมายเรื่องวิชาการเพียงอย่างเดียว ทีมงานเศรษฐกิจของรัฐบาลมีเป้าหมายเรื่องเศรษฐกิจการกินอยู่ดีของประชาชนเท่านั้นย่อมไม่ทำงานด้านความมั่นคงด้วย เป็นต้น และสอดคล้องกับ อีริค ร็วมคล (2555, หน้า 51 - 52) การกำหนดเป้าหมายเฉพาะทีมงานที่มีประสิทธิภาพในบางครั้งอาจจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายเฉพาะขึ้นโดยให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้และรับทราบในเป้าหมายเฉพาะนั้น ๆ

2.2 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน พบว่า มี 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) ผู้บริหารชี้แจงองค์ประกอบต่อบุคลากรและแต่งตั้งกรรมการเพื่อประเมินและประกาศผลเพื่อพัฒนาต่อไป 3) ผู้บริหารและครูร่วมกันจัดทำเกณฑ์ การประเมินผลการปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับภาระงานที่ทำและสามารถวัดได้ในเชิงวิทยาศาสตร์ 4) เมื่อผู้บริหารประเมินตามตัวชี้วัดแล้วครูและบุคลากรต้องมีการต่อยอดโดยการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้จริง และ 5) ครูและบุคลากรมีการสรุปผลรายงานผลเมื่อสิ้นสุดการประเมิน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารชี้แจงองค์ประกอบต่อบุคลากรและแต่งตั้งกรรมการเพื่อประเมินและมีเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน มีการวัดผลเมื่อสิ้นสุดการปฏิบัติงานเพื่อนำมาสรุปผลและสามารถตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ อีริค ร็วมคล (2555, หน้า 51 - 52) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานและระบบตอบแทนที่เหมาะสม ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ควรมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกทุกคน รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานของทีมด้วย นอกจากนี้ ควรมีการกำหนดระบบตอบแทนหรือการให้รางวัลที่มีความเหมาะสมด้วยสอดคล้องกับ วราภรณ์ ตระกูลสุทัศน์ (2550, หน้า 49) กล่าวถึงผู้นำทีมหรือหัวหน้าทีมว่าต้องมีภาวะผู้นำส่งเสริม กระตุ้น กำกับ และจูงใจให้สมาชิกร่วมกันทำงานได้อย่างดีต้องวางแผน กระจายงาน ติดตาม กำกับ และประเมินงานได้และสอดคล้องกับ Johnson & Johnson (2000, pp. 13 - 15) สมาชิกทุกคนในทีมมีส่วนร่วมในการประเมินประสิทธิภาพของทีมและช่วยกันตัดสินใจที่จะเลือกกลยุทธ์ในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันและพัฒนาทีมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ด้านความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกันในสมาชิกของทีม พบว่า มี 5 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูสร้างความตระหนัก ลดความเหลื่อมล้ำและความเห็นแก่ตัวภายในทีม 2) ผู้บริหารและครูร่วมกันปลูกจิตสำนึกสร้างความผูกพันไว้วางใจเป็นกันเองเสมือนญาติในองค์กรให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็น 3) ผู้บริหารและครูปฏิบัติงานโดยไม่เห็นแก่

ผลประโยชน์และไม่เห็นแก่ตัว จะนำมาซึ่งความไว้วางใจในทีมงาน 4) ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมพูดคุยและสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นประจำ เพื่อสร้างความไว้วางใจภายในทีม และ 5) ผู้บริหารและครูมีการให้ความเคารพนับถือและให้เกียรติซึ่งกันและกัน เนื่องจากผู้บริหารและครูสร้างความตระหนัก ปลุกจิตสำนึก สร้างความผูกพันไว้วางใจเป็นกันเองเสมือนญาติพี่น้อง ให้ความสำคัญและรับฟังความคิดเห็นของบุคลากร สร้างวัฒนธรรมขององค์กรที่ดีให้บุคลากรในองค์กรเกิดความรักใคร่ปรองดองสามัคคีและทำงานอย่างมีความสุข สอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 29) กำหนดให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน (Mutual Trust) สมาชิกในทีมงานควรมีความเชื่อถือและไว้วางใจในความสามารถและความซื่อตรงของสมาชิกคนอื่น ๆ ซึ่งความไว้วางใจต้องใช้เวลายาวนานกว่าจะสร้างให้เกิดขึ้นได้ ความไว้วางใจระหว่างหน่วยงานจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมองค์กรนั้น ๆ และพฤติกรรมของผู้บริหาร หน่วยงานนั้น ๆ หน่วยงานใดที่ให้ความสำคัญแก่การสื่อสารที่เปิดเผย ความซื่อตรงของเจ้าหน้าที่ และการให้ความร่วมมือ จะสามารถกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วม และมีอิสระในการทำงานอันจะทำให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรด้านความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในสมาชิกของทีมงานภายในหน่วยงานนั้น รอบบินส์และคูลเตอร์ Robbins & Coulter (2012, p. 45) ทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องมีความเชื่อถือและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ในสมาชิกของทีม (Mutual Trust) บรรยากาศของความเชื่อถือและไว้วางใจต่อกันอาจเกิดจากการสร้างวัฒนธรรมองค์กรและความสามารถของผู้บริหารทีมและสอดคล้องกับ เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (2550, หน้า 497 - 502) ที่กล่าวว่า การสนับสนุนและการไว้วางใจต่อกัน

2.4 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้ง พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) คณะครูให้คำแนะนำร่วมมือและวางตัวเป็นกลางจะก่อให้เกิดความขัดแย้งน้อยลง 2) ผู้บริหารและครูใช้กระบวนการ PLC เมื่อมีปมขัดแย้งให้ทุกคนช่วยคิดและเสนอแนะร่วมกัน 3) ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหากเกิดความขัดแย้งและนำไปสู่การสรุปผล และ 4) ผู้บริหารและครูร่วมกันประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อความร่วมมือที่ดีภายในทีม อาจเป็นเพราะคณะครูให้ความร่วมมือและวางตัวเป็นกลางเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การขจัดความขัดแย้งให้หมดไปจากองค์กรร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหายภายในองค์กรร่วมกัน สอดคล้องกับที่ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 29) ได้กำหนดว่ายุติความขัดแย้งในเชิงสร้างสรรค์ (Constructive Conflict Resolution) ความขัดแย้งเป็นเรื่องปกติในการทำงานเป็นทีม และเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้น ผู้นำทีมมีบทบาทสำคัญในการนำทีมงานให้พิจารณาดำเนินการแก้ไขในเชิงสร้างสรรค์ โดยการสนทนาลงความขัดแย้งและดำเนินการแก้ไขความขัดแย้งนั้นโดยเร็วทันที สอดคล้องกับ เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (2550, หน้า 497 - 502) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของทีมงานที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่ดีคือความร่วมมือและการใช้ความขัดแย้งและสอดคล้องกับ จอห์นสันและจอห์นสัน Johnson & Johnson (2000, pp. 13 - 15) ได้กล่าวถึงลักษณะทีมงานที่มีประสิทธิภาพความขัดแย้งและการอภิปรายเข้าวิพากษ์วิจารณ์ในการสร้างสรรค์เป็นที่ยอมรับได้และช่วยในการปรับปรุงทีมงาน

2.5 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 การติดต่อสื่อสาร พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) โรงเรียนสร้างกลุ่มสังคมออนไลน์ เพื่อการประสานงานร่วมกันด้วยวิธีการที่ทันสมัย 2) ผู้บริหารและครูมีการสื่อสารหลายช่องทางและรอบด้านพร้อมรับฟังความคิดเห็น 3) ผู้บริหารและครูมีการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารในดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน และ 4) ผู้บริหารและครูติดต่อสื่อสารต้องสื่อสารกันโดยการโต้ตอบเพื่อแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระและเข้าใจตรงกัน อาจเป็นเพราะผู้บริหารและครูมีการสื่อสารหลายช่องทางและรอบด้านแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันด้วยความชัดเจน มีการติดต่อสื่อสารอย่างเป็นระบบใช้คำพูดที่เข้าใจง่ายชัดเจนทุกคนสามารถเข้าเป็นปฏิบัติเป็นไปในทิศทางเดียวกันสอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 29) ที่กำหนดว่า การติดต่อสื่อสารอย่างเปิดเผย (Open Communication) มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างชัดเจน ไม่หวาดระแวง หรือเป็นลายลักษณ์อักษร มีการให้ข้อมูลย้อนกลับในการให้คำแนะนำแก่สมาชิกอื่น ๆ ของทีมงาน และเพื่อแก้ไขความผิดพลาดในการสื่อสาร สมาชิกของทีมงานต้องการที่จะรู้สึกรู้ว่าพวกเขาสามารถสื่อสารได้อย่างเปิดเผย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อผู้นำของทีม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ รอบบินส์และคูลเตอร์ Robbins & Coulter (2012, p. 45) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพควรประกอบไปด้วยลักษณะ สมาชิกและผู้บริหารทีมจะต้องมีการติดต่อสื่อสารและมีความเข้าใจกันอย่างชัดเจน (Good Communication) มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันโดยตลอดและสะท้อนความเห็นเพื่อทบทวนและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและสอดคล้องกับ เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา (2550, หน้า 497 - 502) ที่นำเสนอองค์ประกอบของทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะที่ดีคือการสื่อสารที่ดี

2.6 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 สมาชิกภายในทีมทุกคนต้องมีความสามารถเฉพาะตัว พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารจัดการ

ส่งเสริมครู บุคลากร ผู้ที่มีความรู้ความสามารถทำงานตามความเหมาะสมกับงานที่ถนัด 2) ผู้บริหารมอบภารกิจให้เป็นผู้นำตามความสามารถเฉพาะตัวและสร้างเครือข่ายทีมงาน 3) ผู้บริหารแลกเปลี่ยนความคิดที่แปลกใหม่โดยการประชุมคณะครูแสดงความคิดเห็น จะทำให้ครูแต่ละคนเกิดการค้นคว้าและเกิดนวัตกรรมของตนเอง และ 4) ผู้บริหารมีการประเมินผลงานตามเกณฑ์ที่กำหนดร่วมกันและแลกเปลี่ยนแนวทางการทำงานของบุคลากรแต่ละคนอย่างเหมาะสม อาจเนื่องมาจากคณะครู บุคลากร มีการพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอย่างเต็มศักยภาพ เพื่อพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเชื่อว่าบุคลากรทุกคนในองค์กรนั้นมีศักยภาพในตัวเอง สอดคล้องกับ รอบบินส์และคูลเตอร์ Robbins & Coulter (2012, p. 45) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพควรประกอบไปด้วยลักษณะสมาชิกภายในทีมทุกคนต้องมีความสามารถเฉพาะตัว (Relevant Skills) ในการปฏิบัติงาน (Technical Skills) และ มีมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal Skills) ที่จะปฏิบัติงานร่วมกันเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ อีริค ร็วมคล (2555, หน้า 51 - 52) ที่กล่าวว่าการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ หัวข้อที่ควรพิจารณา ดังนี้ ความสามารถของสมาชิกทีมงานที่มีประสิทธิภาพนั้นสมาชิกควรต้องมีคุณสมบัติตรงกับคุณลักษณะงานที่จะทำโดยจะต้องพิจารณาถึงความรู้ความสามารถรวมทั้งคุณลักษณะพิเศษอื่นด้วย และสอดคล้องกับ Kazemak (1991, p. 15) ได้กล่าวถึงลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ความสามารถของทุกคนในทีมถูกนำมาใช้

2.7 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 จำนวนในทีมไม่มากนัก เหมาะสมกับงาน พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารกำหนดจำนวนสมาชิกในทีมควรมีตั้งแต่ 3 - 5 คน เป็นอย่างน้อยเพื่อกำหนดให้เหมาะสมกับลักษณะของงาน และการปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ 2) ผู้บริหารมีการกำหนดจำนวนของผู้ปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละงานไว้อย่างชัดเจน 3) ผู้บริหารมอบหมายภาระงานให้ทุกคนมีบทบาทในการทำงานความสามารถของแต่ละบุคคลและ 4) ผู้บริหารควรดูปริมาณงานที่มอบหมายและกำหนดทีมให้เหมาะสมกับงานนั้น ๆ อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการของผู้บริหารโรงเรียนได้กำหนดหน้าที่รับผิดชอบในทีมงานอย่างเหมาะสม บทบาทหน้าที่ผู้ที่รับผิดชอบงานนั้น ๆ มีความสอดคล้องกับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 23) ที่ได้รวมกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทีมงานไว้มากมายและการทำงานเป็นทีมมีความสำคัญต่อการดำเนินงานขององค์กรอย่างยิ่งเนื่องจากไม่เพียงแต่ทีมงานจะร่วมมือกันทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของหน่วยงานนั้นอีกด้วย หน่วยงานจึงมีความจำเป็นต้องสร้างทีมงานด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ งานบางอย่างไม่สามารถทำสำเร็จด้วยคนเพียงคนเดียว สอดคล้องกับ อีริค ร็วมคล (2555, หน้า 51 - 52) ที่กล่าวถึงการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ หัวข้อที่ควรพิจารณา ดังนี้ ขนาดของทีมงานที่มีประสิทธิภาพควรที่จะมีขนาดที่เหมาะสมและสามารถที่จะทำงานให้สำเร็จได้ตามกำหนดเวลาที่ต้องการและ สอดคล้องกับ สมคิด บางโม (2553, หน้า 236) ที่ศึกษาทีมงานที่ประสบความสำเร็จหลาย ๆ ทีมว่าเราอาจประมวล ลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพได้ ดังนี้ จำนวน ในทีมไม่มากนัก เหมาะสมกับงานและเป้าหมายของงานส่วนใหญ่ส่วนใหญ่ไม่น่าจะเกิน 10 ถึง 12 คน ทีมบาสเกตบอลมี 5 คน แต่ทีมแข่งเรืออาจมี 20 หรือ 40 คน แล้วแต่ชนิดของเรือแข่งทีมฟุตบอลมี 11 คน ทีมเศรษฐกิจของรัฐบาลอาจมี 4 - 5 คน ทีมงานขายของบริษัทอาจมี 10 ถึง 20 คน เป็นต้น ถ้าทีมมีจำนวนสมาชิกมากเกินไปย่อมจะทำให้งานเกิดปัญหามากกว่าเกิดผลสำเร็จ

2.8 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 บรรยากาศภายในของการทำงาน พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารเสริมแรงและสร้างขวัญกำลังใจโดยมอบรางวัลแก่ทีมที่สำเร็จเมื่อปฏิบัติงานสำเร็จ 2) ผู้บริหารสร้างบรรยากาศโดยการสนับสนุน ช่วยเหลือเมื่อเกิดปัญหาเปรียบเสมือนพี่น้องเพื่อนร่วมงานที่ดีที่เกิดในองค์กร 3) ผู้บริหารใช้หลักองค์ประกอบในการบริหารบุคคล สร้างบรรยากาศในทีมเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายและ 4) ผู้บริหารและครูสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงาน จัดห้องทำงานให้ดูสบายตาโต๊ะทำงานสะอาด ตามลักษณะของงานนั้น ๆ อาจเนื่องจากผู้บริหารและครูผู้สอนร่วมกันสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดีซึ่งกันและกันช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานเปรียบเสมือนญาติพี่น้อง สถานที่ปฏิบัติงานสะอาดสะอ้านเหมาะแก่การทำงาน มีการวางแผนผังในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ระเบียบ สอดคล้องกับ Robbins & Coulter (2012, p. 45) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของทีมที่มีประสิทธิภาพควรประกอบไปด้วยลักษณะ บรรยากาศภายในของการทำงาน (Internal Support) ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของทีมจะต้องดี เช่น มีเครื่องมือในการปฏิบัติงานครบถ้วนมีประสิทธิภาพ สถานที่ บรรยากาศการทำงานที่เอื้ออำนวยมีการจัดการฝึกอบรมการจัดระบบการทำงาน การจูงใจและการประเมินผลอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับ บุตรี จารุโรจน์ (2550, หน้า 109) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของทีมงานไว้ว่า ทีมงานมีความสำคัญกับการทำงานในองค์กรเป็นอย่างมาก ไม่เพียงแต่ทีมงานจะช่วยทำให้วัตถุประสงค์ของหน่วยงานบรรลุเป้าหมายเท่านั้น แต่ทีมงานยังเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อบรรยากาศการทำงานของหน่วยงานนั้นอีกด้วย หน่วยงานมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างทีมงานด้วยเหตุผลต่อไปนี้ หน่วยงานต้องการสร้างบรรยากาศของความสามัคคีให้

เกิดขึ้นและสอดคล้องกับ Woodcock (1989, p. 13) ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับ ลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วยคุณลักษณะมีสัมพันธภาพในระหว่างกลุ่มการทำงานระหว่างกลุ่ม เป็นไปในบรรยากาศสัมพันธภาพดี ฟังความคิดเห็นและทำความเข้าใจแนวคิดหรือปัญหาของผู้อื่นพร้อมให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น

2.9 ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 การตัดสินใจ พบว่า มี 4 แนวทาง ดังนี้ 1) ผู้บริหารและครูร่วมตัดสินใจและเลือกแนวทางการดำเนินงานร่วมกัน 2) ผู้บริหารสอบถามความคิดเห็นคณะครูและหาข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องประกอบ พร้อมรับฟังก่อนตัดสินใจ 3) ในการประชุมเพื่อตัดสินใจผู้บริหารควรให้ครูทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นทุกครั้ง และ 4) ในการตัดสินใจของผู้บริหารทุกครั้งควรมีข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริง อาจเนื่องมาจากผู้บริหารและครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและมีการประชุมเพื่อให้ครูได้แสดงความคิดเห็นก่อนตัดสินใจ บุคลากร ทุกคนได้คิดเสนอเหตุผลและผล ความเหมาะสม ความถูกต้องและพิจารณาอย่างถี่ถ้วนก่อนตัดสินใจ สอดคล้องกับ สำนักงาน ก.พ. (2560, หน้า 29) ที่ได้รวมกรอบแนวคิดเกี่ยวกับทีมงานไว้มากมายและทีมงานทุกทีมไม่จำเป็นต้องประสบความสำเร็จเสมอไป ซึ่งทีมงานที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่จะประกอบด้วยคุณลักษณะการตัดสินใจร่วมกันของทีมงาน (Team Decisions) การสั่งการให้สมาชิกในทีมไปทำงานอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น ไม่ใช่วิธีการที่จะส่งเสริมให้ผลการทำงานดีขึ้น และไม่ทำให้เกิดการจูงใจขึ้นในทีม หากมีการสร้างให้เกิดการตัดสินใจร่วมกันของทีมงาน โดยให้สมาชิกในทีมเสนอเหตุผลของแต่ละคนมาประกอบการตัดสินใจก็จะก่อให้เกิดพลังร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลให้การตัดสินใจนั้นเป็นไปอย่างรอบคอบและถ่วงถี่ และการทำงานนั้นก็จะมีความมีประสิทธิภาพสูงสุดสอดคล้องกับ Dyer & Cook, (2009, p. 121) ที่ได้กล่าวถึงคุณสมบัติพื้นฐานของทีมงานตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ทักษะที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ (Problem-Solving and Decision-Making Skills) ทีมงานที่ดีจะต้องมีความสามารถเผชิญต่อปัญหาต่าง ๆ ได้เหมาะสมเพื่อช่วยให้การตัดสินใจในการเลือกทางเลือกที่ดีที่สุดให้ทีมงานได้เดินหน้าต่อไปด้วยความถูกต้องที่มีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล อย่างไรก็ตามทักษะในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจในสมาชิกทีมงานบางคนอาจมีติดตัวมาก่อนมากน้อยต่างกันได้ แต่สมาชิกบางคนสามารถจะเรียนรู้ได้จากการเข้าร่วมกับทีมงานและสอดคล้องกับ (Johnson & Johnson 2000, pp. 13 - 15) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะทีมงานที่มีประสิทธิภาพส่งเสริมการตัดสินใจโดยกลุ่ม กระบวนการในการตัดสินใจยึดหยุ่นตามสถานการณ์และความคิดเห็นส่วนใหญ่เป็นมติของกลุ่ม

3. การประเมินแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 ที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 เพื่อตรวจสอบด้านจริยประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง พบว่า ทุกด้านได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 ทุกด้าน และเห็นด้วยทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเพราะ แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 เกิดจากการระดมสมองของผู้บริหารและครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติและเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาบริบทในโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงสามารถให้ข้อมูลแนวทางในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 ได้เป็นอย่างดีสอดคล้องกับ มานิต ศุภสกุล (2551, หน้า 55) ที่กล่าวถึงการระดมสมอง (Brainstorming) เป็นการประชุมร่วมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อแสดงความคิดเห็น ประสพการณ์ ความรู้ความเข้าใจ หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องหรือประเด็นใดประเด็นหนึ่งซึ่งมีหลักการสำคัญว่า ต้องการให้สมาชิกในที่ประชุมแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะร่วมกันให้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดไว้สั้น ๆ โดยจะไม่มีการขัดจังหวะสอบถามหรือหยุดอภิปรายความเห็นหรือข้อเสนอแนะที่สมาชิกเสนอขึ้น บนพื้นฐานว่าความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เกิดขึ้นเมื่อมีการริเริ่ม การคิดต่อหรือการปรับจากความคิดที่มีมาก่อน จากความหมายของหลักการระดมสมองข้างต้น สรุปได้ว่า หลักการระดมสมอง คือ การเปิดโอกาสให้สมาชิกแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรี ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ว่าถูกหรือผิด มุ่งปริมาณเป็นสำคัญกว่าคุณภาพความคิด โดยจัดหมวดหมู่ความคิดที่ใกล้เคียงกันเข้าด้วยกัน เรียงตามลำดับความสำคัญสอดคล้องกับ วันรัตน์ จันทกิจ (2550, หน้า 110) ที่กล่าวถึงการระดมสมองว่าเป็น การแสดงความคิดเห็นร่วมกันระหว่างสมาชิก เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหา ซึ่งในพจนานุกรมได้ให้ความหมายว่า เป็นการคิดแบบไร้แบบแผน (Free Form Thinking) และสอดคล้องกับ ธีรยุทธ วัฒนา ศุภโชค (2552, หน้า 3) ที่กล่าวว่า การระดมสมองนั้นเป็นเทคนิคในการอภิปรายโต้ตอบระหว่างบุคลากรในองค์กร เพื่อให้ได้แนวคิดและแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้ในการดำเนินงานต่อไป รวมถึงทำให้เกิดการยอมรับที่จะนำไอเดียเหล่านั้นไปปฏิบัติให้ดีขึ้น เนื่องจากผ่านกระบวนการคิดร่วมกันมาแล้ว การต่อต้านจึงน้อยกว่าการนำแนวคิดใหม่ ๆ มาใช้โดยไม่ผ่านการเห็นชอบจากกลุ่มมาก่อน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 ผู้วิจัยได้ค้นพบและมีข้อเสนอ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพปัจจุบันในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารและครูผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ควรส่งเสริมและสนับสนุนและจัดอบรมเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาอย่างต่อเนื่อง

1.2 ผลการวิจัย แนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ที่พบแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ทั้งหมด 9 ด้าน ดังนั้น โรงเรียนมัธยมศึกษาหรือองค์กร มีบริบทใกล้เคียงกันควรนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพและตรงกับความต้องการขององค์กรนั้นได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อาจทำได้หลายประเด็นทั้งในด้านระเบียบวิธีการวิจัยและหัวข้อการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อศึกษาผลของการนำแนวทางทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพแบบมีส่วนร่วมไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กร

2.2 ควรทำการวิจัยเพื่อหาแนวทางในการสร้างเครือข่ายหรือภาคีทางการพัฒนาทีมงานที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กล้าหาญ ณ น่าน. (2560). *การจัดการผลการปฏิบัติงาน Performance Management*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น บมจ.
- จตุพร สังขวรรณ. (2557). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ : Strategic Leadership*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น บมจ.
- ทองทิพภา วิริยะพันธ์. (2551). *การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- _____. (2553). *การบริหารทีมงานและการแก้ปัญหา*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- ธีระเดช รุ่งมงคล. (2556). *การทำงานเป็นทีม Teamwork*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุตรี จารุโรจน์. (2550). *ภาวะผู้นำและการพัฒนาทีมงาน=Leadership and Teamwork Development*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประวิต เอรารวรรณ์. (2551). *การพัฒนาองค์กร*. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มานิต ศุทธสกุล. (2551). *การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หน่วยที่ 8 - 15 (33410) (ฉบับปรับปรุงใหม่)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2546). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษาหน่วยที่ 9 - 12*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- _____. (2551). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เมธี ปิยะคุณ. (2553). *เทคนิคการสร้างทีมงานให้มีประสิทธิภาพ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.stou.ac.th/study/sumrit/5-52/page4-5-52.html>. 14 กุมภาพันธ์ 2560.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2556). *การสร้างทีมงาน*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น บมจ.
- วราภรณ์ ตระกูลสฤษดิ์. (2550). *การทำงานเป็นทีม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สมคิด บางโม. (2546). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์.
- _____. (2558). *องค์กรและการจัดการ Organization and Management*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). ปรับปรุงใหม่ กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สมคิด บางโม. (2552). *องค์กรและการจัดการ*. กรุงเทพฯ: วิทย์พัฒน์.
- สำนักงานข้าราชการพลเรือน. (2560). *การสร้างทีมงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- สุวรรณี คชเดช. (2559). *ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการสร้างทีมงานในโรงเรียนอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา. (2550). *การจัดการองค์กร*. มหาสารคาม: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อัจฉรา ลิมวณิชทอง. (2557). *การบริหารความขัดแย้งในองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด ยูเคชั่น บมจ.
- อรรถชัย บุชบง. (2558). *การศึกษาการพัฒนาทีมงานของผู้บริหาร สถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานการศึกษา* เมืองพัทยา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- Conley, S., Fauske, J. and Pounder, D. (2004). Teacher Work Group Effectiveness. *Educational Administration Quarterly*, 40(5), 663 - 703.
- Cook, Sarah. (2009). *Building a High - Performance Team Proven Techniques for Team Working*. IT Governance Publishing: United Kingdom
- Dyer, W. G. (1995). *Team building*. (3rded.). New York: Addison-Wesley Publishing.
- Dyer, W. G., Gibb, W. and Jeffrey H. (2007). *Team Building : Proven Strategies for Improving Team Performance*. Fourth Edition. San Francisco: John Wiley.
- Johnson, D.W. and Johnson, E.P. (1982). *Joining Together*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Katzenbach, J.R. and Smith, Douglas K. (2005). *The Discipline of Teams*. United States of America: Harvard Business School Publishing.
- Kazemak, J. A. (1991). Relationships between leader behaviors and team performance in research and non research teams. *Research Teams*, 51(8), 2563 – A.
- Kezsbom, D. (2011). Are you really ready to build project team industrial engineering. *Dissertation Abstracts International*, 51(23), 2562 – A.
- Lencioni, P., (2002). *The five dysfunctions of a team: A leadership fable*. San Francisco, C.A: Jossey-Bass.
- Woodcock, M. and Dave Francis. (2008). *Team Metrics Resources for Measuring and Improving Team Performance*. Massachusetts: HRD Press, Inc.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

FACTORS AFFECTING THE PERFORMANCE OF TEACHERS IN SECONDARY SCHOOLS, SRIRACHA DISTRICT
CHONBURI PROVINCE UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 18

วรวรรณ เนื่องจันทน์^{1,*} เกรียงศักดิ์ บุญญา² และ ประยูร อิมสวาสดี¹

Worawan Nuangjumnong^{1,*} Kriengsak Boonya² and Prayoon Imsawasdi¹

¹ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

²ภาควิชาการอาชีวศึกษาและการพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

¹Department of Educational Administration, Faculty of Education, Burapha University, Chonburi 20131, Thailand

²Department of Vocational Education and Social development, Faculty of Education, Burapha University,
Chonburi 20131, Thailand

Corresponding author: Email nueng.worawan@gmail.com

รับบทความ 20 มกราคม 2562 แก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2562 ตอรับบทความ 19 เมษายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ระดับการปฏิบัติงานของครู ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกับการปฏิบัติงานของครูและเพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 196 คน ดำเนินการสุ่มอย่างง่ายจำแนกตามโรงเรียน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัย พบว่า ทุกปัจจัยโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก การปฏิบัติงานของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรพยากรณ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูสามารถร่วมกันทำนายได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้สมการพยากรณ์ ดังนี้

$$\hat{Y} = .66 + .21 (X_6) + .13 (X_{16}) + .14 (X_{10}) + .15 (X_{11}) + .11 (X_5) + .10 (X_8)$$

$$\hat{Z} = .23 (Z_{x6}) + .18 (Z_{x16}) + .19 (Z_{x10}) + .18 (Z_{x11}) + .14 (Z_{x5}) + .13 (Z_{x18})$$

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู, การปฏิบัติงานของครู

ABSTRACT

The purposes of this research were to examine the factors affecting teacher performance, to determine relationship between factors and teacher performance, and to create the equation to predict factors affecting teacher performance in secondary schools in Sriracha District, Chonburi Province. The samples were 196 participants, selected through simple random sampling using schools as a sampling unit. The reliability of a 5-point rating scale questionnaire was .97. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation, Pearson's product – moment correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis. The results indicated that all factors were at a high level in overall and individual aspect. Teacher performance was also at a high level in overall and individual aspect. Every factor had a relationship with teacher performance at a statistically significance of .01 level. The predictive equation of factors affecting teacher performance was able to predict the equation at a statistically significance of .01 level and calculated as follows.

$$\hat{Y} = .66 + .21 (X_6) + .13 (X_{16}) + .14 (X_{10}) + .15 (X_{11}) + .11 (X_5) + .10 (X_8)$$

$$\hat{Z} = .23 (Z_{x6}) + .18 (Z_{x16}) + .19 (Z_{x10}) + .18 (Z_{x11}) + .14 (Z_{x5}) + .13 (Z_{x18})$$

Keywords: Factors Affecting Teacher Performance, Teacher Performance

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) อยู่ในห้วงเวลาของการปฏิรูปประเทศเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐานหลายด้านที่สั่งสมมานาน ท่ามกลางสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว สังคมทุกวันนี้และในอนาคตเป็นสังคมฐานความรู้ที่การเรียนรู้ ความรู้ และนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสร้างสภาพการณ์เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง โดยยึดหลักการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดและตัดสินใจ ในกิจกรรมสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับตนเองและชุมชนท้องถิ่น สถานศึกษามีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการ และรับผิดชอบการบริหารงานของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการบริหารงานตามกฎหมายที่มีขอบข่ายภารกิจที่กำหนด ซึ่งการแบ่งส่วนราชการภายในสถานศึกษาเป็นไปตามกฎกระทรวงและระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งจะแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม หรือฝ่าย หรืองานตลอดจนกำหนดอำนาจหน้าที่ของแต่ละส่วนราชการซึ่งจะต้องครอบคลุมขอบข่ายและภารกิจของสถานศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552, หน้า 6)

การปฏิบัติงานในสถานศึกษาผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่ครูในสถานศึกษาและคำนึงถึงขวัญและกำลังใจ เพราะคนที่มีขวัญและกำลังใจดีย่อมนำไปสู่การเพิ่มผลผลิต ในขณะเดียวกันแรงจูงใจในการทำงานก็เป็นสิ่งสำคัญในการที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจ เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เป็นสิ่งกระตุ้น เสริมแรง สร้างกำลังใจแก่บุคคล เพื่อก้าวไปสู่ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การบริหารจึงไม่เพียงคำนึงถึงการทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปเท่านั้น แต่จะต้องคำนึงถึงบรรยากาศในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้วย ซึ่งจะต้องทำงานให้สำเร็จด้วยความพึงพอใจในการปฏิบัติงานนั้น ๆ จึงจำเป็นที่ผู้บริหารต้องศึกษาวิธีการหรือทฤษฎีต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในองค์กรของตน (ขวัญฤดี นาคดี, 2557, หน้า 2)

ภาวะผู้นำมีความสำคัญต่อองค์กร คือก่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่ส่งผลสำเร็จต่อองค์กร ทั้งนี้เพราะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำจะเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในการนำคนขององค์กรให้สามารถปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายขององค์กร ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกำหนดความสำเร็จ และความล้มเหลวของหน่วยงาน ภาวะผู้นำจะมีคุณลักษณะ พฤติกรรม ความสามารถ และมีวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองที่สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่นหรือกลุ่มคน สามารถสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างความสามารถให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธา การยอมรับ และใช้ความสามารถอย่างดีที่สุด เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานและผู้ตาม โดยเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานและผู้ตามไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น (ทัศนาศ แสงศักดิ์, 2556, หน้า 79)

โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน คือ การขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงานในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง และการกระจายอำนาจการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองต่อการกิจของสถานศึกษา ให้การดำเนินการด้านการบริหารงานมีความคล่องตัว ด้านภาระงานที่มีมากเกินไป ซึ่งบางภาระงานไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน ทำให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การที่บุคลากรจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมขึ้นอยู่กับความร่วมมือและเสียสละในการทำงานอย่างจริงจังของบุคคลในองค์กร ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ สาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากรภายในองค์กร และภาวะผู้นำของผู้บริหาร เพราะความพึงพอใจและภาวะผู้นำจะเป็นแรงผลักดันให้บุคลากรทำงานด้วยความกระตือรือร้น ด้วยความสมัครใจและมีความเต็มใจในการปฏิบัติงาน ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพ

จากเหตุผลข้างต้น ผู้ศึกษาได้ให้ความสนใจในการทบทวนเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18” เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญของผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพของบุคลากรทางการศึกษา และศึกษาถึงปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของครู ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสนับสนุน การปรับปรุง และการนำแนวคิดมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การดำเนินงานในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของครูและผลของการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพตอบสนองต่อกลยุทธ์ขององค์กร รวมทั้งนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรคบุรี จังหวัดชลบุรี เพื่อให้ครูมีความตั้งใจ ทุ่เมทั้งพลังกายและพลังใจในการสร้างผลการปฏิบัติงานที่ทำให้องค์กรสามารถหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาภายในองค์กร ทั้งนี้เพื่อทำให้องค์กรมีบุคลากรที่มีคุณภาพ สร้างผลการปฏิบัติงานที่ตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กร อีกทั้งยังทำให้องค์กรมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

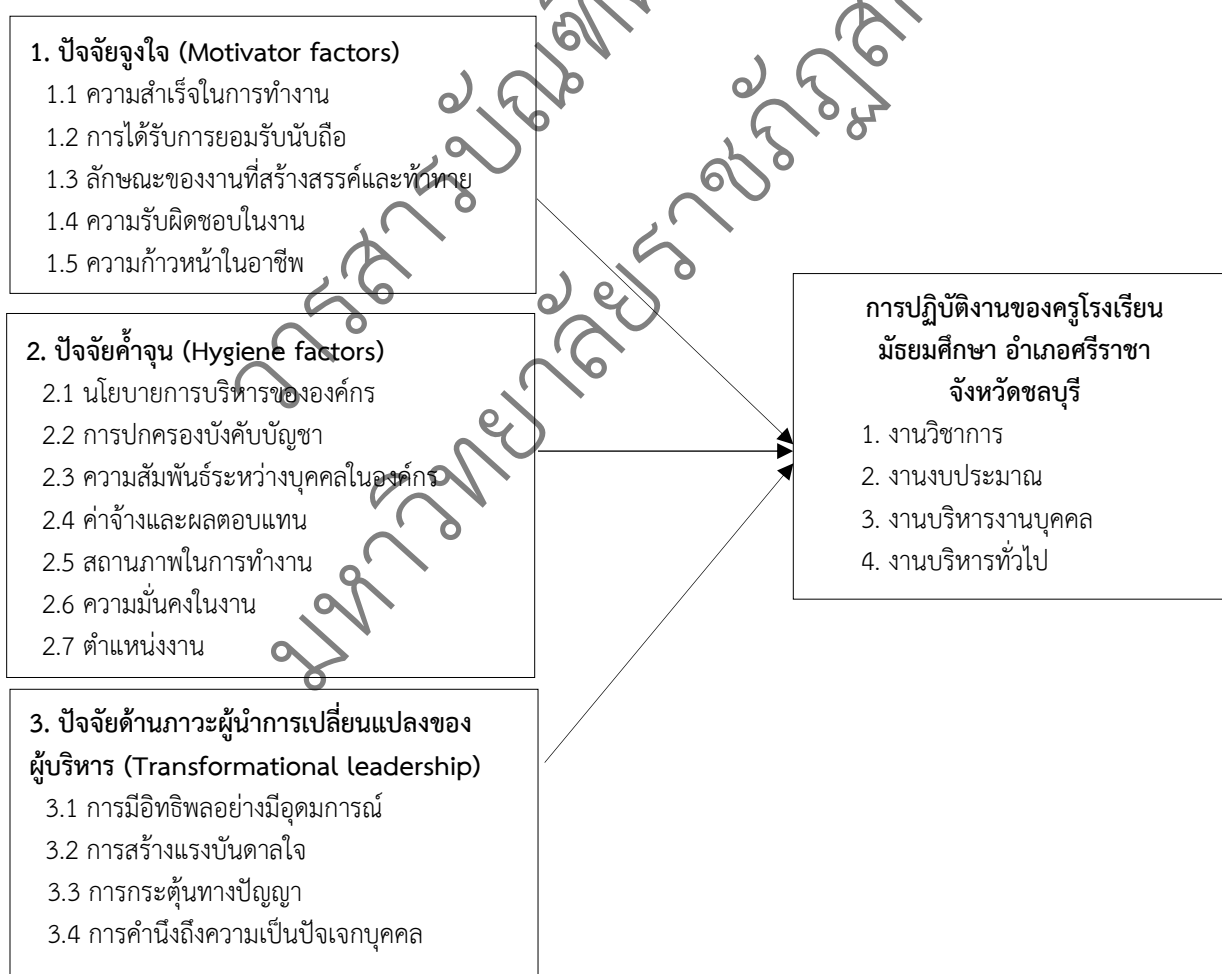
1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
2. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงจิต ปัจจัยค้ำจุน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18
4. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน โดยศึกษา ปัจจัยแรงจูงใจ โดยใช้ทฤษฎีสองปัจจัยของเฮิร์ชเบิร์ก คือ 1. ปัจจัยจูงใจ 2. ปัจจัยค้ำจุน และ 3. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยได้อาศัยแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ Bass (1998, pp. 5 - 7) และการปฏิบัติงานของครูได้อาศัยแนวทางตามคู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู เพื่อการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีการแบ่งโครงสร้างภายในตามกฎกระทรวงและเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษากำหนด ซึ่งสถานศึกษาจะต้องแบ่งส่วนราชการเป็นกลุ่ม ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับการกระจายอำนาจทางการศึกษาครอบคลุมใน 4 งาน

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ปีการศึกษา 2560 ประกอบด้วย 1. โรงเรียนสรรพยา 2. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ชัยภูมิ 3. โรงเรียนสุรศักดิ์วิทยาคม 4. โรงเรียนบึงสรรพยาพิทยาคม 5. โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา (กรุงไทยอนุเคราะห์) จำนวน 382 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตาราง Krejcie & Morgan (1970, pp. 607 – 610) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 196 คน จากนั้นดำเนินการโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำแนกตามโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 4 ตอน รายละเอียดของแบบสอบถามในแต่ละรายการ ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยเชิงจิตที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกเป็น 5 ด้าน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามปัจจัยด้านความรู้ที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกเป็น 7 ด้าน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 จำแนกเป็น 4 ด้าน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ซึ่งกำหนดการปฏิบัติงานออกเป็น 4 ด้าน แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู
2. กำหนดขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน
3. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน จำนวน 60 ข้อ แบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ

4. เสนอแบบสอบถามต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) และตรวจสอบความถูกต้องของภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

5. นำแบบสอบถามที่ทดลองใช้ไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation) ทั้งนี้โดยเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ใช้เป็นข้อคำถามในแบบสอบถามผลปรกฏ ดังนี้

5.1 ปัจจัยเชิงจิตมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .38 - .76

5.2 ปัจจัยด้านความรู้มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .32 - .76

5.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .72 - .85

5.4 การปฏิบัติงานของครูมีค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .52 - .82

6. นำแบบสอบถามทุกฉบับมาหาค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของ (Cronbach, 1990, pp. 202 - 204) ผลปรากฏ ดังนี้

- 6.1 ปัจจัยจูงใจมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .92
- 6.2 ปัจจัยค้ำจุนมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .91
- 6.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .94
- 6.4 การปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .93
- 6.5 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .97
7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้และหาความเชื่อมั่นแล้ว ไปเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาต่อไป

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ขอความอนุเคราะห์หนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ที่กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. จัดส่งแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างด้วยตนเองและส่งทางไปรษณีย์ ซึ่งผู้วิจัยได้บรรจุซองแต่ละชุดอย่างมิดชิดพร้อมติดแสตมป์ จ่าหน้าของถึงผู้วิจัยเพื่อให้ส่งคืนตามกำหนด
3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แบบสอบถามที่ส่งไป จำนวน 196 ฉบับ ได้รับคืนและมีความสมบูรณ์ จำนวน 196 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ
 - 1.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of item-objective congruence: IOC)
 - 1.2 การวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination Power) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item-total correlation)
 - 1.3 การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม สำหรับการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient alpha) ของ (Cronbach, 1990, pp. 202 - 204)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย
 - 2.1 ศึกษาการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สถิติที่ใช้ คือ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
 - 2.2 ศึกษาปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สถิติที่ใช้ คือ คะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
 - 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 สถิติที่ใช้ คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's product - moment correlation coefficient)
 - 2.4 วิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยสถิติที่ใช้ คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อเลือกสมการพยากรณ์ที่ดีที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารทั่วไป และงานบริหารบุคคล
2. ระดับผลการศึกษาปัจจัยจูงใจ ปัจจัยค้ำจุน ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เมื่อพิจารณา พบว่า
 - 2.1 ปัจจัยจูงใจ โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน การได้รับการยอมรับนับถือและความสำเร็จในการทำงาน

2.2 ปัจจัยคำจูน โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย สามอันดับแรก ได้แก่ ตำแหน่งงาน ความมั่นคงในงาน และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร

2.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา และการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตใจ ปัจจัยคำจูน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กับการปฏิบัติงานของครู พบว่าทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ ทั้ง 6 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ นโยบายการบริหารขององค์กร การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพในการทำงาน ความมั่นคงในงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมของตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ตัวแปร กับตัวแปรการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ มีค่าเท่ากับ .79 ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการพยากรณ์เท่ากับ .30 และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์รวมทั้งค่าคงที่ที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ร้อยละ 61.10

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ผู้วิจัยของอภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า แยกตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18

1.1 ปัจจัยจิตใจที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความรับผิดชอบในงาน การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จในการทำงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ และลักษณะของงานที่สร้างสรรค์และท้าทาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการเป็นผู้นำนั้น ลักษณะของการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงความเป็นผู้นำที่แท้จริงก็คือการสร้างแรงจูงใจให้บุคคลในองค์กรร่วมมือกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่พึงปรารถนา วิธีการที่ผู้นำองค์กรจะผสมผสานจิตใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติภารกิจขององค์กรให้ลุล่วงไปได้ด้วยดีนั้นมีหลายวิธี แต่วิธีที่ได้รับ ความสนใจและนิยมกันมากที่สุดวิธีหนึ่งก็คือ การสร้างแรงจูงใจ สอดคล้องกับ สมุทร ชำนาญ (2558, หน้า 279) กล่าวว่า ความต้องการในการทำงานของมนุษย์มาจากปัจจัยแรงจูงใจ ซึ่งก่อให้เกิดแรงจูงใจในงานโดยตรง การบริหารเพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานมีกำลังใจในการทำงาน มีความจงรักภักดีต่อองค์กร มีความรับผิดชอบ สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นหรือน้อยลง ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่อยู่ในองค์กรนั้น หากครูหรืออาจารย์เกิดพฤติกรรมเป็นสมาชิกที่ติดองค์กรแล้ว ย่อมส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในทางบวกที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติหน้าที่เป็นอย่างดี ในทางตรงกันข้ามหากองค์กรไม่มีสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงานผลการปฏิบัติงานขององค์กรจะตกต่ำ เกิดความเบื่อหน่ายและบุคลากรปฏิบัติงานอย่างขาดประสิทธิภาพ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

1.2 ปัจจัยคำจูนส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ตำแหน่งงาน ความมั่นคงในงาน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร การปกครองบังคับบัญชา นโยบายการบริหารองค์กร สภาพในการทำงาน ค่าจ้างและผลตอบแทน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ปัจจัยคำจูนเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ครูมีแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสนับสนุนปัจจัยทั้งปัจจัยจิตใจและปัจจัยคำจูนร่วมกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามทฤษฎีการจูงใจของเฮิร์ซเบิร์ก ที่มีปัจจัยจูงใจ (Motivation Factor) ซึ่งเป็นปัจจัยที่สร้างความพึงพอใจให้เกิดขึ้น โดยทำให้ครูผู้สอนมีความกระตือรือร้นที่จะบริหารงานร่วมกับปัจจัยคำจูน (Hygiene Factor) ซึ่งเป็นปัจจัยที่บ่งชี้ให้เกิดความไม่พอใจในการบริหารงานขึ้น ดังนั้น หากผู้บริหารนำปัจจัยทั้งสองมาใช้ในการสร้างความพึงพอใจและส่งเสริมสนับสนุนไม่ให้ความไม่พอใจเกิดขึ้นแล้วจะส่งผลให้การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สุพานี สุภะวานิช (2552, หน้า 156 – 157) กล่าวว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมาก เพราะแรงจูงใจทำให้เกิดการกระทำ มีความอยากที่จะทำงาน ตั้งใจในการปฏิบัติงาน ทุ่มเทและใช้ความพยายามทำงานให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

1.3 ปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การกระตุ้นทางปัญญา การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล และการสร้างแรงบันดาลใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 เป็นผู้บริหารยุคใหม่ ซึ่งเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการศึกษาและความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เป็นผู้มีวิสัยทัศน์และอุดมการณ์ของตนที่เข้มแข็ง มีความเฉลียวฉลาดและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการของการพัฒนาเป้าหมายของโรงเรียน กระตุ้นครูทุกคนให้ทำงานเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกัน สอดคล้องกับ Bass (1999, p. 11) กล่าวถึง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงว่าเป็นผู้นำที่ทำให้ผู้ตามอยู่เหนือความสนใจในตนเอง ผ่านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา หรือการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผู้นำจะยกระดับบุคลิกภาพและอุดมการณ์ของผู้ตามที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ ความเจริญรุ่งเรืองของสังคม องค์การและผู้อื่น นอกจากนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีแนวโน้มจะช่วยกระตุ้นความหมายของงานในชีวิตของผู้ตามให้สูงขึ้น

2. การปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารทั่วไป งานบริหารงานบุคคล และงานงบประมาณ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาดำเนินงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

2.1 งานวิชาการ มีการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา มุ่งเน้นการทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ จัดการเรียนการสอนเพื่อเน้นผู้เรียนที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม ที่สังคมต้องการ สอดคล้องกับ มนูญ พันธุ์หล่อ (2553, หน้า 16) กล่าวว่า งานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ พัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและการศึกษาของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการบริหารของฟายอล ซึ่งเป็นกระบวนการในการวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุม มีความเหมาะสมในการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างดี เป็นวิธีการบริหารงานวิชาการที่เป็นสากล มีขั้นตอนหรือกระบวนการบริหารงานที่ต่อเนื่อง สามารถประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลนำไปสู่การพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการขององค์กรในที่สุด

2.2 งานบริหารทั่วไป ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการให้บริการการศึกษา มีการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เช่น การประชุมนิเทศนักเรียน การปกครองนักเรียน มุ่งส่งเสริมให้การบริการและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ สอดคล้องกับ บุญเกิด ขาตัน (2551, หน้า 15) กล่าวว่า การบริหารทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการเพื่อบริหารงานอื่น ๆ ให้บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุน และอำนวยความสะดวก ในการให้บริการศึกษาในรูปแบบ มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้เข้มแข็ง

2.3 ด้านงานบริหารงานบุคคล การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริการงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการจัดการงานบุคคลเพื่อให้ได้คนที่มีความรู้ความสามารถมาปฏิบัติงานและควบคุมดูแลให้ปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดำเนินการจัดกิจกรรมส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการดำเนินการดูแลอำนวยความสะดวก รวมทั้งดูแลการรักษาสิทธิประโยชน์ของครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับ บุษกร อุ้นดี (2556, หน้า 12 – 14) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลหมายถึง กระบวนการที่จะช่วยให้องค์กรได้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเจริญเติบโตก้าวหน้าให้แก่องค์กร พัฒนาธรรมาภิบาลให้บุคลากรในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน พร้อมจะรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน

2.4 ด้านงานงบประมาณ โรงเรียนมีการกำหนดแผนการใช้จ่ายเงินหรือประมาณการรายรับ-รายจ่าย ล่วงหน้า จัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ถูกต้องตามระเบียบ กฎ แนวปฏิบัติ และมีหลักฐานครบถ้วนถูกต้อง มีการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เป็นไปด้วยความราบรื่น มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การบริหารจัดการทรัพยากรอย่างคุ้มค่าประหยัดและเกิดประโยชน์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ตามหลักธรรมาภิบาล สอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ ตุงคำ (2553, หน้า 13) กล่าวว่า การบริหารงานงบประมาณ คือ การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามรายการและแผนงานหรืองานที่ฝ่ายบริหารได้รับอนุมัติงบประมาณใช้จ่าย เพื่อป้องกันการรั่วไหลของเงินงบประมาณ โดยวิธีการอนุมัติเงินประจำงวด การเบิกจ่าย การตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน ตลอดจนการรายงานผลงานต่าง ๆ ที่ได้ใช้งบประมาณเพื่อการนั้น ๆ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจิตใจ ปัจจัยค้ำจุน และปัจจัยด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง กับการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 พบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานของครูในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครู ทำให้การปฏิบัติงานของครูมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นลินา เลาสูง (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตภาคเหนือตอนบน ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ย ได้แก่ ด้านหน้าที่ความรับผิดชอบ ด้านความสำเร็จในการทำงาน ด้านการได้รับการยอมรับนับถือ ด้านลักษณะของงานที่ปฏิบัติ และด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่

4. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 มี 6 ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่ นโยบายการบริหารขององค์กร การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล สภาพในการทำงาน ความมั่นคงในงาน ความก้าวหน้าในอาชีพ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์กร มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสะสมของตัวแปรพยากรณ์ทั้ง 6 ตัวแปร กับตัวแปรที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี มีค่าเท่ากับ .79 ค่าความคลาดเคลื่อนเนื่องจากการพยากรณ์ เท่ากับ .30 และพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์รวมทั้งค่าคงที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สามารถทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ร้อยละ 61.10 สอดคล้องกับ Herzberg (1959, pp. 113 - 115) กล่าวว่า แรงจูงใจในการทำงานของบุคคลในองค์กรมีปัจจัยสำคัญ 2 ประการ ที่สัมพันธ์กับความชอบและไม่ชอบในงานของบุคคลในองค์กร ได้แก่ ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนในการทำงาน สอดคล้องกับ อังคณา โกสีย์สวัสดิ์ (2534, หน้า 27 - 28) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในการทำงาน โดยแบ่งปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความพอใจในการทำงาน ได้แก่ ความมั่นคงในอาชีพ เงินเดือนหรือค่าจ้างที่เป็นธรรม สวัสดิการและประโยชน์ การควบคุมบังคับบัญชา ผู้บริหารมีใจเป็นธรรม คำนึงถึงความแตกต่างของบุคคล และยึดหลักมนุษยสัมพันธ์ สภาพแวดล้อมในการทำงานดี มีโอกาสก้าวหน้า มีโอกาสได้เลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง

ข้อเสนอแนะ

การนำเสนอข้อเสนอแนะนี้ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1.1 ด้านปัจจัยจูงใจ ผู้บริหารควรพิจารณามอบหมายงานให้กับครูตามความสามารถเพื่อให้เกิดความพึงพอใจ เพื่อให้ครูแสดงถึงความรู้ความสามารถที่แท้จริง มีความมุ่งมั่นในการทำงานจนประสบผลสำเร็จ รวมทั้งผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและเปิดโอกาสในการฝึกอบรมและศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มพูนความรู้

1.2 ด้านปัจจัยค้ำจุน ผู้บริหารควรพิจารณาเกี่ยวกับตำแหน่งงานของครูให้มีความเหมาะสม เพื่อส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมเพื่อให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารควรกล่าวชมเชยเมื่อครูปฏิบัติงานได้สำเร็จตามเป้าหมาย เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งควรให้ความสำคัญในหารจัดระเบียบอาคาร สถานที่ให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานของครู

1.3 ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นผู้นำอย่างแท้จริง เพื่อให้ครูเกิดความเลื่อมใสในตัวของผู้บริหาร กระตุ้นครูในการปฏิบัติงานให้ตรงตามเป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการสำรวจความต้องการของครูเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมและพัฒนาครูแต่ละบุคคลได้อย่างถูกต้อง อีกทั้งผู้บริหารควรศึกษาปัญหาและความต้องการของครูและนักเรียน สร้างโอกาสให้ครูได้เรียนรู้กระบวนการทำงานแบบใหม่ ๆ รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ เสนอแนะการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสมบูรณ์ สำหรับการนำไปใช้ตัดสินใจในเชิงลึกและเชิงกว้าง

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 ร่วมกับทฤษฎีอื่น

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญฤดี นาคดี. (2557). แรงจูงใจที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- จุฬาลักษณ์ ตุงคำ. (2553). แนวทางการพัฒนางบประมาณขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอขามเฒ่าบุรี จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ ร.บ.บ. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ทัศนาศ แสงศักดิ์. (2556). ภาวะผู้นำในการบริหารงาน. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลิฟวิ่ง.
- นลินา เลาสง. (2557). สภาพปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลำปาง: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- บุษกร อุ่นดี. (2556). การบริหารงานบุคคลตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 3. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญเกิด ชาดัน. (2551). การศึกษาการปฏิบัติภารกิจการบริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ชัยภูมิเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- มนูญ พันธุ์หล่อ. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน กลุ่มที่ 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- สมุทรา ชำนาญ. (2558). ภาวะผู้นำทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). ระยอง: บี.อาร์.การพิมพ์.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2552). พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎี. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์แห่งประเทศไทย จำกัด.
- อังคณา โกสิยสวัสดิ์. (2534). ความผูกพันและความพึงพอใจในงานอาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- Bass, B. M. (1998). *Transformational leadership: industrial, military, and educational impact*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Bass, B. M. (1999). Two decades of research and development in transformational leadership. *European Journal of Work and Organization Psychology*, 8(1), 9 – 32.
- Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed). New York: Harper Collins.
- Herzberg, F. (1959). *The motivation to work*. New York: John Wiley & Sons.
- Krejcie, R.V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607 - 610.

**แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4**
**THE GUIDELINES FOR CLASSROOM MANAGEMENT IN PRIMARY SCHOOLS
UNDER UDON THANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4**

กิติพรรณ ธุระพระ* ประพรทิพย์ คุณากรพิทักษ์ และ วันทนา อมตาริยกุล

Kitipan Thurapra* Praporntip Kunakornpitak and Wantana Amatariyakul

สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี 41000

Program in Educational Administration, Faculty of Education, Udon Thani Rajabhat University,
Udon Thani 41000, Thailand

*Corresponding author: Email: iam_mixer@hotmail.com

รับบทความ 7 มีนาคม 2562 แก้ไขบทความ 30 มีนาคม 2562 ตอบรับบทความ 19 เมษายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา 2) หาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีขั้นตอนดำเนินการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จำนวน 272 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้านปัญหาและความคาดหวัง เท่ากับ 0.89 และ 0.86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า สภพปัญหาอยู่ในระดับมาก และความคาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ผู้ให้ข้อมูลมาจากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 12 คน ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 12 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา มีทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีภาวะผู้นำ 2) ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน 3) ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ 4) ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ และ 5) ด้านความสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้แบบประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน แบบส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัย พบว่า ด้านอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการในห้องเรียน, แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine problems and expectations in classroom management in primary schools, 2) to find classroom management guidelines in primary schools, and 3) to evaluate classroom management guidelines in primary schools. The research process consisted of three phases: Phase I: Exploring the problems and expectations in classroom management in primary schools: The samples, selected through stratified random sampling, were 272 teachers under Udon Thani Primary Educational Service Area Office 4. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire concerning problems and expectations with the reliability of 0.89 and 0.86, respectively. Data were analyzed for mean and standard deviation. The findings were as follows: the problems were at a high level and the expectation was at the highest level. Phase II: Establishing the classroom management guidelines in primary schools. The informants, obtained through a purposive sampling, were 12 persons. The semi-structured interview was carried out for data collection, and presented in a format of content analysis. The findings were as follows: The guidelines for classroom management in primary schools comprised five aspects: 1) leadership, 2) classroom management capabilities, 3) quality of communication skills, 4) ability of

utility coordination, and 5) ability to utilize recent innovations for management. Phase III: Guideline Evaluation. The developed guidelines were assessed by seven experts. Data were analyzed by using mean and standard deviation. The evaluation form on guidelines for classroom management was a 5-level rating scale questionnaire. The results revealed that the utility, feasibility, propriety, and accuracy standards of the developed guidelines were at the highest level in overall.

Keywords: Classroom management, Guidelines for Classroom Management

บทนำ

มาตรา 54 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาตามวาระหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับและโดยรัฐมีหน้าที่เนนการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560, หน้า 53) และเพื่อให้การจัดการศึกษามีคุณภาพต้องมีการจัดให้มีชุมชนแห่งการเรียนรู้ ลักษณะของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู คือ 1) เน้นการเรียนรู้ 2) มีวัฒนธรรมร่วมมือกันเพื่อการเรียนรู้ของทุกฝ่าย 3) ร่วมกันตั้งคำถามต่อวิธีการที่ดีและตั้งคำถามต่อสภาพปัจจุบัน 4) เน้นการลงมือทำ 5) มุ่งพัฒนาต่อเนื่อง และ 6) เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ของศิษย์ (วิจารณ์ พานิช, 2555, หน้า 139) และนอกจากนี้ ครูจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 มีค่านิยมที่เหมาะสมเพื่อสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมในด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านเจตคติ ด้านการจัดการและการปฏิบัติกิจกรรม (ดวงกมล สีนเพ็ง, 2553, หน้า 31 - 37)

มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้สถานศึกษาจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการ ความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ไปพร้อมกันกับสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ ประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพที่แต่ละคนจะดำเนินการให้บรรลุตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น ต้องอาศัยการจัดการห้องเรียนแห่งความสุข เช่น พ ธาตุทอง, 2552, หน้า 3)

จากผลการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ที่ผ่านมามีปัญหาสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอน ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติ (O-NET) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ) จากสถานการณ์ดังกล่าวสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มีความตระหนักถึงภารกิจสำคัญในการพัฒนาระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่เป็นผลผลิตจากระบบการจัดการศึกษามีคุณภาพ กระบวนการบริหารและกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีประสิทธิภาพสูงเพื่อให้สอดคล้องกับจุดเน้นในการพัฒนาการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4, 2560, หน้า 14 - 30)

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาและความคาดหวังการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนว่ามีปัญหาและความคาดหวังอย่างไร ซึ่งผลวิจัยในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง เพื่อการบริหารจัดการในห้องเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

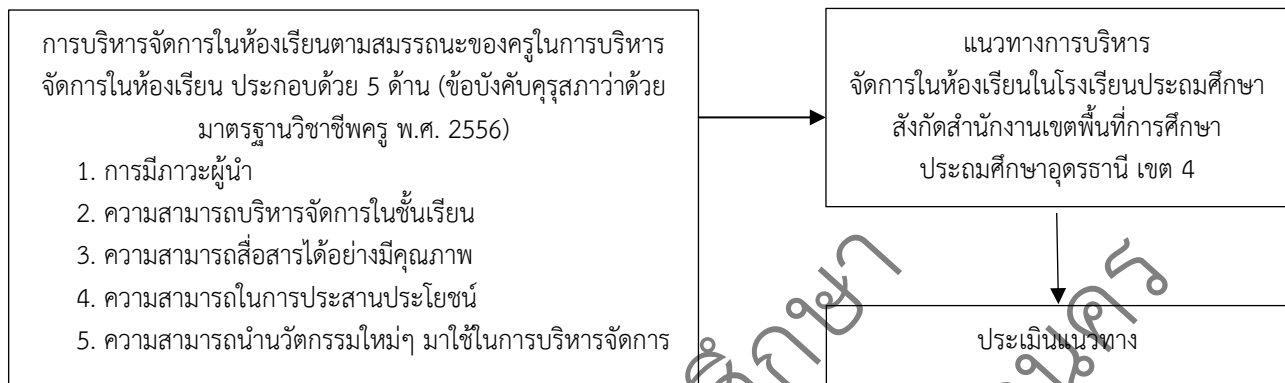
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4
2. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู สมรรถนะของครูในการบริหารจัดการในห้องเรียนซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน ดังกรอบแนวคิดการวิจัย ในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยมุ่งศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน และประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประชากรที่ศึกษาครั้งนี้เป็นครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประจำปี 2560 จำนวน 933 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ประจำปี 2560 จำนวน 272 คน โดยมีขั้นตอนกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan อ้างถึงใน สมชาย วรภิเกษมสกุล, 2553, หน้า 165) ได้ตัวอย่างจำนวนครูผู้สอน 272 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้สัดส่วนตามจำนวนประชากร จำแนกครูตามขนาดโรงเรียนเป็น 3 ขนาด คือ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้ครูกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 163 คน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 77 คน โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 32 คน ในการศึกษาปัญหาและความคาดหวัง โดยจัดลำดับความสำคัญของปัญหาในการพัฒนาการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยหาดัชนีปัญหาและความคาดหวัง ในเนื้อหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในห้องเรียน ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ สมรรถนะของครูในการบริหารจัดการในห้องเรียนซึ่งประกอบด้วย 5 ด้าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ชุด แบ่งออกเป็น 2 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงานในสถานศึกษาจนถึงปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 ปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 กระบวนการในการบริหารจัดการในห้องเรียนภายในสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ด้านปัญหา และความคาดหวัง เท่ากับ 0.89 และ 0.86 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences : SPSS) เก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยทางไปรษณีย์ จำนวน 272 ฉบับ ได้รับคืนมาวิเคราะห์ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 100.00

ระยะที่ 2 การหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ในระยะที่ 2 เป็นการหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยนำผลการศึกษาปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 มาหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) กลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา ระยะที่ 2 จำนวน 12 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย ครูผู้สอน จำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 การศึกษาในระยะที่ 3 เป็นการประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 เพื่อตรวจสอบด้าน อรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง การวิเคราะห์ผลการประเมิน ด้านอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง ของแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จากผู้เชี่ยวชาญ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 สภาพปัญหา อยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านและความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน

2. แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยการสัมภาษณ์ในมุมมองของครูผู้สอน พบว่า มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้

2.1 ด้านการมีภาวะผู้นำ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Learning) แบบบูรณาการ (Integrated Instruction) แบบ Active Learning และนำกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) มาใช้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้

2.2 ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ จัดโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน จัดให้มีป้ายนิเทศ ให้มีมุมต่าง ๆ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มุมนำเสนอผลงานของนักเรียน จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนและเพียงพอต่อการใช้งานในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวิชา และครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กนักเรียน สร้างความไว้วางใจ ความอบอุ่นและความน่าเชื่อถือ

2.3 ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูพูดด้วยความตั้งใจ ให้ความสนใจ สบตา แสดงท่าทีกระตือรือร้น มีเจตนาแนชัดที่จะให้ผู้เรียนรับรู้จุดประสงค์ของตนในการสื่อสาร เข้าใจในเนื้อหาที่ ต้องการจะสื่อออกไปเป็นอย่างดี และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนลงมือสอน

2.4 ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูสนใจและห่วงใยในการเรียนและผลผลิตของผู้เรียน เยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นรายบุคคล รายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอยู่เสมอ มีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมมือกับชุมชนกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เหมาะสมและถูกต้อง และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจงานของครูและงานของโรงเรียน

2.5 ด้านความสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารมีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูใช้โปรแกรมช่วยสอนในการจัดการเรียนรู้ ผลิตและใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และใช้คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตในการแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา

3. ผลการประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญเพื่อนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานของครูผู้สอนในด้านการมีภาวะผู้นำ สามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน สามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ สามารถในการประสานประโยชน์ สามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ ยังขาดการดำเนินงานที่ดีและยังต้องพัฒนาการดำเนินงานของครูผู้สอนในด้านการมีภาวะผู้นำ ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ ด้านความสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น ด้านการมีภาวะผู้นำ สอดคล้องกับที่ ชีระ รุญเจริญ (2554, หน้า 140) กล่าวถึงผู้นำว่า คือ บุคคลที่มาประสานช่วยให้คนทั้งหลายร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีตามภาวะผู้นำ คือ คุณสมบัติ สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน สอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2556, หน้า 470) ที่ได้ให้ความหมายว่า การจัดการชั้นเรียน หมายถึง การสร้างและการรักษาสีงแวดล้อมของห้องเรียน เพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หรือหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ครูทำเพื่อจะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับบทเรียนหนึ่ง ๆ นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังรวมถึงการที่ครูสามารถที่จะใช้เวลาที่กำหนดไว้ในตารางสอนได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และการจัดที่นั่งของนักเรียน และอุปกรณ์ที่ครูจะใช้ในการสอนให้อยู่ในสภาพที่จะช่วยครูได้ในเวลาสอน

2. ผลการศึกษาความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนต้องการพัฒนาการดำเนินงานด้านการมีภาวะผู้นำ ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ สามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการให้ดียิ่งขึ้น ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับที่ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555, หน้า 106) ได้สรุปความหมายของการสื่อสารว่าเป็นการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารโดยผ่านสื่อ โดยผู้ส่งสารจะถ่ายทอดความคิดของตนเองเป็นคำพูดหรือสัญลักษณ์ไปสู่ผู้รับสาร และผู้รับสารตีความหมายให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารแล้วถ่ายทอดความคิดของตนเองกลับสู่ผู้รับสารอีกครั้งหนึ่งโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น คำพูด ท่าทาง รวมไปถึงสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ สอดคล้องกับ ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2556 กล่าวถึง มาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของครู ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประสานประโยชน์ ดังนี้ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถ ของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ มาตรฐานการปฏิบัติงาน (จรรยาบรรณของวิชาชีพ) จรรยาบรรณต่อตนเอง 1) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องมีวินัยในตนเอง พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ และ 2) ผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษา ต้องรัก ศรัทธา ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ ด้านสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับที่ สุนทร สีนธพานนท์ (2553, หน้า 16) ได้อธิบายว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง สิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวคิด รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา สอดคล้องกับที่ ทิศนา แหมมณี (2557, หน้า 418) กล่าวว่า นวัตกรรม หรือ นวัตกรรม วงการศึกษา คำนี้มาใช้ในการความหมายของ “การทำขึ้นใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบ รูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา

3. แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างเพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ทุกแนวทางได้รับการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถนำแนวทางไปใช้ได้ และ

สอดคล้องกับสมรรถนะของครูในการบริหารจัดการในห้องเรียน (ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู พ.ศ. 2556) มาตรฐานการปฏิบัติงาน ผู้ประกอบวิชาชีพครู ต้องปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้ 1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ 2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน 3) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ 4) พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ 6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน 7) รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ 8) ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน 9) ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ 10) ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ 11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา และ 12) สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์

3.1 ด้านการมีภาวะผู้นำ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Child Centered Learning) แบบบูรณาการ (Integrated Instruction) แบบ Active Learning และนำกระบวนการ PLC (Professional Learning Community) มาใช้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น สอดคล้องกับที่ ทิศนา ขัมมณี (2557, หน้า 120) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้งโดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ พินิจพันธ์ เดชะคุปต์ (2553, หน้า 21) ที่กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระตือรือร้นเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับที่ สาลี รักสุทธี (2544, หน้า 1) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตามมาตรา 22-24 โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ กิจกรรมทางการศึกษา ลงมือปฏิบัติจริง ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้บอกให้ความรู้อย่างเดียวเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก คอยช่วยเหลือแนะนำ รวมทั้งเป็นทีปรึกษาให้กับนักเรียนและสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553) ที่ให้ความหมายของการศึกษาว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคล และสังคมโดยการ ถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้าง องค์ความรู้อันเกิดจากการคิดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3.2 ด้านความสามารถบริหารจัดการในชั้นเรียน มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ จัดโครงการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน จัดให้มีป้ายนิเทศ ให้มีมุมต่าง ๆ ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มุมนำเสนอผลงานของนักเรียน จัดให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนและเพียงพอต่อการใช้ในการจัดการเรียนรู้ในแต่ละวิชา และครูประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ นักเรียน สร้างความไว้วางใจ ความอบอุ่นและความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ อาจเนื่องจากบรรยากาศในห้องเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการเรียนรู้ และครูต้องการให้ห้องเรียนเป็นห้องเรียนที่มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สอดคล้องกับที่ โบรफी (Brophy, 1999, p. 48) กล่าวถึง การจัดการชั้นเรียนให้บรรลุเป้าหมายได้นั้น ครูจะต้องดำเนินการในสิ่งต่อไปนี้คือ 1) การจัดเก็บอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ในชั้นเรียน 2) การกำหนดลักษณะการเคลื่อนไหวของนักเรียนในชั้นเรียน 3) การกำหนดกฎระเบียบในชั้นเรียนตั้งแต่วันแรกของการศึกษา 4) การเริ่มและการสิ้นสุดการสอนด้วยความราบรื่น 5) การจัดการเกี่ยวกับการเปลี่ยนกิจกรรมของนักเรียนในระหว่างชั่วโมงเรียน 6) การจัดการเกี่ยวกับการทำกิจกรรมของนักเรียน เริ่มจากการกระตุ้นให้นักเรียนสนใจบทเรียน และจัดอุปกรณ์หรือสิ่งที่รบกวนการเรียนให้น้อยที่สุด 7) การดำเนินการให้การเรียนรู้เป็นไปในทางที่ครูได้กำหนดหรือวางแผนไว้ และ 8) การดำเนินการเพื่อให้ นักเรียนพัฒนาความต้องการเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จึงเป็นงานที่ครูมีภารกิจสำคัญพอ ๆ กับการเรียนรู้นั้นทีเดียว สอดคล้องกับที่ สุรางค์ โค้วตระกูล (2556, หน้า 470) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการชั้นเรียน หมายถึง การสร้างและการรักษาสิ่งแวดล้อมของห้องเรียนเพื่อเอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หรือหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ครูทำเพื่อจะช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้สำหรับบทเรียนหนึ่ง ๆ นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังรวมถึงการที่ครูสามารถที่จะใช้เวลาที่กำหนดไว้ในตารางสอนได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย และการจัดที่นั่งของนักเรียน และอุปกรณ์ที่ครูจะใช้ในการสอนให้อยู่ในสภาพที่จะช่วยครูได้ในเวลาสอน สอดคล้องกับที่ สันติ บุญภิรมย์ (2557, หน้า 114) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการในชั้นเรียน ประกอบด้วย 1) การเตรียมการ 2) การวางแผนจัดการ และ 3) การดำเนินการในชั้นเรียน สำหรับในแต่ละขั้นมีรายละเอียดประกอบ

3.3 ด้านความสามารถสื่อสารได้อย่างมีคุณภาพ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูพูดด้วยความตั้งใจ ให้ความสนใจ สบตา แสดงท่าทีกระตือรือร้น มีเจตนาแน่วแน่ที่จะให้ผู้เรียนรับรู้จุดประสงค์ของตนในการสื่อสาร เข้าใจในเนื้อหาที่ ต้องการจะสื่อออกไปเป็นอย่างดี และแจ้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนทราบก่อนลงมือสอน ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูต้องการให้การ สื่อสารมีประสิทธิภาพสูงสุดและตรงจุดประสงค์ สอดคล้องกับที่ อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี (2555, หน้า 106) สรุปความหมายของการสื่อสาร ว่า เป็นการถ่ายทอดสารจากผู้ส่งสารไปสู่ผู้รับสารโดยผ่านสื่อ โดยผู้ส่งสารจะถ่ายทอดความคิดของตนเองเป็นคำพูดหรือสัญลักษณ์ไปสู่ ผู้รับสาร และผู้รับสารตีความหมายให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสารแล้วถ่ายทอดความคิดของตนเองกลับสู่ผู้รับสารอีกครั้งหนึ่ง โดยผ่านสื่อต่าง ๆ สอดคล้องกับที่ รัตติกรณ์ จงวิศาล (2554, หน้า 216) ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารไว้หลายอย่าง เช่น การติดต่อสื่อสาร หมายถึง กระบวนการส่งข่าวสารข้อมูล ความคิด ความรู้สึกหรือความเข้าใจจากบุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคล โดย วิธีการพูด การเขียน การใช้ภาษา ท่าทาง การใช้สัญลักษณ์หรืออื่น ๆ และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับที่ สุพานี สฤญ์วานิช (2552, หน้า 269) ให้ความหมายของการติดต่อสื่อสารว่า การติดต่อสื่อสาร หมายถึง การเคลื่อนย้ายหรือการส่งผ่านข่าวสาร ข้อมูล หรือ ความหมายบางอย่างของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป เพื่อให้เกิดความเข้าใจกัน หรือเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่างตามที่ต้องการ

3.4 ด้านความสามารถในการประสานประโยชน์ มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูสนใจและห่วงใย ในการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน เยี่ยมบ้านนักเรียนเป็นรายบุคคล รายงานความก้าวหน้าของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบอยู่ เสมอ มีส่วนร่วมในชุมชน ร่วมมือกับชุมชนกระทำการต่าง ๆ ที่เหมาะสมและถูกต้อง และประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนเข้าใจงานของครูและ งานของโรงเรียน อาจเนื่องมาจากเป็นหน้าที่ของครูที่ต้องปฏิบัติเพื่อสานความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดกับนักเรียน และผู้ปกครอง สอดคล้อง กับข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา พ.ศ. 2556 คุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูได้ตั้งนี้ มาตรฐานการปฏิบัติงาน มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ หมายถึง การศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงาน หรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุมปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัดเจน มาตรฐาน ที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อ ผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่น ๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียนเป็นหลัก มาตรฐาน ที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครูที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์วินิจฉัยปัญหาความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการ สอนที่จะให้ได้ผลดีกว่าเดิม รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็นระบบ มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ ปรับปรุง หรือสร้างแผนการสอน บันทึกการสอน หรือ เตรียมการสอนในลักษณะอื่น ๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ มาตรฐาน ที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ หมายถึง การประดิษฐ์ คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้ มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดย เน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพ ความแตกต่างของบุคคลด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเองก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็น บุคลิกภาพถาวรติดตัวผู้เรียนตลอดไป มาตรฐานที่ 7 รายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงาน ผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุ ปัจจัย และการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน หมายถึง การแสดงออกการประพฤติและปฏิบัติในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และจริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครูอย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใสศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้อย่าง สามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติการต่าง ๆ ของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษา และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้น มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึง ความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้อย่างสามารถ ของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนางานของ สถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความเต็มใจ มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและ ใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้าน โดยเฉพาะสารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครู สามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหา พัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกสถานการณ์ หมายถึง การสร้าง กิจกรรมการเรียนรู้โดยการนำเอาปัญหาหรือความจำเป็นในการพัฒนาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการเรียนและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ใน

โรงเรียนมากำหนดเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาของผู้เรียนที่ถาวร เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาของครูอีกแบบหนึ่งที่จะนำเอาวิกฤติต่าง ๆ มาเป็นโอกาสในการพัฒนา ครูจำเป็นต้องมองมุมต่าง ๆ ของปัญหาแล้วผันมุมของปัญหาไปในการพัฒนา กำหนดเป็นกิจกรรมในการพัฒนาของผู้เรียน ครูจึงต้องเป็นผู้มองมุมบวกในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ กล้าที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มีสติในการแก้ปัญหา มิได้ตอบสนองปัญหาต่าง ๆ ด้วยอารมณ์หรือแถมแบบตรงตัว ครูสามารถมองหามุมในทุก ๆ โอกาส มองเห็นแนวทางที่น่าสู่ผลก้าวหน้าของผู้เรียน

3.5 ด้านความสามารถนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหาร มีแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียน ดังนี้ ครูใช้โปรแกรมช่วยสอนในการจัดการเรียนรู้ ผลิตและใช้สื่อที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ และใช้คอมพิวเตอร์และระบบอินเทอร์เน็ตในการแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา อาจเนื่องมาจากครูต้องนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์กับนักเรียนและตนเอง สอดคล้องกับที่ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2553, หน้า 16) ได้อธิบายว่า นวัตกรรมทางการศึกษา หมายถึง สิ่งใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนหรือพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวคิด รูปแบบวิธีการ กระบวนการ สื่อต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษา สอดคล้องกับ ที่ทศนา ขัมมณี (2557, หน้า 418) ที่กล่าวว่า นวัตกรรม หรือนวัตกรรม วงการศึกษา คำนี้มาในความหมายของ “การทำขึ้นใหม่” หรือ “สิ่งที่ทำขึ้นใหม่” ซึ่งได้แก่ แนวคิด แนวทาง ระบบรูปแบบ วิธีการ กระบวนการ สื่อและเทคนิคต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาซึ่งได้รับการคิดค้นและจัดทำขึ้นใหม่ เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางการศึกษา สอดคล้องกับที่ วรพล วิบูลยศรีน (2556, หน้า 10) ที่กล่าวถึงความหมายของ นวัตกรรมว่า คือ แนวคิด วิธีการปฏิบัติ หรือสิ่งใหม่ที่ยังไม่เคยแพร่หลายหรือยังไม่เคยใช้มาก่อน และเข้ามาเปลี่ยนแปลงกระบวนการหรือสิ่งที่มีอยู่เดิม โดยผ่านการคิดค้นประดิษฐ์ขึ้นใหม่ หรือพัฒนาจากของเดิมที่มีอยู่ให้ทันสมัย และปรับปรุงจนได้ผลมีประสิทธิภาพ วรวิทย์ นิเทศศิลป์ (2551, หน้า 21) ให้ความหมาย นวัตกรรมการศึกษา หมายถึง การนำเอาความคิดหรือวิธีปฏิบัติทางการศึกษาใหม่ ๆ มาใช้กับการศึกษา

4. การประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ที่ได้จากการศึกษาในระยะที่ 2 เพื่อตรวจสอบด้านอรรถประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความถูกต้อง พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและรายด้าน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนเกิดจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติและเข้าใจสภาพปัจจุบันและปัญหาบริบทในโรงเรียนประถมศึกษา จึงสามารถให้ข้อมูลและแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ได้เป็นอย่างดี และอาจเป็นไปได้ว่าผู้เชี่ยวชาญมองเห็นว่าแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิริชัย กาญจนวาสี (2552, หน้า 21)

ที่กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการศึกษาสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัย การประเมินเป็นการตรวจสอบการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การประเมินเป็นการช่วยเสนอสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ และการประเมินเป็นการเสนอสารสนเทศแก่ผู้เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยการบรรยายอย่างลุ่มลึก ซึ่งสอดคล้องกับที่ ยური ผลพันธ์ (2559, หน้า 54) การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการศึกษาตลอดจนผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียนเป็นอย่างดี การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญจำเป็นต้องมีการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและมีความต่อเนื่อง วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานนั้นมีความหลากหลายทั้งเครื่องมือ แหล่งให้ข้อมูลรวมถึงมิติในการประเมินผล การปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุวิมล ร่องวาณิช (2545, หน้า 62) ที่กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นกับสภาพที่ควรจะเป็นโดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงสมควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ผู้วิจัยได้พบและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากผลระยะที่ 1 การบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 สภาพปัญหา อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้านและความคาดหวัง อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งโดยรวมและรายด้านทุกด้าน ครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 สามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการบริหารจัดการในห้องเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

จากผลระยะที่ 2 แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 โดยการสัมภาษณ์ในมุมมองของครูผู้สอน ที่พบว่า แนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ทั้งหมด 5 ด้านนั้น สามารถนำผลการวิจัยไปปรับใช้กับโรงเรียนประถมศึกษา หรือโรงเรียนสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน และสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากผลระยะที่ 3 การประเมินแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 ด้านด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้อง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียน และโรงเรียนสังกัดอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4 อาจทำได้หลายประเด็นทั้งระยะยาว วิธีวิจัย และหัวข้อการวิจัย ดังนี้

2.1 ควรศึกษาสภาพปัญหาและความคาดหวังในการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่จังหวัดอื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป

2.2 ควรมีการนำแนวทางการบริหารจัดการในห้องเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่ได้จากการวิจัยไปปฏิบัติ และประเมิน ปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนัท ธาตุทอง. (2552). *การจัดการชั้นเรียน : ห้องเรียนแห่งความสุข*. กรุงเทพฯ: เพชรเกษม การพิมพ์.
- ดวงกมล สิ้นเพ็ง. (2553). *การพัฒนาผู้เรียนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2557). *14 วิธีสอนสำหรับครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ และวาสนา ศรีโพธิ์. (2554). *กลยุทธ์การพัฒนาความเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2543). *ประมวลบทความนิตยสารเพื่อการเรียนรู้สำหรับครูยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุริ ผลพันธุ์. (2559). *การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). กรุงเทพฯ: บกานช.
- รัตติกรณ์ จงวิศาล. (2554). *มนุษย์สัมพันธ์ : พฤติกรรมมนุษย์ในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรวิทย์ นิเทศศิลป์. (2551). *สื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สกายบุ๊คส์.
- วัชรพล วิบูลย์ศรี. (2556). *นวัตกรรมการเรียนการสอนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2552). *ทฤษฎีการประเมิน*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย วรภิเกษมสกุล. (2553). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. อุดรธานี: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สันติ บุญภิรมย์. (2557). *การบริหารจัดการในห้องเรียน*. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4. (2560). *รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน O-NET ปีการศึกษา พ.ศ. 2560*. อุดรธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 4.
- สำลี รักสุทธี. (2544). *เทคนิควิธีการจัดการเรียนและเขียนแผนการสอน โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุนทร สันธพานนท์. (2553). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- สุพานี สฤณวานิช. (2552). *พฤติกรรมองค์การสมัยใหม่: แนวคิดและทฤษฎี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุวิมล ร่องวานิช. (2545). *เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: อักษรไทย.
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรอนงค์ สวัสดิ์บุรี. (2555). *พฤติกรรมและการสื่อสารในองค์กร*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Brophy, J. (1999). *Looking in the classroom*. New York: McGraw – Hill. management: Robert J. Marzano.

การพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2
THE DEVELOPMENT OF WEB-BASED TRAINING FOR TEACHERS
UNDER THE OFFICE OF NAKHON PHANOM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

ชินพงษ์ ทีสุกะ* และ สมบูรณ์ ชาอชยโขง

Chinnapong Teesuka* and Somboon Chaochaikhong

สาขาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Program in Science and Information Technology, Faculty of Science and Technology,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: im.skyweb@gmail.com

รับบทความ 23 มีนาคม 2562 แก้ไขบทความ 10 มิถุนายน 2562 ตอบรับบทความ 8 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู 2) พัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู 3) ศึกษาประสิทธิภาพเว็บฝึกอบรมสำหรับครู 4) ศึกษาความพึงพอใจของครูต่อเว็บฝึกอบรม ผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บฝึกอบรมตามกรอบแนวคิด System Development Life Cycle (SDLC) โดยประยุกต์ใช้ ADDIE Model (Analysis Design Development Implementation Evaluation Model) ในการออกแบบระบบการเรียนการสอน และพัฒนาระบบโปรแกรม (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment : Moodle) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 สุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำนวน 300 คน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ และสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ที่มีความรู้พื้นฐานด้านเทคโนโลยี เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความพึงพอใจ เครื่องมือที่ใช้ แบบสอบถาม แบบประเมินประสิทธิภาพ แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรี เคยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน ปัญหาส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการที่จะนำสื่อมาใช้ ไม่มีศูนย์การประสานงาน และมีความต้องการอบรมเรื่องการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2. การพัฒนาผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ADDIE Model ในการพัฒนาระบบเว็บฝึกอบรมสำหรับครู อาศัยหลักการของวิธีการระบบ (System Approach) คือ เป็นรูปแบบการสอนที่ออกแบบขึ้นมาที่สามารถนำไปใช้ออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น CAI/CBT, WBI/WBT หรือ e-Learning เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมกระบวนการทั้งหมดและเป็นระบบปิด (Closed System) โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ในขั้นประเมินผลประกอบด้วย การวิเคราะห์ (Analysis : A) การออกแบบ (Design : D) การพัฒนา (Development: D) การทดสอบและการประเมินผล (Implementation and Evaluation : I & E)

3. ประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู พบว่า ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับ ดีมาก ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.10) ผลการประเมินที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.26) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.28 4)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรมสำหรับครู จำนวน 50 คน พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.27)

คำสำคัญ: การพัฒนาเว็บฝึกอบรมครู

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to examine current conditions, problems and needs for a web-based training development for teachers, 2) to develop a web-based training for teachers, 3) to validate the

effectiveness of a web-based training for teachers, and 4) to examine teacher satisfaction toward the developed web-based training. The development of a web-based training employed a system development life cycle method (SDLC), an analysis design development implementation evaluation model (ADDIE Model), and a modular object-oriented dynamic learning environment (Moodle) program system. The population consisted of 300 teachers working under Nakhon Phanom Primary Educational Service Area Office 2, obtained through multi-step random sampling, to examining current conditions, problems and needs. The 50 sample teachers with basic knowledge of technology, selected through purposive sampling, as so to evaluate the efficiency and satisfaction. The research tools were a set of questionnaires, an evaluation form of efficiency, a satisfaction assessment form. The statistics used for data analysis were a frequency, a percentage, and mean.

The findings were as follows:

1. In terms of current conditions, problems and needs for the development of web-based training for teachers, most respondents were male, bachelor's degree holders, experienced using media as the medium of instruction. The problems involved a lack of knowledge in using media, no coordination center, and needing improvement in creating electronic books.

2. In terms of a training web-based development, a researcher applied the ADDIE Model and the principles of the system approach, namely CAI/CBT, WBI/WBT or eLearning as of its closed system. The outcomes from the following evaluation process, including Analysis (A), Design (D), Development (D), and Implementation and Evaluation (I & E), were also included.

3. The efficiency of the web-based training development for teachers was reviewed by a panel of experts as a whole at a very good level ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.10). The result from 20 of non-participants was at a very good level ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.26). The result from 50 samples as a whole was also at a very good level ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.28)

4. The satisfaction assessment result from 50 teachers toward the web-based training for teachers as a whole at a very good level ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.27)

Keyword: Web-based Training Development

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านวิทยาการ สังคม เศรษฐกิจ ฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้หลายประเทศต้องปฏิรูปการศึกษา คุณภาพของการจัดการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งสำหรับความพร้อมในการ เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนจะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง รู้จักการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ สามารถอยู่ร่วมกันกับสังคมพหุวัฒนธรรม มีทักษะและความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสภาวะของผู้นำและผู้ตามที่ดี และถือได้ว่าคุณภาพของการจัดการศึกษายังเป็นที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการแข่งขันในเวทีโลกของแต่ละประเทศ และประเทศที่จะอยู่รอดได้หรือคงความได้เปรียบก็คือ ประเทศที่มีอำนาจทางความรู้ และเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553, หน้า 2)

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศดำเนินการโดยเน้นทั้งระบบ เรื่องที่สำคัญที่สุด คือ การผลิตครู การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (คณะอนุกรรมการกิจการเพื่อการสื่อสารสังคม, 2554, หน้า 3) เพราะอาชีพหรือวิชาชีพครูนั้น เป็นงานที่มีเกียรติและเป็นงานที่สร้างคนให้กับสังคม ครู คือบุคคลที่มีหน้าที่ หรือมีอาชีพในการสอนนักเรียนเกี่ยวกับวิชาความรู้ หลักการคิดการอ่าน รวมถึงการปฏิบัติและแนวทางในการทำงาน โดยวิธีในการสอนจะแตกต่างกันออกไป โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ ความสามารถและเป้าหมายของนักเรียนแต่ละคน ดังนั้น จึงต้องพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีลักษณะที่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่มาช่วยในการเรียนการสอน ครูผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีทักษะด้าน (Information and Communication Technology : ICT) เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ จัดการทรัพยากรและแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนในรูปแบบดิจิทัล

ในการพัฒนาครูโดยทั่วไปที่นิยมอยู่ 4 วิธี คือ 1. ฝึกอบรม 2. การไปศึกษาดูงาน 3. ประชุมชี้แจงการปฏิบัติงาน และ 4. การพัฒนาตนเอง ซึ่งวิธีการฝึกอบรมเป็นวิธีที่นิยมที่สุด เพราะสามารถพัฒนาบุคลากรจำนวนมากได้ในเวลาเดียวกัน ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมได้ประสบการณ์ใหม่ ๆ ได้พบเพื่อนร่วมอาชีพ และเปลี่ยนบรรยากาศในการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมมักจะประสบปัญหา ผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ที่ไม่ตรงกับเนื้อหาที่ต้องการ ไม่สามารถทบทวนเนื้อหาในช่วงเวลาที่มีการอบรมได้ การเสียค่าใช้จ่ายในการพัฒนาบุคลากรสูง ความไม่สะดวกในการเดินทาง มีข้อจำกัดในเรื่องของเนื้อหา (สุริวิภา ขุนทอง, 2554, หน้า 1 - 2)

การฝึกอบรมผ่านเว็บ (Web-Based Training : WBT) เป็นกระบวนการฝึกอบรมด้วยการจัดกิจกรรมการศึกษา โดยใช้เว็บเป็นสื่อกลาง ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรืออินทราเน็ต ผู้ฝึกอบรมสามารถเข้าฝึกอบรมได้ทุกที่ทุกเวลาที่ตนเองต้องการ เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง มีลักษณะคล้ายห้องเรียนเสมือนจริง (นพณัฐ ยั่งยืน, 2556, หน้า 10 และทิพย์รัตน์ สิทธิวงศ์, 2560, หน้า 35 - 36) กระบวนการฝึกอบรมโดยใช้เว็บมีกระบวนการอย่างเป็นระบบขั้นตอน โดยการใช้เว็บเป็นสื่อในการนำเสนอข้อมูล การสืบค้นข้อมูล การอภิปราย เสนอความคิดเห็น มีกระบวนการเหมือนกับการฝึกอบรมในห้องอบรม แต่เป็นการเชื่อมโยงระหว่างผู้เข้าอบรมกับผู้จัดการอบรมด้วยระบบอินเทอร์เน็ต ลักษณะของการฝึกอบรมผ่านเว็บจัดว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการศึกษาทางไกล (Distance Education) เพราะระบบเครือข่ายที่เชื่อมโยงต่อกัน โดยผู้เรียนอยู่ต่างสถานที่และห่างไกลกัน การเรียนรู้ในแบบเครือข่ายลักษณะนี้มีทั้งภาพ เสียง และข้อมูลให้กับผู้เรียนซึ่งสามารถเรียนได้ทั้งในเวลาจริง (Real-time) และไม่ใช่เวลาจริง (Non-real-time) จะสื่อสารแบบสองทาง (Two way communication) หรือทางเดียว แบบเห็นหน้าผู้สอน (Face-to face) หรือไม่เห็นก็ได้ Chute, Sayers and Gardner (1997 อ้างถึงใน ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2560, ออนไลน์) แต่อย่างไรก็ตามการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรมข้างต้น ก็ยังประสบปัญหาในด้านของการกำหนดระยะเวลาและเนื้อหาหลักสูตรที่เปิดให้ฝึกอบรม ซึ่งครูจะต้องลงทะเบียนภายในระยะเวลาที่กำหนด หากพ้นกำหนดแล้วจะไม่สามารถเข้าเรียนในหลักสูตรนั้นได้ ส่วนในเรื่องของหลักสูตรก็เป็นหลักสูตรที่ทางต้นสังกัดกำหนดมาให้ ซึ่งอาจจะไม่ตอบโจทย์หรือความต้องการของครูได้ทั้งหมด ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลได้จัดทำโครงการหรือหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาครูประจำการ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งหวังให้ครูสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยแจกคู่มือการอบรม เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายคนละ 10,000 บาท ให้สามารถเลือกหลักสูตรการฝึกอบรมที่สถาบันอุดมศึกษาได้จัดไว้ตามเกณฑ์ของกระทรวงศึกษาธิการ (อรพรรณ ฤทธิ์มั่น และบัลลังก์ โรหิตเสถียร, ออนไลน์, 2560) แต่พบปัญหาที่ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ และเสียเวลาในการเดินทางไปฝึกอบรม หลักสูตรที่ต้องการในสถานที่ห่างไกล เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูและหาแนวทางหรือวิธีการที่จะให้ครูสามารถอบรมหรือพัฒนาตนเองได้ตามความต้องการ

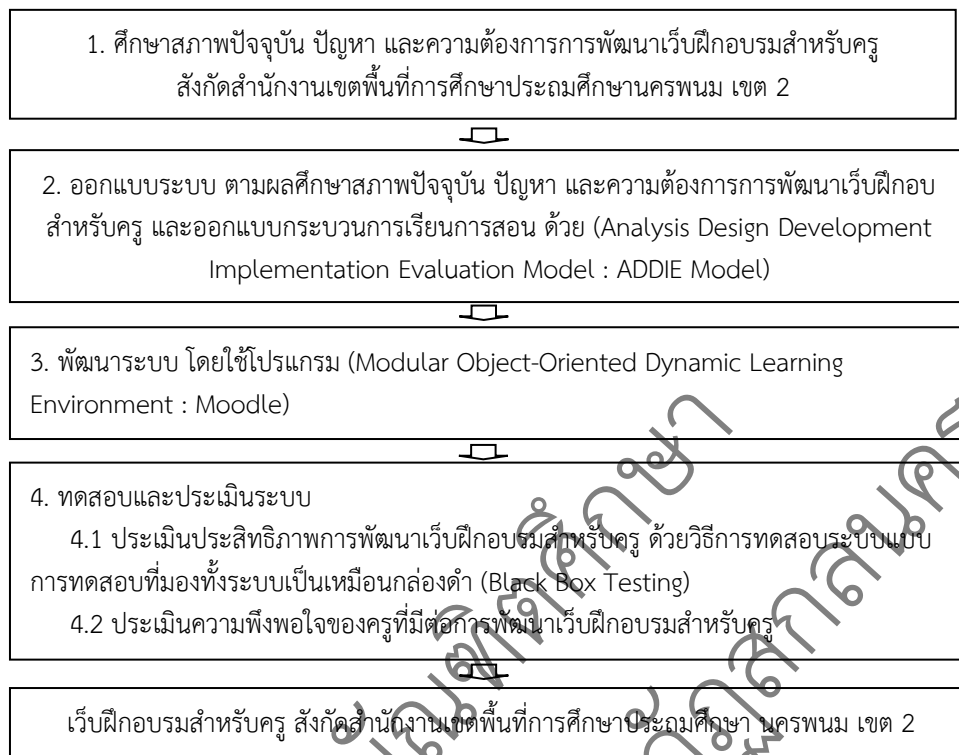
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 เป็นหน่วยงานหลักในระดับเขตพื้นที่ ซึ่งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนวัยเรียนอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามมาตรฐาน มีการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล สามารถขับเคลื่อนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึง มีคุณภาพได้มาตรฐาน พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ การพัฒนาครูที่ผ่านมาได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูได้รับการฝึกอบรมตามนโยบายหน่วยงานเจ้าสังกัด แต่จากการศึกษาเบื้องต้นโดยสอบถามผู้อำนวยการโรงเรียนและครูบางส่วน พบว่า ปัญหาการอบรมของครู คือ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงคุณค่าของการฝึกอบรม เพราะจะต้องนำเอาผลการฝึกอบรมไปพัฒนาตนเอง ด้านการสอน การผลิตสื่อการสอนเองด้วย (อำพัน พรหมโคตร, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2560) ครูส่วนใหญ่หลังจากฝึกอบรมไปแล้ว ไม่สามารถนำความรู้ทักษะต่าง ๆ มาทบทวนได้ เนื่องจากมีภาระงานมาก อาจทำให้ลืมไม่ทราบว่าจะต้องแก้ไขปัญหายังไง จึงทำให้การฝึกอบรมที่ผ่านมาขาดประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะไม่มีสื่อการสอน หรือไม่มีเว็บฝึกอบรมให้ได้ทบทวนฝึกปฏิบัติเองหลังจากการฝึกอบรมเสร็จสิ้น ครูส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอบรมโปรแกรมประยุกต์ การใช้งานคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ มากมาย แต่ไม่ทราบว่า จะสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์และบูรณาการในการเรียนการสอนได้อย่างไร (นิภากร ไชยรินทร์, สัมภาษณ์ 16 มกราคม 2560) จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาเว็บฝึกอบรมที่มีเนื้อหาตรงตามความต้องการของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 และสามารถฝึกอบรมทวนเนื้อหาได้ตลอดเวลา

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู 2) เพื่อพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู 3) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพเว็บฝึกอบรมสำหรับครู และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูต่อเว็บฝึกอบรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ตามกรอบแนวคิด (System Development Life Cycle : SDLC) (อัษฎา วรรณกายนต์, 2558) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 1,886 คน จากโรงเรียน 185 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2, 2560)
 2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา นครพนม เขต 2 จำนวน 300 คน ในการตอบแบบสอบถามความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)
 - 2.1 กลุ่มตัวอย่าง เขตอำเภอ จำนวน 6 อำเภอ คือ ท่าอุเทน บ้านแพง นาหว้า ศรีสงคราม โพนสวรรค์ และนาทม
 - 2.2 สุ่มโรงเรียนที่จะใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลากแบบใส่คืน เพื่อกำหนดเป็นโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 อำเภอ อำเภอละ 7 โรงเรียน แบ่งเป็น โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ รวมจำนวน 42 โรงเรียน
 - 2.3 กำหนดบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครูของแต่ละโรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยคิดจากสัดส่วนโรงเรียนทั้ง 6 อำเภอ คือ ครู เลือกแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ อำเภอท่าอุเทน 52 คน อำเภอบ้านแพง 42 คน อำเภอนาหว้า 52 คน อำเภอศรีสงคราม 71 คน อำเภอโพนสวรรค์ 61 คน และอำเภอนาทม 22 คน
- ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 คน ที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน เพื่อหาประสิทธิภาพเว็บและความพึงพอใจของการฝึกอบรมผ่านเว็บ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถาม 2) เว็บฝึกอบรม 3) แบบประเมินคุณภาพเว็บฝึกอบรม 4) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

1.1.1 ขอนหนังสือจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อนำไปขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1.1.2 นำหนังสือดังกล่าวไปขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2 การทดลองใช้และการประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจ

1.2.1 ขอนหนังสือจากสำนักบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อนำไปขอความร่วมมือในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

1.2.2 นำหนังสือดังกล่าวไปขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.3 ประสานงานกับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ที่สะดวกเพื่อทดลองและชี้แจงวิธีการใช้เว็บไซต์

1.2.4 จัดเตรียมเว็บไซต์ที่สร้างขึ้น บนเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ทำหน้าที่เห็นเซิร์ฟเวอร์ (Web Server) โดยผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Internet)

1.2.5 ชี้แจงให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการทดลอง และขอความร่วมมือในการทดลองเพื่อให้ได้ผลตามสภาพความเป็นจริง จากนั้นอธิบายถึงวิธีการเรียกใช้งานบทเรียน ตลอดจนคำแนะนำต่าง ๆ ในการใช้งานโปรแกรม

1.2.6 ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเรียกใช้บทเรียนชุดฝึกอบรมบนเว็บไซต์ URL tsc.smsnkp2.com/course/view.php?id=2

1.2.7 ดำเนินการทดลอง โดยให้ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ใช้เว็บไซต์

1.2.8 นำผลจากการทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของผู้เรียนที่เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อหาประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ

2.1.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 จากการเก็บจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเขียนพรรณนา สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ของแต่ละรายการ

2.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2

2.2 การประเมินคุณภาพ และความพึงพอใจ การหาคุณภาพแบบประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บไซต์สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ด้วยวิธีการทดสอบระบบแบบการทดสอบที่มองทั้งระบบ เป็นเหมือนกล่องดำ (Black Box Testing) โดยการหาความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Index of Consistency: IOC) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าดัชนีความสอดคล้อง การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู

1.1 สภาพปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการการพัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอน ไม่เกิน 10 ปี สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนส่วนใหญ่ เคยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และส่วนใหญ่เป็นสื่อประเภทวัสดุ สไลด์ แผ่นใส เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

1.2 ปัญหาในการใช้สื่อการสอน ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการที่จะนำสื่อวัตตกรรมมาใช้ในการวัดผลและประเมินผล ซึ่งปัญหาการอบรม ประกอบด้วย ไม่มีศูนย์การประสานงานข้อมูล ไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับการพัฒนามาพัฒนาให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

1.3 ความต้องการเว็บไซต์ฝึกอบรม หากมีการจัดอบรมเว็บผ่านเว็บไซต์ฝึกอบรม (Web Base Training) ส่วนใหญ่ต้องการอบรมเรื่องการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) องค์ประกอบทั่วไปของเว็บไซต์ฝึกอบรม ที่ต้องการ คือ หน้าหลัก กระดานข่าว ส่วนเมนู ห้องสนทนา สมัครงานฝึกสอน ข้อตกลงก่อนเรียน เนื้อหาการฝึกอบรม ผลงานการฝึกอบรม สารการเรียนรู้ของการฝึกอบรม คำถามที่พบบ่อย แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม สืบค้นข้อมูล ติดต่อ ผู้ฝึกอบรมหรือวิทยากร ข่าวประชาสัมพันธ์ แหล่งอ้างอิง โดยมีความต้องการองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเข้ามา คือ ตัวอย่างการทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2. พัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ADDIE Model ในการพัฒนาระบบเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยอาศัยหลักการของวิธีการระบบ (System Approach) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือ เป็นรูปแบบการสอนที่ออกแบบขึ้นมาที่สามารถนำไปใช้ออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น CAI/CBT, WBI/WBT หรือ e-Learning เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมกระบวนการทั้งหมดและเป็นระบบปิด (Closed System) โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ในขั้นประเมินผลประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์ (Analysis : A) วิเคราะห์เนื้อหาของสื่อช่วยฝึกอบรม ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 1 รู้จัก Desktop Author การติดตั้งโปรแกรม Desktop Author หน่วยการเรียนรู้ 2 ส่วนประกอบของโปรแกรม Desktop Author คำสั่งที่ใช้บ่อย หน่วยการเรียนรู้ 3 การแบ่งหน้ากระดาษ การทำปกหน้าและปกหลัง การใส่สีพื้นหนังสือ การใส่ข้อความลงในหนังสือ การใส่ภาพลงในหนังสือ การสร้าง Pop up หน่วยการเรียนรู้ 4 การแทรกไฟล์มัลติมีเดีย การควบคุมไฟล์มัลติมีเดีย การแทรกปุ่ม Buttons และการเชื่อมโยง การเชื่อมโยงจากตัวหนังสือ หน่วยการเรียนรู้ 5 การสร้างแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ การใช้ Template สร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบง่าย ๆ การนำหนังสือไปใช้งาน

2.2 การออกแบบ (Design : D) หลังจากได้ขอบเขตของเนื้อหาและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้ว จากการวิเคราะห์เทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรม ในเรื่องของการจัดการระบบการเรียนรู้อาจใช้โปรแกรม Moodle ในการบริหารจัดการ จึงออกแบบสื่อที่ใช้บนโปรแกรม Moodle ซึ่งเมื่อเข้าสู่หน้าแรกของเว็บเพจ จะต้องใส่ชื่อผู้ใช้งานและรหัสเพื่อเข้าสู่ระบบ ในส่วนนี้แยกออกเป็นสองกลุ่มผู้ใช้งานด้วยกัน กลุ่มแรก คือ Admin มีหน้าที่ในการจัดการระบบการเรียนทุกขั้นตอนและจัดการในส่วนของผู้เข้าอบรม กลุ่มที่สอง คือ ผู้เข้าอบรม มีหน้าที่เรียนตามขั้นตอน

2.3 การพัฒนา (Development : D) สร้างรายวิชาที่พัฒนาขึ้น เมื่อเพิ่มรายวิชาแล้ว จากนั้นทำการเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ เช่น บทเรียน ลงใน Moodle หลังจากพัฒนาครบทุกขั้นตอน นำมาทดลองใช้โดยผู้พัฒนาเอง ทำการแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่องของสื่อที่ได้ทำการทดลอง แล้วนำเว็บไซต์ฝึกอบรมฝึกอบรมโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา และด้านเทคนิค ที่ได้ผลเป็นที่พึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้

2.4 การทดสอบและการประเมินผล (Implementation and Evaluation : I & E) นำเว็บไซต์ฝึกอบรมไปทดลองใช้กับครู จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีทดสอบระบบแบบ Black Box Testing ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู โดยใช้หลักการทดสอบหาประสิทธิภาพที่เรียกว่า Black Box Testing ในการทดสอบระบบโดยรวม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและค้นหาข้อผิดพลาดของการทำงานของเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้ และนำเว็บไซต์ฝึกอบรม ที่ผ่านการทดลองใช้และผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือก วัน เวลา สถานที่ ตามความสะดวกของผู้เรียนเอง แล้วดำเนินการตามขั้นตอน โดยใช้หลักการทดสอบหาประสิทธิภาพที่เรียกว่า Black Box Testing ในการทดสอบระบบโดยรวม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและค้นหาข้อผิดพลาดของการทำงานของเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น

3. ประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บไซต์ฝึกอบรมสำหรับครู

3.1 ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านที่ 1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.90$, S.D. = 0.09) ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.10) และด้านที่ 2 รูปภาพ สี และเทคนิค อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.13)

3.2 ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.26) ด้านที่ 2 รูปภาพ สี และเทคนิค อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) และด้านที่ 1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.25)

3.3 ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยคือ ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.33) ด้านที่ 1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.29) ด้านที่ 2 รูปภาพ สี และเทคนิค อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.28)

4. ความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู

ผลการประเมินความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรมสำหรับครู จำนวน 50 คน พบว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.27) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การใช้งานมีความสะดวก และสามารถเรียนรู้ได้ง่าย ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.41) คำสั่งในแต่ละหน้าจอเข้าใจง่าย ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.45) ปริมาณเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.46)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู

1.1 สภาพปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามความต้องการการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์การสอน ไม่เกิน 10 ปี สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี การใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนส่วนใหญ่ เคยใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน และส่วนใหญ่เป็นสื่อประเภทวัสดุ สไลด์ แผ่นใส เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การสอบถามความต้องการผู้เข้าอบรมทำให้ทราบข้อมูลในการที่จะมาวิเคราะห์ ให้ได้ความต้องการของผู้เข้าอบรมที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ กันทะเขียน (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาและหาประสิทธิภาพเว็บฝึกอบรม เรื่อง ระบบประเมินผลการปฏิบัติราชการ สำหรับพนักงานราชการสายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติราชการมีผลต่อการเลื่อนขั้นค่าจ้าง การประเมินตำแหน่งที่สูงขึ้นในสายงาน การต่อสัญญาจ้างพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ สูงถึงร้อยละ 94

1.2 ปัญหาในการใช้สื่อการสอน ส่วนใหญ่ขาดความรู้ในการที่จะนำสื่อนวัตกรรมมาใช้ในการวัดผลและประเมินผล ซึ่งปัญหาการอบรม ประกอบด้วย ไม่มีศูนย์การประสานงานข้อมูล ไม่ได้นำความรู้ที่ได้รับการพัฒนามาพัฒนาให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การสอบถามความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมทำให้ทราบปัญหา และความต้องการที่ต้องนำมาแก้ไขเพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้เข้าอบรมต้องการจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญรัตน์ จิตวงศ์นนท์ นวพรรษ เก่งกำลังพล และ อรพิน จำเริญไวย (2552, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาเว็บฝึกอบรม เรื่อง การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2 เพื่อแก้ปัญหาให้ครูผู้สอนได้ทบทวนความรู้ได้ตลอดเวลา สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

1.3 ความต้องการเว็บฝึกอบรม หากมีการจัดอบรมเว็บผ่านเว็บฝึกอบรม (Web Base Training) ส่วนใหญ่ต้องการอบรม เรื่องการสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) องค์ประกอบทั่วไปของเว็บฝึกอบรมที่ต้องการ คือ หน้าหลัก กระดานข่าว ส่วนเมนู ห้องสนทนา สัมผัสสมาชิก ข้อตกลงก่อนเรียน เนื้อหาการฝึกอบรม ผลงานการฝึกอบรม สารการเรียนรู้ของการฝึกอบรม คำถามที่พบบ่อย แบบทดสอบก่อนฝึกอบรม สืบค้นข้อมูล ติดต่อ ผู้ฝึกอบรมหรือวิทยากร ข่าวประชาสัมพันธ์ แหล่งอ้างอิง โดยมีความต้องการองค์ประกอบอื่น ๆ เพิ่มเข้ามา คือ ตัวอย่างการทำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรพรรณ กันทะเขียน (2554,

บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาและหาประสิทธิภาพเว็บฝึกอบรม เรื่อง ระบบประเมินผลการปฏิบัติราชการ สำหรับพนักงานราชการ สายสนับสนุนวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา พบว่า ความต้องการในการฝึกอบรมของพนักงานสายสนับสนุนวิชาการ สูงถึง ร้อยละ 94 เนื่องจากการประเมินผลการปฏิบัติราชการมีผลต่อการเลื่อนขั้นค่าจ้าง การประเมินตำแหน่งที่สูงขึ้นในสายงานการต่อ สัญญาจ้าง เป็นต้น

2. พัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้ ADDIE Model ในการพัฒนาระบบเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดยอาศัยหลักการของวิธีการระบบ (System Approach) ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป คือ เป็น รูปแบบการสอนที่ออกแบบขึ้นมาที่สามารถนำไปใช้ออกแบบและพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ได้เป็นอย่างดี ไม่ว่าจะเป็น CAI/CBT, WBI/WBT หรือ e-Learning เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ครอบคลุมกระบวนการทั้งหมดและเป็นระบบปิด (Closed System) โดย พิจารณาจากผลลัพธ์ในขั้นประเมินผล ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ (Analysis : A) วิเคราะห์เนื้อหาของสื่อช่วยฝึกอบรม ประกอบด้วย หน่วยการเรียนรู้ 1 รู้จัก Desktop Author การติดตั้งโปรแกรม Desktop Author หน่วยการเรียนรู้ 2 ส่วนประกอบ ของโปรแกรม Desktop Author คำสั่งที่ใช้บ่อย หน่วยการเรียนรู้ 3 การแบ่งหน้ากระดาษ การทำปกหน้าและปกหลัง การใส่สีพื้น หนังสือ การใส่ข้อความลงในหนังสือ การใส่ภาพลงในหนังสือ การสร้าง Pop up หน่วยการเรียนรู้ 4 การแทรกไฟล์มัลติมีเดีย การควบคุมไฟล์มัลติมีเดีย การแทรกปุ่ม Buttons และการเชื่อมโยง การเชื่อมโยงจากตัวหนังสือ หน่วยการเรียนรู้ 5 การสร้าง แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ การใช้ Template สร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบง่าย ๆ การนำหนังสือไปใช้งาน 2) การออกแบบ (Design : D) หลังจากได้ขอบเขตของเนื้อหาและวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแล้วจากการวิเคราะห์เทคโนโลยีที่ใช้ในการพัฒนาเว็บ ฝึกอบรม ในเรื่องของการจัดการระบบการเรียนรู้จะใช้โปรแกรม Moodle ในการบริหารจัดการ จึงออกแบบสื่อที่ใช้บนโปรแกรม Moodle ซึ่งเมื่อเข้าสู่หน้าแรกของเว็บเพจ จะต้องใส่ชื่อผู้ใช้งานและรหัสผ่านเพื่อเข้าสู่ระบบ ในส่วนนี้แยกออกเป็นสองกลุ่มผู้ใช้งานด้วยกัน กลุ่มแรก คือ Admin มีหน้าที่ในการจัดการระบบการเรียนรู้ทุกขั้นตอนและจัดการในส่วนของผู้เข้าอบรม กลุ่มที่สอง คือ ผู้เข้าอบรม มีหน้าที่เรียนตามขั้นตอน 3) การพัฒนา (Development : D) สร้างรายวิชาที่พัฒนาขึ้น เมื่อเพิ่มรายวิชาแล้ว จากนั้นทำการเพิ่ม รายละเอียดต่าง ๆ เช่น บทเรียน ลงใน Moodle หลังจากพัฒนาครบทุกขั้นตอน นำมาทดลองใช้โดยผู้พัฒนาเอง ทำการแก้ไขปรับปรุง ข้อบกพร่องของสื่อที่ได้ทำการทดลอง แล้วนำเว็บฝึกอบรมฝึกอบรมโดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเนื้อหา และด้าน เทคนิค ที่ได้ผลเป็นที่พึงพอใจของผู้เชี่ยวชาญ สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้ 4) การทดสอบและการประเมินผล (Implementation and Evaluation : I & E) นำเว็บฝึกอบรมไปทดลองใช้กับครู จำนวน 20 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ด้วยวิธีทดสอบ ระบบแบบ Black Box Testing ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู โดยใช้หลักการทดสอบหา ประสิทธิภาพที่เรียกว่า Black Box Testing ในการทดสอบระบบโดยรวม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและค้นหาข้อผิดพลาดของการ ทำงานของเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้ในขั้นตอนต่อไปได้ และนำเว็บฝึกอบรม ที่ผ่านการทดลองใช้และผ่าน การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้เลือกครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ที่สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้หรือสาขาวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน ซึ่งผู้เรียน สามารถเลือก วัน เวลา สถานที่ ตามความสะดวกของผู้เรียนเอง แล้วดำเนินการตามขั้นตอน โดยใช้หลักการทดสอบหาประสิทธิภาพที่ เรียกว่า Black Box Testing ในการทดสอบระบบโดยรวม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและค้นหาข้อผิดพลาดของการทำงานของเว็บ ฝึกอบรมสำหรับครูที่พัฒนาขึ้น ในการพัฒนาเว็บฝึกอบรม จำเป็นที่จะต้องมีการกระบวนการและขั้นตอนที่เป็นระบบ สามารถนำไปพัฒนา ได้อย่างต่อเนื่องสามารถนำไปใช้ได้จริงและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชฎาภา วัฒนธรรม (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมผ่านเว็บตามแนวคอนสตรัคติวิซึม สำหรับครูตำรวจตระเวนชายแดน พบว่า รูปแบบการฝึก อกอบรมผ่านเว็บตามแนวคอนสตรัคติวิซึม (S3A e-Training Model) สำหรับครูตำรวจตระเวนชายแดน มีคุณลักษณะ ดังนี้ 1) การ ตั้งเป้าหมายการทำงาน (setting) 2) กิจกรรมและการใช้งานระบบทรัพยากร (activities) 3) การกระทำ (action) 4) การวัดและการ ประเมินผล (assessment and reflection)

3. ประเมินประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู

3.1. ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 โดย ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.68, S.D. = 0.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมาก ไปหาน้อยคือ ด้านที่ 1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.90, S.D. = 0.09$) ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.76, S.D. = 0.10$) และด้านที่ 2 รูปภาพ สี และ เทคนิค อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.40, S.D. = 0.13$) ซึ่งประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ทั้งด้านเนื้อหาและการดำเนินเรื่อง

รูปภาพ สี และเทคนิค แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียนมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของนพณัฐ ยิ่งนอก (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกอบรมผ่านเว็บ เรื่อง การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตสายไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า คุณภาพของการฝึกอบรมผ่านเว็บจากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอยู่ในระดับดีมาก (4.23)

3.2 ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ที่ไม่ใช้ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.26) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.26) ด้านที่ 2 รูปภาพ สี และเทคนิค อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.24) และด้านที่ 1 เนื้อหา และการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = 0.25) ซึ่งประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ทั้งด้านเนื้อหา และการดำเนินเรื่อง รูปภาพ สี และเทคนิค แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน มีประสิทธิภาพอยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสภา วรรณกายนต์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบ สารสนเทศตามกรอบแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ SDLC เพื่อการคำของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์ พบว่า จากผลการทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศจากผู้ใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.49

3.3 ผลการประเมินเว็บฝึกอบรมสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน พบว่า ผลการประเมิน โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านที่ 3 แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.72$, S.D. = 0.33) ด้านที่ 1 เนื้อหาและการดำเนินเรื่อง อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.29) และด้านที่ 2 รูปภาพ สี และเทคนิค อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = 0.28) ซึ่งประสิทธิภาพการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ทั้งด้านเนื้อหา และการดำเนินเรื่อง รูปภาพ สี และเทคนิค แบบทดสอบก่อนเรียน แบบทดสอบระหว่างเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับ ดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัสภา วรรณกายนต์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบ สารสนเทศตามกรอบแนวคิดวงจรการพัฒนาระบบ SDLC เพื่อการคำของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัด สุรินทร์ พบว่า จากผลการทดสอบประสิทธิภาพการใช้งานระบบสารสนเทศจากผู้ใช้ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.49

4. ความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู

ผลการประเมินความพึงพอใจของครู ที่มีต่อการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรมสำหรับครู จำนวน 50 คน พบว่า ความพึงพอใจ ของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรม โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งการพัฒนาเว็บฝึกอบรมสำหรับครู มีการออกแบบและพัฒนาที่มี ีระบบขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ มีการนำไปทดลองใช้ สอดคล้องกับงานวิจัยของนพณัฐ ยิ่งนอก (2556, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การฝึกอบรมผ่านเว็บ เรื่อง การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขตสายไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ความพึงพอใจของครูที่มีต่อการฝึกอบรมผ่านเว็บ เรื่อง การผลิต หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับดีมาก (4.57)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยในส่วนของการสร้างเว็บฝึกอบรมสำหรับครู ส่วนใหญ่มีความต้องการอบรม คือ การสร้างหนังสือ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญได้ประเมินคุณภาพของเว็บฝึกอบรมสำหรับครู อยู่ในระดับ ดีมาก งานวิจัยนี้ พบว่า ความรู้อื่น ๆ ที่ครูต้องการศึกษาในลำดับรอง ได้แก่ การสร้างแบบสอบถามในระบบออนไลน์ด้วย Google Form การจัดการเรียนการสอนด้วย Google Classroom ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้เพิ่มเติมต่อไป

1.2 หน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการส่งเสริม ให้มีการฝึกอบรมด้วยเว็บฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

1.3 ควรมีการติดตามผลผลิตที่ได้รับจากการอบรมของผู้เข้ารับการฝึกอบรมผ่านเว็บฝึกอบรมสำหรับครู หลังจากการ ฝึกอบรมผ่านไปแล้ว

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยที่เปรียบเทียบการฝึกอบรมผ่านเว็บกับการฝึกอบรมด้วยวิธีอื่น ๆ ที่หลากหลาย

2.2 ควรทำการศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรค ทั้งในด้านของเครือข่ายและด้านผู้เข้ารับการฝึกอบรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. เข้าถึงได้จาก www.sesa10.go.th/sesa10/data/mar55/2.pdf. 20 กุมภาพันธ์ 2560.
- คณะกรรมการการศึกษาระดับอุดมศึกษา. (2554). คู่มือฉบับพกพา “ปฏิรูปการศึกษาไทย”. กรุงเทพฯ: บริษัทพริ้นท์ ซิตี จำกัด.
- ทิพย์รัตน์ สิทธิวงศ์. (2548). Web-based Training : WBT. วารสารเทคโนโลยีและสื่อการศึกษา, 2(1), 35 - 36.
- อัญญรัตน์ จิตตรงคันทน์ นวพรรษ เก่งกำลังพล และ อรพิน จำเริญไวย. (2552). การพัฒนาเว็บฝึกอบรม เรื่อง การสร้างหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ด้วยระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับครูประจำการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นพณัฐ ยิ่งนอก. (2556). การฝึกอบรมผ่านเว็บ เรื่อง การผลิตหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สำหรับครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขตสายไหม จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิภากร ไชยรินทร์. (2560). ครูโรงเรียนชุมชนเอื้องก่อนาคี. สัมภาษณ์. 16 มกราคม 2560.
- ประสิทธิ์ชัย มั่งมี. (2555). การพัฒนาเว็บฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยกระบวนการเรียน การสอนรูปแบบ MAP เรื่อง การสร้างบทเรียนออนไลน์. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ประสิทธิ์ชัย มั่งมี ปณิดา วรณพิรุณ และ ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2557). การพัฒนาเว็บฝึกอบรมแบบผสมผสานด้วยกระบวนการเรียน การสอนรูปแบบ MIAP เรื่อง การสร้างบทเรียนออนไลน์. วารสารวิชาการ, 5(2), 24 - 25.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2560). การประเมินเว็บช่วยสอน. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 12(34), 12 - 13.
- สุริวิภา ขุนทอง. (2554). การฝึกอบรมบนเว็บด้วยการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง การจัดซื้อสำหรับพนักงานบริษัท เด็มโก้ จำกัด. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. (2560). แผนและนโยบาย. เข้าถึงจาก www.nkp2.go.th. 3 มีนาคม 2560.
- อรพรรณ ฤทธิมัน และ บัลลังก์ โรหิตเสถียร. (2560). หลักสูตรการอบรมเพื่อพัฒนาครูประจำการ รูปแบบ PLC หรือชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. เข้าถึงจาก www.moe.go.th/websm/2017/mar/127.html. 3 มีนาคม 2560.
- อัสภา วรณกานต์. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศตามกรอบแนวคิดวงจรพัฒนาระบบ (SDLC) เพื่อการค้าของเกษตรกรที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ในจังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ ป.ด. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อำพัน พรหมโคตร. (2560). ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านปากอูน (ปากอูนผดุงวิทย). สัมภาษณ์. 16 มกราคม 2560.
- Chute, A.G., Sayers, P.K. and Gardner, R.P. (1997). Networked Learning Environment. In *Teaching and Learning at a Distance: What It Takes to Effectively Design, Deliver, and Evaluate Programs*. T.E. Cyr (Ed). San Francisco: Jossey-Bass Publishers.

การพัฒนากระบวนสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร THE DEVELOPMENT OF INVENTORY MANAGEMENT INFORMATION SYSTEM FOR MATERIAL CONTROL AT SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

สุรียัน นิลทะราช* และ สมบูรณ์ ชาวชายโง

Suriyan Niltarach* and Somboon Chaochaikong

สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: nintarach.yan@gmail.com

รับบทความ 5 เมษายน 2562 แก้ไขบทความ 12 มิถุนายน 2562 ตอรับบทความ 8 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 2) เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 3) เพื่อหาประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 4) เพื่อหาความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 98 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1 ผู้บริหาร ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 14 คน หน่วยงานละ 1 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) กลุ่มที่ 2 ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำนวน 84 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า สภาพปัจจุบัน มีการกำหนดผู้รับผิดชอบโดยมอบหมายให้เจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ควบคุมวัสดุ มีการจัดทำบัญชีเพื่อควบคุมวัสดุ ส่วนใหญ่มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร สำหรับปัญหา พบว่า การสืบค้นข้อมูลที่มีความล่าช้า ไม่มีระบบสารสนเทศเพื่อควบคุมวัสดุ การรายงานข้อมูลการเบิกจ่ายวัสดุช้า และการตรวจสอบวัสดุทำได้ยาก ความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ การควบคุมวัสดุครบถ้วนถูกต้องตรงตามระเบียบสามารถรายงานผลการเบิกจ่ายวัสดุประจำปี มีรายงานผลการเบิกจ่ายวัสดุประจำปีย้อนหลัง 3 ปี รายงานผลการเบิกจ่ายวัสดุแต่ละหน่วยงานโดยแยกตามประเภทวัสดุ แยกตามประเภทเงิน รายงานประวัติการจัดซื้อวัสดุล่าสุดเพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดซื้อ

2. การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ พบว่า ระบบสารสนเทศมีคุณสมบัติในด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ การนำข้อมูลเข้าระบบ การค้นหาข้อมูล และการสรุปผลข้อมูล ครอบคลุมการควบคุมวัสดุในด้านการลงบัญชีเพื่อควบคุมวัสดุ ข้อมูลด้านการเก็บรักษาวัสดุ ข้อมูลด้านการเบิกวัสดุ ข้อมูลด้านการจ่ายวัสดุ ซึ่งประกอบด้วย โมดูลสำหรับผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม คือ โมดูลสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุ โมดูลสำหรับหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ โมดูลสำหรับหัวหน้าหน่วยงาน และโมดูลสำหรับผู้ดูแลระบบ

3. ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนาระบบสารสนเทศ, ระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ, การควบคุมวัสดุ

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine current conditions, problems and needs of inventory management information system for material control at Sakon Nakhon Rajabhat University, 2) to develop inventory management information system, 3) determine the efficiency of inventory management information system, and 4) to examine the satisfaction toward inventory management information system. The samples were 98 personnel

working at Sakon Nakhon Rajabhat University, and divided into two groups: Group 1 comprised 14 administrators from each department, obtained through purposive sampling. The structured interview was employed to collect data from this group; 2) Group 2 comprised 84 supply officers, obtained through stratified random sampling. The data collection was carried out using a set of questionnaires, with the reliability of 0.97. Statistics used in this research included frequency, percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results of this study were:

1. Current conditions, problems and needs of inventory management information system for material control at Sakon Nakhon Rajabhat University revealed that: In terms of conditions, each department has assigned supply officers to be responsible for material control. The inventory accounts were registered and mostly stored in the form of paper files. The problems were identified in terms of having slow information retrieval process, not having information system for material control, delay in lodging information report on material distribution, and difficulty in tracking materials. In terms of inventory management information system needs, the following were considered as needs: developing accurate material control based upon regulations, having a distribution annual report during the prior-three-year period, material disbursement report for each department, classified by type of material and finance, and current purchasing reports for purchase decision.

2. The development of inventory management information system indicated that the information management system embodied the following functions: data input, data searching, and data summary. The functions of the system also covered all aspects of the material control, including the supply utilization accounts, data storage, data requisition, and data supply, which comprised four modules: a module for inventory officers, a module for the heads of inventory department, a module for the heads of each department, and a module for the system administrators.

3. The effectiveness of inventory management information system, assessed by a panel of experts, as a whole was at the highest level. The system security testing was rated at the highest level.

4. The satisfaction toward the information system was at a high level. The system usability testing was rated at a high level.

Keywords: Information System Development, Supply Management Information System, Supply Control

บทนำ

ในการบริหารงานในหน่วยงานต่าง ๆ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องใช้พัสดุ ซึ่งหมายถึง วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ซึ่งพัสดุเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพ การบริหารพัสดุจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานทุกส่วนราชการ เนื่องจากก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็ว ประหยัด และทันต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน การมีความพร้อมด้านพัสดุจะทำให้องค์กรประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หากองค์กรใดขาดการบริหารพัสดุที่ดีแล้ว การปฏิบัติงานย่อมจะเกิดความล่าช้า ขาดข้อสันนิษฐาน และทำให้องค์กรนั้นด้อยประสิทธิภาพ (มันทนา ชมจันทร์, 2552)

ในการบริหารพัสดุ ต้องใช้กระบวนการหลายขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย การที่จะบริหารพัสดุได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง (ชูศักดิ์ โสมนัส, 2558) รัฐบาลได้ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารพัสดุมาโดยตลอด ได้ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบมาโดยตลอด ปัจจุบันรัฐบาลได้บังคับใช้พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องถือปฏิบัติให้ถูกต้อง หากปฏิบัติผิดกฎหมายหรือผิดระเบียบอาจต้องโทษทางคดีอาญา คดีแพ่ง และโทษทางวินัย เพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุเกิดความโปร่งใส รัฐบาลได้พัฒนาระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Government Procurement : e-GP) โดยบังคับใช้ทุกส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ได้รับจัดสรรเงินงบประมาณ (กรมบัญชีกลาง, 2560) แม้ว่าจะบังคับใช้ระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐอิเล็กทรอนิกส์ แต่ระบบดังกล่าวมิได้ครอบคลุมวงจรกระบวนการของการควบคุมพัสดุ ได้แก่ การควบคุมวัสดุ การควบคุมครุภัณฑ์ และการควบคุมดินและสิ่งก่อสร้าง ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งของการบริหารพัสดุที่สำคัญ

งานพัสดุ ถือเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการควบคุม วัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง การควบคุมพัสดุถือเป็นภาระกิจหนึ่งที่หน่วยงานราชการต้องถือปฏิบัติ โดยระเบียบกำหนดให้ภายในเดือนสุดท้ายก่อนสิ้นปีงบประมาณของทุกปี ส่วนราชการต้องการรายงานข้อมูลพัสดุคงเหลือประจำปี ต่อสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน ซึ่งจากการรายงานข้อมูลดังกล่าว ไม่สามารถรายงานข้อมูลได้ทันที ต้องใช้เวลามากในการรวบรวมข้อมูล จากการศึกษา พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมพัสดุที่ผ่านมา มีการจัดเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร ควบคุมพัสดุด้วยมือ เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน เกิดการสูญหายของข้อมูล การสืบค้นข้อมูล ต้องใช้ระยะเวลาในการค้นหา รวมถึงการรายงานข้อมูลที่มีความล่าช้า (กิตติพงษ์ วิเชียรสรรค์, 2555) จากปัญหาดังกล่าวได้มีการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการควบคุมพัสดุ พบว่า การควบคุมพัสดุมีประสิทธิภาพมากขึ้น (เสถียรพงษ์ มริตตะนพ, 2555) ช่วยแก้ไขปัญหारे่องการจัดเก็บข้อมูล การสืบค้นข้อมูล และการรายงานผล ช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหาเรื่องการสูญหายของข้อมูล การสืบค้นข้อมูลที่รวดเร็ว รายงานผลข้อมูลที่มีความถูกต้องและแม่นยำ ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ และถูกต้องตามระเบียบ (ฐิติพร วีระประสิทธิ์, 2553)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นส่วนราชการหนึ่งที่มีการควบคุมพัสดุตามระบบราชการ โดยมีหน่วยงานกลางที่รับผิดชอบคือ งานพัสดุ กองกลาง สำนักงานอธิการบดี จากที่ผ่านมา งานพัสดุ กองกลาง สำนักงานอธิการบดี ได้พัฒนาระบบควบคุมครุภัณฑ์ พบว่าช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้ แต่การควบคุมพัสดวยังไม่มีระบบสารสนเทศ การควบคุมพัสดุในปัจจุบันจัดเก็บข้อมูลเป็นแฟ้มเอกสาร ควบคุมพัสดุด้วยมือ ข้อมูลไม่มีการเชื่อมโยงข้อมูลซึ่งกันและกัน กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ การรวบรวมข้อมูลเป็นไปได้ยาก ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ ทำให้การรายงานข้อมูลเกิดความล่าช้า ปัญหาที่พบคือ การรายงานพัสดุคงเหลือประจำปีเกิดความล่าช้า เนื่องจากการควบคุมพัสดุไม่ครบถ้วน 4 ด้าน ตามระเบียบ ประกอบด้วย การลงบัญชีควบคุมพัสดุ การเก็บรักษาพัสดุ การเบิกพัสดุ และการจ่ายพัสดุ การนำระบบสารสนเทศมาช่วยในการควบคุมพัสดุจะช่วยลดการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้อย่างแน่นอน

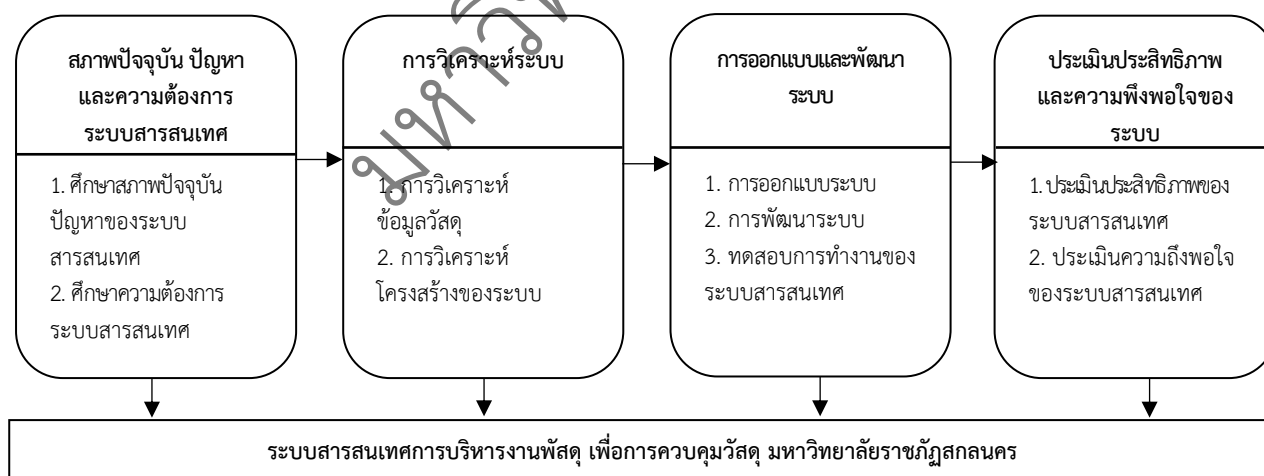
ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศจากบุคลากร หน่วยงานภายในที่เกี่ยวข้อง เพื่อออกแบบและพัฒนาระบบที่มีประสิทธิภาพเพื่อใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. เพื่อหาประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
4. เพื่อหาความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาตามแนวคิดของวงจรการพัฒนากระบวน (System Development Life Cycle : SDLC) เป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Developmental Studies) ผู้วิจัยได้กำหนดการนำเสนอวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 72 คน และ ผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ จำนวน 106 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973, pp. 727 – 728) ที่ระดับความสำคัญร้อยละ 95 ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 15 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ จำนวน 84 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) สำหรับกลุ่มผู้บริหาร และ แบบสอบถาม (Questionnaires) สำหรับกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ มีโครงสร้าง ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สำหรับกลุ่มผู้บริหาร ประกอบด้วย 3 หัวข้อ ดังนี้

- 1.1 สภาพปัจจุบันของการควบคุมวัสดุ
- 1.2 สภาพปัญหาของการควบคุมวัสดุ
- 1.3 ความต้องการระบบสารสนเทศเพื่อการควบคุมวัสดุ

2. แบบสอบถาม สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ

2.1 สภาพปัจจุบันของการควบคุมวัสดุ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

2.2 สภาพปัญหาของการควบคุมวัสดุ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

2.3 ความต้องการระบบสารสนเทศ มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับ การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

3. แบบประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศ การบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open ended)

4. แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ตำแหน่งโดยการแต่งตั้งในการดำเนินงานด้านพัสดุ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านงานพัสดุ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ที่มีต่อการใช้งานระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนแบบประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ ของผู้ใช้งานระบบสารสนเทศ โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open ended)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1. กลุ่มผู้บริหารใช้วิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการเก็บข้อมูลไว้ดังนี้

- 1.1 ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตผู้บริหารเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 1.2 ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์พร้อมหนังสือรับรองเข้าพบผู้บริหารที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้และเชื่อมโยงข้อมูลบริบทอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - 1.3 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. กลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนวิธีการดำเนินการเก็บข้อมูลไว้ ดังนี้
- 2.1 ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
 - 2.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ด้วยตนเอง
 - 2.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมด ที่ได้คืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3. การประเมินประสิทธิภาพและการประเมินพึงพอใจระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.1 การประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

- 1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศจากบัณฑิตวิทยาลัย
- 2) นำแบบประเมินประสิทธิภาพให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ทดลองใช้และประเมินระบบโดยใช้แบบประเมินประสิทธิภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา
- 3) นำผลที่ได้จากแบบประเมินประสิทธิภาพระบบสารสนเทศมาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศ

3.2 การประเมินความพึงพอใจระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครจากผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ จำนวน 84 คน มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

- 1) ผู้วิจัยนำระบบสารสนเทศไปให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้ และประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ
- 2) ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความพึงพอใจ ผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ ดังนี้

1. กลุ่มผู้บริหารใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
 - 1.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

หาค่าความเที่ยงตรง (IOC) ใช้วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยรายการข้อคำถามจะต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยแบบสัมภาษณ์มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00
 - 1.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา
2. สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านพัสดุ
 - 2.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 1) หาค่าความเที่ยงตรง (IOC) ใช้วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยรายการข้อคำถามจะต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป โดยแบบสอบถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00
 - 2) หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อแต่ละด้านใช้เทคนิค (Item-total correlation) ใช้วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ของแบบสอบถามที่ใช้ (Try out) จำนวน 30 ชุด โดยมีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.57 – 0.94

3) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability test) ใช้วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient method) ตามวิธีของครอนบาค โดยมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.97

2.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1.1 สภาพปัจจุบันของการควบคุมพัสดุ

- 1) ทุกหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมีการกำหนดผู้รับผิดชอบและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่พัสดุเป็นผู้ควบคุมพัสดุ โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ ส่วนใหญ่จัดเก็บข้อมูลพัสดุเป็นแฟ้มเอกสาร
- 2) ด้านการลงบัญชีเพื่อควบคุมพัสดุ พบว่า การลงบัญชีควบคุมพัสดุไม่ครบถ้วนถูกต้องตามระเบียบ เช่น ไม่มีการแยกขนาดหรือลักษณะพัสดุ ไม่มีการกำหนดเลขที่เอกสาร ไม่มีการกำหนดวันเดือนปีที่ได้รับพัสดุ ชื่อผู้ขาย เลขที่เอกสาร ราคาต่อหน่วย
- 3) ด้านการเก็บรักษาพัสดุ พบว่า มีการเก็บรักษาพัสดุไม่ครบถ้วนถูกต้องตรงตามบัญชี
- 4) ด้านการเบิกพัสดุ พบว่า การเบิกพัสดุผู้เบิกไม่เขียนใบเบิก ทำให้ไม่มีหลักฐาน และไม่มีการลงบัญชีควบคุมพัสดุ
- 5) ด้านการจ่ายพัสดุ พบว่า ไม่มีการลงบัญชีจ่ายพัสดุ ทำให้ไม่มีหลักฐานการจ่ายพัสดุ และการจ่ายพัสดุ ไม่ใช่หัวหน้าหน่วยงานพัสดุ เป็นผู้สั่งจ่ายพัสดุ โดยเจ้าหน้าที่เป็นผู้สั่งจ่ายกันเอง

1.2 สภาพปัญหาของการควบคุมพัสดุ

- 1) ด้านการลงบัญชีเพื่อควบคุมพัสดุ พบว่า ไม่มีการจัดทำบัญชีเพื่อควบคุมพัสดุ โดยแยกชนิดพัสดุแยกขนาดหรือลักษณะพัสดุ ไม่มีการกำหนดเลขที่เอกสารในบัญชีพัสดุ เมื่อได้รับพัสดุและหลักฐานการรับพัสดุ
- 2) ด้านการเก็บรักษาพัสดุ พบว่า การเก็บรักษาพัสดุไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้พัสดุไม่ครบถ้วนถูกต้องตรงตามบัญชี
- 3) ด้านการเบิกพัสดุ พบว่า ผู้เบิกไม่เขียนใบเบิก การเบิกพัสดุจากหน่วยงานพัสดุ ไม่ใช่หัวหน้างานที่ต้องใช้พัสดุเป็นผู้เบิก
- 4) ด้านการจ่ายพัสดุ พบว่า ไม่มีการลงบัญชีจ่ายพัสดุ การสั่งจ่ายพัสดุ ไม่ใช่หัวหน้าหน่วยงานพัสดุ เป็นผู้สั่งจ่ายพัสดุ

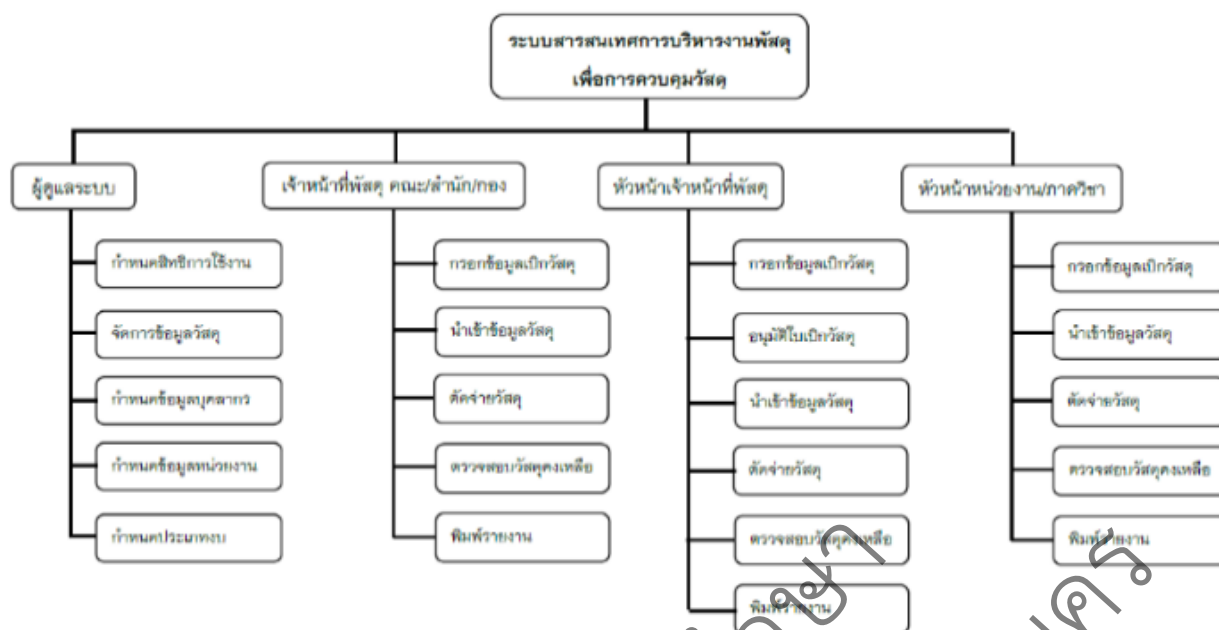
1.3 ต้องการระบบสารสนเทศที่ควบคุมพัสดุครบถ้วนถูกต้องตรงตามระเบียบ สามารถรายงานผลการเบิกจ่ายพัสดุประจำปี รายงานผลการเบิกจ่ายพัสดุประจำปีย้อนหลัง 3 ปี รายงานผลการเบิกจ่ายพัสดุแต่ละหน่วยงานโดยแยกตามประเภทพัสดุ แยกตามประเภทเงิน รวมไปถึงรายงานประวัติการเบิกจ่ายพัสดุล่าสุดเพื่อประกอบการตัดสินใจในการจัดซื้อ

2. การวิเคราะห์ระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมพัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และกำหนดโครงสร้างของระบบดังนี้

2.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ ประกอบด้วย ผู้ดูแลระบบ เจ้าหน้าที่พัสดุ หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ และหัวหน้าหน่วยงาน ไว้ดังนี้ (แสดงดังภาพประกอบ 2)

- 1) ผู้ดูแลระบบ สามารถ เพิ่ม ลบ แก้ไข ข้อมูลเกี่ยวกับ การกำหนดสิทธิ์ให้กับผู้ใช้งานระบบ การจัดการข้อมูลพัสดุ การกำหนดข้อมูลบุคลากร การกำหนดข้อมูลหน่วยงาน และกำหนดประเภทงบประมาณ ของผู้ใช้งาน
- 2) หัวหน้าเจ้าหน้าที่ สามารถกรอกข้อมูลเพื่อขอเบิกพัสดุ มีหน้าที่อนุมัติใบเบิกพัสดุ การนำเข้าพัสดุเข้าสู่ระบบ ตัดจ่ายพัสดุให้กับผู้เบิก การตรวจสอบพัสดุดังเหลือในระบบ และการพิมพ์รายงานการเบิกจ่ายพัสดุ
- 3) เจ้าหน้าที่พัสดุ คณะ/สำนัก/กอง และหัวหน้าหน่วยงาน สามารถกรอกข้อมูลเพื่อขอเบิกพัสดุ การนำเข้าพัสดุเข้าสู่ระบบ ตัดจ่ายพัสดุให้กับบุคคลที่เบิกพัสดุ การตรวจสอบพัสดุดังเหลือในระบบ และการพิมพ์รายงานการเบิกจ่ายพัสดุ

ภาพประกอบ 2 โครงสร้างผู้ใช้งานระบบ

2.2 ฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องในระบบสารสนเทศ จากผลการศึกษาค้นคว้าประกอบของการควบคุมวัสดุ ที่จำเป็น ต้องมีและระบบสารสนเทศเดิมที่มีอยู่แล้ว สามารถสรุปได้ว่าฐานข้อมูลที่จะต้องมี คือ 1) ฐานข้อมูลระบบบริหารงบประมาณ 2) ฐานข้อมูลแฟ้มสะสมงานบุคลากร ซึ่งข้อมูลที่จะนำมาเชื่อมกับระบบสารสนเทศใหม่นี้ คือ ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลหน่วยงาน ข้อมูลงบประมาณ และข้อมูลหลักผู้ขาย แสดงฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ดังภาพประกอบ 3

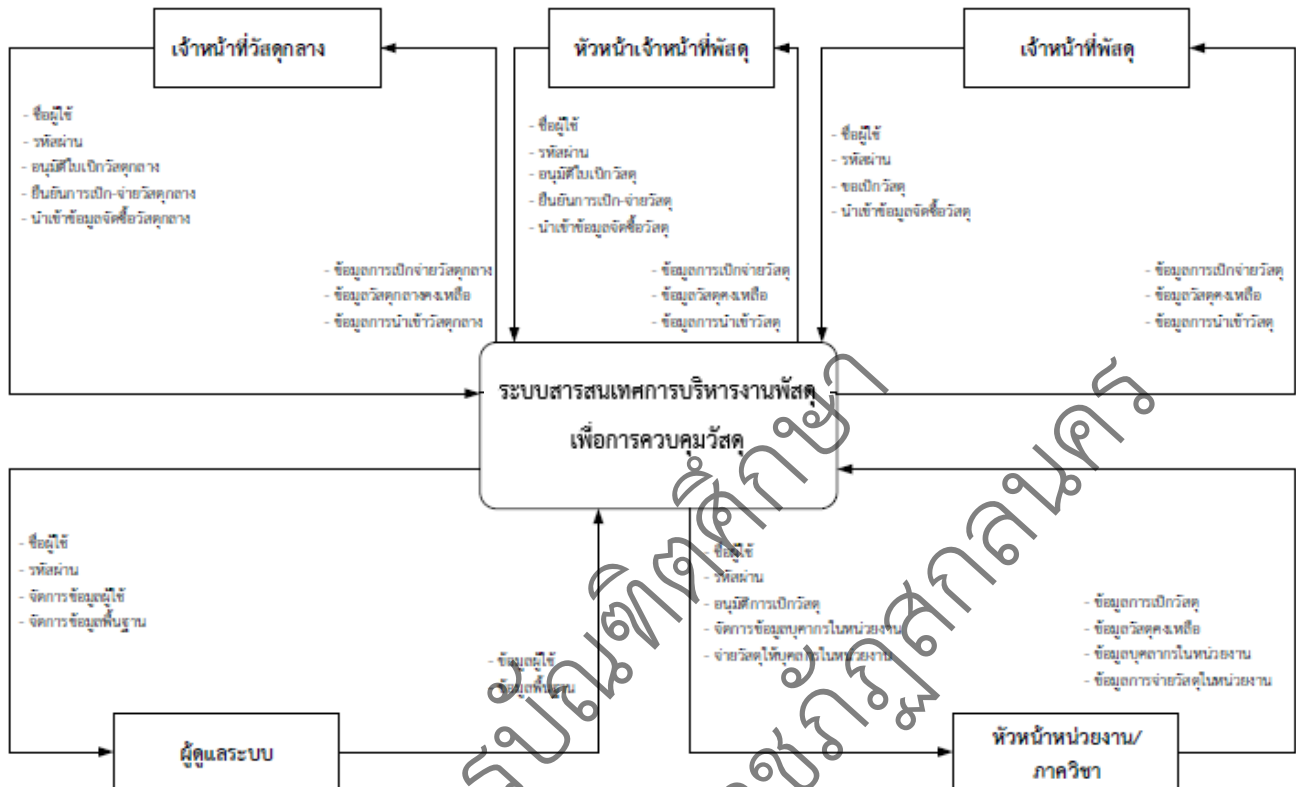
ภาพประกอบ 3 โครงสร้างฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3. การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.1 การออกแบบระบบ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้ใช้งาน แล้วทำการวิเคราะห์ระบบงานใหม่ครอบคลุมกระบวนการควบคุมวัสดุ ได้แก่ ด้านการลงบัญชีควบคุมวัสดุ ด้านการเก็บรักษาวัสดุ ด้านการเบิกวัสดุ ด้านการจ่ายวัสดุ ซึ่งระบบงานใหม่ที่พัฒนาขึ้นเกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้ดูแลระบบ 2) เจ้าหน้าที่พัสดุ 3) หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ 4) หัวหน้า

หน่วยงาน จากภาพประกอบ 1 ผู้ดูแลระบบ ทำหน้าที่บริหารจัดการข้อมูลที่จำเป็นสำหรับระบบ ได้แก่ การกำหนดชื่อผู้ใช้งาน (User) และรหัสผ่าน (Password) การบันทึกข้อมูลวัสดุเข้าสู่ระบบ รวมถึงตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล เจ้าหน้าที่พัสดุ ทำหน้าที่บันทึกข้อมูลเพื่อขอเบิกวัสดุตามความต้องการของหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ ทำหน้าที่ตรวจสอบการขอเบิกวัสดุของหัวหน้าหน่วยงาน หัวหน้าหน่วยงาน ทำหน้าที่ขอเบิกวัสดุไปใช้ตามภารกิจต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย ตามภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 4 Context Diagram ระบบงานใหม่

3.2 ระบบสารสนเทศ

จากที่ได้ศึกษาภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการระบบสารสนเทศ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากความต้องการของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมาวิเคราะห์ข้อมูลและนำข้อมูลดังกล่าวมาพัฒนาระบบสารสนเทศตามขั้นตอนต่าง ๆ จนเสร็จสิ้นสามารถแยกเป็นขั้นตอนได้ดังต่อไปนี้

3.2.1 หน้าจอล็อกอินของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ตามภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 หน้าจอล็อกอินเข้าสู่ระบบสารสนเทศ

3.2.2 การขอเบิกวัสดุ ให้หัวหน้าหน่วยงานแจ้งรายการวัสดุที่ขอเบิกผ่านเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อบันทึกรายการวัสดุเข้าสู่ระบบ และเสนอใบเบิกวัสดุผ่านหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุนุมัติ (ตามภาพประกอบ 6) หลังจากนั้นพิมพ์รายงานใบเบิกวัสดุเสนอคนบดีเพื่อขออนุมัติจัดซื้อ (ตามภาพประกอบ 7)

ภาพประกอบ 6 หน้าบันทึกรายการเพื่อขอเบิกวัสดุ

ภาพประกอบ 7 รายงานใบเบิกวัสดุ

3.2.3 ลงบัญชีเพื่อควบคุมวัสดุ หลังจากที่เจ้าหน้าที่พัสดุดำเนินการจัดซื้อวัสดุมาเรียบร้อยแล้วให้เจ้าหน้าที่พัสดุดำเนินการบันทึกรายการวัสดุเข้าวัสดุเข้าสู่ระบบ ภาพประกอบ 8

ภาพประกอบ 8 หน้าจอบันทึกเพื่อลงบัญชีควบคุมวัสดุ

3.2.4 การจ่ายวัสดุ ให้เจ้าหน้าที่พัสดุดำเนินการตัดจ่ายวัสดุออกจากระบบ (ตามภาพประกอบ 9) และพิมพ์รายงาน ใบจ่ายวัสดุเสนอต่อหัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุเพื่อขออนุมัติส่งจ่ายวัสดุ ตามภาพประกอบ 10

ภาพประกอบ 9 หน้าจ่ายวัสดุ

ภาพประกอบ 10 รายงานใบจ่ายวัสดุ

4. ผลการประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สามารถสรุปได้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ระดับคะแนนประเมินประสิทธิภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.76 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) (S.D. = 0.14) รองลงมา คือ ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.80$) (S.D. = 0.20) ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) (S.D. = 0.26) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบ (Functional Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$) (S.D. = 0.26)

4.2 ผลการประเมินความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ระดับคะแนนประเมินความพึงพอใจรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.01 โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความง่าย ต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) (S.D. = 0.67) รองลงมาคือ ด้านการตรงตามความต้องการของผู้ใช้ระบบ (Functional Requirement Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.20$) (S.D. = 0.62) ด้านการทำงานได้ตามฟังก์ชันงานของระบบ (Functional Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$) (S.D. = 0.57) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.48$) (S.D. = 0.48)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีประเด็นการอภิปรายผล ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จากการศึกษา พบว่า ระบบงานเดิมส่วนใหญ่จัดเก็บข้อมูลแฟ้มเอกสาร การรายงานข้อมูลล่าช้า เสียเวลาและไม่มีประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพจน์ พงษ์กำเหนิด (2558) เรื่อง การพัฒนาระบบจัดการงานซ่อมบำรุงวัสดุ ครุภัณฑ์ด้านคอมพิวเตอร์ และสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบจัดการงานซ่อมบำรุงวัสดุ ครุภัณฑ์ด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีลักษณะเป็นเว็บแอปพลิเคชัน จากปัญหาระบบงานเดิมจัดเก็บในรูปแบบใบแจ้งซ่อมเป็นเอกสาร ทำให้ไม่สามารถรายงานประวัติการซ่อมได้ทันเวลาที่ จากปัญหาดังกล่าวได้พัฒนาระบบสารสนเทศมาจัดเก็บข้อมูลทำให้สามารถรายงานข้อมูลได้รวดเร็ว ลดภาระงาน และขั้นตอนการปฏิบัติงาน เกิดความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการงานซ่อมบำรุงวัสดุครุภัณฑ์

2. การออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและความต้องการของผู้ใช้งาน แล้วทำการวิเคราะห์ระบบงานใหม่ครอบคลุม ด้านการลงบัญชีควบคุมวัสดุ ด้านการเก็บรักษาวัสดุ ด้านการเบิก และด้านการจ่ายวัสดุ ซึ่งระบบงานใหม่ที่พัฒนาขึ้นเกี่ยวข้องกับผู้ใช้งาน 4 กลุ่ม คือ 1) ผู้ดูแลระบบ 2) เจ้าหน้าที่พัสดุ 3) หัวหน้าเจ้าหน้าที่พัสดุ 3) หัวหน้าหน่วยงาน

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพและประเมินความพึงพอใจของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สามารถสรุปได้ ดังนี้

3.1 ประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากการทดลองใช้และประเมินประสิทธิภาพระบบ ของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยผลการประเมินทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบ (Security Test) อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑารัตน์ โฉชัย (2557) จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบจัดการครุภัณฑ์ด้วยคิวอาร์โค้ดบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ซึ่งพบว่า ผลการประเมินประสิทธิภาพของระบบสารสนเทศอยู่ในระดับดีที่สุด คิดเป็นร้อยละ 99

3.2 ความพึงพอใจของผู้ใช้งานที่มีต่อระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ด้านความง่ายต่อการใช้งานระบบ (Usability Test) อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิทย์ชาญ แก้วสุวรรณ (2561) เรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการเก็บและประมวลผลผลงานอาจารย์ระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบเว็บแอปพลิเคชัน โดยใช้ระบบคลาวด์คอมพิวเตอร์ศึกษา โรงเรียนอุดรธรรมานุสรณ์ ซึ่งพบว่าผลการประเมินความพึงพอใจของระบบสารสนเทศ อยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้สรุปและอภิปรายผลมานั้น ผู้วิจัยมีแนวคิดและข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ เพื่อการพัฒนาและการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เนื่องจากระบบสารสนเทศมีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลงบประมาณภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ควรมีการเชื่อมโยงกับฐานระบบบริหารงบประมาณของมหาวิทยาลัยเพื่อจะได้การรายงานสรุปผลการเบิกจ่ายวัสดุที่มีความหลากหลาย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากระบบสารสนเทศที่พัฒนาขึ้นรองรับการใช้งานสำหรับคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ และเครื่องคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก เพื่อให้การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติจะสามารถเบิกจ่ายวัสดุผ่าน Smart Phone หรือ Tablet ได้เพื่อเพิ่มช่องทางให้สะดวกมากยิ่งขึ้น

2.2 ระบบสารสนเทศการบริหารงานพัสดุ เพื่อการควบคุมวัสดุ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีการออกแบบให้ประมวลผลในรูปแบบสถิติ ผ่านช่องทาง Smart Phone ได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมบัญชีกลาง. (2560). คู่มือพัสดุภาครัฐ. กรุงเทพฯ: กรมบัญชีกลาง.
- กิตติพงษ์ วิเชียรสรรค์. (2555). ระบบควบคุมและตรวจสอบวัสดุครุภัณฑ์ กรณีศึกษา งานตรวจสอบรายได้ กองทางหลวงพิเศษระหว่างเมือง. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสถียรพงษ์ มริตตะนพ. (2555). ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารวัสดุก่อสร้างโครงการ โดยใช้เทคนิคโอแอลป์ กรณีศึกษา บริษัท ขนการช่าง จำกัด (มหาชน). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ฐิติพร วีระประสิทธิ์. (2553). ระบบเบิกจ่ายวัสดุผ่านเว็บไซต์ โดยใช้ลายเซ็นอิเล็กทรอนิกส์ กรณีศึกษา กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- มันทนา ขมจันทร์. (2552). การพัฒนาระบบบริหารวัสดุสิ้นเปลืองของเทศบาลตำบลเจ็ดเสมียน อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ลักขมี สีหิน. (2550). ชูศักดิ์ โสมนัส. (2558). ระบบจัดการพัสดุและครุภัณฑ์บนสถาปัตยกรรมแบบกลุ่มเมฆด้วยยูทิลิตี้แพลตฟอร์ม. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

GUIDELINES FOR PROMOTING THE QUALITY OF SERVICES PROVIDED BY THE ACADEMIC RESOURCE CENTER,
OFFICE OF ACADEMIC SERVICE AND INFORMATION TECHNOLOGY, SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

ศศธร มาศสถิตย์* และ สุทธิสา ซองเหล็กนอก

Sasathorn Massatit* and Suthisa Songlekknok

สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: massatit@hotmail.com

รับบทความ 21 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 18 ตุลาคม 2562 ตอรับบทความ 20 มกราคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา คุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ และเสนอแนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ ของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประชากร ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากร และสมาชิกศูนย์วิทยบริการ จำนวน 821 คน กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน จำนวน 283 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามคุณภาพการบริการศูนย์วิทยบริการ โดยใช้ LibQUAL+TM ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเพื่อวัดการรับรู้และความคาดหวังของผู้ใช้และผู้ให้บริการของศูนย์วิทยบริการ ใน 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการ 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ด้านสภาพแวดล้อม 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ และ 5) ด้านบุคลากร สถิติที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 79.1 และเพศชาย ร้อยละ 20.9 ผู้ใช้บริการมีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 88.4 โดยสังกัดอยู่คณะครุศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 45.2 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการมากที่สุด ระยะเวลา ๓ ครั้ง ร้อยละ 32.2 ช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการที่ผู้ใช้นิยมเข้าใช้บริการ คือ ช่วง 12.01 น. - 16.00 น. ร้อยละ 49.3 ส่วนบริการที่ผู้ให้บริการเข้ามาใช้มากที่สุด คือ การให้บริการอ่านหนังสือ ร้อยละ 53 การให้บริการสืบค้นฐานข้อมูล ร้อยละ 51.1 และการให้บริการอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 45.5

2. ปัญหาการให้บริการอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการที่คาดหวังไว้ ปัญหาในรายปัจจัยย่อยที่มีความพึงพอใจในปัจจุบันน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการพบปัญหาการบริการผู้ใช้บริการยืมหนังสือด้วยตนเอง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพบปัญหาการให้บริการทางด้านทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์ หนังสือ และข้อมูลจากภายนอกศูนย์วิทยบริการ ด้านสภาพแวดล้อมพบปัญหาความกว้างขวางของสถานที่ให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบปัญหาความสมบูรณ์ทรัพยากรสารสนเทศ และด้านบุคลากรพบปัญหาบุคลากรขาดความรู้เรื่องการวิจัย สำหรับปัญหาที่พบในการใช้บริการ คือ ด้านการให้บริการพบปัญหาจำนวนคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอต่อการให้บริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศพบปัญหาจุดบริการเครือข่ายไร้สายมีสัญญาณไม่ครอบคลุมพื้นที่การใช้งาน ด้านสภาพแวดล้อมพบปัญหาจุดบริการน้ำดื่มไม่เพียงพอ ด้านทรัพยากรสารสนเทศพบปัญหาศูนย์วิทยบริการมีวารสารทั้งแบบสิ่งพิมพ์และอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ให้บริการต้องการไม่เพียงพอ และด้านบุคลากรพบปัญหาบุคลากรไม่สามารถถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้

3. คุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ พบว่า คุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการหรือที่คาดหวังไว้

4. แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ ประกอบด้วย การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพบริการ การจัดทำแบบสำรวจและประเมินคุณภาพบริการ การประชุมบุคลากรเพื่อจัดทำแผนพัฒนา และติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำเสนอการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการไว้ด้วย

คำสำคัญ: แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ, การให้บริการศูนย์วิทยบริการ

ABSTRACT

The purposes of this research were to investigate the conditions, problems and service quality provided by the Academic Resource Center and to propose the guidelines for promoting the service quality provided by the Academic Resource Center at Sakon Nakhon Rajabhat University. The population comprised personnel and members of the Academic Resource Center, yielding a total of 821 people. The sample of 283 people was selected through proportional stratified random sampling. The research instrument was a set of questionnaires concerning service quality using the LibQUAL+ TM questionnaire for measuring perception and expectation of service providers and users in five factors, namely: 1) services, 2) information technology, 3) environment, 4) information resources, and 5) personnel. Statistics used were percentage, frequency, mean and standard deviation.

The findings were as follows:

1. The service conditions revealed that 79.15 percent of service users were female and 20.9 percent of users were males. The majority of service users or 88.4 percent were undergraduate students with 45.2 percent from Faculty of Education. In reference of the frequency of receiving services, the majority of the users or 32.2 visited library occasionally. They also highlighted that 49.3 percent of the respondents visited the library during 12.01 - 13.00 p.m. and 53 percent visited the library for reading purposes, followed by database searching (51.1 percent), and the Internet service (45.5 percent).

2. In terms of service problems, the service quality of the resource center was acceptable, but not meeting the expected requirements. The respondents further posited the least satisfaction with the following subfactors, including services-renewing a book in person, information technology-provision of external resource services, environment-the spaciousness of service facilities, information resources-information resource integrity, and personnel-research knowledge. In terms of problems in using services, the responses were summarized covering five subfactors: inadequate computers, inadequate wireless network service points, inadequate drinking water service points, inadequate printed and electronic journals, personnel being unable to convey what they had learned to others.

3. The service quality achieved the acceptable criterion, but not meeting the needs or expectations of service users.

4. The guidelines for promoting service quality provided by the Academic Resource Center included: service providing development plans, surveying users' needs and services, holding personnel meeting to create development plans, and 4) operational monitoring and evaluation. In addition, the researchers also proposed approaches for development and refinement of services provided by Academic Resource Center.

Keywords: Guidelines for Promoting the Quality Services, Service Provision of Academic Resource Center

บทนำ

ห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศในสถาบันระดับอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางการศึกษาและการวิจัย เป็นแหล่งรวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่ทรัพยากรสารสนเทศที่ผู้ใช้บริการนำไปสู่การพัฒนาและก่อให้เกิดความรู้ใหม่แก่ตนเอง ปัจจุบันห้องสมุดในสถาบันอุดมศึกษาได้พัฒนา ยุกระดับสถานภาพเป็นศูนย์วิทยบริการ หรือสำนักวิทยบริการ เพื่อมีศักยภาพสูงในการดำเนินงาน สามารถจัดบริการสารสนเทศได้หลากหลาย จัดหาเทคโนโลยีสารสนเทศ ฐานข้อมูลและระบบเครือข่าย การบริการสารสนเทศทั้งออฟไลน์และออนไลน์ และมีหลายแห่งได้พัฒนาระบบห้องสมุดดิจิทัลและห้องสมุดเสมือน เช่น บริการค้นคืนสารสนเทศแบบออนไลน์ เป็นต้น ในสถานศึกษาระดับวิทยาลัยมีการจัดตั้งศูนย์โดยรวมศูนย์สื่อการศึกษา ศูนย์โสตทัศนศึกษาและศูนย์การเรียนรู้ และใช้ชื่อเรียกว่า ศูนย์วิทยบริการหรือศูนย์การเรียนรู้ ทำหน้าที่ส่งเสริมการเรียนการสอนและการวิจัยให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา ดำเนินการทั้งการจัดหา จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์ที่ตรงความต้องการของผู้ใช้ และจัดระบบการให้บริการเพื่ออำนวยความสะดวก ทั้งนี้เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ตามความถนัดของผู้เรียน โดยรวมแล้วศูนย์ลักษณะนี้ทำหน้าที่คล้ายห้องสมุด คือ รวบรวมหนังสือแล้วยังมีสื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ไว้ให้บริการ ได้แก่ เทปตลับ เทปภาพ รวมทั้งเป็นศูนย์สื่อการศึกษา ช่วยครูผู้สอนในด้านการเตรียมวัสดุอุปกรณ์สื่อการสอน รวมทั้งมีอุปกรณ์ผลิตสื่อการสอน เช่น คอมพิวเตอร์อุปกรณ์ถ่ายภาพ ซึ่งจะเห็นว่าศูนย์มีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาอย่างมาก ผู้บริหาร อาจารย์ และบรรณารักษ์ที่ให้บริการ จะต้องให้ความร่วมมือกันเพื่อการมุ่งสู่การเรียนรู้อย่างแท้จริง

(อภิรักษ์ คำแพงดาว, 2555) ในช่วง พ.ศ.2510 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจำนวนหลายแห่งตระหนักถึงความสำคัญของห้องสมุดต่อ การศึกษาระดับมหาวิทยาลัย ได้มีการปรับโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อเน้นคุณภาพ (Quality) และเกิดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยจึงได้รวมห้องสมุดคณะกับหอสมุดกลางเข้าด้วยกัน เปลี่ยนระบบกระจายการบริหารมาเป็นระบบรวมการบริหาร เช่น สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น ส่วนมหาวิทยาลัยขอนแก่น และจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ได้รวมห้องสมุดกับหน่วยบริการอื่น ๆ แล้วยกฐานะขึ้นเป็น สำนักวิทยบริการ และสถาบันวิทยบริการ ตามลำดับ (สุรทอง ศรีสะอาด, 2544, หน้า 26)

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้จัดทำประกาศทบวงมหาวิทยาลัยเรื่องมาตรฐานห้องสมุดอุดมศึกษา พ.ศ.2544 ขึ้นได้ ระบุถึงการบริการที่ให้ความสะดวกผู้ใช้ทุกประเภท และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยหาวิธีการ เครื่องมือ เทคโนโลยีที่ทันสมัย และโทรคมนาคมที่จำเป็นเพื่อช่วยให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ อย่างรวดเร็วและครบถ้วนตามความต้องการ ทั้ง บริการให้เปล่าและบริการที่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ดังนี้ (1) ต้องจัดให้มีการปฐมนิเทศนักศึกษา การสอน หรือร่วมการสอนค้นคว้า ทรัพยากรสารสนเทศ ตลอดจนช่วยค้นคว้าและให้คำปรึกษาทางวิชาการ (2) จัดให้บริการยืม - คืน โดยกำหนดระเบียบเพื่อให้ผู้ใช้รับ บริการอย่างเสมอภาคตามสิทธิที่ควร (3) ต้องมีบริการสืบค้นผ่านเครือข่ายภายในประเทศ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสอนการใช้อิเล็กทรอนิกส์ (4) ต้องมีชั่วโมงบริการอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม (5) หากมีการเรียนการสอนนอกสถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้มีการ บริการเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศได้ตามต้องการ (6) ต้องมีการพัฒนาคุณภาพการบริการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (7) ส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันเพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรสารสนเทศอย่างกว้างขวางและประหยัด (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557)

ปัจจุบันศูนย์วิทยบริการซึ่งเป็นสถาบันแห่งการให้บริการสารสนเทศกำลังเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงหลายด้าน ในยุคโลกาภิวัตน์ที่โลกเกิดการเชื่อมโยงอย่างไม่จำกัดขอบเขตโดยมีเครื่องมือสำคัญ คือ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเปลี่ยนแปลงจากสังคมสารสนเทศไปเป็นสังคมแห่งนวัตกรรมในยุค Thailand 4.0 ท่ามกลางสภาพแวดล้อมแบบดิจิทัล การขยายตัวของสารสนเทศและธุรกิจที่เกี่ยวข้องสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป รวมถึงงบประมาณที่มีจำกัด ซึ่งการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ส่งผลให้ความคาดหวังของผู้ใช้บริการเพิ่มขึ้น และผู้ใช้เองก็มีทางเลือกที่จะเข้าถึงและใช้แหล่งสารสนเทศที่มี หลากหลายได้ตามความสนใจ จึงก่อให้เกิดการแข่งขันในการให้บริการสารสนเทศทั้งระหว่างศูนย์วิทยบริการด้วยกัน หรือระหว่างศูนย์ วิทยบริการกับภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งท้าทายสถาบันบริการสารสนเทศว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงมากมาย ศูนย์วิทยบริการ ซึ่งเป็นห้องสมุดของมหาวิทยาลัย เป็นศูนย์ในการ ให้บริการประเภทหนึ่ง ก็ต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจึงต้องมีการปรับกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาห้องสมุด ให้เป็นศูนย์บริการสารสนเทศยุคใหม่ที่มีประสิทธิภาพและคุณภาพ (สุรทอง ศรีสะอาด, 2544, หน้า 25)

คุณภาพการบริการเป็นแนวความคิดของธุรกิจสมัยใหม่มีความสำคัญมากต่อผู้ผลิตและบริการทั้งหลายไม่ว่าจะในแง่ การ จัดบริการควรจัดให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการเพื่อให้ผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจเมื่อรับบริการไปแล้ว เมื่อลูกค้า ได้รับบริการจะเกิดการเปรียบเทียบคุณภาพการบริการที่ได้รับกับคุณภาพการบริการที่คาดหวังไว้ ถ้าผลที่ได้พบว่าคุณภาพการบริการ ที่ได้รับจริงน้อยกว่าที่คาดหวังไว้ ลูกค้าไม่พอใจและจะไม่มาใช้บริการอีก ในทางตรงกันข้ามถ้าคุณภาพการบริการที่ได้รับจริงเท่ากับหรือ มากกว่าที่คาดหวัง ลูกค้าพึงพอใจและกลับมาใช้บริการอีก (สายธาร สุเมธอติคม, โสภา ไทยลา และ บัรระภา กลนีย์, 2556, หน้า 1 อ้างอิงจาก Kotler, 2000) ซึ่งแนวคิดนี้ได้เปลี่ยนจากการเน้นความเป็นเลิศด้านคุณลักษณะของบริการ มาพัฒนาความสัมพันธ์กับ ลูกค้า โดยแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพการบริการนี้ได้ถูกนำมาใช้ในห้องสมุด โดยเฉพาะห้องสมุดสถาบันอุดม ศึกษา ซึ่งมาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2544 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2557) ได้กำหนดมาตรฐานห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาไว้ 8 มาตรฐาน (ตอน) ได้แก่ (1) โครงสร้างและการบริหาร (2) งบประมาณและการเงิน (3) บุคลากรของห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา (4) ทรัพยากรสารสนเทศ (5) อาคาร สถานที่ และครุภัณฑ์ (6) การบริการ (7) ความร่วมมือระหว่างห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษา (8) การประเมินคุณภาพห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา โดยสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัย ราชภัฏสกลนคร ได้วัดคุณภาพบริการด้านบุคลากรของห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา, ทรัพยากรสารสนเทศ, อาคาร สถานที่ และ ครุภัณฑ์, การบริการ และเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบาย Thailand 4.0 จึงวัดคุณภาพบริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศด้วย (สายธาร สุเมธอติคม โสภา ไทยลา และ บัรระภา กลนีย์, 2556, หน้า 1) โดยนำเครื่องมือแบบวัดการประเมินคุณภาพการบริการสารสนเทศที่ แพร่หลายในปัจจุบัน คือ แบบวัด LibQUAL™ ตามมุมมองของผู้ใช้ โดยวัดช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างบริการที่ผู้ใช้คาดหวังกับ บริการที่ได้รับ หากบริการที่ได้รับสูงกว่าคาดหวังผู้ใช้จะรับรู้ถึงคุณภาพที่เหนือกว่าจะเกิดความประทับใจบริการนั้น แต่ถ้าบริการที่

ได้รับไม่เป็นอย่างที่คาดหวังแสดงว่าสถาบันให้บริการได้ผลน้อยกว่าที่ควรจะเป็นจึงควรปรับปรุงบริการนั้นให้ดีขึ้น (เสาวภา ประพันธ์วงศ์, 2551, หน้า 21 - 25)

แบบวัด LibQUAL™ เป็นเครื่องมือประเมินคุณภาพบริการห้องสมุดเกิดขึ้นจากความร่วมมือของ 2 หน่วยงาน คือ สมาคมวิจัยห้องสมุด Association of Research Libraries (ARL) และห้องสมุดมหาวิทยาลัยเทกซัส โดยนำ LibQUAL™ มาประยุกต์ใช้ด้วยกันมีทุนสนับสนุนจากกระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา มีเป้าหมาย คือ สร้างโปรแกรมวัดผลคุณภาพบริการห้องสมุดสำหรับสมาคมวิจัยห้องสมุด (ARL) พัฒนาเครื่องบนเว็บสำหรับวัดผลคุณภาพบริการห้องสมุด พัฒนากลไกและวิธีสำหรับประเมินห้องสมุดต่าง ๆ หาวิธีการที่ดีที่สุดในการให้บริการห้องสมุด (เสาวภา ประพันธ์วงศ์, 2551, หน้า 23)

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้จัดโครงสร้างการบริการในปี พ.ศ. 2548 โดยรวมศูนย์วิทยบริการและศูนย์คอมพิวเตอร์ได้รวมเข้าด้วยกัน โดยแบ่งส่วนงานภายในเป็น 6 งาน คือ งานบริหารทั่วไป งานพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศ งานวารสารและสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง งานบริการสารสนเทศและการฝึกอบรม งานเครือข่ายและบริการคอมพิวเตอร์ งานพัฒนาระบบสารสนเทศและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ทั้งนี้การดำเนินการของสำนักฯ มุ่งเน้นจัดหาและให้บริการทรัพยากรสารสนเทศและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และให้บริการบุคลากรภายในและหน่วยงานภายนอก ดังนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จึงได้จัดให้การบริการ “ศูนย์วิทยบริการ” เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการให้กับนักศึกษา คณาจารย์ และบุคคลทั่วไป อีกทั้งยังให้ศูนย์วิทยบริการได้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครอีกด้วย โดยการให้บริการของศูนย์วิทยบริการได้บริการบุคลากรภายในมหาวิทยาลัยและนอกมหาวิทยาลัย มีการจัดพื้นที่ในการให้บริการวารสาร และทรัพยากรสารสนเทศ ทั้งในรูปแบบสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (รายงานประจำปี 2561 สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2561)

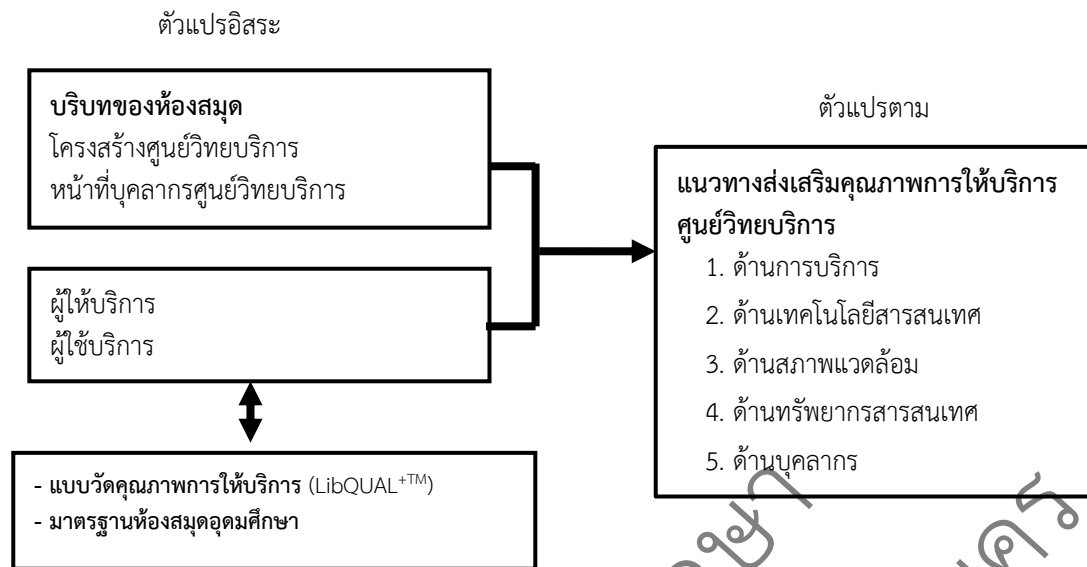
จากการเก็บรวบรวมสถิติการเข้าใช้บริการของสมาชิกศูนย์วิทยบริการ พบว่า สมาชิกที่ใช้บริการศูนย์วิทยบริการมีจำนวนน้อยและแนวโน้มลดลง โดยไม่สามารถระบุสาเหตุ/ปัญหาที่ชัดเจนได้ ดังสถิติสมาชิกตั้งแต่ พ.ศ. 2557 - 2561 จำแนกสมาชิกได้ ดังนี้ พ.ศ. 2557 จำนวน 674 คน พ.ศ. 2558 จำนวน 917 คน พ.ศ. 2559 จำนวน 806 คน พ.ศ. 2560 จำนวน 765 คน พ.ศ. 2561 จำนวน 3,598 คน (รายงานประจำปี 2561 สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2561) นอกจากนี้รูปแบบการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลง สารสนเทศประเภทไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ถูกนำมาให้บริการในห้องสมุดเพิ่มขึ้น และมีบริการข้อมูลไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ผ่านเว็บไซต์หน่วยงานเพิ่มขึ้น เช่น เว็บไซต์ ThaiLIS, เว็บไซต์ Digital Research Information Center, เว็บไซต์ CUIR เป็นต้น

จากความสำคัญและปัญหาสมาชิกที่ใช้บริการศูนย์วิทยบริการมีจำนวนลดลง รวมถึงรูปแบบการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็นความสำคัญในการแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 เพื่อศึกษาปัญหาความต้องการและการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ แกไขจุดบกพร่องโดยใช้ทฤษฎีแบบวัดคุณภาพการให้บริการ LibQUAL™ มาวัดคุณภาพบริการ หาปัญหา/สาเหตุที่ทำให้การบริการไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง และเสนอแนวทางการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการให้มีคุณภาพ ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ผลจากการศึกษาที่ได้ในครั้งนี้ จะนำมาเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการตรงกับความต้องการและความคาดหวังของผู้ใช้บริการ รวมทั้งผลเป็นข้อมูลให้กับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้อง จะไปวางแผนเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
2. เพื่อเสนอแนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) มีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อพัฒนาแนวทางคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยมีขั้นตอนวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ และปัญหาการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นขั้นตอนของการศึกษาสภาพการให้บริการ และความคาดหวังที่มีต่อบริการ ของศูนย์วิทยบริการ ศึกษาปัญหาการให้บริการตามแนวคิดคุณภาพการให้บริการ ตามมาตรฐานห้องสมุดอุดมศึกษา

ระยะที่ 2 เพื่อร่างแนวทางคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร โดยนำข้อมูลที่ได้จากระยะที่ 1 ร่างแนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จากนั้นนำร่างที่ได้ไปให้ยืนยันด้วยวิธีการตรวจโดยผู้เชี่ยวชาญ 30 คน

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ (มีจำนวนทั้งหมด 821 คน แบ่งเป็นผู้ให้บริการ ได้แก่ บุคลากรศูนย์วิทยบริการ 15 คน และผู้ใช้บริการ ได้แก่ สมาชิกศูนย์วิทยบริการ และสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปี 2559 จำนวน 806 คน แบ่งเป็นนักศึกษา 717 คน อาจารย์ 44 คน เจ้าหน้าที่ทั่วไป 45 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกศูนย์วิทยบริการ และสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทั่วไปมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประจำปี 2559 ได้จากวิธีการเลือกตัวอย่างแบบชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยเทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางการหาขนาดตัวอย่างสำเร็จรูปของ Taro Yamane (Yamane, Yaro, 1973) โดยกำหนดระดับความคลาดเคลื่อนที่ .05 (หรือระดับความเชื่อมั่นที่ 95%) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 283 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้บริการ ได้แก่ บุคลากรศูนย์วิทยบริการ 15 คน และผู้ใช้บริการ ได้แก่ นักศึกษา 239 คน อาจารย์ 14 คน และเจ้าหน้าที่ทั่วไป 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางคุณภาพการให้บริการ ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อการสำรวจเชิงการตลาดที่ใช้วัดการรับรู้และความคาดหวังของผู้ใช้บริการของห้องสมุด ใน 5 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยด้านการให้บริการ, ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ, ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม, ปัจจัยด้านทรัพยากรสารสนเทศ และปัจจัยด้านบุคลากร จากการนำแบบสอบถามที่ทำการปรับปรุงเรียบร้อยแล้วนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบความ

เที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าความค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา หรือสัมประสิทธิ์ความเที่ยง และความชัดเจนของการใช้ถ้อยคำ ผลการวิเคราะห์ พบว่า ระดับบริการต่ำสุดที่ยอมรับได้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .997, ระดับบริการที่คาดหวังว่าจะได้รับมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .901 และระดับบริการที่ได้รับจริง มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .979 จึงสรุปได้ว่า เครื่องมือสำหรับการวิจัยมีความเชื่อถือได้สูง โดยแบบสอบถามมี จำนวน 2 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามสำหรับผู้ให้บริการ และแบบสอบถามสำหรับผู้ใช้บริการ

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามโดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง ประกอบด้วย บุคลากร ศูนย์วิทยบริการ นักศึกษา อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองหลังจากแจกแบบสอบถามเป็นเวลาหนึ่งสัปดาห์ หากแบบสอบถามไม่ได้รับคืน ผู้วิจัยจะขอติดต่อเก็บในอีก 1 สัปดาห์ถัดไป ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแต่ละชุด แล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีเนื้อหาครบถ้วนนำมาประมวลผลจำนวน 283 ชุด

ผู้วิจัยนำผลการประเมินแบบสอบถาม มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแต่ละชุดแล้วคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามที่มีเนื้อหาครบถ้วนนำมาประมวลผล แล้วดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมทางสถิติ SPSS ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของผู้ให้บริการ และส่วนของผู้ใช้บริการ

ส่วนที่ 1 ผู้ให้บริการ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ให้บริการมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. นำข้อมูลจากตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้ให้บริการเกี่ยวกับระดับคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทั้ง 5 ปัจจัย เป็นแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้น นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายปัจจัยและรายข้อตามตัวแปรที่กำหนดไว้ สำหรับการแปรผลความหมายของค่าเฉลี่ย
3. ประเมินคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ โดยใช้การพิจารณาจากระดับความพึงพอใจในปัจจุบัน และความคาดหวัง

ส่วนที่ 2 ผู้ใช้บริการ มีขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลจากตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสภาพส่วนตัวของผู้ใช้บริการมาแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. นำข้อมูลจากตอนที่ 2 สอบถามความคิดเห็นของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับระดับคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ทั้ง 5 ปัจจัย เป็นแบบมาตรประมาณค่า 9 ระดับ จากนั้น นำมาคำนวณหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายปัจจัยและรายข้อตามตัวแปรที่กำหนดไว้ สำหรับการแปรผลความหมายของค่าเฉลี่ย
3. ประเมินคุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการ โดยใช้การพิจารณาจากช่องว่างและขอบเขตของบริการของศูนย์วิทยบริการทั้ง 3 ด้าน เนื่องจากศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ไม่ได้เป็นสมาชิกของ libQUAL+™ และยังมีบริบทของศูนย์วิทยบริการแตกต่างกับสมาชิกของ LibQUAL+™ ผู้วิจัยจึงไม่ใช้คะแนนตามปกติ (score norms) ในการประเมินคุณภาพการบริการของศูนย์วิทยบริการ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ยึดแนวความคิดการประเมินคุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการ โดยใช้หลักการเรื่องขอบเขตของการยอมรับในการประเมินคุณภาพการบริการของศูนย์วิทยบริการ โดยแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ขอบเขตของการยอมรับ ช่องว่างของบริการที่เพียงพอ ช่องว่างของบริการระดับสูง
4. นำข้อมูลตอนที่ 3 มาสรุปประเด็น และแจกแจงความถี่ เพื่อปรับปรุงคุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
5. การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

1. สภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.5 และเพศชาย ร้อยละ 22.5 ผู้ใช้บริการมีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 87.5 อาจารย์ ร้อยละ 8 และเป็นบุคลากรสายสนับสนุน ร้อยละ 4 โดยสังกัดอยู่คณะครุศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 51.5 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ร้อยละ 23 และคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ร้อยละ 16.5 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความถี่ใน

การเข้าใช้บริการศูนย์วิทยบริการมากที่สุด สัปดาห์ละ 1 - 2 ครั้ง ร้อยละ 35.5 ช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการที่ผู้ใช้บริการนิยมเข้าใช้บริการ คือ ช่วง 12.01 น. - 13.00 น. ร้อยละ 50.5 ส่วนบริการที่ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้มากที่สุด คือ บริการอ่านหนังสือ ร้อยละ 58.5, บริการสืบค้นฐานข้อมูล ร้อยละ 50.0 และบริการสัญญาณ Wi-Fi ร้อยละ 44.0

2. การให้บริการศูนย์วิทยบริการ จากความคิดเห็นของบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีผลต่างของความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการให้บริการเป็นลบ หมายถึง คุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการที่คาดหวังไว้ สภาพปัญหาที่พบในการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในรายปัจจัยย่อยที่มีความพึงพอใจในปัจจุบันน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจุบัน 4.11 มีปัญหาบริการยืมหนังสือต่อได้ด้วยตนเอง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจุบัน 4.11 มีปัญหาการให้บริการทางด้านทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จากภายนอกศูนย์วิทยบริการ ด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจุบัน 3.95 มีปัญหาความกว้างขวางเพียงพอของสถานที่ต่อการให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจุบัน 4.07 มีปัญหาทรัพยากรสารสนเทศไม่สมบูรณ์หรือฉีกขาด และด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจในปัจจุบัน 3.79 มีปัญหาบุคลากรไม่มีความรู้เรื่องการวิจัย

ตาราง 1 ตารางปัญหาการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่มีปัญหามากที่สุดแต่ละปัจจัย

ปัจจัย	ข้อคำถาม	ระดับความพึงพอใจในปัจจุบัน			ระดับความคาดหวัง			คุณภาพบริการ
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	
การให้บริการ	บริการยืมหนังสือต่อได้ด้วยตนเอง	3.80	0.676	พึงพอใจระดับมาก	4.47	0.640	พึงพอใจระดับมาก	ยอมรับได้
เทคโนโลยีสารสนเทศ	มีการให้บริการทางด้านทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จากที่บ้านหรือที่ทำงานได้	3.80	0.775	พึงพอใจระดับมาก	4.27	0.704	พึงพอใจระดับมาก	ยอมรับได้
สภาพแวดล้อม	สถานที่มีความกว้างขวางเพียงพอต่อการให้บริการ	3.53	1.187	พึงพอใจระดับมาก	4.40	0.828	พึงพอใจระดับมาก	ยอมรับได้
ทรัพยากรสารสนเทศ	ทรัพยากรสารสนเทศมีความสมบูรณ์ไม่ฉีกขาด	3.80	0.775	พึงพอใจระดับมาก	4.27	0.704	พึงพอใจระดับมาก	ยอมรับได้
บุคลากร	มีความรู้เรื่องการวิจัย	3.07	1.100	พึงพอใจระดับปานกลาง	3.73	1.280	พึงพอใจระดับมาก	ยอมรับได้

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาที่พบในการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในรายปัจจัยย่อยที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ด้านการให้บริการ พบปัญหาบริการยืมหนังสือต่อด้วยตนเอง ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบปัญหามีการให้บริการทางด้านทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จากภายนอกหน่วยงาน ด้านสภาพแวดล้อม พบปัญหาสถานที่มีความกว้างขวางเพียงพอต่อการให้บริการ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบปัญหาความสมบูรณ์ของทรัพยากรสารสนเทศ โดยมีความพึงพอใจในระดับมาก ด้านบุคลากร พบปัญหาความรู้เรื่องการวิจัยของบุคลากร มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยทุกปัจจัยมีคุณภาพบริการที่ผู้ใช้บริการยอมรับได้

3. ปัญหาที่พบในการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ จากความคิดเห็นของสมาชิกผู้เข้าใช้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร คือ ด้านการให้บริการ มีค่าเฉลี่ยระดับบริการที่ได้รับจริง 6.34 มีปัญหาจำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยระดับบริการที่ได้รับจริง 6.31 มีปัญหาจุดบริการเครือข่ายไร้สายมีจำนวนและประสิทธิภาพไม่เพียงพอ ด้านสภาพแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยระดับบริการที่ได้รับจริง 6.62 มีปัญหาจุดบริการน้ำดื่มไม่เพียงพอ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยระดับบริการที่ได้รับจริง 6.53 มีปัญหาศูนย์วิทยบริการมีวารสารทั้งที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ และอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ใช้บริการต้องการไม่เพียงพอ และด้านบุคลากร มีค่าเฉลี่ยระดับบริการที่ได้รับจริง 6.64 มีปัญหาบุคลากรไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้

ตาราง 2 ตารางปัญหาการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ที่มีปัญหามากที่สุดแต่ละปัจจัย

ปัจจัย	ข้อความถาม	ระดับบริการต่ำสุดที่ยอมรับได้		ระดับบริการที่คาดหวังว่าจะได้รับ		ระดับบริการที่ได้รับจริง		คุณภาพบริการ
		$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	$\bar{X}$	แปลผล	
การให้บริการ	จำนวนคอมพิวเตอร์มีเพียงพอต่อการใช้บริการ	5.15	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.65	พึงพอใจระดับมาก	6.05	พึงพอใจระดับปานกลาง	ยอมรับได้
เทคโนโลยีสารสนเทศ	จุดบริการ เครือข่ายไร้สายมีจำนวนและประสิทธิภาพเพียงพอ	5.28	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.54	พึงพอใจระดับมาก	6.24	พึงพอใจระดับปานกลาง	ยอมรับได้
สภาพแวดล้อม	มีจุดบริการน้ำดื่มเพียงพอ	5.10	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.43	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.14	พึงพอใจระดับปานกลาง	ยอมรับได้
ทรัพยากรสารสนเทศ	ศูนย์วิทยบริการมีวารสารทั้งที่อยู่ในรูปสิ่งพิมพ์ และอิเล็กทรอนิกส์ที่ผู้ใช้บริการต้องการ	5.28	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.63	พึงพอใจระดับมาก	6.44	พึงพอใจระดับปานกลาง	ยอมรับได้
บุคลากร	มีความสามารถในการถ่ายทอดสิ่งที่ได้เรียนรู้ให้กับผู้อื่นได้	5.33	พึงพอใจระดับปานกลาง	6.59	พึงพอใจระดับมาก	6.43	พึงพอใจระดับปานกลาง	ยอมรับได้

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาที่พบในการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในรายปัจจัยย่อยที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ด้านการให้บริการ พบปัญหาจำนวนคอมพิวเตอร์มีไม่เพียงพอต่อการใช้บริการ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ พบปัญหาบริการ Notebook ของศูนย์วิทยบริการมีขั้นตอนการบริการที่เข้าถึงได้ยาก ด้านสภาพแวดล้อม พบปัญหามีจุดบริการน้ำดื่มไม่เพียงพอ ด้านทรัพยากรสารสนเทศ พบปัญหาปริมาณวารสารไม่เพียงพอต่อความต้องการ ด้านบุคลากร พบปัญหาความสามารถในการสื่อสารภาษาต่างประเทศของบุคลากร มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง โดยทุกปัจจัยมีคุณภาพบริการที่ผู้ให้บริการยอมรับได้

4. แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพบริการ โดยจัดทำแบบสำรวจและประเมินคุณภาพบริการ ประชุมบุคลากรเพื่อจัดทำแผนพัฒนา ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานตามแผน สรุปคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ 1) ด้านการให้บริการ ปรับปรุงบริการคอมพิวเตอร์ ปรับปรุงการจัดเรียงทรัพยากรสารสนเทศ ปรับปรุง/จัดทำขั้นตอนการจัดเรียงทรัพยากรสารสนเทศ ปรับปรุงแนวปฏิบัติที่จะทำให้งานขั้นตอนการบริการมีความสะดวกรวดเร็ว 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ปรับปรุงเครือข่ายไร้สาย โดยใช้ผลการประเมินประสิทธิภาพของจุดบริการ มอบหมายบุคลากรศูนย์วิทยบริการตรวจเช็คจุดบริการ จัดทำช่องทางรับเรื่องร้องเรียน/ข้อเสนอแนะการบริการ ปรับปรุงการบริการ Notebook ของศูนย์วิทยบริการ อบรมการสืบค้นด้วยสารสนเทศ 3) ด้านสภาพแวดล้อม ปรับปรุงบริการด้านจุดบริการน้ำดื่ม โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมิน ปรับปรุงบริการด้านป้ายบอกทิศทางแหล่งสารสนเทศ ปรับปรุงบริการด้านแสงสว่าง โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมิน 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ปรับปรุงบริการวารสาร เพิ่มวารสารให้หลากหลาย ปรับปรุงบริการทรัพยากรสารสนเทศ ซ่อมแซมทรัพยากรสารสนเทศ ปรับปรุงบริการวารสาร เพิ่มจำนวนวารสารให้เพียงพอต่อความต้องการ 5) ด้านบุคลากร อบรมพัฒนากระบวนการถ่ายทอดความรู้ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาความสามารถในการประเมินทรัพยากรสารสนเทศ สนับสนุนบุคลากรทำการวิจัย เพื่อนำผลวิจัยมาใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงาน ส่งเสริมการเผยแพร่ผลงานของบุคลากร/การนำความสามารถมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กร

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ

สภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่าผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 77.5 ผู้ใช้บริการมีสถานภาพเป็นนักศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 87.5 โดยสังกัดอยู่คณะครุศาสตร์มากที่สุด ร้อยละ 51.5 ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าใช้บริการศูนย์วิทยบริการมากที่สุด สัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง

ร้อยละ 35.5 ช่วงเวลาในการเข้าใช้บริการที่ผู้ใช้บริการนิยมเข้าใช้บริการ คือ ช่วง 12.01 น. - 13.00 น. ร้อยละ 50.5 ส่วนบริการที่ผู้ใช้บริการเข้ามาใช้มากที่สุด คือ บริการอ่านหนังสือ ร้อยละ 58.5 สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชีษณทัศน์ พิษยประภาพรรณ (2558) เรื่อง คุณภาพการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 53.8 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.3 จบการศึกษาในระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 79.7

2. ปัญหาการให้บริการศูนย์วิทยบริการ

ผลการศึกษาปัญหาการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีผลต่างของความพึงพอใจและความคาดหวังต่อการให้บริการเป็นลบ หมายถึง คุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการที่คาดหวังไว้ ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่ผู้ใช้บริการมีต่อการให้บริการในทุก ๆ ด้านมีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของความคาดหวังที่ผู้ใช้บริการคาดหวังว่าการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จะสามารถให้บริการได้ แสดงว่าคุณภาพการให้บริการของศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร อยู่ในระดับต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังของผู้ให้บริการ หรือผู้ใช้บริการมีความคาดหวังอยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ธณกร จินตพล (2554) เรื่อง การศึกษาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ผลวิจัย พบว่า ความคาดหวังของนักศึกษาที่มีต่อการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ความพึงพอใจของนักศึกษาที่ได้รับต่อการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก คุณภาพการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา พบว่า ค่าเฉลี่ยของความพึงพอใจที่นักศึกษาได้รับในทุก ๆ ด้าน มีค่าน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของความคาดหวังที่นักศึกษาคาดหวังจะได้รับการบริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย แสดงว่าคุณภาพการให้บริการของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา อยู่ในระดับต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับความคาดหวังของผู้มารับบริการ หรือมีระดับความคาดหวังสูง

จากปัญหาการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ในรายปัจจัยย่อยที่มีความพึงพอใจน้อยที่สุด ปัจจัยย่อยบริการยืมหนังสือต่อได้ด้วยตนเอง (ด้านการให้บริการ) มีการให้บริการทางด้านการทรัพยากรอิเล็กทรอนิกส์จากที่บ้านหรือที่ทำงานได้ (ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ) สถานที่มีความกว้างขวางเพียงพอต่อการให้บริการ (ด้านสภาพแวดล้อม) ทรัพยากรสารสนเทศมีความสมบูรณ์ไม่มีขีดจำกัด (ด้านทรัพยากรสารสนเทศ) มีความพึงพอใจในระดับมาก มีความรู้เรื่องการวิจัย (ด้านบุคลากรศูนย์วิทยบริการ) มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง จะพบว่า ปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการ คือ การปรับปรุงขั้นตอนการให้บริการให้สะดวก รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขั้นตอนของการให้บริการ การสำรวจความเข้าใจของผู้ให้บริการในการให้บริการ มีการจัดทำคู่มือขั้นตอนในการให้บริการต่าง ๆ และจัดการอบรมแนะนำเกี่ยวกับการให้บริการแก่บุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ที่ยังไม่มี ความเข้าใจ อีกทั้งควรมีการปรับปรุงสถานที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพการให้บริการในช่วงเวลานั้น ๆ พร้อมทั้งต้องมีการสำรวจ บำรุงรักษา และซ่อมแซมทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ ให้มีความสมบูรณ์พร้อมใช้งานอยู่เสมอ และควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการฝึกอบรม การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการประชุมสัมมนาในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้ให้แก่บุคลากร เช่น ความรู้เรื่องการวิจัย เป็นต้น

3. ปัญหาการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ

ผลการศึกษาปัญหาการใช้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบริการของศูนย์วิทยบริการ ระดับบริการต่ำสุดที่ยอมรับได้และระดับบริการที่ได้รับจริงอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับบริการที่คาดหวังว่าจะได้รับ อยู่ในระดับมาก

ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการ พบว่า ค่าเฉลี่ยของบริการที่ผู้ใช้บริการจริงนั้นอยู่ในช่วงของขอบเขตของการยอมรับทุกข้อ และช่องว่างของบริการที่เพียงพอมีค่าเป็นบวกในทุกด้าน แสดงว่า คุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการหรือที่คาดหวังไว้ ส่วนช่องว่างของบริการระดับสูงมีค่าเป็นลบ แสดงว่า คุณภาพบริการของศูนย์วิทยบริการ ยังไม่ถึงระดับที่ผู้ใช้บริการคาดหวังไว้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สายธาร สุเมธธิดิม โสภาทิพย์ และบัวระภา กลยนิย (2556) เรื่อง ระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพการบริการของห้องสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยใช้ LibQUAL+TM ผลวิจัย พบว่า 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับบริการของห้องสมุด พบว่า ระดับบริการต่ำสุดที่ยอมรับได้และระดับบริการที่ได้รับจริงอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนระดับบริการที่คาดหวังว่าจะได้รับ อยู่ในระดับมาก 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพบริการของห้องสมุด พบว่า ค่าเฉลี่ยของบริการที่ผู้ใช้บริการจริงนั้นอยู่ในช่วงของขอบเขตของการยอมรับทุกข้อ และช่องว่างของบริการที่เพียงพอมีค่าเป็นบวกในทุกด้าน แสดงว่า คุณภาพบริการของห้องสมุดอยู่ในเกณฑ์ที่รับได้ แต่ยังไม่ตรงกับความต้องการหรือที่คาดหวังไว้ ส่วนช่องว่างของบริการระดับสูงมีค่าเป็นลบ แสดงว่า คุณภาพบริการของห้องสมุดยังไม่ถึงระดับที่ผู้ใช้บริการคาดหวังไว้ จากสภาพปัญหาการใช้บริการศูนย์วิทยบริการผู้วิจัยได้จัดทำแผนแนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ เพื่อปรับปรุงคุณภาพการให้บริการต่อไป

4. แนวทางส่งเสริมคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

จากการประเมินคุณภาพการให้บริการศูนย์วิทยบริการ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ด้านการบริการที่ควรปรับปรุงมากที่สุด มีแนวทางดังต่อไปนี้ 1) ด้านการให้บริการ จัดทำแบบสำรวจความต้องการใช้บริการคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้บริการศูนย์วิทยบริการฯ รวมถึงปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและเป็นสาเหตุให้จำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอต่อการให้บริการ สรุปความต้องการใช้บริการคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้บริการศูนย์วิทยบริการ และดำเนินการเพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์ในการให้บริการ 2) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดทำแผนพัฒนา และจัดหางบประมาณพัฒนา/ปรับปรุงเครือข่ายไร้สาย โดยใช้ผลจากการประเมินประสิทธิภาพของจุดบริการและการประชุมคณะทำงาน มอบหมายบุคลากรศูนย์วิทยบริการตรวจสอบเช็คจุดบริการที่มีอยู่เสมอ ว่าทำงานได้ตามปกติ หรือทำงานได้เต็มประสิทธิภาพหรือไม่ เป็นประจำทุกสัปดาห์ เพื่อให้อยู่สถานะพร้อมใช้งาน และจัดทำช่องทางรับเรื่องร้องเรียน/ข้อเสนอแนะ 3) ด้านสภาพแวดล้อม จัดทำแบบสำรวจความต้องการใช้บริการจุดน้ำดื่ม รวมถึงสำรวจปัญหาและอุปสรรคของผู้ใช้บริการเกี่ยวกับจุดบริการน้ำดื่ม ควรเพิ่มจุดบริการน้ำดื่ม ควรเปลี่ยนจากแก้วน้ำพลาสติกเป็นแก้วหรือกรวยกระดาษแบบใช้แล้วทิ้ง 4) ด้านทรัพยากรสารสนเทศ ประชุมและจัดทำแผนบริการวารสาร โดยใช้ข้อมูลจากผลการประเมินจากนั้นดำเนินการตามแผน เช่น เพิ่มชื่อเรื่องวารสารให้หลากหลายต่อการให้บริการ ทั้งแบบสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จัดทำแบบสำรวจ และสำรวจความต้องการวารสารของผู้ใช้บริการศูนย์วิทยบริการ รวมทั้งจัดทำแบบสำรวจ และสำรวจความพึงพอใจในปริมาณวารสารของผู้ใช้บริการ 5) ด้านบุคลากร ประชุมและจัดทำแผนพัฒนาศูนย์วิทยบริการรายบุคคล และสำนักวิทยบริการ จากนั้นดำเนินการตามแผน เช่น จัดทำโครงการอบรมกระบวนการถ่ายทอดความรู้ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ติดต่อวิทยากรผู้มีความรู้ เพื่อทำการอบรมให้บุคลากร จัดอบรมให้กับบุคลากร เรื่อง กระบวนการถ่ายทอดความรู้ และการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับบุคลากรที่เข้า/ผ่านการอบรม ต้องจัดทำข้อสรุปขององค์ความรู้ที่ได้จากการอบรม เช่น จัดทำไฟล์ pdf เพื่อเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ KM จัดทำคลิปสรุปความรู้ เป็นต้น และให้บุคลากรนำความรู้ในการปฏิบัติงานของตนเอง มาถ่ายทอดให้ผู้ให้บริการและบุคลากรได้รับฟัง เพื่อฝึกฝนการถ่ายทอดความรู้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้วิจัยนำเสนอแนวปฏิบัติ ดังนี้

1.1 การส่งเสริมคุณภาพการให้บริการในปัจจุบันด้านการให้บริการ และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศควรมีการปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ควรมีการสำรวจหรือประเมินการให้บริการทุกครั้ง เพื่อหาปัญหาและข้อบกพร่องที่ทำให้การให้บริการด้อยคุณภาพ เช่น การให้คะแนนความพึงพอใจต่อการให้บริการทุกครั้ง เป็นต้น

1.2 การส่งเสริมคุณภาพการให้บริการในปัจจุบันด้านสภาพแวดล้อม ควรมีการปรับปรุงตามสภาพการณ์ในช่วงเวลานั้น ๆ เช่น การปรับอุณหภูมิของเครื่องปรับอากาศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมที่ 25 องศาเซลเซียส และไม่ใช้พลังงานไฟฟ้าเกินกว่าที่จำเป็น

1.3 การส่งเสริมคุณภาพการให้บริการในปัจจุบันด้านทรัพยากรสารสนเทศ ควรจัดทำข้อกำหนดการสำรวจความสมบูรณ์พร้อมใช้งานของทรัพยากรสารสนเทศที่ชัดเจน

1.4 การส่งเสริมคุณภาพการให้บริการในปัจจุบันด้านบุคลากร ควรมีการจัดการส่งเสริมและพัฒนาความรู้ที่มี และเพิ่มเติมความรู้ที่ยังขาดอยู่เสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้ใช้บริการจำแนกตามเพศ สถานภาพ และหน่วยงานที่สังกัด ว่ามีความคิดเห็นและความพึงพอใจต่างกันอย่างไร

2.2 ควรมีการจัดทำแนวทางส่งเสริมการให้บริการในส่วนของปัจจัยย่อยที่มีคุณภาพการให้บริการยังไม่ถึงระดับที่ผู้ใช้บริการคาดหวังไว้ทุกปัจจัยย่อย

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการในยุค Thailand 4.0 และพยากรณ์ปัจจัยที่จะส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ธนกร จินตพละ. (2554). การศึกษาคุณภาพการให้บริการของเทศบาลของสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครราชสีมา. ภาควิชา. บธ.ม. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สายธาร สุ่มธอติคม โสภไทยลา และบัวระภา กลนีย์. (2556). ระบบสารสนเทศเพื่อการประเมินคุณภาพการบริการของห้องสมุด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร โดยใช้ LibQUAL+TM. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2557). *มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2554* เข้าถึงได้จาก <http://qalibrary.bu.ac.th>. 14 กุมภาพันธ์ 2560.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2559). *รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2559*. สกลนคร: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ. (2561). *รายงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561*. สกลนคร: สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุริทอง ศรีสะอาด. (2544). *แนวทางการพัฒนาห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ.2544*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เสาวภา ประพันธ์วงศ์. (2551). LibQUAL+TM : การประเมินคุณภาพบริการห้องสมุด. *วารสารสำนักหอสมุดวิทยาลัยทักษิณ*, 7(2), 21 - 25.
- อภิลักษณ์ คำแพงดาว. (2555). *ประเภทของห้องสมุด*. เข้าถึงได้จาก <http://sites.google.com/site/myfriendnkhonhin>. 25 กันยายน 2560.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

การยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน

บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม

ADOPTION OF CLOUD COMPUTING TECHNOLOGY TO SUPPORT PERSONNEL WORK AT
NAKHON PHANOM TECHNICAL COLLEGE IN NAKHON PHANOM PROVINCE

นพมาศ แสงกล้า* และ สมบูรณ์ ชาวยายโขง

Nopamas Sankla* and Somboon Chaochaikong

สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: mini.pimz@gmail.com

รับบทความ 5 มีนาคม 2562 แก้ไขบทความ 26 มิถุนายน 2562 ตอรับบทความ 8 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม โดยสัมภาษณ์ ผู้บริหารจำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบงาน จำนวน 19 คน 2) วิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม โดยใช้แบบสอบถาม สอบถามผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 61 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 19 คน รวม 85 คน และ 3) หาแนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม โดยการประชุมกลุ่มย่อย เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ จำนวน 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย โดยวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า วิทยาลัยเทคนิคนครพนมมีนโยบายการนำเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ มาใช้เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ แต่พบปัญหาในเรื่องความเร็วและความเสถียร ทำให้การทำงานบางอย่างขัดข้อง เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ตพร้อมกันหลาย ๆ เครื่องมีความช้าต้องใช้เวลานาน หรือ เข้าถึงข้อมูลไม่ได้เลยบ่อยครั้ง บางครั้งพบปัญหาในการจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการแสดงผลข้อมูล

2. ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ อยู่ในระดับมากที่สุด มี 15 ปัจจัย โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ปัจจัยด้านความเพลิดเพลินในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อการควบคุมจากภายนอก และปัจจัยด้านความสนุกสนานที่รับรู้ได้ ตามลำดับ และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. แนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ควรส่งเสริมทั้งด้านตามองค์ประกอบของเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยสิ่งที่ควรส่งเสริม 3 อันดับแรก คือ 1) ควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความรวดเร็วและความเสถียร 2) ควรมีระบบ โปรแกรม แอปพลิเคชัน ที่ทันสมัย ใช้งานง่ายและสะดวกสบาย และ 3) ควรจัดประชุมชี้แจง ถ่ายทอดแนวความคิด ความสำคัญ ประโยชน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์แก่บุคลากรทุกคนจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

คำสำคัญ: เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์, การยอมรับเทคโนโลยี

ABSTRACT

The objectives of this research were: 1) to investigate the current conditions and problems of the technology acceptance of cloud computing to support personnel work at Nakhon Phanom Technical College.

The interviews were carried out with five administrators and 19 system operators for data collection. 2) to analyze the technology acceptance factors of cloud computing to support personnel work at Nakhon Phanom Technical College. A questionnaire was distributed to a sample of five administrators, 61 teachers and 19 operational staff, yielding a total of 85 respondents. and 3) to establish the guidelines for promoting the technology acceptance of cloud computing to support personnel work at Nakhon Phanom Technical College. Data was collected through a group of discussion with seven specialists. The quantitative data was analyzed by percentage, mean, frequency, and standard deviation. The content analysis was employed to analyzed the information gained from a group discussion.

The results revealed that:

1. In terms of conditions and problems, Nakhon Phanom Technical College had a policy on adopting cloud computing technology for work support of administrators, teachers, and supportive staff. However, the problems on quality of internet connection were found, for example multiple users caused the connection speed to slow down and limit the accessibility for data storage, data integration and data presentation.

2. The 15 factors contributed to the acceptance of cloud computing technology, as a whole were at a high level. The first three most influential factors consisted of the pleasure of using the computer, the recognition of external control, and the recognized fun and enjoyment.

3. The guidelines to promote the acceptance of cloud computing technology to support personnel work at Nakhon Phanom Technical College, Nakhon Phanom Province involved the fully support of all aspects concerning information technology. The first three aspects which were highly recommended were: 1) a provision of high-speed internet services, 2) modern and friendly user software computer programs or applications, and 3) personnel meetings to discuss issues related to importance of cloud computing technology coupled with transferring concepts and ideas considered or implemented by utilities cloud computing technology.

Keywords: Cloud Computing Technology, Cloud Computing Technology Adoption

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาคุณภาพและการดำรงชีวิตในสังคม รวมทั้งการแข่งขัน ด้านเศรษฐกิจของประเทศไทยและของโลก องค์กรทุกประเภทได้มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในทางยุทธศาสตร์และในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความต่อเนื่องของการให้บริการจากหน่วยงานภาครัฐไปยังภาคประชาชน แต่นอกจากค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วความเชี่ยวชาญของบุคลากร ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน ความพร้อมในการดูแลบำรุงรักษาระบบให้พร้อมบริการตลอดเวลา รวมถึงมาตรการในการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากภัยพิบัติก็เป็นอีกปัจจัยหลักที่ควรจะต้องมีการพิจารณาในการลงทุนเพิ่มเติมที่แตกต่างกันไป ในภาครัฐได้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้เป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการและให้บริการประชาชนมากขึ้น ส่งผลให้งบประมาณในการจัดซื้อด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการลดปัญหาด้านการใช้งบประมาณซ้ำซ้อนและการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ภาครัฐจึงนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยแก้ปัญหาในรูปแบบของบริการทรัพยากรพื้นฐาน แหล่งเก็บข้อมูล หน่วยความจำหน่วยประมวลผล รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาและจัดการแอปพลิเคชัน หรือข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งเทคโนโลยีใหม่ที่นำมาใช้ในปัจจุบันคือเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ (Cloud computing) (สภาคณบดีคณะเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งประเทศไทย, กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2558)

เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ หรือ Cloud computing เป็นการประมวลผลแบบแบ่งปันทรัพยากรผ่านเครือข่าย โดยมีให้บริการโดยใช้ประโยชน์จากโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทำงานเชื่อมโยงกัน โดยมีเซิร์ฟเวอร์จำนวนมากทำงานสอดประสานเป็นหนึ่งเดียวกัน เพื่อให้บริการแอปพลิเคชันต่าง ๆ ลดความซ้ำซ้อนยุ่งยากของผู้ต้องการใช้บริการ อีกทั้งยังช่วยประหยัดพลังงานและลดค่าใช้จ่าย เพราะเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ทำงานผ่านเทคโนโลยีเสมือน (Virtualization) ระบบจึงไม่ได้อยู่

จำกัด ในเรื่องของสมรรถนะและขีดความสามารถของการใช้ระบบประมวลผลจากระบบต่าง ๆ ทำให้เกิดการบริการหลาย ๆ อย่าง และเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์เป็นรูปแบบที่มีผู้ให้บริการสาธารณะจัดสรร การให้บริการการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ตเป็นส่วนมาก โดยผู้ใช้บริการไม่จำเป็นต้องรับทราบว่ามีเซิร์ฟเวอร์ติดตั้งอยู่ที่ไหนและมากเท่าใด สนใจเพียงแค่บริการที่ได้รับเท่านั้น (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

วิทยาลัยเทคนิคนครพนม เป็นหน่วยงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เปิดสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรระยะสั้นหลากหลายวิชา ซึ่งมีนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ การผลิตและพัฒนาากำลังคนอาชีวศึกษาสู่สากล พ.ศ.2555 - 2569 คณะกรรมการการอาชีวศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มาใช้แก้ปัญหา วิทยาลัยเทคนิคนครพนม มีนโยบายการนำเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ มาใช้เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ เนื่องจากเครื่องแม่ข่าย (server) ที่ใช้ในการจัดเก็บข้อมูลมีปริมาณจำกัด ส่งผลต่อการทำงาน เช่น พื้นที่จัดเก็บข้อมูลของงานวัดผลและประเมินผลบนเว็บวิทยาลัยไม่เพียงพอ จึงต้องใช้เครื่องมือช่วยอย่าง Wordpress และระบบสารสนเทศเพื่องานประกันคุณภาพการศึกษา ในระยะแรกได้นำรูปแบบของ Google App for Education โดยมีการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้ใช้ตามหน้าที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของตนเอง แต่ผลที่เกิดขึ้นคือ ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ ที่ยังใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ไม่เต็มที่ จากการสำรวจเบื้องต้น พบว่า บุคลากรบางส่วนรู้จักเทคโนโลยีการคำนวณ แบบคลาวด์ บางส่วนไม่รู้จักเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์และบางส่วนใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ อยู่แต่ไม่ทราบว่าเป็นเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ทำให้การใช้งานยังไม่มีประสิทธิภาพตามนโยบายของวิทยาลัยที่ตั้งไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และแนวทางในการส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี 3 (Technology acceptance model: TAM 3) พัฒนามาจากแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี 1 (TAM 1) และแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี 2 TAM 2) ประกอบด้วย 15 ปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยการรับรู้ถึงควมมีประโยชน์ 2) ปัจจัยการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้ 3) ปัจจัยบรรทัดฐานเชิงจิตวิสัย 4) ปัจจัยภาพลักษณ์ 5) ปัจจัยความเกี่ยวข้องของคัมภีร์ 6) ปัจจัยผลลัพธ์ที่สามารถพิสูจน์ได้ 7) ปัจจัยคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ 8) ปัจจัยความสมัครใจ 9) ปัจจัยประสบการณ์ 10) ปัจจัยสมรรถนะของตนเองด้านคอมพิวเตอร์ 11) ปัจจัย การรับรู้ต่อการควบคุมจากภายนอก 12) ปัจจัยความวิตกกังวลต่อคอมพิวเตอร์ 13) ปัจจัยความเพลิดเพลินในการใช้งานคอมพิวเตอร์ 14) ปัจจัยความสนุกสนานที่รับรู้ได้ และ 15) ปัจจัยการใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ และสามารถแยกองค์ประกอบหลักได้ 3 องค์ประกอบ คือ 1) ปัจจัยตัวดำเนินการ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ถึงควมมีประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ถึง ความง่ายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี 3 มีปัจจัยที่ช่วยให้มีโอกาสสูงมากขึ้นที่ผู้ใช้งานในองค์กรจะยอมรับเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ (ปราโมทย์ สิมนาม, 2554) ดังนั้นจึงเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์และหาแนวทางการส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม

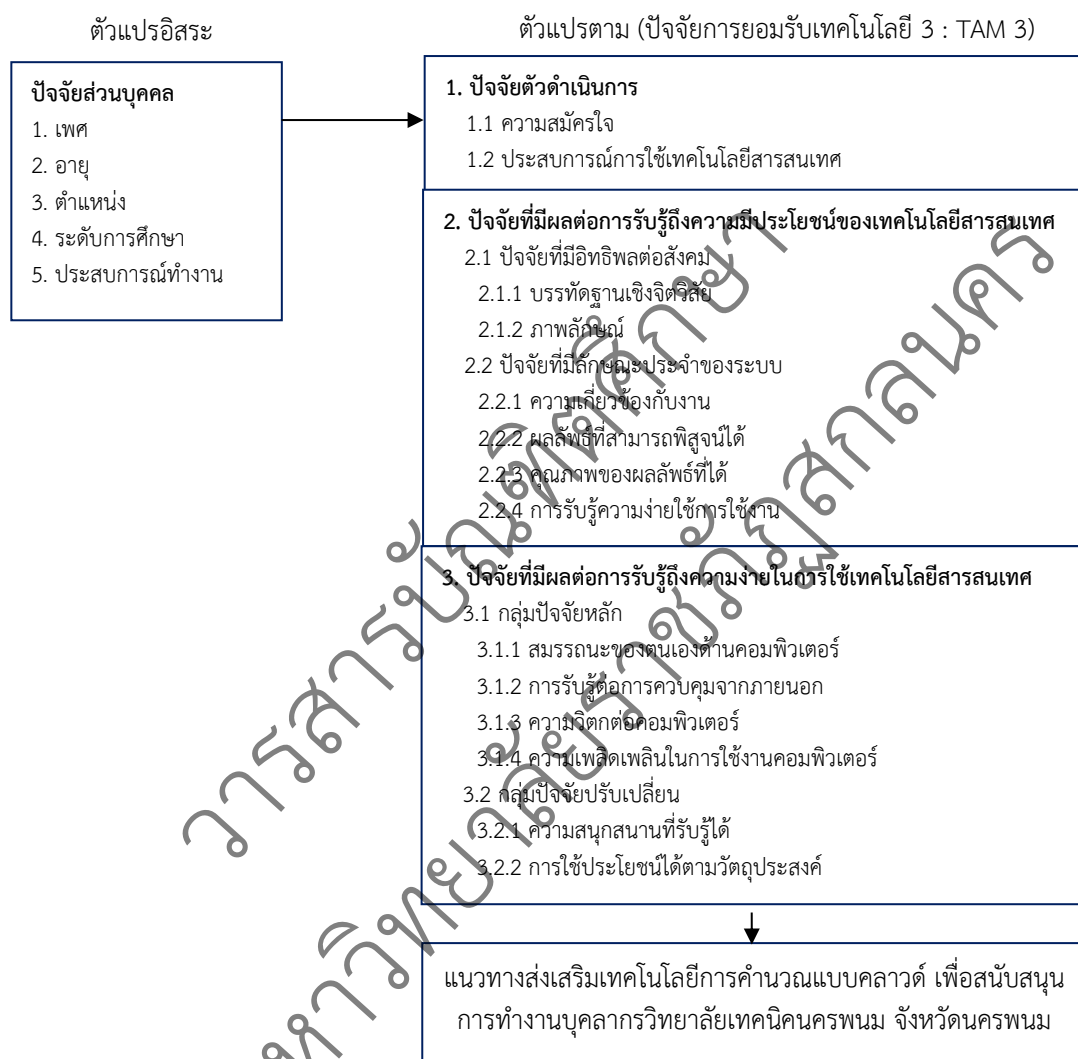
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม
3. เพื่อหาแนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์เพื่อสนับสนุนการทำงานของบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้แบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี 3 (Technology Acceptance Model 3: TAM 3) มีปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดพฤติกรรมความตั้งใจในการใช้งานนำไปสู่การใช้งานและการนำเทคโนโลยีมาใช้จริง ซึ่งมีปัจจัยหลัก 3 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยตัวดำเนินการ ประกอบด้วย ความสมัครใจและประสบการณ์ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ถึงควมมีประโยชน์ของเทคโนโลยี

สารสนเทศ ประกอบด้วย หนึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสังคม ได้แก่ บรรทัดฐานเชิงจิตวิสัย ภาพลักษณ์ และสองปัจจัยที่มีลักษณะประจำของระบบ ได้แก่ ความเกี่ยวข้องกับงาน ผลลัพธ์ที่สามารถพิสูจน์ได้ คุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน และ 3) ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย หนึ่งกลุ่มปัจจัยหลัก ได้แก่ สมรรถนะของตนเอง ด้านคอมพิวเตอร์ การรับรู้ต่อการควบคุมจากภายนอก ความวิตกกังวลต่อคอมพิวเตอร์ และความเพิกเฉลในการใช้งานคอมพิวเตอร์ สองปัจจัยปรับเปลี่ยน ได้แก่ ความสนุกสนานที่รับรู้ได้ และการใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์สองกลุ่มปัจจัยปรับเปลี่ยนประกอบด้วย 1) ความสนุกสนานที่รับรู้ได้ และ 2) การใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ เทียบกับตัวแปรอิสระ คือปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ตำแหน่งระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงาน บุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ วิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม 2 วิทยาเขต ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคนครพนม อำเภอเมือง และวิทยาลัยเทคนิคนครพนม อำเภอกำแพงแสน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 61 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 19 คน รวม 85 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง โดยสัมภาษณ์ผู้บริหาร จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบงาน จำนวน 19 คน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ 2) แบบสอบถาม เป็นการสอบถามผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 61 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 19 คน รวม 85 คน โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ (1) การสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล (2) การสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และ (3) การสอบถามความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และ 3) แบบสรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย เป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open-End Questionnaire) จำแนกตามองค์ประกอบของระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) บุคลากร (Peopleware) และข้อมูลและสารสนเทศ (Data and Information)

วิธีรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์ ผู้บริหาร จำนวน 5 คน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับระบบงาน จำนวน 19 คน เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้คำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมด้วยตนเอง 2) แบบสอบถาม เป็นการสอบถามผู้บริหาร จำนวน 5 คน ครู จำนวน 61 คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน 19 คน รวม 85 คน เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ผู้วิจัยดำเนินการแจกสอบถามกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และ 3) แบบสรุปประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย จำแนกตามองค์ประกอบเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อหาแนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ผู้วิจัยสรุปประเด็นแนวทางการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ผู้วิจัยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีและเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ผู้วิจัยกำหนดประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยนำเสนอประเด็นคำถามเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม และผู้วิจัยสังเคราะห์แนวทางส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม โดยจำแนกตามองค์ประกอบของเทคโนโลยีสารสนเทศ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) 2) การวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม สรุปได้ดังนี้

วิทยาลัยเทคนิคนครพนม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยี คือ มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาของวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ได้ดำเนินการศึกษาหลักการและอุดมการณ์ ตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการอาชีวศึกษา กรอบมาตรฐานหลักสูตรวิชาชีพ ที่สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนและบริบทของสถานศึกษา สภาพของผู้เรียน สถานประกอบการ ชุมชน ท้องถิ่นและเทคโนโลยี เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน โดยเน้นการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วน เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ บังเกิดผลดีแก่ทางราชการในอนาคต ตามมาตรฐานที่ 2 แนวการจัดการศึกษา จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญและการบริหาร โดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน โดยตัวบ่งชี้ที่ 1 เรื่อง การจัดหลักสูตรการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยเน้นให้มีมีการพัฒนานวัตกรรมจัดการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้และการให้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จากการใช้เทคโนโลยีและเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ในวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ข้างต้นจะเห็นได้ว่า วิทยาลัยเทคนิคนครพนมได้นำเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์มาใช้สนับสนุนการทำงานในบางส่วนแล้ว เพื่อลดปัญหาเรื่องโครงสร้างพื้นฐานทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น พื้นที่จัดเก็บข้อมูลของงานวัดผล และประเมินผลบนเว็บไซต์วิทยาลัยไม่เพียงพอ เป็นต้น แต่สำหรับบุคลากรบางส่วนรู้จักเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ บางส่วนไม่รู้จักเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และบางส่วนใช้เทคโนโลยี

การคำนวณแบบคลาวด์อยู่ แต่ไม่ทราบว่าเป็นเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และในการใช้บริการต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ของบุคลากร นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครพนม พบปัญหาในเรื่องความเร็วและความเสถียร ทำให้การทำงานบางอย่างขัดข้อง เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ตพร้อมกันหลาย ๆ เครื่องมีความจำเป็นต้องใช้เวลานาน หรือ เข้าถึงข้อมูลไม่ได้เลยในบ่อยครั้ง และ พบปัญหาในการจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการแสดงผลข้อมูล เป็นต้น

2. ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม สรุปได้ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์อยู่ในระดับมากทั้งหมด มี 15 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยการรับรู้ถึงความมีประโยชน์ 2) ปัจจัยการรับรู้ถึงความง่ายในการใช้ 3) ปัจจัยบรรทัดฐานเชิงจิตวิสัย 4) ปัจจัยภาพลักษณ์ 5) ปัจจัยความเกี่ยวข้องกับงาน 6) ปัจจัยผลลัพธ์ที่สามารถพิสูจน์ได้ 7) ปัจจัยคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ 8) ปัจจัยความสนใจ 9) ปัจจัยประสบการณ์ 10) ปัจจัยสมรรถนะของตนเองด้านคอมพิวเตอร์ 11) ปัจจัยการรับรู้ต่อการควบคุมจากภายนอก 12) ปัจจัยความวิตกกังวลต่อคอมพิวเตอร์ 13) ปัจจัยความเพลิดเพลินในการใช้งานคอมพิวเตอร์ 14) ปัจจัยความสนุกสนานที่รับรู้ได้ และ 15) ปัจจัยการใช้ประโยชน์ได้ตามวัตถุประสงค์ โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ปัจจัยด้านความเพลิดเพลินในการใช้งานคอมพิวเตอร์ ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.69) ปัจจัยด้านการรับรู้ ต่อการควบคุมจากภายนอก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.65) และปัจจัยด้านความสนุกสนานที่รับรู้ได้ ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.66) ตามลำดับ และในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.54) ตามลำดับ

3. แนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม สรุปได้ดังนี้

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม จากแนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วย 3 ลำดับแรก คือ 1) ควรพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความรวดเร็วและความเสถียร 2) ควรพัฒนาระบบ โปรแกรม แอปพลิเคชัน ที่ทันสมัย ใช้งานง่ายและสะดวกสบาย และ 3) ควรจัดประชุมชี้แจง ถ่ายทอดแนวความคิด ความสำคัญ ประโยชน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์แก่บุคลากรทุกคน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า

สภาพปัจจุบันและปัญหาการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม จากการสัมภาษณ์ วิทยาลัยเทคนิคนครพนมมีนโยบายการนำเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ มาใช้เพื่อสนับสนุนการทำงานของผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ แต่สำหรับบุคลากรบางส่วนรู้จักเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ บางส่วนไม่รู้จักเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ และบางส่วนใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์อยู่ แต่ไม่ทราบว่าเป็นเทคโนโลยีการคำนวณ แบบคลาวด์ ทำให้การใช้งานเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ยังไม่เต็มที่ และในการใช้บริการต่าง ๆ ด้วยเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ของบุคลากร นักเรียน นักศึกษา และผู้ปกครองนักเรียน นักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครพนม พบปัญหาในเรื่องความเร็วและความเสถียร ทำให้การทำงานบางอย่างขัดข้อง เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ตพร้อมกันหลาย ๆ เครื่องมีความจำเป็นต้องใช้เวลานาน หรือ เข้าถึงข้อมูลไม่ได้เลยในบ่อยครั้ง บางครั้งพบปัญหาในการจัดเก็บข้อมูล การประมวลผลข้อมูล และการแสดงผลข้อมูล เป็นต้น แสดงให้เห็นว่า วิทยาลัยเทคนิคนครพนมยังขาดความพร้อมในด้านโครงสร้างพื้นฐานของเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชายชาญ จุลเสนีย์ชร (2555) พบว่า ปัญหาและข้อจำกัดหลายประเด็นที่ยังติดกับเทคโนโลยีแบบเดิมของคอมพิวเตอร์ เช่น การจัดเก็บข้อมูลในปริมาณมาก ๆ การแบ่งปันข้อมูลกับผู้ร่วมงานที่ช้า ความปลอดภัยของข้อมูล และความเร็วในการประมวลผล เป็นต้น ซึ่งเทคโนโลยีของคอมพิวเตอร์ที่ถูกจับตามองว่า จะเข้ามาแทนที่ระบบคอมพิวเตอร์แบบเก่า นั่นก็คือ เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ที่ผู้ใช้งานนั้นสามารถจัดการข้อมูลมากมายโดยที่ไม่จำเป็นต้องลงทุนอุปกรณ์เอง

ปัจจัยการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยการยอมรับยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก โดยปัจจัยที่อยู่ในระดับมาก 3 ลำดับ คือ 1) ปัจจัยด้านความเพลิดเพลินในการใช้งานคอมพิวเตอร์ 2) ปัจจัยด้านการรับรู้ต่อการควบคุมจากภายนอก และ 3) ปัจจัยด้านความสนุกสนานที่รับรู้ได้ ทั้งนี้เพราะ

วิทยาลัยเทคนิคนครพนมได้มีการใช้ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์มาใช้ในระยยะหนึ่ง และเริ่มมีการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์มากขึ้น ทำให้บุคลากรเริ่มมีความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถในการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์เพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สว่างนภา ส่วนภูษา (2556) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ในภาพรวม คือ ปัจจัยด้านการบริหาร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประชาธิรัฐ ธรรมวงศ์ (2556) พบว่า กลุ่มบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ปานกลาง มีความสัมพันธ์ ในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มบุคลากรที่มีทัศนคติเกี่ยวกับเทคโนโลยีค่อนข้างดี กลุ่มบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์สูง มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับกลุ่มบุคลากรที่มีทัศนคติเกี่ยวกับเทคโนโลยีในทิศทางดี และสอดคล้องบางส่วนกับงานวิจัยของ ภาณุพงศ์ เสกทวีลาภ (2557) พบว่า ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศการรับรู้ประสิทธิภาพการเรียนรู้ จรรยาบรรณ ความคาดหวังเกี่ยวกับผลลัพธ์ส่งผลต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมกรการใช้งาน

แนวทางส่งเสริมเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เพื่อสนับสนุนการทำงานบุคลากรวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม จากประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยจำแนกตามองค์ประกอบของเทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ซอฟต์แวร์ (Software) บุคลากร (Peopleware) และข้อมูลและสารสนเทศ (Data and Information) เรียงลำดับตามความถี่สูงสุด คือ 1) ด้านฮาร์ดแวร์ ประกอบด้วย (1) ควรมีระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความรวดเร็วและความเสถียร (2) ควรส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารและทำงานร่วมกันเพื่อให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด และ (3) ควรมีอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ที่สามารถใช้งานได้ง่าย สะดวกสบาย บำรุงรักษา ติดตั้ง ดูแลไม่ยาก และใช้อุปกรณ์ที่ไม่ต้องลงทุนสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ThankGod K. Ekufu. (2012) พบว่า องค์การต่างที่จะนำโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการดำเนินธุรกิจทำให้ มีประสิทธิภาพ มีบางองค์จะใช้ประโยชน์จากการคำนวณและผลประโยชน์ การประหยัดค่าใช้จ่ายกว่า การคำนวณบนเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ด้วย และด้านข้อมูลและสารสนเทศเป็นสิ่งที่ทุกคนในองค์กรต้องรู้ เมื่อรับทราบความหมาย ความสำคัญ วิธีการใช้ ประโยชน์ และข้อควรระวังแล้ว ต้องนำมาเป็นแนวปฏิบัติหรือระเบียบข้อบังคับต่อไป 2) ด้านซอฟต์แวร์ ประกอบด้วย (1) ควรมีระบบ โปรแกรม แอปพลิเคชัน ที่ทันสมัย ใช้งานง่ายและสะดวกสบาย (2) ควรมีระบบ โปรแกรม แอปพลิเคชันสามารถทำงานร่วมกันและแบ่งปันทรัพยากรต่าง ๆ ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้ทุกที่ ทุกเวลา และ (3) ควรเป็นระบบ โปรแกรม แอปพลิเคชัน สามารถวัดผลและประเมินผลการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ 3) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย (1) ควรเตรียมบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้งานเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เช่น การจัดอบรม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และ (2) สร้างความรับผิดชอบและตระหนักให้กับบุคลากรด้านความปลอดภัยของข้อมูลเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ 4) ด้านข้อมูลและสารสนเทศ ประกอบด้วย (1) ควรจัดประชุมชี้แจง ถ่ายทอดแนวความคิด ความสำคัญ ประโยชน์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์แก่บุคลากรทุกคน และ (2) ควรมี การเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานต่าง ๆ ให้บุคลากรทุกฝ่ายร่วมกันปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ และ 5) ด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย (1) ควรจัดทำโครงการรองรับงบประมาณที่จะเกิดขึ้นจากการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์อย่างต่อเนื่อง และ (2) ควรเพิ่มเป็นระเบียบ ข้อบังคับของวิทยาลัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรมีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของประเด็นที่จะส่งเสริมการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ เช่น โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น
- 1.2 ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ อย่างเป็นรูปธรรม
- 1.3 ควรมีการติดตามและประเมิน ส่งเสริมให้ขวัญและกำลังใจ อย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ศึกษาวิจัยแนวทางการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ของวิทยาลัยอื่น ๆ ที่สังกัดกรมอาชีวศึกษา เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ในการกำหนดนโยบายและจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรต่อไป
- 2.2 ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก http://www.mict.go.th/assets/portals/1/files/download/2558_04_08%20เอกสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล.pdf. 11 มีนาคม 2559.

- ชายชาญ จุลเสณีย์ชร. (2555). การวิเคราะห์ความต้องการของระบบสำหรับการประยุกต์การประมวลผลแบบกลุ่มเมฆอย่างเหมาะสมกับการประมวลผลในงานวิทยาศาสตร์. เข้าถึงได้จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php. 18 สิงหาคม 2557.
- ประจักษ์ ธรรมวงศ์. (2556). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ ทัศนคติเกี่ยวกับเทคโนโลยีและประเภทผู้รับนวัตกรรมของบุคลากรในโรงเรียนร่วมฤทธิวิเทศศึกษา. เข้าถึงได้จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php. 18 สิงหาคม 2557.
- ปราโมทย์ สีมานม. (2554). แนวความคิดและวัฒนาการของแบบจำลองการยอมรับการใช้เทคโนโลยี. วารสารการจัดการสมัยใหม่, 9(1), 9 - 17.
- phanuphong sekt. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจด้านพฤติกรรมการใช้ Cloud Storage ในระดับ Software-as-a-Service (SaaS) ของพนักงานองค์กรเอกชน ในเขตพื้นที่เศรษฐกิจของกรุงเทพมหานคร. เข้าถึงได้จาก <http://dspace.bu.ac.th/bitstream/123456789/1261/1/phanuphong.sekt.pdf>. 13 มกราคม 2558.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). Cloud computing. เข้าถึงได้จาก <http://thaiglossary.com/node/51370>. 11 มีนาคม 2559.
- สว่างนภา ส่วนภูษา. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ในสถาบันบัณฑิตศึกษา. เข้าถึงได้จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/153993.pdf>. 28 พฤศจิกายน 2559.
- สมาคมบัณฑิตเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งประเทศไทย. (2557). ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ. เข้าถึงได้จาก <http://www.citt.or.th/>. 19 มีนาคม 2558.
- สุวิภรณ์ ไตรวิทย์ศิลป์. (2557). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการยอมรับเทคโนโลยี web mobile ในการเข้าถึงฐานข้อมูล e-Thesis. เข้าถึงได้จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php. 13 กรกฎาคม 2559.
- ThankGod K. Ekufu. (2012). การพยากรณ์การยอมรับเทคโนโลยีการคำนวณแบบคลาวด์ในองค์กร : ตามรูปแบบการยอมรับเทคโนโลยีและทฤษฎีของพฤติกรรมตามแผน. เข้าถึงได้จาก <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0736585313000877>. 24 กุมภาพันธ์ 2562.

การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักโลก รักทรัพยากร โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด
วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

THE DEVELOPMENT OF ANALYTICAL THINKING ON THE TOPIC OF SAVING THE EARTH AND RESOURCE
CONSERVATION BASED ON CONCEPT OF SCIENCE TECHNOLOGY AND SOCIETY WITH THE PRINCIPLES OF
SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY FOR PRATHOMSUKSA 6 STUDENTS

ขวัญชนก ชัยสุพรรณ^{1,*} ถาดทอง ปานศุภวัชร¹ และ ภัทธภา ฐานวิเศษ²

Khwanchanok Saisupan^{1,*}, Thardthong Pansupawat¹ and Phatrapha Thanwisad²

¹สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

²สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

¹Program in Science Teaching, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

²Program in Environmental Science, Faculty of Science and Technology, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: mhookhwan@gmail.com

รับบทความ 4 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 22 ตุลาคม 2562 ตอรับบทความ 20 มกราคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักโลก รักทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน 3) ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน 4) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน และ 5) ศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชุมชนดงมะไฟเจริญศิลป์ อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test) ชนิด Dependent Samples

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพ 87.95/88.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75, 2) การคิดวิเคราะห์ของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, 3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด, 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 5) ความพึงพอใจของนักเรียนในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การคิดวิเคราะห์, คุณลักษณะอันพึงประสงค์

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop lesson plans based on science technology and society concept with principles of sufficiency economy philosophy on the topic of the earth and resources conservation for Prathomsuksa six students to meet the efficiency of 75/75, 2) to compare students' analytical thinking both before and after the intervention, 3) to examine students' desirable characteristics in accordance with principles of sufficiency economy philosophy, 4) to compare students' learning achievement both before and after the

intervention, and 5) to investigate students' satisfaction after the intervention. The samples, obtained through cluster random sampling, consisted of 27 Prathomsuksa 6 students from Choomchon-dongmafaicharoensin School in Mueang District, Sakon Nakhon Province, during the first semester of academic year 2018. The research instruments were lesson plans, an analytical thinking test, a desirable characteristic evaluation form, a learning achievement test, and an evaluation form of satisfaction. The collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and t-test (Dependent Samples).

The results of this study were as follows: 1) The efficiency of the developed lesson plans was 87.95/88.27 percent, which was higher than the set criteria of 75/75, 2) Students' analytical thinking after the intervention was higher than that of before the intervention at the .01 level of significance, 3) Students' desired characteristics based on the principles of Sufficiency Economy Philosophy after the intervention were at the highest level, 4) Students' learning achievement after the intervention was higher than before the intervention at the .01 level of significance, and 5) Students' satisfaction toward learning science after the intervention was at the highest level.

Keywords: Science Technology and Society Concept, Philosophy Sufficiency Economy, Analytical Thinking, Desired Characteristics

บทนำ

วิทยาศาสตร์มีบทบาทสำคัญยิ่งในสังคมโลกปัจจุบันและอนาคต เพราะวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับทุกคนทั้งในชีวิตประจำวัน และการทำงานอาชีพต่าง ๆ ตลอดจนเทคโนโลยี เครื่องมือเครื่องใช้และผลผลิตต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในชีวิตและการทำงาน เหล่านี้ล้วนเป็นผลของความรู้วิทยาศาสตร์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์และศาสตร์อื่น ๆ วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge - Based Society) ดังนั้น ทุกคนจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์ เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 1 - 6)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพในการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในหลาย ๆ เรื่อง รวมถึงความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ไว้ว่า เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจในหลักการ ทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ เข้าใจขอบเขตธรรมชาติ มีทักษะในการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนากระบวนการคิด ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มวลมนุษย์และสภาพแวดล้อม ตลอดจนนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551, หน้า 3 - 4) วิทยาศาสตร์ช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิเคราะห์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบสามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพที่ตรวจสอบได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 92) การเรียนรู้ต้องอาศัยกระบวนการคิดวิเคราะห์ซึ่งเป็นความสามารถในการจำแนก แยกแยะองค์ประกอบต่าง ๆ ออกเป็นส่วน ๆ ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างไร โดยหาหลักฐานหรือข้อมูลที่น่าเชื่อถือมาสนับสนุน ทักษะการคิดวิเคราะห์จึงเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาและฝึกฝนให้เกิดเป็นทักษะติดตัวผู้เรียนไปตลอดชีวิต การคิดอย่างมีจุดหมาย มีทิศทาง มีกระบวนการที่ดีรอบคอบจะทำให้ได้คำตอบที่สรุปความรู้ที่มีคุณภาพ แม้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์เป็นเรื่องยาก แต่ก็เป็นที่ต้องพัฒนาฝึกฝนเนื่องจากการศึกษาของผู้เรียนในปัจจุบันมีการประเมินมาตรฐานคุณภาพการศึกษา พบว่าความรู้ความสามารถของเด็กไทยมีค่าเฉลี่ยอ่อนลง ทั้งในด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการริเริ่มสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545, หน้า 52) การคิดวิเคราะห์มีความสำคัญและความจำเป็นต่อการดำรงชีวิต ทำให้มีการติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ

การศึกษา (องค์กรมหาชน) ระบุว่ามาตรฐานด้านผู้เรียนผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ ความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์อยู่ในระดับปรับปรุงเป็นส่วนใหญ่ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551, หน้า 1)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนชุมชนดงมะไฟเจริญศิลป์ อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร พบว่า ปีการศึกษา 2559 มีคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน 41.75 โดยคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ มีค่าเท่ากับ 41.22 ซึ่งโรงเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศอยู่ 0.53 และปีการศึกษา 2560 มีคะแนนเฉลี่ยระดับโรงเรียน 39.42 โดยคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศมีค่าเท่ากับ 39.12 ซึ่งโรงเรียนมีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศอยู่ 0.30 จากผลการประเมินดังกล่าว ผู้เรียนบางส่วนยังขาดความสามารถในด้านการคิดวิเคราะห์ การคิดแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนบางส่วนยังต้องได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ เข้าใจข้อเท็จจริง เชื่อมโยงสิ่งที่เรารู้กับสถานการณ์จริงในสังคมท้องถิ่น มีทักษะกระบวนการที่เป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ และการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล เข้าใจคุณค่าและข้อจำกัดของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เข้าใจและรู้ถึงความสัมพันธ์ของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมในท้องถิ่น เพื่อแก้ปัญหาสังคมที่เกิดจากวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้เชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมีงานวิจัยระบุชัดเจนว่า การคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ทำให้ผู้เรียนมีคะแนนการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (ทัศนีย์ ตรีชาติ, 2554, หน้า 50 - 51)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 มีพระราชดำรัส ทรงชี้แนะแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต การป้องกันให้รอดพ้นจากวิกฤตให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, หน้า 6 - 9)

จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงได้ศึกษาเทคนิควิธีการสอนต่าง ๆ และนวัตกรรมมาช่วยในการแก้ปัญหา โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ คือ ขั้นการวางแผน ขั้นการจัดการเรียนรู้ มี 6 ขั้นตอนย่อย คือ ขั้นสงสัย ขั้นวางแผน ขั้นค้นหาคำตอบ ขั้นสะท้อนความคิด ขั้นแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ขั้นนำไปปฏิบัติจริง (บูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) และขั้นการประเมินผล เพื่อมุ่งให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านเนื้อหา ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ พัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง ตลอดจนเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

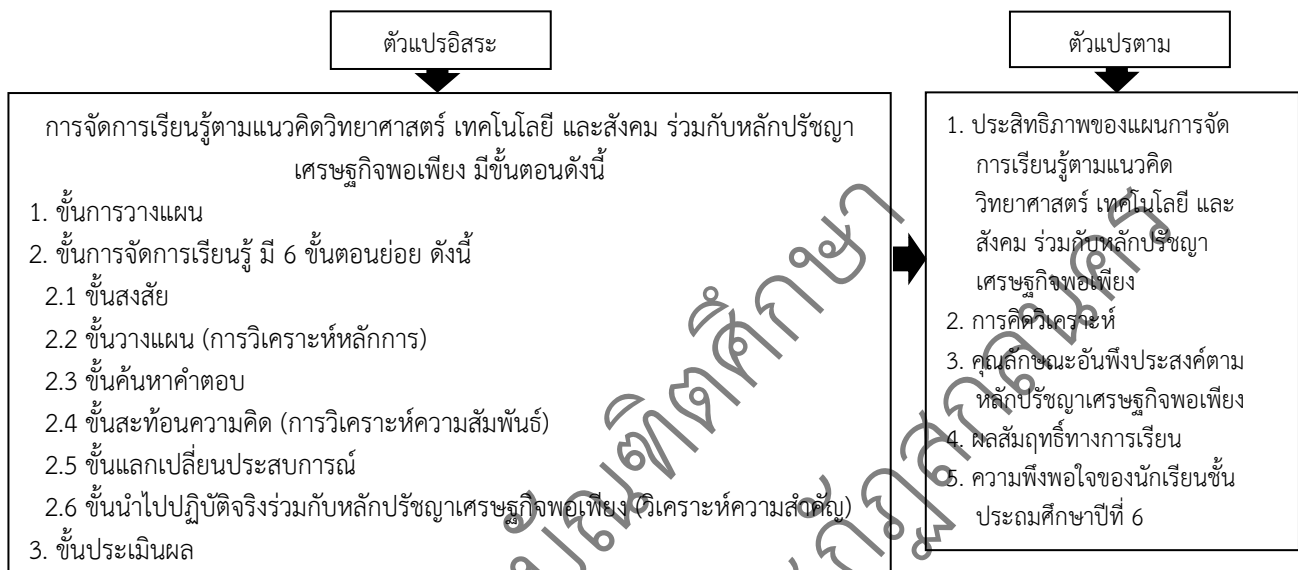
1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร
3. ศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร

4. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร

5. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชุมชนดงมะไฟเจริญศิลป์ อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวนห้องเรียน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 83 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 โรงเรียนชุมชนดงมะไฟเจริญศิลป์ อำเภอมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวนห้องเรียน 1 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 27 คน ซึ่งมาจากเทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) วิธีการสุ่มใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 แผน รวมทั้งรวม 16 ชั่วโมง โดยคะแนนเฉลี่ยของแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เท่ากับ 4.51 มีความเหมาะสมมากที่สุด

2. แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.56 - 0.78 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.40 - 0.65 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.915

3. แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 18 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินคุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลเท่ากับ 1.00 มีความสอดคล้องมากที่สุด

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความยาก (p) ตั้งแต่ 0.56 - 0.74 ค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.35 - 0.69 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.911

5. แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 17 ข้อ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมินความพึงพอใจโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลเท่ากับ 1.00 มีความสอดคล้องมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ระยะก่อนการทดลอง เก็บข้อมูลจากคะแนน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. ระยะระหว่างการทดลอง ดำเนินการทดลองสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในเวลาเรียนปกติ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 8 แผน รวม 16 ชั่วโมง เก็บรวบรวมข้อมูลจากการประเมินชิ้นงาน แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

3. ระยะหลังการทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลการทดสอบจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชุดเดียวกับก่อนเรียน

4. หลังจากทดสอบหลังเรียนเสร็จ ทำการสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจในการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยหาค่าประสิทธิภาพ E_1/E_2

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบวัดการคิดวิเคราะห์ การทดสอบแบบค่าที่ขึ้นของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

3. วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ด้วยแบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบแบบค่าที่ขึ้นของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples)

5. วิเคราะห์ความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ด้วยแบบประเมินความพึงพอใจโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติพื้นฐาน ใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

2.2 ค่าความยาก (p)

2.3 ค่าอำนาจจำแนก (r)

2.4 ค่าความเชื่อมั่นแบบวัดความสอดคล้องภายใน (Measure of Internal Consistency) ใช้วิธีของคูเดอร์- ริชาร์ดสัน

20 (KR-20)

2.5 ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของคอนบาค (Cronbach's alpha)

3. สถิติที่ใช้ในการหาประสิทธิภาพ

การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการวิเคราะห์คะแนน ใช้สูตรคำนวณหา E_1/E_2

4. สถิติที่ใช้ตรวจสอบสมมติฐาน ใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละและโปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้ทดสอบค่าที่แบบไม่อิสระ (t-test for dependent samples)

สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัย การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/88.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75

2. การคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาการคิดวิเคราะห์ เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร โดยจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่จะมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 8 แผน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 87.95/88.27 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอน กระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม คือ การศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตร ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านกระบวนการตรวจสอบและแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญด้านจุดประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล ก่อนนำไปใช้กับนักเรียน ได้ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการฝึกปฏิบัติ ฝึกการคิดวิเคราะห์ มีกิจกรรมที่กระตุ้นให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปยังประสบการณ์เดิม ทำให้นักเรียนเกิดความอยากรู้อยากเห็น สามารถจัดลำดับความคิดด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักขโลก รักขทรัพยากร จำนวน 8 แผนการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ซึ่งสอดคล้องกับ มะลิวัลย์ พรหมโคตร (2556, หน้า 148 - 153) ได้จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชใกล้ตัวเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านศรีวิชา “คุรุราษฎร์อุทิศ” สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1 พบว่า คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คำดัชนีประสิทธิผล (E.I.) มีค่าเท่ากับ 0.60

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75

2. ผลการเปรียบเทียบการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ 10.26 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 25.04 แสดงว่า การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนรู้มีการฝึกความสามารถในการคิดวิเคราะห์ทั้ง 3 ประเภท คือ วิเคราะห์ความสำคัญ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์หลักการ โดยใช้แผนผังความคิด ทำให้นักเรียนสามารถระบุความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ และแยกแยะข้อสรุปออกจากข้อเท็จจริงที่นำมาสนับสนุนเรื่องราวที่กำหนดให้ สามารถเชื่อมโยงความเกี่ยวข้องของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ หากความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของสถานการณ์ที่กำหนดให้ และสามารถคิดหากฎเกณฑ์ องค์ความรู้ที่สัมพันธ์กัน หลักการที่แตกต่างกันของสถานการณ์ หรือสิ่งที่กำหนดให้ได้ ส่งผลให้การคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กุหลาบ คำศรี (2555, หน้า 184) ศึกษาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนรู้ เรื่อง พลังงานแสง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS) พบว่า ความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น ซึ่งดูได้จากผลของคะแนนก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 31.17 และคะแนนหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 56.26 แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคะแนนพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดเป็นร้อยละ 25.09 แสดงว่านักเรียนได้รับการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ให้สูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า เงื่อนไขความรู้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ รู้จักขั้นตอนในการทำงาน มีทักษะการสืบเสาะหาความรู้ มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการคิด การกระทำอย่างรอบรู้ รอบคอบ และรอบด้าน รู้จักประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ เวิน ริทส์โนส (2559, หน้า 143) ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการใช้แผนผังโน้ตทัศน์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า คุณลักษณะตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนโดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการใช้แผนผังโน้ตทัศน์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับดีมาก

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่านักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร พบว่า นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 16.15 และคะแนนหลังเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 24.48 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการสร้างสถานการณ์ คำถาม ปัญหา หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม ทำให้นักเรียนเข้าใจ มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น สอดคล้องกับ อัญชลี กาฝาก (2557, หน้า 86) ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ความคงทนในการเรียนรู้และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ

4.53 ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สื่อการสอน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้เพราะแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจากง่ายไปหายากเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียน แก้ปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้แสวงหาความรู้และสามารถสรุปความรู้ที่ได้อย่างมีเหตุผล โดยใช้แผนผังความคิด แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม อภิปรายอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน ภูมิใจในผลงาน เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่านักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน ที่ควรนำไปพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 การนำแผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ผู้สอนควรศึกษาการจัดการเรียนการสอนในแต่ละชั้นให้เข้าใจ เพื่อจะดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

1.2 ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมโดยการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและอุปกรณ์ เตรียมสื่อการสอน การใช้คำถาม การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนานักเรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.3 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ รู้จักขั้นตอนในการทำงาน มีทักษะการสืบเสาะหาความรู้ มีความสามารถในการใช้เหตุผลในการคิด การกระทำอย่างรอบรู้ รอบคอบ และรอบด้าน รู้จักประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการทำงานอย่างเหมาะสม

1.4 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการสร้างสถานการณ์ คำถาม ปัญหา หรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม ทำให้นักเรียนเข้าใจ มีประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 ความพึงพอใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่อง รักษ์โลก รักษ์ทรัพยากร ผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนฝึกปฏิบัติจากง่ายไปหายาก เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ และรู้จักช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเรียน แก้ปัญหา กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ได้แสวงหาความรู้และสามารถสรุปความรู้ที่ได้อย่างมีเหตุผล โดยใช้แผนผังความคิด แสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม อภิปรายอย่างมีเหตุผล ตลอดจนการนำเสนอหน้าชั้นเรียน ทำให้นักเรียนกล้าแสดงออก นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน ภูมิใจในผลงาน เกิดความพึงพอใจในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในหน่วยการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการคิดสังเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ โดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม ร่วมกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุหลาบ คำศรี. (2555). *ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเจตคติต่อการเรียนรู้ เรื่อง พลังงานแสง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้รูปแบบการสอนตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม (STS)*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มะลิวัลย์ พรหมโคตร. (2556). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานวิทยาศาสตร์ โดยสอดแทรกหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีผลต่อทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เจตคติต่อวิชาวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง พืชใกล้ตัวเรา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- เวิน ริทัศน์โส. (2559). *การพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น ร่วมกับการใช้แผนผังมโนทัศน์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2551). *แนวทางการจัดการเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก http://www.ipst.ac.th/sci_curriculum/215_230.pdf. 14 กุมภาพันธ์ 2560.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *พระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: พรินทวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อัญชลี กาฝาก. (2557). *ผลการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคม เรื่อง สารในชีวิตประจำวัน ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ความคงทนในการเรียนรู้และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันโดยการจัดการเรียนรู้ โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

THE DEVELOPMENT OF SCIENCE PROCESS SKILLS BY USING CIPPA MODEL WITH MIND MAPPING ON THE
TOPIC OF MATERIALS IN EVERYDAY LIFE FOR PRATHOMSUKSA 5 STUDENTS

ฉัตรลดา สัพโส^{1,*}, นิติธาร ชูทรัพย์¹, ถาดทอง ปานสุขวัชร¹ และ ปัญญา นาแพงหมื่น²
Chatlada Sappaso^{1,*}, Nititan Choosup¹, Thardthong Pansuppawat¹ and Panya Napangmeun²

¹สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

²คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

¹Program in Education Degree in Science Teaching, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University,
Sakon Nakhon 47000, Thailand

²Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: parkchatlada@gmail.com

ได้รับบทความ 9 ธันวาคม 2561 แก้ไขบทความ 30 ตุลาคม 2562 ตอบรับบทความ 20 มกราคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75, 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด และ 4) เพื่อศึกษาจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนาหว้า ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวนนักเรียน 36 คน ซึ่งมาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด แบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบวัดจิตวิทยาาสตร์ความคิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและด้วยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.41/76.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้, 2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01, 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 และ 4) จิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์, โมเดลซิปปา, แผนผังความคิด

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop lesson plans based on CIPPA model integrated with mind mapping on the topic of Materials in Everyday Life for Prathomsuksa 5 students to meet the efficiency of 75/75, 2) to compare science process skills of students both before and after the intervention, 3) compare student learning achievement both before and after the intervention, and 4) to examine students' scientific mind after the intervention. The sample, selected by cluster random sampling, consisted of 36 Prathomsuksa 5 students at Ban Na Wa School under the Primary Educational Service Area Office 2, Na Wa District, Nakhon Phanom, during the first

semester of academic year 2018. The research instruments included lesson plans, a form of science process skills evaluation, a learning achievement test, and a form of scientific mind evaluation. The collected data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation, and Dependent Samples t-test.

The findings were as follows: 1) The efficiency of lesson plans based on CIPPA model integrated with mind mapping on the topic of Materials in Everyday Life for Prathomsuksa 5 students achieved 78.41/ 76.34 percent, which was higher than the set criteria of 75/75, 2) The students' science process skills after the intervention were higher than those of before the intervention at a statistical significance level of .01, 3) The students' learning achievement after the intervention was higher than that of before the intervention at a statistical significance level of .01, and 4) The students' scientific mind after the intervention was at a high level.

Keywords: Science Process Skills, CIPPA model, Mind Mapping

บทนำ

สภาพปัจจุบันสภาวะแวดล้อมระดับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจโลกที่ผันผวน การรวมกลุ่มในภูมิภาคต่าง ๆ ของโลกที่เพิ่มมากขึ้น ได้แก่ การรวมกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน การเปลี่ยนแปลงด้านการค้า การลงทุนภาวะอุปทานล้นตลาด จากการเติบโตอย่างก้าวกระโดดของเศรษฐกิจจีนทำให้ผู้ประกอบการไทยต้องปรับตัวเพื่อแข่งขันมากขึ้น การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สภาวะโลกร้อน และวิกฤตพลังงานสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในระดับโลกต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดความต้องการความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2557, หน้า 3) การปรับหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าเป็นสิ่งจำเป็น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มุ่งหวังให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อผู้เรียนมากที่สุด คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิทยาศาสตร์อย่างสนุกสนานควบคู่กับการฝึกฝนและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เป็นพลเมืองของประเทศที่มีสมรรถนะเหมาะสมกับการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 อันนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติต่อไป (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560, หน้า 4)

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการศึกษาค้นคว้าความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพราะความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ได้จากการศึกษาในแต่ละครั้งจะมีความน่าเชื่อถือหรือไม่ต้องมีทักษะหรือความสามารถในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าความรู้ มนุษย์มีความแตกต่างกันในความคิดและความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด แต่ไม่ได้หมายความว่าความแตกต่างดังกล่าวจะไม่สามารถปรับปรุงหรือพัฒนาได้ จากผลการศึกษาในปัจจุบัน พบว่า ความสามารถหรือทักษะต่าง ๆ สามารถฝึกฝนและพัฒนาเพื่อให้เกิดความชำนาญได้ ดังนั้น การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญสามารถเลือกใช้ทักษะต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมในการแก้ปัญหาแต่ละด้านก็สามารถทำได้เช่นกัน (พันธ์ ทองชุมนุช, 2547, หน้า 36) สภาพปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดจากครูผู้สอนครุขาดความแม่นยำในความรู้วิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐาน ครูวิทยาศาสตร์ส่วนหนึ่งมักจะขาดความรู้ในเนื้อหาและไม่ได้พยายามสืบค้นหาความรู้ ครูควรมีความรู้พื้นฐานของทุกสาขาเพียงพอที่จะบอกเด็กได้ว่าเขาทำผิดหรือทำถูก ตอบผิดหรือตอบถูก ด้วยสาเหตุของปัญหาที่ครุขาดความรู้พื้นฐานทางวิทยาศาสตร์นี้ ทำให้ผู้เรียนขาดมโนทัศน์ที่ถูกต้องของความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ทำให้ปัญหาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ที่เกิดจากตัวผู้เรียน ได้แก่ ผู้เรียนมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาวิทยาศาสตร์ ผู้เรียนไม่เคยได้รับการฝึกให้คิดเองจึงคิดเองไม่ค่อยได้ ผู้เรียนส่วนมากไม่มีนิสัยรักการอ่าน เด็กไม่ชอบอ่านหนังสือทำให้ไม่สามารถทำกิจกรรมบางอย่างที่ครูออกแบบได้ เพราะไม่ยอมอ่านแม้กระทั่งใบงานให้ทำกิจกรรมผู้เรียนไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ผู้เรียนขาดความคิดสร้างสรรค์ ผู้เรียนมีสมาธิสั้น สภาพปัญหาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ด้านผู้เรียน เป็นเรื่องที่แก้ไขได้ไม่ยาก (วรณูช หมายแสง, 2549, หน้า 52 - 55)

จากสภาพปัญหาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนบ้านนาหว้า นักเรียนยังขาดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (Ordinary National Education Test: O-NET) โรงเรียนบ้านนาหว้า แล้วผลทดสอบตามมาตรฐานการเรียนรู้ พบว่า ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2559 นักเรียนโรงเรียนบ้านนาหว้า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 42.26 ระดับประเทศคะแนนจะอยู่ที่ 41.22 ปีการศึกษา 2560 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 35.62 ต่ำกว่าระดับประเทศ คะแนนระดับประเทศอยู่ที่ 39.12 ซึ่งคะแนนทั้ง 2 ปี ต่ำกว่าร้อยละ 50 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2560 หน้า 2)

ถึงอย่างไรก็ตามนักเรียนยังจะต้องพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นในมาตรฐาน ว 3.1 เข้าใจสมบัติของสาร ความสัมพันธ์ระหว่างสมบัติของสารกับโครงสร้างและแรงยึดเหนี่ยวระหว่างอนุภาค มีกระบวนการสืบเสาะหาความรู้และจิตวิทยาศาสตร์สื่อสารสิ่งที่เรียนรู้ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้คะแนนต่ำในการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน นักเรียนไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้จากประสบการณ์เดิมให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ได้แสดงความสัมพันธ์ของเนื้อหาได้น้อย เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นบรรยายมากกว่าการปฏิบัติ เน้นความรู้ความจำมากกว่าทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการสื่อความหมายข้อมูลให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าใจในสิ่งที่นักเรียนเข้าใจ ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ประสบความสำเร็จหรือไม่ในการเรียนนั้นอยู่ที่ครูผู้สอนจะต้องหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพื่อประโยชน์แห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน

การจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเองมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อม อาศัยทักษะกระบวนการต่าง ๆ การเคลื่อนไหวทางกายอย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีเข้าใจลึกซึ้งและอยู่คงทนมากขึ้นหากผู้เรียนมีโอกาสนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย (ทิตินา แคมมณี, 2554, หน้า 86)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนผังความคิดจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาการสื่อความหมายข้อมูลให้ผู้อื่นได้รับรู้และเข้าถึงในสิ่งที่ตนเองเข้าใจเพราะการใช้เทคนิคแผนผังความคิดเป็นการเรียนรู้แบบมีขั้นตอนกระบวนการอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพสูงสุดและเรียบง่ายที่สุด สามารถแสดงออกด้านความคิดรอบทิศทางโดยธรรมชาติของปัญญามนุษย์ แสดงถึงศักยภาพของสมอง (Buzan, T. 1993, p. 31)

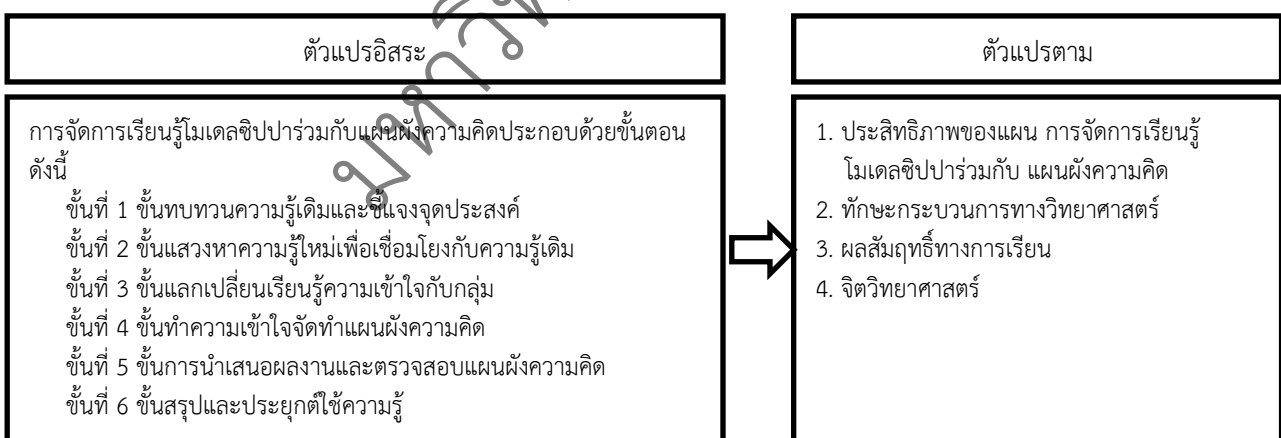
จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการนำความรู้วิชาวิทยาศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน รวมไปถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและเพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการสอนในวิชาวิทยาศาสตร์ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิจัยไว้ดังนี้

1. พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
3. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด
4. ศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนาหว้า ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 106 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนาหว้า ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ประจำปีการศึกษา 2561 อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน 36 คน ซึ่งมาจากเทคนิคการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

เครื่องมือและคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง แผนการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวมทั้งหมด จำนวน 18 ชั่วโมง ซึ่งผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 แสดงว่ามีความเหมาะสมมาก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.1 แบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่าความยาก (p) 0.31 - 0.67 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.22 - 0.61 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.86
 - 2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ค่าความยาก (p) 0.36 - 0.61 ค่าอำนาจจำแนก (r) 0.22 - 0.61 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ ทั้งฉบับเท่ากับ 0.81
 - 2.3 แบบประเมินจิตวิทยาศาสตร์เป็นข้อคำถามที่มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เป็นข้อคำถามเชิงนิมิต (Positive) จำนวน 18 ข้อ โดยประเมินพฤติกรรมทั้งหมด 3 รายการ ได้แก่ ความสนใจใฝ่รู้ ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทนและเพียรพยายาม ความมีเหตุผล ความมีระเบียบและรอบคอบ มีค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ หมายความว่ามีความสอดคล้องมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวนแบบทดสอบละ 60 ข้อ นำมาตรวจให้คะแนนและบันทึกไว้เป็นคะแนนการสอบก่อนเรียน
2. ดำเนินการทดลองสอนนักเรียนกลุ่มตัวอย่างในเวลาเรียนปกติตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบโมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมด 9 แผน รวม 18 ชั่วโมง
3. เมื่อดำเนินการสอนครบตามที่กำหนดตามแผนแล้ว ทำการดำเนินการทดสอบหลังเรียนนักเรียนกลุ่มกับทดสอบก่อนเรียน นำมาตรวจให้คะแนนบันทึกผลไว้เป็นคะแนนหลังเรียน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐานและสรุปผลการวิจัย
4. หลังจากทดสอบหลังเรียนเสร็จ จึงทำการวัดจิตวิทยาศาสตร์ ของกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบประเมินจิตวิทยาศาสตร์ในการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบโมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้สูตรการหา E_1/E_2
2. การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบโมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยระดับคุณภาพที่ตั้งไว้
3. การศึกษาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบโมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)

4. การศึกษาจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังจากได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแบบโมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิด ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน
 - 1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean)
 - 1.2 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 1.3 ค่าร้อยละ (Percentage)
2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของเครื่องมือ
 - 2.1 การหาค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยใช้สูตรดัชนีค่าความสอดคล้อง IOC
 - 2.2 การวิเคราะห์ข้อสอบหาค่าความยากและค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
 - 2.3 การหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยสูตร KR-20
3. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน
 - 3.1 ทดสอบหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดโดยใช้สูตรในการคำนวณ E_1/E_2
 - 3.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง หลังจากใช้การจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิด โดยใช้การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ (t-test for Dependent Samples)
 - 3.3 การหาค่าเฉลี่ยของคะแนนประเมินจิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่เรียนการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิด หลังจากเรียนแล้วนำค่าคะแนนเฉลี่ยมาเทียบกับเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิด มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.41/76.34 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนดไว้
2. ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
4. จิตวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดอยู่ในระดับดีมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประเด็นการค้นพบที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ประสิทธิภาพของการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.41/76.34 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เพราะการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านขั้นตอน ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ เอกสารการสอนและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนใช้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิด ศึกษาวิจัยทัศน ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ พุทธศักราช 2551 โรงเรียนบ้านนาหว้า ศึกษาสาระที่ 3 สารและสมบัติของสารในหลักสูตรสถานศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เพื่อกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ ออกแบบการวัดผลประเมินการเรียนรู้ จัดทำแผนการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำแผนการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน 18 ชั่วโมง โดยใช้การเรียนการสอนโดยใช้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 นำแผนการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปาร่วมกับแผนผังความคิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ข้อมูลคิดเห็นเสนอแนะแก้ไขส่วนที่บกพร่อง

นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์ในด้านต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีกิจกรรมที่สร้างความสนใจให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน นักเรียนสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปยังประสบการณ์เดิม ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็น สามารถจัดลำดับความคิดและลำดับขั้นตอนในการศึกษาค้นคว้าโดยใช้แผนผังความคิด ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน ซึ่งจะช่วยให้อ่านการเรียนรู้ได้และเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 5 จำนวน 9 แผนการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 สอดคล้องกับ อัญชลี สอนชา (2548, หน้า 88) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบซิปปา กลุ่มสาระภาษาไทย เรื่อง สำนวนสุภาษิต คำพังเพย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา มีประสิทธิภาพ 93.24/84.74 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และสุริยันต์ สายหงษ์ (2550, หน้า 138 - 149) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวประกอบของจำนวนนับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT และแบบ CIPPA ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ CIPPA มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.35/87.10 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวันโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 เป็นไปตามตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ศึกษาทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน ด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อการสร้างแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติและฝึกฝน การคิดอย่างเป็นระบบในการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ กำหนดรูปแบบของรายการประเมินและระดับคุณภาพซึ่งใช้ในการสร้างแบบประเมินทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ครั้งนี้ ตรวจสอบคุณภาพเบื้องต้นของแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านวิทยาศาสตร์ และทางด้านการวัดผลการศึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของแบบประเมิน นำแบบประเมิน ไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างส่งผลให้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ เกื้อกูล สายธิโย ยันยรัตน์ สอนสุภาพ และ จุฑาพร แสงประจักษ์, (2558, หน้า 107) “การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานและการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา” โดย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บริบทเป็นฐานมีความคิดสร้างสรรค์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา อินทวง (2556, หน้า 90) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการนำเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสสารมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปา พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสสารมีคุณสมบัติเฉพาะตัว ของนักเรียนที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยศึกษาเนื้อหาและจุดประสงค์ของหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน มาเป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับแผนผังความคิดเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ความคิด เป็นการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตัวเอง นักเรียนจึงมีบทบาทมากในกิจกรรมการเรียนการสอนและนักเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ลำดับขั้นตอนที่ผู้วิจัยกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ต้องการจะวัด เพื่อนำไปสร้างแบบทดสอบ แล้วสร้างตารางวิเคราะห์เนื้อหา พิจารณาหลักการหรือทฤษฎีที่สำคัญและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างแบบทดสอบ เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา การใช้ภาษา เวลาสอบและความเหมาะสมของคำถาม ปรับปรุงแบบทดสอบและไปทดสอบกับนักเรียนที่ผ่านการเรียนเนื้อหา เรื่อง วัสดุในชีวิตประจำวัน วิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก คัดเลือกข้อสอบ วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นทั้งฉบับของแบบทดสอบนำแบบทดสอบไปใช้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำให้ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุมารณ ไขยเจริญ (2556,

หน้า 131) ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การสนทนารูปแบบชิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและเทคนิคการใช้ผังกราฟิกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนชุมชนบ้านป่าดง อำเภอสระเคา จังหวัดสงขลา โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/2 โรงเรียนชุมชนบ้านป่าดง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 จำนวนนักเรียน 30 คน โดยใช้การสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลการวิจัย พบว่า 1. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ โดยใช้รูปแบบชิปปาร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและเทคนิคการใช้ผังกราฟิก มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลการศึกษาจิตวิทยาาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด พบว่า จิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด มีจิตวิทยาาสตร์อยู่ในระดับมาก เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิดทำให้ลักษณะนิสัยของนักเรียนที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาาสตร์ประกอบด้วยลักษณะต่าง ๆ ทำให้เกิดความสนใจใฝ่รู้ มีความรับผิดชอบ นักเรียนมีความมุ่งมั่น อุตุนและเพียรพยายาม สร้างความมีระเบียบรอบคอบ ซึ่งวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรม และใช้แบบประเมินจิตวิทยาาสตร์ แบบมาตราส่วนประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่น่าสนใจส่งผลให้ผู้เรียนมีจิตวิทยาาสตร์อยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร เมืองดี (2558, หน้า 14) ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ CIPPA Model โดยการใช้คำถาม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า คะแนนเฉลี่ยจิตวิทยาาสตร์ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ สำหรับครูผู้สอนควรจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิดไปใช้พัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาาสตร์ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สำหรับการนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน

1.1 ผู้สอนควรจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิดโดยนำสาระอื่น ๆ ของกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ที่ครอบคลุมด้านเนื้อหาและมีการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

1.2 ผู้สอนควรเตรียมความพร้อม โดยการจัดเตรียมใบความรู้ เตรียมกิจกรรมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สภาพแวดล้อมและการเตรียม สื่อ อุปกรณ์ การใช้คำถาม การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนเพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

1.3 สำหรับการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอน ครูควรให้ความสำคัญ กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนเกิดความรู้ ความคิดและการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ สามารถสร้างความรู้ ค้นพบความรู้ได้ด้วยตัวเอง ให้นักเรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนการสอนและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ในขั้นทบทวนความรู้เดิมควรชี้แจงจุดประสงค์ให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจนเพื่อจะได้เข้าสู่ขั้นแสวงหาความรู้ใหม่ เพื่อเชื่อมโยงกับความรู้เดิม ครูควรแบ่งหัวข้อที่จะเรียนเป็นหัวข้อย่อย ๆ ให้เท่ากับจำนวนสมาชิกของแต่ละคน ขึ้นทำความเข้าใจจัดทำแผนผังความคิด ควรสนับสนุนให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันจนเกิดความเข้าใจเนื้อหาเป็นอย่างดี ขั้นการนำเสนอผลงานและตรวจสอบแผนผังความคิดของแต่ละกลุ่มให้จัดกิจกรรมอย่างสนุกสนานเป็นกันเอง เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานเสร็จแล้วนำผลงานไปติดไว้ที่บอร์ดแสดงผลงาน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาหรือทบทวนเนื้อหาและนำมาปรับปรุงผลงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขึ้นสรุปและประยุกต์ใช้ความรู้ ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนให้มีความน่าสนใจและน่าจดจำ เพื่อผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น

1.4 ในการศึกษาจิตวิทยาาสตร์ของนักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ แบบประเมินต้องบ่งบอกลักษณะนิสัยของบุคคลที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหาความรู้โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยโดยใช้การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลชิปปาร่วมกับแผนผังความคิด กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อทำให้ผู้เรียนมีความสามารถในการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปา ร่วมกับหนังสืออิเล็กทรอนิกส์

2.3 ควรมีการศึกษาการจัดการเรียนรู้โมเดลซิปปาร่วมกับด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- เกื้อกุล สายธิไชย กันยารัตน์ สอนสุภาพ และจุฑาพร แสงประจักษ์. (2557). การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ขั้นพื้นฐานและเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บริบทเป็นฐานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา. ปรินญาณพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทิตนา แคมมณี. (2554). รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พันธ์ ทองชุมนุม. (2547). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- รัตน อินทยุ. (2556). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการนำเสนอผลงานทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารและสสารมีคุณสมบัติเฉพาะตัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการสอนตามรูปแบบซิปปา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- วรรณข แหมมแสง. (2549). TL371. พฤติกรรมการสอนวิทยาศาสตร์ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศิริพร เมืองดี. (2558). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบ CIPPA Model โดยใช้คำถาม เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและจิตวิทยาาสตร์กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2560). คู่มือการจัดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. กรุงเทพฯ: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน).
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). คู่มือการใช้หลักสูตรรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำค้ำ.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2557). การทบทวนแผนกลยุทธ์ สวทช. 2558 - 2562. ปทุมธานี: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สุริยันต์ สายหงส์. (2550). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ตัวประกอบของจำนวนนับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4 MAT และแบบ CIPPA. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อัญชลี สอนชา. (2548). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบซิปปา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สำนวน สุภาษิต คำพังเพย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุมาภรณ์ ไชยเจริญ. (2556). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การสอนรูปแบบซิปปา ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามและเทคนิคการใช้ผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่โรงเรียนชุมชนบ้านป่าดงอำเภอสระเตา จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Buzan, T. (1993). *The Mind Map Book. Radiant Thinking Major Evolution in Human*. London: Bbc Book Pub.

การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

INFORMATION LITERACY OF UNDERGRADUATE STUDENTS AT RAJABHAT UNIVERSITIES IN THE NORTHEAST REGION

เดือนเพ็ญ หัสซันธุ์* และ ภรณ์ ศิริโชติ

Duanpen hussakhun* and Poranee Sirichote

สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

Program in Information Management, Faculty of Humanities and Social Science Khon Kaen University,

Khon Kaen 40002, Thailand

*Corresponding author: E-mail: nick_900121_@hotmail.com

รับบทความ 17 กันยายน 2562 แก้ไขบทความ 14 มกราคม 2563 ตอบรับบทความ 22 มกราคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง และ 2) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 181 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศสำหรับเก็บข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอน และแบบทดสอบการรู้สารสนเทศสำหรับเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรี วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า รายวิชาการรู้สารสนเทศส่วนใหญ่ ร้อยละ 90 เปิดสอนในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ จำนวน 3 แห่ง ร้อยละ 27.28 ใช้ชื่อรายวิชาการรู้สารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ร้อยละ 72.73 กำหนดจำนวนหน่วยกิต เป็น 3 หน่วยกิต และมหาวิทยาลัยราชภัฏส่วนใหญ่ ร้อยละ 45.45 จัดรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็นวิชาศึกษาทั่วไปในกลุ่มมนุษยศาสตร์ 2) ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า มีระดับการรู้สารสนเทศในภาพรวมของ นักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามมาตรฐานพบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาทั้ง 5 มาตรฐาน อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกัน

คำสำคัญ: ทักษะการรู้สารสนเทศ, รายวิชาการรู้สารสนเทศ

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine the conditions of teaching and learning management in information literacy course at Rajabhat universities in the Northeast Region, and 2) explore the level of information literacy skills of Rajabhat University undergraduates in the Northeast Region. The samples were 1) lecturers of information literacy course from 11 Rajabhat universities in the Northeast Region, and 2) 181 undergraduate students enrolling in the information literacy course at Rajabhat universities in the Northeast Region. The research instruments were a set of questionnaires about information literacy course management for lecturers and an information literacy test for students. Data were analyzed by using percentage, and mean.

The findings revealed that 1) in terms of conditions of information literacy course management for undergraduate students in Rajabhat universities in the Northeast Region, the information literacy course was organized by Faculty of Humanities and Social Sciences from Rajabhat universities (90%). The course was named as 'Information Literacy' (27.28%) from three Rajabhat Universities. Most Rajabhat Universities determined three credits (72.73%) for the course. Most Rajabhat Universities (45.45%) categorized the Information literacy course as

a general education course in a Humanities Group, and 2) The level of information literacy of undergraduate students in Rajabhat universities in the Northeast Region as a whole was at a moderate level. When considering individual standard from the five standards in information literacy, all standards were in a moderate level.

Keywords: Information Literacy Skills, Information literacy course

บทนำ

การรู้สารสนเทศ (information literacy) เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และเป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การรู้สารสนเทศมีส่วนสำคัญช่วยในการประกอบการตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างถูกต้อง ทั้งยังเป็นสิ่งที่จะช่วยให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในด้านการศึกษาและได้รับโอกาสในการรับเข้าทำงาน

ทักษะการรู้สารสนเทศยังเป็นสิ่งสำคัญ 1 ใน 4 ของทักษะแห่งอนาคตใหม่ สำหรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการศึกษาในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือ นักศึกษาต้องรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น แล้วการรู้สารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเครื่องมือที่จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิตอีกด้วย (เลมส์ เบลลังกา และรอน แปรนต์, 2554)

ในประเทศที่พัฒนาแล้วนั้นตระหนักและให้ความสำคัญกับการรู้สารสนเทศเป็นอย่างมาก โดยได้มีหน่วยงานทางวิชาชีพจากภูมิภาคต่าง ๆ กำหนดมาตรฐานขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานในการพัฒนาทักษะด้านการรู้สารสนเทศ เช่น สมาคมห้องสมุดห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดมาตรฐานความสามารถในการรู้สารสนเทศและตัวบ่งชี้ระดับอุดมศึกษา 5 มาตรฐาน ได้แก่

มาตรฐานที่ 1 สามารถกำหนดลักษณะและขอบเขตของสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างชัดเจน

มาตรฐานที่ 2 สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มาตรฐานที่ 3 สามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งที่ผลิตสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถบูรณาการสารสนเทศที่คัดเลือกแล้วเข้ากับระบบฐานความรู้และค่านิยมของตนเองได้

มาตรฐานที่ 4 สามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

และมาตรฐานที่ 5 มีความเข้าใจในประเด็นด้านเศรษฐกิจ ภูมิคุ้มกัน และสังคมที่แวดล้อมสารสนเทศ รวมทั้งผลที่เกิดจากการใช้และเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย เพื่อเป็นการประกันและรับรองว่านักศึกษาและบัณฑิตที่เป็นผลผลิตจากสถาบันการศึกษาจะเป็นผู้รู้สารสนเทศซึ่งจะทำให้เรียนรู้ได้ตลอด (American Library Association (ALA), Association for College and Research Libraries (ACRL), 2000)

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยในฉบับที่ 8 ต่อเนื่องจนถึง ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2540 - 2564) ทั้ง 5 ฉบับ มีใจความความสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน การยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ โดยเน้นแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เป็นแนวคิดหลักอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ใจความสำคัญในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังได้ระบุไว้ว่าถ้าหากทรัพยากรบุคคลของชาติเป็นคนที่สามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล รู้เท่าทันโลก พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงสามารถพึ่งตนเองได้ และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตลอดชีวิต จะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการแข่งขันในกรอบของการแข่งขันที่ไร้พรมแดน และจะทำให้ปัจเจกชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามไปด้วย และยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิด สร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศในประเทศไทย ที่มีการศึกษาแล้วในประเด็นของทักษะการรู้สารสนเทศ การสอนการรู้สารสนเทศ บทบาทและความร่วมมือของอาจารย์ผู้สอนและบรรณารักษ์ในการสอนการรู้สารสนเทศ ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้น ผลการวิจัย พบว่า ทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏแต่ละแห่งมีทักษะการรู้สารสนเทศ ระดับดี ปานกลาง และระดับที่ต้องพัฒนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่จะศึกษาว่าในปัจจุบันสภาพการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นอย่างไร และศึกษาถึงระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามกรอบมาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนส่งเสริมการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงเห็นว่าการศึกษาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผ่านกระบวนการจัดการเรียนการสอน เป็นประเด็นที่สนใจและให้ความสำคัญในการที่จะศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ และการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการรู้สารสนเทศ สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อศึกษาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษารั้วนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา ของ ACRL (Association of College and Research Library - ACRL, 2000) เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการรู้สารสนเทศในปีการศึกษา 2560 โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ในการศึกษาวิจัยในประเด็น สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง แห่งละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 11 คน

2. ในประเด็นการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 3 แห่ง คือ 1) มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏอีสานเหนือ 2) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอีสานกลาง และ 3) มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี เป็นตัวแทนกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏอีสานใต้ ซึ่งทั้ง 3 แห่งนี้เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคอีสานที่เก่าแก่ ก่อตั้งมายาวนานมากกว่า 50 ปี และมีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการรู้สารสนเทศ และมีสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์หรือสารสนเทศศาสตร์ ทั้งนี้เก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการรู้สารสนเทศ ในภาคเรียนที่ 1/2560 ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 58 คน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 47 คน และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 76 คน รวมทั้งสิ้น 181 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการรู้สารสนเทศ
2. แบบทดสอบการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จำนวน 30 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขอนหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ส่งถึงอธิการบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้รวบรวมข้อมูลจากอาจารย์และนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ส่งจดหมายหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามไปยังประธานสาขาวิชาที่จัดให้มีการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศ ไปยังมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ทำการแจกแบบทดสอบให้ผู้เรียนโดยตรงด้วยตนเอง

3. เก็บรวบรวมแบบสอบถาม และแบบทดสอบ โดยได้รับเอกสารกลับคืนครบถ้วนทั้งหมดเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามเพื่อสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศและแบบทดสอบการรู้สารสนเทศที่ได้รับกลับคืนจากการนำไปเก็บข้อมูล มาวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล SPSS for windows
3. วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อสอบจากแบบทดสอบที่มีข้อคำถาม 30 ข้อ คิดจากคะแนนดิบและแปลงค่าให้เป็นร้อยละ และแบ่งระดับค่าคะแนนการรู้สารสนเทศออกเป็น 5 ระดับ ช่วงห่างของค่าคะแนน ได้ 20 และสามารถแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนการรู้สารสนเทศได้ดังนี้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและตีความระดับการรู้สารสนเทศได้ดังนี้

คะแนนร้อยละ 81 – 100 หมายถึง การรู้สารสนเทศอยู่ในระดับดีมาก

คะแนนร้อยละ 61 – 80 หมายถึง การรู้สารสนเทศอยู่ในระดับดี

คะแนนร้อยละ 41 – 60 หมายถึง การรู้สารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนร้อยละ 21 – 40 หมายถึง การรู้สารสนเทศอยู่ในระดับน้อย

คะแนนร้อยละ 0 – 20 หมายถึง การรู้สารสนเทศอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 10 แห่ง (ร้อยละ 90) สังกัดคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ จำนวน 8 คน (ร้อยละ 72.72) เป็นเพศหญิง ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาโท จำนวน 10 คน (ร้อยละ 90) มีประสบการณ์ในการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศ อยู่ในช่วง 4 ถึง 6 ปี จำนวน 7 คน (ร้อยละ 63.64)

การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง พบว่า จัดให้มีการเปิดสอนในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชาสารสนเทศศาสตร์ จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 63.63) ใช้ชื่อรายวิชา การรู้สารสนเทศ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 27.28) การกำหนดจำนวนหน่วยกิต พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 72.73) กำหนดหน่วยกิต 3 หน่วยกิต และ จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 27.27) กำหนด 2 หน่วยกิต มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 11 แห่ง จัดให้รายวิชาดังกล่าวนี้ อยู่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในกลุ่มมนุษยศาสตร์ จำนวน 5 แห่ง

(ร้อยละ 45.45) ในกลุ่มภาษาและการสื่อสาร จำนวน 3 แห่ง (ร้อยละ 27.28) กลุ่มคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จำนวน 2 แห่ง (ร้อยละ 18.18) และกลุ่มสังคมศาสตร์ จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 9.09)

มหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 11 แห่ง มีผู้รับผิดชอบในการสอนในรายวิชาการรัฐสารสนเทศ อยู่ระหว่าง 5 – 15 คน ลักษณะของการสอน พบว่า จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 54.55) แบ่งหัวข้อกันสอน และมีอาจารย์ประจำสอนคนเดียวทั้งรายวิชา จำนวน 5 แห่ง (ร้อยละ 45.45) การกำหนดกลุ่มการสอนมีทั้งการจัดให้นักศึกษาทุกคณะ/สาขาสามารถเรียนรวมกัน จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 63.64) แยกกลุ่มกันสอน จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 36.36) เอกสารที่ใช้ประกอบการสอนใช้เอกสารชุดเดียวกันในการสอน จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 54.54) สื่อที่ใช้ในการสอน ส่วนใหญ่ใช้เอกสารประกอบการสอนในรายวิชาการรัฐสารสนเทศ จำนวน 6 แห่ง (ร้อยละ 54.54) ใช้หนังสือ/บทความ/งานวิจัย ประกอบการสอน จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 36.37) และใช้ตำราประกอบการสอน จำนวน 1 แห่ง (ร้อยละ 9.09)

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาการรัฐสารสนเทศ สามารถแบ่งค่าคะแนนตามการมอบหมายงานให้นักศึกษา ทำทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 8 แห่ง (ร้อยละ 72.73) กำหนดให้งานเดี่ยวและงานกลุ่ม มีค่าคะแนนเก็บอยู่ที่ ร้อยละ 30 และ ร้อยละ 20 ตามลำดับ การวัดและการประเมินผลในรายวิชา ลักษณะของการออกข้อสอบ อาจารย์ผู้สอนจะออกข้อสอบร่วมกันและใช้ข้อสอบชุดเดียวกัน จำนวน 7 แห่ง (ร้อยละ 63.64) และออกข้อสอบโดยอาจารย์ผู้สอนคนเดียว จำนวน 4 แห่ง (ร้อยละ 36.36)

ตอนที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 3 แห่ง ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 181 คนประกอบไปด้วย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 58 คน (ร้อยละ 32.04) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 47 คน (ร้อยละ 25.97) และนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 76 คน (ร้อยละ 41.99)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาเพศหญิง จำนวน 128 คน (ร้อยละ 70.72) นักศึกษาส่วนใหญ่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 จำนวน 71 คน (ร้อยละ 39.78) รองลงมา เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 จำนวน 66 คน (ร้อยละ 36.46) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 40 คน (ร้อยละ 22.10) และนักศึกษาชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน (ร้อยละ 2.21) ตามลำดับ

ในภาพรวมระดับการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 46.62) เมื่อพิจารณาตามมาตรฐาน พบว่า ระดับการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาทั้ง 5 มาตรฐาน อยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามถ้าพิจารณาตามค่าคะแนน พบว่า เกือบทุกมาตรฐานมีค่าคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 (ร้อยละ 46.82) มาตรฐานที่ 3 (ร้อยละ 47.99) มาตรฐานที่ 4 (ร้อยละ 46.44) และมาตรฐานที่ 5 (ร้อยละ 41.29) มีเพียงแค่มาตรฐานที่ 2 ที่นักศึกษาสามารถทำแบบทดสอบได้ค่าคะแนนเกินร้อยละ 50 เพียงมาตรฐานเดียว โดยมีค่าคะแนนอยู่ที่ (ร้อยละ 52.58)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีระดับการรัฐสารสนเทศ โดยอยู่ในระดับ ปานกลาง (ร้อยละ 59.83) เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้ว พบว่า มาตรฐานที่ 1 ด้านการกำหนดขอบเขตความต้องการสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 53.88) มาตรฐานที่ 2 ด้านการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 64.37) มาตรฐานที่ 3 การประเมินสารสนเทศและแหล่งที่ผลิตสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 60.09) มาตรฐานที่ 4 ด้านการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับดี (ร้อยละ 63.44) และ มาตรฐานที่ 5 ด้านการใช้และเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 56.25)

นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มีระดับการรัฐสารสนเทศอยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 38.65) เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้ว พบว่า มาตรฐานที่ 1 ด้านการกำหนดขอบเขตความต้องการสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 35.10) มาตรฐานที่ 2 ด้านการเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 45.39) มาตรฐานที่ 3 การประเมินสารสนเทศและแหล่งที่ผลิตสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 36.17) มาตรฐานที่ 4 ด้านการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 38.29) และ มาตรฐานที่ 5 ด้านการใช้และเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 37.76) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี มีระดับการรัฐสารสนเทศอยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 41.49) เมื่อพิจารณาตามรายด้านแล้ว พบว่า มาตรฐานที่ 1 ถึง มาตรฐานที่ 3 มีระดับการรัฐสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง (ร้อยละ 47.04), (ร้อยละ 48.02) และ (ร้อยละ 46.05) ตามลำดับ

ส่วนมาตรฐานที่ 4 ด้านการใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมาตรฐานที่ 5 ด้านการใช้และเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย อยู่ในระดับน้อย (ร้อยละ 37.89) และ (ร้อยละ 32.07) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากมหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เป็นตัวแทนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 แห่ง จำนวน 181 คน ประกอบไปด้วย นักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 58 คน (ร้อยละ 32.04) นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 47 คน (ร้อยละ 25.97) และนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จำนวน 76 คน (ร้อยละ 41.99)

จากผลการวิจัย เรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยขอเสนอการรู้สารสนเทศของนักศึกษาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศของอุดมศึกษา (Association of College and Research Library-ACRL, 2000) ทั้ง 5 มาตรฐาน ประกอบไปด้วย มาตรฐานที่ 1 ด้านการกำหนดขอบเขตความต้องการสารสนเทศ มาตรฐานที่ 2 เข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มาตรฐานที่ 3 ประเมินสารสนเทศและแหล่งที่ผลิตสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ มาตรฐานที่ 4 ใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และมาตรฐานที่ 5 ใช้และเข้าถึงสารสนเทศอย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย มีรายละเอียดดังนี้

ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับการรู้สารสนเทศดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพิศ บายคยคม (2550) ที่ศึกษา เรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา สัจจารีย์ ศิริชัย (2552) ที่ศึกษา เรื่อง การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สว่างลย์ ตุกพิมาย สารภี วรรณตรง และ สุภาสินี วิเชียร (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, Hepworth (1999) ที่ศึกษาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีนันทยา (NTU) ประเทศสิงคโปร์

แต่ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากผลการวิจัยของ กมลรัตน์ สุขมาก (2547) ที่ศึกษา เรื่อง การรู้สารสนเทศของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1, สุดาวดี ศรีสุดา (2549) ที่ศึกษา เรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, Brown & Krumholz (2002) ที่ศึกษาเรื่องการบูรณาการการรู้สารสนเทศในวิชาวิทยาศาสตร์ และนันทาเดชเกิด (2559) ที่ศึกษา เรื่อง การรู้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ที่พบว่าระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนงานวิจัยของ มยุรี ยิวิลาศ (2551) ที่ศึกษาเรื่องระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพายัพ และ สุพิศ ศิริรัตน์ (2554) ที่ศึกษาเรื่องการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ผลการวิจัยพบว่า การรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับน้อย

เมื่อพิจารณาตามมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 5 มาตรฐาน สรุปได้ดังนี้คือ มาตรฐานที่ 1 ถึง มาตรฐานที่ 5 มีระดับการรู้สารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง ทุกมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุพิศ ศิริรัตน์ (2554) และสัจจารีย์ ศิริชัย (2552) แต่แตกต่างจากผลงานวิจัยของ กมลรัตน์ สุขมาก (2547) และ สุดาวดี ศรีสุดา (2549) ที่ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาเมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า ในมาตรฐานที่ 1, 3, 4 และ มาตรฐานที่ 5 อยู่ในระดับมาก ส่วนมาตรฐานที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง

ส่วนงานวิจัยของ Hepworth (1999) และงานวิจัยของ สว่างลย์ ตุกพิมาย สารภี วรรณตรง และ สุภาสินี วิเชียร (2555) ที่พบว่าระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 1, 3, 4 และ มาตรฐานที่ 5 อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนมาตรฐานที่ 2 อยู่ในระดับน้อย ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยของ Brown & Krumholz (2002) ที่พบว่า ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายมาตรฐาน พบว่า มาตรฐานที่ 3 ถึงมาตรฐานที่ 5 อยู่ในระดับมาก ส่วนมาตรฐานที่ 1 และ มาตรฐานที่ 2 อยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อคณะที่เปิดสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศ

1.1 จากผลการศึกษารูสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในภาพรวม และรายมาตรฐาน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาตามค่าคะแนน พบว่า เกือบทุกมาตรฐาน มีค่าคะแนนไม่ถึงร้อยละ 50 ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 (ร้อยละ 46.82) มาตรฐานที่ 3 (ร้อยละ 47.99) มาตรฐานที่ 4 (ร้อยละ 46.44) และ มาตรฐานที่ 5 (ร้อยละ 41.29) มีเพียงแค่มาตรฐานที่ 2 ที่นักศึกษาสามารถทำแบบทดสอบได้ค่าคะแนนเกินร้อยละ 50 เพียงมาตรฐานเดียว โดยมีค่าคะแนนอยู่ที่ (ร้อยละ 52.58) ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาการรู้สารสนเทศ

ควรจัดให้นักศึกษามีการฝึกปฏิบัติในรายวิชาเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในมาตรฐานที่ 5 การใช้และการเข้าถึงสารสนเทศ อย่างถูกต้องทางจริยธรรมและกฎหมาย

1.2 พิจารณาให้บรรณารักษ์ ห้องสมุดคณะ ห้องสมุดมหาวิทยาลัย มีส่วนร่วมในการสอนและการฝึกปฏิบัติจริงในรายวิชาการรู้สารสนเทศ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของบรรณารักษ์ในห้องสมุดในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

2.2 ศึกษาสภาพแวดล้อมและ แหล่งเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ที่เอื้อต่อสภาพการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลรัตน์ สุขมาก. (2547). *การรู้สารสนเทศของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชั้นปีที่ 1*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจมส์ เบลล์ และ รอน แบรนต์ (บรรณาธิการ). (2554). *ทักษะแห่งอนาคตใหม่ : การศึกษาเพื่อศตวรรษที่ 21*. แปลจาก *21st Century Skills : Rethinking How Students Learn*. แปลโดย วรพจน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง และ อธิป จิตตฤกษ์. กรุงเทพฯ: โอเพ่นเวิลด์ส.
- นันทนา เดชเกิด. (2559). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*. สุราษฎร์ธานี: คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยสุราษฎร์ธานี.
- มยุรี ยาวิลาศ. (2553). *ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยพายัพ*. รายงานการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2545). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2550). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สังวาลย์ ตูพินาย สารภี วรรณตรง และ สุภาสินี วิเชียร. (2555). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สัจจารีย์ ศิริชัย. (2552). *การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ ป.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุดาดี ศรีสุดตา. (2549). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สุพิศ บายคายคม. (2550). *การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุพิศ ศิริรัตน์. (2554). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- American Library Association (ALA), Association for College and Research Libraries (ACRL). (2000). *Information Literacy Competency Standards for Higher Education 2000*. The University of Arizona Libraries.
- Brown, C., & Krumholz, L. R. (2002). Integrating information literacy into the science curriculum. *College & Research Libraries*, 63(2), 111 - 123.
- Hepworth, Mark. (1999). *A Study of Undergraduate Information Literacy and Skills : The Inclusion Of Information Literacy and Skills in the Undergraduate Curriculum*. from <http://www.ifla.org/IV/ifla65/papers/107-124e.htm>. 26 December 2005.

การจัดการเรียนการสอนแบบผสมระหว่างแบบสร้างสรรค์เป็นฐานและแบบห้องเรียนกลับด้าน MIXED ACTIVE LEARNING APPROACHES BETWEEN CREATIVITY-BASED LEARNING AND FLIPPED CLASSROOM

ณัฏฐาทรศญา เศรษฐโชติสมบัติ

Natpatsaya Setthachotsombut

สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
จังหวัดนครปฐม 73170

Program in Logistics and Supply Chain Management, College of Logistics and Supply Chain,
Suansunandha Rajabhat University, Nakhon Pathom 73170, Thailand

*Corresponding author: E-mail: natpatsaya.se@ssru.ac.th

รับบทความ 6 กรกฎาคม 2561 แก้ไขบทความ 7 มีนาคม 2562 ตอบรับบทความ 24 กันยายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสมที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และ 2) เพื่อเปรียบเทียบการสอนด้วยวิธีสร้างสรรค์เป็นฐานและวิธีห้องเรียนกลับด้าน แบบใดส่งผลต่อการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสมและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน และมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมระหว่างวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ วิธีวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักศึกษาของวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา จำนวน 150 คน จาก 447 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคทางสถิติที่หลากหลายเพื่อให้แน่ใจว่ามีความน่าเชื่อถือและถูกต้องในแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการศึกษาพบว่า 1) การสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม ส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในเชิงบวกโดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งความแปรปรวนหรือการเปลี่ยนแปลงของผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ขึ้นอยู่กับการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านและการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน โดยตัวแปรการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม สามารถอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ร้อยละ 59 และ 2) การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยมีอิทธิพลทางตรงเพียง 0.36 และ 0.37 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้ง 2 ร่วมกันอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ ร้อยละ 51 นั่นหมายถึง จะเป็นการดีและมีความเหมาะสมมากกว่า หากนำวิธีการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และแบบสร้างสรรค์เป็นฐานมาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดีกว่า

คำสำคัญ: การสอนแอคทีฟเลิร์นนิง, การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน, การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

ABSTRACT

This research aimed to: 1) examine whether the teaching approach-Mixed Active Learning (MAL) affecting the student learning outcome (LO), and 2) compare whether the teaching approach between Creativity-Based Learning (CBL) and Flipped Classroom (FC) affecting MAL and student LO, and being an appropriate application. The mixed research methodology was employed with action research, quantitative and qualitative researches. The sample consisted of 150 students from College of Logistics and Supply Chain at Suansunandha Rajabhat University, drawn from 447 students through purposive sampling. The data collection methods included in-depth interviews and questionnaires. Data was analyzed through various statistical techniques to ensure reliability and validity in Structural Equation Modeling (SEM).

The findings revealed that: 1) The teaching approach-Mixed Active Learning (MAL) had a direct influence to student LO with 0.77 at statistically significance of 0.05 level. The variance or changing of student LO depended on FC and CBL. The MAL variables could explain the student LO at 59 percent, and 2) FC and CBL had direct

influence on student LO with 0.36 and 0.37, respectively, at a statistically significance of 0.05 level. Both variables could explain student LO by 51 percent, that is, It was better and more appropriate to integrate FC and CBL teaching methods affecting positive effects to student LO.

Keywords: Active Learning, Flipped Classroom, Creativity-Based Learning

บทนำ

การศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศไทยในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) เป็นระดับที่มีความสำคัญและเป็นด่านสุดท้ายที่ผู้เรียนจะจบการศึกษาและเข้าสู่ชีวิตการทำงานจริง ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในระดับมหาวิทยาลัย จึงถูกคาดหวังประสิทธิภาพสูงจากผู้ปกครองและจากตัวของผู้เรียนเอง ซึ่งวิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ก็เป็นอีกหน่วยงานที่ให้ความสำคัญอย่างมากในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อป้อนเข้าสู่ตลาดงานสายอาชีพด้านโลจิสติกส์และซัพพลายเชน

ปัญหาการจัดการเรียนการสอนและการผลิตบัณฑิต ในระดับมหาวิทยาลัยปัจจุบัน พบว่า 1) ปัญหาการปรับตัวของผู้เรียน กรณีนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เพิ่งจบการศึกษาระดับ ม.6 หรือ ปวช. จะต้องปรับตัวกับระบบการเรียนในระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งปัญหาการปรับตัวได้เร็วหรือช้าส่งผลต่อการมาเรียนสาย การขาดเรียน การส่งงานตรงเวลา การทำงานกลุ่ม และการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน (ณัฏฐาทรศญา เศรษฐโชติสมบัติ, 2560) 2) ปัญหาการเรียนการสอน ส่วนใหญ่ใช้การสอนแบบบรรยาย (Passive Learning) โดยใช้สไลด์ (Slide) และเอกสารประกอบการสอนเป็นหลัก เน้นพัฒนาความรู้ความจำ ยังขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิด การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร ทักษะทางปัญญา และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (นธิ เหมมันต์ และภินันท์ สิริรัตนจิตต์, 2560; ณัฏฐาทรศญา เศรษฐโชติสมบัติ, 2561) 3) ปัญหาการเรียนวัดและประเมินผล เน้นการวัดและประเมินด้านความรู้โดยให้น้ำหนักคะแนนในการสอบกลางภาคและปลายภาค มากกว่าการวัดประเมินพฤติกรรมและพัฒนาการของผู้เรียน และ 4) ปัญหาด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO) 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรม-จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ไม่บรรลุผลสำเร็จครบทั้ง 5 ด้าน ตามตัวชี้วัดที่ระบุไว้ในแผนที่แสดงการกระจายความรับผิดชอบมาตรฐานผลการเรียนรู้รายวิชา (Curriculum Mapping)

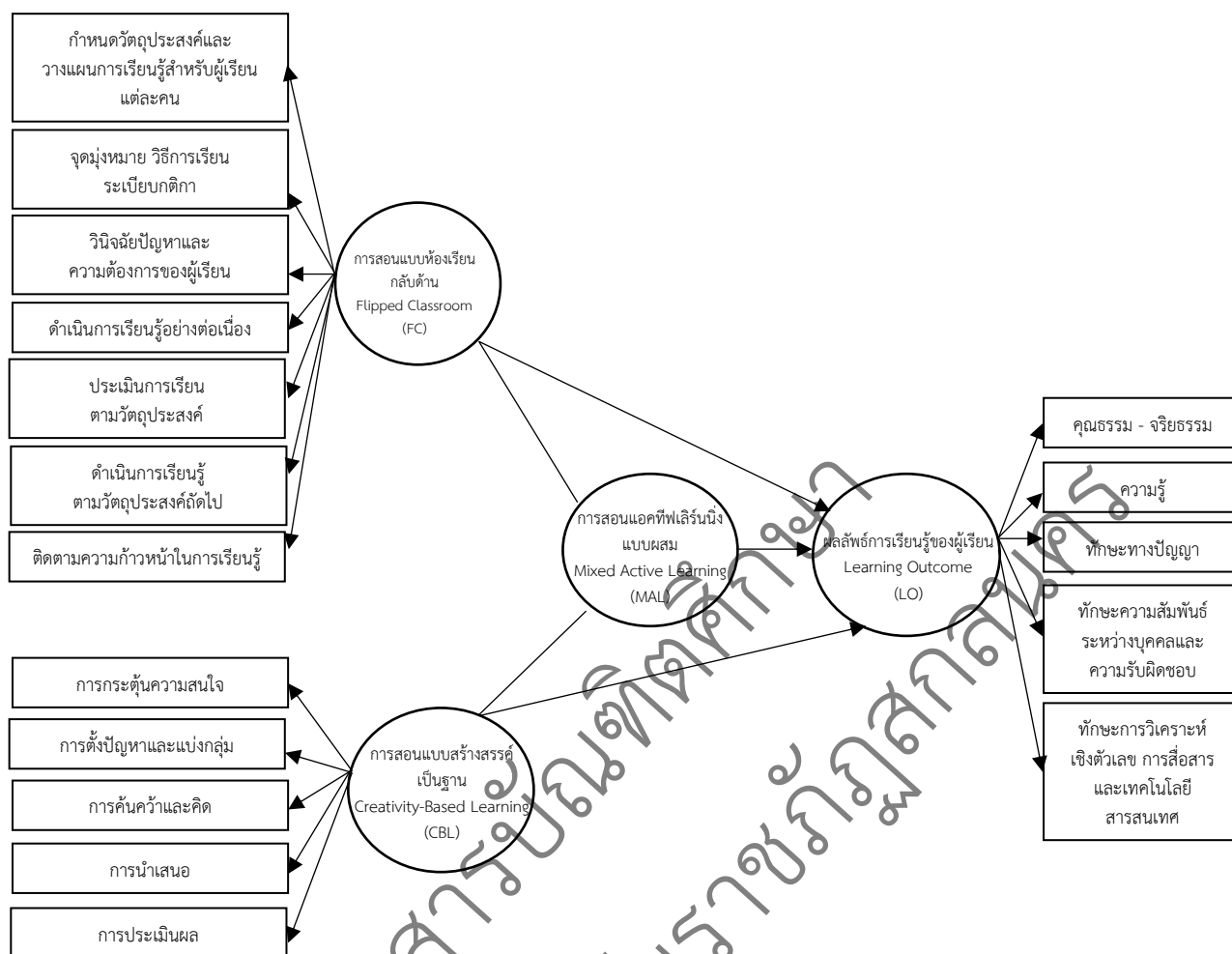
จากปัญหาดังกล่าว หากนำแนวคิดการสอนแอกทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (Mixed Active Learning: MAL) มาประยุกต์ใช้ใน ระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นแนวคิดที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือทำ โดยใช้วิธีการสอนแบบผสมระหว่างแบบกลับด้าน (Flipped Classroom: FC) และแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) โดยการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน จะเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ผ่านเทคโนโลยีที่ผู้สอนจัดหาให้ก่อนเข้าชั้นเรียนและมาทำกิจกรรม โดยมีผู้สอนคอยแนะนำในชั้นเรียนแทน มี 7 ขั้นตอน และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานจะเน้นผู้เรียนได้ฝึกทักษะด้านการคิด ผ่านการจัดกิจกรรม สภาพแวดล้อม และการลงมือปฏิบัติ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและกลุ่ม มี 5 ขั้นตอน ซึ่งการผสมผสานการสอนทั้งสองวิธีนี้จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนนั้นมีประสิทธิภาพ (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Setthachotsombut (2018) ที่แนะนำว่า ควรนำวิธีการสอนแบบ CBL ไปทดลองใช้กับกับ FC และ ควรออกแบบสภาพห้องเรียนให้มีผลกระทบบต่อการเรียนรู้ ด้วยห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์แบบยืดหยุ่นพร้อมด้วยป้อปอัฟคอมพิวเตอร์ (Pates and Sumner, 2016) เพื่อการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การวิจัยนี้จะช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้ได้ลงมือกระทำและได้ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ นำไปสู่พฤติกรรมของผู้เรียนที่พึงประสงค์ ตลอดจนบรรลุผลสำเร็จตามผลลัพธ์การเรียนรู้ ที่คาดหวังตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของสถานประกอบการอีกด้วย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสอนแอกทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (Mixed Active Learning: MAL) ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO)
2. เพื่อเปรียบเทียบการสอนด้วยวิธีสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) และวิธีห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom: FC) แบบใดส่งผลต่อการสอนแอกทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (MAL) และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) และมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสม (Mixed method) ระหว่างการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research)

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรายวิชา CLS2101 การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชน ในปีการศึกษา 2560 กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 3 หมู่เรียน จำนวนประชากร 150 คน (จากทั้งหมด 10 หมู่เรียน ประชากร 447 คน) โดยทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์ความสะดวก เนื่องจากเป็นวิจัยเชิงปฏิบัติการซึ่งผู้วิจัยจะต้องทดลองการวิจัยในภาคปฏิบัติ จึงคัดเลือกประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 หมู่เรียนที่ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นอาจารย์ผู้สอนในหมู่เรียนดังกล่าว

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือเชิงปฏิบัติการ

ทำการออกแบบแผนการสอน Active learning แบบผสม (MAL) ระหว่างการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (FC) และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จำนวน 17 สัปดาห์ เพื่อนำไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงสร้างเครื่องมืออื่นประกอบการจัดกิจกรรม เช่น ตำราฉบับสมบูรณ์ เว็บไซต์ e-Learning (www.Dr-Ann.com, w.elcls.ssu.ac.th/natpatsaya_se/) ระบบทดสอบออนไลน์ด้วย Kahoot Tools และระบบประเมินการนำเสนอหน้าชั้นเรียนด้วย CBL Tools

2.2 เครื่องมือเชิงปริมาณ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน มีข้อคำถาม จำนวน 22 ข้อ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่า IOC = 1 ค่าความเชื่อมั่น = 0.95 จากการทดสอบแบบสอบถามจากผู้ตอบ 30 คน โดยเครื่องมือเชิงปริมาณนี้มีตัวแปรอิสระ ได้แก่ การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 7 ตัวแปรหลัก และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปรหลัก ขณะที่ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วยตัวแปรตาม 5 ตัวแปรหลัก

2.3 เครื่องมือเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 3 ส่วน เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีความสอดคล้องกับแบบสอบถามที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ทั้งนี้การสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้พูดคุย และให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้น

3. วิธีรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีรวบรวมข้อมูลเชิงปฏิบัติการ ใช้วิธีการสังเกตและบันทึกพฤติกรรม การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม โดยแจกแบบสอบถามในห้องเรียนกับนักศึกษาทุกกลุ่มตัวอย่าง และเมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืน ผู้วิจัยจะนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นจะนำเข้าสู่ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแปลผล และพิจารณาความสอดคล้องร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในลำดับต่อไป ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์ โดยดำเนินการสัมภาษณ์ควบคู่กับการรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและสถิติขั้นสูงในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์จากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกสังเกตและการบันทึกพฤติกรรม ตลอด 1 ภาคการศึกษา และทำการสรุปผลเป็นรายบุคคลเพื่อพิจารณาพัฒนาการ

4.2 เชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

4.3 เชิงคุณภาพ วิเคราะห์โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพิจารณาร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ซึ่งพบว่า มีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

4.4 สถิติที่ใช้ในวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติการวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผู้วิจัยนำมาใช้เพื่อการอธิบาย บรรยายถึงคุณสมบัติหรือลักษณะของการแจกแจงข้อมูลตัวแปรต่าง ๆ ตามปัจจัยด้านคุณลักษณะของกลุ่ม โดยกำหนดการวัดเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 24 ตัวแปร เพื่อนำมาใช้ในการอธิบาย บรรยายถึงลักษณะการแจกแจง และการกระจายของตัวแปรสังเกตได้ โดยกำหนดการวัดเป็นค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความเบ้ (Skewness) ความโด่ง (Kurtosis)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ก่อนการทดสอบสมมติฐานแบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ผู้วิจัยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) และการวิเคราะห์องค์ประกอบในการรวมกลุ่มของตัวแปรที่สัมพันธ์กัน โดยใช้ค่าสถิติทดสอบ 2 ค่า คือ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) และสถิติ Bartlett's test of sphericity การวิเคราะห์การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ด้วยวิธีการวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่าย (Simple Regression Analysis) และวิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัย นำเสนอการสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. สรุปผลข้อเสนอผลการจัดกิจกรรมการสอน

ข้อเสนอผลการจัดกิจกรรม 5 ชั้น ตามรูปแบบการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity Based Learning: CBL)

1. การกระตุ้นความสนใจ พบว่า ดี เนื่องจากช่วยดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้ดีก่อนนำเข้าสู่บทเรียน ให้ทำให้เรียนต้นตัว ทั้งนี้สามารถใช้การกระตุ้นนำเข้าสู่บทเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น การ Clip VDO รูปภาพ หรือการเล่าเรื่องราวได้

2. การตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ พบว่า การตั้งโจทย์ปัญหาหลายโจทย์ปัญหาและให้ผู้เรียนเลือกโจทย์ปัญหาตามความสนใจนั้น ผู้เรียนตัดสินใจเลือกศึกษาตามกลุ่มเพื่อนมากกว่าการเลือกในประเด็นหัวข้อที่ตนเองสนใจอย่างแท้จริง

3. การค้นคว้าและคิด พบว่า ใช้เวลาสืบค้นนาน ทำให้มีเวลารวมตัวอภิปรายเพื่อระดมสมองเหลือน้อยลง และยังพบอีกว่านักศึกษาบางรายไม่ได้ช่วยเพื่อนค้นคว้าหรือมีส่วนร่วมน้อยกว่าที่ควร

4. การนำเสนอ พบว่า บุคลิกและการจัดลำดับในการนำเสนอไม่ดีพอ ผู้นำเสนอบางส่วนมีบทบาทเป็นผู้นำสูง ขณะที่ผู้ตามบางส่วนยังต้องปรับปรุงทักษะการนำเสนอรวมทั้งทักษะการสื่อสารหน้าชั้นเรียน การพูดจาที่ขัดถ้อยขัดคำ ขณะที่การตอบคำถามนั้น พบว่า บางกลุ่มมีการจัดสรรและแบ่งหน้าที่กันได้อย่างชัดเจนเพื่อตอบคำถาม แต่หลายกลุ่มส่วนใหญ่แล้วจะตอบคำถามโดยผู้นำกลุ่มทำให้เพื่อนที่เหลือมีส่วนร่วมน้อยลงในการช่วยตอบคำถามน้อยลง ซึ่งประเด็นนี้อาจเกิดจากสาเหตุความไม่ไว้วางใจที่จะให้เพื่อนตอบคำถาม เพราะเกรงจะเสียคะแนนหากตอบไม่ดี หรืออาจเป็นไปได้ว่าเพื่อนนั้นตอบคำถามไม่ได้เพราะไม่มีข้อมูล ไม่มีความรู้เพียงพอ

5. การประเมินผล พบว่า เป็นการดีสำหรับการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายทั้งประเมินพฤติกรรม การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การถามตอบ การนำเสนอ การทดสอบ ตลอดจนการให้เพื่อนประเมินเพื่อนโดยที่ไม่ทราบว่าคุณประเมินจากผู้ใดช่วยให้เกิดผลดีคือ เกิดการประเมินตามสภาพจริงทำให้คะแนนประเมินไม่เพ้อ เชื่อถือได้

ข้อสะท้อนผลการจัดกิจกรรม 7 ชิ้น ตามรูปแบบการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom: FC)

1. กำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแต่ละคน พบว่า ดีทำให้ผู้เรียนทราบจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่ชัดเจน และผู้สอนสามารถวัดประเมินได้ตรงกับจุดประสงค์การสอน และช่วยกำหนดกรอบเวลาได้ชัดเจนและดีขึ้น และการวางแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนแต่ละคน พบว่า ในทางปฏิบัติทำได้คือวางแผนการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนทั้งชั้นเรียนก่อน เมื่อดำเนินการเรียนรู้ตามแผนแล้วจากนั้นทำการประเมินผล จะทำให้ทราบความคืบหน้าและพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละราย และผู้สอนจึงจะสามารถวางแผนสำหรับผู้เรียนแต่ละกลุ่มและแต่ละรายได้

2. บอกจุดมุ่งหมาย วิธีการเรียน ระเบียบกติกา พบว่า ดี ทำให้ผู้เรียนปฏิบัติตัวได้ถูกต้อง เคารพกฎ กติกาและมารยาทในการเรียนร่วมกัน รวมถึงผู้เรียนสามารถเสนอข้อคิดเห็นในการปรับปรุง กติกา เพื่อให้ผู้สอนปรับให้ยืดหยุ่นและมีความเหมาะสมกับลักษณะของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น

3. วินิจฉัยปัญหาและความต้องการของผู้เรียน พบว่า ดี ช่วยทำให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน เป็นการรับฟังข้อคิดเห็นของผู้เรียนและข้อคิดเห็นของผู้สอน ที่จะสามารถปรับให้สอดคล้องตรงกันได้ เมื่อทั้งสองฝ่ายรับฟังความต้องการและข้อคิดเห็นที่ตรงกันแล้ว จะทำให้เกิดการส่งเสริมเกิดความร่วมมือในการเรียนที่ดีขึ้น

4. ดำเนินการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง พบว่า ควรจัดลำดับเนื้อหาให้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องและเชื่อมต่อกัน และบูรณาการเป็นกรณีศึกษาเชิงประยุกต์ ให้ผู้เรียนได้ฝึกทำฝึกวิเคราะห์ ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนความคิด และได้หยุดคิดทบทวน

5. ประเมินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ พบว่า เป็นการวัดประเมินที่ดี และควรวัดพฤติกรรมกรรมการแสดงออก การตอบคำถาม และการมีส่วนร่วมประกอบกันด้วย

6. ดำเนินการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ต่อไป พบว่า ช่วยให้การสอนตามขั้นตอนและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

7. ติดตามความก้าวหน้าในการเรียนรู้ พบว่า ผู้สอนต้องใช้เวลามากขึ้นในการคอยติดตามความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล เมื่อบันทึกพฤติกรรมรายบุคคลแล้วผู้สอนต้องสรุปผล ทำการประเมิน และหาทางปรับปรุงพัฒนาผู้เรียนที่ยังพบว่ามีพัฒนาการด้านการเรียนรู้ยังไม่ดีพอ

2. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานข้อมูลส่วนบุคคลในของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งหมด 150 คน เรียนสาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์ มีจำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 สาขาวิชาการจัดการการขนส่ง มีจำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 เป็นเพศหญิง มีจำนวน 92 คน คิดเป็นร้อยละ 61.33 เพศชาย มีจำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 38.67 ส่วนใหญ่อายุ 19 ปี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 56.67 ส่วนใหญ่วุฒิการศึกษาม.6 มีจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 96.67 โดยจบการศึกษาสาขาอื่น ๆ มีจำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 48.67 และมีเกรดเฉลี่ย 2.5 - 3.0 จำนวน 74 คน คิดเป็นร้อยละ 49.33

3. สรุปผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม Mixed Active Learning (MAL) และผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome) โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้าน การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.73) โดยรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การทราบจุดมุ่งหมาย วิธีการเรียน ระเบียบกติกา เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ท่านปฏิบัติตัวได้อย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.88) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ เมื่อสิ้นสุดการเรียนรู้ตามหัวข้อในวัตถุประสงค์แรก ท่านได้ศึกษาเรียนรู้เนื้อหาในหัวข้อถัดไปอย่างเป็นลำดับ ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = 0.94)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นด้านการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.81) โดยรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้โจทย์ปัญหาหรือใบงานช่วยให้ท่านได้ระดมสมองและทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ($\bar{X} = 3.87$, S.D.= 1.02) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ได้รับข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลงาน ($\bar{X} = 3.83$, S.D.= 0.81) ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D.= 0.64)

ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.68) โดยรายการข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ท่านมีความรับผิดชอบต่องานและสังคม ($\bar{X} = 4.05$, S.D.= 0.89) และมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ท่านมีความรู้และเข้าใจหลักการของศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ เช่น หลักเศรษฐศาสตร์ หลักกฎหมาย ($\bar{X} = 3.53$, S.D.= 0.87)

4. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปรสังเกตได้ส่วนใหญ่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62 - 3.99$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) อยู่ระหว่าง 0.84 - 1.02 แสดงให้เห็นว่าข้อมูลมีการกระจายอยู่ใกล้กับค่าเฉลี่ย เนื่องจาก ส่วนใหญ่มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานดังกล่าวมีค่าไม่เกิน 1 และเกิน 1 บางเพียงเล็กน้อย ค่าความเบ้ (Skewness) มีการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (ค่าความเบ้เป็นลบ) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรทั้งหมดมีค่าคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย โดยมีค่าความเบ้อยู่ระหว่าง -0.34 ถึง -0.93 ขณะที่ค่าความโด่ง (Kurtosis) 14 ตัวแปร มีค่าความโด่งสูงกว่าปกติ (Lepto Kurtic) โดยค่าความโด่งที่คำนวณได้จะมากกว่าศูนย์หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างโด่งหรือโค้งมาก หรือมีการกระจายของข้อมูลน้อย โดยมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง 0.00 ถึง 1.03 และมีตัวแปรที่เหลืออีก 3 ตัวแปรมีค่าความโด่งต่ำกว่าปกติ (Platy Kurtic) โดยค่าความโด่งที่คำนวณได้จะน้อยกว่าศูนย์หรือมีค่าเป็นลบ แสดงว่า ข้อมูลของตัวแปรสังเกตได้ดังกล่าวมีการกระจายข้อมูลในลักษณะค่อนข้างแบนหรือโค้งน้อย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าความเบ้และความโด่ง พบว่า ค่าความเบ้และความโด่งมีความแตกต่างจากศูนย์เพียงเล็กน้อย แต่จัดว่าใกล้เคียงศูนย์ จึงถือว่าตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงเป็นโค้งปกติ

5. สรุปผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้

วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 17 ตัวแปร พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 136 คู่ ซึ่งเป็นตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีความสัมพันธ์กันและความสัมพันธ์ของตัวแปรทุกคู่มีทิศทางเดียวกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นความสัมพันธ์ทางบวก มีขนาดของความสัมพันธ์หรือค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.215 - 0.704 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทุกคู่ส่วนใหญ่มีค่าไม่เกิน 0.80 ความสัมพันธ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีระดับความสัมพันธ์ไม่สูงมากนักไม่เกิดปัญหา Multicollinearity และตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดอยู่บนองค์ประกอบร่วมกัน ดังนั้น มีความเหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง และเมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's test of sphericity พบว่า มีค่าเท่ากับ 2672.251 df = 136 ($p = 0.00$) วิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ซึ่งมีค่าใกล้ 1 (0.927) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันมาก เหมาะสมในการนำไปใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนกับโมเดลการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป เนื่องจาก ค่าดัชนีมีค่า 0.80 ขึ้นไป แสดงว่า ข้อมูลเหมาะสมที่จะทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ดีมาก

6. สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง ความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม และภาวะร่วมเส้นตรงพหุ

แบบจำลองที่ 1 ปัจจัยเชิงสาเหตุของการสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม ประกอบด้วย การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม พบว่า การสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม ทั้ง 2 องค์ประกอบ สามารถพยากรณ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนั้น ปัจจัยเชิงสาเหตุการสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม ทั้ง 2 องค์ประกอบ ไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ เนื่องจากค่า VIF มีค่าเท่ากับ 3.127 เท่ากัน ซึ่งเป็นค่าที่ไม่เกิน 5.00

แบบจำลองที่ 2 ปัจจัยเชิงสาเหตุของการสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับผลการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณาความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม พบว่า การสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม สามารถพยากรณ์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 นอกจากนั้น ปัจจัยเชิงสาเหตุการสอนแอดทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม ไม่มีภาวะร่วมเส้นตรงพหุ เนื่องจากค่า VIF มีค่าเท่ากับ 1.00 ซึ่งเป็นค่าที่ไม่เกิน 5.00

ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Test of Linearity) ซึ่งเป็นการทดสอบปัจจัยเชิงสาเหตุรายตัวแปรกับตัวแปรตามในแบบจำลองของแต่ละสมการโครงสร้าง เพื่อเป็นการยืนยันว่าคุณสมบัติของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้มีลักษณะตรงตามข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยการวิเคราะห์การถดถอย ส่วนการทดสอบความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตามจะพิจารณาสถิติ t ของปัจจัยเชิงสาเหตุรายตัวแปรกับตัวแปรตามในแบบจำลองแต่ละโครงสร้าง หากพบว่าค่าสถิติ t ของตัวแปรตัวใดก็ตาม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 หมายถึงปัจจัยเชิงสาเหตุของตัวแปรนั้นมีความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม นอกจากนั้นค่า R^2 เป็นการแสดงเปอร์เซ็นต์ความสามารถในการพยากรณ์ตัวแปรตาม ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง การสอนแอดคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม ประกอบด้วย การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่มีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ด้วยการใช้การวิเคราะห์การถดถอยอย่างง่ายและการถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ		ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย ตัวแปรตาม LO	
		แบบจำลอง 1	แบบจำลอง 2
FC	β	0.390	-
	t	3.581**	-
	VIF	3.127	-
CBL	β	0.306	-
	t	2.807**	-
	VIF	3.127	-
MAL	β	-	0.664
	t	-	10.806**
	VIF	-	1.000
ค่าคงที่		1.447	1.438
R^2		0.442	0.441
Adjusted R^2		0.435	0.437
SEE		0.509	0.509
F		58.282	116.777
Sig.		0.000	0.000

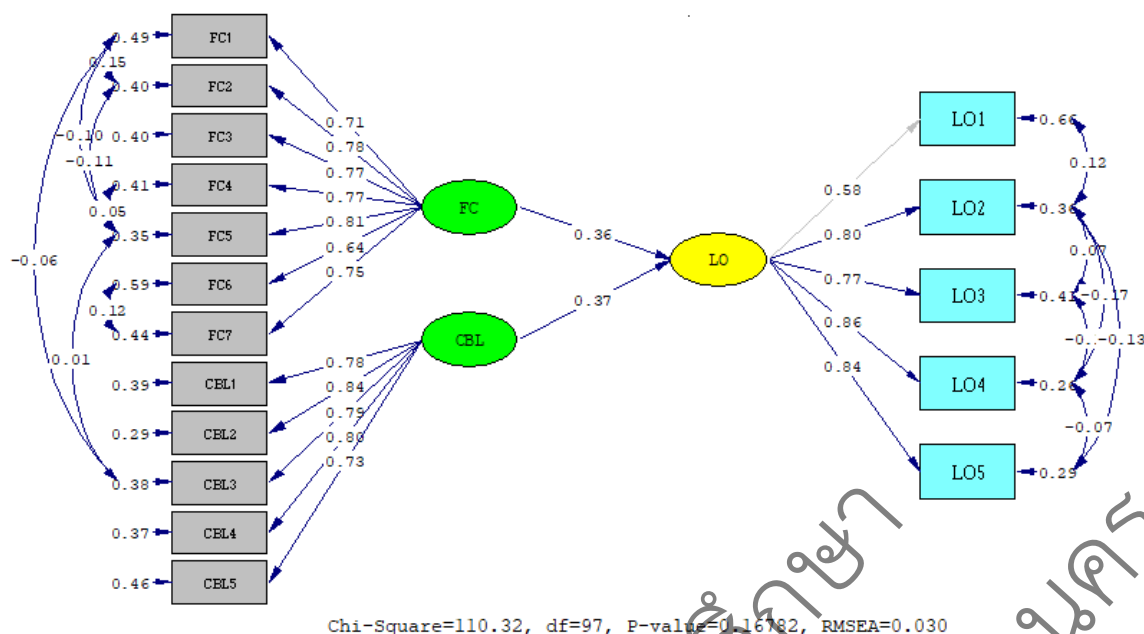
หมายเหตุ ** $p < 0.01$

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ได้ดังนี้

1. การสอนด้วยวิธีสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) และวิธีห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom: FC) แบบใดส่งผลต่อการสอนแอดคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (MAL) และผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) และมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้

สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 2 และอภิปรายผล ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสอนแอคทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม ประกอบด้วย การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ที่มีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (หลังปรับโมเดล)

ผลจากการศึกษา พบว่า การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom: FC) และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO) (โดยมีอิทธิพลทางตรงเพียง 0.36 และ 0.37 ตามลำดับ) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรทั้ง 2 ร่วมกันอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) ได้ ร้อยละ 51 นั่นหมายถึง จะเป็นการดีและมีความเหมาะสมมากกว่าหากนำวิธีการสอนแบบ FC และ CBL มาประยุกต์ใช้ร่วมกันซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อ LO ได้ดีกว่า โดยมีอิทธิพลต่อ

LO1 ด้านคุณธรรม-จริยธรรม เท่ากับ 0.58 คือ มีคุณธรรมจริยธรรม มาเรียนตรงเวลาและไม่คัดลอกงานผู้อื่น

LO2 ด้านความรู้ เท่ากับ 0.80 คือ มีความรู้และเข้าใจหลักการทฤษฎีพื้นฐานด้านโลจิสติกส์และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนและแก้ไขปัญหาในกิจกรรมด้านโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน และมีความรู้และเข้าใจหลักการของศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์ เช่น หลักเศรษฐศาสตร์ หลักกฎหมาย

LO3 ด้านทักษะทางปัญญา เท่ากับ 0.77 คือ มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ท่านสามารถประยุกต์ความรู้ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และสามารถแก้ไขปัญหาทางโลจิสติกส์ได้อย่างเหมาะสม

LO4 ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ เท่ากับ 0.86 คือ มีความสามารถในการทำงานกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

LO5 ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ เท่ากับ 0.84 คือ สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และมีความรู้ทางคณิตศาสตร์และสถิติในอันที่จะวิเคราะห์สถานการณ์ได้

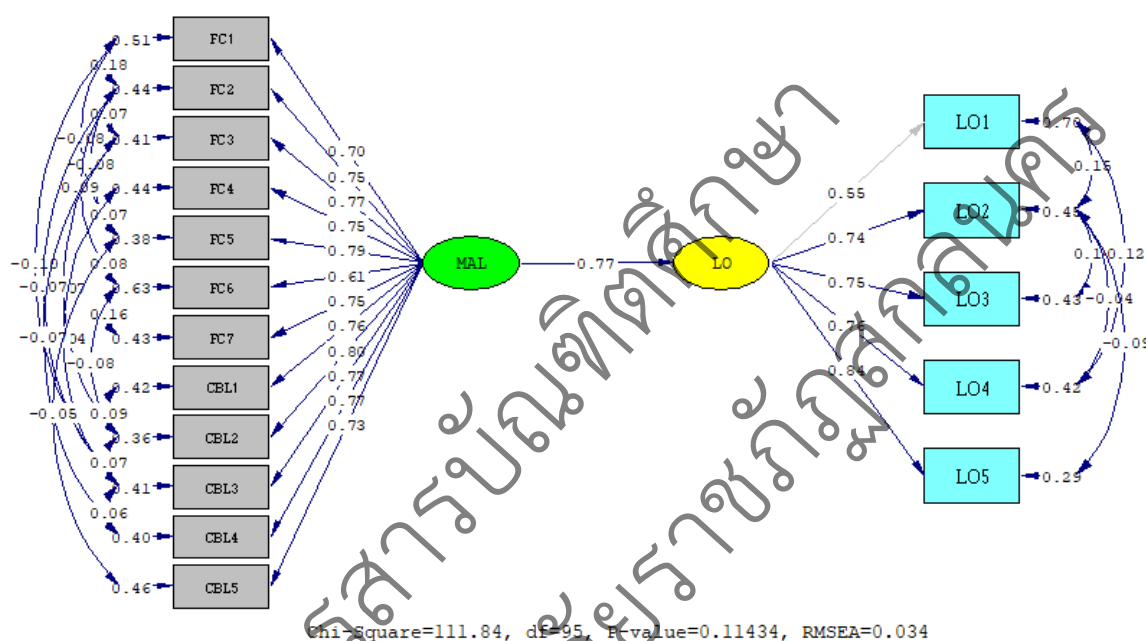
โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) นี้มีความสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสอนแอคทีฟเลิร์นนิ่งแบบผสม Mixed Active Learning (MAL) ระหว่างการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน Flipped Classroom (FC) ร่วมกับการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-Based Learning (CBL) ที่พบว่า เมื่อนำทั้งสองวิธีมาใช้ร่วมกันจะส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO) ทั้ง 5 ด้าน

สอดคล้องกับกับผลการวิจัยของ ฟาติฮะห์ อุตส่าห์ราซการ (2558) พบว่า รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Active Learning ช่วยให้ผู้เรียนสรุปความคิดรวบยอดด้วยตัวผู้เรียนเอง เปลี่ยนผู้เรียนจากการเป็นผู้นั่งฟังมาเป็นผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรมการแสวงหา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนได้ถ่องแท้มากขึ้น และพรณี ปานเทวัญ (2559) และ Setthachotsombut (2018) พบว่า Active Learning ได้ผลดีกว่าในการพัฒนาทักษะในการคิดและการเขียนของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบความรู้ใหม่

ด้วยตัวเองในเวลาอันจำกัด และวัชร เกษพิชัยณรงค์ (2557) พบว่า Active Learning ช่วยให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพดีขึ้น และ Lento (2016) พบว่า การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) ช่วยยกระดับคะแนนและเกรดเฉลี่ยของผู้เรียนได้ดี ทั้งนักเรียนที่เรียนเก่งและเรียนอ่อนได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยีและกลยุทธ์การเรียนรู้ที่ใช้งานอยู่ในห้องเรียนกลับด้าน (flipped classroom) ที่เน้นการเรียนการสอนแบบคิดสร้างสรรค์ และ Pates and Sumner (2016) พบว่า ลักษณะการสอนแบบ “พลิก (Flip)” ซึ่งเป็นบรรยายแบบย้อนกลับ จากการบรรยายทั่วไปและทำการบ้านตามตารางเวลา ไปใช้ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์แบบยืดหยุ่นพร้อมด้วยป๊อปปิคอมพิวเตอร์ การใช้เทคโนโลยี ชุดวิดีโอออนไลน์ ระบบ E-learning จะเป็นการออกแบบการจัดการการเรียนรู้ที่มีผลกระทบต่อผู้เรียนสูง

2. การสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (Mixed Active Learning: MAL) ที่ส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO)

สามารถสรุปได้ดังภาพประกอบ 3 และอภิปรายผล ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม ที่มีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (หลังปรับโมเดล)

ผลจากการศึกษา พบว่า การสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (Mixed Active Learning: MAL) ส่งผลต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (Learning Outcome: LO) ในเชิงบวกโดยมีค่าอิทธิพลทางตรง เท่ากับ 0.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งความแปรปรวนหรือการเปลี่ยนแปลงของผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) ขึ้นอยู่กับการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (FC) และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) โดยตัวแปรการสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (MAL) สามารถอธิบายผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) ได้ร้อยละ 59

โดยผลที่ได้จากการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) นี้ มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ ที่พบว่า การสอนแอคทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (MAL) ส่งผลดีต่อผลการเรียนรู้ของผู้เรียน (LO)

สอดคล้องกับกับผลการวิจัยของ Setthachotsombut (2018) ที่พบว่า การสอน Active Learning แบบ CBL ส่งผลเชิงบวกโดยตรงต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน (LO) และควรใช้วิธีการสอนแบบ Active Learning แบบผสม เช่น ใช้วิธี CBL ร่วมกับ Flipped Classroom และ Daouk et al. (2016) พบว่า Active learning จะช่วยสนับสนุนที่แข็งแกร่งในการวางแผนทางนี้ในทุกหลักสูตร และ Active learning ส่งผลกระทบบที่เป็นไปได้ต่อการรับรู้ของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

1.1 ควรออกแบบแผนการสอนทั้ง 17 สัปดาห์ ให้มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการสอนแอดทีฟเลิร์นนิงแบบผสม (MAL) ระหว่างการสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (FC) และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) เช่น อาจใช้การสอนแบบ CBL ในครั้งแรก และใช้การสอนแบบ FC ในครั้งต่อๆ ไป หรือใช้ FC ร่วมกับ CBL ทั้งในครั้งแรกและครั้งต่อๆ ไป

1.2 ควรวางแผนการสอนและจัดเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือให้พร้อมก่อนเปิดภาคเรียน เช่น การสอนแบบ FC ผู้สอนควรมีเอกสารประกอบการสอนฉบับสมบูรณ์เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาที่บ้านและทำการจัดกิจกรรมในห้องเรียน รวมทั้งการสร้างเครื่องมืออื่น เช่น เว็บไซต์ e-Learning แบบทดสอบออนไลน์ด้วย Kahoot และการใช้ CBL Tool เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับ “การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (FC) กับบริบทด้านพฤติกรรมหรือวัฒนธรรมการจัดการเรียนการสอนในสังคมไทย ระดับอุดมศึกษา”

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้การสอนแบบห้องเรียนกลับด้าน (FC) และการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) นั้นอาจล้มเหลว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการบริหารเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา 2558*. ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 132, หน้า 25 - 30.
- ณัฏฐพรศญา เศรษฐโชติสมบัติ. (2561). การใช้ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและระบบจัดการแผนการเรียนเพื่อประสิทธิภาพการให้บริการ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*, 15(69), 9 - 17.
- ณัฏฐพรศญา เศรษฐโชติสมบัติ. (2560). เว็บไซต์การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาและอาจารย์คณะบริหารธุรกิจผ่านระบบการจัดการแผนการเรียน. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 13(2), 64 - 73.
- นที เหมมันต์ และ อภินันท์ สิริรัตนจิตต์. (2560). *สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณาจารย์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่*. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 8 วันที่ 22 มิถุนายน 2560 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. หน้า 30 - 38.
- พาศิษฐ์ หุตคำธารการ. (2558). *รูปแบบการเรียนการสอนแบบ Active Learning เพื่อพัฒนาแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์เรื่องคลื่นไหวสะเทือน*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พรณี ปานเทวัญ. (2559). การพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กับการเรียนรู้เชิงรุกในวิชาชีพพยาบาล. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 17(3), 17 - 24.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2), 169 - 176.
- วัชร เกษพิชัยณรงค์. (2557). *การเรียนรู้เชิงรุกและเทคนิคการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Daouk,Z., Bahous, R. and Bacha, N.N. (2016). Perceptions on the effectiveness of active learning strategies. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8(3), 360 - 375.
- Lento, C. (2016). Promoting active learning in introductory financial accounting through the flipped classroom design. *Journal of Applied Research in Higher Education*, 8(1), 72 - 87.
- Pates,D. and Sumner, N. (2016). E-learning spaces and the digital university. *The International Journal of Information and Learning Technology*, 33(3), 159 - 171.
- Setthachotsombut, N. (2018). *Active Learning Effect to Thai Students Learning Outcomes*, 19th International Conference on Innovative Trend in Social Sciences, Business and Management Studies, Tokyo, Japan, Vol. 3, No.18. pp. 12 - 16.

การศึกษากระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

BUSINESS PROCESS AND PROBLEMS OF ELECTRICAL GENERATING VIA SOLAR PV ROOFTOP IN THE LOWER NORTHERN REGION

สุกัญญา มาปันสาย* และ ชนิดา ยารณะ

Sukanya Mapansai* and Chanida Yarana

สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก 65000

Program in Business Administration, Faculty of Business Economics and Communications, Naresuan University, Phitsanulok 65000, Thailand

*Corresponding author: Email : Sukanya_ma3@hotmail.com

รับบทความ 12 มีนาคม 2562 แก้ไขบทความ 8 พฤษภาคม 2562 ตอรับบทความ 8 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง รวมถึงแนวทางในการพัฒนาธุรกิจ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของกระบวนการดำเนินงาน และเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางในการพัฒนาธุรกิจการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัยในอนาคต โดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และผู้วิจัยตัดสินใจเลือกผู้ให้สัมภาษณ์จากฐานระบบฐานข้อมูลผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการพลังงาน สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ประเภทบ้านอยู่อาศัย ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ (kWp) ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่ แสดงความเห็นได้ว่า ได้รับแรงจูงใจในการเข้าร่วมโครงการฯ มาจากราคารับซื้อในอัตราที่สูงถึง 6.85 บาทต่อหน่วย อีกทั้งมีสัญญารับประกันการซื้อขายนานถึง 25 ปี ซึ่งเป็นการรับประกันรายได้และผลตอบแทนที่ประเมินแล้วว่าเกิดความคุ้มค่า ซึ่งในด้านการดำเนินธุรกิจพบปัญหาในเรื่องของการออกแบบติดตั้ง การดูแลรักษาและทำความสะอาด อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย และช่วงฤดูกาลที่ส่งผลต่อระบบการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้าน แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่าเป็นธุรกิจที่น่าลงทุนเนื่องจากมีการแข่งขันทางด้านธุรกิจไม่สูง ซึ่งภายหลังการติดตั้งจะมีรายได้เข้ามาประจำทุกเดือน เป็นธุรกิจประเภท Passive Income อีกรูปแบบหนึ่ง ดังนั้น หากภาครัฐต้องการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาติดตั้งโซลาร์เซลล์ผลิตกระแสไฟฟ้าบนหลังคาบ้านเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานของประเทศในอนาคตให้เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการรับซื้อไฟฟ้าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนหันมาติดตั้งเพราะเกิดความคุ้มค่ามากกว่าการติดตั้งเพื่อใช้เองภายในบ้าน

คำสำคัญ: กระบวนการผลิตไฟฟ้าบนหลังคาบ้านอยู่อาศัย, พลังงานแสงอาทิตย์, ผู้ประกอบการ

ABSTRACT

The objectives of this study were to examine business processes and potential problems of electricity generation from solar PV rooftop installations in lower northern region. The study also examined guidelines for business development to discover difficulties and roadblocks of operational process. The results of this study would determine the guidelines for future business development in electrical generating solar PV rooftop installation. This is a qualitative study with a focus on in-depth interviews. The interviewees were chosen from the candidates applying for a license to operate in the energy business under the Office of Committee of Energy Regulation Database. The candidates drilled down to those applying for the solar PV rooftop installation business with installation size of less than or equal to 10 kWp. Conclusion from the interviews showed attractive incentive from joining the project due to the high purchasing price at 6.85 THB per unit with a contract of purchasing for up to 25 years which was a great guarantee of income in the midterm investment. Roadblocks in the business included the installation procedure, maintenance and cleaning, damaged equipment and seasonal trends of demanding from solar energy products. However, most business owners agreed that this was an attractive business for investment

due to lower competition and stable monthly income guarantee after initial capital burn, which was a so-called Passive Income. Therefore, the public sectors should promote more general public interest in solar cell on rooftops installment for the future sustainable energy plan of the country. The government should also support purchasing electricity to create motivation for installment, which is worth more than installment for household uses.

Keywords: Solar PV Rooftop, Solar Energy, Entrepreneurs

บทนำ

ในช่วง 15 ปีที่ผ่านมาความต้องการใช้พลังงานมีรูปแบบและมีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หลาย ๆ ประเทศทั่วโลกได้ให้ความสำคัญต่อการลดการใช้เชื้อเพลิงจากทรัพยากรธรรมชาติหรือจากซากฟอสซิล ซึ่งได้แก่ ถ่านหิน น้ำมันดิบ และก๊าซธรรมชาติ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการปล่อยคาร์บอนไดออกไซด์และก๊าซเรือนกระจก ทำให้เกิดภาวะโลกร้อนส่งผลให้สภาพอากาศเกิดความแปรปรวน การเปลี่ยนแปลงของผลผลิตทางเกษตร รวมถึงการสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์หลากหลายชนิด ทำให้ปัจจุบันมนุษย์ต้องตระหนักและคำนึงถึงการรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม และหันมาให้ความสนใจการพึ่งพาพลังงานจากแหล่งพลังงานทดแทนในรูปแบบของพลังงานสะอาดเพิ่มมากขึ้น ด้วยจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของเขตเมือง ทำให้เกิดการรบกวนและพัฒนาเทคโนโลยีสำหรับพลังงานทดแทนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และจากการประเมินความต้องการใช้พลังงานขององค์การพลังงานระหว่างประเทศ หรือ International Energy Agency : IEA3 ระบุว่า การใช้พลังงานของโลกมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยแหล่งพลังงานที่ใช้สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ น้ำมัน ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ อีกทั้งยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและส่งผลต่ออัตราความต้องการใช้พลังงาน และการจัดหาของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก เช่น ความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ราคาพลังงาน ความขัดแย้งทางการเมือง ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เป็นต้น (แผนยุทธศาสตร์การกำกับกิจการพลังงานฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 - 2564, หน้า 20)

จากแนวโน้มของการใช้พลังงาน และความต้องการใช้พลังงานที่เปลี่ยนแปลงไปที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ประเทศไทยในฐานะประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นลำดับสองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รองจากอินโดนีเซีย และเป็นประเทศที่มีฐานการผลิตอุตสาหกรรมหนักจำนวนมาก รวมถึงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้า-ออกประเทศในปี พ.ศ. 2016 จำนวนกว่า 32 ล้านคน (กรมการท่องเที่ยว, 2560) ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วพร้อมกับจำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อรูปแบบของความต้องการใช้พลังงานของประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งประเทศไทยกำลังขับเคลื่อนการพัฒนาไปสู่ยุค Thailand 4.0 โดยปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจจากประเทศไทยได้ปานกลางสู่ประเทศไทยได้สูง โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมมาขับเคลื่อนทั้งความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และการดูแลสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างเศรษฐกิจที่มุ่งเน้นคุณค่า (Value Based Economy) เพื่อการพัฒนาพลังงานฐานนวัตกรรมจะยกระดับประสิทธิภาพการใช้พลังงานมุ่งสู่การใช้พลังงานสะอาดสอดคล้องกับกระแสเทคโนโลยีที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปซึ่งมีเป้าหมาย คือ การสร้างรายได้ให้กับประชาชนระดับชุมชน/ประชาชน จะมุ่งเน้นการสร้างรายได้ และลดรายจ่ายให้กับประชาชนและชุมชน ผ่านโครงการประชารัฐ โครงการพลังงานชุมชน และการส่งเสริมด้านพลังงานในธุรกิจ

คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน (กกพ.) (2556) ได้ประกาศเรื่อง การรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา (Solar PV Rooftop) เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2556 ตามมติคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (กพช.) สำหรับบ้านอยู่อาศัยขนาดกำลังการผลิตติดตั้งสูงสุดไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ ในรูปแบบ Feed-in Tariff (FIT) 6.96 บาท/หน่วย โดยมีระยะเวลาสนับสนุน 25 ปี ปริมาณรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการคิดจากจำนวนขนาดกำลังการผลิตติดตั้งทั้งหมด 100 เมกะวัตต์ โดยแบ่งโควตาการรับซื้อไฟฟ้าให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายเป็น การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) 40 เมกะวัตต์ และการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) 60 เมกะวัตต์ โดยมี กกพ. เป็นหน่วยงานสำหรับการกำกับดูแลการออกใบอนุญาตและประกาศ ตลอดจนการออกใบอนุญาตในส่วนใบอนุญาตที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดให้จ่ายไฟเข้าระบบเชิงพาณิชย์ให้แล้วเสร็จภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2556 ซึ่งโครงการนี้นอกจากจะเกิดรายได้ในครัวเรือนแล้ว ยังช่วยประเทศให้มีปริมาณกำลังการผลิตไฟฟ้าอีกด้วย (ธนกฤต ธรรมรักษาเจริญ, 2558)

อย่างไรก็ตาม ประชาชนผู้คนส่วนใหญ่มักคิดว่า การติดตั้งโซลาร์เซลล์เป็นเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่ทันสมัย อีกทั้งในด้านการลงทุนต้องใช้เงินค่อนข้างสูง ประกอบกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการหรือเทคโนโลยีมีน้อย จึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัวเพราะหากตัดสินใจลงมือทำอาจส่งผลให้การดำเนินธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าในอนาคต (ณิชนมล สกัณเฑ, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย รวมถึงแนวทางการพัฒนาธุรกิจในอนาคต เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้ประกอบการในปัจจุบันและผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีความสนใจในธุรกิจดังกล่าวในการประกอบการตัดสินใจลงทุนในธุรกิจ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการทางธุรกิจ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของการประกอบธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย
2. เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาธุรกิจการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัยในอนาคต

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริงครอบคลุมประเด็นอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในเรื่องที่ศึกษา รวมทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาสสนทนากันมากขึ้น

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้ประกอบธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย ที่ได้รับใบอนุญาตให้ผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) จากกระบวนการข้อมูล ผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบกิจการพลังงาน สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน ซึ่งเป็นผู้ประกอบธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ประเภทบ้านอยู่อาศัย ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ (kWp) จำนวน 8 ราย ในพื้นที่ 8 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตาก พิจิตร พิษณุโลก สุโขทัย อุตรดิตถ์ พิจิตร กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ และจังหวัดน่าน โดยส่วนใหญ่เป็นผู้ลงทุนติดตั้งในขนาด 10 กิโลวัตต์ เต็มพิกัด ซึ่งมีความโดดเด่นในเรื่องของลักษณะการบริหารจัดการธุรกิจ และผลตอบแทนของผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยขอความยินยอมให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 ราย พิจารณาจากการอธิบายข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 8 ราย ทราบเพื่อประกอบการตัดสินใจก่อนการยินยอมให้สัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่สำคัญในการวิจัย คือ ตัวผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยได้มีการเตรียมตัวในส่วนของการความรู้ด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งตัวผู้วิจัยต้องมีการเตรียมแนวคำถามในการวิจัยโดยใช้คำถามสัมภาษณ์ปลายเปิด ที่มีการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาเรียบร้อยแล้ว ก่อนลงภาคสนามวันสัมภาษณ์จริง

เครื่องมือทางด้านเอกสาร (Relevant Documents) ผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลโดยการค้นหาทาง Internet จาก Website ต่าง ๆ โดยใช้คอมพิวเตอร์ ข้อมูลจากส่วนราชการ วารสารวิชาการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยสร้างแบบสัมภาษณ์ประเภทไม่มีโครงสร้าง โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการจากหนังสือ ตำราเอกสารและงานวิจัย
- 2) ศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) กำหนดหัวข้อประเด็นหลักและประเด็นย่อยของแนวคำถามสัมภาษณ์
- 4) พิจารณาประเด็นคำถามสัมภาษณ์
- 5) ผู้วิจัยทำการหาคุณภาพเครื่องมือโดยการปรับปรุงประเด็นคำถามสัมภาษณ์ ตามคำแนะนำของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในหน่วยงานภาครัฐ และอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาความครบถ้วนถูกต้อง ด้านภาษา และดำเนินการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ ก่อนนำไปสัมภาษณ์จริงและสามารถให้คำตอบตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้อย่างสมบูรณ์

วิธีรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้เตรียมการวางแผนการสัมภาษณ์ล่วงหน้าโดยการแจ้งให้ผู้ประกอบการทราบวัตถุประสงค์และประเด็นที่จะสัมภาษณ์ พร้อมนัดหมายวันเวลา สถานที่ที่จะสัมภาษณ์ ซึ่งมีผู้ประกอบการที่ให้ความอนุเคราะห์ทั้งสิ้น จำนวน 8 ราย

2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้สร้างแนวคำถามอย่างกว้าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ล่วงหน้า

3. ในวันที่มีการสัมภาษณ์ผู้วิจัยแนะนำตัวและแจ้งวัตถุประสงค์ของการขอสัมภาษณ์อีกครั้ง จากนั้นขออนุญาตบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์ แล้วจึงดำเนินการสัมภาษณ์โดยเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ตอบคำถามอย่างอิสระ พร้อมทั้งมีจดบันทึกข้อความ และสังเกตบริบทสถานการณ์ขณะให้สัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยทำการสรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พร้อมทวนคำตอบว่าผู้วิจัยเข้าใจตรงกันกับผู้ให้ข้อมูลหลักแล้ว ถูกระบุคร่าวๆเป็นอย่างดี โดยใช้ระยะเวลาในการสัมภาษณ์โดยประมาณ 1 ชั่วโมง 30 นาที ต่อครั้ง จำนวน 2 ครั้ง

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการสรุปประเด็นเนื้อหาโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตและการพูดคุยซึ่งอยู่ในการจดบันทึกและการบันทึกเทปมาจัดข้อมูล โดยการเขียนให้ได้ใจความแลมีความละเอียดครบถ้วนตรงประเด็น โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยการถอดเทปบันทึกการสัมภาษณ์ประโยคต่อประโยคเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นรายวัน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มเนื้อหาหลักที่มีความหมายใกล้เคียงกัน และตัดข้อมูลที่ซ้ำออก เป็นการสรุปประเด็นเนื้อหาเพื่อนำมาเรียบเรียงตอบคำถามตามประเด็นปัญหาวิจัยโดยจัดทำตารางรายละเอียดการสัมภาษณ์

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Description Analysis) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่อง แล้วสรุปออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไปหลังจากนั้นมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์โดยการสัมภาษณ์ซ้ำในบางประเด็นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นจริงมากขึ้น

3. วิเคราะห์ข้อมูลแต่ละหมวดหมู่โดยนำข้อมูลที่ได้นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ตามแนวทางการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในหมวดหมู่

4. การตรวจสอบข้อมูล

ตาราง 1 ตัวอย่างการจำแนกข้อมูล คำหรือข้อความในเนื้อหาสาระที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์เชื่อมโยงและสรุปบรรยายข้อมูล

Research Questions	Sub Questions	Coding	Data	Summary of the Findings
เพื่อศึกษากระบวนการทางธุรกิจ ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการดำเนินธุรกิจของการประกอบธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย	อยากให้ท่านเล่าถึงจุดเริ่มต้นของการทำธุรกิจนี้ว่าเป็นอย่างไร	การประกาศเชิญชวนเข้าส่วนโครงการและการรับรู้ข่าวสาร	A1: ได้ข่าวจากโทรทัศน์ และอ่านเจอในหนังสือพิมพ์ก็เกิดความสนใจ A2: มีบริษัทเข้ามาติดต่อเพื่อขอเช่าหลังคาบ้านเพื่อติดตั้งโซลาร์ฟาร์ม ผมก็เลยสงสัยว่าทำไมเขาถึงมาขอเช่าหลังคาบ้านเรา หลังจากนั้นก็เลยมาลองศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมในอินเทอร์เน็ต ทราบข่าวว่ารัฐบาลเปิดโครงการรับซื้อไฟฟ้าจากการติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านในราคา 6.85 บาท ก็เลยตัดสินใจทำเอง A4: ทราบข่าวตั้งแต่ช่วงแรก ๆ ที่รัฐบาลเปิดโครงการเมื่อปี พ.ศ. 2556 และก็ไปหาข้อมูลเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ตแต่ว่าตอนนั้นผมสมัครไม่ทันก็เลยติดตามข่าวมาเรื่อย ๆ จนถึงปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลเปิดโครงการอีกครั้งก็เลยสมัครเข้าร่วม A6: มีบริษัทแห่งหนึ่งมาติดต่อขอเช่าพื้นที่นาของผมเพื่อทำโซลาร์ฟาร์ม จำนวน 50 ไร่ และเสนอค่าตอบแทนให้เดือนละ 20,000 บาท ผมจึงเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับธุรกิจนี้ จึงเข้าไปหาข้อมูลเพิ่มเติมในเว็บไซต์ต่าง ๆ จึงเกิดความสนใจเพราะ	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รับรู้ข่าวสารจากหลายช่องทางแตกต่างกัน ได้แก่ การติดตามข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ข่าวจากบริษัทผู้ลงทุนที่เข้ามาติดต่อขอเช่าพื้นที่บนหลังคาบ้านเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การติดตั้งโซลาร์ฟาร์ม และทราบข่าวจากสมาชิกในครอบครัวที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการให้ข้อมูลของผู้ประกอบการทั้งหมด จำนวน 8 ราย ทราบว่าได้เริ่มการติดตั้งโครงการระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งรัฐบาลประกาศราคารับซื้อไฟฟ้าอยู่ที่ 6.85 บาทต่อหน่วย ซึ่งเป็นราคารับซื้อที่ค่อนข้างสูงจึงทำให้เกิดความสนใจ

ตาราง 1 (ต่อ)

Research Questions	Sub Questions	Coding	Data	Summary of the Findings
	ท่านคิดว่าธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ของท่านในปัจจุบันเป็นอย่างไร และปัจจัยอะไรที่ทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ	การดูแลรักษา และทำความสะอาด	ให้ผลตอบแทนค่อนข้างดี และคิดจะลงทุนทำเองในรูปแบบการติดตั้งบนหลังคาบ้าน A8: ลูกชายทำงานอยู่กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จึงมาเล่าให้ฟังว่าทางรัฐบาลมีโครงการรับซื้อไฟฟ้าจากการติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้าน และรับซื้อในราคาที่สูง และชักชวนทำ A1: โดยปกติจะทำความสะอาดโดยประมาณ เดือนละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย แต่ยกเว้นในช่วงหน้าฝนที่ไม่ได้ทำความสะอาดเลย A5: ไม่ค่อยได้ทำความสะอาดเท่าไร จะมีขึ้นไปล้างบ้างช่วงหน้าร้อนที่มีฝุ่นมากเกาะจนสังเกตเห็น โดยใช้ผ้าชุบน้ำเช็ดให้แห้ง A6: ในปีแรกทำความสะอาดเป็นประจำเดือนละ 2 ครั้ง ซึ่งสามารถขายไฟฟ้าได้ทะลุขีดจำกัดของการไฟฟ้าที่ตั้งไว้ แต่ในปีที่ 2 ไม่ได้ทำความสะอาดเลยเพราะคนที่บ้านไม่ให้ขึ้นไปทำเพราะกลัวเราตกลงมา ทำให้รายได้ลดลงอย่างเห็นได้ชัด เฉลี่ยรวมทั้งปีก็เกือบ 10,000 บาท ซึ่งเป็นการเสียโอกาสกับรายได้ที่เราควรจะได้รับ ซึ่งในปีที่สามก็เริ่มล้างบ้าง 2-3 ครั้งต่อปี รายได้ก็ดีขึ้นเกือบเป็นปกติ A7: เนื่องจากผมได้ออกแบบระบบสปริงเกอร์รดน้ำเพื่อทำความสะอาดไว้ตั้งแต่แรก ทำให้สามารถทำความสะอาดได้ตลอดเวลาเมื่อเห็นว่าแผงโซลาร์เซลล์เริ่มมีฝุ่น ซึ่งจะเปิดทำความสะอาดบ้าง ถ้าในช่วงฝนตกก็จะไม่ค่อยทำปล่อยไว้ก่อน ค่อยทำในช่วงที่มีฝุ่นเยอะ ๆ ช่วงหน้าร้อน ซึ่งมันจะทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของแผงลดลง	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทราบดีว่า จะต้องทำความสะอาด แผงโซลาร์เซลล์ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์หลักที่ทำหน้าที่รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ ซึ่งจะทำความสะอาดโดยการล้างด้วยน้ำเปล่าหรือใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำเช็ดให้ทั่ว โดยทำความสะอาดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือในช่วงที่เห็นว่ามีฝุ่นละอองเกาะบริเวณแผงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ ในช่วงฤดูฝนจะปล่อยทิ้งไว้และไม่ทำความสะอาดเลย อย่างไรก็ตาม หลังจากการติดตั้งระยะหนึ่งก็พบว่า การทำความสะอาดแผงโซลาร์เซลล์เป็นเรื่องยากเนื่องจากอยู่บนที่สูงเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ทำให้ระยะหลังไม่ยอมขึ้นไปทำความสะอาด รวมถึงการจ้างแรงงานก็ค่อนข้างหายากเพราะไม่ค่อยมีใครอยากทำ ซึ่งก็เป็นผลทำให้หน่วยการผลิตไฟฟ้าลดลงอย่างเห็นได้ชัดด้วย
ข้อเสนอแนะก่อนการลงทุนประกอบธุรกิจ	ท่านคิดว่าการลงทุนในธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) มีความแตกต่างจากการลงทุนในธุรกิจประเภทอื่น อย่างไร	การประกอบธุรกิจไม่ซับซ้อน และมีรายได้ที่แน่นอน	A1: การลงทุนในธุรกิจผลิตไฟฟ้าบนหลังคาบ้านอยู่อาศัยมีความแตกต่างจากธุรกิจประเภทอื่นคือ มีแหล่งที่มาของรายได้คือมาจากแสงอาทิตย์ที่ผันผวนตามสภาพแสงแดดในแต่ละวันและการบริหารจัดการ เนื่องจากเรามีการทำสัญญาซื้อขายกับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคไว้ 25 ปี ทำให้เราปลอดภัยโดยไม่ต้องแข่งขันกับผู้อื่น ส่วนการบริหารจัดการ เนื่องจากการผลิตไฟฟ้านั้นหลังการติดตั้งเสร็จไม่จำเป็นต้องใช้คนในการบริหารเลย เราแค่ตรวจสอบสภาพการทำงานประจำวันเท่านั้น ซึ่งหากต้องหยุดหรือเลิกทำก็คงเป็นเพราะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ทำให้แผงโซลาร์เซลล์และเครื่องอินเวอร์เตอร์นั้นพังเสียหายทั้งหมด และหมดระยะเวลาประกัน ทำให้ไม่คุ้มค่าต่อการลงทุนใหม่ A6: มองว่าเป็นธุรกิจทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่เราไม่ต้องออกแรง ซึ่งโดยส่วนตัวผมมีความชอบการลงทุนในแบบ passive คือไม่ต้องออกแรงแต่มีรายได้เข้ามาตลอด เหมือนอย่างตอนนี้ที่ผมทำ	ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า เป็นธุรกิจที่น่าลงทุนเนื่องจากไม่มีการแข่งขันทางด้านธุรกิจ โดยรายได้ที่ได้รับมาจากแสงแดดที่มีการผันผวนตามธรรมชาติอีกทั้งมีสัญญารับประกันโครงการนานถึง 25 ปี ซึ่งภายหลังการติดตั้งแทบจะไม่ต้องทำอะไรและมีรายได้เข้ามาประจำทุกเดือน เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจประเภท Passive Income อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหากมีโครงการเช่นนี้เปิดอีกก็จะของลงทุนเพิ่มโดยไม่คิดจะเลิกหรือหยุดทำ ยกเว้นว่าจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ทำให้อุปกรณ์ได้รับความเสียหายทั้งหมด

ตาราง 1 (ต่อ)

Research Questions	Sub Questions	Coding	Data	Summary of the Findings
			ธุรกิจบ้านเช่าอยู่ด้วย ซึ่งผมมองว่าเรามีพื้นที่และมีโอกาสซึ่งผลตอบแทนก็ค่อนข้างดี ซึ่งก็ยอมรับว่าก่อนการตัดสินใจทำไม่ค่อยมีความมั่นใจในธุรกิจ เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ใหม่และไม่มีความรู้ความชำนาญเกี่ยวกับระบบเลย แต่ความรู้สักอย่างทำเกิน 80% ที่คิดอยากจะลงทุน เนื่องจากว่าเป็นการลงทุนที่ไม่สูงมากในวงเงิน 1,100,000 บาท ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้หากธุรกิจไม่ประสบความสำเร็จ อีกทั้งยังมีสัญญาการรับซื้อจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นประกันว่าตลอดอายุสัญญา 25 ปี จะมีรายได้จากการไฟฟ้าอย่างแน่นอน A8: หลังจากที่ได้ติดตั้งมาก็มีรายได้เข้ามาทุกเดือน โดยที่เราไม่ต้องออกแรงเหนื่อยทำงาน การดูแลรักษาอุปกรณ์ก็เป็นไปตามระยะเวลาซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยพบปัญหาทำให้มีเพื่อนบ้านหลาย ๆ คนเข้ามาสอบถามและให้ความสนใจกันมาก ซึ่งคนส่วนใหญ่ก็จะประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร ทำนาทำไร่ ซึ่งก็มองว่าการลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านดีกว่าการเอาเงินไปลงทุนซื้อรถไถ ซึ่งเราไม่ต้องเหน็ดเหนื่อยไปกับการทำงานตลอดวันอีกด้วย	

สรุปผลการวิจัย

การติดตามข่าวสารทางสื่อโทรทัศน์และหนังสือพิมพ์ ชาวจากบริษัทผู้ลงทุนที่เข้ามาติดต่อขอเช่าพื้นที่บนหลังคาบ้านเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การติดตั้งโซลาร์ฟลอป และทราบข่าวจากสมาชิกในครอบครัวที่ทำงานอยู่ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการให้ข้อมูลของผู้ประกอบการทั้งหมด จำนวน 8 ราย ทราบว่าได้เริ่มการติดตั้งโครงการระยะที่ 2 ปี พ.ศ. 2558 ซึ่งรัฐบาลประกาศราคารับซื้อไฟฟ้าอยู่ที่ 6.85 บาทต่อหน่วย ซึ่งเป็นราคารับซื้อที่ค่อนข้างสูงจึงทำให้เกิดความสนใจ

การวางแผนการลงทุน เกี่ยวกับการวางแผนลงทุนในธุรกิจ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มองว่าการทำธุรกิจติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้าน เพื่อจำหน่ายให้กับการไฟฟ้าฯ ในอัตราการรับซื้อที่รัฐบาลสนับสนุนในราคา 6.85 บาทต่อหน่วย จะสามารถสร้างรายได้เพิ่มและมีรายได้ที่แน่นอนเข้ามาในทุก ๆ เดือน เนื่องจากมีสัญญาการซื้อขายไฟฟ้ากับการไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายไปจนถึง 25 ปี นับตั้งแต่วันที่เริ่มขายไฟฟ้าส่งเข้าระบบ โดยมีทัศนคติว่าเป็นการวางแผนการลงทุนในระยะยาวไปจนถึงหลังเกษียณอายุการทำงาน เพราะต่างคำนึงถึงความสุขสบายในชีวิต และความเป็นอิสระภาพทางการเงินที่ไม่ต้องทำงานแต่มีรายได้เข้ามาอย่างต่อเนื่อง

การศึกษาความรู้ความเข้าใจในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการด้านวิธีการผลิต เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิต พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจและกระบวนการผลิตของระบบนี้มาก่อน แต่ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลและเรียนรู้จากสื่อต่าง ๆ ในเว็บไซต์ด้วยตนเองหรืออ่านจากตำราหนังสือบ้างหากเป็นเรื่องที่อยากรู้และไม่เข้าใจ ซึ่งมองว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ควบคู่ไปกับการลงมือทำหรือศึกษาเพิ่มเติมในภายหลังได้ นอกเหนือจากการศึกษาด้วยตนเองแล้วหากบุคคลในครอบครัวหรือคนใกล้ชิดมีความรู้และความเข้าใจในด้านนี้โดยตรงก็จะสามารถแนะนำและให้คำปรึกษาได้เป็นอย่างดี

ด้านนโยบายการรับซื้อ การตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านเพื่อขายให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายนั้นพบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้รับแรงจูงใจมาจากราคารับซื้อในอัตราที่สูงถึง 6.85 บาทต่อหน่วย อีกทั้งมีสัญญาการรับประกันการชื้อขายนานถึง 25 ปี เป็นการรับประกันรายได้และผลตอบแทนที่ประเมินแล้วว่าเกิดความคุ้มค่าและอยากลงทุนเพิ่มหรือลงทุนต่อไปเรื่อย ๆ ซึ่งมีทั้งผู้ประกอบการรายเก่าและรายใหม่อีกจำนวนมากที่รอโอกาสเข้ามาลงทุน หากรัฐบาลเปิดโครงการและรับซื้อในราคาเท่าเดิมอย่างไรก็ตาม ผู้ให้การสัมภาษณ์มองว่า หากมีการปรับลดราคารับซื้อไม่ควรให้ต่ำกว่า 6 บาทต่อหน่วย เพราะทำให้การลงทุนในธุรกิจจะไม่มีควมน่าสนใจและไม่น่าลงทุนอีกต่อไป

เงินทุน และการวางแผนการลงทุนให้เกิดความคุ้มค่าก่อนการตัดสินใจลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านเพื่อขายให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่าย พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีการคิดคำนวณรายได้เฉลี่ยที่คาดว่าจะได้รับจากการขายไฟฟ้าเพื่อวางแผนการลงทุน โดยมีแนวทางปฏิบัติอยู่ 2 แนวทาง คือ เนื่องจากการลงทุนติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านนั้น ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้เองหรือจะจ้าง บริษัทผู้รับเหมามาดำเนินการก็ได้ ซึ่งจะดำเนินการตั้งแต่การออกแบบโครงสร้าง การเลือกซื้ออุปกรณ์ ไปจนถึงการติดตั้ง จากการเปรียบเทียบทางเลือกทั้งสองแนวทาง พบว่า ผู้ประกอบการที่มีความรู้และดำเนินการเลือกซื้ออุปกรณ์และติดตั้งเองสามารถประหยัดต้นทุนในการติดตั้งได้มากถึง 50% ซึ่งนับหมายถึงระยะเวลาการคืนทุนที่ลดลงด้วย ทั้งนี้หากผู้ประกอบการที่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้การจ้างบริษัทผู้รับเหมามาดำเนินการให้ก็สามารถทำได้แต่ก็ต้องยอมรับในเรื่องของต้นทุนที่อาจจะสูงกว่า

2. ปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลการดำเนินธุรกิจ

บริษัทผู้รับเหมา และความรู้ของทีมงานผู้ติดตั้ง การเลือกบริษัทผู้รับเหมามาดำเนินการในส่วนต่าง ๆ แขนงนั้น ส่วนใหญ่พบว่า บริษัทที่เข้ามารับจ้างดำเนินการจะเป็นบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ มีทีมงานช่างผู้ติดตั้งที่มีความรู้และความชำนาญสามารถให้คำแนะนำและมีการดูแลหลังการติดตั้งเสร็จ ที่สำคัญไม่เอาเปรียบในเรื่องราคาและคุณภาพของอุปกรณ์ต่าง ๆ ทำให้การทำงานของระบบมีประสิทธิภาพและไม่ก่อให้เกิดปัญหาหลังการติดตั้ง แต่ทั้งนี้ก็มีบบ้างบางบริษัทที่ไม่มีความชำนาญมากพอ ทำให้หลังการติดตั้งแล้วเสร็จไม่สามารถแก้ไขปัญหาในภายหลังได้ ดังนั้น ก่อนตัดสินใจดำเนินการผู้ประกอบการควรเลือกบริษัทที่มีความน่าเชื่อถือ และมีประสบการณ์หลาย ๆ บริษัท เพื่อเปรียบเทียบให้เกิดความมั่นใจและตัดสินใจเลือกบริษัทที่ดีที่สุดด้วย

การวางแผนโครงสร้าง และการออกแบบติดตั้ง การวางแผนก่อนการติดตั้งไม่ว่าจะเป็นกรณีที่ผู้ประกอบการดำเนินการติดตั้งเองหรือจ้างบริษัทผู้รับเหมา พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะออกแบบวางแผนโครงสร้างร่วมกับวิศวกรผู้ออกแบบ เพื่อให้ง่ายในในเรื่องของความปลอดภัยเหมาะสมกับโครงสร้างหลังคาบ้าน ซึ่งในกรณีนี้ผู้ประกอบการรายหนึ่งจ้างบริษัทผู้รับเหมาให้ดำเนินการออกแบบโครงสร้างและติดตั้ง โดยภายหลังพบว่าไม่สามารถขึ้นไปทำความสะอาดแผงโซลาร์เซลล์ได้ เนื่องจากลักษณะโครงสร้างหลังคาค่อนข้างสูงและชัน ซึ่งบริษัทผู้ออกแบบติดตั้งก็ไม่ได้ออกแบบเผื่อไว้ให้สามารถขึ้นไปได้ อีกทั้งในส่วนของแผงโซลาร์เซลล์ได้ติดตั้งไว้ทางฝั่งทิศใต้และทิศตะวันตก มีส่วนทำให้รายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งอาจทำให้แผงโซลาร์เซลล์ทำหน้าที่รับแสงแดดไม่เต็มที่และประสิทธิภาพ การทำงานก็ลดลงเรื่อย ๆ

การดูแลรักษาและทำความสะอาด จากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดูแลรักษาทำความสะอาดอุปกรณ์ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่ทราบที่จะต้องทำความสะอาดแผงโซลาร์เซลล์ เนื่องจากเป็นอุปกรณ์หลักที่ทำหน้าที่รับ ความร้อนจากแสงอาทิตย์ ซึ่งจะทำความสะอาดโดยการล้างด้วยน้ำเปล่าหรือใช้ผ้าสะอาดชุบน้ำเช็ดให้ทั่ว โดยทำความสะอาดอย่างน้อยเดือนละ

1 ครั้ง หรือในช่วงที่เห็นว่ามิถุนายนจะบวชอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้ในช่วงฤดูฝนจะปล่อยทิ้งไว้และไม่ทำความสะอาดเลย อย่างไรก็ตามหลังจากการติดตั้งมาระยะหนึ่งก็พบว่า การทำความสะอาดแผงโซลาร์เซลล์เป็นเรื่องยากเนื่องจากอยู่บนที่สูงเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย ทำให้ระยะหลังไม่อยากขึ้นไปทำความสะอาด รวมถึงการจ้างแรงงานก็ค่อนข้างหายากเพราะไม่ค่อยมีใครอยากทำ ซึ่งก็เป็นผลทำให้หน่วยการผลิตไฟฟ้าลดลงอย่างเห็นได้ชัดด้วย

ภาพประกอบ 1 - 2 ลักษณะโครงสร้างการติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านที่อยู่อาศัย

อุปกรณ์ชำรุดเสียหาย จากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับระบบและอุปกรณ์ต่าง ๆ พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่พูดไปในทิศทางเดียวกันว่า ตั้งแต่ติดตั้งระบบมาเกือบ 3 ปี ยังไม่เคยพบปัญหาที่เกิดจากระบบหรืออุปกรณ์ที่ได้รับความสะดวกเสียหาย อาจพบปัญหาบ้างเล็กน้อย เช่น เบรกเกอร์เสีย พิวสขาด เมื่อเปลี่ยนอุปกรณ์ตัวใหม่ก็สามารถทำงานได้ตามปกติ อย่างไรก็ตามก็มีผู้ประกอบการบางรายที่พบปัญหาบ้างซึ่งเกิดกรณีที่แผงโซลาร์เซลล์ชำรุด มีรอยแตกร้าวทั้งแผงลักษณะเหมือนถูกของแข็งตกกระทบ และบางแผ่นโซลาร์เซลล์ บางแผงในระบบหยุดทำงานไปเอง แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการผลิตโดยรวมซึ่งสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ตามปกติ และการซ่อมแซมอยู่ในระยะการรับประกันของบริษัทผู้รับเหมาติดตั้งเป็นผู้รับผิดชอบมาดำเนินการเปลี่ยนให้ใหม่

พื้นที่ติดตั้งกับปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของคนในพื้นที่ จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการที่ติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้าน ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน พบว่า พื้นที่ที่มีปริมาณความต้องการใช้กระแสไฟฟ้ามากหรืออยู่ในเขตเมือง ซึ่งได้แก่พื้นที่ที่มีอาคารสำนักงาน มีร้านค้า มีตู้แช่ และสถานบริการน้ำมัน เป็นต้น หากมีการติดตั้งและผลิตกระแสไฟฟ้าอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ที่มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าสูง กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้จะถูกนำไปใช้ในระบบจำหน่ายได้เป็นอย่างดี ทำให้มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างสูง แต่ทั้งนี้บางพื้นที่ ถึงแม้ว่าจะอยู่ในเขตเมืองมีจำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรที่หนาแน่นในพื้นที่ก็ตาม แต่ถ้าปริมาณความต้องการใช้ไฟฟ้าของคนในพื้นที่มีน้อย กระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ก็จะมียกเกินกว่าความต้องการหรือ Over Supply ก็จะส่งผลต่อจำนวนหน่วยผลิตและรายได้ที่ไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง

ตาราง 2 รายได้จากการขายกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ของผู้ประกอบการ A4 จังหวัดสุโขทัย ที่ขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 10 กิโลวัตต์

เดือน	ปี 2559			ปี 2560		
	จำนวนหน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	จำนวนหน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน
มกราคม	-	6.85	-	915	6.85	6,267.75
กุมภาพันธ์	764	6.85	5,233.40	998	6.85	6,836.30
มีนาคม	956	6.85	6,548.60	1,025	6.85	7,021.25
เมษายน	988	6.85	6,767.80	948	6.85	6,493.80
พฤษภาคม	983	6.85	6,733.55	893	6.85	6,117.05
มิถุนายน	828	6.85	5,671.80	837	6.85	5,733.45
กรกฎาคม	878	6.85	6,014.30	795	6.85	5,445.75
สิงหาคม	821	6.85	5,623.85	823	6.85	5,637.55
กันยายน	741	6.85	5,075.85	833	6.85	5,706.05
ตุลาคม	1,040	6.85	7,124.00	914	6.85	6,260.90
พฤศจิกายน	979	6.85	6,706.15	849	6.85	5,815.70
ธันวาคม	984	6.85	6,740.40	862	6.85	5,904.70
	รวม		68,239.70	รวม		73,240.20

ที่มา : สำเนาใบเสร็จรับเงินจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดสุโขทัย

ตาราง 3 รายได้จากการขายกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ของผู้ประกอบการ A6 จังหวัดกำแพงเพชร ที่ขนาดกำลังการผลิตติดตั้ง 10 กิโลวัตต์

เดือน	ปี 2559			ปี 2560		
	จำนวนหน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน	จำนวนหน่วย	ราคาต่อหน่วย	จำนวนเงิน
มกราคม	232	6.85	1,589.20	483	6.85	3,310.92
กุมภาพันธ์	1,387	6.85	9,500.95	1,047	6.85	7,171.95
มีนาคม	1,264	6.85	8,658.40	1,057	6.85	7,240.45
เมษายน	1,233	6.85	8,452.00	1,190	6.85	8,151.50
พฤษภาคม	1,320	6.85	9,042.00	1,176	6.85	8,055.60
มิถุนายน	1,301	6.85	8,911.55	-	6.85	-
กรกฎาคม	1,097	6.85	7,514.45	1,002	6.85	6,863.70
สิงหาคม	1,119	6.85	7,665.15	951	6.85	6,514.35
กันยายน	1,119	6.85	7,665.15	1,020	6.85	6,987.00
ตุลาคม	1,017	6.85	6,966.45	1,064	6.85	7,288.40
พฤศจิกายน	1,203	6.85	8,240.55	1,045	6.85	7,158.25
ธันวาคม	1,189	6.85	8,144.65	992	6.85	6,795.20
	รวม		92,350.50	รวม		75,537.32

ที่มา : สำเนาใบเสร็จรับเงินจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จังหวัดกำแพงเพชร

จากตารางการเปรียบเทียบรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ได้จากการขายกระแสไฟฟ้าที่ผลิตได้ให้กับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค โดยเปรียบเทียบกันระหว่างปี พ.ศ. 2559 กับ ปี พ.ศ. 2560 ของผู้ประกอบการ จำนวน 2 ราย พบว่า ปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าในแต่ละช่วงฤดูกาลมีความสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันคือ ในฤดูร้อน (ระหว่างเดือนมีนาคม - เดือนพฤษภาคม) และฤดูหนาว (ระหว่างเดือนตุลาคม - เดือนธันวาคม) สามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ค่อนข้างสูง เนื่องจากในฤดูร้อนมีแสงอาทิตย์ตลอดทั้งวัน และในฤดูหนาวมีแสงอาทิตย์และมีอุณหภูมิไม่ร้อนจัด ทำให้แผงโซลาร์เซลล์รับแสงแดดได้อย่างเต็มที่และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะผลิตกระแสไฟฟ้าได้น้อยในช่วงฤดูฝน (ระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับธุรกิจ

การประกอบธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านที่อยู่อาศัยไม่ซับซ้อน และมีรายได้ที่แน่นอน จากการดำเนินธุรกิจติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์และขายให้การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มาเกือบ 3 ปี พบว่า ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า เป็นธุรกิจที่น่าลงทุนเนื่องจากไม่มีการแข่งขันทางด้านธุรกิจ โดยรายได้ที่ได้รับมาจากแสงแดดที่มีการผกผันตามธรรมชาติ อีกทั้งมีสัญญารับประกันโครงการนานถึง 25 ปี ซึ่งภายหลังการติดตั้งแทบจะไม่ต้องทำอะไรและมีรายได้เข้ามาประจำทุกเดือน เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจประเภท Passive Income อีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งหากมีโครงการเช่นนี้เปิดอีกก็จะขอลงทุนเพิ่ม โดยไม่คิดจะเลิกหรือหยุดทำยกเว้นว่าจะเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทำให้ผู้ประกอบการได้รับความเสียหายทั้งหมด

ผู้ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์โครงการติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านเพื่อขายให้การไฟฟ้าฝ่ายจำหน่ายเป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การประชาสัมพันธ์และการกระจายข่าวสารของภาครัฐมีน้อยมาก ขาดความต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มคนในแต่ละระดับ คือ การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสามารถรับรู้กันเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักลงทุนหรือกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนของประชาชนหรือกลุ่มชาวบ้านทั่วไปที่การรับรู้หรือความเข้าใจยังมีน้อย อีกทั้งไม่ได้อยู่ในแวดวงหรือมีการติดตามข่าวสารเป็นประจำก็จะไม่ทราบและเข้าถึงโครงการได้ ทำให้ในปัจจุบันมีผู้คนอีกส่วนหนึ่งที่มีความสนใจอีกจำนวนมากพลาดโอกาสที่จะเข้ามาลงทุน ดังนั้น จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ที่มากขึ้นและเท่าเทียมกันในหลายช่องทาง

เนื่องจากนโยบายการรับซื้อไฟฟ้าจากโครงการติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านในราคา 6.85 บาทต่อหน่วย ซึ่งถือว่าเป็นราคาที่สูงทำแล้วเกิดความคุ้มค่ากับการลงทุน จึงทำให้ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่ารัฐบาลควรให้การสนับสนุนเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนหันมาติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านเพื่อให้เกิดความแพร่หลายและสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานของประเทศในอนาคตให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ไม่มีความแพร่หลายในปัจจุบันนั้นก็เนื่องจากราคาอุปกรณ์มีราคาสูงมาก ซึ่งการติดตั้งโซลาร์เซลล์บนหลังคาบ้านเพื่อใช้เองภายในบ้านนั้นอาจไม่เกิดความคุ้มค่าและไม่คุ้มค่าลงทุน

กระบวนการและขั้นตอนการขออนุญาต ก่อนการติดตั้งโซล่าเซลล์บนหลังคาบ้านตามโครงการรับซื้อไฟฟ้าของรัฐบาล จำเป็นต้องดำเนินการตามระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ตามที่แต่ละหน่วยงานกำหนด ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่ได้แสดงความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่าขั้นตอนการยื่นเอกสารมีความซับซ้อนและยุ่งยากและใช้ระยะเวลาดำเนินการค่อนข้างนานเนื่องจากต้องประสานงานกับหน่วยงานราชการหลายภาคส่วน ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค และเทศบาล อบต. ซึ่งในอนาคตหากมีโครงการเช่นนี้อีก รัฐบาลควรลดขั้นตอนการขอรับใบอนุญาตให้น้อยลงกว่าที่ผ่านมา เพื่อความสะดวกของผู้ประกอบการ และลดขั้นตอนการทำงานของหน่วยงานให้รวดเร็วมากยิ่งขึ้นด้วย แต่ทั้งนี้ในส่วนของผู้ประกอบการบางรายมองว่าขั้นตอนหรือกระบวนการของหน่วยงานภาครัฐที่ค่อนข้างซับซ้อนนั้นถือเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากเป็นหน่วยงานของรัฐจึงจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความละเอียดถูกต้องเพื่อให้เป็นไปตามกระบวนการตามระบบ ซึ่งถือว่าไม่ใช่เรื่องยากสำหรับคนที่ทำความเข้าใจและศึกษารายละเอียดก่อนการปฏิบัติ

จัดหาแหล่งเงินทุน การหาแหล่งเงินทุนเพื่อลงทุนในธุรกิจติดตั้งโซล่าเซลล์บนหลังคาบ้านนั้นถือเป็นเรื่องที่ยาก ถึงแม้ว่าจะมีสัญญาการรับซื้อจากหน่วยงานภาครัฐเป็นการรับประกันก็ตาม เนื่องจากเป็นบุคคลธรรมดาไม่มีแผนงานและโครงสร้างทางธุรกิจ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์การขอกู้เงินของสถาบันการเงินต่าง ๆ ดังนั้น หากรัฐบาลต้องการสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อส่งเสริมให้ใช้พลังงานทดแทนกันอย่างจริงจัง รัฐบาลควรจัดหาแหล่งเงินทุนโดยร่วมกับธนาคารและสถาบันการเงินต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับกลุ่มนักลงทุนผู้มียาได้น้อยได้มีโอกาสเข้าร่วมโครงการ ซึ่งจะสามารถทำให้การดำเนินโครงการเป็นไปอย่างรวดเร็วและบรรลุตามวัตถุประสงค์ด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องกระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง พบประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยจะขออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ด้านปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อกรดำเนินการธุรกิจของผู้ประกอบการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากผลการศึกษา พบว่า ปัญหาที่เด่นชัดจากการดำเนินธุรกิจ คือ การดูแลรักษาและทำความสะอาด และฤดูกาล พบว่า ฝุ่นละอองส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการทำงานของระบบเป็นอย่างมาก เนื่องจากแผงโซล่าเซลล์เป็นอุปกรณ์หลักที่ทำหน้าที่รับความร้อนจากแสงอาทิตย์ หากปล่อยให้ฝุ่นละอองมาก ๆ จะส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของแผงและหน่วยการผลิตไฟฟ้าลดลงอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งควรทำความสะอาดอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง หรือในช่วงที่เห็นว่ามีฝุ่นละอองเกาะบริเวณแผงอย่างเห็นได้ชัด แต่ทั้งนี้ในช่วงฤดูฝนจะปล่อยทิ้งไว้และไม่ทำความสะอาดเลยก็ได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศิษฐ์ ธรรมรส (รัตม) (2560) ได้วิจัย เรื่อง ปัญหา และอุปสรรคในการบำรุงรักษาระบบโซล่าเซลล์ของโรงเรียนในเขตทุรกันดาร : โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปลื้มค้อ อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลวิจัย พบว่า การทำความสะอาดแผงโซล่าเซลล์มีความจำเป็นที่ต้องทำความสะอาดเป็นประจำ เพื่อเป็นการช่วยยืดอายุการใช้งานของแผงโซล่าเซลล์ และเพื่อให้ระบบสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าได้มากขึ้น โดยช่วงเวลาในการทำความสะอาดแผงโซล่าเซลล์ควรทำความสะอาดทุก 1 เดือน หรือ 2 เดือนต่อครั้งในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาว สำหรับในช่วงฤดูฝนการล้างแผงโซล่าเซลล์ไม่มีความจำเป็นมากนัก เนื่องจากฝนที่ตกมาตามธรรมชาติสามารถช่วยให้ประสิทธิภาพของระบบกลับมาดีเทียบเท่าการล้างแผงโซล่าเซลล์ตามปกติ

ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อระบบโซล่าเซลล์โดยตรงก็คือ สภาพอากาศ เนื่องจากระบบโซล่าเซลล์ต้องพึ่งพาพลังงานความร้อนจากแสงแดด โดยการเปลี่ยนพลังงานแสงอาทิตย์ให้เป็นพลังงานไฟฟ้า ดังนั้น ในช่วงฤดูที่มีแสงแดดตลอดทั้งวันแผงโซล่าเซลล์จะสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ดี ซึ่งพบว่า ในช่วงฤดูร้อนและฤดูหนาวสามารถผลิตกระแสไฟฟ้าได้ค่อนข้างสูงเนื่องจากในฤดูร้อนมีแสงอาทิตย์ตลอดทั้งวัน และในฤดูหนาวมีแสงอาทิตย์และมีอุณหภูมิไม่ร้อนจัด แต่ผลิตกระแสไฟฟ้าได้น้อยในช่วงฤดูฝน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระวิศิษฐ์ ธรรมรส (รัตม) (2560) ได้วิจัย เรื่อง ปัญหา และอุปสรรคในการบำรุงรักษาระบบโซล่าเซลล์ของโรงเรียนในเขตทุรกันดาร : โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปลื้มค้อ อำเภอดงหลวง จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งผลวิจัยพบว่า สภาพอากาศและสิ่งแวดล้อม ถือเป็นหนึ่งอุปสรรคต่อการใช้งานระบบโซล่าเซลล์หรือในการบำรุงรักษาระบบโซล่าเซลล์อย่างมาก ดังนั้น ถ้าฤดูไหนที่มีแสงแดดเพียงพอ เช่น ฤดูร้อน และฤดูหนาว ทำให้สามารถผลิตพลังงานได้อย่างเต็มที่ และมีไฟฟ้าใช้งานได้เต็มที่ แต่ในช่วงฤดูฝน ที่มีฝนตกทั้งวันทั้งคืนก็ไม่สามารถผลิตไฟฟ้าใช้ได้ทำให้มีความลำบากมาก

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับธุรกิจผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง จากการศึกษาพบว่ามีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้ธุรกิจยังไม่เป็นที่แพร่หลายในประเทศไทย โดยเมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าปัญหาที่เด่นชัดคือ การประชาสัมพันธ์ว่าการประชาสัมพันธ์และการกระจายข่าวสารของภาครัฐมีน้อยมาก ขาดความ

ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุมถึงกลุ่มคนในแต่ละระดับ คือ การเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารรับรู้กันเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มนักการเมือง กลุ่มนักลงทุน หรือกลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งในส่วนของประชาชนหรือกลุ่มชาวบ้านทั่วไปที่การรับรู้หรือความเข้าใจยังมีน้อย อีกทั้งไม่ได้อยู่ในแวดวง หรือมีการติดตามข่าวสารเป็นประจำก็ไม่ทราบและเข้าถึงโครงการได้ ทำให้ในปัจจุบันมีผู้คนส่วนใหญ่ที่มีความสนใจเป็นจำนวนมากพลาดโอกาสที่จะเข้ามาลงทุน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวิทย์ นองประโคน (2552) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยความสำเร็จของนโยบาย การส่งเสริมการใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์สำหรับประเทศไทย เพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดนโยบายและการดำเนินงานในการส่งเสริม การใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์ให้ประสบความสำเร็จและเหมาะสมกับประเทศไทย โดยการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบแนวนโยบายและ มาตรการกระตุ้น ซึ่งพิจารณาจากประเทศที่ใช้ศึกษาแบ่งออกเป็น 2 หลักเกณฑ์ ได้แก่ 1. ประเทศนอกทวีปเอเชียที่มีความก้าวหน้า โดดเด่น และประสบความสำเร็จในการใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์อย่างต่อเนื่องด้วยการใช้นโยบายและมาตรการกระตุ้นต่าง ๆ ที่เหมาะสม ได้แก่ เยอรมนี 2. กลุ่มประเทศในทวีปเอเชียที่มีลักษณะภูมิประเทศ ระบบเศรษฐกิจ และมีการสนับสนุนการใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์ ด้วยการใช้นโยบายและมาตรการกระตุ้นต่าง ๆ ที่ใกล้เคียงกับประเทศไทย คือ บังกลาเทศและญี่ปุ่น พบว่า นโยบายหรือมาตรการ กระตุ้นการส่งเสริมการใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์ที่ใช้ในประเทศที่ศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์ ซึ่งดำเนินการในประเทศญี่ปุ่น และ บังกลาเทศ โดยทั้งสองประเทศนี้ประสบความสำเร็จในการใช้นโยบายหรือมาตรการกระตุ้นนี้อย่างมาก ในประเทศเยอรมนีไม่ได้ กำหนดให้เป็นมาตรการแต่ก็พยายามดำเนินงานผ่านทางช่องทางสื่อสารสมัยใหม่หรือช่องทางอื่น ๆ ที่สามารถสอดแทรกเข้าไปได้ ส่วน ประเทศไทยการประชาสัมพันธ์ไม่ได้กำหนดให้เป็นมาตรการแต่ก็มีความพยายามในการเผยแพร่ข้อมูลของเทคโนโลยีพลังงาน หมุนเวียนแต่โดยภาพรวมแล้วประเทศไทยยังถือว่าให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์ค่อนข้างน้อย

การสนับสนุนโครงการของภาครัฐ เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปัจจุบันการติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านไม่มีความ แพร่หลาย คือ ราคาอุปกรณ์มีราคาสูงมาก การลงทุนติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านเพื่อใช้เองภายในบ้านนั้นอาจไม่เกิดความคุ้มค่า ดังนั้น หากภาครัฐต้องการส่งเสริมให้ประชาชนหันมาติดตั้งโซลาร์บนหลังคาบ้านเพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานของประเทศใน อนาคตให้เพิ่มมากขึ้น รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการรับซื้อไฟฟ้าเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ทุกคนหันมาติดตั้ง เพราะเกิดความคุ้มค่า มากกว่าการติดตั้งเพื่อใช้เองภายในบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิภา เล็กกุลวัฒน์ (2559) ที่ได้วิจัย เรื่อง การศึกษาความคุ้มค่า ทางการเงินในการเข้าร่วมโครงการนำร่องการส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ของการไฟฟ้านครหลวง พบว่า ในกลุ่มผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทเดียวกัน ถ้ารัฐบาลส่งเสริมให้มีการติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าจากเซลล์แสงอาทิตย์บนหลังคาเพื่อใช้ใน ครวเรือนและมีมาตรการรับซื้อไฟฟ้าส่วนที่เกินจากการใช้งานจะทำให้โครงการมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ และอัตราผลตอบแทนภายใน โครงการสูงกว่ากรณีติดตั้งโซลาร์รูฟแต่ไม่รับซื้อไฟฟ้าส่วนเกิน และกรณีรับซื้อไฟฟ้าส่วนเกินจะมีระยะเวลาคืนทุนสั้นกว่ากรณีไม่รับ ซื้อไฟฟ้าส่วนเกิน โดยระยะเวลาคืนทุนของบ้านอยู่อาศัย กิจกรรมขนาดเล็ก กิจกรรมขนาดกลาง และกิจกรรมขนาดใหญ่จะลดลง 3.26 , 0.88, 0.53 และ 0.34 ปี ตามลำดับ แสดงว่าหากภาครัฐต้องการ จูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ มากขึ้น จะต้องมีการออกมาตรการสนับสนุนเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์พรรณ กาเย็นนธ์ (2557) ได้ ทำการศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการลงทุนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา ด้านต้นทุนและผลประโยชน์ของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการรับซื้อไฟฟ้าที่ผลิตได้จากระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบน หลังคา ระยะเวลา 25 ปี โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 กรณี ตามขนาดกำลังการผลิตที่ครัวเรือนติดตั้งผ่านเครื่องมือมูลค่าปัจจุบัน สุทธิและการวิเคราะห์ค่าความไว และนำเสนอผลการคำนวณมูลค่าปัจจุบันสุทธิในรูปของค่าเฉลี่ยในแต่ละขนาดกำลังการผลิต ทั้งนี้ได้ กำหนดให้อายุการใช้งานของระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์คือ 30 ปี ทำให้ครัวเรือนยังสามารถใช้ระบบผลิตไฟฟ้าพลังงาน แสงอาทิตย์หลังจากหมดระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการรับซื้อไฟฟ้า 25 ปี พบว่าทุกครัวเรือนไม่เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนติดตั้ง ระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่เข้าร่วมโครงการรับซื้อไฟฟ้า โดย พบว่า มี 2 ตัวแปร ที่สำคัญคือ อัตราการรับซื้อไฟฟ้า (Feed in Tariff, FiT) และ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนติดตั้งระบบ (Construction Cost, Co) ด้านการศึกษาเครื่องมือในการดำเนินนโยบายของ รัฐบาล พบว่า หากรัฐบาลต้องการทำนโยบายเพื่อสนับสนุนโครงการรับซื้อไฟฟ้า รัฐบาลมีเครื่องมือสองชนิด ได้แก่ อัตรารับซื้อไฟฟ้า (Feed in Tariff, FiT) และ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนติดตั้งระบบ (Construction Cost, Co) ทั้งนี้รัฐบาลสามารถเลือกใช้นโยบายใด นโยบายหนึ่งหรือใช้ร่วมกันทั้งสองนโยบาย โดยขึ้นอยู่กับสภาพการณ์และความเหมาะสม รวมถึงประเด็นด้านภาระทางการคลัง, ความ ยุ่งยากในการทำนโยบาย, ความรู้ความสามารถ/ความเชี่ยวชาญของรัฐบาลในการทำนโยบายแบบต่าง ๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำไปประยุกต์ใช้

จากผลการวิจัยซึ่ง พบว่า โครงการรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย เป็นธุรกิจที่นำลงทุนเนื่องจากไม่มีการแข่งขันทางด้านธุรกิจ และภายหลังการติดตั้งแทบจะไม่ต้องทำอะไรและมีรายได้เข้ามาประจำทุกเดือน เรียกได้ว่าเป็นธุรกิจประเภท Passive Income และการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการของธุรกิจทุกคนสามารถเรียนรู้ควบคู่ไปกับการลงมือทำหรือศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองในภายหลังได้ ซึ่งประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจอยากลงทุนในธุรกิจแต่ส่วนใหญ่ยังขาดความมั่นใจและไม่กล้าลงทุนเนื่องจากกังวลในเรื่องความคุ้มค่านั้น ผลจากการวิจัยนี้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยตัดสินใจลงทุนในโครงการต่อไปในอนาคต และจากผลการวิจัยที่ค้นพบเกี่ยวกับปัญหาในด้านกระบวนการและขั้นตอนการขออนุญาต การประชาสัมพันธ์ และนโยบายการรับซื้อไม่มีความต่อเนื่องนั้น รัฐบาลควรนำประเด็นต่าง ๆ เหล่านี้ไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงกระบวนการต่าง ๆ ให้เกิดความเหมาะสมและบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการต่อไปในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษาจากงานวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการทางธุรกิจและปัญหาของกระบวนการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์บนหลังคาบ้านอยู่อาศัย (Solar PV Rooftop) สำหรับผู้ประกอบการที่ติดตั้งและผลิตไฟฟ้าจากพลังงานแสงอาทิตย์ประเภทบ้านอยู่อาศัย ขนาดกำลังการผลิตติดตั้งไม่เกิน 10 กิโลวัตต์ (kWp) ในราคารับซื้อที่ 6.85 บาท ในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่างเท่านั้น ซึ่งผลจากการวิจัยที่ค้นพบนั้นอาจมีความแตกต่างในลักษณะพื้นที่และบริบทที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไปอาจสัมภาษณ์กลุ่มคนที่ไม่ได้ติดตั้งแผงโซลาร์เซลล์ประกอบด้วยการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการดังกล่าว มีมากน้อยเพียงใด และเหตุใดถึงไม่ลงทุน ดังนั้น จึงควรศึกษาเพิ่มเติมในพื้นที่อื่น เพื่อเปรียบเทียบข้อแตกต่างหรือสอดคล้องกันต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2560). สถานการณ์นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ. เข้าถึงได้จาก <https://thailandtic.com/th/content/page/index/id/30>. 28 กันยายน 2561.
- คณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน. (2556). ประกาศคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน เรื่อง การรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา. เข้าถึงได้จาก <http://www.erc.or.th/ERCWeb2/Upload/Document/2%20ประกาศ%20กพพ20Rooftop%20PV.pdf>. 14 มกราคม 2558.
- นิชกมล ไสกันเกตุ. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อการลงทุนติดตั้งแผงพลังงานแสงอาทิตย์. รายงานการศึกษาอิสระ บธ.ม. เชียงราย: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ทวิทย์ นองประโคน. (2552). ปัจจัยความสำเร็จของนโยบายการส่งเสริมการใช้งานเซลล์แสงอาทิตย์สำหรับประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ชนกฤต ธรรมรักษาเจริญ. (2558). แนวทางการพัฒนาการประชาสัมพันธ์โดยใช้สุนทรียศาสตร์ กรณีศึกษา: การรับซื้อไฟฟ้าจากการผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา. รายงานการศึกษาอิสระ บธ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พิมพ์พรรณ กาเย็นนทร์. (2557). การวิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ของการลงทุนติดตั้งระบบผลิตไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ที่ติดตั้งบนหลังคา. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระวิศิษฐ์ ธมมรสี (รัศมี). (2560). ปัญหาและอุปสรรคในการบำรุงรักษาระบบโซลาร์เซลล์ของโรงเรียนในเขตทุรกันดาร : โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านปิล็อคคี. วิทยานิพนธ์ พธ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิภา เล็กกุลวัฒน์. (2559). การศึกษาความคุ้มค่าทางการเงินในการเข้าร่วมโครงการนำร่องการส่งเสริมการติดตั้งโซลาร์รูฟอย่างเสรี. รายงานการศึกษาอิสระ ศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน. (2562). แผนยุทธศาสตร์การกำกับกิจการพลังงาน ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2561 – 2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการกำกับกิจการพลังงาน.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

FACTORS INFLUENCING THE AGRICULTURAL SUSTAINABILITY OF SUGARCANE FARMERS

ชัยณรงค์ พูลเกษม^{1,*} สุรัชย์ กังวล¹ อัครพงศ์ อ้นทอง² และ วราภรณ์ นันทะเสน¹Chainarong Phoonkasem^{1,*}, Surachai Kungwon¹, Akarapong Untong² and Waraporn Nunthasen¹¹สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ประยุกต์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290²คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ 50290¹Department of Applied Economics, Faculty of Economics, Maejo University, Chiang Mai 50290²School of Tourism Development, Maejo University, Chiang Mai 50290

*Corresponding author: E-mail: robchana2@gmail.com

รับบทความ 6 เมษายน 2562 แก้ไขบทความ 9 กรกฎาคม 2562 ตอรับบทความ 9 กรกฎาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย โดยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กมีพื้นที่ปลูกอ้อยไม่เกิน 60 ไร่ต่อครัวเรือน ของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 422 ครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า โมเดลเชิงสาเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติ/ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit) ได้แก่ $\chi^2 = 64.108$, $\chi^2/df = 1.282$, $df = 50$, $p = .087$, RMSEA = .026, RMR = .023, GFI = .980, CFI = .992, NFI = .968 และ TLI = .984 ส่วนการวิเคราะห์อิทธิพลพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยเรียงจากมากไปน้อย คือ การสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน การบริหารการเงิน การบริหารจัดการในไร่อ้อย และตัวเกษตรกร ค่าอิทธิพลรวม (total effect) เท่ากับ .737, .385, .363 และ .316 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภาครัฐและภาคเอกชนที่มีส่วนผลักดันให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร ได้แก่ การสนับสนุนจากภาครัฐในการประกันราคาโดยการกำหนดราคาอ้อยขั้นต้นและราคาอ้อยขั้นสุดท้าย การสนับสนุนปัจจัยการผลิต ตลอดจนการส่งเสริมการเกษตรในการจัดอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตแก่เกษตรกร รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรของภาคเอกชน โดยเฉพาะเงินทุนในการทำไร่อ้อยและเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

คำสำคัญ: ความยั่งยืนทางการเกษตร; เกษตรกรชาวไร่อ้อย; แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง

ABSTRACT

The purposes of this research were to analyze factors influencing the agricultural sustainability of sugarcane farmers through Structural Equation Modeling (SEM). Data were collected from 422 households of small sugarcane farmers with under 60 Rai of sugarcane planting areas in Udon Thani Province,

The results of the research showed that the causal model of factors influencing agricultural sustainability of sugarcane farmers was fit with the empirical data, by considering the statistics/goodness of fit index, including $\chi^2 = 64.108$, $\chi^2/df = 1.282$, $df = 50$, $p = .087$, RMSEA = .026, RMR = .023, GFI = .980, CFI = .992, NFI = .968 and TLI = .984. For the path analysis, the causal factors influencing agricultural sustainability of sugarcane farmers were ranked in descending order: public and private sector supports and promotion, financial management, sugarcane farm management, individual farmer. The total effect was equal to .737, .385, .363 and .316, respectively.

The results indicated that the public and private sectors played important role to reinforce the agricultural sustainability for sugarcane famers by providing supports under the sugarcane price assurance program with the initial and final cane price determination, supporting for production factors, providing trainings of practical

knowledge about sugarcane production, and private sectors' funding for modern sugarcane farming and environmentally friendly production technology.

Keywords: Agricultural Sustainability, Sugarcane Farmers, Structural Equation Modeling

บทนำ

จากแนวทางการพัฒนาการเกษตรของประเทศที่ส่งเสริมการผลิตพืชอาหาร และพืชพลังงานทดแทน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการสินค้าเกษตรและอาหาร รวมทั้งความต้องการการใช้พลังงานที่มีแนวโน้มสูงขึ้นตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอ้อยเป็นหนึ่งในพืชเศรษฐกิจที่มีศักยภาพทั้งการเป็นพืชอาหารและพืชพลังงานทดแทน ด้านการเป็นพืชอาหารนั้น ปี 2560 ประเทศไทยปลูกอ้อยมากเป็นอันดับ 4 ของโลก มีพื้นที่เก็บเกี่ยว 11.5 ล้านไร่ ได้ผลผลิตอ้อย 134.9 ล้านตัน และผลิตเป็นน้ำตาลทรายได้ 14.7 ล้านตัน แบ่งบริโภคในประเทศร้อยละ 27 ส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศร้อยละ 73 โดยเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่เป็นลำดับ 2 ของโลก นำรายได้เข้าประเทศกว่า 125,000 ล้านบาทต่อปี สร้างรายได้แก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยกว่า 400,000 ครัวเรือน สำหรับด้านการเป็นพืชพลังงานทดแทน มีการส่งเสริมให้นำกากน้ำตาลมาผลิตเป็นเอทานอล ในปี 2560 มีโรงงานผลิตเอทานอล 26 แห่ง ผลิตเอทานอลได้เฉลี่ย 4.0 ล้านลิตรต่อวัน ซึ่งใช้วัตถุดิบหลักจากกากน้ำตาล 3.6 ล้านตัน และมีแนวโน้มปริมาณการใช้เอทานอลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย [สอญ.], 2561) และอ้อยโรงงานยังเป็นพืชด้านการบริหารจัดการพื้นที่เกษตรกรรม (Zoning) เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรที่ปลูกข้าวในพื้นที่ไม่เหมาะสมให้เปลี่ยนมาปลูกอ้อยโรงงานแทน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร [สศก.], 2554)

จากบทบาทของอ้อย แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นผู้ส่งออกน้ำตาลทรายรายใหญ่ของโลก แต่อุตสาหกรรมอ้อยและน้ำตาลทรายของไทยยังขาดการพัฒนา มีปัญหาด้านการผลิตและการบริหารจัดการตั้งแต่ระดับไร่นาจนถึงโรงงานน้ำตาล ส่งผลให้ต้นทุนการผลิตสูง แต่ประสิทธิภาพการผลิตต่ำ (ประสิทธิ์ ใจศีล, 2557) นอกจากนี้ การผลิตอ้อยยังมีปัญหาในระดับโรงงานน้ำตาล คือ อ้อยที่ส่งเข้าโรงงานน้ำตาลด้อยคุณภาพ เนื่องจากเป็นอ้อยไฟไหม้ อ้อยยอด้วยยา อ้อยมีสิ่งปนเปื้อน ซึ่งทำให้อ้อยถูกตัดราคาตันละ 20 - 40 บาท (กัน ภูจิน และวรารุณ ฤกษ์วรารักษ์, 2557) รวมทั้งปัญหาการขนส่งอ้อยติดคิวยาวหน้าโรงงาน จึงเสียเวลารอเข้าหีบอ้อยนาน ทำให้อ้อยแห้งและมีน้ำหนักเบาลง รวมถึงค่าความหวานลดลงจึงขายไม่ได้ราคา (ทัศนัยชัย ตริสสัย และจาง จุลเอียด, 2556)

นอกจากนี้ เกษตรกรชาวไร่อ้อยยังประสบปัญหาสุขภาพร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กกว่าร้อยละ 80 มีปัญหาสุขภาพร่างกาย ได้แก่ การปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ปวดหลัง กล้ามเนื้อเป็นตะคริว เนื่องจากในทุกขั้นตอนการทำไร่อ้อยจะใช้แรงงานตนเองเป็นหลัก (นิภาพร ศรีวิงษ์ และ อุไรวรรณ อินทร์ม่วง, 2556) รวมถึงปัญหาจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดวัชพืชโดยตรง ได้แก่ วิงเวียนศีรษะ มีผื่นคัน การติดเชื้อจากแรงบริเวณเท้าและขาจนผิวหนังเน่า ถึงขั้นต้องตัดอวัยวะที่เน่าทิ้งและอาจเสียชีวิตได้ (สุนทรียา การดี, 2557) ส่วนผลกระทบต่อสุขภาพจิตใจ แม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะมีความสุขจากรายได้ที่เพิ่มขึ้น แต่เกษตรกรกว่าร้อยละ 97 มีความกลัวและวิตกกังวลในความไม่ปลอดภัยจากการปนเปื้อนของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และสารพิษตกค้างในอาหาร อากาศ ดิน และน้ำ รวมไปถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเกษตรกรใช้วิธีเผาไร่อ้อยก่อนเก็บเกี่ยวเพื่อลดปริมาณการจ้างแรงงาน รวมถึงการเผาเศษซากใบอ้อยก่อนเตรียมดิน ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศจากฝุ่นละออง และก๊าซคาร์บอนมอนนอกไซด์ (CO) โดยมีปริมาณการปล่อยก๊าซสูงกว่าโรงไฟฟ้าและภาคอุตสาหกรรมถึง 14 เท่า และยังทำให้ดินเสื่อมคุณภาพขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่งผลให้ปริมาณผลผลิตต่อไร่ต่ำ และคุณภาพผลผลิตเพราะเป็นอ้อยไฟไหม้ และมีสิ่งปนเปื้อน (อัญชนก ชันศิลา และคณะ, 2557) นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อสุขภาพด้านระบบทางเดินหายใจเมื่อได้รับฝุ่นควันจากการเผาไร่อ้อยและมลภาวะจากการผลิตของโรงงานน้ำตาล (รัชนิกร กระจงกลาง และกาญจนา นานะพินธุ, 2555)

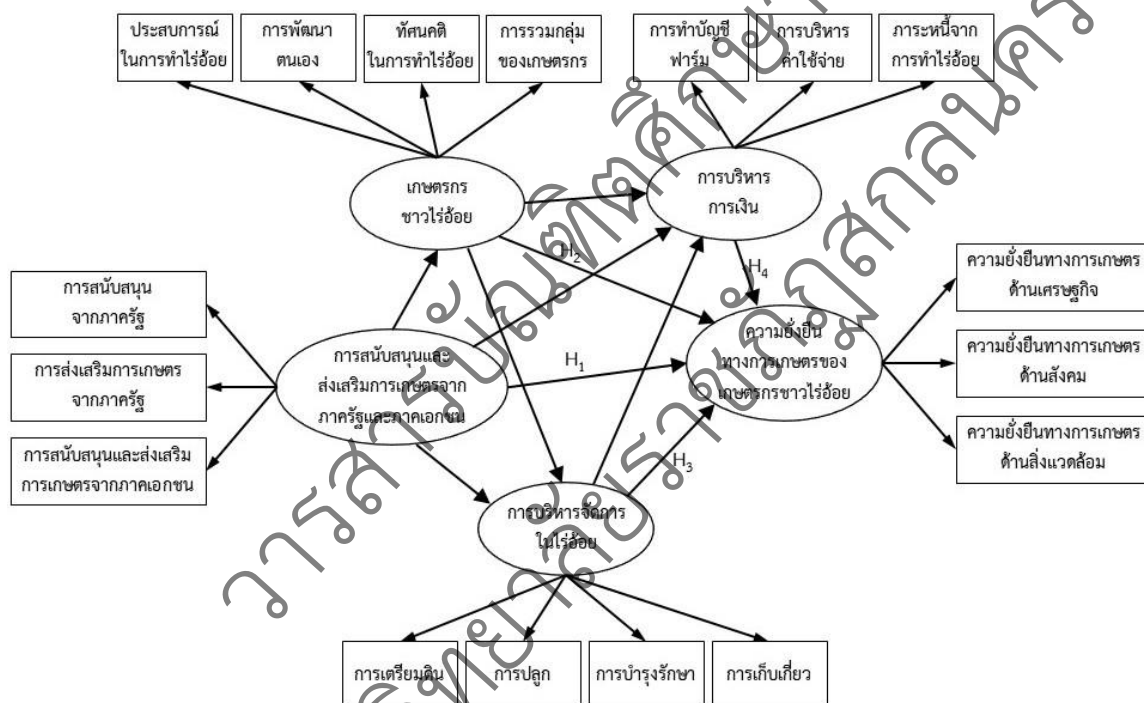
ด้วยสภาพปัญหาต่าง ๆ จากการทำไร่อ้อยที่กล่าวมา สะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยั่งยืนในการทำไร่อ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กตามมุมมองของภาครัฐด้านการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน (สศก., 2554) อย่างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยเกษตรกรจะต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีรายได้มั่นคงและเป็นธรรม ภายใต้ระบบการผลิตที่อยู่บนพื้นฐานการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จะทำให้ทราบถึงความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรชาวไร่อ้อยให้เกิดความยั่งยืนจากการทำไร่อ้อย

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ เป็นการนำแนวคิดการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืนมาประยุกต์ใช้กับความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย โดยกำหนดให้สอดคล้องกับบริบทความยั่งยืนทางการเกษตรระดับครัวเรือนเกษตรกร เพราะฉะนั้นความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย จึงหมายถึง ความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กที่มีพื้นที่ปลูกอ้อยไม่เกิน 60 ไร่ ซึ่งเป็นเกษตรกรรายย่อยในมิติทางเศรษฐกิจจากขีดความสามารถในการผลิต มิติทางสังคมจากคุณภาพชีวิตของเกษตรกร และมิติทางสิ่งแวดล้อมจากการฟื้นฟูทรัพยากรการเกษตร และการปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยประเมินความยั่งยืนแต่ละมิติตามแนวทางความยั่งยืนทางการเกษตรระดับจุลภาค ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัดตามองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (Praneetvatakul et al., 2001; Muangkeaw 2006; Muel et al., 2008; Grenz et al., 2009; parent et al., 2010; Talisa et al., 2014) และกำหนดปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ซึ่งเป็นปัจจัยในระดับครัวเรือนเกษตรกร (สร้อยฟ้า เสริฐแก้ว, 2546; สุพจน์ บุญแรง, 2552; Muel et al., 2008; Benidir et al., 2013; Waney et al., 2014; Talisa et al., 2014) ได้แก่ 1) การสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน 2) การบริหารจัดการในไร่อ้อย 3) การบริหารการเงิน และ 4) เกษตรกรชาวไร่อ้อย ทั้งนี้เพื่อหาสาเหตุและความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย โดยแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัย สามารถกำหนดสมมติฐานเพื่อการทดสอบ ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 H₁: ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชนมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

สมมติฐานที่ 2 H₂: ปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

สมมติฐานที่ 3 H₃: ปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

สมมติฐานที่ 4 H₄: ปัจจัยการบริหารการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ครั้วเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กมีพื้นที่ปลูกอ้อยไม่เกิน 60 ไร่ต่อครัวเรือน ของจังหวัดอุดรธานี จำนวน 27,018 ครัวเรือน ปีการผลิต 2557/2558 เนื่องด้วยเพราะ อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดอุดรธานีมีสัดส่วนพื้นที่ปลูกอ้อยต่อพื้นที่ปลูกพืชไร่ถึงร้อยละ 84.8 (สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี, 2558) และในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ปลูกอ้อยและมีปริมาณอ้อยส่งโรงงานน้ำตาลมากที่สุด มีโรงงานน้ำตาลในจังหวัดถึง 4 แห่ง จากโรงงานทั้งหมด 19 แห่ง รับผิดชอบผลิตได้กว่าร้อยละ 13 (สอน, 2557)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครั้วเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กมีพื้นที่ปลูกอ้อยไม่เกิน 60 ไร่ต่อครัวเรือน ของจังหวัดอุดรธานี จากการกำหนดขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับการวิเคราะห์ SEM ด้วยโปรแกรม Statistics calculators version 3.0 (2015) โดยกำหนดขนาดอิทธิพล (effect size) ขนาดเล็ก เท่ากับ 0.10 ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 และอำนาจการทดสอบ (Power of test: $1-\beta$) ระดับทั่วไป เท่ากับ 0.80 ภายใต้ตัวแปรสังเกต 17 ตัวแปร และตัวแปรแฝง 5 ตัวแปร ได้ผลลัพธ์ขนาดตัวอย่าง 463 ตัวอย่าง แต่การเก็บข้อมูลสามารถรวบรวมได้ 422 ตัวอย่าง เมื่อพิจารณาตามหลักการวิเคราะห์ SEM ขนาดตัวอย่างควรมีอย่างน้อย 20 เท่าของจำนวนตัวแปรสังเกต (Hair et al., 2014) ซึ่งตัวแปรสังเกตในการวิจัยมี 17 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 340 ตัวอย่าง และข้อมูลที่รวบรวมมามีจำนวนมากกว่า จึงเพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการเลือกตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550) โดยเริ่มจากการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive random) จากอำเภอที่มีสัดส่วนพื้นที่ปลูกอ้อยต่อครัวเรือนเกษตรกรที่ปลูกอ้อยไม่เกิน 60 ไร่ต่อครัวเรือน ได้จำนวน 8 อำเภอ ได้แก่ ศรีธาตุ หนองแสง ไชยวาน บ้านดุง โนนสะอาด วังสามหมอ บ้านดือ และกุดจับ ต่อจากนั้นจึงสุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยตามขนาดกลุ่มตัวอย่างจากสัดส่วนครัวเรือนเกษตรกรที่ทำไร่อ้อยของแต่ละอำเภอด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ซึ่งมีการตรวจสอบ (สุวิมล ติรภานันท์, 2557) ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของข้อคำถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ได้ค่า IOC ระหว่าง 0.80 – 1.00 และค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.92 สรุปได้ว่า ข้อคำถามมีความครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การศึกษา ต่อจากนั้นจึงตรวจสอบความเที่ยง (reliability) ข้อคำถามในแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยการทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างครัวเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริงในพื้นที่ดำเนินการวิจัย จำนวน 30 ครัวเรือน แล้วนำมาตรวจสอบความเที่ยงโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ 0.85 สรุปได้ว่า ข้อคำถามของแบบสอบถามมีความคงเส้นคงวาในการวัดพอสมควร

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นข้อมูลที่รวบรวมจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรต่าง ๆ เช่น สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานเกษตรอำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โรงงานน้ำตาลสถาบันชาวไร่อ้อย โดยรวบรวมจากรายงาน เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่อออนไลน์ รวมถึงการสำรวจข้อมูลในพื้นที่ดำเนินการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มาวิเคราะห์บริบททั่วไปของการทำไร่อ้อยและการหากลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครัวเรือนเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ดำเนินการวิจัย ด้วยแบบสอบถามและมีการอธิบายข้อคำถามก่อนตอบแบบสอบถาม พร้อมกับการพูดคุยสัมภาษณ์เกษตรกรบางส่วน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมสำหรับประกอบการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ใช้วิเคราะห์สภาพทั่วไปของเกษตรกรและการทำไร่อ้อย ได้แก่ ความถี่ และค่าร้อยละ รวมถึงค่าสถิติพื้นฐานเพื่อตรวจสอบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรสังเกต ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ และความโด่ง

2. สถิติเชิงอ้างอิง โดยการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง (SEM) (สุวิมล ติรภานันท์, 2555) ใน 2 ส่วน คือ

2.1 วิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement model) ความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory factor analysis: 2nd CFA) เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบของความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ประกอบด้วย ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสังคม และความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสิ่งแวดล้อม ต่อจากนั้นจึงนำองค์ประกอบของความยั่งยืนทางการเกษตรทั้ง 3 ด้าน ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนปัจจัย (factor score) ไปเป็นตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย เพื่อสำหรับวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

2.2 วิเคราะห์โมเดลโครงสร้าง (Structural model) ปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผลต่อนั้น จึงหาอิทธิพลของปัจจัยสาเหตุที่มีต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย โดยการประมาณค่าอิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect: IE) และอิทธิพลรวม (Total effect: TE)

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกรชาวไร่อ้อย

จากการสำรวจข้อมูลเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กจังหวัดอุดรธานี จำนวน 422 ครัวเรือน พบว่า เกษตรกรเป็นเพศชายทั้งหมด มีอายุค่อนข้างมากระหว่าง 41 – 50 ปี และ 51 ปีขึ้นไปรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 80.1 และส่วนใหญ่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 80.8 โดยประกอบอาชีพทำไร่อ้อยเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 68.0 มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนค่อนข้างต่ำระหว่าง 5,000 – 10,000 บาท/เดือน ร้อยละ 73.5 มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มากที่สุด ร้อยละ 57.3 และมีพื้นที่ปลูกอ้อยระหว่าง 5 – 10 ไร่ มากที่สุด ร้อยละ 45.3 เกษตรกรมีการรวมกลุ่มเป็นสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อยและต่อสัญญากับสมาคมฯ คิดเป็นร้อยละ 51.0 ส่วนที่เหลือร้อยละ 49.0 เป็นสมาชิกแต่ไม่ต่อสัญญากับสมาคมฯ กับไม่เป็นสมาชิกสมาคมฯ ส่วนการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 85.3 และในการทำไร่อ้อยส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนเป็นหลักร้อยละ 97.6 โดยขยอ้อยไฟไหม้ผ่านพ่อค้าคนกลางแบบเหมาไร่และลานรับซื้ออ้อยของพ่อค้า ร้อยละ 62.1 และขยอ้อยสดให้โรงงานน้ำตาลร้อยละ 37.9

ผลการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้าง

1. การวิเคราะห์โมเดลการวัดองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย (ด้วยเทคนิค 2nd CFA) เพื่อยืนยันองค์ประกอบของความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยและหาคะแนนปัจจัย (factor score) โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลตามทฤษฎีกับโมเดลตามข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลการวัดองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยโมเดลเริ่มต้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น จึงมีการปรับปรุงโมเดล ปรากฏผลการตรวจสอบค่าสถิติ/ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit) (สุภมาศ อังคุโชติ และคณะ, 2554; กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556) ผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องทุกค่า ดังแสดงผลในตาราง 1

ตาราง 1 ค่าสถิติ/ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit)

ค่าสถิติ/ดัชนี	เกณฑ์ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ			
		โมเดลเริ่มต้น		หลังปรับโมเดล	
χ^2		492.657		52.031	
P-value	> .05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	.190	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	< 2.00	7.353	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.183	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	≤ .05	.123	ไม่ผ่านเกณฑ์	.021	ผ่านเกณฑ์
RMR	≤ .05	.138	ไม่ผ่านเกณฑ์	.030	ผ่านเกณฑ์
GFI	≥ .95	.852	ไม่ผ่านเกณฑ์	.982	ผ่านเกณฑ์
CFI	≥ .95	.819	ไม่ผ่านเกณฑ์	.997	ผ่านเกณฑ์
NFI	≥ .90	.797	ไม่ผ่านเกณฑ์	.979	ผ่านเกณฑ์
TLI	≥ .95	.789	ไม่ผ่านเกณฑ์	.994	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 1 ผลการตรวจสอบหลังปรับโมเดลจากค่าสถิติ ได้แก่

ค่าสถิติ χ^2 (Chi-square) คือ ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐานความสอดคล้องของโมเดลตามทฤษฎี (Covariance matrix Σ) กับโมเดลตามข้อมูลเชิงประจักษ์ (Covariance matrix S) เท่ากับ 52.031 P-value = .190 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นั่นคือ ยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0): $\Sigma = S$ สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่า χ^2/df ซึ่งเป็นค่าสถิติ χ^2 ที่ปรับลดอิทธิพลของขนาดตัวอย่าง ถ้าตัวอย่างมีขนาดใหญ่จะทำให้ค่าสถิติ χ^2 มีค่าสูงซึ่งส่งผลต่อข้อสรุปของการทดสอบสมมติฐาน คือ การปฏิเสธ H_0 หรือผลการทดสอบมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการทดสอบได้ค่า χ^2/df เท่ากับ 1.183 มีค่าน้อยกว่า 2.00 เป็นไปตามเกณฑ์ จึงยอมรับ H_0 : $\Sigma = S$ สรุปได้ว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การทดสอบความแตกต่างระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Root mean square error of approximation: RMSEA) $RMSEA = .021$ $P\text{-value} = .996$ ($P\text{-value} > .000$) นั่นคือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับ H_0 แสดงว่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า .05 จึงสรุปว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

นอกจากนี้ ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ได้ข้อสรุป โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ได้แก่ ค่าความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเชิงประจักษ์ที่คลาดเคลื่อนไปจากโมเดลการวิจัย (Root mean residual: RMR) $RMR = .030$ ซึ่งน้อยกว่า .05 แสดงว่า ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเชิงประจักษ์คลาดเคลื่อนไปจากโมเดลการวิจัยน้อย

ค่าดัชนีที่แสดงถึงการอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโมเดลการวิจัย (Goodness of fit index) $GFI = .982$ ซึ่งมากกว่า .95 แสดงว่า โมเดลการวิจัยสามารถใช้อธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้มาก

ค่าดัชนีที่เปรียบเทียบการอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยโมเดลการวิจัย (Default model) กับการอธิบายด้วยโมเดลอิสระ (Independence model) (Comparative Fit Index: CFI) $CFI = .997$ มากกว่า .95 แสดงว่า การอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างโมเดลการวิจัยกับโมเดลอิสระ โมเดลการวิจัยสามารถอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ดีกว่า

ค่าดัชนีที่แสดงถึงสัดส่วนการปรับโมเดลการวิจัยให้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เมื่อเทียบกับโมเดลอิสระ (Normed Fit Index: NFI) $NFI = .979$ ซึ่งมากกว่า .90 แสดงว่า โมเดลการวิจัยเมื่อปรับแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเมื่อเทียบกับโมเดลอิสระ คือ มีความสอดคล้องถึงร้อยละ 97.9

ค่าดัชนี NFI ที่ปรับลดอิทธิพลของขนาดตัวอย่าง (Tucker-Lewis Index: TLI) $TLI = .994$ ซึ่งมากกว่า .95 แสดงว่า โมเดลการวิจัยที่ปรับแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงร้อยละ 99.4

สรุปว่า โมเดลองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยตามโมเดลปรับปรุงมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น จึงตรวจสอบประสิทธิภาพโมเดล (สุมาต อังคโชติ และคณะ, 2554; สุจินต์ ธีรภานันท์, 2555) เพื่อแสดงถึงความสำคัญขององค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรทั้ง 3 ด้าน ที่มีต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ดังแสดงผลในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading: λ) ขององค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตร และค่าสถิติการตรวจสอบประสิทธิภาพโมเดลจากโมเดลที่ปรับปรุงแล้ว

องค์ประกอบ/ตัวชี้วัด	λ	S.E.	Z-test	R^2	CR	AVE
ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ	.815	.424	4.420**	.665	.817	.475
ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสังคม	.438	.119	2.909**	.192	.847	.494
ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสิ่งแวดล้อม	.798	.088	8.614**	.637	.604	.349

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ($Z\text{-test} \geq \pm 2.58$)

S.E. คือ ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Standard error) R^2 คือ สัมประสิทธิ์การพหุคูณ (Square multiple correlation) CR คือ ความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct reliability) AVE คือ ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนที่สกัดได้ (Average variance extracted)

จากตาราง 2 พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรทุกองค์ประกอบ มีนัยสำคัญทางสถิติ (Z มีค่าระหว่าง 2.909 – 8.614) และน้ำหนักองค์ประกอบมีค่ามากกว่า .30 (เป็นค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีขนาดตัวอย่างตั้งแต่ 350 ขึ้นไป) (Hair et al., 2014) แสดงว่า น้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรทุกด้านมีความสำคัญและสามารถใช้อธิบายความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ดังนี้

องค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ มีความสำคัญมากที่สุด ($\lambda = .815$) โดยสามารถอธิบายความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยได้ร้อยละ 67 ($R^2 = .665$) และตัวชี้วัดขององค์ประกอบสามารถอธิบายองค์ประกอบได้พอสมควร (AVE = .475) แต่มีความคงเส้นคงวาในการวัดมาก (CR = .817) (AVE > .50 และ CR > .60: Hair, et al., 2014)

องค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสิ่งแวดล้อม มีน้ำหนักความสำคัญรองลงมา ($\lambda = .798$) โดยสามารถอธิบายความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยได้ร้อยละ 64 ($R^2 = .637$) และตัวชี้วัดขององค์ประกอบสามารถอธิบายองค์ประกอบได้พอใช้ (AVE = .349) แต่วัดได้ค่อนข้างคงเส้นคงวา (CR = .604)

องค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสังคม มีน้ำหนักความสำคัญน้อยที่สุด ($\lambda = .438$) สามารถอธิบายความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยได้ร้อยละ 19 ($R^2 = .192$) และตัวชี้วัดขององค์ประกอบสามารถอธิบายองค์ประกอบได้พอสมควร (AVE = .494) แต่มีความคงเส้นคงวาในการวัดมาก (CR = .847)

สรุปได้ว่า ความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยมีองค์ประกอบความยั่งยืนทางการเกษตร 3 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม โดยกำหนดค่าตัวแปรสังเกตจากคะแนนปัจจัย (factor score) ดังนี้

ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ: $ECOSfi = .459 EC1i + .030 EC2i + .105 EC3i + .168 EC4i + .132 EC5i$ (EC1 – EC5 คือ ตัวชี้วัดของความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ผลผลิต ต้นทุนการผลิต กำไรสุทธิ ความหวานอ้อย และราคาอ้อยที่เกษตรกรขายได้ ตามลำดับ)

ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสังคม: $SOCSfi = .238 SO2i + .568 SO3i + .143 SO4i + .086 SO5i + .025 SO6i$ (SO2 – SO6 คือ ตัวชี้วัดของความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสังคม ได้แก่ การดูแลสุขภาพตนเองและสมาชิกในครัวเรือน การให้การศึกษาแก่บุตร การมีส่วนร่วมในชุมชน การสนับสนุนจากชุมชน และการมีเครือข่ายในชุมชน ตามลำดับ)

ความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสิ่งแวดล้อม: $ENVVfi = .446 EN1i + (-.204) EN2i + .410 EN4i$

(EN1 – EN4 คือ ตัวชี้วัดของความยั่งยืนทางการเกษตรด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดวัชพืช และการเผาไร่อ้อย ตามลำดับ)

(i คือ ลำดับที่ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง ตั้งแต่ลำดับที่ 1, 2, ... 422)

2. การวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย (ด้วยเทคนิค Path analysis) ซึ่งมีปัจจัยสาเหตุ 4 ปัจจัย ได้แก่ 1) การสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน วัดจากตัวแปรสังเกตการสนับสนุนจากภาครัฐ การส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐ และการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาคเอกชน 2) การบริหารจัดการในไร่อ้อย วัดจากตัวแปรสังเกต การเตรียมดิน การปลูก การบำรุงรักษา และการเก็บเกี่ยว 3) การบริหารการเงิน วัดจากตัวแปรสังเกต การทำบัญชีฟาร์ม การบริหารค่าใช้จ่าย และการระดมเงินจากการทำไร่อ้อย และ 4) เกษตรกรชาวไร่อ้อย วัดจากตัวแปรสังเกต ประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อย การพัฒนาตนเอง ทักษะคิดในการทำไร่อ้อย และการรวมกลุ่มของเกษตรกร

โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุ ดังนี้

1) ตรวจสอบโมเดลการวัดของแต่ละปัจจัยสาเหตุว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ด้วยการวิเคราะห์ CFA ดังนั้น ต้องตรวจสอบเมตริกสหสัมพันธ์ตัวแปรสังเกตของแต่ละปัจจัยสาเหตุ เพื่อประเมินระดับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตว่ามีเพียงพอสำหรับวิเคราะห์ CFA โดยพิจารณาจากค่าสถิติ Bartlett's test ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 และค่า KMO (Kaiser – Meyer – Olkin measure of sampling adequacy) โดยต้องมีค่ามากกว่า .50 รวมถึงการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตทั้งหมดที่ละตัวแปร (Measure of sampling adequacy: MSA) จากค่า MSA ใน Anti-image correlation matrix ควรมีค่ามากกว่า .50

2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุตามทฤษฎีกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3) ตรวจสอบเส้นทางอิทธิพลจากสาเหตุสู่ผลลัพธ์เส้นทาง (Path coefficient: P_{xy}) ของปัจจัยสาเหตุ

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตของแต่ละปัจจัยสาเหตุ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ค่าสถิติ Bartlett's test ณ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .001 และค่า KMO > .50 และค่า MSA > .50 ยกเว้นตัวแปรสังเกตการเก็บเกี่ยวของปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย (MSA = .442 < .50) และตัวแปรสังเกตประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อยของปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย (MSA = .336 < .50) ไม่ผ่านเกณฑ์การตรวจสอบ ในส่วนของตัวแปรสังเกตการเก็บเกี่ยวเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องเพราะขายอ้อยแบบเหมาไร่ กระบวนการเก็บเกี่ยวทั้งหมดจะดำเนินการโดยพ่อค้าส่วนตัวแปรสังเกตประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อย วัดจากระยะเวลาในการทำไร่อ้อย ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ที่เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปีการผลิตก่อนหน้า และปัจจัยการผลิตที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และจากข้อมูลแม้ว่าเกษตรกรจะทำไร่อ้อยมานาน แต่ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ส่วนใหญ่ไม่เพิ่มขึ้น และปัจจัยการผลิตที่ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น คือ ปุ๋ยเคมี ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อย สรุปแล้ว ตัวแปรสังเกตทั้ง 2 ตัวแปร จึงมีระดับความสัมพันธ์ไม่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ CFA ดังนั้น จึงตัดตัวแปรดังกล่าวออกจากโมเดล

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดปัจจัยสาเหตุด้วยการวิเคราะห์ CFA พบว่า โมเดลการวัดปัจจัยสาเหตุมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ทุกปัจจัย ดังนั้น สามารถนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย พบว่า โมเดลเริ่มต้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น จึงปรับปรุงโมเดล ปรากฏผลการตรวจสอบค่าสถิติ/ค่าดัชนีความสอดคล้อง ผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องทุกค่า ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติ/ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Goodness of fit)

ค่าสถิติ/ดัชนี	เกณฑ์ตรวจสอบ	ผลการตรวจสอบ			
		โมเดลเริ่มต้น		หลังปรับโมเดล	
χ^2		377.621		64.108	
P-value	> .05	.000	ไม่ผ่านเกณฑ์	.087	ผ่านเกณฑ์
χ^2/df	< 2.00	4.716	ไม่ผ่านเกณฑ์	1.282	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	$\leq .05$	.094	ไม่ผ่านเกณฑ์	.026	ผ่านเกณฑ์
RMR	$\leq .05$	.068	ไม่ผ่านเกณฑ์	.023	ผ่านเกณฑ์
GFI	$\geq .95$	.902	ผ่านเกณฑ์	.980	ผ่านเกณฑ์
CFI	$\geq .95$	.841	ไม่ผ่านเกณฑ์	.992	ผ่านเกณฑ์
NFI	$\geq .90$	.809	ไม่ผ่านเกณฑ์	.968	ผ่านเกณฑ์
TLI	$\geq .95$	.762	ไม่ผ่านเกณฑ์	.984	ผ่านเกณฑ์

จากตาราง 3 ผลการตรวจสอบค่าสถิติหลังปรับโมเดล ได้ข้อสรุปว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้
ค่าสถิติ χ^2 (Chi-square) เท่ากับ 64.018 P-value = .087 ซึ่งมีค่ามากกว่า .05 แสดงว่า ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ
จึงยอมรับ $H_0: \sum = S$ ส่วนค่า χ^2/df เท่ากับ 1.183 มีค่าน้อยกว่า 2.00 เป็นไปตามเกณฑ์ ดังนั้น จึงยอมรับ $H_0: \sum = S$ เช่นกัน

การทดสอบความแตกต่างระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ RMSEA = .026 P-value = .993 (P-value > .000)
ดังนั้น ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จึงยอมรับ H_0 แสดงว่า RMSEA $\leq .05$

นอกจากนี้ผลการตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้อง ก็ได้ข้อสรุปว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนี้
RMR = .023 $\leq .05$ แสดงว่า ความคลาดเคลื่อนของข้อมูลเชิงประจักษ์คลาดเคลื่อนจากโมเดลการวิจัยน้อย
GFI = .980 $\geq .95$ แสดงว่า โมเดลการวิจัยสามารถใช้อธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้มาก
CFI = .992 $\geq .95$ แสดงว่า โมเดลการวิจัยสามารถอธิบายข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ดีกว่าโมเดลอิสระ
NFI = .968 $\geq .90$ แสดงว่า โมเดลการวิจัยเมื่อปรับแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มากขึ้นเมื่อเทียบกับโมเดลอิสระ คือ มีความสอดคล้องถึงร้อยละ 97.9

TLI = .984 $\geq .95$ แสดงว่า โมเดลการวิจัยที่ปรับแล้วมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ถึงร้อยละ 99.4

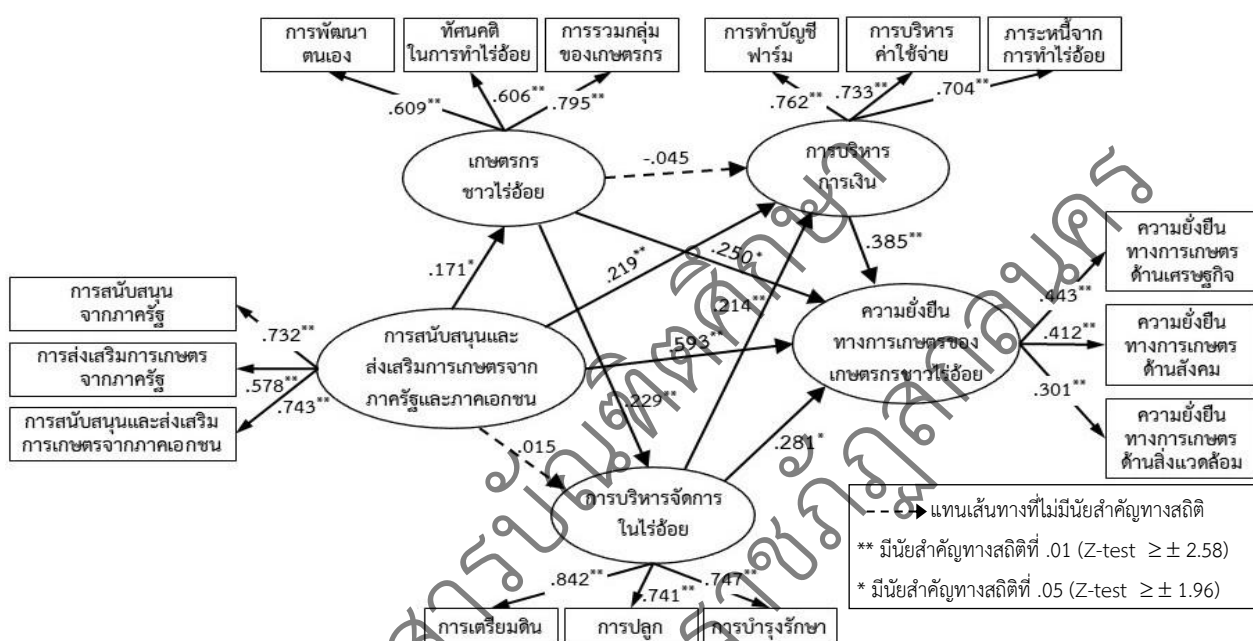
สรุปว่า โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยโมเดลปรับปรุงเป็นโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น จึงตรวจสอบเส้นทางอิทธิพลจากค่า P_{xy} ของแต่ละปัจจัยสาเหตุ ดังแสดงผลในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (P_{xy}) ของปัจจัยสาเหตุจากโมเดลปรับปรุง

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล							
	เกษตรกรชาวไร่อ้อย		การบริหารจัดการในไร่อ้อย		การบริหารการเงิน		ความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย	
	P_{xy}	Z	P_{xy}	Z	P_{xy}	Z	P_{xy}	Z
การสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน	.171	2.319*	.015	.223	.219	3.342**	.593	4.279**
เกษตรกรชาวไร่อ้อย			.229	3.449**	-.045	-.682	.250	2.267*
การบริหารจัดการในไร่อ้อย					.214	3.461**	.281	2.386*
การบริหารการเงิน							.385	3.536**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (Z-test $\geq \pm 2.58$) และ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Z-test $\geq \pm 1.96$)

จากตาราง 4 เมื่อทดสอบสมมติฐานค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง สมมติฐานหลัก $H_0: P_{XY} = 0$ สมมติฐานรอง $H_1: P_{XY} \neq 0$ ปรากฏว่า เส้นทางอิทธิพลหลักจากตัวแปรสาเหตุไปยังความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย มีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร ดังนี้ ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน และปัจจัยการบริหารการเงิน มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ($Z = 4.279$ และ $Z = 3.536$ ตามลำดับ) ส่วนปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย และปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ($Z = 2.267$ และ $Z = 2.386$ ตามลำดับ) และค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเป็นบวกทั้งหมด แสดงว่า ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย สำหรับเส้นทางอิทธิพลรองระหว่างตัวแปรสาเหตุ มี 2 เส้นทางที่ไม่มีความสำคัญทางสถิติ คือ เส้นทางจากปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชนไปยังปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย ($P_{XY} = .015$ และ $Z = .223$) และจากปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อยไปยังปัจจัยการบริหารการเงิน ($P_{XY} = -.045$ และ $Z = -.682$) ส่วนเส้นทางอื่นที่เหลือมีความสำคัญทางสถิติทั้งหมด ($Z = 2.319 - 3.461$) โดยสรุปผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย แสดงในภาพประกอบ 2

Chi-square = 64.108, Chi-square/df = 1.282, df = 44, p = .087, RMSEA = .026, RMR = .023, GFI = .980, CFI = .992, NFI = .968, TLI = .984

ภาพประกอบ 2 โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย

เมื่อโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่า P_{XY} ระหว่างตัวแปรปัจจัยสาเหตุกับตัวแปรความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading) จากตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงทุกตัวแปรมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Z มีค่าระหว่าง 3.342 – 14.356) และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากกว่า .30 ดังนั้น ลำดับต่อไปจึงหาอิทธิพลของปัจจัยสาเหตุที่มีต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ดังแสดงผลในตาราง 5

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล											
	เกษตรกรชาวไร่อ้อย			การบริหารจัดการในไร่อ้อย			การบริหารการเงิน			ความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
การสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน	.171*	-	.171*	.015	.039	.054	.219**	-.004	.215**	.593**	.144	.737**
เกษตรกรชาวไร่อ้อย	-	-	-	.229**	-	.229**	-.045	.049	.004	.250*	.066	.316*
การบริหารจัดการในไร่อ้อย	-	-	-	-	-	-	.214**	-	.214**	.281*	.082	.363*
การบริหารการเงิน	-	-	-	-	-	-	-	-	-	.385**	-	.385**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 (Z -test $\geq \pm 2.58$) และ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (Z -test $\geq \pm 1.96$)

จากการทดสอบสมมติฐานค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผล ซึ่งทำให้ค่าอิทธิพลระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรผลที่แสดงในตาราง 5 มีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน โดยพบว่า ค่าอิทธิพลรวมของปัจจัยสาเหตุที่มีต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อยมีนัยสำคัญทางสถิติทุกปัจจัยที่ระดับ .01 และ .05 ดังนี้ ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .737 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .593 และอิทธิพลทางอ้อม .144 ปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .316 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .250 และอิทธิพลทางอ้อม .066 ปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .363 แยกเป็นอิทธิพลทางตรง .281 และอิทธิพลทางอ้อม .082 และปัจจัยการบริหารการเงิน ค่าอิทธิพลรวมเท่ากับ .385 โดยมีเฉพาะอิทธิพลทางตรง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ซึ่งเป็นโมเดลการวิจัยที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างปัจจัยสาเหตุที่มีต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น จึงสนับสนุนสมมติฐาน H_1 , H_2 , H_3 และ H_4 แสดงว่า ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน ปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย ปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย และปัจจัยการบริหารการเงิน ทั้ง 4 ปัจจัย มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวไร่อ้อย แสดงว่า ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนหนุนเสริมให้การทำไร่อ้อยของเกษตรกรเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร โดยแต่ละปัจจัยมีบทบาทความสำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดทั้งอิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อม โดยอิทธิพลทางตรงของปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชน เป็นการส่งอิทธิพลเชิงบวกให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร 1) ด้านเศรษฐกิจ เป็นการผลิตรายได้ที่มีประสิทธิภาพ (Productivity) ทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นแต่ต้นทุนการผลิตลดลง และผลผลิตมีคุณภาพ (Product quality) อันเนื่องมาจากการสนับสนุนของภาครัฐด้านปัจจัยการผลิต เช่น การแจกต้นกล้าพันธุ์ดี รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาพันธุ์อ้อย เครื่องจักรเครื่องมือเพื่อใช้ในกระบวนการเก็บเกี่ยว ตลอดจนการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกร รวมถึงการสนับสนุนด้านราคา (สอน. 2558) โดยการประกันราคา และชดเชยราคาอ้อยให้คุ้มกับต้นทุนการผลิต 2) ด้านสังคม คือ ทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้เมื่อมีรายได้ที่มั่นคงจากการสนับสนุนด้านราคา รวมถึงการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาคเอกชน เช่น การทำลานอ้อยชุมชนเพื่อรับซื้อผลผลิต ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรทำไร่อ้อยโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่เผาไร่อ้อยก่อนเก็บเกี่ยว เพื่อลดมลพิษทางอากาศ นอกจากนี้ยังส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยการบริหารการเงิน และปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย ในการพัฒนาตนเองด้วยการอบรม หรือการศึกษาดูงาน แล้วนำความรู้มาปรับใช้ในการทำไร่อ้อย รวมถึงภาระหนี้สินจากการทำไร่อ้อยซึ่งสะท้อนถึงการสนับสนุนด้านเงินทุน ตลอดจนการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นสมาชิกสถาบันชาวไร่อ้อยเพื่อรับสิทธิประโยชน์จากภาครัฐและภาคเอกชน

จะเห็นว่า ปัจจัยการสนับสนุนและส่งเสริมการเกษตรจากภาครัฐและภาคเอกชนมีความสำคัญอย่างมากที่ทำให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการทำเกษตรอย่างยั่งยืนระบบเกษตรของ สร้อยฟ้า เสริฐแก้ว (2546) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความยั่งยืน คือ 1) ปัจจัยที่ทำให้เกษตรกรทำเกษตรแบบวนเกษตร ได้แก่ เกษตรกร สภาพพื้นที่ และปัจจัยทางการเงิน 2) ปัจจัยเสริมให้การทำเกษตรแบบวนเกษตรมีประสิทธิภาพ โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของเกษตรกร ได้แก่ ภาครัฐสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาความรู้เพื่อนำไปใช้ในไร่นาของตนเอง ภาคเอกชนสนับสนุนพาเกษตรกรไปศึกษาดูงาน และเครือข่ายเกษตรกรเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และช่วยเหลือกัน รวมทั้งงานวิจัยของ วรวิทย์ เจริญปัญญา (2560) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนในการทำเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรรายย่อย ได้แก่ การส่งเสริมจากภาครัฐและภาคเอกชนด้านความรู้ในการผลิต ตั้งแต่กระบวนการผลิต เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมกับเกษตรกรรายย่อย การเก็บเกี่ยว การขนส่ง และการตลาด รวมถึงกระบวนการปรับทัศนคติของเกษตรกรในการผลิตให้คำนึงถึงสุขภาพ และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการจัดการในไร่นา

2. ปัจจัยการบริหารการเงิน เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรเฉพาะอิทธิพลทางตรง ผ่านทาง 1) การทำบัญชีฟาร์ม ซึ่งช่วยควบคุมค่าใช้จ่ายในการทำไร่อ้อย 2) การบริหารค่าใช้จ่าย เพื่อลดต้นทุนการผลิตจากการทำไร่อ้อย 3) ภาระหนี้จากการทำไร่อ้อย เนื่องจากเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กขาดเงินทุนทำไร่อ้อย จำเป็นต้องกู้เงินจากสถาบันการเงินซึ่งส่วนใหญ่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. รวมถึงเงินกู้ยืมจากโรงงานน้ำตาล

จากอิทธิพลของปัจจัยการบริหารการเงิน แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยการบริหารการเงินส่งอิทธิพลให้เกษตรกรชาวไร่อ้อยเกิดความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยช่วยผลักดันด้านการควบคุมค่าใช้จ่าย และการลดต้นทุนการทำไร่อ้อยทั้งต้นทุน

ค่าปัจจัยการผลิตและต้นทุนทางการเงิน (ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย) เมื่อต้นทุนการผลิตลดลง ทำให้เกษตรกรมีกำไรเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยโครงการจัดทำต้นทุนการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิตอ้อยของเกษตรกร (มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2558) ถ้าสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ จะทำให้การผลิตอ้อยเกิดความยั่งยืน โดยเฉพาะต้นทุนการเก็บเกี่ยว และงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล (2561) ที่พบแนวทางพัฒนาการทำไร่อ้อย ด้วยการลดต้นทุนในกระบวนการผลิตจนถึงกระบวนการจัดจำหน่าย รวมถึงต้นทุนทางการเงินด้วยการสนับสนุนให้เกษตรกรเข้าถึงแหล่งทุนอัตราดอกเบี้ยต่ำ

3. ปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งส่งอิทธิพลผ่าน 1) การเตรียมดิน เพื่อให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยธาตุอาหารพืชและอินทรีย์วัตถุ 2) ด้านการปลูก โดยการเลือกพันธุ์อ้อยเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ปลูก และมีเทคนิคการปลูกอ้อยสมัยใหม่ 3) การบำรุงรักษา เป็นการลดการใช้ปุ๋ยเคมี และลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งช่วยลดต้นทุนการผลิต

จะเห็นว่า การส่งอิทธิพลของปัจจัยการบริหารจัดการในไร่อ้อยนั้น เป็นการผลักดันด้านการเพิ่มผลผลิตและการเพิ่มคุณภาพอ้อย รวมถึงช่วยลดต้นทุนการผลิต ซึ่งเป็นความยั่งยืนทางการเกษตรด้านเศรษฐกิจ และถ้าเกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตที่ช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมก็จะเกิดความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอ้อย ของ สอน. (2560) ด้านการบริหารจัดการในไร่อ้อย โดยใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการทำไร่อ้อยโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างเกษตรกรชาวไร่อ้อยดีเด่น ปี 2560 ด้านบริหารจัดการไร่อ้อยอย่างปลอดภัยและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (นายสมดี ศิริวงษ์) ซึ่งเตรียมดินปลูกอ้อยโดยไม่เผาเศษซากใบอ้อยทำให้อินทรีย์วัตถุในดินเพิ่มขึ้น ดินร่วนซุย อุดมมากขึ้น มีวัชพืชน้อย ไม่มีแมลงศัตรูอ้อย อ้อยต่อแข็งแรง และที่สำคัญซากใบอ้อยมีปุ๋ยไนโตรเจน ส่งผลให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น มีความหวานมากขึ้น และขายได้ราคาสูงขึ้น รวมทั้งงานวิจัยของ เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล (2561) พบว่า การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำไร่อ้อย เกษตรกรต้องให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการในไร่อ้อย ตั้งแต่การเตรียมดิน การปรับปรุงดิน การเลือกพันธุ์อ้อย ระบบการให้น้ำ และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตรเพื่อลดปัญหาการขาดแคลนแรงงาน รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐและโรงงานน้ำตาล ตลอดจนความรู้ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญ และการบริหารจัดการของเกษตรกร

4. ปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ทั้งทางตรงและทางอ้อม และส่งอิทธิพลผ่าน 1) การพัฒนาตนเอง โดยเกษตรกรต้องพัฒนาความรู้ความสามารถให้เพิ่มพูนขึ้น แล้วนำมาปรับใช้ในไร่อ้อยของตนเอง เช่น การฝึกอบรมกับหน่วยงานเกษตรกรภาครัฐและภาคเอกชน การศึกษาดูงาน 2) ทักษะคิดในการทำไร่อ้อย โดยเกษตรกรต้องมีใจรักในอาชีพการทำไร่อ้อย มีความขยันและหมั่นเอาใจใส่ดูแลไร่อ้อย และมุ่งมั่นเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นและมีความหวานมากขึ้น ตลอดจนความอดทนต่อความยากลำบาก โดยหมั่นหาวิธีการทำไร่อ้อยทำให้พึ่งพาตนเองได้ 3) การรวมกลุ่มของเกษตรกร โดยส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มเป็นสมาชิกสถาบันชาวไร่อ้อย ทั้งนี้เพื่อรับบริการจากสถาบันชาวไร่อ้อยและการคุ้มครองจากภาครัฐ รวมถึงการรวมกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทำไร่อ้อย

จะเห็นว่า ปัจจัยเกษตรกรชาวไร่อ้อย มีส่วนผลักดันให้การทำไร่อ้อยเกิดความยั่งยืนทางการเกษตร ด้วยการพัฒนาตนเอง การมีทัศนคติที่ดีในการทำไร่อ้อย การรวมกลุ่มของเกษตรกร ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรมอ้อยของ สอน. (2560) ดังตัวอย่างเกษตรกรชาวไร่อ้อยดีเด่น ปี 2560 ประเภทชาวไร่อ้อยตัวอย่างในการผลิต (นายรัฐพงศ์ พรหมเลา) ซึ่งเป็นเกษตรกรชาวไร่อ้อยที่มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอโดยเข้าอบรมวิธีการผลิตใหม่ ๆ กับโรงงานน้ำตาล และนำมาปรับใช้ในไร่อ้อย เช่น วิธีการปรับปรุงบำรุงดินให้อุดมสมบูรณ์ การเลือกพันธุ์อ้อยให้เหมาะสมกับพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการเป็นสมาชิกสมาคมชาวไร่อ้อยที่ให้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ จากภาครัฐ และโรงงานน้ำตาลที่ส่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมาช่วยดูแลไร่อ้อย แต่สิ่งสำคัญที่สุด คือ การดูแลเอาใจใส่ไร่อ้อยเพื่อให้ได้ผลผลิตและคุณภาพมากขึ้นจนมีรายได้เพิ่มขึ้น หรือกรณีเกษตรกร Smart Farmer ด้านการทำไร่อ้อย (นายทองเจือ ปานเพชร) ในโครงการของ ธ.ก.ส. (พิริยา และคณะ, 2557) พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำไร่อ้อย คือ การเรียนรู้และการพัฒนาตนเอง การศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือ การศึกษาดูงาน แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง และต้องเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพิ่มผลผลิต การลงทุนให้เหมาะสมกับขนาดฟาร์ม การบริหารจัดการไร่อ้อย การดูแลคนงาน และที่สำคัญ คือ ต้องลงมือทำเองในทุกขั้นตอน หมั่นตรวจดูแลไร่ และมีความอดทนต่อความลำบาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กให้เกิดความยั่งยืนจากการทำไร่อ้อย โดยให้บทบาทสำคัญกับภาครัฐและภาคเอกชนในการสนับสนุนเกษตรกร ดังนี้

1.1 การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิต โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กให้มากขึ้น โดยเฉพาะการแจกจ่ายพันธุ์ดีของสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย ควรให้ครอบคลุมมากขึ้น

ตลอดจนการอบรมการทำแปลงอ้อยพันธุ์สะอาด เพื่อให้เกษตรกรได้มีพันธุ์อ้อยที่ปราศจากเชื้อโรคไวรัสน้ำตาลทราย ส่วนภาคเอกชน โดยเฉพาะสถาบันชาวไร่อ้อย ควรนำนวัตกรรมการปลูกอ้อยสมัยใหม่ เช่น การใช้ข้อตาแทนการปลูกอ้อยด้วยท่อนพันธุ์ โดยเฉพาะข้อตาแจกจ่ายให้เกษตรกรเพื่อนำไปขยายพันธุ์

1.2 การสนับสนุนด้านการบริหารการเงิน โดยภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมเกษตรกรชาวไร่อ้อยขนาดเล็กทำบัญชีฟาร์มให้มากขึ้น เพราะการทำบัญชีฟาร์มจะช่วยเกษตรกรในการวางแผนควบคุมค่าใช้จ่ายเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยปรับวิธีการทำบัญชีฟาร์มให้ง่ายขึ้น เช่น การคำนวณค่าแรงตนเองและค่าเสื่อมราคาเครื่องจักร รวมทั้งจัดอบรมการทำบัญชีแก่เกษตรกร ตลอดจนการสนับสนุนสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อซื้อเครื่องจักรเครื่องมือในกระบวนการเก็บเกี่ยว เพื่อลดต้นทุนค่าจ้างแรงงาน

1.3 การสนับสนุนด้านการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรรายย่อย เช่น ปัญหาด้านเงินทุนสำหรับซื้อปัจจัยการผลิต ปัญหาด้านการขนส่ง ปัญหาการขายอ้อยได้ในราคาที่ยุติธรรม เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้านปัจจัยต่างประเทศ เช่น ราคาน้ำตาลทรายในตลาดโลก อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ เป็นต้น เนื่องจากตัวแปรเหล่านี้ โดยเฉพาะราคาน้ำตาลทรายในตลาดโลกซึ่งส่งผลต่อราคาอ้อยที่เกษตรกรขายได้ผ่านทางรายได้จากการส่งออกน้ำตาลของไทย รวมทั้งในปัจจุบันราคาน้ำตาลทรายในประเทศเป็นแบบลอยตัวตามกลไกราคาในตลาดโลก ด้วยเหตุนี้ ความผันผวนของราคาน้ำตาลทรายในตลาดโลกย่อมส่งผลต่อรายได้ของเกษตรกร ดังนั้น การศึกษาปัจจัยด้านต่างประเทศจะทำให้ทราบว่า มีตัวแปรด้านต่างประเทศใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการเกษตรของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดแนวทางในการสนับสนุนเกษตรกรชาวไร่อ้อยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กัน ภูจิน และวราวุธ ฤกษ์วรารักษ์. (2557). การศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพอ้อย ที่ส่งผลต่อน้ำตาลทราย กรณีศึกษาโรงงานน้ำตาลทรายในจังหวัดกำแพงเพชร. เข้าถึงได้จาก <http://www.bec.nu.ac.th>. 8 เมษายน 2559.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2556). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ทตสันท์ชัย ตรีสัตย์ และจำนง จุลเอียด. (2556). สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจ และปัญหาการปลูกอ้อยของเกษตรกร ในอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 5(4) ฉบับพิเศษ, 28 - 37.
- อัญชนก ชันศิลา, วิรงรอง มงคลธรรม และเพ็ญประภา เพชรขจร. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกปลูกอ้อยของเกษตรกรในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น. เข้าถึงได้จาก <http://gsbooks.gs.kku.ac.th/57/grc15/files/pmp6.pdf>. 9 พฤษภาคม 2559.
- อันนา จิตต์สงวน. (2543). การพัฒนาการเกษตรแบบยั่งยืน: บทวิเคราะห์จากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม. ใน รายงานการสัมมนา ระบบเกษตรแห่งชาติ ครั้งที่ 1, 15 - 17 พฤศจิกายน 2543. เข้าถึงได้จาก <http://www.mcc.cmu.ac.th/Seminar/pdf/657.pdf>. 7 มิถุนายน 2559.
- นิภาพร ศรีวงษ์ และอุไรวรรณ อินทร์ม่วง. (2556). ผลกระทบต่อสุขภาพจากการทำไร่อ้อยของเกษตรกรชาวไร่อ้อย ตำบลหนองกุง อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์*, 6(2), 14 - 21.
- ประสิทธิ์ ใจศีล. (2557). เอกสารประกอบการฝึกอบรม “โครงการจัดทำต้นทุนผลผลิตและถ่ายทอดความรู้เพื่อลดต้นทุนการผลิตอ้อยของเกษตรกร ในปีเพาะปลูก 2557/58”. เข้าถึงได้จาก http://www.sugarzone.in.th/cane/cost_cane5758.pdf. 22 มีนาคม 2559.
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (2558). รายงานฉบับสมบูรณ์ “โครงการจัดทำต้นทุนผลผลิตและถ่ายทอดความรู้เพื่อลดต้นทุนการผลิตอ้อยของเกษตรกร ในปีเพาะปลูก 2557/58”. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รัชนิกร กระจงกลาง และกาญจนา นาถะพินธุ์. (2555). สถานการณ์คุณภาพอากาศในพื้นที่อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. *วารสารวิจัย มข.*, 12(1), 80 - 91.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2550). สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สร้อยฟ้า เสริฐแก้ว. (2546). การประเมินความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของระบบวนเกษตร: กรณีศึกษาเครือข่ายอินแปง จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดอุดรธานี. (2558). สถิติการเพาะปลูกพืช จังหวัดอุดรธานี. เข้าถึงได้จาก <http://www.udonthani.doae.go.th/index2.html>. 25 มีนาคม 2559.

- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2557). รายงานพื้นที่ปลูกอ้อยปีการผลิต 2556/2557. เข้าถึงได้จาก <http://www.ocsb.go.th/upload/journal/fileupload/923-9193.pdf>. 7 กันยายน 2559.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2558). FAQ พระราชบัญญัติอ้อยและน้ำตาลทราย พ.ศ. 2527 มีเนื้อหาโดยสรุปอย่างไร. เข้าถึงได้จาก <http://www.ocsb.go.th/th/faq/index.php?gpid=10>. 11 พฤษภาคม 2558.
- สำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย. (2561). รายงานการผลิตอ้อยของประเทศไทย ประจำปีการผลิต 2560/2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.ocsb.go.th/upload/journal/fileupload/923-3254.pdf>. 15 กุมภาพันธ์ 2562.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2554). แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559). เข้าถึงได้จาก http://www.oae.go.th/download/document_plan/planAgi11_Sep55.pdf. 10 มีนาคม 2559
- สุนทรียา การดี. (2557). ความชุกและการพัฒนาแนวทางการปฏิบัติในการดูแลผู้ป่วยโรคหนึ่งเน่าในโรงพยาบาลหนองบัวลำภู. *วารสารสาธารณสุขล้านนา*, 10(1), 83-99.
- สุพจน์ บุญแรง. (2552). คุณภาพและความปลอดภัยทางอาหารของผักอินทรีย์สดพร้อมบริโภค. เชียงใหม่: โรงพิมพ์แสงศิลป์.
- สุภมาศ อังศุโชติ, สมถวิล วิจิตรวรรณ และรัชนิกุล ภิญโญภูวนันต์. (2554). (พิมพ์ครั้งที่ 3). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL. กรุงเทพฯ: เจริญติ่มนังการพิมพ์.
- สุวิมล ตีรกันันท์. (2555). การวิเคราะห์ตัวแปรพหุในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกันันท์. (2557). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Benidir, M., Ghoulane, F., Bousbia, A. & Belkheir, B. (2013). The use of a critical analysis of a multicriterion method (IDEA) for assessing the sustainability of sedentary sheep rearing systems in the Algerian steppe areas. *African Journal of Agricultural Research*, 8(9), 804 – 811.
- Grenz, J., Thalmann, C., Stämpfli, A., Studer, C. & Häni, F. (2009). RISE-a method for assessing the sustainability of agricultural production at farm level. *Rural Development News*, 1, 5–9.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., & Anderson, R.E. (2014). *Multivariate Data Analysis. Seventh edition*. USA: Pearson Education.
- Meul, M., van Passel, S., Nevens, F., Dessein, J., Rogge, E., Mulier, A. & van Hauwermeiren, A. (2008). MOTIFS: A monitoring tool for integrated farm sustainability. *Agronomy for Sustainable Development*, 28, 321-332.
- Parent, D., Bélanger, V., Vanasse, A., Allard, G. & Pellerin, D. (2010). Method for evaluation of farm sustainability in Quebec, Canada. In The social aspect. European IFSA Symposium. 4-7 July 2010. Vienna: Austria. Retrieved from http://ifsa.boku.ac.at/cms/fileadmin/Proceeding2010/2010_WS2.1_Parent.pdf. May 3, 2016.
- Praneetvatakul, S., Janekarnkij, P., Potchanasin, C. & Prayoonwong, K. (2001). Assessing the sustainability of agriculture a case of Mae Chaem catchment, northern Thailand. *Environment International*, 27, 103–109.
- Statistics calculators. (2015). Retrieved from <http://www.danielsoper.com/statcalc3/calc.aspx?id=89> November 28, 2015.
- Talisa, N., Rungsarid, K. & Chakrit, P. (2014). Evaluating the sustainability of agricultural by indicator that appropriate to the area of Ban Phaeo District, Samut Sakorn Province, Thailand. *International Journal of Biological, Food, Veterinary and Agricultural Engineering*, 8(7), 711 - 714.
- Tatsanee Muangkaew. (2006). *Sustainable livelihood: an analysis of rice-based farming system in Southern Thailand*. Thailand: Asian Institute of Technology.
- Waney, N.F.L., Soemarno, Yuliaty, Y. & Polii, B. (2014). Developing indicators of sustainable agriculture at farm level. *Journal of Agriculture and Veterinary Science*, 7(2), 42 – 53.

ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร
คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

OPERATIONAL FACTORS AFFECTING PARTICIPATION IN THE EDUCATION QUALITY ASSURANCE OF
PERSONNEL IN FACULTY OF BUSINESS ADMINISTRATION AND ACCOUNTING,
SISAKET RAJABHAT UNIVERSITY

ณัฐพรกรณ์ สีหะวงษ์สกุล

Natthapakon Seehawongsakun

คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ 33000

Faculty of Business Administration and Accounting, Sisaket Rajabhat University, Sisaket 33000, Thailand

*Corresponding author: Email ponnarai.s@sskru.ac.th

รับบทความ 25 มกราคม 2562 แก้ไขบทความ 25 กันยายน 2562 ตอรับบทความ 16 ตุลาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทบุคลากร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้ คือ อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ได้แก่ความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และการทดสอบสมมติฐานโดยค่า t (t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) และวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบ Stepwise

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเจตคติ ($\bar{X} = 4.14$) ด้านแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.90$) และด้านบรรยากาศองค์กร ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ

2. ระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.81$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.77$) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = 3.74$) และ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับ

3. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระปัจจัยในการปฏิบัติงานแต่ละด้านพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์ระหว่าง 0.544 – 0.978

4. การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร พบว่า ปัจจัยในการทำงาน ด้านแรงจูงใจ (QA2) มีความสัมพันธ์ และผลกระทบเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา

ABSTRACT

The purposes of this study were: 1) to examine operational factors affecting participation in education quality assurance of personnel from Faculty of Business Administration and Accounting at Sisaket Rajabhat University, and 2) compare the participation in education quality assurance classified by personal factors, including gender, age, income, marital status, job type, educational level, and duration of service. The sample of 35 including teachers and staff at the Faculty of Business Administration and Accounting at Sisaket Rajabhat University. The research instrument included a set of questionnaires. A statistical software program was employed for data analysis. Statistics for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, hypothesis testing by t (t-test), One-Way ANOVA, and Multi Regression Analysis by using technical stepwise.

The findings were as follows:

1. The levels of operational factors affecting participation of education quality assurance of personnel, as a whole were at a high level ($\bar{x} = 3.91$). The mean scores were ranked in descending order as follows: Attitude ($\bar{x} = 4.14$), motivation ($\bar{x} = 3.90$), and organizational climate ($\bar{x} = 3.70$), respectively.
2. The levels of participation in education quality assurance of personnel, as a whole were at a high level ($\bar{x} = 3.75$). The mean scores were ranked in descending order as follows: Operations ($\bar{x} = 3.81$), Inspection ($\bar{x} = 3.77$), Revision ($\bar{x} = 3.74$), and Planning ($\bar{x} = 3.68$), respectively.
3. The correlation analysis of operational factors affecting participation in education quality assurance found that independent variables from each aspect were correlated. When considering the correlation coefficients among the independent variables in performing individual aspect, the independent variables correlated with the dependent variables-participation in educational quality assurance- as a whole at the .01 level of significance with the relationship ranging from 0.544 to 0.978.
4. The regression analysis of participation in quality assurance of personnel found that work factor in terms of motivation factor (QA2) showed positively correlated with participation in education quality assurance. at the .01 level of significance.

Keyword: Participation in Education Quality Assurance

บทนำ

การอุดมศึกษาของประเทศไทยมีความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ พัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีคุณภาพและให้มีความพร้อมในการแข่งขันกับนานาชาติ ทั้งนี้รัฐบาลได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งเน้นพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และใช้ความรู้เป็นฐานของการพัฒนาทั้ง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนาคนอย่างรอบด้านต้องพัฒนาให้คนมีการศึกษาพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา ปลุกฝังเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึก และมีความภูมิใจ ในความเป็นไทย ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ต่อด้านการทุจริตการฉ้อโกงภัยเสี่ยง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคนตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก พัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ ด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาในศตวรรษที่ 21

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ ให้มีการจัดการศึกษา โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน โดยระบุไว้ในหมวด 1 มาตรา 8 (2) ให้สังคมมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา มาตรา 9 (6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น จากหลักการดังกล่าวตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษา เพื่อทุกคนทุกฝ่าย และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอันเป็นหลักการพื้นฐานที่ยอมรับไปทั่วโลก และในมาตรา 40 กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพราะคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เป็นเสมือน ผู้แทนของท้องถิ่นที่จะเป็นกลไกในการเชื่อมโยงนโยบายของรัฐไปสู่ชุมชนที่ตั้งสถานศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นพลเมืองดี เป็นพื้นฐาน การศึกษาตลอดชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2553, หน้า 12 - 13)

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งต้องได้รับการตรวจประเมินการประกันคุณภาพทางการศึกษาทั้งภายในและภายนอก ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสร้างระบบกลไก หรือกระบวนการในการบริหารจัดการการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐานตามที่กำหนดตามแนวคิดของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้ปกครอง ชุมชน และสังคมว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ สามารถจัดการศึกษาได้มาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะต่าง ๆ ตามที่หลักสูตรกำหนด มีความเป็นผู้นำของสังคม และสนองตอบความต้องการของสังคม ในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วย ข้าราชการ พนักงานในสถาบันอุดมศึกษาสายวิชาการ พนักงานในสถาบันอุดมศึกษา สายสนับสนุน นอกจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรแล้ว ยังต้องอาศัยการประสานความร่วมมือของบุคลากรภายในองค์กร ในลักษณะของการทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรตามแนวทางของระบบประกันคุณภาพ โดยที่จะต้องให้บุคลากรเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนในการดำเนินงาน ในการตรวจสอบผลการดำเนินงานและการปรับปรุงระบบ

ผู้วิจัย ในฐานะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้เห็นปัญหาในการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการยกระดับการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ และเป็นการทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร ผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาให้ทราบถึงปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานตามกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาที่เน้นหลัก PDCA นั้น โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากร ในคณะเป็นสำคัญ จึงทำให้เกิดหัวข้อวิจัยเรื่องปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

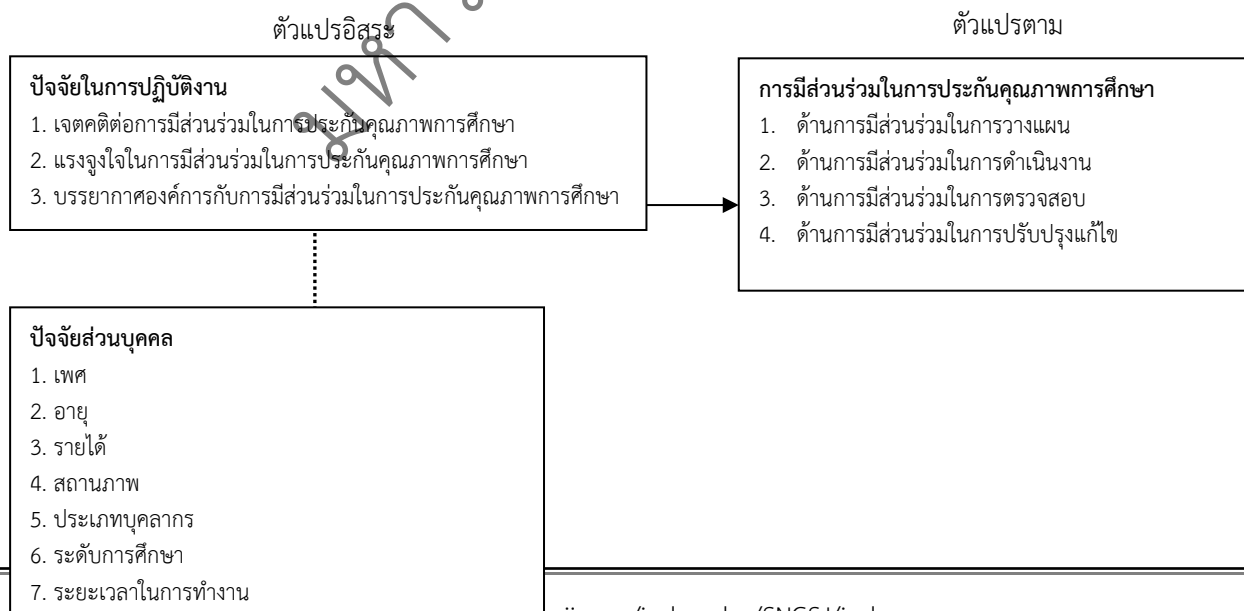
1. เพื่อศึกษาปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทบุคลากร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรต้น คือปัจจัยส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทบุคลากร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน

ตัวแปรตาม คือการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงแก้ไข

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ บุคลากรในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ บุคลากรในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ได้แก่ อาจารย์ เจ้าหน้าที่ จำนวน 35 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จ Krejcie และ Morgan (1970, p. 99, อ้างถึงใน ทองใบ สุตขาริ, 2549, หน้า 129)

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาทำการจัดสร้างขึ้นเองตามกรอบแนวคิดของการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทบุคลากร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบวัดปัจจัยในการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา แบ่งตามองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา และบรรยากาศองค์การกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 23 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบวัดการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งผู้ศึกษา จำแนกเป็นรายด้าน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบ จำนวน 31 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะที่ตอบแบบ สอบถามต้องการเสนอแนะเพิ่มเติม โดยกำหนดให้เติมข้อความลงในช่องว่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรในคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลและใช้สถิติ ดังนี้ 1. ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประเภทบุคลากร และระยะเวลาในการปฏิบัติงาน 2. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) วิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ 3. วิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ใช้พยากรณ์ตัวแปรตามตัวหนึ่งซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป โดยการใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบ Stepwise

สรุปผลการวิจัย

1. จำนวนกลุ่มตัวอย่างบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำนวน 35 คน สามารถอธิบายคุณลักษณะส่วนบุคคล ได้ดังนี้

เพศ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 77.10 รองลงมาคือเพศชาย จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90

อายุ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 รองลงมาอายุระหว่าง 31 - 35 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90 อายุระหว่าง 36 - 40 ปี จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.10 อายุตั้งแต่ 46 ปีขึ้นไป จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 14.30 อายุระหว่าง 41 - 45 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 และ อายุระหว่าง 21 - 25 ปี จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

รายได้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 48.60 รองลงมารายได้ตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 รายได้ระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และ รายได้ระหว่าง 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

สถานะภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 68.60 และสถานภาพสมรส จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 31.40

ประเภทบุคลากร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีประเภทบุคลากรเป็นพนักงานตามสัญญาจ้าง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.40 รองลงมาเป็นพนักงานถาวร จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90 และพนักงานราชการ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.70

ระดับการศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 60.00 รองลงมา คือ มีการศึกษาระดับปริญญาเอก จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 และระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40

ระยะเวลาปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่มีระยะเวลาปฏิบัติงาน ระหว่าง 1 - 5 ปี จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 57.10 รองลงมาระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90 และระยะเวลา 6 - 9 ปี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00

2. บุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านเจตคติ ($\bar{X} = 4.14$) ด้านแรงจูงใจ ($\bar{X} = 3.90$) และด้านบรรยากาศองค์กร ($\bar{X} = 3.70$) ตามลำดับ โดยสามารถสรุปผลในแต่ละด้าน ได้ดังนี้

2.1 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านเจตคติ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.83 - 4.37 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การร่วมมือกันในการทำงานจะเป็นตัวช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้นและเห็นว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะสัมฤทธิ์ผลได้ต้องเกิดจากความร่วมมือของทุกคนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.37$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ทุกคนในหน่วยงานควรมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการของการประกันคุณภาพและการที่ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนร่วมงานอยู่เสมเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพงาน ($\bar{X} = 4.23$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความเห็นว่าการประกันคุณภาพทำให้มีโอกาสได้ทำงานร่วมกันและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานมากขึ้น ($\bar{X} = 3.83$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

2.2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านแรงจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.74 - 4.03 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ได้รับความเชื่อถือในด้านความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานจากเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 4.03$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ พยายามศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้เสมอเพื่อให้งานปฏิบัติงานสอดคล้องกับมาตรฐานคุณภาพของหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.97$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีอิสระในการตัดสินใจและได้แสดงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 3.74$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

2.3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านบรรยากาศองค์กร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.43 - 3.97 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ เมื่อมีปัญหาในการทำงานสามารถปรึกษาหารือหรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานได้ ($\bar{X} = 3.97$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ผู้บริหารเล็งเห็นถึงความสำคัญและบทบาทของผู้ได้บังคับบัญชาเสมอในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานประกันคุณภาพของหน่วยงานและท่านได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากผู้บริหารเป็นอย่างดี เมื่อต้องการเข้าฝึกอบรมหรือหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาระบบคุณภาพ ($\bar{X} = 3.86$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ งานประกันคุณภาพการศึกษาเป็นงานที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ($\bar{X} = 3.43$) อยู่ในระดับมากตามลำดับ

3. บุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ มีระดับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.75$) โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.81$) ด้านการตรวจสอบ ($\bar{X} = 3.77$) ด้านการปรับปรุงแก้ไข ($\bar{X} = 3.74$) และ ด้านการวางแผน ($\bar{X} = 3.68$) ตามลำดับโดยสามารถสรุปผลในแต่ละด้าน ได้ดังนี้

3.1 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.68$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.49 - 3.86 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การเข้าร่วม

ประชุมเพื่อวางแผนพัฒนาคุณภาพงานตามวาระการประชุมของหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.86$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เข้าร่วมประชุมเพื่อกำหนดเป้าหมายของการดำเนินงานประกันคุณภาพในตัวบ่งชี้ที่ท่านเกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.80$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนงานในหน่วยงาน โดยใช้ตัวชี้วัดการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของแผนงาน ($\bar{X} = 3.49$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3.2 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการดำเนินงาน โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.46 - 4.00 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการจัดหาและรวบรวมเอกสารที่สามารถตอบตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบ ($\bar{X} = 4.00$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.94$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการกำหนดพันธกิจ วิสัยทัศน์ แผนพัฒนา แผนการดำเนินงานและเป้าหมายความสำเร็จของหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.46$) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

3.3 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการตรวจสอบ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.65-3.86 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ได้รับเชิญให้เข้าร่วมฟังการตรวจประเมินคุณภาพและการดำเนินงานของหน่วยงาน ($\bar{X} = 3.86$) อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ได้ร่วมดำเนินงานจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับการประกันคุณภาพเพื่อการตรวจสอบผลการดำเนินงานของหน่วยงาน ให้ความร่วมมือเมื่อมีการตรวจประเมินคุณภาพภายในของหน่วยงาน และเข้าร่วมตอบข้อซักถามในการสัมภาษณ์ของคณะผู้ประเมินให้ตรงตามเกณฑ์ของแต่ละตัวบ่งชี้ ($\bar{X} = 3.83$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.65$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3.4 ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา ด้านการปรับปรุงแก้ไข โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.69 - 3.82 เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ทหาวิธีปรับปรุงระบบการทำงาน เมื่อทราบผลการตรวจสอบว่าการดำเนินงานไม่เป็นไปตามมาตรฐาน ($\bar{X} = 3.82$) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการเสนอข้อคิดเห็นในการประเมินผลการทำงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.77$) อยู่ในระดับมาก ส่วนข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ได้มีส่วนร่วมในการคิดหาและสร้างรูปแบบวิธีการแก้ไขและลดปัญหาทางงานประกันคุณภาพการศึกษา ($\bar{X} = 3.69$) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทบุคลากร ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงานสรุปผล ได้ดังนี้

4.1 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.2 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านอายุ พบว่า โดยภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน

4.3 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านสถานภาพ พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

4.4 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน

4.5 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านรายได้ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

4.6 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านประเภทยุทธศาสตร์ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

4.7 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่มีความแตกต่างกัน

5. การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษพบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระปัจจัยในการปฏิบัติงานแต่ละด้านพบว่ามีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์สัมพัทธ์ระหว่าง 0.544 – 0.978

6. การวิเคราะห์ถดถอยการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ พบว่า ปัจจัยในการทำงาน ด้านแรงจูงใจ (QA₂) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย “ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ” มีประเด็นที่สมควรนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ปัจจัยในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านแรงจูงใจ (QA₂) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราบธาดา อึ้งประสาธชัย (2555, หน้า 72 - 74) ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา แรงจูงใจภายในลักษณะงานการประกันคุณภาพการศึกษา บรรยากาศองค์การของบุคลากรมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก ผลการวิจัย พบว่า เจตคติต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา แรงจูงใจภายในเกี่ยวกับลักษณะงานการประกันคุณภาพการศึกษาและบรรยากาศองค์การมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก แรงจูงใจภายในลักษณะงานการประกันคุณภาพการศึกษา มีความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา เพราะแรงจูงใจภายในลักษณะงานการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยความสำเร็จในการทำงาน ความรับผิดชอบ ลักษณะงาน การยอมรับ และโอกาสก้าวหน้าในงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะขับเคลื่อนทำให้งานประสบผลสำเร็จ

2. จากการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรใน คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน ได้แก่ เพศ อายุ รายได้ สถานภาพ ประเภทยุทธศาสตร์ ระดับการศึกษา และระยะเวลาในการทำงาน สรุปผล ได้ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะ ด้านเพศ ด้านสถานภาพ ด้านรายได้ ด้านประเภทยุทธศาสตร์ และด้านระยะเวลาการปฏิบัติงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี ไชยสมบัติ (2552, หน้า 84 - 87) ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา และสร้างสมการพยากรณ์ ระดับมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผลการวิจัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมและจัดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลามีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุดคือ ด้านการวางแผน ผลการวิเคราะห์และสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระดับปัจจัยที่ส่งผล

2.2 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะ ด้านอายุ พบว่า โดยภาพรวม ไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา สมภักดี (2552, หน้า 95 - 98) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และเพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเตรียมการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการสร้างความตระหนักในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการดำเนินการ พบว่ามีด้านที่มีการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการรายงาน พบว่า มีด้านที่มีการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเตรียมการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และด้านรายงาน ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จำแนกตามคุณลักษณะด้านระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมไม่มีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วันทนา สมภักดี (2552, หน้า 95 - 98) ศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และเพื่อศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า สภาพการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเตรียมการ พบว่า การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการในการสร้างความตระหนักในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการดำเนินการ พบว่า มีด้านที่มีการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการกำหนดความต้องการด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา ด้านการรายงาน พบว่า มีด้านที่มีการมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ส่วนปัญหาการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการเตรียมการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ด้านการดำเนินการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง และด้านรายงาน ภาพรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง

3. การวิเคราะห์หัตถถ้อยการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษพบว่า ปัจจัยในการทำงาน ด้านแรงจูงใจ (QA₂) มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา โดยรวม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี ไชยสมบัติ (2552, หน้า 84 - 87) ศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา และสร้างสมการถดถอยพหุคูณ ระดับมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ผลการวิจัยพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมและจัดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ด้านการตรวจสอบผลการดำเนินงาน และที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมต่ำที่สุด คือ ด้านการวางแผน ผลการวิเคราะห์และสร้างสมการพหุคูณปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมตามความคิดเห็นของบุคลากรในการประกัน

คุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์การ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการศึกษาวិจัยไปใช้

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่า ควรมีการเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านเจตคติ เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น ด้านแรงจูงใจ เปิดโอกาสให้อิสระในการตัดสินใจและแสดงความรู้ความสามารถอย่างเต็มที่ ด้านบรรยากาศองค์กร จุดประกายให้บุคลากรเห็นถึงความสำคัญของการประกันยิ่งขึ้น เพื่อที่จะได้เป็นการสร้างบรรยากาศให้กับองค์กรได้อย่างดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะคณะบริหารธุรกิจและการบัญชี ดังนั้นในอนาคตจึงมีการศึกษาร่วมกับคณะอื่นในมหาวิทยาลัย

2.2 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะประเด็นด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ในอนาคตควรมีการศึกษากฎปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในด้านอื่น ๆ อาทิเช่น ด้านการบริหารวิชาการแก่สังคม ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ด้านการวิจัย และด้านการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น เพื่อให้สะท้อนประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรได้อย่างครอบคลุมและให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ทองใบ สุดชาติ. (2548). *การวิจัยธุรกิจ : ปฏิบัติการวิจัยนอกเหนือจากตำรา*. ออบลราชธานี: สถาบันราชภัฏออบลราชธานี.
- ปรารธนา อังคประสารทชัย. (2555). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- วันทนา สมภักดี. (2552). *การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพภายในของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.*
- สาวิตรี ไชยสมบัติ. (2552). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการประกันคุณภาพการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. วิทยานิพนธ์ ศ.ม. ยะลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.*
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2553). *คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.*
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 611.

ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

KNOWLEDGE AND UNDERSTANDING ON PRINCIPLES OF SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY AFFECTING
THE APPLICATION OF PEOPLE IN UBON RATCHATHANI PROVINCE

อโนทัย หาระสาร อัยรดา พรเจริญ สรिता ชาลี และ ภัทรา ชันคำ*

Anothai Harasarn, Irada Phorncharoen, Sarita Chalee and Pattria Khankam*

สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

Program in General Management, Faculty of Business Administration and Management,

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani Province 34000

*Corresponding author: E – mail: pattria131140@gmail.com

รับบทความ 1 สิงหาคม 2562 แก้ไขบทความ 7 ตุลาคม 2562 ตอบรับบทความ 17 ตุลาคม 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตาม อายุ อาชีพ สถานภาพระดับการศึกษา รายได้ หนี้สิน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การทดสอบค่าถดถอยพหุคูณ การทดสอบค่า T-Test และการทดสอบค่า F-Test

ผลการวิจัย พบว่า

1. ประชาชนส่วนมาก มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสถานภาพสมรส มีอาชีพเกษตรกร มีรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 9,000 บาท มีหนี้สิน 30,001 บาท ขึ้นไป และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์/วิทยุ
2. การเปรียบเทียบกับข้อมูลพื้นฐานของประชาชน อายุ มีความคิดเห็น ต่างกัน ระดับการศึกษา มีความคิดเห็น ต่างกัน สถานภาพ มีความคิดเห็น ต่างกัน อาชีพ มีความคิดเห็นต่างกัน รายได้ มีความคิดเห็นต่างกัน หนี้สิน มีความคิดเห็นต่างกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร มีความคิดเห็นต่างกัน

คำสำคัญ: ความรู้ความเข้าใจ, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, การประยุกต์ใช้

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine knowledge and understanding on principles of sufficiency economy philosophy (PSEP) affecting the application of people living in Ubon Ratchathani Province, 2) to compare knowledge and understanding on PSEP affecting the application of people living in Ubon Ratchathani Province, classified by age, occupation, marital status, educational level, monthly income, debt, and information perception. Research tool was a set of questionnaires. The sample consisted of 400 people living in Ubon Ratchathani Province, selected by simple random sampling. Statistics for data analysis were Pearson correlation analysis, multiple regression analysis, T-Test and F-test.

The findings were as follows:

1. The majority of the respondents were in the age range of between 41 – 50, graduated from primary schools, married status, farmers, earned monthly income no more than 9,000 baht, having debts no less than 30,001 baht, perceived information via televisions/radios
2. From fundamental data comparisons, the respondents with different ages, educational levels, marital status, occupations, monthly incomes, debts, perceived information showed different opinions.

Keywords: Knowledge and Understanding, Principles of Sufficiency Economy Philosophy, Application

บทนำ

จากวิกฤตการณ์เศรษฐกิจของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการออกของปัญหาแก่พสกนิกรชาวไทย โดยพระราชทานแนวทางในการแก้ไขวิกฤตการณ์ ภายใต้ชื่อ “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง เพื่อให้ประชาชนรอดพ้นจากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังกระแสพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม พ.ศ.2540 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเนื่องในโอกาสต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกินพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนประชาชนชาวไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต (กานดา เตชะชนหมาก, 2556)

เศรษฐกิจพอเพียงมีใช้หมายความว่า การกระเบียดกระเสียรจนเกินสมควร หากแต่อาจฟังเผื่อได้เป็นครั้งคราวตามอัธยาศัย แต่คนส่วนใหญ่ของประเทศ มักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่น โดยพื้นฐานแล้วประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม เศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตร เน้นความมั่นคงทางอาหาร เป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่งซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยง หรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกระดับ ทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจ ไม่จำเป็นต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตร หรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์ และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ โดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกัน คือ เน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม (มูลนิธิชัยพัฒนา, 2560)

ด้วยชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี ในอดีตมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการมองทางด้านคุณค่ามากกว่าที่จะมองเพียงด้านมูลค่า ครอบครัวสามารถพึ่งตนเองได้ มีการเกื้อกูลกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความสามัคคีในชุมชน และสามารถรวมตัวกันเพื่อสร้างวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง มีความศรัทธา และปฏิบัติตามหลักคำสอนทางศาสนาอย่างเคร่งครัด ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และทำนาเป็นหลัก แต่ด้วยสภาพภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลุ่มเกิดน้ำท่วมในฤดูมรสุม ประกอบกับการขาดแคลนน้ำทำการเกษตรเกิดความแห้งแล้งในฤดูแล้ง ผลผลิตที่ได้จึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ในสถานการณ์ในปัจจุบันเมื่อประสบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้เริ่มตระหนักและหันกลับมามองตัวเอง ด้วยการพึ่งพาตนเองมากขึ้น นำแนวทางเกษตรแบบทฤษฎีใหม่มาปรับใช้ ด้วยการพึ่งพาธรรมชาติ มีการปลูกพืชผักกินเอง เหลือจึงขาย เพื่อสร้างรายได้และยังชีพ เน้นการผลิตปัจจัย 4 โดยการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคไว้ใช้เอง เช่น น้ำยาล้างจาน เป็นต้น การผลิตปุ๋ยชีวภาพไว้ใช้ในการเกษตร และมีการแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่ายเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเอง และชุมชน โดยยึดหลักทำเอง กินเอง ใช้เอง จนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในการสร้างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติซึ่งจำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกระดับ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง มีเหตุผลในการใช้ชีวิต มีความพอประมาณในการใช้ชีวิต ภายใต้เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม เพื่อให้ประชาชนดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข มีสติ และมีจริยธรรมในการใช้ชีวิต และสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

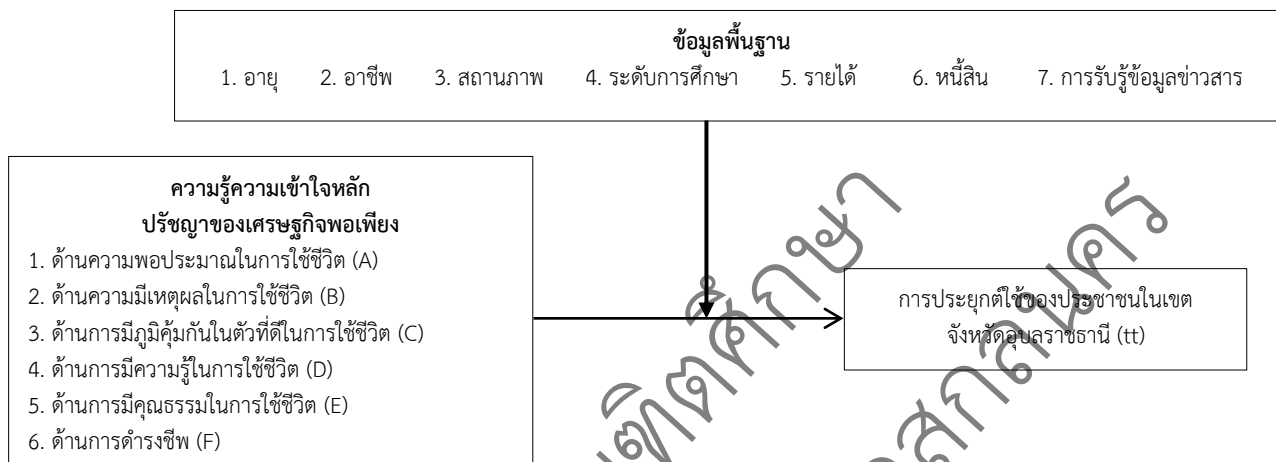
1. เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตาม อายุ อาชีพ สถานภาพระดับการศึกษา รายได้ หนี้สิน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยอาศัยกรอบแนวคิด ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย อายุ อาชีพ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ หนี้สิน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านความมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต ที่แตกต่างกันส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกัน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เป็นกรณีที่ประชากรมีจำนวนที่ไม่แน่นอน (Infinite population) ซึ่งผู้วิจัยไม่สามารถทราบจำนวนประชากรที่มีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่ไม่แน่นอน (Infinite population) สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคอเชรัน (Cochran, 1977) $N = (Zc\sigma / em)^2$ ได้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน

การสุ่มตัวอย่าง

วิธีการสุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับด้านความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีลักษณะให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกระดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของลิเคิร์ท (Likert technique, 1961) อ้างอิงใน (ธำนิษฐ์ ศิลปจารุ, 2553, หน้า 75)

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานีของผู้ตอบแบบสอบถามเลือกระดับความสำคัญ 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนของลิเคิร์ท (Likert technique, 1961) อ้างอิงใน (ธำนิษฐ์ ศิลปจารุ, 2553, หน้า 75)

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

1. การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา บทความ ทบทวนวรรณกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษา รูปแบบวิธีการสร้างแบบสอบถาม เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ
2. กำหนดกรอบแนวความคิดจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษา โดยการวิเคราะห์และแยกประเด็นที่ต้องการศึกษา และนำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย
3. ออกแบบและสร้างเครื่องมือ โดยออกแบบแบบสอบถามจากการกำหนดกรอบแนวความคิดที่สร้างไว้ โดยแบบสอบถาม ควรมีลักษณะสั้น กระชับ เข้าใจง่าย
4. นำแบบสอบถามที่ได้เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ($IOC > 0.6$) เพื่อตรวจสอบปรับปรุงความสมบูรณ์ และความถูกต้องให้ครอบคลุม ทั้งโครงสร้าง เนื้อหา และด้านภาษาที่ใช้เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจของผู้ตอบแบบสอบถาม และสามารถครอบคลุมถึงเรื่องที่กำลังต้องการศึกษา พร้อมทั้งนำไปปรับปรุงแก้ไขได้
5. นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามและนำไปปรับปรุงแก้ไข นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตรวจสอบเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
6. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เครื่องมือวิจัย (Try Out) กับความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 30 คน
7. หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ซึ่งความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.77 ซึ่งสอดคล้องกับกฎของครอนบาค (Cronbach, 1951) ที่ได้เสนอว่า เกณฑ์การพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.70 ขึ้นไป ถือว่ามีความน่าเชื่อถือ

วิธีรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยขอความร่วมมือจากประชาชนเพื่อเก็บรวบรวม แบบสอบถามด้วยตนเอง
2. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient Analysis) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
2. การวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ใช้แสดงค่าถดถอยพหุคูณ
3. วิเคราะห์ค่า t – Test ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มของประชาชน
4. วิเคราะห์ค่า F – Test ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 3 กลุ่มขึ้นไป โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – way Analysis of Variance) แล้วศึกษาเปรียบเทียบรายคู่ โดยวิธี LSD

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 400 คน ส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 180 คน ร้อยละ 45.00 รองลงมา คือ มีอายุ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 140 คน ร้อยละ 35.00 และอายุ 31 – 40 ปี จำนวน 61 คน ร้อยละ 15.30 มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน 175 คน ร้อยละ 43.80 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 102 คน ร้อยละ 25.50 และอนุปริญญาหรือ ปวช./ปวส. จำนวน 68 คน ร้อยละ 17.00 มีสถานภาพสมรส จำนวน 285 คน ร้อยละ 71.30 รองลงมา คือ สถานภาพโสด จำนวน 99 คน ร้อยละ 24.80 และสถานภาพหม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ จำนวน 16 คน ร้อยละ 4.00 มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 232 คน ร้อยละ 58.10 รองลงมา คือ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 71 คน ร้อยละ 17.80 และอาชีพประกอบธุรกิจส่วนตัว จำนวน 46 คน ร้อยละ 11.50 มีรายได้ต่ำกว่า 9,000 บาท จำนวน 210 คน ร้อยละ 52.50 รองลงมา คือ มีรายได้ 9,000 - 15,000 บาท จำนวน 119 คน ร้อยละ 29.80 และมีรายได้ 15,001 - 30,000 บาท จำนวน 64 คน ร้อยละ 16.00 มีหนี้สิน 30,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 213 คน ร้อยละ 53.30 รองลงมา คือ มีหนี้สินต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 94 คน ร้อยละ 23.50 และหนี้สิน 20,001 - 30,000 บาท จำนวน 50 คน ร้อยละ 12.50 และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร คือ โทรศัพท์/วิทยุ จำนวน 225 คน ร้อยละ 59.50 รองลงมา คือ สื่อออนไลน์ จำนวน 86 คน ร้อยละ 22.80 และป้ายประชาสัมพันธ์ จำนวน 28 คน ร้อยละ 7.40

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ภายในระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม

ตัวแปร	ความพอประมาณ	ความมีเหตุผล	การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	การมีความรู้	การมีคุณธรรม	ด้านการดำรงชีพ	การประยุกต์ใช้
ความพอประมาณ	-	0.21**	0.26**	0.31**	0.22**	0.43**	0.52**
ความมีเหตุผล		-	0.52**	0.57**	0.49**	0.57**	0.72**
การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี			-	0.73**	0.64**	0.55**	0.79**
การมีความรู้				-	0.64**	0.57**	0.76**
การมีคุณธรรม					-	0.50**	0.75**
ด้านการดำรงชีพ						-	0.78**
การประยุกต์ใช้							-

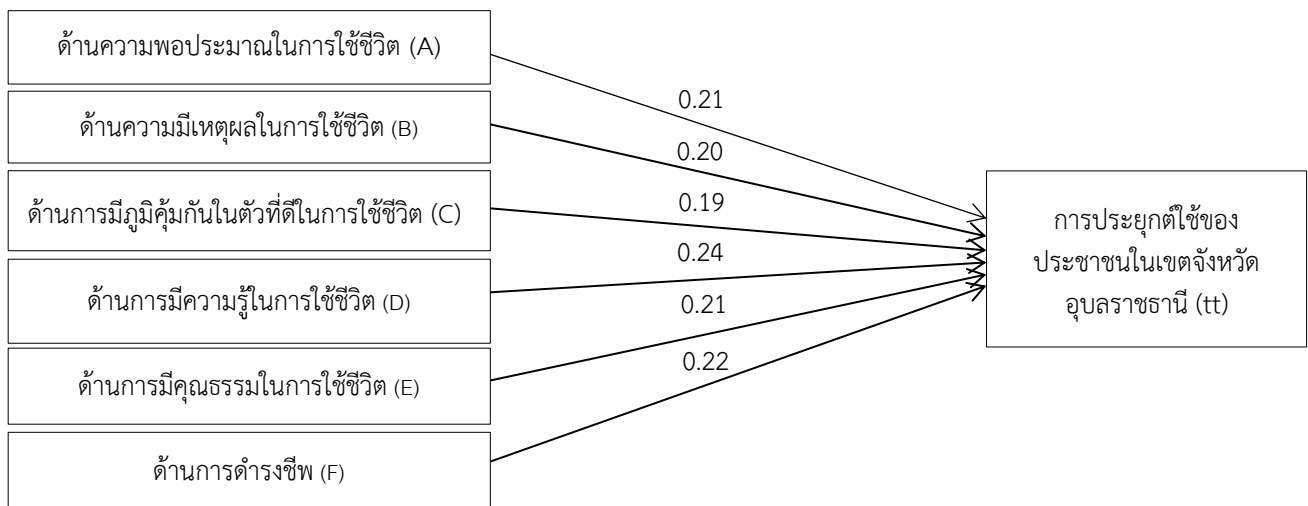
จากตาราง 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ระหว่างตัวแปรด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านความมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต ด้านการดำรงชีพที่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ 0.21 ถึง 0.79 คือ ไม่เกิน 0.80 เพื่อป้องกันปัญหา multicollinearity (Hair et al, 2006)

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณ เพื่อพยากรณ์ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
1. ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต	0.14	0.00	0.21	16.60**	0.00
2. ด้านความมีเหตุผลในการใช้ชีวิต	0.14	0.01	0.20	13.42**	0.00
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการใช้ชีวิต	0.13	0.01	0.19	10.35**	0.00
4. ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต	0.17	0.01	0.24	12.66**	0.00
5. ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต	0.16	0.01	0.21	13.11**	0.00
6. ด้านการดำรงชีพ	0.16	0.01	0.22	13.69**	0.00

F = 1192.27, Sig F = 0.00, R = 0.97, $R^2 = 0.94$, $R^2_{adj} = 0.94$, Constant = 0.31

จากตาราง 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณ พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธี Enter เพื่อการพยากรณ์ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานีด้วยตัวแปรอิสระ 6 ตัว คือ ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านความมีเหตุผลในการใช้ชีวิตด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิตด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต ด้านการดำรงชีพ โดยตัดทอนตัวแปรอิสระที่ต่ำออก ปรากฏว่า ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการดำรงชีพ ด้านความมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิตด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิต สามารถร่วมกันทำนายความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 94 ($R^2_{adj} = 0.94$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.97 ($R = 0.97$) เมื่อนำตัวแปรทั้ง 6 ตัว ที่สามารถพยากรณ์ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มาเขียนสมการ ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 สมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 0.31 + 0.14 (A) + 0.14 (B) + 0.13 (C) + 0.17 (D) + 0.16 (E) + 0.16 (F)$$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.21 (A) + 0.20 (B) + 0.19 (C) + 0.24 (D) + 0.21 (E) + 0.22 (F)$$

ตาราง 3 สรุปความแตกต่างทางความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปร	อายุ		ระดับการศึกษา		สถานภาพ		อาชีพ		รายได้ต่อเดือน		หนี้สิน		การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	
	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P
A	2.19	0.08	1.69	0.16	5.40**	0.00	1.81	0.12	2.83*	0.03	7.27**	0.00	2.36*	0.05
B	5.55**	0.00	5.16**	0.00	3.84*	0.02	3.53**	0.00	0.28	0.83	2.23	0.08	4.55**	0.00
C	6.88**	0.00	4.88**	0.00	2.53	0.08	6.11**	0.00	1.66	0.17	1.68	0.16	6.51**	0.00
D	5.50**	0.00	9.82**	0.00	4.42**	0.01	6.51**	0.00	3.33**	0.01	1.31	0.26	6.36**	0.00
E	8.79**	0.00	7.24**	0.00	4.35**	0.01	3.42**	0.00	3.46**	0.01	0.26	0.85	6.93**	0.00
F	2.93*	0.03	1.89	0.13	2.08	0.12	3.98**	0.00	0.57	0.63	5.00**	0.00	1.14	0.33

จากตาราง 3 พบว่า เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อายุต่างกัน ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ มีความคิดเห็นต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต มีความคิดเห็นต่างกัน สถานภาพต่างกัน ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต มีความคิดเห็นต่างกัน อาชีพต่างกัน ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ มีความคิดเห็นต่างกัน รายได้ต่างกัน ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต มีความคิดเห็นต่างกัน หนี้สินต่างกัน ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ มีความคิดเห็นต่างกัน การรับรู้ข่าวสารต่างกัน ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต มีความคิดเห็นต่างกัน

สรุปผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ ที่ส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ หนี้สิน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร พบว่า อายุ มีความคิดเห็นในด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพต่างกัน ระดับการศึกษา มีความคิดเห็นในด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิตต่างกัน สถานภาพ มีความคิดเห็นในด้านการพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิตต่างกัน อาชีพ มีความคิดเห็นในด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพต่างกัน รายได้ มีความคิดเห็นในด้านการพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิตต่างกัน หนี้สิน มีความคิดเห็นในด้านการพอประมาณในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพต่างกัน การรับรู้ข่าวสาร มีความคิดเห็นในด้านการพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต ต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

ด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการไม่ซื้อสินค้าที่เกินความจำเป็น สอดคล้องกับ (นิสรา ใจชื่อ, 2557) กล่าวว่า การปลูกผักกินเองในครอบครัว การใช้เงินเท่าที่จำเป็น งดการซื้อของฟุ่มเฟือยที่ไม่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อการลดรายจ่ายการใช้เสื้อผ้าที่มีราคาที่เหมาะสม สอดคล้องกับ (มนชยา แถมเงิน, 2557) กล่าวว่า การปฏิบัติตนไม่ให้ฟุ่มเฟือยไปตามแฟชั่นจนเกินฐานะของตนดำเนินชีวิตอย่างพออยู่ พอกิน พอใช้ ซื้อสินค้าในราคาที่เหมาะสม ไม่ซื้อสิ่งของฟุ่มเฟือย และการไม่ใช้เงินกู้/เงินนอกระบบเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว สอดคล้องกับ (Pengpinit et al., 2011) กล่าวว่า ความพอเพียง คือ การไม่เป็นหนี้สิน การใช้เท่าที่มีอยู่ มีการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน ทำบัญชีรายรับรายจ่าย

ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการทางเลือกที่มีเหตุผลและประหยัด สอดคล้องกับ (ขวัญชัย หิรัญอุดมเกียรติ, 2558) กล่าวว่า การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียง การพึ่งตนเองอย่างเต็มที่เสียก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น สอดคล้องกับ (ธัญภรณ์ เทวะเส, 2560) กล่าวว่า พยายามอาศัยตนเองให้มากที่สุด อาศัยปัจจัยหรือคนภายนอกให้น้อยที่สุด เช่น เราต้องปลูกพืชไว้กินเอง ทอเสื้อไว้สวมใส่เอง ของใช้ที่ต้องใช้ต้องพยายามทำเอง พยายามซื้อให้น้อยที่สุด และมีการวางแผนการใช้จ่ายกับสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตก่อน สอดคล้องกับ (อุไรวรรณ นันทะสาร, 2556) กล่าวว่า การมีเงินออมเพื่อเป็นทุนสำรองไว้ในยามฉุกเฉินและในยามที่จำเป็นมีการวางแผนในเรื่องการใช้จ่ายเงิน

ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ (สุเทพ ศรีบุญเพ็ง, 2557) กล่าวว่า การเตรียมการล่วงหน้า มีการวางแผนพร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การไม่เจ็บป่วย มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สอดคล้องกับ (อัมยชนก ปะวะละ, 2557) กล่าวว่า ครัวเรือนมีการรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์ หมั่นดูแลตัวเอง รักษาสุขภาพไม่ให้เจ็บป่วยเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง และมีการส่งเสริมให้คนภายในชุมชนมีการประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ สอดคล้องกับ (อัญชลี ดุสิตสุทธิรัตน์, 2555)

กล่าวว่า มีการรวมกลุ่มทอดผ้า อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เพื่อเพิ่มรายได้และเป็นอาชีพเสริมของคนในครอบครัวและมีการส่งเสริมอาชีพภายในครอบครัว

ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตและใช้ในการอยู่ร่วมกันภายในชุมชน สอดคล้องกับ (ปรัชญาภรณ์ พักสนิท, 2558) กล่าวว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ว่าจะเป็นความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีความรู้ การมีคุณธรรม มีการศึกษาหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา สอดคล้องกับ (สิริรัตน์ สังสุทธิ, 2558) กล่าวว่า ศึกษาแสวงหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาประยุกต์ใช้จัดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบและทันสมัย มีการจัดอบรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพให้กับคนในชุมชนอยู่เสมอ สอดคล้องกับ (Donkwa, 2016) กล่าวว่า มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อประชุม ปรึกษา วางแผน เพื่อพัฒนาอาชีพและมีการใช้เทคนิคต่าง ๆ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติ และใช้ในสถานการณ์จริง

ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต เป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลักอยู่เสมอ สอดคล้องกับ (Ubonsria, 2013) กล่าวว่า การนำแนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ทำให้ชุมชนมีความสามัคคีกัน และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน โดยคำนึงถึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก มีความเสียสละเวลาและกำลังในการทำงาน สอดคล้องกับ (วิชุดา ชูศรีวาส, 2559) กล่าวว่า มีการร่วมกิจกรรมของเพื่อนบ้าน เช่น งานมงคลต่าง ๆ งานศพ ตลอดจนงานที่ทางราชการจัดขึ้นมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในสังคม และมีความสามัคคีกัน เสียสละกำลังในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และมีการใช้ความเพียรในการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับ (Sarapirom et al, 2018) กล่าวว่า การมีความขยันหมั่นเพียร มีความเอาใจใส่และตั้งใจทำงาน มีความอดทนในการประกอบอาชีพส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จได้

ด้านการดำรงชีพเป็นปัจจัยส่งผลต่อการนำไปประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญในเรื่องการวางแผนชีวิตหรือวางแผนครอบครัวเพื่อความไม่ประมาท สอดคล้องกับ (วาริ คลังศิริ, 2558) กล่าวว่า มีการวางแผนอนาคต เช่น มีการเก็บเงินไว้เองหรือฝากกับสถาบันการเงิน และมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน หรือการจัดทำบัญชีรายรับ - จ่าย เป็นการวางแผนที่ดีของตนเองและครอบครัวต่อการดำรงชีพ การใช้ชีวิตอย่างพอเพียงประหยัดอดออม ไม่ฟุ้งเฟ้อ และมีการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำรินี้ของในหลวง สอดคล้องกับ (สุรเชษฐ์ กลยนิษฐ์, 2555) กล่าวว่า มีการตั้งสถาบันทางการเงินของชุมชน เพื่อส่งเสริมการออมเงินเป็นการน้อมนำเอาพระราชดำรินี้ของในหลวงมาใช้ในการดำเนินการใช้ชีวิตแบบประหยัดและช่วยเหลือกันและกันในสังคม เข้าร่วมกิจกรรมในการต่อต้านยาเสพติด สอดคล้องกับ (Choochom, 2015) กล่าวว่า การนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในครอบครัวและมีผลต่อทัศนคติและพฤติกรรม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีกันและเป็นที่ยอมรับทางสังคมมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้ หนี้สิน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

อายุต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (ขวัญชัย ธีรบุญอุดมเกียรติ, 2558) พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (ปรัชญาภรณ์ พักสนิท, 2558) พบว่า เมื่อจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ระดับการศึกษา มีผลต่อระดับการรับรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

สถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นในด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (มนชยา แถมเงิน, 2557) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพต่างกัน มีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต ด้านความพอประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.00

อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต ด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (โชคชัย เอี่ยมภูมิ, 2556) พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมกาปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แตกต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

รายได้ต่างกัน มีความคิดเห็นด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (บุญวรรณ แสงสว่าง, 2559) พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

หนี้สินต่างกัน มีความคิดเห็นด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต และด้านการดำรงชีพ แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (นันทินต์ย์ มานตา, 2555) พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ หนี้สิน เป็นต้น

การรับรู้ข่าวสารต่างกัน มีความคิดเห็นด้านความพอประมาณในการใช้ชีวิต ด้านการมีเหตุผลในการใช้ชีวิต ด้านการมีภูมิคุ้มกันในการใช้ชีวิต ด้านการมีความรู้ในการใช้ชีวิต และด้านการมีคุณธรรมในการใช้ชีวิต แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ (เกษรา จุทอง, 2554) พบว่า การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันกับความรู้ความเข้าใจ การรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร ปัจจัยทางด้านความมั่นคงของมนุษย์และปัจจัยทางด้านความสุ่มความสัมพันธกันอย่างน้อยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

ผลการวิจัย เรื่อง ความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลกระทบต่อการใช้ของประชาชนในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประชาชนได้นำด้านความรู้ในการใช้ชีวิตมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ระดับชุมชน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และมีการศึกษาหาความรู้ใหม่เพิ่มเติมอยู่เสมอเพื่อพัฒนาในด้านอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ และประสบผลสำเร็จในการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการส่งเสริมในเรื่องการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอย่างต่อเนื่อง เพราะประชาชนนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและให้ความสำคัญน้อย

2.2 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดประชุม การฝึกอบรม และการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น

2.3 ผู้นำชุมชนควรมีการสนับสนุนโดยการให้คำแนะนำ/ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติด้านหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มากขึ้น

2.4 ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสื่อต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะทางโทรทัศน์

2.5 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกในครัวเรือนได้รับการสนับสนุนให้รวมกลุ่มกันภายในชุมชนเพื่อปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.6 ควรมีการศึกษารูปแบบการปรับใช้เศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มบุคคลอื่น ๆ เพื่อเพิ่มกลุ่มเป้าหมายให้กว้างขึ้น

2.7 ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ เป็นต้น ที่มีผลต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ เพื่อเป็นการขยายผลต่อยอดในเชิงวิจัยองค์ความรู้ใหม่ ๆ ต่อไป

2.8 ควรใช้การเก็บข้อมูลด้วยวิธีอื่น ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลรายละเอียดที่ตรงประเด็นและสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กานดา เตชะขันหมาก. (2556). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมกาดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของครัวเรือน : ศึกษากรณี จังหวัดลพบุรี. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- เกษรา จุทอง. (2554). การนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน : กรณีศึกษาประชาชนในตำบลวังตะกู อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- ขวัญชัย ทิรัญอุดมเกียรติ. (2558). การประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์.
นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โชคชัย เอี่ยมภูมิ. (2556). พฤติกรรมการปฏิบัติในชีวิตประจำวันตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนตำบลโพหัก
อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ธัญภรณ์ เทาะเส. (2560). คุณภาพชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงและคุณภาพชีวิตประชาชนในชุมชนซอยแสนสุข เขตดินแดง
กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- ธัญชนก ปะวะละ. (2557). การพัฒนาชุมชนต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระดับมั่งมี ศรีสุข : กรณีศึกษา
บ้านหนองเผือก อำเภอบางบาล จังหวัดมณฑลลาวพวน. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2553). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS ครอบคลุมทุกเวอร์ชัน. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ:
บิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- นันทินันท์ ม่านตา. (2555). ความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวันของเกษตรกร
ตำบลริมสีม่วง อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิสร ใจชื่อ. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: มหาลัญจกรกิจบัณฑิตย.
- บุญวรรณ แสงสว่าง. (2559). ความรู้ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบลโคกเพลาะ อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดชลบุรี. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรัชญาภรณ์ พักสนิท. (2558). การศึกษาระดับการรับรู้และนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้กับประชาชนในเขตเทศบาล
ตำบลไร่รอบ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- มนชยา แฉมเงิน. (2557). การนำแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชน : กรณีศึกษา เทศบาล
ตำบลห้วยน อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดพะเยา. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- มูลนิธิชัยพัฒนา (2560). เศรษฐกิจพอเพียง. เข้าถึงได้จาก <http://www.chaipat.or.th>. 25 มกราคม 2560.
- วาริ คลังศิริ. (2558). การรับรู้เพื่อพัฒนาตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
การศึกษาค้นคว้าอิสระ บธ.ม. กาญจนบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- วิชุดา ชูศรีवास. (2559). การดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวอ่าว ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม.
นครปฐม. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์.
- สิริรัตน์ สังสุทธิ. (2558). การบริหารตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งผลต่อความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมวัน. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สุเทพ ศรีบุญเพ็ง. (2557). การประยุกต์หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินธุรกิจของร้านชัยเจริญ เมล็ดพันธุ์ข้าว
ตำบลดอนคำยาน อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุระเชษฐ์ กลยณีย์. (2555). ทศนคติของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสามัคคีพัฒนา อำเภออากาศอำนวยจังหวัดสกลนคร
ต่อการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน. วิทยานิพนธ์ รป.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สกลนคร.
- อัญชลี ดุสิตสุทธิรัตน์. (2555). การพัฒนารูปแบบอุตสาหกรรมครอบครัวที่ส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักเศรษฐกิจ
พอเพียง จ.ยโสธร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ.
- อุไรวรรณ นันทะสาร. (2556). ความรู้ความเข้าใจและการนำแนวปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิต
ของหัวหน้าครัวเรือนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว. ปัญหาพิเศษ รป.ม.
ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Choochom. O. (2015). A Causal Relationship of Living Behavior Based on Sufficiency Economy Philosophy for
Thai University Students. Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Bangkok,
Thailand. 260 - 264.
- Cochran, W.G. (1977). *Sampling Techniques*. (3rd ed). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Cronbach, L.J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 97 - 334.
- Donkwa. K (2016). *The Effects of the Sufficiency Economy on Community Business Management*. School of
Management Technology, Institute of Social Technology, Suranaree University of Technology. 53 - 72.

-
- Hair, J. F. et al. (2006). *Multivariate data analysis*. (6th ed). New Jersey: Pearson Education International.
- Likert, Rensis A. (1961). *New Patterns of Management*. New York: McGraw – Hill Book Company Inc.
- Pengpinit, T., et al. (2011). Success indicators of sufficient farming of local philosophers and multilateral in the Northeast. *SDU research Journal of Humanities and Social Sciences*, 7(2), 91 - 102.
- Sarapirom, K., et al. (2018). *Study of sufficiency economy philosophy and its impact on individuals, communities and organizations*. College of Religious Studies, Mahidol University, Salaya Campus, Nakhon Pathom. Thailand Centre for the Study of Religion and Society, University. Indiy. 8 - 12.
- Ubonsria, B. (2013). *A study of applying sufficiency economy to lifestyles and use of resources at community levels*. Faculty of Industrial Education, King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang, Bangkok, Thailand. 976 – 983.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ระบบสารสนเทศการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรบนแผนที่ออนไลน์ในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

INFORMATION SYSTEM OF MEDICINAL PLANTS ON ONLINE MAP IN HERB GARDEN AREAS FOR
THE KING'S 90TH BIRTHDAY BY PRACHA RATTANA JOINS THE KING

ชนะชัย อวนวัง*

Chanachai Uanwung*

คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม 44000

Faculty of Information Technology, Rajabhat Mahasarakham University, Mahasarakham 44000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: chanachai.eo@rmu.ac.th

รับบทความ 8 สิงหาคม 2562 แก้ไขบทความ 4 พฤศจิกายน 2562 ตอรับบทความ 22 พฤศจิกายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่โครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช 2) ทดลองใช้ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่โครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และ 3) ศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่โครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช กลุ่มเป้าหมาย เป็นนักศึกษาสาขาวิชา วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จำนวน 20 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบบันทึกข้อมูลสำรวจภาคสนาม 2) แบบทดสอบการเรียนรู้ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบคลังพืชสมุนไพร 4) เครื่อง GPS และ 5) โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ สถิติที่ใช้ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่โครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษา ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ (1) แผนที่ (2) พิกัดภูมิศาสตร์พืชสมุนไพร (3) ชื่อผู้ปลูก ภาพประกอบ และ (4) พืชสมุนไพร จำนวน 135 ต้น ได้แก่ ต้นพิกุล แคนา กฤษณา มะขามป้อม มะรุ้ม และสาละ

2. ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้หลังการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

3. ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่โครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.67)

คำสำคัญ: ระบบสารสนเทศ, ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร, แผนที่ออนไลน์

ABSTRACT

The research purposes were 1) to survey and establish an information system for medicinal plants in herb garden areas of the King's 90th Birthday by Pracha Rattana Joins the King, 2) to experiment using an information system for medicinal plants in herb garden areas, and 3) to examine satisfaction toward activities concerning the establishment of information system for medicinal plants. The target group was 20 students from environmental program at Rajabhat Mahasarakham University. Research tools were: 1) a written field survey form, 2) a learning test form 3) a satisfaction assessment form toward the developed activities, 4) GPS equipment, and 5) GIS software program. The research statistics were mMean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and t-test.

The research findings were:

1. The information system for medicinal plants in herb garden areas comprised four parts: (1) a map (2) herbal geological location, (3) planter's name and picture, and (4) 135 medicinal plants, namely Pikul tree, Cana tree, Eaglewood tree, Puree tree, Moringa tree, and Sala tree;

2. The participants after a training workshop gained scores higher than those of before at a statistical significance of .05 level

3. the satisfaction toward the developed information system was at a high level. ($\bar{X}$ = 4.07, S.D. = 0.67)

Keywords: Information System, Herbal Plants Information System, Online Map

บทนำ

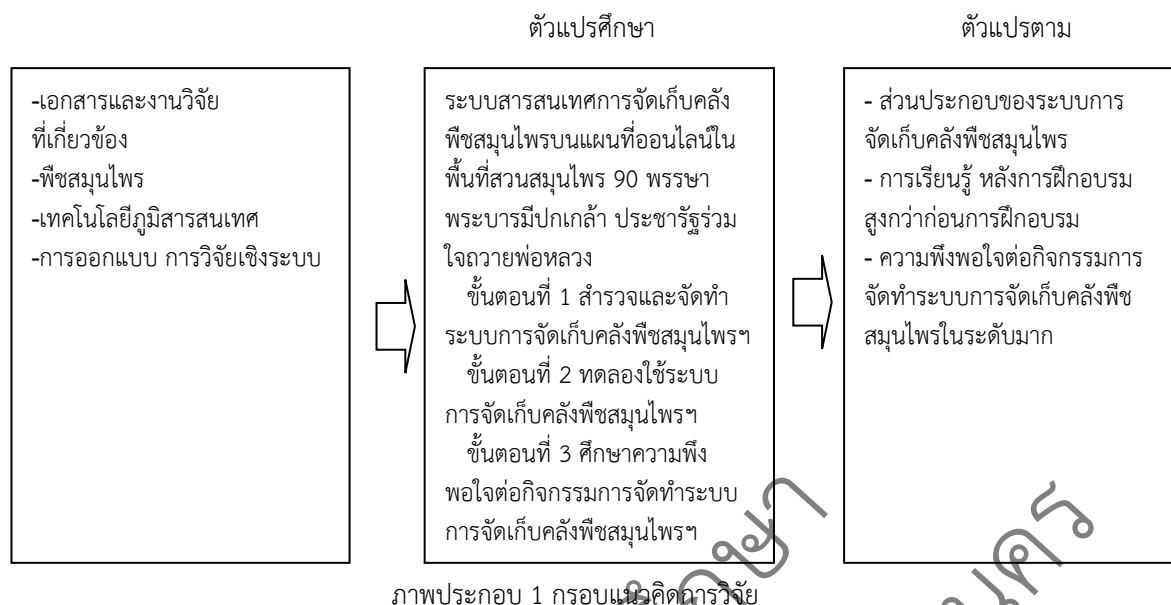
จากการบันทึกข้อตกลงโครงการสวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม โรงพยาบาลจังหวัดมหาสารคาม และสำนักงานธนารักษ์พื้นที่มหาสารคาม กอปรกับการบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม กองกำลังรักษาความสงบเรียบร้อยจังหวัดมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เทศบาลเมืองมหาสารคาม สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดมหาสารคาม เทศบาลตำบลแวงนาง ลงวันที่ 22 กันยายน 2559 ณ สวนสมุนไพรโรงพยาบาลมหาสารคาม ตำบลแวงนาง อำเภอเมืองมหาสารคาม ในที่ราชพัสดุแปลงหมายเลขทะเบียนที่ มค.24 เพื่อให้ประชาชนปลูกพืชสมุนไพรและปอเทือง และเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งผลิตยาสมุนไพร และเป็น Land mark ของจังหวัด ซึ่งมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามเป็นฝ่ายสนับสนุน มีหน้าที่สนับสนุนโครงการเพื่อให้บรรลุประสงค์ตามภารกิจในการหาพิทักษ์ภูมิศาสตร์พืชสมุนไพรและระบบสารสนเทศ

การจัดทำระบบสารสนเทศให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของจังหวัดและภารกิจมหาวิทยาลัย จำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลพืชสมุนไพรโดยใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1)ระบบกำหนดตำแหน่งบนโลกหรือ GPS โดยอาศัยสัญญาณอ้างอิงจากระบบดาวเทียม ชื่อเต็มคือ NAVSTAR GPS = NAVigation System with Time And Ranging Global Positioning System พัฒนาขึ้นโดยกระทรวงกลาโหม ประเทศสหรัฐอเมริกา 2)ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ หรือGIS (Geographic Information System) เป็นเครื่องมือระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถแสดงรายละเอียดในรูปแบบหลากหลายขององค์ประกอบภูมิประเทศเชื่อมโยงกับฐานข้อมูล เพื่อใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้านต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ หรือเกิดขึ้นในภูมิศาสตร์ และ 3)การรับรู้จากระยะไกล หรือ RS (Remote Sensing) เป็นวิทยาศาสตร์และศิลป์ของการได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับ วัตถุพื้นดิน หรือ ปรากฏการณ์ จากเครื่องมือบันทึกข้อมูล โดยปราศจากการเข้าถึงสัมผัสกับวัตถุเป้าหมาย แต่ใช้คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าแทน (สุรัชย์ รัตนเสริมพงศ์, 2559, เว็บไซต์) โดยสรุปการใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศในการวิจัย ประกอบด้วย ด้านระบบกำหนดตำแหน่งบนโลก (GPS) เช่น ระบบแผนที่ออนไลน์เพื่อรายงานแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกรณีศึกษาตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ (สืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์ และชนันธร ชัดยง, 2559, หน้า 1) ด้านระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) เช่น ด้านการใช้ที่ดินและเกษตรกรรม ได้แก่ การใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการวิเคราะห์หาพื้นที่ คุ่มครองเกษตรกรรม และการประเมินที่ดินสำหรับหาความเหมาะสมของพืช ไม่ว่าจะเป็น ข้าว อ้อย มันสำปะหลัง และยางพารา และการกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตร ด้านการรับรู้จากระยะไกล (RS) เช่น การประยุกต์ใช้ภาพถ่ายพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจ การพยากรณ์ผลผลิต การประเมินความเสียหายจากภัยธรรมชาติและจากศัตรูพืช ตลอดจน การวางแผนกำหนดเขตเพาะปลูกพืช ได้แก่ ลำไย ข้าว อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง สับปะรด ปาล์มน้ำมัน และยางพารา (สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน), 2552, หน้า 113 - 242) เป็นต้น ซึ่งจากการบันทึกข้อตกลง การจัดทำระบบสารสนเทศ การใช้เทคโนโลยีภูมิสารสนเทศผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจวิจัยเรื่อง ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรบนแผนที่ออนไลน์ในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
2. เพื่อทดลองใช้ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน และรูปแบบวิธีเชิงระบบ (Systems Approach Model) 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามรูปแบบวิธีเชิงระบบ (Systems Approach Model) ในขั้นตอนย่อยที่ 1 - 3 ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ (Analyze) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และวิเคราะห์ความต้องการหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2) การออกแบบ (Design) เครื่องมือวิจัย ผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ตรวจสอบ และนำเครื่องมือวิจัยไปใช้ในขั้นตอนที่ 3
- 3) การพัฒนา (Development) การนำเครื่องมือวิจัยและ ข้อมูลที่ได้ ไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมายและ

ปรับปรุง กับนักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 30 คน ในเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2560

เครื่องมือวิจัยที่ใช้คือ (1) แบบทดสอบความรู้ มีค่าความเชื่อมั่น 0.69 และค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบระหว่าง 0.25-6.67 (2) แบบบันทึกข้อมูลสำรวจภาคสนามระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช (3) สอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช คุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือ (IOC) มีค่า ระหว่าง 0.66 – 1.00 (4) เครื่อง GPS และ (5) โปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ขั้นตอนที่ 2 ทดลองใช้ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามรูปแบบวิธีเชิงระบบ (Systems Approach Model) ในขั้นตอนย่อยที่ 4

4) การทดลองใช้ (Implementation) ลงสำรวจข้อมูลในวันที่ 22-23 กันยายน พ.ศ. 2560 และจัดฝึกอบรมกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นำเครื่องมือวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 คน ระยะเวลา ตั้งแต่ เดือน กุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2561

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามรูปแบบวิธีเชิงระบบ (Systems Approach Model) ในขั้นตอนย่อยที่ 5

5) การประเมินผล (Evaluation) หลังการฝึกอบรมสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช นำเครื่องมือวิจัย จากขั้นตอนที่ 1 ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายเป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 คน ระยะเวลา ตั้งแต่ เดือนกุมภาพันธ์ ถึง มีนาคม 2561

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ t-test โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์การประเมิน (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 50 - 100) ดังนี้

- ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 – 5.00 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มากที่สุด
- ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.51 – 4.50 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ มาก
- ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 – 3.50 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ ปานกลาง
- ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.51 – 2.50 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ น้อย
- ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.00 – 1.50 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ระบบสารสนเทศการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรบนแผนกออนไลน์ในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ผู้วิจัยนำเสนอผลดังนี้

1. ผลการสำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ผลการสำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร พบว่า ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1) แผนที่ 2) พิกัดภูมิศาสตร์พืชสมุนไพร 3) ชื่อผู้ปลูกและภาพประกอบ และ 4) ชื่อพืชสมุนไพร มีจำนวน 135 ต้น ได้แก่ ต้นพิทูล แคนา กฤษณา มะขามป้อม มะรุม และสาละ ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ผลการสำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

2. ผลการทดลองใช้ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ผลการทดลองใช้ระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นนักศึกษาสาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม จำนวน 20 คน พบว่า ด้านการเรียนรู้ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรมโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบผลการประเมินด้านการเรียนรู้ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้การทดสอบ t-test Dependent Sample ของผู้เข้ารับการฝึกอบรม แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 เปรียบเทียบผลการประเมินด้านการเรียนรู้ ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม

กลุ่มเป้าหมาย	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P
ก่อนการฝึกอบรม	10	6.90	0.85	-4.01	.000*
หลังการฝึกอบรม	10	7.90	0.72		

*P<.05

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 7.90$, S.D. = 0.72) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 6.90$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่าค่า Sig. มีค่า .000 ซึ่งค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญของการทดสอบ ($\alpha = .05$) สรุปได้ว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 20 คน ดังตาราง 2

ตาราง 2 การศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
กิจกรรมด้านเนื้อหา	3.96	0.68	มาก
1. ความพอใจในเนื้อหาสาระที่ฝึกอบรม	4.00	0.63	มาก
2. ความพอใจในเนื้อหาสาระที่ไม่ยากเกินไป	3.81	0.75	มาก
3. ความพอใจในการนำไปใช้ประโยชน์ได้	4.06	0.68	มาก
กิจกรรมด้านการเรียนรู้	4.13	0.64	มาก
4. ความพอใจในการให้ความช่วยเหลือและร่วมมือกันเองภายในกลุ่ม	4.19	0.66	มาก
5. ความพอใจในถามตอบ	4.38	0.62	มาก
6. ความพอใจในความมั่นใจในการเรียนรู้	4.19	0.75	มาก
7. ความพอใจต่อเพื่อนในกลุ่มที่ให้ความร่วมมือและช่วยเหลือกันเองเป็นอย่างดี	4.06	0.68	มาก
8. ความพอใจในการได้มีโอกาสอธิบายหรืออภิปรายเนื้อหาในกลุ่มทำให้เข้าใจมากขึ้น	3.94	0.68	มาก
9. ความพอใจต่อเพื่อนในกลุ่มยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.06	0.57	มาก
10. ความพอใจในการมีโอกาสแสดงความคิดเห็น	4.19	0.54	มาก
11. ความพอใจในความต้องการช่วยเหลือเพื่อนทุกคนในกลุ่มให้เข้าใจเนื้อหา	4.00	0.63	มาก
กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ต่อการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช	4.10	0.66	มาก
12. ความพอใจในการจัดกิจกรรม	4.19	0.66	มาก
13. ความพอใจในความกล้าแสดงความคิดเห็น	4.13	0.62	มาก
14. ความพอใจที่สามารถนำความคิดเห็นที่มีในกิจกรรมไปใช้ประโยชน์ และต่อยอดได้	4.00	0.74	มาก
กิจกรรมด้านการวัดผลและประเมินผล	3.98	0.68	มาก
15. ความพอใจในการได้ทราบคะแนนของตนเองและของกลุ่ม	3.94	0.68	มาก
16. ความพอใจในการมีวิธีการทดสอบที่เหมาะสม	4.00	0.63	มาก
17. การพอใจในคะแนนของตนเองและคะแนนกลุ่ม	4.13	0.62	มาก
18. ความพอใจในการได้รับความชมเชยและให้รางวัลในบางครั้งที่ทำกิจกรรม	3.88	0.81	มาก
กิจกรรมด้านความรู้สึกต่อกัน	4.08	0.71	มาก
19. ความพอใจในการแบ่งกลุ่มที่จัด	4.00	0.73	มาก
20. ความพอใจในการจัดกลุ่มแบบคล่องตัว	4.31	0.70	มาก
21. ความพอใจในหน้าที่รับผิดชอบภายในกลุ่ม	3.94	0.68	มาก
โดยรวม	4.07	0.67	มาก

จากตาราง 2 พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.67) รายด้านกิจกรรมมากที่สุด 3 ด้านคือ กิจกรรมการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) กิจกรรมกลุ่มการเรียนรู้ต่อการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.66) และกิจกรรมด้านความรู้สึกต่อกัน ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.71) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการสำรวจและจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษา พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พบว่า ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

1) แผนที่ 2) พิกัดภูมิศาสตร์พืชสมุนไพร 3) ชื่อผู้ปลูก ภาพประกอบ และ 4) ชื่อพืชสมุนไพร ประกอบด้วย จำนวน 135 ต้น ได้แก่ ต้นพิกุล แคนา กฤษณา มะขามป้อม มะรุม และสาละ เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก เครื่องมือวิจัยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ มีคุณภาพ และมีความร่วมมือกับหน่วยงานในจังหวัดมหาสารคามทั้งภาครัฐและเอกชน สำรวจ และจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ภทริพันธุ์ พันธุ (2557, หน้า 105) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทูทางมรดกทางวัฒนธรรมกับการเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิตของจังหวัดน่าน พบว่า ได้จัดเก็บข้อมูลพิกัดภูมิศาสตร์ระบุในแผนที่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ศราวุธ พงษ์สิทธิ์ (2558, หน้า 192) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดทำแผนที่ธาตุอาหารในดินด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านเปาะ ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ได้จัดเก็บข้อมูลในแผนที่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ครรชิต พิระภาค (2558, หน้า 19 - 20) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ดินโดยชุมชน และการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ พบว่า ได้ข้อมูลเชื่อมโยงกับแผนที่ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ณัฐกร ทองเพียร และคณะ (2558, หน้า 93) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ร่วมกับฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ในพื้นที่บริการวิชาการของวิทยาลัยพยาบาลพัฒนา อำเภอยางตลาด จังหวัดลพบุรี พบว่า ได้สำรวจและพิกัดข้อมูล จัดทำเป็นระบบคลังข้อมูล สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไชยสิทธิ์ อินทวง และณัฐมล พินเนียม ชนะไพฑูรย์ (2559, หน้า 224 - 225) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อประเมินธาตุอาหารพืชในดินสำหรับการปลูกข้าวกรณีศึกษา : อำเภออุทุมพร จังหวัดสุวรรณเขต สปป.ลาว พบว่า การสำรวจเก็บข้อมูล จัดทำแผนที่ตามพิกัดภูมิศาสตร์ และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สืบพงษ์ พงษ์สวัสดิ์ และชนันธร ชัดยะ (2559, หน้า 194 - 198) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ระบบแผนที่ออนไลน์เพื่อรายงานแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลายกรณีศึกษาตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการสำรวจข้อมูลตำแหน่งพิกัดภูมิศาสตร์ นำมาออกแบบพัฒนาและจัดทำเป็นฐานข้อมูล

2. ผลการทดลองจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีคะแนนหลังการฝึกอบรม ($\bar{X} = 7.90$, S.D. = 0.72) สูงกว่าก่อนการฝึกอบรม ($\bar{X} = 6.90$, S.D. = 0.85) เมื่อพิจารณาค่า Sig. พบว่าค่า Sig. มีค่า .000 ซึ่งค่าน้อยกว่าระดับนัยสำคัญของการทดสอบ ($\alpha = .05$) สรุปได้ว่าคะแนนเฉลี่ยหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากเครื่องมือวิจัยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิและมีคุณภาพ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมกล้าถามตอบ มีความมั่นใจ มีการช่วยเหลือและร่วมมือในกลุ่ม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ไพศาล ลิมาเลาเต่า และอุบลรัตน์ ศิริสุขโกศา (2557, หน้า 6) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลการแพร่ของโรคระบาดบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ผ่านไดนามิกเว็บเซอร์วิส พบว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเหมาะสมระดับดีและสุวิทย์ วรรณศรี (2558, หน้า 1384) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ของชุมชน จากพืชสมุนไพรและเห็ดในพื้นที่อ่างเก็บน้ำคลองลำปาง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าได้รับความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อกิจกรรมการจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรในพื้นที่สวนสมุนไพร 90 พรรษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.67) เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมกลุ่ม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พิสิฐ ตั้งพรประเสริฐ (2560, หน้า 2881) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การออกแบบเครื่องหมายบนแผนที่เพื่อใช้กำกับความหมายบ่งชี้จุดท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย พบว่ามีความพึงพอใจในระดับมากเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยและการนำผลวิจัยไปใช้

การจัดกิจกรรมจัดทำระบบการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพรควรมีกิจกรรมการเรียนรู้ กิจกรรมกลุ่มและให้ความสำคัญต่อความรู้สึกต่อภายในกลุ่ม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการนำพิกัดทางภูมิศาสตร์และข้อมูลคลังพืชสมุนไพรที่ได้ มีการปรับปรุงให้ทันสมัยผ่านโปรแกรมประยุกต์ (Application) บนมือถือ และผ่านความจริงเสมือน (Virtual Reality : VR) ในการจัดเก็บคลังพืชสมุนไพร ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ครรชิต พิระภาค. (2558). ระบบเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ดินโดยชุมชน และการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจ เขตองค์การบริหารส่วนตำบลแม่พูล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์. *วารสารวิชาการ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(1), 12 - 23.
- ไชยสหวัน อินทวง และนฤมล พินเนียม ชนะไพฑูรย์. (2559). การประยุกต์ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อประเมินธาตุอาหารพืชในดินสำหรับการปลูกข้าวกรณีศึกษา : อำเภออุทุมพร จังหวัดสุรินทร์เขต สปป ลาว. *Thai Journal of Science and Technology*, 5(3), 214 - 226.
- ณัฐกร ทองเพียร และคณะ. (2558). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) ร่วมกับฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ในพื้นที่บริการวิชาการของวิทยาลัยพยาบาลพัฒนา อำเภอยะบะดี จังหวัดลพบุรี. *วารสารการวิจัยราชภัฏพระนคร*, 10(2), 85 - 95.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิสิฐ ตั้งพรประเสริฐ. (2560). การออกแบบเครื่องหมายบนแผนที่เพื่อใช้กับความหมายบ่งชี้จุดท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย. *Veridian E-Journal Silpakorn University*, 10(2), 2871 - 2882.
- ไพศาล สิมาลาเตา และอุบลรัตน์ ศิริสุขโกคา. (2557). การพัฒนาโมเดลการแพร่ของโรคระบาดบนระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ผ่านไดนามิกเว็บเซอร์วิส. *วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 10(2), 1 - 6.
- ภัทรพันธุ์ พันธุ์. (2557). ทูทางมรดกทางวัฒนธรรมกับการเป็นเมืองเก่าที่มีชีวิตของจังหวัดน่าน. *วารสารวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่*, 6(6), 100 - 109.
- ศราวุธ พงษ์สิทธิ์. (2558). การจัดทำแผนที่ธาตุอาหารในดินด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์แบบมีส่วนร่วมของชุมชนหมู่บ้านเปาะ ตำบลบ้านโป่ง อำเภองาว จังหวัดลำปาง. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น*, 8(2), 184 - 196.
- สุรัชย์ รัตนเสริมพงศ์. (2559). *ความก้าวหน้าเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.vcharkarn.com/varticle/42182>. 2 กุมภาพันธ์ 2559.
- สุวิทย์ วรรณศรี. (2558). ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์ของชุมชน จากพืชสมุนไพรและเห็ดในพื้นที่อ่างเก็บน้ำคลองลำปาง อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในการประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา. *การวิจัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน 3 - 4 กันยายน 2558*, 1382 - 1386.
- สำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน). (2552). *ตำราเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สืบทพงษ์ พงษ์สวัสดิ์ และชนันธร ชติยะ. (2559). ระบบแผนที่ออนไลน์เพื่อรายงานแหล่งเพาะพันธุ์ลูกน้ำยุงลาย : กรณีศึกษา ตำบลบ้านตาล อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยพาร์อีสเทอร์น*, 10(2), 190 - 199.

ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

MARKETING MIX AFFECTING ORGANIC FARM PRODUCTION IN UBON RATCHATHANI

เบญจวรรณ สีด้า* ปานชนก พิมพ์พรมมา และ อัยรดา พรเจริญ

Benjawan Srida*, Panchanok Phimphomma and Irada Phorncharoen

สาขาวิชาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี 34000

Program in General Management, Faculty of Business Administration and Management,

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani 34000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: benjawnsrida@gmail.com

รับบทความ 19 กรกฎาคม 2562 แก้ไขบทความ 12 กันยายน 2562 ตอรับบทความ 30 กันยายน 2562 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนกอายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพ และอาชีพ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน คือ เกษตรกรอินทรีย์สวนสรรพสิ่งสถานที่เก็บข้อมูลในหมู่บ้านนาเจริญ ตำบลดอนจิก อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การทดสอบ F-Test และการทดสอบค่าเฉลี่ยพหุคูณ

พบว่า 1) ด้านราคา ด้านกระบวนการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านผลิตภัณฑ์มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 2) เกษตรกรที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านราคา และด้านกระบวนการต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการ ด้านราคา และด้านผลิตภัณฑ์ต่างกัน รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นในด้านผลิตภัณฑ์และด้านราคาต่างกัน จำนวนสมาชิกในครอบครัว/คนต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสิ่งแวดล้อม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการต่างกัน สถานภาพที่ต่างกันมีความคิดเห็นในด้านกระบวนการต่างกัน

คำสำคัญ: การตลาด, การผลิตเกษตรอินทรีย์

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine a marketing mix affecting an organic farm production in Ubon Ratchathani province, 2) to compare a marketing mix affecting an organic farm production in Ubon Ratchathani province, classified by age, educational level, income, family members, status, and occupation. The samples were 355 organic farmers at Suppasang Farm in Nacharoen Village, Dongic Sub-district, Piboonmungsahan District, Ubon Ratchathani Province. Statistics for data analysis included correlation coefficient, F-Test, and multiple regression analysis.

The findings were as follows: 1) The marketing mix in terms of price, process, environment, and product, affected organic production in Ubon Ratchathani Province at a significance different level of .01; 2) Farmers with different ages showed different opinions toward environment, price, and process. With regard to educational levels, farmers demonstrated different opinions toward environment, process, price, and product. In terms of monthly salary, farmers had different opinions toward product and price. In terms of number of family members, farmers showed different opinions toward environment, product, price, and process, whereas farmers with different status showed different opinions toward process.

Keywords: Marketing Mix, Organic Farm Production

บทนำ

ปัจจุบันการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีการขยายตัวอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะในประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งประเทศไทยเกษตรอินทรีย์เป็นหนึ่งในนโยบายของรัฐบาลในการปรับทิศทางการผลิตในภาคการเกษตรให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก ดังนั้นในการพัฒนาไปสู่การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ปลอดภัยและยั่งยืนยังต้องอาศัยเวลาและขั้นตอนการพัฒนาอีกระยะหนึ่ง รวมทั้งยังต้องมีการแก้ปัญหาและอุปสรรคในปัจจุบันให้หมดไปจึงจะทำให้ไทยก้าวขึ้นเป็นผู้นำในการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ของโลกได้ (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2559)

บทบาทของเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิต หรือการบริโภค ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์เราเอง เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูงและมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาพที่ดีขึ้นด้วยเหตุนี้เกษตรอินทรีย์จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหารที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ควรดำเนินกิจการต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ จะต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างจริงจัง แม้แต่เทคโนโลยีที่มีการใช้อยู่แล้วก็ควรจะต้องมีการทบทวนและประเมินผลกันอยู่เนื่อง ๆ เพราะมนุษย์เรายังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างเพียงพอเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตรที่มีความสลับซับซ้อน เราจึงต้องดำเนินการต่าง ๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่ หลักการเกษตรอินทรีย์ในเรื่องนี้ตั้งอยู่บนกระบวนการที่มองเกษตรอินทรีย์ในฐานะองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติ โดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศสำหรับให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด ในกรณีการปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือในการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม หรือในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรต้องใส่ใจกับระบบนิเวศของบ่อเลี้ยง ดังนั้น ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ควรสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตร โดยการออกแบบระบบการทำฟาร์มที่เหมาะสม การฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น และการสร้างความหลากหลายทั้งทางพันธุกรรมและกิจกรรมทางการเกษตร ผู้คนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรช่วยกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั้งในแง่ของภูมิณีนิเวศ สภาพบรรยากาศ นิเวศท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ และน้ำ (ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย, 2559)

เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน การบริโภค รวมถึงพฤติกรรมในการซื้อผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจะนำมาซึ่งการเกิดมลพิษที่น้อยลงจากกระบวนการผลิต การเปลี่ยนวิถีชีวิตและการบริโภคที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมจึงเป็นกุญแจสำคัญของการประสบความสำเร็จด้านกระบวนการและความยั่งยืน (Marchand and Walker, 2008) ผู้บริโภคส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจในการบริโภคและปลูกผักเกษตรอินทรีย์มากขึ้น โดยมีเหตุผลในการบริโภคเพื่อสุขภาพของตนเองและมีแนวโน้มการเจริญเติบโตของสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากยิ่งขึ้น จึงทำให้ในปัจจุบันนี้ช่องทางจำหน่ายของสินค้าประเภท พืชผักอินทรีย์ อาหารปลอดภัย พืชผักอินทรีย์ กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว ด้วยเครือข่ายที่ครอบคลุม ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีสำหรับผู้บริโภคแล้ว ผู้ผลิต เกษตรกร แล้วนั้น ยังรวมไปถึงผู้ประกอบการที่เป็นโอกาสที่เปิดกว้างมากขึ้นในการนำเอาสินค้าเกษตรอินทรีย์เหล่านั้นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม หรือหาช่องทางเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (มิตชนอนโบลัน, 2556) และเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพเกี่ยวกับการจัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายแก่ผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (จักรพงษ์ สุขพันธ์, 2559)

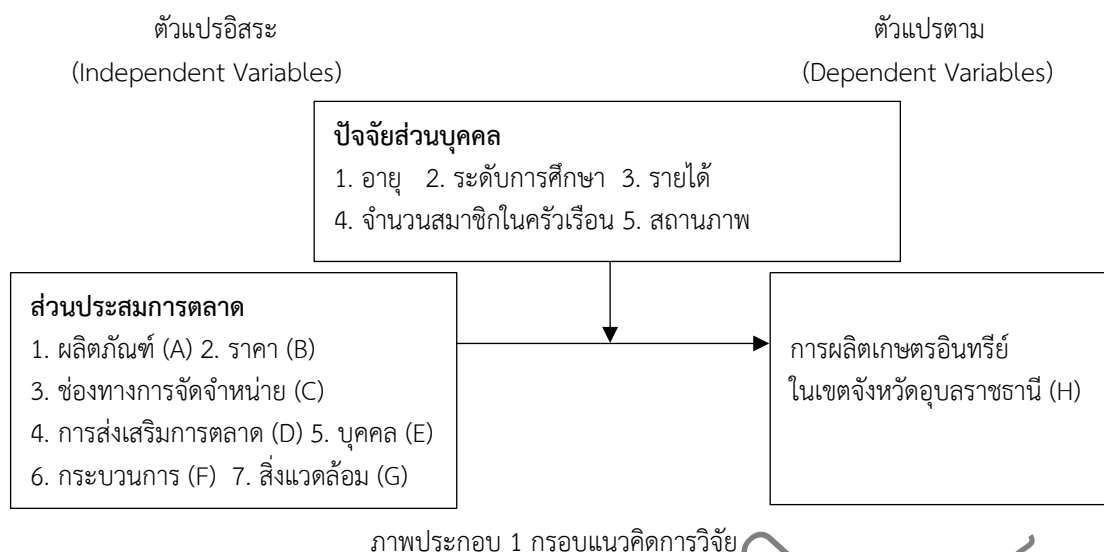
ทั้งนี้จึงทำให้ผู้วิจัยได้ทำงานวิจัยเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ขึ้น เพื่อจะนำข้อมูลที่ไดมาเป็นจากผลการวิจัยไปปรับปรุงวางแผนและพัฒนา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการจัดจำหน่ายแก่เกษตรกรให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภค รวมถึงเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการทำให้สินค้าของเกษตรกรเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนก อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มีกรอบแนวคิดในการศึกษา มีรายละเอียด ดังแสดงในภาพ ดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ จำนวนผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยมีประชากร 3 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอพิบูลมังสาหาร จำนวน 813 คน 2) อำเภอโขงเจียม จำนวน 284 คน 3) อำเภอเขมราฐ จำนวน 227 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 3,153 คน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ จำนวนผู้ผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี 3 อำเภอ ซึ่งผู้วิจัยได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 355 คน โดยคำนวณตัวอย่างใช้สูตรของ Yamane (1973)

$$n = \frac{N}{1 + N(e^2)} = \frac{3,153}{1 + 3,153(0.05)^2} = \frac{3,153}{8.8825} = 355 \text{ คน}$$

N = ประชากรทั้งหมด

n = กลุ่มตัวอย่าง

e = ค่าความคลาดเคลื่อน มีค่าเท่ากับ $(0.05)^2$

ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน Multi-stage sampling

จำนวนประชากร	×	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง	
จำนวนประชากรทั้งหมด			
อำเภอพิบูลมังสาหาร	$\frac{813 \times 355}{3,153}$		= 218 คน
อำเภอโขงเจียม	$\frac{284 \times 355}{3,153}$		= 76 คน
อำเภอเขมราฐ	$\frac{227 \times 355}{3,153}$		= 61 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างเอง โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน นำแบบสอบถามให้ผู้ทรง 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (IOC) >.600 (ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง .66 - 1.00) แล้วไปทำการทดลองใช้ (Try - out) กับเกษตรกรในจังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 30 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.98 ตามวิธีของ Cronbach ตามที่ Nunnally ได้เสนอแนะ ควรเท่ากับ 0.70 ขึ้นไป (ชนานันต์ นุ่มแสง และ ธนิตา ตันตระกูลรุ่งโรจน์, 2561)

วิธีรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวม กำหนดหมายเลขแบบสอบถาม เพื่อตรวจสอบการเก็บแบบสอบถาม การดำเนินการเก็บแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างครบตามจำนวน กลุ่มตัวอย่างในแต่ละหน่วยที่ได้ กำหนดไว้ด้วยตนเองและได้รับแบบสอบถามคืนมา จำนวน 355 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนสมบูรณ์ ของแบบสอบถามก่อนที่จะนำมาประมวลผล ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติดังนี้

1. การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient Analysis) เพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี
2. การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ใช้วิเคราะห์องค์ประกอบที่มีผลต่อปัจจัยด้านการผลิตของกลุ่มเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้สมการเชิงเส้นถดถอยพหุคูณ
3. วิเคราะห์ค่า F - Test ใช้ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ย 3 กลุ่ม ขึ้นไป

สรุปผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งหมด 355 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุ 51 - 60 ปี มีจำนวน 114 คน (ร้อยละ 32.112) การศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 120 คน (ร้อยละ 33.802) มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือ ปวช. มีจำนวน 78 คน (ร้อยละ 21.971) มีรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท มีจำนวน 148 คน (ร้อยละ 41.690) จำนวนสมาชิกในครอบครัว 3 - 4 คน มีจำนวน 225 คน (ร้อยละ 63.380) สถานภาพสมรส มีจำนวน 273 คน (ร้อยละ 76.901)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1) เพื่อศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบคุณสมบัติของตัวแปรด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปร ได้ดังตารางที่ 1 และทดสอบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยการใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อการพยากรณ์การผลิตเกษตรอินทรีย์ ดังตาราง 2

ตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรอิสระ (A - G) กับตัวแปรตาม (H)

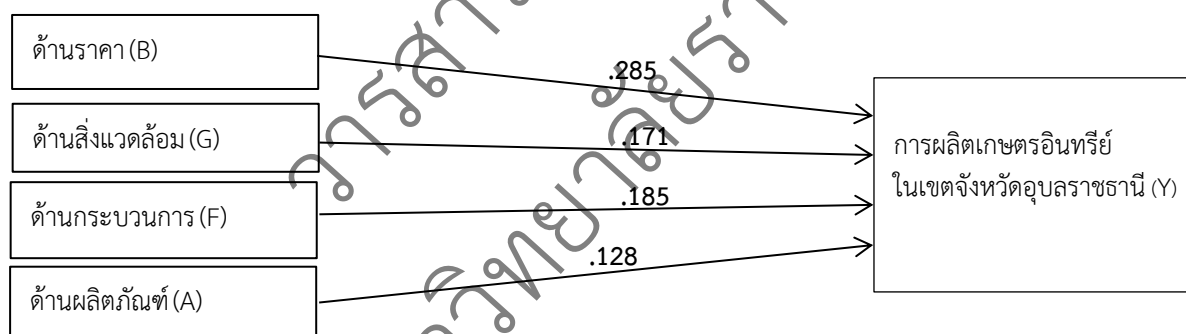
ตัวแปร	(A)	(B)	(C)	(D)	(E)	(F)	(G)	(H)
ด้านผลิตภัณฑ์ (A)	-	.757**	.738**	.721**	.678**	.722**	.553**	.723**
ด้านราคา (B)		-	.686**	.691**	.648**	.684**	.548**	.755**
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (C)			-	.742**	.695**	.724**	.565**	.663**
ด้านการส่งเสริมการตลาด (D)				-	.753**	.755**	.569**	.680**
ด้านบุคคล (E)					-	.728**	.611**	.658**
ด้านกระบวนการ (F)						-	.527**	.716**
ด้านสิ่งแวดล้อม (G)							-	.618**
การผลิตเกษตรอินทรีย์ ฯ (H)								-

จากตาราง 1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .010 ซึ่งถือว่าตัวแปรอิสระ และตัวแปรตามนั้นมีความสัมพันธ์กันอยู่ในเกณฑ์ที่ดี เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ตั้งแต่ .527 ถึง .757 มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันจะต้องไม่สูงเกิน .800 ไม่พบปัญหา Multicollinearity Nunnally (1978)

ตาราง 2 การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อการพยากรณ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	P
	B	Std. Error	Beta		
1. ด้านผลิตภัณฑ์ (A)	.128	.045	.156	2.866**	.004
2. ด้านราคา (B)	.285	.043	.335	6.694**	.000
3. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (C)	.001	.039	.001	.016	.988
4. ด้านการส่งเสริมการตลาด (D)	.030	.047	.036	.642	.521
5. ด้านบุคคล (E)	.021	.045	.024	.467	.641
6. ด้านกระบวนการ (F)	.185	.043	.227	4.264**	.000
7. ด้านสิ่งแวดล้อม (G)	.171	.035	.193	4.840**	.000
Constant = .733 F = 109.657 R = .830 R ² = .689 R ² _{adj} = .682 Sig = .000					

จากตาราง 2 พบว่า การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ เพื่อการพยากรณ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้วยตัวแปรพยากรณ์ 7 ตัว คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบุคคล ด้านกระบวนการ และด้านสิ่งแวดล้อม สามารถร่วมกันทำนาย ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มีค่าเท่ากับ .830 แสดงว่าตัวแปรอิสระทุกตัวสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามในระดับนัยความสำคัญทางสถิติที่ .010 และตัวแปรทั้ง 7 ตัว สามารถร่วมกันพยากรณ์ ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ได้ร้อยละ 68.200 (R²_{adj} = .682) สามารถเขียนภาพพยากรณ์ได้ดังนี้

ภาพประกอบ 2 การพยากรณ์ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

สมการ

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ

$$Y = .733 + .285 (B) + .171 (G) + .185 (F) + .128 (A)$$

ถ้าปัจจัยด้านราคาเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น .285

ถ้าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น .171

ถ้าปัจจัยด้านกระบวนการเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น .185

ถ้าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์เพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น .128

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2) เพื่อเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยจำแนก อายุ ระดับการศึกษา รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน สถานภาพ และอาชีพ ผู้วิจัยได้ทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยโดยการทดสอบรายการคู่ด้วยค่า F-Test ดังตาราง 3

ตาราง 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัว และสถานภาพ

ตัวแปร	อายุ		ระดับการศึกษา		รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		จำนวนสมาชิกในครอบครัว		สถานภาพ	
	F	P	F	P	F	P	F	P	F	P
1. ด้านผลิตภัณฑ์	1.826	.107	4.686	.000**	4.341	.001**	4.717	.001**	2.119	.078
2. ด้านราคา	2.957	.013*	4.728	.000**	3.411	.005**	4.144	.003**	2.193	.069
3. ด้านกระบวนการ	2.244	.050*	3.743	.001**	1.964	.086	3.749	.005**	3.229	.013*
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.637	.000**	4.847	.000**	1.613	.156	5.158	.000**	1.037	.388

จากตาราง 3 พบว่า เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นในด้านสิ่งแวดล้อมต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 และอายุต่างกันมีความคิดเห็น ด้านราคา และด้านกระบวนการที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษามีความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกระบวนการ ด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 จำนวนสมาชิกในครอบครัว/คน มีความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา และด้านกระบวนการมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 สถานภาพมีความคิดเห็นในด้านกระบวนการ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 อาชีพ มีความคิดเห็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านกระบวนการ มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการทดสอบสมมติฐานในงานวิจัยสามารถอภิปรายผล และอ้างอิงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ตามวัตถุประสงค์ทั้งสองส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านกระบวนการ ด้านสิ่งแวดล้อม สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ด้านผลิตภัณฑ์ คือ ผักเกษตรอินทรีย์มีหลากหลายชนิดให้เลือกซื้อ มีรูปแบบลักษณะของบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสม ดูดี ทันสมัย มีความปลอดภัยต่อสุขภาพของผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับ พัชรินทร์ สุภาพันธุ์และคณะ (2560) ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการจำหน่ายในตลาดสินค้าเกษตรปลอดภัยที่จำหน่ายร่วมกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลาดเฉพาะสินค้าเกษตรปลอดภัย และปราศจากสารเคมีตกค้างของผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ Woodside (1994) ทำการศึกษา เรื่อง การเปรียบเทียบกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดของคู่แข่ง พบว่า เมื่อมีผลต่อการตัดสินใจซื้อ โดยเฉพาะ ครัวเรือนที่มีความห่วงใยในด้านสุขภาพของสมาชิกจึงต้องเลือกสรรอาหารปลอดภัยเพื่อรับประทาน บรรจุภัณฑ์ต้องดูดี ทันสมัยและมีความเหมาะสม ซึ่งมักเป็นครัวเรือนที่มีระดับรายได้สูงสามารถใช้จ่ายเงินใน การซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีคุณภาพปลอดภัยและปราศจากสารเคมีตกค้าง สอดคล้องกับ เยาวรัตน์ ศรีวรานันท์ (2554) ทำการศึกษา เรื่อง ความเต็มใจจ่ายของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อเนื้อสุกรอินทรีย์ พบว่า คุณภาพ และความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่สามารถบริโภคทดแทนกันได้มีผลให้ผู้บริโภคเกิดการตัดสินใจซื้อ เมื่อยอมรับว่าคุณค่าหรือคุณภาพ ของสินค้านั้นสูงกว่าราคาและต้องมีความปลอดภัยต่อสุขภาพ สอดคล้องกับ จักรพงษ์ สุพันธ์ (2560) ทำการศึกษา เรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการจัดจำหน่ายผักอินทรีย์ พบว่า ผักมีความสด สวยงาม มีหลายชนิดให้เลือกได้รับจากการบริโภค คำนึงถึงแหล่งผลิตผักปลอดสารพิษเป็นพิเศษ และคำนึงถึงตราสัญลักษณ์ของผักอินทรีย์เป็นพิเศษ

ด้านราคา หมายถึง ผักเกษตรอินทรีย์มีป้ายแสดงราคาที่ชัดเจน มีให้เลือกหลายระดับราคา ราคาคงที่ไม่ค่อยเปลี่ยนแปลง มีราคาถูก มีการขายผักเกษตรอินทรีย์ในราคาที่เหมาะสม ไม่สูงเกินไปและใกล้เคียงกับผักทั่วไปในตลาด สอดคล้องกับ สุพันธ์ สร้างอำไพ (2551) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคในเขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร พบว่า ผักจัดจำหน่าย มีหลายระดับราคาให้เลือกราคามีความเหมาะสมไม่สูงเกินไป ใกล้เคียงกับราคาตลาด และมีป้ายแสดงราคา

ชัดเจน สอดคล้องกับ ณัฏฐ์ พงษ์อัคคีรา และปาลิตา ศรีศรกำพล (2561) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักหวานป่าของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อราคาผักที่ซื้อ ซึ่งผักมีราคาที่สามารถต่อรองได้ โดยราคามีความเป็นมาตรฐานเมื่อเปรียบเทียบกับร้านอื่น ๆ ซึ่งราคาไม่แตกต่างกับผักชนิดอื่น และมีคุณภาพของเหมาะสมต่อราคาที่จัดจำหน่าย สอดคล้องกับ Michella, Lyncha and Alabdallib (1998) ทำการศึกษา เรื่อง มุมมองใหม่ในการสร้างมาตรฐานโปรแกรมส่วนประสมการตลาด พบว่า การให้ผู้บริโภคสามารถเลือกซื้อสินค้าชนิดเดียวกันในระดับราคาหลายระดับตามความเหมาะสมกับขนาดของสินค้าและสินค้ามีราคาถูกย่อมส่งผลให้สินค้านั้นได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น

ด้านกระบวนการ หมายถึง ผู้ประกอบการมีการจัดตั้งศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกผู้ปลูกผักเกษตรอินทรีย์ นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้มีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และสมาชิก ส่งเสริมกระบวนการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างรายได้ในชุมชน สร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการสอดคล้องกับ ปรัชญา สิงห์พันธ์ (2556) ทำการศึกษา เรื่อง ศักยภาพของชุมชนต่อการพึ่งตนเองบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาเปรียบเทียบการทำเกษตรอินทรีย์ บ้านกุดหิน อำเภอกุดชุม กับบ้านดอนมิ่ง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่า การทำเกษตรอินทรีย์ของหมู่บ้านกุดหินและดอนมิ่ง จังหวัดยโสธร เป็นการทำการเกษตรที่เน้นการพึ่งตนเองและพึ่งพากันในด้านแรงงาน มีการผลิตเมล็ดพันธุ์และปุ๋ยหมักชีวภาพเอง รวมทั้งมีที่ดินและแหล่งน้ำอย่างเพียงพอต่อการเพาะปลูก สอดคล้องกับ นิระนุช โชติพันธ์ (2555) ทำการศึกษา เรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อช่องทางการจัดจำหน่ายไวน์ พบว่า มีการให้บริการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นช่องทางการจัดจำหน่าย สถานที่จัดจำหน่ายมีอิทธิพลต่อช่องทางการจัดจำหน่ายด้านการให้บริการผ่านร้าน ส่วนผลิตภัณฑ์ ราคา การส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการให้บริการส่งถึงบ้าน ส่วนพนักงานและการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อช่องทางการจัดจำหน่ายด้านการให้บริการผ่านตัวแทน ส่วนกระบวนการในการบริการ พนักงาน สถานที่การจัดจำหน่าย ราคา และผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลต่อช่องทางการจัดจำหน่ายด้านการให้บริการผ่านทางอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับ เพชรบุญ พักเกิดและคณะ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง การสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง พบว่า กลวิธีการสร้างความมั่นคงของเกษตรกรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ให้มีความมั่นคงทั้งด้าน การบริโภค ด้านการผลิตและด้านทรัพยากร เป็นกระบวนการที่เริ่มจากการนำทรัพยากรการผลิตดินและน้ำ และปัจจัยการผลิตหมุนเวียนต่าง ๆ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย เงินทุน แรงงานและเครื่องจักรมาจัดการผลิตแบบอินทรีย์ที่ประกอบด้วย การจัดการทรัพยากร การจัดการปัจจัยการผลิตหมุนเวียนและการจัดการในกระบวนการผลิต โดยการใช้ความรู้และเทคโนโลยี และการส่งเสริมของกลุ่มชุมชนและเครือข่ายในด้านต่าง ๆ จนได้ผลลัพธ์ออกมาเป็นผลผลิตอาหารที่มีความหลากหลาย ปลอดภัยและมีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งผลผลิตส่วนใหญ่มีปริมาณและคุณภาพเพิ่มขึ้น และนำผลผลิตที่ได้มาจัดการโดยการเก็บสำรอง แลกเปลี่ยน แบ่งปันและจำหน่ายทั้งแบบพึ่งตนเองและพึ่งพาอาศัยกันของกลุ่ม ชุมชนและเครือข่ายตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและวัฒนธรรมอีสาน นอกจากนี้ยังมีการอนุรักษ์ป่าไม้ดินและน้ำทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและอาหารจากธรรมชาติ

ด้านสิ่งแวดล้อม คือ ผู้ประกอบการมีการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ในการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ ชนิดของดินมีผลต่อการตัดสินใจในการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ ไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีในการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ มีความตระหนักต่อความปลอดภัยในด้านสิ่งแวดล้อมและเป็นมิตรต่อสังคมสอดคล้องกับงานของ ศิริฐ์สพล หนูพรหม (2558) ทำการศึกษา เรื่อง การผลิตผักอินทรีย์ พบว่า การปลูกผักอินทรีย์ต้องมีการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินโดยใช้ระบบปลูกพืชวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ และวัสดุจากธรรมชาติ ป้องกันและกำจัดศัตรูพืชโดยหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิด หลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตต้องไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมีสังเคราะห์ และมีการแยกแยะผลผลิตให้แตกต่างจากผักทั่วไปอย่างชัดเจน การผลิตผักอินทรีย์เป็นวิธีการปลูกผักที่คำนึง ถึงความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler and Armstrong (2011) แนวคิดการสร้างความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคอย่างชาญฉลาด หรือแนวคิดมุ่งการตลาดเพื่อสังคม ต้องคำนึงถึงผู้บริโภคและสังคมในเรื่องการการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาวด้วย สอดคล้องกับงานของวงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง การพัฒนาการจัดการความรู้ทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ในตำบลมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า เกษตรส่วนใหญ่นิยมใช้ปุ๋ยหมักสดในการปลูก จนได้รับความนิยมจากกลุ่มผู้บริโภคในวงที่กว้างมากขึ้น ภายใต้แบรนด์ที่มีชื่อว่า “กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านไคร่นุ่น”

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และสถานภาพ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

เกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นด้านราคา ด้านกระบวนการ และด้านผลิตภัณฑ์ต่างกัน สอดคล้องกับ สุกัญญา ทิพย์รักษา (2560) ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพ

ของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า นักศึกษาที่อายุต่างกัน มีมุมมองด้านราคาแตกต่างกันส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเรียนที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานของ เกริกไกร เมืองเหนือ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ด ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหารฟาสต์ฟู้ดต่างกันจึงทำให้ตัดสินใจซื้อแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ประภาพร จำชาติ (2553) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นมผงดัดแปลงสำหรับทารกของมารดาที่เลี้ยงบุตรในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า มารดาที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นในด้านกระบวนการในการซื้อนมผงแตกต่างกัน คนที่มีอายุมากจะมีความพึงพอใจในศึกษารายละเอียดในการซื้อมากกว่าคนที่มีอายุน้อย

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านกระบวนการต่างกัน และด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน สอดคล้องกับ ศิริพร โพธารินทร์ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การตลาดบริการของธุรกิจโฮมสเตย์บ้านปลาข้าว จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์การตลาดด้านผลิตภัณฑ์คือห้องพักของโฮมสเตย์ และราคาที่พักของโฮมสเตย์ต่างกัน ซึ่งผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีจะเลือกที่พักแบบห้องเดี่ยว ราคาสูง สอดคล้องกับ ธวัชชัย ชันธุเสน (2559) ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ พบว่า ผู้บริโภคส่วนใหญ่ที่มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีตัดสินใจซื้อรถจากราคา ในขณะที่ผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีตัดสินใจซื้อรถจากตัวคุณภาพหรือผลิตภัณฑ์ของรถยนต์ และสอดคล้องกับ กนกวรรณ สังข์ศรี (2559) ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ที่ตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียมในจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเรื่องกระบวนการในการซื้อแตกต่างกัน และผู้ที่มีการศึกษาสูงให้ความสำคัญที่สภาพแวดล้อมของคอนโดมิเนียมแตกต่างกัน

ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์ต่างกันและด้านราคาต่างกัน สอดคล้องกับ เปรมจิตต์ ขาดริ้วฉิมกุล (2559) ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้สูงกว่าเดือนละ 40,000 - 50,000 บาท มีความคิดเห็นต่างจากคนที่มีรายได้เดือนละต่ำกว่า 10,000 บาท ที่นิยมบริโภคอาหารญี่ปุ่นที่ร้านและมีความคิดเห็นแตกต่างกันด้านราคาของอาหารญี่ปุ่น

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นด้านผลิตภัณฑ์ต่างกัน สอดคล้องกับ อัษฎางค์ สมนึก (2560) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากกลุ่มพวงของ ผู้บริโภค ในเขตอำเภอคำเขื่อนแก้ว และอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ต่างกัน เกษตรกรที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นด้านราคาต่างกัน สอดคล้องกับ คมกฤษ สารระักษ์ (2559) ทำการศึกษา เรื่อง กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทโอโลห์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ของผู้บริโภคในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นด้านกลยุทธ์การตลาดเรื่องราคาของสินค้าต่างกัน ส่วนจำนวนสมาชิกต่างกันมีความคิดเห็นด้านกระบวนการต่างและด้านสิ่งแวดล้อมต่างกัน สอดคล้องกับ สกนธ์ คุ้มสัน (2559) ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อปุ๋ยของเกษตรกร ในอำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร พบว่า การตัดสินใจเลือกซื้อปุ๋ยเกิดมาจากปัจจัยทางการตลาดด้านกระบวนการและด้านสิ่งแวดล้อมและมีการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติ F-Test พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีความคิดเห็นด้านกระบวนการและสิ่งแวดล้อมต่างกัน

เกษตรกรผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพต่างกันมีความคิดเห็นด้านกระบวนการต่างกัน ผู้ที่มีสถานภาพสมรสคิดว่าศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารแก่สมาชิกผู้ปลูกผักเกษตรอินทรีย์มีการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อให้มีการเชื่อมโยงธุรกิจระหว่างผู้ผลิต ผู้จำหน่าย และสมาชิก ส่งเสริมกระบวนการจ้างแรงงานภายในหมู่บ้านเพื่อเป็นการสร้างรายได้ในชุมชน สร้างเครือข่ายของผู้ประกอบการสูงกว่าผู้ที่มีสถานภาพโสด สอดคล้องกับ ศิริพร โพธารินทร์ (2559) ทำการศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การตลาดบริการของธุรกิจโฮมสเตย์บ้านปลาข้าว หมู่ที่ 10 ตำบลปลาข้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยมาพักที่โฮมสเตย์บ้านปลาข้าว จังหวัดอำนาจเจริญที่มีสถานภาพต่างกันระหว่างคนโสดกับสมรส มีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องของกระบวนการให้บริการของโฮมสเตย์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ควรมีหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการปลูกผักเกษตรอินทรีย์ให้ได้ตามมาตรฐานความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค และควรมีหน่วยงานให้การสนับสนุนในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับจากผู้บริโภคมากขึ้น

1.2 ด้านราคา ในการที่จะนำสินค้าเกษตรอินทรีย์ออกจำหน่าย ผู้ประกอบการควรมีการตั้งราคาที่แสดงป้ายโชว์ให้ชัดเจน เพื่อให้กลุ่มลูกค้าได้เปรียบเทียบราคากับผักทั่วไป

1.3 ด้านกระบวนการ หน่วยงานรัฐควรให้การสนับสนุนโดยการลงพื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์ โดยการแนะนำแนวทางการกระบวนการปลูกผักอินทรีย์ การชี้ช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า หรือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดบูทจำหน่ายสินค้าของชาวเกษตรอินทรีย์ หรือมีการสอนการจัดจำหน่ายผ่านทางสื่อออนไลน์ โซเชียลมีเดีย เพื่อเป็นการสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายให้ผู้ประกอบการได้เป็นที่รู้จักกับลูกค้าภายนอกได้มากขึ้น

1.4 ด้านสิ่งแวดล้อม ก่อนที่จะใช้พื้นที่ในการทำแปลงเกษตรอินทรีย์ ควรมีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานด้านการเกษตร ว่าพื้นที่นั้นไม่มีการปนเปื้อนของสารเคมี เพื่อจะได้ทำการปลูกผักปลอดสารพิษที่ใช้จุลินทรีย์ทางธรรมชาติ เพื่อจะได้ปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อมและผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะการศึกษาครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเจาะจงชนิดของผักเกษตรอินทรีย์ จะได้เป็นข้อมูลเชิงลึกของชนิดสินค้าปลอดสารเคมีเพื่อจะได้เป็นแนวทางต่อผู้ประกอบการที่สนใจทำการเกษตรอินทรีย์ ขยายพื้นที่ในการทำวิจัยและใช้การสัมภาษณ์ผู้นำของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเกษตรอินทรีย์มาเป็นกลุ่มตัวอย่างต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สังข์ศรี. (2559). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อคอนโดมิเนียม ในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2562). จำนวนรายชื่อและจำนวนสมาชิกของวิสาหกิจชุมชน. เข้าถึงได้จาก https://smce.doae.go.th/smce1/report/report_smce01.php?page_size=20&PAGE=163&typeSmce=1&fbclid=IwAR3kCON-rD0qA1D_Hqt0y2XLx_dnJK_xqLXOgcAUG-jLLHP3gZv0wN9M0aM. 1 มิถุนายน 2562.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). แผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). เข้าถึงได้จาก <http://planning.dld.go.th/th/index.php/th/plan-menu/337-12-2560-2564>. 30 พฤษภาคม 2562.
- เกริกไกร เมืองเหนือ. (2559). ปัจจัยกลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารฟาสต์ฟู้ด ของวัยรุ่นในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- คมกฤษ สารระักษ์. (2559). กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ของบริษัทไอโกลท์ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ของผู้บริโภคในเขตจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จักรพงษ์ สุพันธ์. (2559). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการจัดจำหน่ายผักอินทรีย์. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต ครั้งที่ 8: 2559 “การวิจัยและพัฒนานวัตกรรมอย่างยั่งยืนสู่โลกาภิวัตน์” 5 – 11.
- ณัฏฐ์ พงษ์อัครศิริ และ ปาลิดา ศรีศรภาพ. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผักหวานป่าของผู้บริโภค ในเขตจังหวัดราชบุรี. วารสารวิทยาการจัดการ, 5(1), 16 – 22.
- ธนานันท์ นุ่มแสง และ ธนิตา ตันตระกูลโรจน์. (2561). การทดสอบความเที่ยงตรงและความเชื่อมั่นของแบบประเมินกลยุทธ์ในการรับมือกับความเครียดแบบสั้นฉบับภาษาไทย. สมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 63(2), 195.
- ธวัชชัย ชันธเสน. (2559). ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของผู้บริโภคในเขตเทศบาลเมืองศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นิเรษฐ โชติพันธ์. (2555). ส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อช่องทางการจัดจำหน่ายไวน์. การค้นคว้าอิสระ บธ.ม. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
- ประภาพร จำชาติ. (2553). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นมผงดัดแปลงสำหรับทารกของมารดาที่เลี้ยงดูบุตรในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ปรัชญา สิงห์พันธ์. (2556). คักยภาพของชุมชนต่อการพึ่งตนเองบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาเปรียบเทียบการทำเกษตรอินทรีย์ บ้านกุดหิน อำเภอกุดชุม กับบ้านดอนผึ้ง อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ ร.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เปรมจิตต์ ขาตรีภูมิกุล. (2559). กลยุทธ์ทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารญี่ปุ่นในเขตเทศบาลนครอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- พัชรินทร์ สุภาพันธุ์ และคณะ. (2560). กลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมสำหรับช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ในจังหวัดเชียงใหม่. *วารสารปริชาต มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 30(3) ฉบับพิเศษ, 7 – 11.
- เพชรบุญ พิภกฤต และคณะ. (2559). ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรอินทรีย์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(2), 3 – 9.
- มติชน. 13 มีนาคม 2556. *โอกาสทอง. ตลาดสีเขียว รับเทรนด์สุขภาพ-ออร์แกนิก*. เข้าถึงได้จาก http://www.sentangsedtee.com/news_detail.php?rich_id=268&section=2&column_id=35. 28 สิงหาคม 2562.
- เยาวรัตน์ ศรีวรานันท์. (2554). ความเต็มใจจ่ายของผู้บริโภคในจังหวัดขอนแก่นที่มีต่อเนื้อสุกรอินทรีย์. *วารสารเศรษฐศาสตร์และนโยบายสาธารณะ*, 7(7), 1 – 24.
- วงศ์พัฒนา ศรีประเสริฐ. (2559). การพัฒนาการจัดการความรู้ทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกร ในตำบลมะค่า อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*, 11(36), 11 – 12.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2559). ปัญหาในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย. เข้าได้ถึงจาก <https://positioningmag.com>. 25 มิถุนายน 2562.
- สกนธ์ คุ่มส้ม. (2559). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการเลือกซื้อของเกษตรกร ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดยโสธร. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สิริพร โพธารินทร์. (2559). กลยุทธ์การตลาดบริการของธุรกิจโฮมสเตย์บ้านปลาข้าว หมู่ที่ 10 ตำบลปลาข้าว อำเภอเมือง จังหวัดอำนาจเจริญ. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุกัญญา ทิพย์รักษา. (2560). กลยุทธ์การตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกศึกษาต่อสายอาชีพของนักศึกษาในสถาบันการศึกษาเอกชน จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุนันท์ สร้างอำไพ. (2551). ปัจจัยการเลือกซื้อผักปลอดสารพิษของผู้บริโภคใน เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ บธ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- อัษฎางค์ สมนึก. (2560). ปัจจัยทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าจากอพมพวงของผู้บริโภค ในเขตอำเภอกำแพงแสน และอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2001). *Principles of Marketing*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Marchand, A., & Walker, S. (2008). Product development and responsible consumption: designing alternatives for sustainable lifestyles. *Journal of Cleaner Production*, 16(11), 1163 – 1169.
- Mccarthy, T. & Perreault, Jr. (1991). *Basic Marketing*. New York: Mc Graw-Hill.
- Michella, P., Lyncha, J. and Alabdallib, O. (1998). New perspectives on marketing mix programmer standardization. *International Business Review*, 7(6), 617 – 634.
- Nunnally. (1978). Nunnally, J. *Psychometric methods*. New York: McGraw – Hill.
- Woodside, A. G. (1994). Diagnosing customer comparisons of competitors' marketing mix strategies. *Journal of Business Research*, 31(2-3), 133 – 144.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis*. (3rded). New York: Harper & Row.

การรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม

PERCEPTIONS OF THE COMPUTER-RELATED CRIME LAWS OF NAKHON PHANOM TECHNICAL COLLEGE STUDENTS

ทศพร ทิพย์นม* และ สมบูรณ์ ชาวชายโขง

Tosaporn Tipnom* and Somboon Chaochaikong

สาขาวิชาวิทยาการสารสนเทศและเทคโนโลยี คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Program in Information Science and Technology, Faculty of Science and Technology,

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: Email: bigz.tosaporn@gmail.com

รับบทความ 3 พฤษภาคม 2562 แก้ไขบทความ 2 กุมภาพันธ์ 2563 ตอรับบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม และ 3) หาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จำนวน 305 คน เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์และพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม และการประชุมกลุ่มย่อยของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การแจกแจงความถี่ และใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ (chi-square) และวิเคราะห์ข้อมูลการประชุมกลุ่มย่อยโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2560 พบว่า 1) เพศต่างกัน มีผลการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ข้อ และ 0.05 จำนวน 1 ข้อ โดยเพศชายมีโอกาสที่จะรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มากกว่าเพศหญิง 2) ระดับการศึกษาต่างกันมีผลการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ข้อ และ 0.05 จำนวน 2 ข้อ โดยนักศึกษากำลังศึกษาอยู่ในระดับ ปวส.1 มีโอกาสที่จะรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มากกว่าระดับชั้นอื่น 3) ประเภทวิชาต่างกันมีผลการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 2 ข้อ และ 0.05 จำนวน 5 ข้อ โดยนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในประเภทวิชาพาณิชยกรรม/บริหารธุรกิจ มีโอกาสที่จะรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มากกว่าประเภทวิชาอื่น 4) ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ต่างกันมีผลการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 3 ข้อ และ 0.05 จำนวน 3 ข้อ โดยนักศึกษาที่มีประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ระหว่าง 6 - 10 ปี มีโอกาสที่จะรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มากกว่าประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ในช่วงอื่น 5) ประสบการณ์ในการใช้มือถือต่างกันมีผลการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 1 ข้อ และ 0.05 จำนวน 2 ข้อ โดยนักศึกษาที่มีประสบการณ์การใช้โทรศัพท์มือถือระหว่าง 1 - 5 ปี มีโอกาสที่จะรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มากกว่าประสบการณ์การใช้โทรศัพท์มือถือในช่วงอื่น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมคือ 1) เพศต่างกันมีพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 6 ข้อ และ 0.05 จำนวน 3 ข้อ 2) ระดับการศึกษาต่างกันมีพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 6 ข้อ และ 0.05 จำนวน 4 ข้อ 3) ประเภทวิชาต่างกันมีพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 11 ข้อ และ 0.05 จำนวน 2 ข้อ 4) ประสบการณ์ใช้คอมพิวเตอร์ต่างกันมีพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 4 ข้อ และ 0.05 จำนวน 5 ข้อ 5) ประสบการณ์ใช้มือถือต่างกันมีพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ที่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จำนวน 5 ข้อ และ 0.05 จำนวน 5 ข้อ

3. แนวทางส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมมี 2 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ได้แก่ ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน และควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 3) ควรพัฒนาสื่อวิดีโอเพื่อให้ความรู้กับนักศึกษาและ 2) ด้านพฤติกรรมการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ได้แก่ ควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกต้อง และสร้างบทบาทสมมติให้นักศึกษาทำการแสดงในชั้นเรียน

คำสำคัญ: การรับรู้, กฎหมายการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to investigate the factors affecting perceptions of Nakhon Phanom Technical College students concerning the computer-related crime laws B.E. 2560, 2) to examine the factors contributing to a violation of using a computer to commit crime of Nakhon Phanom Technical College students, and 3) to establish the guidelines on promoting the perceptions of the computer-related crime laws for Nakhon Phanom Technical College students. The samples were 305 students studying at Nakhon Phanom Technical College, selected through stratified random sampling. The research instrument included a set of questionnaires. A group discussion was also conducted with seven experts. The statistics for data analysis were percentage, mean, frequency, Chi-square and content analysis.

The findings were as follows:

1. Factors affecting the perceptions on the computer-related crime laws revealed that: In terms of gender, education level, program, computer experience, and experience of using mobile phone, students perceived the computer-related crime laws differently at the statistical significance level of 0.01 and 0.05. Male had more opportunities to perceive the computer-related crime laws more than female; the higher-vocational level 1 students had more opportunities to perceive than those of other education levels; Commercial program/Business Administration students had more opportunities to perceive on the computer-related crime laws more than those of other programs; the students with computer experience between 6-10 years had more opportunities to perceive on the computer-related crime laws more than those of other computer experience; The students with different experiences of mobile phone usage between 1 to 5 years had opportunities to perceive the computer-related crime laws more than others with different experiences.

2. Factors in terms of gender, education level, program, computer experience, and experience of using mobile phone, which led to computer-related criminal behaviors of the students from Nakhon Phanom Technical College, demonstrated different influences on a violation of using a computer to commit crime differently at .0.01 0.05 statistical levels, and

3. The guidelines on promoting the perception of the computer-related crime laws for Nakhon Phanom Technical College Students could be categorized into two aspects: 1) Knowledge and understanding on the Computer Crime Act B.E. 2560 comprising providing additional knowledge on the use of social network in daily life, organizing the activities to promote the perception of the computer-related crime laws, and developing videos related to knowledge concerning computer-related crimes for students, and 2) Behaviors concerning computer-related crimes, namely raising awareness on computer-related crimes, developing knowledge and understanding for appropriate behaviors, and using role-play in the classroom.

Keywords: Perception, Computer Crimes Act

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจและสังคมในทุก ๆ มิติ โดยเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปกระบวนการผลิต การดำเนินธุรกิจ การค้า การบริการ การศึกษา การสาธารณสุข การบริหารราชการแผ่นดิน รวมทั้งกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอื่น ประเทศไทยมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของประชากรและภาคธุรกิจเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2558)

จากการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยโดย Internetworldstats พบว่า ในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวน 20,100,000 คน และในปี พุทธศักราช 2558 เพิ่มขึ้นเป็น 38,000,000 คน โดยกลุ่มคนที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดในประเทศไทย อยู่ในช่วง อายุ 15 - 25 ปี เป็นกลุ่มที่มีจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตสูงที่สุด การใช้งานสื่ออินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มการเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการใช้งานบนสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) (Thailand Internet user Profile, 2016) ซึ่งเป็นสื่ออินเทอร์เน็ตที่มีอิทธิพลสูงเนื่องด้วยมีการเชื่อมโยงกับผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตจำนวนมาก และมีการสร้างส่วนร่วมกับผู้ใช้งานให้มีปฏิสัมพันธ์กัน เช่น Facebook, Instagram, Twitter, Youtube เป็นต้น (มาตรการในการลดการแพร่กระจายเนื้อหาอันไม่เหมาะสมบนสื่อสังคมออนไลน์สำหรับภาครัฐ, 2560)

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีผลกระทบทางทั้งด้านบวกและด้านลบโดยผลกระทบด้านบวกเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะช่วยส่งเสริมความสะดวกสบาย ส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการค้นคว้าวิจัย และทำให้เกิดนวัตกรรมใหม่ นอกจากนี้อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันยังมีราคาถูกใช้งานง่ายทำให้ผู้ใช้ทั่วไปสามารถ เป็นเจ้าของได้ ส่วนผลกระทบทางด้านลบเกิดจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น 1) ลดปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้เกิดความสะดวกสบายทำให้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ลดน้อยลงและทำให้เกิดโรคติดการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารและก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพตามมา (วีระชัย อินทรอนันต์ และคณะ, 2559) 2) เพิ่มช่องทางการก่ออาชญากรรมการแสวงหาผลประโยชน์อย่างผิดกฎหมายบนอินเทอร์เน็ต ทำให้เกิดการเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือทำร้ายร่างกายหรือจิตใจของโดยตรงหรือทางอ้อมโดยใช้เครือข่ายโทรคมนาคมสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ตและโทรศัพท์เคลื่อนที่จนกลายเป็นปัญหาสำคัญของสังคม เช่น การเจาะระบบเครือข่าย การละเมิดลิขสิทธิ์ สื่อลามกอนาจารเด็กและการล่วงละเมิดซึ่งปัญหาเหล่านี้จะนำไปสู่การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ (กลุ่มพันธมิตรธุรกิจซอฟต์แวร์, 2560)

การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มีแนวโน้มขยายวงกว้างและทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นจะเห็นได้จากข่าวในหน้าหนังสือที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้งว่า มีผู้นำเอาความรู้ความสามารถและคุณสมบัติของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารบนอินเทอร์เน็ตไปใช้ในทางมิชอบจนทำให้เกิดความเสื่อมเสียชื่อเสียง หรือถึงแก่ชีวิต เพียงเพื่อได้รับประโยชน์ส่วนตัว ซึ่งทำความเดือดร้อนให้แก่ครอบครัวผู้เสียหายจนทำให้สังคมเดือดร้อนอยู่เป็นระยะ ปัญหาที่สำคัญ คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนไม่มีความรู้ทางด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมคอมพิวเตอร์อย่างเพียงพอ (กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศ, 2559)

ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2550 เป็นฉบับแรกโดยมี 30 มาตรา มีมาตราที่สำคัญดังนี้ มาตรา 5 เข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ที่มีการป้องกันโดยมิชอบ มาตรา 9 การเปลี่ยนแปลงข้อมูลคอมพิวเตอร์ของผู้อื่นโดยมิชอบ มาตรา 14 เผยแพร่เนื้อหาอันไม่เหมาะสม มาตรา 16 การติดต่อหาผู้อื่น และทำให้เสียหาย เป็นต้น และในปี พ.ศ. 2560 ประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2560 ร่างพระราชบัญญัตินี้ โดยมี 21 มาตรา โดยมีการยกเลิกบางมาตรา ที่ล้าสมัย และเพิ่มเนื้อหาบางมาตราเพื่อให้ครอบคลุมกับเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เช่น 1) แก้ไขร่างมาตรา 11 กำหนดเกี่ยวกับเรื่องการส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญ (Spam) แก่ผู้รับ โดยไม่เปิดโอกาสให้ผู้รับปฏิเสธการตอบรับได้โดยง่าย นั้นเป็นความผิด เป็นต้น 2) เพิ่มเติมร่างมาตรา 13 กำหนดเกี่ยวกับการใช้ชุดคำสั่งที่จัดทำขึ้นทางโดยเฉพาะเพื่อไปใช้ในการกระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้ เช่น ชุดคำสั่งที่ตั้งใจทำขึ้นมาเพื่อใช้เจาะระบบผู้อื่น เป็นต้น (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์องค์การมหาชน, 2560)

แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้จะมีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์และมีผลบังคับใช้แล้ว ก็ยังพบว่าปัญหาทางด้านอาชญากรรมคอมพิวเตอร์มีแนวโน้มที่จะมีการกระทำความผิดเพิ่มขึ้นทุกปี (ศูนย์ข้อมูลกฎหมายและคดีเสรีภาพ iLaw, 2017) โดยเฉพาะกับกลุ่มผู้ใช้งานที่ใช้งานอินเทอร์เน็ตสูงคือ กลุ่มคนที่อยู่ในช่วงอายุ 15 - 25 ปี ซึ่งเป็นนักเรียน นักศึกษาที่มีความเสี่ยงในการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์โดยมีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตดังนี้ 1) ทำงาน 2) สืบค้นข้อมูล 3) ส่งอีเมล 4) เพื่อความบันเทิง 5) เล่นเกมส์ 6) ทำธุรกิจออนไลน์ และ 7) ติดต่อสื่อสารผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์ค (ณัฐพร จันทรหอม, 2555; ชนตติ สยนาทน, 2558 และเพชรรุ่ง เอี่ยมสกุลนิล, 2555) ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้นักเรียนนักศึกษาปฏิบัติอยู่เป็นประจำในเวลา

เรียน ในขณะที่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยรวมของนักเรียน นักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง (กฤษณะ จันทร์ดี และเพชรนาถ ผลจันทร์, 2557) จึงทำให้มีโอกาสจะเกิดการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์และมีโอกาสตกเป็นเหยื่อการก่ออาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ได้ (เสาวณีย์ ไทยรุ่งโรจน์, 2554) การกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์มีทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา การกระทำความผิดโดยเจตนา คือ การที่ได้ทำผิดโดยรู้สึกลงใจในสิ่งที่ทำลงไปและในการทำนั้น ผู้ทำความผิดก็หวังผลที่ได้จากการทำนั้น หรือ ถ้ารู้ว่าจะทำไปแล้วจะเกิดอะไรขึ้น เช่น กดแชร์ข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การกระทำความผิดโดยไม่เจตนา คือ การกระทำที่ผู้กระทำความผิดตั้งใจทำเพื่อให้เกิดผลอย่างหนึ่ง แต่ผลเกิดขึ้นมากกว่าที่ตั้งใจไว้ (สำนักงานกฎหมายอัยมวธรรม, 2560) ดังนั้นควรมีการศึกษาและหาแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมความรู้ด้านกฎหมายให้กับประชาชนในช่วงวัย 15 - 25 ปี โดยเฉพาะนักเรียนนักศึกษาที่เป็นผู้มีความเสี่ยงมากกว่ากลุ่มอื่น

วิทยาลัยเทคนิคนครพนมเป็นสถานศึกษาที่สอนในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) มีนักเรียนนักศึกษาที่มีอายุ 15 - 20 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมคอมพิวเตอร์ โดยปัจจุบันวิทยาลัยเทคนิคนครพนมได้ให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายโดยสอนในรายวิชากฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับอาชญากรรม รายวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร แต่ก็เป็นเพียงบทหนึ่งในรายวิชาที่มีการเรียนการสอนไม่ลึกซึ้งและวิทยาลัยเทคนิคนครพนมไม่มีการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์และยังพบว่าในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ไม่มีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเลยประกอบกับในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชา ครูมีการจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียน นักศึกษาสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเพื่อจัดทำรายงานในแต่ละรายวิชาที่ครูจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ปัญหาเหล่านี้อาจจะยังไม่ถึงกับเป็นคดีความทางกฎหมายแต่ก็มีโอกาสพัฒนาการเป็นคดีความทางกฎหมายได้จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจหาวิธีที่จะส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักเรียนนักศึกษาเพื่อส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์กรณีศึกษานักเรียน นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม เพื่อให้ทราบระดับความรู้และพฤติกรรมการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ที่เสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 และจะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงาน อาจารย์ และนักศึกษา ที่จะใช้เป็นแนวทางในการควบคุม ดูแล ป้องกัน ไม่ให้เกิดการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และส่งเสริมให้มี การใช้งานคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดต่อไป

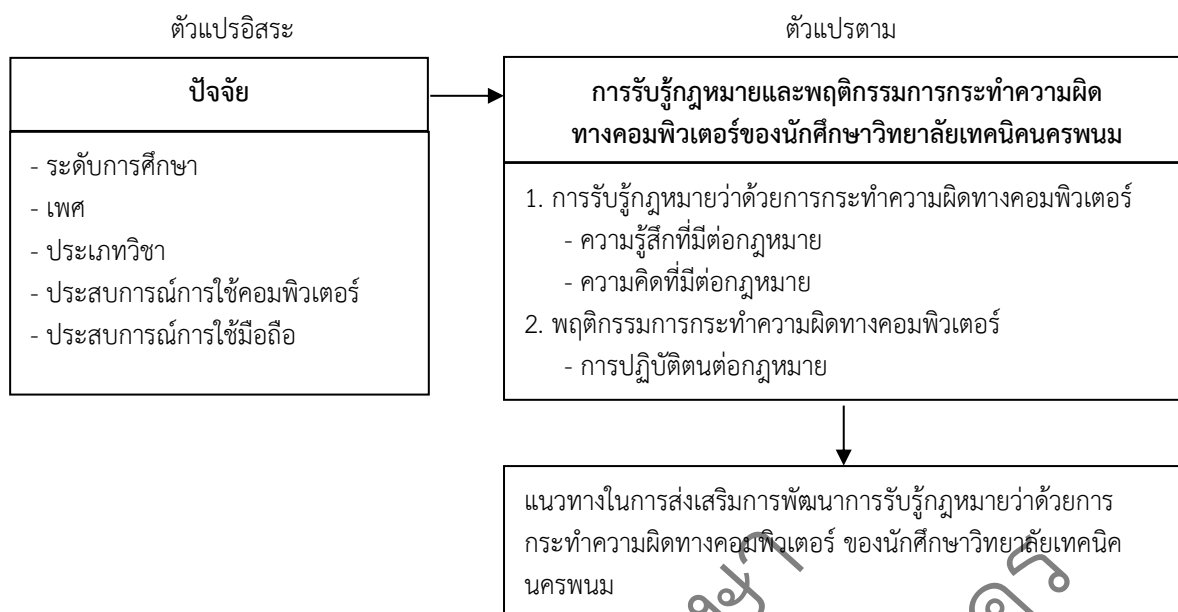
ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม
3. เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค

นครพนม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดโดยมี การรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ 1) ความรู้สึกรู้สีกที่มีต่อกฎหมาย และ 2) ความคิดที่มีต่อกฎหมาย และพฤติกรรมกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ประกอบด้วย การปฏิบัติตนต่อกฎหมาย โดยจำแนกตามมาตราที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้ 13 มาตรา ในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ส่วนปัจจัยที่ใช้ในการวิจัยมี 5 ปัจจัย ได้แก่ 1) ระดับการศึกษา 2) เพศ 3) ประเภทวิชา 4) ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ และ 5) ประสบการณ์การใช้โทรศัพท์มือถือ และในการหาแนวทางการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ใช้การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) โดยกำหนดประเด็นคำถามเพื่อหาแนวทาง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ประเด็นด้านการรับรู้กฎหมาย 2) ประเด็นด้านพฤติกรรมกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ดังภาพประกอบ 1 ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีความมุ่งหมายของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมและ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม และ 3) เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จังหวัดนครพนม เฉพาะศูนย์ในเมือง ประจำปีการศึกษา 2560 ในระดับ ปวช. และ ปวส. จำนวน 1,266 คน และกลุ่มคือนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม จำนวน 305 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) 5 มีสูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2} = \frac{1266}{1 + 1266(0.05)^2} = 305.019$$

เมื่อ n = จำนวนตัวอย่างที่จะต้องการสุ่ม

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

e = ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม โดย แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภทวิชา ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ ประสบการณ์ในการใช้มือถือ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ (Checklist) ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม แบบสอบถามได้ผ่านการทดสอบคุณภาพความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) มีการปรับปรุงแบบสอบถามในเรื่องการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง เข้าใจง่ายในทุกประเด็นจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และมีการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับข้อคำถามหรือเนื้อหา (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พบว่า มีค่าระหว่าง 0.60 - 1.00 แสดงว่า แบบสอบถามมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ในระดับดี

2. ร่างแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ใช้ในการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อสังเคราะห์แนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา

วิทยาลัยเทคนิคนครพนมโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 คน และครูคอมพิวเตอร์จำนวน 2 คน รวมทั้งหมด 7 คน

วิธีรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยตนเองในการแจกแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง
2. การจัดประชุมกลุ่มย่อย มีผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 คน และครูคอมพิวเตอร์ จำนวน 2 คนรวมทั้งหมด 7 คน โดยผู้วิจัยนำเสนอร่างแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ผู้เชี่ยวชาญระดมความคิดเห็นในประเด็นคำถามที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ และผู้วิจัยทำการสังเคราะห์โดยวิธีการเทียบกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 โดยเทียบทั้งหมด 13 มาตราที่เกี่ยวข้องกับผู้ใช้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสอบถาม และข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม โดยใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละและการแจกแจงความถี่ และเลือกใช้สถิติทดสอบไคสแควร์ในวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 5 ปัจจัยกับการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม และพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม สรุปได้ดังนี้

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ได้แก่ 1) ประเภทวิชา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2 ข้อ และ 0.05 5 ข้อ รวม 7 ข้อ 2) ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3 ข้อ และ 0.05 3 ข้อ รวม 6 ข้อ 3) เพศ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 3 ข้อ และ 0.05 1 ข้อ รวม 4 ข้อ และระดับการศึกษา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 2 ข้อ และ 0.05 2 ข้อ รวม 4 ข้อ 4) ประสบการณ์ในการใช้มือถือ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 1 ข้อ และ 0.05 2 ข้อ รวม 3 ข้อ ตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย จำนวน 167 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 ศึกษาอยู่ในระดับชั้น ปวช. 174 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 ศึกษาอยู่ในสาขาวิชาอิเล็กทรอนิกส์ 73 คนคิดเป็นร้อยละ 23.90 ด้านประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 22 คน คิดเป็นร้อยละ 7.21 และเคยใช้คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 283 คน คิดเป็นร้อยละ 92.79 ด้านประสบการณ์ในการใช้โทรศัพท์มือถือที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามไม่ประสบการณ์ในการใช้โทรศัพท์มือถือที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 17 คน คิดเป็นร้อยละ 5.58 และเคยใช้คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต 288 คน คิดเป็นร้อยละ 94.42 ตามลำดับ

2. จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม สรุปได้ดังนี้

การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์นักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม โดยภาพรวมเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) ประเภทวิชา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 11 ข้อ และ 0.05 2 ข้อ รวม 13 ข้อ 2) ระดับการศึกษา โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 6 ข้อ และ 0.05 4 ข้อ รวม 10 ข้อ และประสบการณ์ใช้มือถือ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 5 ข้อ และ 0.05 5 ข้อ รวม 10 ข้อ 3) เพศ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 6 ข้อ และ 0.05 3 ข้อ รวม 9 ข้อ และประสบการณ์ใช้คอมพิวเตอร์ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4 ข้อ และ 0.05 5 ข้อ รวม 9 ข้อ จากการศึกษาพบว่านักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมมีพฤติกรรมการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ตามมาตราในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อยู่ได้แก่ มาตราที่ 11 มาตราที่ 14 และมาตราที่ 15

3. จากการศึกษาหาแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิคนครพนม สรุปได้ดังนี้

แนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษา วิทยาลัยเทคนิค นครพนม มี 2 ด้าน คือ

3.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจ ได้แก่ 1) ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อป้องกันการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ เช่น การจัดทำคู่มือการปฏิบัติตนและ แนวทางการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม 2) ควรจัดกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการรับรู้การ กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้การกระทำความผิดลดน้อยลง เช่น การประชาสัมพันธ์สร้าง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ฉบับนี้ให้มากขึ้น ทั้งในรูปเอกสารและผ่านสื่ออื่น ๆ ควรลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับ คอมพิวเตอร์อย่างจริงจัง ควรมีมาตรการควบคุมเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต และร้านค้าผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตควรมีมาตรการ ควบคุม/ตรวจสอบการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างเข้มงวดและมีคุณภาพ 3) ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้การ กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้การกระทำความผิดลดน้อยลง เช่น การประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ฉบับนี้ให้มากขึ้น ทั้งในรูปเอกสารและผ่านสื่ออื่น ๆ ควรลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างจริงจัง ควรมี มาตรการควบคุมเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต และร้านค้าผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตควรมีมาตรการควบคุม/ตรวจสอบการกระทำความ ผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างเข้มงวดและมีคุณภาพ 4) การพัฒนาสื่อวิดีโอเพื่อให้ความรู้กับนักศึกษา เช่น ภาพนิ่ง อินโฟกราฟิก แอนิเมชัน เรื่องความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับเยาวชน

3.2 ด้านพฤติกรรมการกระทำความผิด ได้แก่ 1) ควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการกระทำความผิดทาง คอมพิวเตอร์ให้กับนักศึกษาและควรถ่ายทอดความรู้หรือแนวคิดที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ถูกต้องให้กับ นักศึกษา เช่น การสร้างความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับฐานความผิด องค์ประกอบความผิดและบทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติ ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 2) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การโพสต์หรือเผยแพร่ภาพลามกอนาจารทางเว็บไซต์หรือที่ผู้อื่นเข้าไปดูได้ การเข้าอีเมลผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ การส่งต่อ คลิปวิดีโอที่เป็นลักษณะในทางลามกอนาจารให้คนรู้จัก 3) สร้างบทบาทสมมติให้นักศึกษาทำการแสดงโดยเลือกการกระทำความ ผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พร้อมบทลงโทษและยกตัวอย่างพฤติกรรมให้นักศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวถูกต้องหรือไม่ และถ้ามีความผิดต้องรับบทลงโทษอย่างไร

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค นครพนม สามารถอภิปรายได้ดังนี้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการ รับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนม ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประเภท วิชา ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์และประสบการณ์ในการใช้โทรศัพท์มือถือ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร จันทรหอม (2555) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา กลุ่มสาขาวิชา

จากการศึกษาพฤติกรรมการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมพบว่าการกระทำ ความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคนครพนมที่มีการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความ ผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2560 มากที่สุด ได้แก่ มาตราที่ 11 มาตราที่ 14 และมาตราที่ 15 สอดคล้องกับงานวิจัยของตรี สุขศรีและคณะ (2550) พบว่า อาชญากรรมคอมพิวเตอร์อันดับหนึ่ง ได้แก่ หมิ่นประมาทบุคคลอื่น อันดับสอง ได้แก่ อาชญากรรมคอมพิวเตอร์โดยแท้ อันดับสาม ได้แก่ ดูหมิ่นเกียรติยศฯ อันดับสี่ ได้แก่ ความผิดฐานฉ้อโกง

ผลการวิจัยแนวทางในการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค นครพนม แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. ด้านความรู้ ความเข้าใจ ได้แก่ 1.1) ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้โซเชียลมีเดียต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ที่ เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์เพื่อป้องกันการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ เช่น การจัดทำคู่มือ การปฏิบัติตนและแนวทางการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ให้กับนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิค นครพนม 1.2) ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการรับรู้การ กระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์เพื่อให้การกระทำความผิดลดน้อยลง เช่น การ ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ พ.ร.บ.ฉบับนี้ให้มากขึ้น ทั้งในรูปเอกสารและผ่านสื่ออื่น ๆ ควรลงโทษผู้กระทำ

ความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างจริงจัง ควรมีมาตรการควบคุมเยาวชนในการใช้อินเทอร์เน็ต และร้านค้าผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต ควรมีมาตรการควบคุม/ตรวจสอบการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อย่างเข้มงวดและมีคุณภาพสอดคล้องกับสำนักสถิติ เศรษฐกิจสังคมและประชาชาติ 3 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551) 1.3) การพัฒนาสื่อวีดิโอเพื่อให้ความรู้กับนักศึกษา เช่น ภาพนิ่ง อินโฟกราฟิก แอนิเมชัน เรื่องความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับเยาวชน สอดคล้องกับดาวฤกษ์ วีระพันธ์ ชญาภา บาลโรสง (2558) พบว่า การพัฒนาแอนิเมชัน เรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์สำหรับเยาวชน ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. ด้านพฤติกรรมกรรมการกระทำความผิด ได้แก่ 2.1) ควรสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ให้กับนักศึกษาและควรถ่ายทอดความรู้หรือแนวคิดที่สร้างสรรค์เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในทางที่ถูกต้องให้กับนักศึกษา เช่น การสร้างความรู้ และความเข้าใจที่เกี่ยวกับฐานความผิด องค์ประกอบความผิดและบทกำหนดโทษของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 สอดคล้องกับแนวทางการเผยแพร่กฎหมายเพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ (2560) ว่าควรมีการเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชน โดยได้เสนอแนวทางการเผยแพร่กฎหมายเพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ประชาชนและปลูกฝังการสร้างจิตสำนึกในการเคารพและปฏิบัติตามกฎหมายให้แก่เด็กและเยาวชนในทุกระดับ 2.2) ควรสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง เช่น การโพสต์หรือเผยแพร่ภาพลามก อนาจารทางเว็บไซต์หรือที่ผู้อื่นเข้าไปดูได้ การเข้าอีเมลผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของ การส่งต่อคลิปวิดีโอที่เป็นลักษณะในทาง ลามกอนาจารให้คนรู้จัก 2.3) สร้างบทบาทสมมติให้นักศึกษาทำการแสดงโดยเลือกการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พร้อม บทลงโทษและยกตัวอย่างพฤติกรรมให้นักศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นว่าพฤติกรรมดังกล่าวถูกต้องหรือไม่และถ้ามีความผิดต้องรับ บทลงโทษอย่างไร สอดคล้องกับสำนักสถิติเศรษฐกิจสังคมและประชาชาติ 3 สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรมีการจัดลำดับความสำคัญเร่งด่วนของประเด็นที่จะส่งเสริมแนวทางการรับรู้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ เช่น การส่งเสริมการรับรู้ในชั้นเรียน
- 1.2 ควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมการรับรู้กฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 1.3 ควรมีการติดตามและประเมิน ส่งเสริมให้ขวัญและกำลังใจ อย่างเป็น รูปประธรรม และต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการให้คำปรึกษา แนะนำ อบรม เกี่ยวกับการกระทำความผิดทางคอมพิวเตอร์ ให้ นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ มากขึ้นตามวัตถุประสงค์
- 2.2 ควรมีการประเมินผล ติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอ
- 2.3 ควรจัดสรรทรัพยากรด้านบุคลากรที่มีความรู้ในเรื่องกฎหมายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
- 2.4 ควรส่งเสริมให้ขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรทุกฝ่าย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2558). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสารสนเทศและการสื่อสารของประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก http://www.rict.go.th/assets/portals/1/files/download/2558_04_08%20เอกสารการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล.pdf. 11 มีนาคม 2559.
- สำนักงานรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์. (2558). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2558. เข้าถึงได้จาก <https://www.etda.or.th/content/thailand-internet-user-profile-2015.html>. 11 มีนาคม 2559.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2557). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.econ.cmu.ac.th/it/?p=140>. 11 มีนาคม 2559.
- สำนักงานกฎหมายยืมดั่งธรรม. (2560). ความรู้เรื่องกฎหมายคดีผู้บริโภค กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา 2560. เข้าถึงได้จาก <https://www.tanaiyim.com/14750041/ความรู้เรื่องกฎหมาย>. 24 กุมภาพันธ์ 2562.
- ณัฐพร จันทรหอม. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) กรณีศึกษา วิทยาลัยอาชีวศึกษาโปลีเทคนิคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. เข้าถึงได้จาก http://www.polytechnic.ac.th/polytechnic57/document/Natthaporn55.pdf?fbclid=IwAR2QaleQG63SKYCU PJQND2cMsyyuPboGksXAncWm6YqZkIJzc2l-F_gh5C8. 11 กรกฎาคม 2562.

- ชนตติ์ สยนาณนท์. (2558). พฤติกรรมและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. เข้าถึงได้จาก http://thesis.swu.ac.th/swuthesis/Hi_Ed/Chanettee_S.pdf?fbclid=IwAR0C1X43JoBOGKNvtvp1wMupjWN0bP5p3GFa78tJGunBu12K4LPmKjZ-3Po. 24 กุมภาพันธ์ 2562.
- เพชรรุ่ง เอี่ยมสกุลนิล. (2555). พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของนักศึกษาวิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. เข้าถึงได้จาก http://pvca-ri.com/myfile/130913100526_1.pdf. 11 กรกฎาคม 2562.
- สาวตรี สุขศรี. (2550). ผลกระทบจากพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ 2550 และนโยบายของรัฐกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น. เข้าถึงได้จาก <https://th.boell.org/sites/default/files/computercrimereasearch.pdf>. 24 กุมภาพันธ์ 2562.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

**การสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการ
คิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร**

THE CONSTRUCTION OF INSTRUCTIONAL PACKAGE ON THE TOPIC OF CHORD TENSION THEORY BASED ON
SYNECTICS INSTRUCTIONAL MODEL FOR SOPHOMORE STUDENTS MAJORING IN GUITAR FROM
FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

ภราดร ทรงวิชา* และ พรพรรณ แก่นอำพรพันธ์

Paradorn Songwicha* and Pornpan Kaenampornpan

สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40002

Fine and Applied Arts Program in Music, Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University,
Khon Kaen 40002, Thailand

*Corresponding author: Email: pimp.ploy147@gmail.com

รับบทความ 8 มิถุนายน 2562 แก้ไขบทความ 6 กุมภาพันธ์ 2563 ตอรับบทความ 16 กุมภาพันธ์ 2563 เผยแพร่ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 และเพื่อศึกษาเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อชุดการสอน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) แผนการสอน 2) ชุดการสอน เรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ และ 3) แบบประเมินเจตคติ ซึ่งเป็นลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้น มีประสิทธิภาพเท่ากับ 78.46/82.14 ซึ่งผ่านเกณฑ์ 75/75 แสดงว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ โดยที่ นักศึกษามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินผลระหว่างเรียนคือ 78.46 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินผลการเรียนหลังเรียนคือ 82.14 และนักศึกษามีเจตคติเชิงบวกหลังเรียนด้วยชุดการสอนอยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$)

คำสำคัญ: ชุดการสอน, ทฤษฎีคอร์ดเทนชัน, รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to construct the instructional package on the topic of Chord Tension Theory based on the Synectics Instructional Model to meet the set criteria of 75/75, and 2) to examine the student attitudes toward the developed instructional package. The sample were six sophomore students majoring in guitar from Faculty of Humanities and Social Sciences at Sakon Nakhon Rajabhat University. The research instruments were: 1) lesson plans, 2) an instructional package on the topic of Chord Tension Theory based on the Synectics Instructional Model, and 3) an attitude evaluation form using a 5-point Likert scaling system.

The research results revealed that the developed instructional package had the efficiency of 78.46/82.14, which achieved a pass rate of the set criteria of 75/75, with students' pre-intervention score of 78.46 percent and students' post-intervention score of 82.14 percent. In addition, the students had positive attitudes after learning through the developed instructional package at the highest level. ($\bar{X} = 4.82$).

Keywords: Instructional Package, Chord Tension Theory, Synectics Instructional Model

บทนำ

ดนตรีคือศาสตร์ชนิดหนึ่งในทางศิลปะที่เน้นในเรื่องเสียงเป็นสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นเสียงที่มาจากธรรมชาติ หรือเสียงที่มนุษย์สร้างขึ้น และมีองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างซึ่งรวมกันเป็นดนตรี และจัดเรียงอย่างเป็นระเบียบ และมีแบบแผนโครงสร้าง ผ่านกระบวนการคิด กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน และเรียบเรียงออกมาเป็นดนตรี

ในปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายแห่งที่เปิดหลักสูตรสาขาวิชาดนตรีทั้งในระดับบัณฑิต มหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตโดยมีจุดประสงค์มุ่งเน้นผลิตบุคลากรทางดนตรี ที่มีศักยภาพทางความรู้ในเรื่องดนตรี การปฏิบัติรวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะดนตรี จากการได้ศึกษา หลักสูตรดนตรีในระดับอุดมศึกษาระดับปริญญาตรี โดยส่วนใหญ่แล้ว รายวิชาการปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล เป็นวิชาที่มีความสำคัญ อย่างมากต่อผู้เรียน เนื่องจากเป็นวิชาที่มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะ การปฏิบัติเครื่องดนตรีสากลให้เต็มขีดความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน

กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่มีความนิยมอย่างมาก เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่ถูกนำมาใช้บรรเลงในดนตรีหลายหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็น ดนตรีแจ๊ส (Jazz Music) ดนตรีสมัยนิยม(Popular Music) หรือดนตรีร็อก (Rock Music) เป็นต้น อีกทั้งกีตาร์ยังมีหลายชนิดให้เลือก เช่น กีตาร์โปร่ง กีตาร์ไฟฟ้า และกีตาร์คลาสสิก ซึ่งแต่ละประเภทมีราคาที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้เล่นสามารถเลือกกีตาร์ที่เหมาะสมกับความต้องการของตนเองได้ นอกจากนี้กีตาร์ยังมีเทคนิคการปฏิบัติที่หลายรูปแบบในการบรรเลง ทำให้กีตาร์เป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับความนิยมอย่างมากในบุคคลทั่วไปรวมถึงได้รับความนิยมจากนักศึกษาดนตรี ที่เลือกเรียนเครื่องเอกกีตาร์เป็นจำนวนมาก

คอร์ดเทนชัน (Tension Chord) เป็นหนึ่งในองค์ความรู้ที่สำคัญในทฤษฎีตะวันตกโดย หมายถึงคอร์ด (Chord) ที่ประกอบไปด้วยโน้ตพิเศษ ที่ไม่ใช่สมาชิกของคอร์ดพื้นฐาน และเป็นตัวโน้ตที่ประดับตกแต่ง หรือใส่เพิ่มร่วมกับสมาชิกของพื้นฐานของคอร์ด เพื่อให้คอร์ดมีสีสันที่แตกต่างจากคอร์ดพื้นฐานทำให้เกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจในคอร์ดเทนชัน มีความสำคัญอย่างมาก ในการบรรเลงดนตรีแจ๊ส และยังสามารถนำมาต่อยอดในการสร้างสรรค์ผลงานทางดนตรี สมัยนิยมให้มีความสมบูรณ์ น่าสนใจ และเกิดความไพเราะ ดังนั้นคอร์ดเทนชันจึงเป็นความรู้ที่นักดนตรีทุกคนควรทำความเข้าใจ ผึกฝนการสร้าง ผึกฝนการบรรเลง พร้อมทั้งนำมาประยุกต์ใช้ในบทเพลงที่บรรเลงเพื่อให้เกิดความเคยชินและ สามารถนำคอร์ดเทนชันมาใช้ในบทเพลงได้อย่างคล่องแคล่ว เข้าใจ

คอร์ดเทนชันคือคอร์ดที่ประกอบด้วยโน้ตที่มีเสียงประสานที่ให้ความรู้สึกที่ต่างกันในแต่ละชนิด ซึ่งเป็นโน้ตที่มีลำดับของโน้ตมากกว่าคู่เจ็ดขึ้นไปตัวอย่างเช่น โน้ตลำดับที่เก้าซึ่งเป็นโน้ตเดียวกับโน้ตลำดับที่สองซึ่งอยู่ในช่วงทาบที่สูงกว่า เมื่อนำมารวมซ้อนในโครงสร้างคอร์ดจะได้เสียงประสานของคอร์ดที่มีความไพเราะหรือแข็งแกร่งต่าง ตามชนิดของคอร์ดนั้น ๆ ซึ่งขึ้นอยู่กับผู้เรียบเรียงว่าต้องการคอร์ดที่ให้ความรู้สึกรูปแบบใด คอร์ดถือเป็นหัวใจสำคัญของการเรียบเรียงเสียงประสานในทัศนะของผู้เขียนการวางคอร์ดที่ดีลงบนทำนองเพลงผู้เรียบเรียงก็ประสบความสำเร็จไปกว่าครึ่งแล้วส่วนที่เหลือคือการประดับด้วยสิ่งต่าง ๆ ในทฤษฎีการเรียบเรียงเพื่อให้บทเพลงสมบูรณ์ (สมชาย รัชมี, 2559)

ปัจจุบันมีรูปแบบการสอนที่หลากหลายซึ่งช่วยทำให้การจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รูปแบบการสอนสามารถแบ่งได้เป็น 2 แนวใหญ่ ๆ คือ แนวแรกมองรูปแบบการสอนเป็นกิจกรรมการเรียนการสอน หรือวิธีสอน และแนวที่สอง มองรูปแบบการสอนกว้างกว่า โดยมองว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ในการสอนที่จะนำมาใช้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดผลแก่ผู้เรียนตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2537) รูปแบบการสอนหมายถึง สภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการสอนที่จัดขึ้นอย่างเป็นระบบตามปรัชญา ทฤษฎี แนวคิด วิธีสอนและเทคนิคการสอนต่าง ๆ เข้าไปช่วยทำให้สภาพการเรียนการสอนนั้น เป็นไปตามหลักการที่ยึดถือ (ทีศนา เขมณี, 2551)

รูปแบบการสอนการบวนการคิดสร้างสรรค์ เป็นรูปแบบการสอนที่มุ่งเน้นพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล และความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาเพื่อฝึกฝนให้ผู้เรียนกล้าคิดนอกกรอบ คิดสิ่งใหม่ ๆ หากผู้สอนมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ผู้เรียนมีการขยายความคิด หรือฝึกสมอง ผู้สอนอาจจะเริ่มฝึกโดยให้กิจกรรมเปรียบเทียบแบบโดยตรง การเปรียบเทียบตนเองเป็นสิ่งที่อื่น รวมไปถึงการเปรียบเทียบคำคู่ขัดแย้ง ผู้สอนควรใช้ทักษะกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการค้นคว้าก่อน ซึ่งผู้เรียนจะมีแรงจูงใจในการพัฒนาการคิดที่ดีขึ้น (จุฬามาศ จันทศรีสุต, 2556)

จากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นของผู้วิจัย พบว่า แม้จะมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอนกีตาร์เป็นจำนวนมากแต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังไม่พบงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน สำหรับนักศึกษาเครื่องมือเอกกีตาร์โดยตรง ที่เน้นถึงหลักทฤษฎีคอร์ดเทนชัน การสร้างคอร์ดเทนชันบนเครื่องมือเอกกีตาร์ หลักการนำไปใช้บนเครื่องมือเอกกีตาร์ ที่เฉพาะเจาะจงกับเครื่องมือเอกกีตาร์โดยตรง

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาและทำการวิจัยเพื่อสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งชุดการสอนมีความสำคัญคือช่วยลดภาระของผู้สอนในการเตรียมการ ทำให้ผู้สอนสามารถค้นคว้าหาความรู้หรือเนื้อหาเพิ่มเติมได้เพื่อ ช่วยเพิ่มความมั่นใจให้ผู้สอน ในการถ่ายทอดเนื้อหาที่ซับซ้อน ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน และทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (ประยูทธ นิสกุล, 2559) เพื่อเป็นประโยชน์ทางการศึกษาด้านดนตรีต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75
2. เพื่อศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน โดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ประชากร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ นักศึกษาเครื่องมือเอกกีตาร์ ใน ภาควิชาดนตรีปฏิบัติ 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 6 คน ที่ได้ผ่านการคัดเลือกอย่างจำเพาะเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชา ปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล 2 ภาคการศึกษา 1/2561
2. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้ตามแผนการสอนตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ
3. มีความรู้ทางด้านทฤษฎีดนตรีสากลเบื้องต้น ในด้านการอ่านตัวโน้ต และมีความเข้าใจในเครื่องหมายแปลงเสียงของโน้ต

ดนตรีสากล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยผลิตขึ้น ประกอบด้วย

1. ชุดการสอน เรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน สำหรับนักศึกษาเครื่องมือเอกกีตาร์ ปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล 2 ของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ประกอบไปด้วยสื่อการสอน ได้แก่ เอกสารประกอบการสอน คู่มือการใช้ชุดการสอน แผนการสอน
2. แบบประเมินผลการเรียนด้วยชุดการสอน เรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน สำหรับนักศึกษาเครื่องมือเอกกีตาร์ ในรายวิชา ปฏิบัติเครื่องดนตรีสากล 2 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร แบ่งเป็นแบบประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน และ แบบประเมินผลการเรียนหลังสิ้นสุดการเรียน
3. แบบประเมินเจตคติของนักศึกษาที่มีต่อชุดการสอน ซึ่งมีลักษณะมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert's Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสอนด้วยชุดการสอนกับกลุ่มประชากร โดยจัดกิจกรรมการสอนทั้งสิ้น 4 ครั้ง ครั้งละ 1.20 ชม. โดยประมาณ โดยมีกลุ่มนักศึกษาจำนวน 6 คน โดยจัดกิจกรรมเป็นบทเรียนเสริมจากกิจกรรมการเรียนปกติของนักศึกษา

ในกิจกรรมการสอนครั้งที่ 2 และ 3 จัดให้มีกิจกรรมทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาระหว่างเรียน โดยใช้แบบประเมินผลการเรียนระหว่างเรียนที่สร้างขึ้น บันทึกผลการทดสอบเพื่อนำไปประเมินประสิทธิภาพชุดการสอน

หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการสอนทั้ง 4 ครั้งแล้ว ในกิจกรรมครั้งที่ 5 จัดให้มีกิจกรรมทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาหลังสิ้นสุดการเรียน โดยใช้แบบประเมินผลการเรียนหลังเรียนที่สร้างขึ้น บันทึกผลการทดสอบเพื่อนำไปประเมินประสิทธิภาพชุดการสอน

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. คำนวณค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย
2. หาประสิทธิภาพของชุดการสอนตามเกณฑ์ 75/75 โดยที่ 75 ตัวแรก หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ของประสิทธิภาพกระบวนการ คะแนนในแบบประเมินผลการเรียนระหว่างเรียน และ 75 ตัวที่ 2 หมายถึง ค่าเฉลี่ยร้อยละ 75 ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ คะแนนเฉลี่ยรวมในการประเมินหลังเรียน ของผู้เรียน
3. แบบประเมินเจตคติของนักศึกษา หลังจากการเรียนด้วยชุดการสอน ผู้วิจัยตั้งหัวข้อการประเมินไว้ 4 ด้านคือ 1) ด้านภาพรวมชุดการสอน 2) ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ 3) ด้านการฝึกทักษะปฏิบัติ 4) ด้านกิจกรรมการสอน โดยกำหนดการให้คะแนนดังนี้คือ

มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนมากที่สุด	ให้ 5 คะแนน
มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนมาก	ให้ 4 คะแนน
มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนปานกลาง	ให้ 3 คะแนน
มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนน้อย	ให้ 2 คะแนน
มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนน้อยที่สุด	ให้ 1 คะแนน
ผู้วิจัยกำหนดการแปลค่าความหมาย ของน้ำหนักคะแนนดังนี้	
4.51 - 5.00	มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ มากที่สุด
3.51 - 4.50	มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ มาก
2.51 - 3.50	มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ ปานกลาง
1.51 - 2.50	มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ น้อย
1.00 - 1.50	มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากการใช้ชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร พบว่า ประสิทธิภาพชุดการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ โดยผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินระหว่างเรียน คือ 78.46 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินหลังเรียนคือ 82.14
2. การศึกษาเจตคติของผู้เรียนที่มีต่อชุดการสอน พบว่า เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน นักศึกษามีเจตคติเชิงบวกมากที่สุดต่อชุดการสอน โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ได้ทำแบบประเมินเจตคติที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผลการประเมินเจตคติหลังการเรียน มีผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 ซึ่งหมายถึง มีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับ มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชัน สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีประสิทธิภาพ 78.46/82.14 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ด้วยเหตุผลดังนี้

1. การกำหนดเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพชุดการสอน 75/75 ซึ่งประสิทธิภาพชุดการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ โดยผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินระหว่างเรียน คือ 78.46 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินหลังเรียนคือ 82.14 ซึ่งชุดการสอนที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเป็นการให้ ความรู้ในด้านทฤษฎี และมีการศึกษาเจตคติของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาทางด้านปฏิบัติ ในการจัดกิจกรรมการสอนผู้เรียนต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจทางด้านทฤษฎี และการฝึกทักษะปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547) การที่ผู้สอนจะกำหนดเกณฑ์ E1/E2 ให้มีค่าเท่าใดนั้น โดยปกติแล้ว

เนื้อหาที่เป็นความรู้ ผู้สอนส่วนมากจะตั้งไว้ที่ 80/80, 85/85, หรือ 90/90 ส่วนเนื้อหาในด้านที่เป็นทักษะหรือเจตคติศึกษา ผู้สอนจะตั้งไว้ต่ำกว่า เช่น 75/75 เป็นต้น

สรุปจากที่ได้กล่าวมา ผู้วิจัยจึงเลือกใช้เกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพชุดการสอน 75/75 และชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพชุดการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ โดยผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินระหว่างเรียน คือ 78.46 และมีคะแนนเฉลี่ยร้อยละของการประเมินหลังเรียน คือ 82.14 ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านการใช้รูปแบบการสอน กระบวนการคิดสร้างสรรค์ มีผลช่วยพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยสังเกตได้จากการประเมินผลการเรียนหลังเรียน ผู้เรียนทำผลคะแนนเฉลี่ยร้อยละได้ 82.14 คือ ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากรูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งรูปแบบการสอนนี้ได้กำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนไว้อย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้เรียนมีการพัฒนาการคิดแบบสร้างสรรค์ การแก้ไขปัญหา หรือมีกิจกรรมเปรียบเทียบ ความรู้สิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ ทำให้มีการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของนักศึกษา ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1.1 ขั้นตอนการเสนอข้อมูลใหม่ เป็นการนำเสนอข้อมูลแก่นักศึกษา ในกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการบรรยายพร้อมทั้งยกตัวอย่างให้นักศึกษาได้ทำความเข้าใจ โดยที่ผู้สอนให้อาสาสมัครศึกษาสอบถามเพื่อทำความเข้าใจในประเด็นที่นักศึกษาสงสัย ซึ่งทำให้นักศึกษามีความรู้สึกเป็นกันเอง ใกล้ชิดกับผู้สอน ส่งผลให้นักศึกษาไม่รู้สึกกดดันอัดอั้น และทำให้นักศึกษามีความตั้งใจในการใช้ชุดการเรียนการสอน

1.2 ขั้นตอนการเปรียบเทียบโดยตรง ผู้สอนได้นำนักศึกษา ทำกิจกรรมเปรียบเทียบจากความรู้ที่ได้เรียนมา กับความรู้ที่ผู้สอนได้นำเสนอใหม่แก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้ฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์มากขึ้นโดยที่มีผู้สอนให้คำแนะนำคำอธิบาย และดูแลอย่างใกล้ชิด

1.3 ขั้นตอนการพิจารณาสิ่งที่เปรียบเทียบ หลังจากนี้ผู้สอนได้นำนักศึกษาทำกิจกรรมเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลเดิมและความรู้ใหม่ ผู้สอนได้ให้นักศึกษาทำความเข้าใจด้วยตนเอง โดยการทบทวนเนื้อหาที่ได้สอนไป และให้นักศึกษาได้ทำแบบฝึกหัด ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มีการพัฒนาจากง่ายไปยากตามลำดับ และต้องใช้ความรู้ของเนื้อหาในแต่ละหน่วยที่ได้เรียนมามานำมาเปรียบเทียบและพัฒนาไปสู่ความรู้ใหม่ ทำให้นักศึกษาได้มีการฝึกกระบวนการคิดสร้างสรรค์ด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นจากการทำแบบฝึกหัด

1.4 ขั้นตอนการเสนอการเปรียบเทียบ ชัดแจ้ง ผู้สอนได้ให้นักศึกษาอภิปรายผลการทำแบบฝึกหัด และบรรยายถึงความแตกต่างจากความรู้เดิมแบบใด แสดงให้เห็นถึงกระบวนการคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้นักศึกษาสอบถามในสิ่งที่ตนเองสงสัยอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่า นักศึกษามีความเข้าใจเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และพร้อมที่จะเปิดรับความรู้สิ่งใหม่ที่กำลังจะเข้ามา

จากผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรวรรณ ภาวนาวิวัฒน์ (2559) ที่ได้ ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์และการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้รูปแบบ กระบวนการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติที่นัยสำคัญ .05 และประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ คือ 76.05/67.87 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 60/60 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ จากผลการใช้ชุดการสอนในงานวิจัยชิ้นนี้ แสดงให้เห็นว่าการใช้ชุดการสอนกีตาร์ สามารถพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา สาขาวิชาดนตรี เครื่องมือเอกกีตาร์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กฤษฎา วงศ์จันทร์ (2551) ที่ได้สร้างชุดการสอนการปฏิบัติกีตาร์ ในรายวิชาทักษะดนตรี 1 ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น จำนวน 11 คน โดยใช้ การเรียนรู้แบบนำตนเอง ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่สร้างขึ้น มีประสิทธิภาพ 80.13/82.68 ถือว่าผ่านเกณฑ์ 80/80 ชุดการสอนนี้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามสมมุติฐาน นอกจากนั้นผลการใช้ชุดการสอนในงานวิจัยชิ้นนี้ ยังสอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ คทาวิธ ศรีมนตรี (2560) ที่ได้ สร้างชุดการสอนเทคนิค Tremolo กีตาร์คลาสสิกสำหรับผู้เรียนวิชากีตาร์คลาสสิกชั้นพื้นฐาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก เครื่องมือเอกกีตาร์คลาสสิก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 13 คน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตและรูปแบบการสอนแบบเอ็กซีพลิชิต ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ชุดการสอนเทคนิค Tremolo กีตาร์คลาสสิกสำหรับผู้เรียนวิชากีตาร์คลาสสิกชั้นพื้นฐาน มีประสิทธิภาพ 75.63/82.05 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75

2. การศึกษาเจตคติ ที่มีต่อชุดการสอน พบว่านักศึกษามีเจตคติเชิงบวกต่อชุดการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.82$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ด้านภาพรวมของชุดการสอนมีการแจ้งจุดประสงค์และจุดมุ่งหมายในแต่ละหน่วยการเรียนรู้อย่างชัดเจน นอกจากนั้นภาษาที่ใช้ในชุดการสอนอ่านเข้าใจง่ายส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในชุดการสอนมากยิ่งขึ้น ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ มีเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ มีการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสมตามระดับความยากง่ายเหมาะสมกับผู้เรียนและมีปริมาณของเนื้อหาเหมาะสมกับระยะเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น ด้านการฝึกทักษะปฏิบัติมีการเรียงลำดับจากง่ายไปหายากและเหมาะสมกับระยะเวลาในการฝึกของผู้เรียนนอกจากนั้นแบบฝึกหัดยังมีความเหมาะสมกับทักษะของผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะปฏิบัติที่สูงขึ้นในกิจกรรมการเรียนการสอน ในด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนได้เรียงกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาและใช้เวลาในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสมจึงส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการปฏิบัติที่สูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาเจตคติ ในงานวิจัยของ คหาวุธ ศรีมนตรี (2560) ที่ได้สร้างชุดการสอนเทคนิค Tremolo กีตาร์คลาสสิกสำหรับผู้เรียนวิชากีตาร์คลาสสิกขั้นพื้นฐาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาดุริยางคศิลป์ตะวันตก เครื่องมือเอกกีตาร์คลาสสิก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 13 คน โดยใช้รูปแบบการสอนแบบสาธิตและรูปแบบการสอนแบบเอ็กซีพลิชิต ผลการการศึกษาเจตคติ พบว่า เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน นักศึกษามีเจตคติที่ดีต่อชุดการสอน โดยนักศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 คน ได้ทำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งผลการประเมินเจตคติจากแบบสอบถามได้ผลคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.58 อยู่ในระดับ มากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 จากการทดลองใช้ชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชั่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้น ผู้วิจัยได้สร้างเนื้อหาและแบบฝึกหัดด้านทฤษฎีจำนวนมาก ดังนั้นควรมีการสอดแทรกเนื้อหาและแบบฝึกหัดที่เชื่อมโยงในการปฏิบัติและควรให้เวลาในการฝึกปฏิบัติมากยิ่งขึ้นเพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทักษะทางด้านการปฏิบัติมากขึ้น

1.2 กิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยได้จัดขึ้น มีการเรียนการสอนเพียง 4 ครั้ง และทำการทดสอบหลังเรียนอีก 1 ครั้ง แต่ชุดการสอนที่สร้างขึ้นมีเนื้อหาด้านทฤษฎีคอร์ดเทนชั่นมากพอสมควร ผู้สอนควรมีการปรับเวลาให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้มีเวลาทำความเข้าใจ และมีการฝึกซ้อมมากขึ้น จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการเพิ่มขึ้นด้วย

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในชุดการสอนเรื่องทฤษฎีคอร์ดเทนชั่น สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร หากผู้สอนนำไปใช้ ควรศึกษาข้อมูลชุดการสอนให้เข้าใจ และทำความเข้าใจกับนักเรียนก่อน เนื่องจากชุดการสอนชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นสำหรับสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เครื่องมือเอกกีตาร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ซึ่งผู้เรียนแต่ละพื้นที่ อาจมีความเข้าใจได้ยากกว่า หรือยากกว่า ดังนั้นผู้ใช้ชุดการสอน ควรศึกษาข้อมูล ของชุดการสอน รวมไปถึงข้อมูลของผู้เรียนเสียก่อน

1.4 หากผู้เรียนมีจำนวนมากกว่า 10 คน ผู้สอนควรแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่ม ๆ และแบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถใกล้เคียงกันไว้ด้วยกัน กระบวนการคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน การแบ่งกลุ่มจะช่วยให้ผู้สอนสามารถแนะนำชี้แนะ ในขั้นตอนการเปรียบเทียบ ได้ง่ายขึ้น เมื่อให้ผู้เรียนพิจารณาสิ่งที่เปรียบเทียบกับตนเองจะทำให้ผู้สอนสังเกตการณ์ผู้เรียนได้ดีขึ้น และพบปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ทำให้ผู้สอนสามารถวิเคราะห์และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้สอนสามารถชี้แนะผู้เรียนได้ และทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างสมบูรณ์

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ในการเลือกขั้นตอนในการสอนมาจากกระบวนการสอนการคิดสร้างสรรค์ของ จุฬามาต จันทรศรีสุต (2556, หน้า 149) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การทำสิ่งคุ้นเคยให้แปลกใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้เหตุผลในการเลือกไปแล้วในหัวข้อ “การอภิปรายผล” ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังเลือกใช้ขั้นตอนไม่ครบเนื่องจาก ขั้นตอนไม่สอดคล้องกับ เวลาที่ใช้ในการรวบรวมเก็บข้อมูลและกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ถูกกำหนดไว้ในขั้นตอนนั้น ดังนั้นในงานวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในงานวิจัยครั้งต่อไป ที่จะนำเอาขั้นตอนในกระบวนการสอนการคิดสร้างสรรค์ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมไปถึงการสร้างชุดการสอนครั้งต่อไป

2.2 ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับการฝึกทักษะปฏิบัติในรายวิชาดนตรีปฏิบัติเครื่องมือเอกกีตาร์ ที่มีเนื้อหาเรื่องคอร์ดเทนชั่น และเทคนิคกีตาร์ ประยุกต์เข้าด้วยกันโดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์

2.3 ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะปฏิบัติในรายวิชาดนตรีปฏิบัติเครื่องมือนอกกีตาร์ ที่มีเนื้อหา เรื่อง การอิมโพรไวส์บนคอร์ดเทนชันโดยใช้รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา วงศ์คำจันทร์. (2551). ชุดการสอน การปฏิบัติกีตาร์ ในวิชาทักษะดนตรี 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- คทาฐ ศรีมนตรี. (2560). การสร้างชุดการสอนเทคนิคTREMOLOGีตาร์คลาสสิกสำหรับผู้เรียนวิชากีตาร์คลาสสิกขั้นพื้นฐานโดยใช้
รูปแบบการสอนแบบสาธิตและรูปแบบการสอนแบบเอ็กซ์พลซิทีฟ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- จุฬามาศ จันทรศรีสุต. (2556). รูปแบบการสอน. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ทศนา แชมมณี. (2551). รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2537). การพัฒนาการสอน. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประยุทธ นิสกุล. (2559). รายงานการวิจัยการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดการสอนวิชาโปรแกรมเบเบิ้ลลอจิกคอนโทรลเลอร์
ตามหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วีรวรรณ ภาวนาวิวัฒน์. (2559). รูปแบบการสอนกระบวนการคิดสร้างสรรค์ เรื่องสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สมชาย รัศมี. (2559). การเรียบเรียงเพลงสมัยนิยม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.

การพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
THE DEVELOPMENT OF THE LINE KHAEN OF THE STUDENTS IN THE MUSIC PROGRAM
AT SAKON NAKHON RAJABHAT UNIVERSITY

สายันต์ บุญใบ¹ ประลองยุทธ์ แจ้กลิ่น² และอรรคพล ราชบุรีศิริ²

Sayan Boonbai, Pralongyut Chaenklan and Akkapon Rachsiri

¹สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

²สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

¹Program in Educational Administration, Faculty of Education, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

²Program in Music, Faculty of Humanities and Social Sciences, Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000, Thailand

*Corresponding author: E-mail: sayanb101@hotmail.com

รับบทความ 8 พฤศจิกายน 2562 แก้ไขบทความ 29 มกราคม 2563 ตอรับบทความ 8 มีนาคม 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลายแคน 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาลายแคน และ 3) ติดตามผลการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัย กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน กลุ่มเป้าหมายการพัฒนา จำนวน 78 คน ได้มาด้วยความสมัครใจ ขอบเขตด้านเนื้อหา ประกอบด้วยแคน และลายแคน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติการ การสังเกตการณ์ และการสะท้อนกลับ โดยได้ทำการวิจัย 2 วงรอบ ใช้ระยะเวลา 12 เดือน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2561 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2562 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างระดับกลางจำนวน 2 ฉบับ และแบบสังเกต

ผลการวิจัย พบว่า

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับลายแคน ประกอบด้วย 1) ลายสุดสะแนน 2) ลายไปซ้าย 3) ลายสร้อย 4) ลายใหญ่ และ 5) ลายน้อย
2. แนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมี 3 แนวทาง ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ
3. นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลายแคนว่าเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่าง ๆ โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก และสามารถพัฒนาลายแคนให้เป็นรูปธรรม มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากขึ้น 2 ลาย คือ ลายไปซ้าย และลายใหญ่

คำสำคัญ: การพัฒนาลายแคน

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to examine components of the Lai Khaen, 2) to establish the guidelines for developing the Lai Khaen, and 3) to follow up the development of the Lai Khaen of the students enrolling in music program at Sakon Nakhon Rajabhat University. The research target group consisted of a researcher and 13 informants. The target group for development was 78 volunteer students. The content scope included Khaen (a Thai mouth organ made from varying lengths of bamboo bound together), and Lai Khaen (prototype of playing the Khaen). The research employed the action research (AR) comprising four stages: planning, action, observation and reflection. The 12 month-period of two spirals was carried out from October 1, 2018 to September 30, 2019. The research instruments for data collection were two copies of the moderately scheduled formal interviews and an observation form.

The results revealed that:

1. The knowledge organization of the Lai Khaen consisted of: 1) Lai Sudsan, 2) Lai Po, 3) Lai Soi, 4) Lai Yai, and 5) Lai Noi.
2. The guidelines for developing the Lai Khaen of students in Music Program at Sakon Nakhon Rajabhat University involved workshops, monitoring and supervision, and coaching.
3. The students developed their knowledge and understanding of the Lai Khaen which is the art of arranging sounds in various groups into the melodious sound using Khaen as a major music equipment. The students improved their two prototypes (Lai) of Khaen in a concrete, clear, effective and efficient form, namely Lai Poi-sai and Lai Yai.

Keyword: Lai Khaen Development

บทนำ

แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่นิยมในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวมานานับหลาย ๆ ศตวรรษ จากหลักฐานในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้แสดงให้เห็นว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีในลักษณะเล่นทำนองที่เก่าแก่มาช้านานชนิดหนึ่งของโลก และเชื่อว่า แคนยังเป็นต้นแบบของเครื่องดนตรีอีกหลาย ๆ ชนิดในโลก เนื่องจากแคนเป็นเครื่องดนตรีที่เก่าแก่ดึกดำบรรพ์ไม่สามารถสืบค้นหาต้นกำเนิดของการสร้างและพัฒนาได้อย่างชัดเจน มีเฉพาะเรื่องเล่าหรือนิทานเกี่ยวกับแคนที่มีการเล่าขานสืบต่อ ๆ กันมาเท่านั้น แต่ก็มีรายละเอียดแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น ส่วนลายแคนถือเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่กำหนดไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้ความไพเราะ ซึ่งถือเป็นสุดยอดในการบรรเลงแคน ทั้งนี้ ต้องสอดประสานกันทั้งทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ศิลปะการเป่าลายแคนของหมอแคนแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่ลักษณะเฉพาะ (Style) รสนิยม ไหวพริบ และความสามารถของแต่ละคน (สนอง คลังพระศรี, 4549, หน้า 70) ลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้ความไพเราะ สอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงขึ้นเพื่อการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง ซึ่งถือเป็นสุดยอดของการบรรเลง (สาธิต บุญใบ, 2560, หน้า 120)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการในการแสวงหาความรู้ความจริงในสิ่งที่ไม่รู้ที่มีระบบ วิธีการที่น่าเชื่อถือ และแบบแผนที่ชัดเจนโดยกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกันเพื่อที่จะได้มาความรู้ความจริงนั้นไปใช้ในการตัดสินใจแก้ไข ป้องกันปัญหา พัฒนาหรือปรับปรุงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นให้พัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น หรือเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้หรือทฤษฎีใหม่ขึ้นมา ซึ่งองอาจ นัยวัฒน์ (2551, หน้า 302-303) ได้กล่าวถึงกระบวนการทำงานที่เป็นวงจร PAOR ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggart (1988, pp. 11 - 15) ว่ามี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน (Planning) เป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติการไว้ก่อนล่วงหน้า โดยอาศัยปรากฏการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไขตามประสบการณ์ทางตรงและทางอ้อมของผู้วางแผน ภายใต้การตระหนักและไตร่ตรองถึงปัจจัยสนับสนุนหรือขัดขวางความสำเร็จในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งปรากฏการณ์อันเป็นเงื่อนไขอื่น ๆ ที่แวดล้อมปัญหาอยู่ในเวลานั้น 2) การปฏิบัติการ (Action) เป็นการลงมือดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้อย่างระมัดระวัง และควบคุมการปฏิบัติการให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในแผน อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงการปฏิบัติการตามแผนที่กำหนดไว้สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขและข้อจำกัดของปรากฏการณ์ในเวลานั้นได้ 3) การสังเกตการณ์ (Observation) เป็นการรวบรวมข้อมูลด้านกระบวนการและผลที่เกิดขึ้นจากปฏิบัติการที่ลงมือกระทำลงไป ตลอดจนการสังเกตการณ์ปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ และประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระหว่างลงมือปฏิบัติการตามแผนว่าเป็นอย่างไร และ 4) การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการทวนระลึกถึงการกระทำตามที่บันทึกข้อมูลไว้ในเชิงวิพากษ์และผลการปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ ตลอดจนการใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการพัฒนา รวมทั้งประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่

สาขาวิชาดนตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เป็นองค์กรที่มีการจัดการเรียนรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีที่ประสบความสำเร็จเป็นที่ยอมรับได้ในระดับหนึ่ง โดยได้มีการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาดนตรีมาเป็นระยะเวลานาน มีนักศึกษาที่จบการศึกษาดูแลระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นจำนวนมาก มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในสาขาวิชาดนตรี โดยได้ลงทุนให้ในระดับหนึ่ง แต่ไม่เพียงพอกับความความต้องการที่มีปริมาณมาก จึงมีศักยภาพกำลังการผลิตที่จำกัด และสิ่งที่ควร

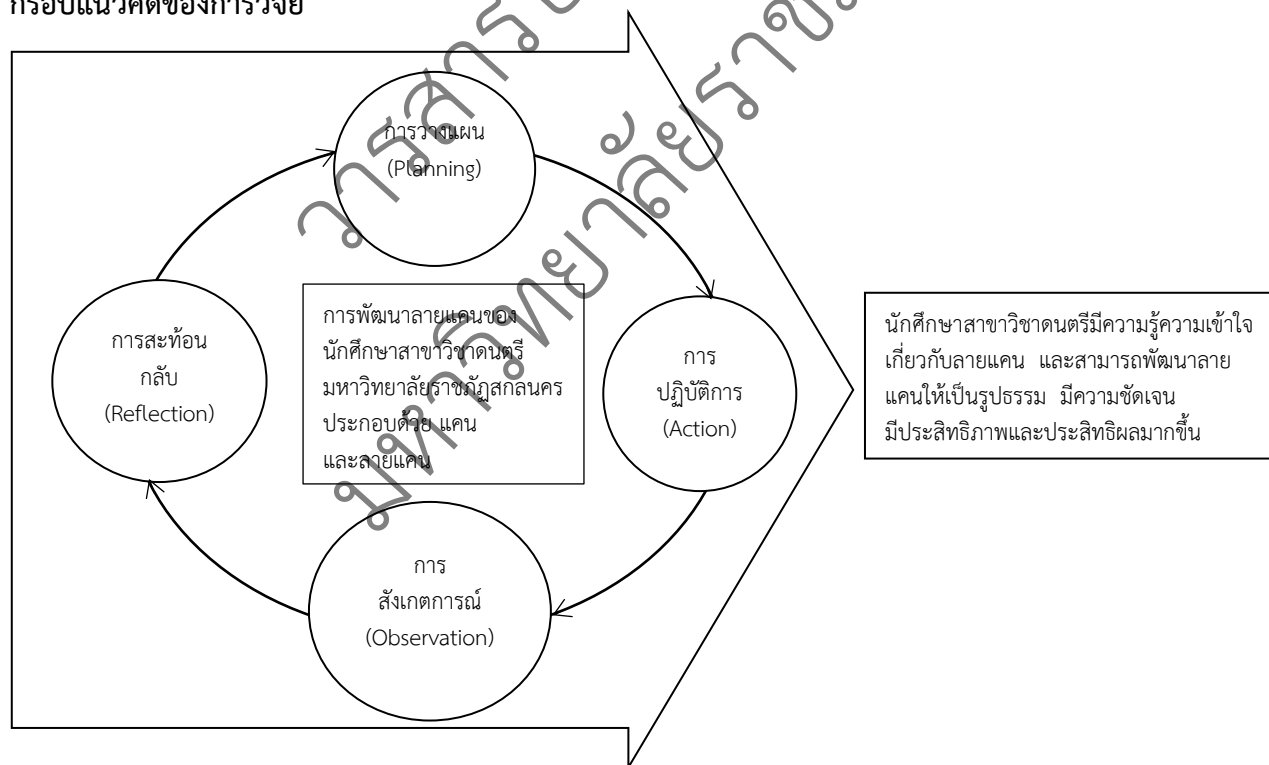
พัฒนาคือให้นักศึกษาส่งเสริมและพัฒนาเพื่อสืบทอดความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อการรับใช้สังคมในเขตพื้นที่บริการ เป็นคนดี มีจิตสาธารณะ และทักษะวิชาชีพ และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อสังคม องค์กร และประเทศชาติสืบไป

จะเห็นได้ว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่นิยมในกลุ่มชาติพันธุ์ไทย - ลาวมานานนับหลาย ๆ ศตวรรษ จากหลักฐานในทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีได้แสดงให้เห็นว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีในลักษณะเล่นทำนองที่เก่าแก่มาชนิดหนึ่งของโลก และเชื่อว่าแคนยังเป็นต้นแบบของเครื่องดนตรีอีกหลาย ๆ ชนิดในโลก แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวซึ่งหมายถึงชาวอีสานในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน เสียงแคนเปรียบเสมือนเสียงจากสวรรค์ที่ช่วยบำบัดรักษาโรคภัยไข้เจ็บอันเกิดจากความทุกข์โศกต่าง ๆ ทั้งยังมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวอีสานเป็นอย่างมาก โดยเป่าในหลายต่าง ๆ ซึ่งลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ สอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กันที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงขึ้นเพื่อการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียวโดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก ในลักษณะการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการวิจัยประยุกต์ประเภทหนึ่งที่ได้รับการพัฒนามาจากแนวคิดความเชื่อสำคัญที่ว่า การแสวงหาหรือสร้างสรรค์ และใช้ความรู้เชิงปฏิบัติการเพื่อการสืบทอดความหลากหลายทางวัฒนธรรมในชุมชนหรือสังคม แนวคิดและหลักการสำคัญของการออกแบบคือ การยัดปัญหาและบริบทของปัญหาที่ต้องการแก้ไข หรือการปฏิบัติงานที่ต้องการจะพัฒนาเป็นศูนย์กลางของการออกแบบ จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เพื่อศึกษาลายแคน ศึกษาแนวทางการพัฒนาลายแคน ติดตามผลการพัฒนาลายแคน เพื่อการสืบทอดความหลากหลายทางวัฒนธรรม รับใช้สังคมในเขตพื้นที่บริการ เป็นคนดี มีจิตสาธารณะ และทักษะวิชาชีพ และเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าต่อองค์กร สังคม และประเทศชาติสืบไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลายแคน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
3. เพื่อติดตามผลการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในวาระที่ 1

1. การวางแผน (Planning) เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับลายแคน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 13 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบเป็นทางการแบบมีโครงสร้างระดับกลางใน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) เพื่อยืนยันความถูกต้องขององค์ความรู้เกี่ยวกับลายแคน และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาประมวลความคิดเห็น

2. การปฏิบัติการ (Action) การปฏิบัติการในวาระที่ 1 ประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาเป็นนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีจำนวน 78 คนได้มาด้วยความสมัครใจ ได้แก่ 1) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 20 คน 2) ชั้นปีที่ 2 จำนวน 20 คน 3) ชั้นปีที่ 3 จำนวน 12 คน และ 4) ชั้นปีที่ 4 จำนวน 26 คน เรื่องการพัฒนาลายแคน เนื้อหาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ แคน และลายแคน โดยใช้เวลาในการประชุมเชิงปฏิบัติการ 2 วัน วิทยากร 4 ท่าน ประชุมเชิงปฏิบัติการ ณ อาคารสุนทรีและดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร และ 2) การนิเทศติดตาม เป็นการการนิเทศติดตามกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนาที่ได้รับการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาลายแคนเรียบร้อยแล้วด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างระดับกลาง และแบบสังเกต เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. การสังเกตการณ์ (Observation) เพื่อติดตามผลการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ตามแนวทางการประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตาม โดยการประมวลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล และสังเกตกลุ่มเป้าหมาย

4. การสะท้อนกลับ (Reflection) เป็นการทบทวนผลการปฏิบัติการตามแนวทางที่วางแผนไว้ ตลอดจนการใคร่ครวญเกี่ยวกับปัจจัยสนับสนุนและปัจจัยขัดขวางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี รวมทั้งเป็นประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ กระบวนการดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การปรับแนวคิดความเชื่อและการปฏิบัติการตามแนวทางเดิม ให้เปลี่ยนไปเป็นแนวคิดความเชื่อและการปฏิบัติการตามแนวทางใหม่ และยังใช้เป็นฐานสำหรับการทบทวนและปรับปรุงการวางแผนปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการในรอบใหม่ต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการในวาระที่ 2

เพื่อให้การพัฒนาลายแคนดังกล่าวเป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนมากขึ้นจึงมีการทบทวนและปรับปรุงการวางแผนปฏิบัติการวิจัยเชิงปฏิบัติการในรอบใหม่ในวาระที่ 2 ประกอบด้วย 1) การวางแผน (Re-planning) ผู้วิจัยได้ดำเนินการนิเทศในแนวทางใหม่ โดยใช้แนวการนิเทศแบบให้คำชี้แนะซึ่งเป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้คำแนะนำ ปรีกษาหรือช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่อง ในการแก้ไขปัญหา ปรับปรุงหรือพัฒนาเพื่อให้การพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีให้เป็นรูปธรรม มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น 2) การปฏิบัติการ (Re-action) เป็นการนิเทศแบบให้คำชี้แนะกลุ่มเป้าหมายการพัฒนา ในวันที่ 1 - 30 เมษายน 2562 โดยผู้วิจัยเป็นผู้นิเทศแบบให้คำชี้แนะด้วยตนเอง 3) การสังเกตการณ์ (Re-observation) เป็นการสังเกตการณ์กลุ่มผู้เป้าหมายในการพัฒนาจากการปฏิบัติการโดยใช้แนวทางการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ โดยผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตการณ์ด้วยตนเอง และ 4) การสะท้อนกลับ (Re-reflection) เป็นการสะท้อนผลการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครในวาระที่ 2 ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ และได้ผลการพัฒนาเป็นอย่างไร

สรุปผลการวิจัย

1. ลายสุดสะแนนเป็นลายต้นแบบหรือลายครูในกลุ่มทำนองทางสั้น ใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำกลอนหรือลำคู่โต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง ลายไป๋ซ้ายเป็นลายต้นแบบหรือลายครูในกลุ่มทำนองทางสั้นเช่นเดียวกับลายสุดสะแนนเพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียง โดยลายสุดสะแนนทำนองจะมีระดับเสียงสูงและวิจิตรพิสดารมากกว่า ส่วนลายไป๋ซ้ายทำนองจะมีระดับเสียงที่ต่ำกว่า ลายสร้อยเป็นลายต้นแบบหรือลายครูในกลุ่มทำนองทางสั้นเช่นเดียวกับลายสุดสะแนนและลายไป๋ซ้ายเพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียงเป็นลายที่ใช้เป่าอวตฝีมือหรือความสามารถของหมอแคน ลายสร้อยนี้ไม่นิยมเป่าประกอบกลอนลำ ลายใหญ่เป็นลายต้นแบบหรือลายครูในกลุ่มทำนองทางยาว ใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำประเภททำนองลำลองหรือลำทางยาว และลายอ่านหนังสือ ซึ่งลายใหญ่เป็นลายที่เหมาะสมสำหรับเสียงลำของฝ่ายหญิง นอกจากนี้ในประเพณีลงช่วงเกี่ยวสาวของชาวอีสานสมัยโบราณ หมอแคนมัก

บรรเลงลายใหญ่ในระหว่างเดินทางไปตามช่วงต่าง ๆ และลายน้อยเป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางยาวเช่นเดียวกับลายใหญ่เพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียง โดยลายใหญ่ช่วงทำนองจะสั้นส่วนลายน้อยช่วงทำนองจะแหลมสูง นิยมใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำประเภทลำเรื่องต่อกลอนหรือประกอบทำนองลำล่องในระดับเสียงของหมอลำฝ่ายชาย

2. แนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมี 3 แนวทาง ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ

3. นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจลายแคนว่าเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ สอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงขึ้นเพื่อการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟังซึ่งถือเป็นสุดยอดของการบรรเลง ลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่กำหนดไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ ซึ่งถือเป็นสุดยอดในการบรรเลงแคน ทั้งนี้ ต้องสอดประสานกันทั้งท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ลีลาการเป่าลายแคนของหมอแคนแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่ลักษณะเฉพาะ รสนิยม ไหวพริบ และความสามารถของแต่ละคน ลายแคนที่สำคัญ ได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายเปื้อน ลายสร้อย ลายใหญ่ และลายน้อย และสามารถพัฒนาลายแคนให้เป็นรูปธรรม มีความชัดเจน มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น 2 ลาย คือ ลายเปื้อน และลายใหญ่

อภิปรายผลการวิจัย

1. ลายสุดสะแนนเป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางสั้น ใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำกลอนหรือลำคู่โต้ตอบกันระหว่างชาย-หญิง ลายเปื้อนเป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางสั้นเช่นเดียวกับลายสุดสะแนนเพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียง โดยลายสุดสะแนนท่วงทำนองจะมีระดับเสียงสูงและวิจิตรพิสดารมากกว่า ส่วนลายเปื้อนทำนองจะมีระดับเสียงที่ต่ำกว่า ลายสร้อยเป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางสั้นเช่นเดียวกับลายสุดสะแนนและลายเปื้อนเพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียงเป็นลายที่ใช้เป่าอวดฝีมือหรือความสามารถของหมอแคน ลายสร้อยนี้ไม่นิยมเป่าประกอบกลอนลำ ลายใหญ่เป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางยาว ใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำประเภททำนองลำล่องหรือลำทางยาว และลายอ่านหนังสือ ซึ่งลายใหญ่เป็นลายที่เหมาะสมสำหรับเสียงลำของฝ่ายหญิง และลายน้อยเป็นลายต้นแบบหรือลายครุในกลุ่มทำนองทางยาวเช่นเดียวกับลายใหญ่เพียงแต่ต่างกันที่ระดับเสียง โดยลายใหญ่ช่วงทำนองจะสั้นส่วนลายน้อยช่วงทำนองจะแหลมสูง นิยมใช้บรรเลงประกอบการลำของหมอลำประเภทลำเรื่องต่อกลอนหรือประกอบทำนองลำล่องในระดับเสียงของหมอลำฝ่ายชาย ที่เป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจากลายแคนเป็นศิลปะที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงเสียงขึ้น ในลักษณะการสอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก เพื่อการบรรเลงให้มีความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง สอดคล้องกับ สอนอง คลังพระศรี (4549, หน้า 70) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ลายแคนถือเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่กำหนดไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ ซึ่งถือเป็นสุดยอดในการบรรเลงแคน ทั้งนี้ ต้องสอดประสานกันทั้งท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ลีลาการเป่าลายแคนของหมอแคนแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่ลักษณะเฉพาะ (Style) รสนิยม ไหวพริบ และความสามารถของแต่ละคน และยังได้สอดคล้องกับ สายันต์ บุญใบ (2560, หน้า 120) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ สอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงขึ้นเพื่อการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง ซึ่งถือเป็นสุดยอดของการบรรเลง

2. แนวทางการพัฒนาลายแคนของนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครมี 3 แนวทาง ได้แก่ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และการนิเทศแบบให้คำชี้แนะ ที่เป็นดังนี้อาจสืบเนื่องมาจาก แนวทางการพัฒนาดังกล่าวเป็นวิธีการที่ใช้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือที่พึงปรารถนาอันจะส่งผลต่อความพึงพอใจมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยมีผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้แนะนำหรือช่วยเหลือ มีการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีการที่เปิดโอกาสให้ทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปฏิบัติงานหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เพื่อการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตามบทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งต่างๆ ตามความต้องการจำเป็น ส่วนการนิเทศติดตามเป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อตรวจสอบ ติดตาม แนะนำ และช่วยเหลือในการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตามบทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ และการนิเทศแบบให้คำชี้แนะเป็นการปฏิบัติงานระหว่างผู้นิเทศและผู้ถูกนิเทศ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อให้คำแนะนำปรึกษา หรือช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องในการปรับปรุงหรือพัฒนาปฏิบัติงานตามบทบาทหรือหน้าที่ของผู้ปฏิบัติการ เพื่อให้มี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น สอดคล้องกับ ธวัชชัย อยู่พุก (2554, หน้า 19, 24) ที่ได้กล่าวว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเป็นรูปแบบการประชุมที่ส่งเสริมให้ผู้เข้าประชุมเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้ารับการประชุมได้รับความรู้ใหม่ๆ มีความชำนาญในการปฏิบัติงานมากขึ้น เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและแก้ปัญหาซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนา ส่วนการนิเทศติดตามเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ เพื่อติดตามพัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และทักษะ โดยให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศ การนิเทศติดตามเป็นการช่วยให้บุคลากรเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำงาน เข้าใจถึงปรัชญาการดำเนินงาน ช่วยให้การดำเนินงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ และยังได้สอดคล้องกับสำนักทดสอบทางการศึกษา (2553, หน้า 1) ที่ได้อธิบายไว้ว่าการนิเทศแบบให้คำชี้แนะเป็นกระบวนการนิเทศลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญในการช่วยเหลือให้การจัดการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติหรือดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้นได้

3. นักศึกษาสาขาวิชาดนตรีซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจลายแคนว่าเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงไว้ในกลุ่มต่างๆ ให้มีความไพเราะ สอดประสานกันทั้งความซับซ้อนของท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ที่นักประพันธ์ได้ประพันธ์ เรียงร้อย หรือเรียบเรียงขึ้นเพื่อการบรรเลงดนตรีเพียงอย่างเดียว โดยใช้แคนบรรเลงเป็นหลัก ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟังซึ่งถือเป็นสุดยอดของการบรรเลง ลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่กำหนดไว้ในกลุ่มต่าง ๆ ให้มีความไพเราะ ซึ่งถือเป็นสุดยอดในการบรรเลงแคน ทั้งนี้ ต้องสอดประสานกันทั้งท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ลีลาการเป่าลายแคนของหมอแคนแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่ลักษณะเฉพาะ รสนิยม ไหวพริบ และความสามารถของแต่ละคน ลายแคนที่สำคัญ ได้แก่ ลายสุดสะแนน ลายไ้ซ่าย ลายสร้อย ลายใหญ่ และลายน้อย และสามารถพัฒนาลายแคนให้เป็นรูปธรรม มีความชัดเจนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น 2 ลาย คือ ลายไ้ซ่าย และลายใหญ่ ที่เป็นดั่งนี้อาจสืบเนื่องมาจาก แคนเป็นเครื่องดนตรีในลักษณะเล่นทำนองที่เก่าแก่มาช้านานหนึ่งของโลก เป็นต้นแบบของเครื่องดนตรีอีกหลายๆ ชนิด และแคนยังเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและผูกพันกับกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาวซึ่งหมายถึงชาวอีสานในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน สอดคล้องกับ มัลลิกา จันทรา (2549, หน้า 3) ที่ได้กล่าวว่า การเป่าแคนในลายสำคัญต่าง ๆ เป็นส่วนประกอบสำคัญในการรักษาโรคของชาวอีสานที่เชื่อว่าโรคเกิดจากการกระทำของผี เป็นความเชื่อเรื่องผีในสังคมชาวอีสานที่สืบทอดกันมา โดยหมอแคนจะเป่าแคนในลายสำคัญต่าง ๆ ประกอบการล่าของหมอผีฟ้า และยังได้สอดคล้องกับ จินดา แก่นสมบัติ (2551, หน้า 3) ที่ได้กล่าวว่า การเป่าแคนประกอบเพื่อการรักษาโรคเป็นวิธีการส่งผ่านถ่ายทอดความรู้ในการดูแลสุขภาพกันมาช้านาน เป็นวัฒนธรรมสุขภาพที่ชาวอีสานสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่าแคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าที่เล่นทำนองที่ได้รับความนิยมในหมู่ชาวไทย-ลาวมานานหลายศตวรรษ เป็นเครื่องดนตรีที่ยืนยันถึงความเป็นศิลปะอันทรงคุณค่าในด้านดนตรีของผู้คนในภูมิภาคอุษาคเนย์หรือบริเวณลุ่มแม่น้ำโขงให้ชาวโลกในภูมิภาคอื่นได้รู้จักอย่างน่าภาคภูมิใจ ควรมีการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาแคนแปดเพื่อให้เป็นมรดกของชาติสืบไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่าลายแคนเป็นศิลปะการเรียบเรียงเสียงที่สำคัญ สอดประสานกันทั้งท่วงทำนองและจังหวะไปพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดความไพเราะและสร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ฟัง เป็นความมหัศจรรย์ที่บรรพชนในอดีตได้ร้อยเรียงขึ้นไว้เป็นวิถีปฏิบัติสำหรับแสดงศักยภาพของแคนให้สืบเนื่องต่อ ๆ กันมา ควรมีการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาลายแคนเพื่อการประยุกต์ใช้ในโอกาสอื่น ๆ ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อการส่งเสริม อนุรักษ์ และพัฒนาลายสุดสะแนน ลายไ้ซ่าย ลายสร้อย ลายใหญ่ และลายน้อย ในหน่วยงานทางการศึกษาหรือกลุ่มผู้สนใจ และควรนำไปขยายผล พัฒนาต่อในชุมชน หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ และควรนำแนวคิดดังกล่าวนี้ไปใช้ในการพัฒนาดนตรีพื้นบ้านในกลุ่มวัฒนธรรมอื่นในประเทศไทยต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จินดา แก่นสมบัติ. (2551). การศึกษาดนตรีประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธวัชชัย อยู่พุก. (2554). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานวิทยาศาสตร์โรงเรียนชาวนาวิทยาคมสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

มัลลิกา จันทรา. (2549). ความเชื่อและพิธีกรรมผีฟ้าของบ้านสว่างดอนตู ตำบลบ้านเม็ง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น.

วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สนอง คลังพระศรี. (2549). ศิลปะการเป่าแคน มหัศจรรย์แห่งเสียงของบรรพชนไท. กรุงเทพฯ: โพรเซสคัลเลอร์ ดีไซน์ แอนด์ พรินต์.

สายันต์ บุญใบ. (2560). รายงานการวิจัย เรื่อง ดนตรีบำบัดสำหรับผู้สูงอายุ. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2553). กระบวนการทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.

องอาจ นัยพัฒน์. (2551). การออกแบบการวิจัย : วิธีการเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Kemmis, S. & McTaggart, R. (1988). *The action research reader*. (3rd ed). Geelong, Victoria: Deakin University Press.

วารสารบัณฑิตศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ดนตรีชาติพันธุ์: การอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสกลนคร
ETHNOMUSICOLOGY: THE CONSERVATION AND TRANSMISSION FOR TOURISM PROMOTION
IN SAKON NAKHON PROVINCE

วันนพร สิทธิสาร

Wannaporn Sitthisarn

สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จังหวัดสกลนคร 47000

Faculty of Humanities and Social Sciences.

Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon 47000

*Corresponding author: Email: wannaporn.sit91@gmail.com

รับบทความ 8 พฤศจิกายน 2562 แก้ไขบทความ 2 เมษายน 2563 ตอรับบทความ 4 เมษายน 2563 เผยแพร่บทความ เมษายน 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีความมุ่งหมายเพื่อ 1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร, 2) เพื่อถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่ นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร และ 3) เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดดนตรี ญ้อ ผู้ไท โย้ย โส่ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษา มีจำนวน 357 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วยนักวิชาการด้านดนตรี นักวิชาการทางด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ราษฎรชาวบ้าน 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ประกอบด้วย ช่างทำเครื่องดนตรี หมอแคน หมอลำ ศิลปิน เจ้าหน้าที่ด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ประกอบด้วย ผู้จ้างผู้ฟัง นักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า

การจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐเข้าไปสนับสนุน เช่น โครงการนวัตกรรม โครงการศาสตร์พระราชทานหน่วยงานภาคีเครือข่าย ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและมีการยกระดับทางวัฒนธรรมดีขึ้น ชุมชนตื่นตัวเพื่อพัฒนาเว็บไซต์ ใช้สื่อออนไลน์สื่อสารด้วยโซเชียลมีเดีย และไลน์ เพื่อให้เกิดการเข้าถึงชุมชนง่ายขึ้น และเผยแพร่ผลงานดนตรีการแสดงที่โดดเด่น การถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่ นักเรียน นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร มีการประสานงานจากหน่วยงานในท้องถิ่น โดยเชิญครู ราษฎรชาวบ้านและอาจารย์จากสถาบันการศึกษามาร่วมกัน ช่วยกันทำหลักสูตรดนตรีระยะสั้น มีการถ่ายทอดด้วยวิธีการชุมชน และใช้โน้ตไทยสอนในโรงเรียน รูปแบบดนตรีบรรเลงเพื่อความบันเทิง มีเครื่องดนตรีพื้น แคน โปงลาง กลองหาง กลองเต่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ พังฮาด ใช้ลายบรรเลงหลัก คือ ลายเตี้ย ลายลำเพลิน ลายเข็ง ลายเลาะดุม และลายผู้ไท ดนตรีประกอบพิธีกรรม มี “แคน” เป็นเครื่องดนตรีหลัก บรรเลงลายผู้ไทน้อย ซึ่งตรงกับระดับเสียงของผู้หญิง ซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีกรรม การอนุรักษ์และสืบทอด มีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และโรงเรียนระดับอำเภอซึ่งมีครู และราษฎรชุมชนเป็นผู้ถ่ายทอด

คำสำคัญ: ดนตรีชาติพันธุ์, กลุ่มชาติพันธุ์

ABSTRACT

The purposes of this qualitative research were to: 1) create databases of ethnic tourism in Sakon Nakhon, 2) to transfer knowledge to students, networking schools and general public in Sakon Nakhon Province, and 3) to conserve and transmit traditional music of Yor, Phu Thai, Yoi, So, Kalerng, and Thai lao in Sakon Nakhon Province. The population for this study consisted of 357 participants, categorizing into three groups: 1) Key informants included music educators, culture and tourism educators, and local wisdom scholars, 2) Casual informants consisted of musical instrument makers, Mor Khaen, Mor Lum, artists, and culture and tourism officers, and 3) General informants consisted of handlers, audience and tourists. The findings were as follows:

The databases of ethnic tourism have been set up. Currently, the Thai government has provided support to promote tourism, such as the Innovative Way Project, the Sciences of the King's Project through network agencies, to encourage community strength in terms of economy and the upgrading of cultural tourism. Communities actively began developing websites and using QR code through social Facebook and LINE, which allowed the users easy access for better communication and disseminating outstanding music performance. The research result also found that knowledge transfer to students in networking schools and general public in Sakon

Nakhon Province was processed through collaboration among local agencies by inviting teachers, local wisdom scholars, and teachers from educational institutions to create short-term music courses. The knowledge transmission was also through oral tradition and included using Thai musical notes for instruction in schools. The patterns of instrumental music for entertainment contained music instruments, including Pin, Khaen, Ponglang, Klong hang, Klong seng, Charb lek, Charb Yai, and Phang had, with the main patterns (Lai) of Lai Toeï, Lai Lam Ploen, Lai Seng, Lai Lao Toob, and Lai Phutai. The music instrument used for rituals was Khaen, which was the main instrument. Lai Phutai Noi was performed to corresponding to the volume of female, a ritual practitioner. In terms of conservation and transmission, learning centers were established in the communities by public organizations such as the Sub-District Administrative Organization and District Schools with teachers and local wisdom scholars as transferrers.

Keywords: Ethnomusicology, Ethnic Groups

บทนำ

ดนตรีชาติพันธุ์ (Ethnomusicology) เป็นศาสตร์ดนตรีอีกแขนงหนึ่งที่มีการศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรี โดยเฉพาะของกลุ่มชนเผ่า ชาติพันธุ์ หรือ กลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนนั้น ทั้งที่มีการบอกเรื่องราว วิถีชีวิตแสดงออกด้วยการละเล่นเพื่อความบันเทิง หรือ พิธีกรรมความเชื่อ ตามศาสนา ประเพณี และโอกาสในการใช้งานสำคัญตามงานมงคล และอวมงคลดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของคนในสังคม โดยมีการอนุรักษ์และสืบทอดในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้ดนตรีในการประกอบพิธีกรรม อาจจะเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ตามความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ

ในด้านวัฒนธรรมที่แสดงออกทางด้านความคิด อารมณ์และความต้องการของมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันนั้น ทำให้ดนตรีของแต่ละชนเผ่าถูกนำไปใช้ในสังคม ด้วยบทบาทที่แตกต่างกันด้วย เช่น บ้างก็ใช้ดนตรีเพื่อการบันเทิง บ้างก็ใช้ดนตรีในการรักษาผู้ป่วย โดยเฉพาะสังคมของชาวบ้านและชนเผ่า บ้างก็ใช้ดนตรีเพื่อก่อให้เกิดความอึดเหนี่ยว และพลังในการสู้รบ ดังนั้นดนตรีจึงมีผลในเรื่องของจิตใจโดยตรง ลักษณะของดนตรีที่ถ่ายทอดออกมา จึงขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติของแต่ละเขตพื้นที่อันอุดม และหนาแน่นด้วยวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น วัฒนธรรมทางดนตรีเป็นผลิตภัณฑ์มนุษย์สร้างขึ้นโดยผ่านการคัดเลือกปรับปรุง และยึดถือสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน และเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้นเพื่อความงามและความสามัคคีกลมเกลียว และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนสู่การพัฒนาเพื่อให้เกิดสุข การศึกษาใด ๆ ที่นำไปเพื่อประโยชน์ และความเข้าใจของมนุษย์ชาติย่อมมีคุณค่า การศึกษาเกี่ยวกับมานุษยวิทยาวาดิทยาจึงมีความสำคัญเนื่องจากพยายามทำความเข้าใจชาติพันธุ์ซึ่งนับวันจะสูญหายไป (ทวี ถาวร, 2540) ความหมายของดนตรีชาติพันธุ์ลักษณะของดนตรีชาติพันธุ์อาจแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ความรู้สึกนึกคิดและวัตถุที่เป็นสื่อแสดงออกถึงลักษณะดนตรีของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเรียกว่า ดนตรีประจำถิ่น หรือดนตรีพื้นเมือง มีตั้งแต่บทเพลงง่าย ๆ ตั้งแต่เพลงกล่อมเด็กไปจนถึงเพลงที่ยากขึ้น เครื่องดนตรี วงดนตรี การขับร้อง ตลอดจนการแสดง การเต้นรำต่าง ๆ

ดนตรีชาติพันธุ์ เป็นศาสตร์ดนตรีอีกแขนงหนึ่งที่มีการศึกษาด้านวัฒนธรรมดนตรี โดยเฉพาะของกลุ่มชนเผ่า ชาติพันธุ์ หรือ กลุ่มผู้คนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น ชุมชนนั้น ทั้งที่มีการบอกเรื่องราว วิถีชีวิตแสดงออกด้วยการละเล่นเพื่อความบันเทิง หรือ พิธีกรรมความเชื่อ ตามศาสนา ประเพณี และโอกาสในการใช้งานสำคัญตามงานมงคล และอวมงคล ดนตรีพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้าน ของกลุ่มชาติพันธุ์ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้คนในท้องถิ่นอย่างยิ่ง เพราะบ่งบอกถึงวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร กลุ่มผู้ไทที่โดดเด่นเช่นผู้ไทบ้านโนนหอม อำเภอโคกศรีสุพรรณ ผู้ไทวาริชภูมิ อำเภอวาริชภูมิ โย้ยบ้านอากาศ อำเภอกาบัง อำเภอนายูง ไล่โว่โพธิ์ศาล อำเภอกุสุมาลย์ กะเลิงกุดแฮด อำเภอกุดบาก และไทลาวที่กระจายอยู่ในทุกอำเภอในจังหวัดสกลนคร ดนตรีพื้นบ้านส่วนใหญ่เป็นเพลงสั้น ๆ เรียบง่าย บอกถึงเรื่องราวพิธีกรรม ความบันเทิงสนุกสนานผ่านบทเพลง เนื้อร้อง ทำนองโดยมีทำนองซ้ำ จังหวะปานกลาง เร็ว ปะปนกันไปตามความรื่นเริงของผู้คน การใช้ภาษาถิ่นของผู้ร้องจึงมีลักษณะเฉพาะที่บอกถึงเรื่องราวที่หลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่น เช่น คำศัพท์ วลี สำนวน คำสอน การเกี่ยวพาราสี เป็นต้น

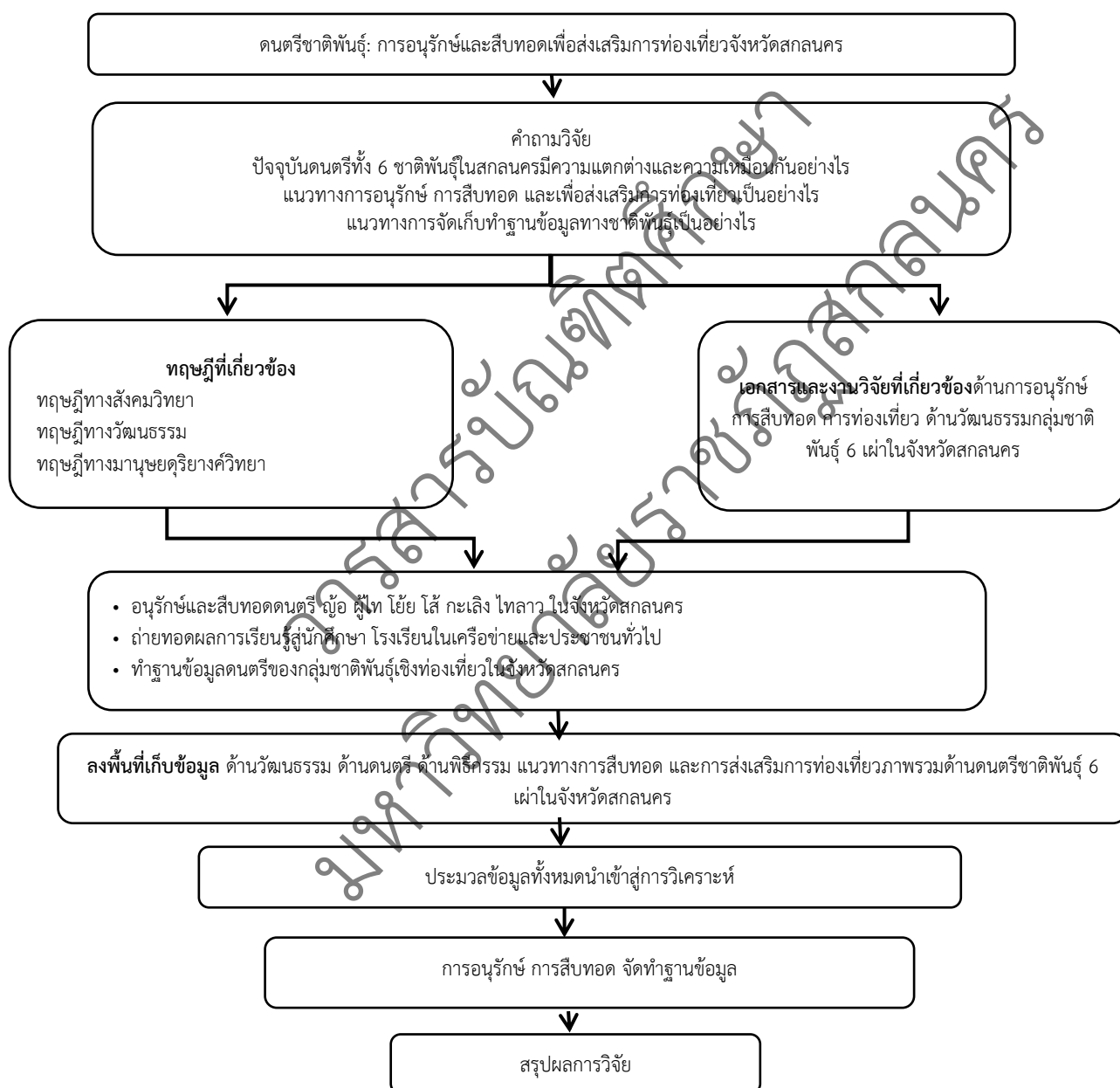
จากการสำรวจเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่า ดนตรีชาติพันธุ์ในท้องถิ่นสกลนคร ยังมีปรากฏอยู่ตามกลุ่มชาติพันธุ์ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งในจังหวัดสกลนครมีกลุ่มชาติพันธุ์ จำนวน 6 กลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ญ้อ ผู้ไท โย้ย ไล่โว่ กะเลิง ไทลาว จึงน่าจะมรดก ดนตรี พิธีกรรม และเพลงพื้นบ้านที่หลากหลายทั้งด้านจังหวะ ทำนอง ภาษาและเนื้อร้องที่บอกถึง อัตลักษณ์ที่โดดเด่นตามวิถีของกลุ่มชาติพันธุ์ ควรมีแนวทางการจัดเก็บรวบรวมในแต่ละท้องถิ่น อาจมีศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้าน ทำการถ่ายทอดดนตรีจากรุ่นสู่รุ่นให้กับเยาวชนรุ่นใหม่ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ และสถาบันการศึกษา เพื่อช่วยกันทำหลักสูตรดนตรีระยะสั้น สำหรับถ่ายทอดในระดับโรงเรียนในท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ดนตรี พิธีกรรม และบทเพลงพื้นบ้านให้เป็นมรดกภูมิปัญญา หรือเผยแพร่ดนตรีไปตามแนวทางการท่องเที่ยววิถีชีวิต โครงการศาสตร์พระราชาที่ทางรัฐบาลจัดการสนับสนุนลงในระดับท้องถิ่น เพื่อเป็น

การยกระดับรายได้ ความเป็นอยู่ และเผยแพร่ด้านศิลปวัฒนธรรมการ แสดง ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างขึ้น น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยให้กลับมาเป็นลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นที่ปรากฏได้เป็นที่รู้จัก และแพร่หลายยิ่งขึ้น และสามารถนำมาศึกษาเพื่อวิเคราะห์ เพื่อทำเป็นแนวทางการอนุรักษ์และการสืบทอด ยกระดับเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว และจัดทำฐานข้อมูลในลำดับต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร
3. เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดดนตรี ญ้อ ผู้ไท โย้ย โส้ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร

กรอบแนวคิดของโครงวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยได้ศึกษาและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยศึกษากลุ่มประชากรเป็นจำนวน 357 คน ดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว ใน 18 อำเภอ จังหวัดสกลนครเท่านั้น

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยเลือกศึกษาดนตรี เครื่องดนตรี ลายเพลง แนวทางการสืบทอดของนักดนตรีพื้นบ้านกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว จังหวัดสกลนคร และแนวทางการจัดทำฐานข้อมูลเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยศึกษาจังหวัดสกลนครเท่านั้น

3. ข้อมูลเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารสิ่งพิมพ์ ได้แก่ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความ หนังสือ เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องแหล่งกำเนิด เชิงประวัติศาสตร์ กลุ่มชาติพันธุ์ดนตรีพิธีกรรม ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว

4. เอกสารที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ ได้แก่ เทป แผ่นเสียง วิซีดี อินเทอร์เน็ต เป็นการศึกษาค้นคว้าดูหลักการแสดงดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว จังหวัดสกลนคร

5. ข้อมูลจากภาคสนาม (Field Research) ได้จากการสำรวจเบื้องต้น การสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ดังนี้

5.1 การสำรวจเบื้องต้น (Pre inventory) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับบริบทชุมชน สังคมและวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว จังหวัดสกลนคร ซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล 17 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ราษฎรชาวบ้าน นักวิชาการ บุคลากรจากองค์การบริหารส่วนตำบล นักดนตรี ครู ผู้ประกอบพิธีกรรม

5.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interviews) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ได้แก่ บุคคลที่เป็นนักดนตรีท้องถิ่น นักวิชาการจากองค์การบริหารส่วนตำบล 18 อำเภอในจังหวัดสกลนคร เพื่อค้นหาข้อมูลการอนุรักษ์ การส่งเสริม วิธีการสอนดนตรี และรูปแบบการสืบทอดดนตรี

5.3 การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ ประกอบด้วย นักดนตรีพื้นบ้าน 30 คน ช่างทำเครื่องดนตรี 15 คน ราษฎรชาวบ้าน 15 คน หมอแคน 5 คน หมอเหยา 5 คน รวม 70 คน โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับดนตรีกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร เพื่อค้นหาข้อมูลการทำเครื่องดนตรี การจัดหาเครื่องดนตรี วิธีการสอนดนตรี ลายที่ใช้บรรเลง และรูปแบบการสืบทอดดนตรี

5.4 การสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้จัดงานเสวนา เรื่อง ดนตรีชาติพันธุ์: การอนุรักษ์และสืบทอดเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดสกลนคร โดยความร่วมมือจากนักวิชาการด้านวัฒนธรรม นักดนตรี ศิลปินท้องถิ่น ครูดนตรีจาก 18 อำเภอ จังหวัดสกลนคร แบ่งกลุ่มย่อยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน สอดคล้องความรู้ด้านดนตรีที่แตกต่างและคล้ายกันในแต่ละอำเภอ และมีนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 100 คนเข้าร่วมรับฟัง ทำให้ได้ข้อมูลในภาพรวมถึงปัญหาและอุปสรรค ในการอนุรักษ์ การสืบทอด เช่น การขาดนักดนตรีท้องถิ่นรุ่นอาวุโส และขาดผู้สืบทอดเนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่นิยมความเป็นตะวันตกมากกว่าเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ขาดบุคลากรด้านดนตรี การจัดทำหลักสูตรระยะสั้น การจัดทำฐานข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ด้านดนตรีการแสดงท้องถิ่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น การพัฒนาเว็บไซต์ของหน่วยงานท้องถิ่น หาหน่วยงานสนับสนุนเรื่องงบประมาณในการอบรมเรื่อง social media

5.5 การสังเกต ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ใช้กับกลุ่มผู้รู้ นักดนตรี และกลุ่มผู้ปฏิบัติที่เข้าร่วมการถ่ายทอดเป็นนักเรียน จากโรงเรียนในเครือข่าย จำนวน 120 คน เพื่อการสังเกตสภาพทั่วไป วิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม โดยเน้นให้ความรู้ด้านดนตรี รวมถึงเชิญหัวหน้าชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ครู อาจารย์จากสถาบันการศึกษา เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกันจัดทำหลักสูตรดนตรีระยะสั้น เพื่อทำการถ่ายทอดให้นักเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายที่เข้าร่วมถ่ายทอดทางดนตรีพื้นบ้าน และจัดการแสดงบนเวทีให้วงดนตรีพื้นบ้านในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรม ผู้ไท ไย้ ไส้ กะเลิง ไทลาว ดังนี้

กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท มีโรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนธาตุนารายณ์ โรงเรียนสกลพัฒนศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร 2.กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนสกลทวาปี โรงเรียนร่มเกล้า อำเภอโคกศรีสุพรรณ จังหวัดสกลนคร 3.กลุ่มชาติพันธุ์ ไย้ โรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนบ้านอากาศ อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร 4. กลุ่มชาติพันธุ์ ไส้ โรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนกุสุมาลย์พิทยาคม อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร 5.กลุ่มชาติพันธุ์กะเลิง

โรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนกุดบากพัฒนาศึกษา อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร 6.กลุ่มชาติพันธุ์ไทลาว โรงเรียนที่ร่วมถ่ายทอดดนตรี คือ โรงเรียนสว่างแดนดิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร

6. การบันทึกเสียง ใช้วิธีการบันทึกภาพและเสียง การบันทึกวิดีโอ จากการบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านกลุ่มตัวอย่างในชุมชนและวงดนตรีพื้นบ้านโรงเรียนในเครือข่าย จังหวัดสกลนคร

7. การวิเคราะห์ ข้อมูล

7.1 ในส่วนของการจัดทำฐานข้อมูล ในฐานข้อมูลจะประกอบด้วย ข้อมูลด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ ในจังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย

จัดรวบรวมข้อมูลจากปรากฏการณ์ของภาพ และเสียงดนตรีพื้นบ้าน พิธีกรรม และทำการคัดแยกข้อมูลโดยจัดเป็นหมวดหมู่ดนตรี เพลง โน้ตเพลง วงดนตรี เครื่องดนตรี รวมทั้งบุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น ช่างทำเครื่องดนตรี ผู้ประพันธ์กลอนลำ นักร้อง ผู้ผลิต ที่มีการบันทึกจากลายมือ หรือการบันทึกอย่างมีระบบ และเผยแพร่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น การบันทึกลงแผ่นซีดี แผ่นดีวีดี และไฟล์ภาพและเสียงในระบบ social media

7.2 การถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร จะดำเนินการตามขั้นตอน คือ

1) รวบรวมข้อมูลดนตรี ลายเพลง ถอดองค์ความรู้ ทำหลักสูตรดนตรีระยะสั้น

2) เชิญโรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่ใกล้เคียง เข้าร่วมการถ่ายทอดดนตรี พิธีกรรมโดยใช้หลักสูตรดนตรีระยะสั้นเป็นฐานเบื้องต้น และแสดงผลงานการเรียนรู้ด้วยกันบนเวทีที่ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น

3) ตรวจสอบประเมินความถูกต้อง แก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของปราชญ์ชาวบ้าน ครูดนตรี ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่วิชาการด้านดนตรีวัฒนธรรมจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล

จากนั้นจะรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์

7.3 การอนุรักษ์และสืบทอดดนตรี ญ้อ ผู้ไท โย้ย โส้ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร มีขั้นตอนดำเนินการ คือ

1) ปลูกฝังแนวคิดการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมดนตรีและการแสดงท้องถิ่นให้กับเยาวชนคนรุ่นใหม่

2) จัดการเรียนการสอนดนตรีในชั้นเรียนให้กับโรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่ โดยใช้หลักสูตรดนตรีระยะสั้นที่ได้จากการถอดองค์ความรู้ ใช้เป็นพื้นฐานการเรียนดนตรี โดยคณะครู และครูผู้สอนดนตรี

3) จัดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จากการประสานงานของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล โดยเชิญชุมชน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปเข้าร่วม มีปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนเข้ามาช่วยเหลือให้ความรู้เพิ่มเติม

4) ทำการเผยแพร่สนับสนุนผลงานในช่องทาง social media

จากนั้นจะรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์

8. ในการนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยจะใช้การเขียนบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีความมุ่งหมายเพื่อ 1. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร 2. เพื่อถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร 3. เพื่ออนุรักษ์และสืบทอดดนตรี ญ้อ ผู้ไท โย้ย โส้ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร สรุปผลได้ดังนี้

1. การจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยวในจังหวัดสกลนคร

การจัดทำฐานข้อมูลของกลุ่มชาติพันธุ์เชิงท่องเที่ยว มีการจัดเก็บ รวบรวมฐานข้อมูล คัดแยกข้อมูลแบ่งเป็นหมวดหมู่ดนตรี เครื่องดนตรี วงดนตรี บทเพลง โน้ตเพลง รวมทั้งข้อมูล ข่าวสาร หรือคำบอกเล่าทั้งหลายที่เกี่ยวกับดนตรี บุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประพันธ์ นักร้อง ผู้ผลิต ที่มีการบันทึกอย่างมีระบบและเผยแพร่ในรูปแบบหรือสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นซีดี วีซีดี และพัฒนาเว็บไซต์ในหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อใช้แสดงผลงานดนตรีการแสดงที่น่าสนใจเชิญชวนนักท่องเที่ยว และแนะนำแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจในพื้นที่ลงในระบบคิวอาร์โค้ดช่วยในการเข้าถึงสถานที่ ใช้สื่อเฟสบุ๊ค และไลน์ ยูทูบ เพื่อเพิ่มช่องทางการเผยแพร่ดนตรี เชิญชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม เกิดการสื่อสารในวงกว้างรวดเร็วขึ้น

2. การถ่ายทอดผลการเรียนรู้สู่นักศึกษา โรงเรียนในเครือข่ายและประชาชนทั่วไปในจังหวัดสกลนคร

จากการศึกษาพบว่า การถ่ายทอดทางดนตรีของกลุ่มนี้ใช้การถ่ายทอดด้วยการบอกด้วยวาจา (มุขปาฐะ) และการใช้โน้ตเพลงในการฝึกให้ปฏิบัติกับเครื่องดนตรีจริง เครื่องดนตรีที่ใช้ คือ แคน โปงลาง พิณ โดยคนในครอบครัวของตนเองก่อน และถ่ายทอดไปยังลูกศิษย์ คนในหมู่บ้านหรือชุมชน หรือคนนอกชุมชนที่มีความสนใจและตั้งใจจะมาเรียนวิชาดนตรี จำนวน 50 คน และได้รับความร่วมมือจากโรงเรียนเครือข่ายในพื้นที่ ผ่านการประสานงานจากหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล ให้มีการถ่ายทอดทางดนตรีให้กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนเครือข่ายจำนวน 100 คน โดยใช้หลักสูตรดนตรีระยะสั้นเป็นพื้นฐาน แบ่งเป็นดนตรีเพื่อความบันเทิง เช่น ลายซิ้ง ลายเต้ย ลายลำเพลิน ลายผู้ไทน้อย หรือผู้ไทสกลนคร และการฝึกตีกลองของกลุ่มโย้ย มีศูนย์กลางการเรียนรู้ที่โรงเรียนบ้านอากาศ อำเภออากาศอำนวย ซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาอาศัยช่วงพักกลางวันนักเรียนจะมาเล่นกลองตีกลอง หรือ การโย้ยกลองเลงทุกวัน ซึ่งเด็กนักเรียนเล่นด้วยความสนุกสนาน โดยมีหลักสูตรการตีกลองโย้ย 2 จังหวะ ช่วยเสริมในชั้นเรียน เป็นการสืบทอดดนตรีโย้ยที่มีความเข้มแข็งมาก ส่วนดนตรีประกอบพิธีกรรม จะใช้เครื่องดนตรีแคนเป่าคลอกับการรำของหมอเหยาจะตรงกับระดับเสียงของผู้หญิงที่เป็นผู้นำประกอบพิธี โดยใช้ลายผู้ไทน้อยบรรเลง

จากนั้นได้ทำการขยายผลการเรียนรู้ มาที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ที่หน่วยงานในท้องถิ่นจัดสถานที่ไว้ เพื่อให้ชุมชนมาฝึกซ้อม โดยมีปราชญ์ชาวบ้านและครูดนตรีมาช่วยสอนเรียนรู้เพิ่มเติม และให้นำดนตรีไปเป็นส่วนสำคัญ ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนตนเองด้วย เช่น การเล่นดนตรีในงานบุญผะเหวด บุญกองข้าว บุญกฐิน เป็นต้น

3. การอนุรักษ์และสืบทอดดนตรี โย้ย ผู้ไท โย้ย โส้ กะเลิง ไทลาว ในจังหวัดสกลนคร

การค้นพบข้อมูลทั้งภาพและเสียงดนตรี ในการอนุรักษ์ สืบทอด จากการลงพื้นที่ภาคสนาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การจัดเก็บรวบรวมฐานข้อมูลดนตรี แล้วนำคัดแยกข้อมูลแบ่งเป็นหมวดหมู่ดนตรี รวมทั้งข้อมูลข่าวสาร คำบอกเล่าทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับดนตรี บุคคลผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ประพันธ์ หมอลำ และจากการบันทึกอย่างมีระบบ และนำไปเผยแพร่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ เช่น แผ่นซีดี วีซีดี และการพัฒนาเว็บไซต์ในหน่วยงานท้องถิ่น เพื่อแสดงผลงานดนตรีพื้นบ้าน และเพื่อแนะนำการสอนดนตรีพื้นบ้านสำหรับผู้สนใจทั่วไป

หลักฐานที่ช่วยยืนยันและจับต้องได้ แสดงให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมถึงความยั่งยืนของดนตรีพื้นบ้านในบริเวณจังหวัดสกลนครและใกล้เคียง นอกจากการอ่านเอกสารต่าง ๆ แล้วคนรุ่นหลังยังจะได้เห็นภาพและได้ยินเสียงจากอดีตที่ผ่านมาด้วย ข้อมูลจำนวนมากแสดงให้เห็นจำนวนศิลปินพื้นบ้าน และความสามารถอันชาญฉลาดที่ได้สั่งสมและสืบทอดกันมา อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมอันครึกครื้นไปด้วยเสียงดนตรีทั้งในชีวิตประจำวัน ในพิธีกรรม และกิจกรรมทางสังคมอื่น ๆ ได้ชัดเจนกว่าที่เป็นมา สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่สังคมในอดีตมิให้แก่ “ดนตรี” ในฐานะส่วนประกอบสำคัญของชีวิต

ข้อเสนอแนะทางอนุรักษ์ และสืบทอดนี้ นอกจากถ่ายทอดดนตรีให้เยาวชนรุ่นใหม่ และมีกิจกรรมในชุมชนแล้ว ควรมีการสนับสนุนให้มีการนำเสนอองค์ความรู้ที่เกิดจากการทำงานด้านวิชาการดนตรีพื้นบ้านอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงงานวิชาการจากฐานข้อมูลดนตรีพื้นบ้านชุดนี้ แต่หมายรวมถึงงานวิชาการและงานสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านในพื้นที่อื่น ๆ จากแหล่งข้อมูล วิธีการศึกษา และการนำเสนอที่หลากหลาย อันจะเป็นการสนับสนุนการสร้างพื้นที่ การสร้างองค์ความรู้ ให้แก่วงวิชาการดนตรี รวมถึงการสร้าง ความเข้าใจ ความตระหนัก และการเห็นคุณค่าของดนตรีพื้นบ้านให้แก่สังคมอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากภาครัฐเข้าไปสนับสนุน เช่น โครงการนวัตวิถี โครงการศาสตร์พระราชา ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและทางวัฒนธรรมดีขึ้น มีการจัดเก็บฐานข้อมูลในเว็บไซต์และระบบคิวอาร์โค้ด เกิดการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วสอดคล้องกับ สอดคล้องกับ (ชุดทิชาญจน์ กันทะลู่, 2560) การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน กล่าวถึงความพร้อมด้านทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพ เครื่องมือ อุปกรณ์ ด้านการเข้าถึงการท่องเที่ยวมีเส้นทางคมนาคมสะดวกและปลอดภัยเดินทางเข้าชุมชนได้ทั้งรถยนต์และรถสาธารณะ ตลอดจนมีเส้นทางเชื่อมโยงพื้นที่ใกล้เคียงแหล่งชุมชนและมีสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานเพียงพอ มีการจัดเก็บฐานข้อมูลในเว็บไซต์และระบบคิวอาร์โค้ด เกิดการสื่อสารที่สะดวกรวดเร็วขึ้น สอดคล้องกับ ปิยวรรณ คงประเสริฐ (2551) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทรัพยากร วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานระดับโลกเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก ให้เข้มแข็งและสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน หรือ ดนตรีชาติพันธุ์ หมายถึง ดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมอีสานเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร ซึ่งมีเครื่องดนตรีที่ทำกันเองในท้องถิ่น พิณ โปงลาง ซออีสาน กลองเลิ้ง แคน มีลายหรือเพลง เช่น ลายเตี้ย ลายผู้ไท สอดคล้องกับ เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526) สรุปว่า ดนตรีพื้นบ้านเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้านที่นำเอาวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามภูมิปัญญาของตนเพื่อความบันเทิงและตอบสนองต่อความเชื่อของตน สอดคล้องกับ สอนอง คลังพระศรี (2541) ศึกษาวัฒนธรรมดนตรีของหมอลำในภาคอีสาน พบว่า หมอลำมีพัฒนาการมาจากกลัทธิบูชาแถน หรือ ผีฟ้า และพัฒนามาจากประเพณีความเชื่อในพระพุทธศาสนาและพัฒนาจากประเพณีเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว

ด้านการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน ในเบื้องต้นใช้บุคลากรในท้องถิ่น เช่น ราชครูชาวบ้านและครูผู้สอนในโรงเรียน เป็นหลักในการถ่ายทอด และมีการเชิญอาจารย์ในมหาวิทยาลัยไปช่วยสอนเพื่อทำหลักสูตรดนตรีพื้นบ้านระยะสั้นสำหรับใช้ในสอนท้องถิ่น สอดคล้องกับ ธาณี คำศรี (2546) ศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาขลุ่ยซุมซนบางไผ่ไก่อ. พบว่าการถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม กระทำโดยการรับคำเชิญจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านดนตรี และสอดคล้องกับงานของ สรวุฒิ สีหาโคตร (2557) ที่ศึกษาเรื่อง กระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหล้า ที่พบว่ากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงลายแคนทั้ง 6 ลาย ได้แก่ ลายใหญ่ ลายน้อย ลายสุดสะแนน ลายโป้ซ่าย ลายเซ และลายสร้อยของครูสมบัติ สิมหล้าและสร้างเป็นคู่มือฝึกทักษะการบรรเลงลายแม่บททั้ง 6 ซึ่งกระบวนการถ่ายทอดของครูนั้น ประกอบด้วยการสอนแบบเดี่ยว และการสอนบรรเลงประกอบหมอลำ ซึ่งมีรูปแบบทั้งสอนที่บ้านและสอนที่สถาบันการศึกษา มีการสอนโดยมุขปาฐะและการสาธิต การยกตัวอย่าง การอุปมา รวมถึงการทำเทคนิคทำเสียงหรือสร้างเทคนิคการบรรเลงให้หลากหลาย

ข้อเสนอแนะ

1. ควรส่งเสริมให้เยาวชนและผู้สนใจดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์อีสาน ผู้ไท โย้ย ไส้ กะเลิง ไทลาว โดยจัดให้มีหลักสูตรระยะสั้น และให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนเครือข่ายในท้องถิ่นขยายวงกว้างให้มากขึ้น
2. กระทรวงวัฒนธรรม ควรมีแนวทางการอนุรักษ์ ส่งเสริม เพื่อให้เกิดการสืบทอดดนตรี พิธีกรรมในกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท โย้ย ไส้ กะเลิง ไทลาว ให้เกิดความต่อเนื่องตลอดปี
3. หน่วยงานภาคีเครือข่ายควรมีการประสานงานทำงานในทิศทางเดียวกัน การเข้าไปช่วยเหลือชุมชนควรจัดช่วงเวลาไม่ให้ตรงกันกับโครงการอื่น ๆ ชุมชนจะไม่เกิดความวุ่นวาย และให้ความร่วมมือได้ในทุกกิจกรรมอย่างลงตัว
4. ควรมีการศึกษาวิจัยด้านเครื่องดนตรี การแสดงทางวัฒนธรรมที่มีการแพร่กระจาย หรือมีการนำไปใช้วัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อศึกษาถึงรากเหง้าในกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความใกล้เคียงกันเพิ่มขึ้น
5. ควรสนับสนุนงบประมาณ เครื่องคอมพิวเตอร์ และจัดอบรมพัฒนาความรู้ด้านการใช้สื่อโซเชียลให้บุคลากรหน่วยงานท้องถิ่น ในการทำฐานข้อมูลด้านอื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. (2545). *คุณลักษณะเด่นของดนตรีและมรดกพื้นบ้านอีสานและแนวทางในการอนุรักษ์และส่งเสริม*. นครสวรรค์: สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- ชุดิกายณ์ กันทะล. (2560). *การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นฐาน: กรณีศึกษาบ้านร่องพอง ตำบลร่องพอง อำเภอร่องพอง จังหวัดแพร่*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทวี ถาวร. (2540). *การศึกษาวีธีชีวิตของชนกลุ่มน้อยในเขตพื้นที่ภาคอีสาน*. มหาสารคาม: สถาบันวิจัยศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธณี คำศรี. (2546). *ความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมดนตรี : กรณีศึกษาขลุ่ยซุมซนบางไผ่ไก่อ*. ปริญญาโท ศป.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- ปิยวรรณ คงประเสริฐ. (2551). *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบบูรณาการเพื่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่เกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. ปริญญาโท วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- สอนอง คลังพระศรี. (2549). *ศิลปะการเป่าแคน มหัศจรรย์แห่งเสียงบรรพชนคนไท*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สรวุฒิ สีหาโคตร. (2557). *การศึกษากระบวนการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลายแม่บทของครูสมบัติ สิมหล้า*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความ

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับบทความของวารสารบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียน (Duties of Authors)

1. ต้นฉบับบทความที่นำเสนอเพื่อพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน
2. บทความที่นำเสนอควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้นโดยผู้เขียนมิได้เกิดจากการแอบอ้าง นำผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตน
3. ผู้เขียนต้องจัดทำต้นฉบับตามข้อกำหนดของกองบรรณาธิการวารสาร
4. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขความถูกต้องของบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ
5. ผู้เขียนยินยอมให้กองบรรณาธิการแก้ไขความสมบูรณ์ของบทความและยินยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กองบรรณาธิการกำหนด
6. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) ได้มีมติให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไขผลงานขอให้ผู้เขียนผลงานปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งผลงานที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วให้กองบรรณาธิการวารสารโดยส่งเข้าระบบ ThaiJo2 ภายใน 10 วันนับจากวันที่ได้รับผลข้อเสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ถ้าไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขจะเลื่อนบทความของท่านไปตีพิมพ์ในฉบับอื่นซึ่งจะล่าช้ากว่ากำหนดการเดิม
7. ในกรณีที่ผู้ประเมินอิสระ (Peer Review) พิจารณาไม่สมควรให้ตีพิมพ์ได้ ท่านจะไม่ได้รับค่าตีพิมพ์คืนในทุกกรณี

แนวปฏิบัติในการเตรียมต้นฉบับบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

1. การเตรียมต้นฉบับรูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง

- พิมพ์บนกระดาษขาว A4 หน้าเดียว ตั้งค่าหน้ากระดาษ
บน 1 นิ้ว ล่าง 1 นิ้ว
ซ้าย 0.8 นิ้ว ขวา 0.8 นิ้ว
- ความยาวของบทความไม่เกิน 15 หน้ากระดาษ A4 โดยนับรวม รูป ตาราง และเอกสารอ้างอิง
- ใช้ขนาดอักษร ขนาด 18pt, 16pt และ 14pt แบบอักษรภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้ตัวอักษร

TH SarabunPSK

2. บทความที่จะตีพิมพ์ลงวารสารบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย

- 2.1 ชื่อเรื่อง (Title) จะต้องมีย่อเรื่องทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษใช้ตัวพิมพ์ใหญ่
- 2.2 ชื่อผู้พิมพ์ (ระบุตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดหน่วยงาน ในกรณีเป็นนักศึกษาให้ระบุชื่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และระบุตำแหน่งทางวิชาการ สังกัดหน่วยงาน ด้วย)
- 2.3 บทคัดย่อ ต้องมีต้นฉบับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ สรุปสาระสำคัญของงานวิจัยไว้อย่างครบถ้วน มีวัตถุประสงค์ วิธีการศึกษา สรุปผลการศึกษา และหรือข้อเสนอแนะ ไม่แบ่งเป็นข้อ มีความยาวไม่เกิน 150 - 250 คำ ระบุคำสำคัญ (ถ้ามี) ไว้ท้ายบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในการเขียนบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรมีเนื้อหาตรงกัน
- 2.4 บทนำ (ภูมิหลัง) กล่าวถึงความสำคัญและเหตุผลที่ทำการวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย
- 2.5 ความมุ่งหมายของการวิจัย ระบุความมุ่งหมายของการวิจัยเป็นข้อ ๆ เรียงลำดับ ความสำคัญ

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย (มีภาพประกอบ) กรอบของการวิจัยในด้านเนื้อหาสาระซึ่งประกอบด้วย ตัวแปร และการระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.7 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

- ประชากร กลุ่มตัวอย่าง
- เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล คุณภาพของเครื่องมือ (ค่าความเชื่อมั่น ค่าอำนาจจำแนก เป็นต้น)
- วิธีรวบรวมข้อมูล
- สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

2.8 สรุปผลการวิจัย เป็นการเสนอผลหรือสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วย ตาราง กราฟ ภาพ หรือแผนภูมิประกอบการอธิบาย

2.9 อภิปรายผลการวิจัย เป็นการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด และ ควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ ผู้อ่าน เห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้าน ทฤษฎีที่มีอยู่เดิมรวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ ประโยชน์และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับผลการวิจัยในอนาคต

2.10 ข้อเสนอแนะ (ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ครั้งต่อไป)

2.11 เอกสารอ้างอิง (รูปแบบ Publication Manual of the American Psychological Association (APA) และต้องเป็นเอกสารที่ใช้อ้างอิงในบทความเท่านั้น โดยจัดเรียงตามตัวอักษรผู้แต่ง)

ตัวอย่างการเขียนเอกสารอ้างอิงภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

การอ้างอิงในเนื้อหาภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ระบุรายการ ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ และหน้าที่อ้างอิงใน เครื่องหมายวงเล็บแทรกอยู่ในเนื้อหาในตำแหน่งที่เหมาะสม ได้แก่ ตอนต้น หรือ ตอนท้ายของเนื้อหา

1. การลงรายการชื่อผู้แต่งหรือผู้รับผิดชอบ

1.1 ผู้แต่งคนเดียว ถ้าเป็นชาวไทยใช้ชื่อและนามสกุล ระหว่างชื่อและนามสกุลเว้นระยะ 1 ตัวอักษร ถ้าเป็นชาวต่างประเทศใช้เฉพาะนามสกุล

กรณีอยู่หน้าข้อความ

สิปปนนท์ เกตุทัต (2539, หน้า 91)

Parker (1991, p. 38)

กรณีอยู่หลังข้อความ

(สิปปนนท์ เกตุทัต, 2539, หน้า 91)

(Parker, 1991, p. 38)

1.2 ผู้แต่ง 2 คน ลงรายการทั้ง 2 คน

กรณีอยู่หน้าข้อความ

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และจิระนันท์ พิตรปรีชา (2533, หน้า 24)

Brockner & Guare (1994, pp. 35-36)

กรณีอยู่หลังข้อความ

(เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และจิระนันท์ พิตรปรีชา, 2533, หน้า 24)

(Brockner & Guare, 1994, pp. 35-36)

การอ้างอิงท้ายบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

*** หนังสือ**

ภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.

ภิญโญ สารธ. (2526). *หลักการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(พิมพ์ครั้งที่)/สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.

ภิญโญ สาร. (2526). *หลักการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล/อักษรตัวแรกของชื่อ/อักษรตัวแรกของชื่อกลาง/ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/
สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.

Marshall, C., & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research*. Thousand
California: Sage.

*วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ/ชื่อวารสาร/ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)/หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

*วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/วิทยานิพนธ์ ชื่อย่อหลักสูตร. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันการศึกษา.
อมรรัตน์ อุปพงษ์. (2560). *ปัจจัยการบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัด
การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา
สกลนคร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

*สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/แหล่งที่มา (ถ้ามี)/เข้าถึงได้จาก URL. ค้นเดือนปีที่เข้าถึง.

วีรพงษ์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2555). *การบริหารคุณภาพห้องสมุด*. เข้าถึงได้จาก
<http://www.mcl.kku.ac.th/usr/work/radio/QAT/tsl047.html>. 6 พฤษภาคม 2560.

ตัวอย่างการลงรายการส่วนของชื่อเรื่อง ผู้แต่ง และสังกัดของผู้นิพนธ์

1. ในกรณีที่ ผู้นิพนธ์ และประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ผู้แต่งร่วม) อยู่สังกัดหน่วยงานเดียวกัน

การต่อสู้ทางวาทกรรมระหว่างรัฐกับท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการความขัดแย้ง ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

DISCURSIVE STRUGGLES BETWEEN STATE AND LOCAL OF CONFLICT MANAGEMENT
IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCE

อัศวศิริ ลาปีอี¹ ดร.ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ และ รศ.ดร.สุธี ประศาสน์เศรษฐ์

Aussiri Lapie¹ Dr.Preecha Piamphongsant and Assoc. Prof. Dr.Suthy Prasartset

สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองและการบริหารจัดการ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131
Program in Political Economy and Governance, Faculty of political Science and Law, Burapha University,
Chon Buri 20131, Thailand

*Corresponding author: Email:..... เบอร์โทรศัพท์:.....

2. ในกรณีที่ ผู้นิพนธ์ และประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (ผู้แต่งร่วม) อยู่สังกัดหน่วยงานต่างกัน

สะเต็มศึกษาเพื่อการจัดการเรียนรู้สู่ทักษะการทำงานในศตวรรษที่ 21

STEM EDUCATION FOR LEARNING MANAGEMENT TO WORK SKILLS IN THE 21ST CENTURY TRAINING

ดร.ธารทิพย์ ขั้วนา¹ และ ดร.ขวัญชัย ขั้วนา²

Dr.Tharthip Khwana¹ and Dr.Khwanchai Khwana²

¹สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ สถาบันพลศึกษา วิทยาเขตลำปาง จังหวัดลำปาง 52000

²สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร 62000

¹Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Institute of Physical Education lampang,
Lampang 52000, Thailand

²Program in Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University,
Kamphaeng Phet 62000, thailand

*Corresponding author: Email:..... เบอร์โทรศัพท์:.....

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความเครียด เรื่อง จำนวนจริง ด้วยวิธีห้องเรียนกลับด้าน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

A STUDY ON MATHEMATICAL ACHIEVEMENT AND STRESS IN LEARNING REAL NUMBERS USING FLIPPED
CLASSROOM METHOD FOR MATTAYOM SUEKSA 4 STUDENTS

อภิศร พงษ์รักษา^{1,*} ดร.รัชนิกร ชลไชยะ² ดร.วริน วิพิตมากุล³ และ ดร.จุฑาพร เนียมวงษ์³

Arkorn Putaraksa¹, Dr.Ratchanikorn Chonchaiya², Dr.Warin Vipismakul³ and Dr.Jutaporn Neamvonk³

¹สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

²สาขาวิชาคณิตศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา กรุงเทพมหานคร 10300

³ภาควิชาคณิตศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี 20131

¹Program Mathematics Education, Faculty of Science, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand

²Program Mathematics Education, Faculty of Education, Suansunandha Rajabhat University, Bangkok 10300, Thailand

³Department of Mathematics, Faculty of Science, Burapha University, Chon Buri 20131, Thailand

*Corresponding author: Email:..... เบอร์โทรศัพท์:.....

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

แบบฟอร์มการเขียนต้นฉบับบทความในการลงตีพิมพ์ในวารสารบัณฑิตศึกษา

ชื่อเรื่องภาษาไทย.....ขนาด 18pt ตัวหนา.....

Title ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 14pt ตัวหนา.....

ชื่อผู้พิมพ์ (ภาษาไทย)..... ประธาน กรรมการปริกษาวิทยานิพนธ์ หรือผู้แต่งร่วม² (ถ้ามี)
ชื่อผู้พิมพ์ (ภาษาอังกฤษ)..... ประธาน กรรมการปริกษาวิทยานิพนธ์ หรือผู้แต่งร่วม² (ถ้ามี)

¹สาขาวิชา.....สังกัดคณะ.....ชื่อสถาบันที่สังกัด (ภาษาไทย)

²สาขาวิชา.....สังกัดคณะ.....ชื่อสถาบันที่สังกัด (ภาษาไทย)

¹สาขาวิชา.....สังกัดคณะ.....ชื่อสถาบันที่สังกัด (ภาษาอังกฤษ)

²สาขาวิชา.....สังกัดคณะ.....ชื่อสถาบันที่สังกัด (ภาษาอังกฤษ)

*Corresponding author: Email:..... เบอร์โทรศัพท์.....

ขนาด 14pt
ตัวปกติ

เฉพาะเจ้าหน้าที่รับผิดชอบวารสาร

วันที่รับบทความ....., วันที่แก้ไขบทความ....., วันที่ตอบรับบทความ....., วันที่เผยแพร่.....

บทคัดย่อ (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา).....

คำสำคัญ:

ABSTRACT (ตัวพิมพ์ใหญ่ ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

Keyword (ถ้ามีหลายคำให้เติม s):

บทนำ (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

ความมุ่งหมายของการวิจัย (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (ขนาด 14pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล (ขนาด 14pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

วิธีรวบรวมข้อมูล (ขนาด 14pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ (ขนาด 14pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

สรุปผลการวิจัย (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

อภิปรายผลการวิจัย (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

ข้อเสนอแนะ (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

..... (ขนาด 14pt ชนิดตัวธรรมดา).....

เอกสารอ้างอิง (ขนาด 16pt ชนิด ตัวหนา)

* หนังสือภาษาไทย

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./สถานที่พิมพ์/สำนักพิมพ์.

* หนังสือภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรตัวแรกของชื่อ./อักษรตัวแรกของชื่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง/(ครั้งที่พิมพ์)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

*วารสาร

ชื่อผู้เขียนบทความ./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร/ปีที่หรือเล่มที่(ฉบับที่)/หน้าที่ตีพิมพ์บทความ.

*วิทยานิพนธ์

ชื่อ/นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./วิทยานิพนธ์ ชื่อย่อหลักสูตร. สถานที่พิมพ์: ชื่อสถาบันการศึกษา,

*สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่อง./แหล่งที่มา (ถ้ามี)./เข้าถึงได้จาก URL. วันเดือนปีที่เข้าถึง.

*การลงรายการอ้างอิงให้รวมประเภทแหล่งอ้างอิงแล้วลงรายการของผู้แต่งโดยเรียงตามตัวพยัญชนะไทย